॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗ-ಮಹಾಟೀಕಾ

(ದುತಿಯೋ ಭಾಗೋ)

೧೨. ಇದ್ಧಿವಿಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಅಭಿಞ್ಞಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೬೫. ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಅನನ್ತರಸಮಾಧಿಕಥಾಯ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖತಂ ದೀಪೇನ್ತೋ **"ಅಯಂ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ"**ತಿ ಆಹ। "ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪಯೋಜನವಿಸೇಸೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏವಞ್ಹಿ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಥಿರತರಭಾವೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಸುಖತಾ ಚ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸೋ ಏವ, ತಥಾಪಿ ಪಞ್ಚ ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞಾ ಯಥಾವುತ್ತಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸಭಾವೇನ ಪಾಕಟಾ ಪಞ್ಞಾತಾತಿ ತಾಸಂಯೇವ ವಸೇನ ಯೋಗಿನೋ ಅಧಿಗತಾನಿಸಂಸತಾ ವುತ್ತಾ, ಚುದ್ದಸಧಾ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನೇನ ಥಿರತರತಾ ವುತ್ತಾ। ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಸು ವಸೀಭಾವೋಪಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸೇವ ವಸೀಭಾವೋ, ತಥಾ ಚ "ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫; ೪.೯೯; ೫.೧೦೭೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೦; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೧೪) ವಚನತೋ **"ಸುಖೇನೇವ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಂ ಸಮ್ಪಾದೇಸ್ಸತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸಲಾಭೋ ಥಿರತರತಾ, ಸುಖೇನೇವ ಚ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾ ಇಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಥಂ ತಾವ ಆರಭಿಸ್ಸಾಮ, ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಓಕಾಸೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಭಗವತಾ ಪಞ್ಚ ಲೋಕಿಕಾಭಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನ ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಮತ್ತಮೇವ ಇಧ ಸಾಸನೇ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ, ನಪಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ **ಉತ್ತರುತ್ತರಿಪಣೀತಪಣೀತಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಞ್ಚ**।

ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಸಞ್ಞಾತಂ ಪಕತಿವಣ್ಣಜಹನಕಿರಿಯಂ, ಇದಂ ಇದ್ಧೀಸು ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾ ಪಧಾನತಾಯ ವುತ್ತಂ, ಇದ್ಧಿಂ ವಿಕುಬ್ಬನಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ವಾ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವಿಕುಬ್ಬನಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಗಹಣಮ್ಪಿ ವುತ್ತಕಾರಣೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆಕಾಸಕಸಿಣವಸೇನ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಆಲೋಕಕಸಿಣಞ್ಚ ಓದಾತಕಸಿಣನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ **"ಓದಾತಕಸಿಣಪರಿಯನ್ತೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಾದಿಚಿತ್ತಪರಿದಮನವಿಧಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಆಕಾಸನಿಮ್ಮಾನಾದಿಅತ್ಥಂ ಪನ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇವ। **ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಕಸಿಣೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। **ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತೋ**ತಿ ಕಸಿಣಪಟಿಪಾಟಿತೋ, ಪಟಿಪಾಟಿ ಚ ದೇಸನಾವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಝಾನಾನುಲೋಮೋ** ಪನ ಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನಪಿ। ಉಕ್ಕಮನಂ ಉಕ್ಕನ್ತಂ, ಉಕ್ಕನ್ತಮೇವ ಉಕ್ಕನ್ತಿಕಂ, ಝಾನಸ್ಸ ಉಕ್ಕನ್ತಿಕಂ **ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕಂ,** ತತೋ, ಝಾನಲಙ್ಘನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ** ಅಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮತೋ। **ಚಿತ್ತಂ ಪರಿದಮೇತಬ್ಬಂ** ಯದಿಚ್ಛಕಂ ಯತ್ಥಿಚ್ಛಕಂ ಝಾನಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಾದಿಸುಖತ್ಥಂ, ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ। ಏವಞ್ಹಿಸ್ಸ ತತ್ಥ ವಿಸವಿತಾ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ।

೩೬೬. **ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಕಿಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಉದಾಹು ಏಕೇಕನ್ತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ ವಿಸೇಸೋ ನ ಸಿಯಾ, ಅಥ ಏಕೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ। ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಆಭೋಗವಸೇನ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸಸಿದ್ಧಿತೋ। ಯದಾ ಹಿ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಮೇವ ಆಭುಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕಸಿಣೇ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿಂ, ತದಾ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮೋ। ಯದಾ ಪನ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ

ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇದಂ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತಥೇವಾತಿ "ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು ಸತಕ್ಖತ್ತುಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಮ್ಪೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಉಪಸಂಹಾರತ್ಥೋ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ। ಪಟಿಲೋಮತೋ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಪಾಟಿ। ತೇನಾಹ **"ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನಾ"**ತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಪಠಮಂ ಓದಾತಕಸಿಣೇ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಲೋಹಿತಕಸಿಣೇತಿ ಯಾವ ಪಥವೀಕಸಿಣಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ।

ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನನ್ತಿ "ಸತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಬಹುಲಾಕಾರಮಾಹ।

ತತ್ಥೇವಾತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣೇಯೇವ। **ತತೋ**ತಿ ಪಚ್ಛಾ ತತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾನನ್ತರಕಾಲಂ। **ತದೇವಾ**ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಮೇವ। **ತತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನ**ನ್ತಿ ತತೋ ಪಥವೀಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಪವತ್ತಿತಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಅಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ತಂ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ಪವತ್ತಿತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಪಥವೀಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಕಸಿಣಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಪಕ್ಖಿಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಕಸಿಣಂ ಅನುಕ್ಕಮಿತ್ವಾ"**ತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ಉಕ್ಕಮನಂ ಇಧ ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕಂ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಕಸಿಣಂ ಅನುಕ್ಕಮಿತ್ವಾ"**ತಿ। **ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತಂ ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಂ, ಉಕ್ಕಮನಸ್ಸ ಚ ಸರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಏವಂ ಕಸಿಣ"ನ್ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಪಕಾರಂ ಸಹ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸೇಸಕಸಿಣೇಸು ಅತಿದಿಸನ್ತೋ **"ಏವಂ ಆಪೋಕಸಿಣಾದಿ...ಪೇ॰... ಕಾತಬ್ಬಾ"**ತಿ ಆಹ। ತೇನಾಹ **"ಇಮಿನಾ ನಯೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೂಲಕಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ಏವಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಮೂಲಕಮ್ಪಿ ತಂ ಯಥಾರಹಂ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ।

ತದೇವಾತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವ। ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕೇಪಿ ಆಪೋಕಸಿಣಾದಿಮೂಲಿಕಾ ಯೋಜನಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಯಥಾರಹಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಮೂಲಿಕಾ।

ಲೋಹಿತಕಸಿಣತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಲೋಹಿತಕಸಿಣಂ ಆವಜ್ಜೇನ್ತೋ ಅಭಿಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಉಗ್ಘಾಟನೇನ ಉಪಟ್ಠಿತೇ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಅಮನಸಿಕಾರೇನ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಪಗಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ।

ಇತರೇಸನ್ತಿ ಅವಸಿಟ್ಠರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಂ। ನ ಹಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಸು ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ತಾನಿ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿವಚನೇ "ನೀಲಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಪರಿಯಾಯೇನ ವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ಯಥಾ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿ ರೂಪಜ್ಝಾನೇಸು ಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಸು ಏವ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಹಿ ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ಪವತ್ತಿ **ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿ**। ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬಕಸಿಣೇಸು ಏಕಸ್ಸೇವ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕಂ ನಾಮಾ"**ತಿ।

ಯಥಾ ಪನ "ಸಬ್ಬಕಸಿಣೇಸೂ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಇಧ ಅಟ್ಠನ್ನಂಯೇವ ಕಸಿಣಾನಂ ಅಧಿಗತತ್ತಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ "ಏಕಂ ಝಾನ"ನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪೀತಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಯಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪೀತಕಸಿಣತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ"**ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನಾ**ತಿ ಅಞ್ಞತ್ಥೋ ಅನ್ತರ-ಸದ್ದೋ। ಅನ್ತರಮೇವ ಅನ್ತರಿಕಂ, ಏಕಜ್ಝಂ ಅನ್ತರಿಕಂ

ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಏಕನ್ತರಿಕಂ, ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ। ಯಥಾ ಅಙ್ಗಾನಂ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಏಕಙ್ಘಂ ಅಞ್ಞಥಾ ವಿಸೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನಾತಿ। ಸೋ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ತೇಸಂ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನ ಅಙ್ಗಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಸಙ್ಕಮನ"**ನ್ತಿ। "ಇದಂ ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಙ್ಗೇಸು, "ಇದಂ ಪಥವೀಕಸಿಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಚ ವವತ್ಥಾಪಿತೇಸು ಏಕಙ್ಘಂ ತೇಸಂ ವವತ್ಥಾಪನೇ ನ **ಕೋಚಿ** ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಅಯಂ ವಿಧಿ ನಾಭತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕಾದೀಸು ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನ, ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನ ಚ ಏಕನ್ತರಿಕಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಝಾನಾದೀನಂ ಉಕ್ಕಮನಂ ನ ಉದ್ಧಟಂ, ತೇಹಿ ನಯೇಹಿ ವಿನಾಪಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಪಪಞ್ಚಪರಿಹಾರತ್ಥಂ ವಾ ತೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಅನಾಗತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೬೭. **ಅಭಾವಿತಭಾವನೋ** ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಸು ಅಕತಾಧಿಕಾರೋ। ತತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯರಹಿತೋಪೀತಿ ಕೇಚಿ। ಆದಿಭೂತಂ ಯೋಗಕಮ್ಮಂ ಆದಿಕಮ್ಮಂ, ತಂ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೋ,** ಪುಬ್ಬೇ ಅಕತಪರಿಚಯೋ ಭಾವನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ಯೋಗಾವಚರೋ"**ತಿ। **ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಭಾರೋ**ತಿ ದೋಸವಿವಜ್ಜನಾದಿವಿಧಿನಾ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲೇ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಯಾವ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ, ತಮ್ಪಿ ನಾಮ ಭಾರೋ, ಪಗೇವ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದನ**ನ್ತಿ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಂ । **ತಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ, ಭಾವನಞ್ಚ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ। ನ ಹಿ ಭಾವನಾಯ ವಿನಾವ ನಿಮಿತ್ತವಡ್ಢನಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಕೇಚಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಾದಿಸಾಪಿ ಬಹೂ ಹೋನ್ತೇವಾತಿ ಆಹ **"ಅಪ್ಪನಾಧಿಗಮೋ ಭಾರೋ"**ತಿ। **ಅಪ್ಪನಾಧಿಗಮೋ**ತಿ ವಾ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅಧಿಗಮಮಾಹ। ಅಞ್ಞೋವ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ , ಅಞ್ಞೋ ಅಭಿಞ್ಞಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಪರಿದಮಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ನಾಮ ಭಾರೋ"**ತಿ। ಖಿಪ್ಪಂ ನಿಸನ್ತಿ ನಿಸಾಮನಂ ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಝಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿ, ಸೀಘತರಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಾ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿಭಾವೋ**। ಅಮ್ಬತರುನಿಚಿತಂ ಮಹಾಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಾದೀಹಿ ಓತಿಣ್ಣಟ್ಠಾನಂ **ಥೇರಮ್ಬತ್ಥಲಂ**। ಯಥಾ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಜಯಾಯ ಯೋಧಾಜೀವಾ ನಿಮ್ಮಲಮೇವ ಅಸಿತೋಮರಾದಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಚರನ್ತಿ, ಏವಂ ಭಿಕ್ಖುನಾಪಿ ಕಿಲೇಸವಿಜಯಾಯ ನಿಮ್ಮಲಾವ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾ ವಳಞ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೋತಿ ಇಧ ಪರಸ್ಸ ಉಪದ್ದವೂಪಸಮನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಂ ಹಿ ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿಭಾವತೋಪಿ ಗರುತರಂ ಅಚ್ಚಾಯಿಕಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ವಿಧಾತಬ್ಬತೋ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರತ್ತಾ। ತಂ ಪನ **ರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರ**ನಿದಸ್ಸನೇನೇವ ಸಿದ್ಧಮ್ಪಿ ತತೋ ಗರುತರೇನ ಅಙ್ಗಾರವಸ್ಸಪರಿತ್ತಾಣೇನ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಗಿರಿಭಣ್ಡವಾಹನಪೂಜಾಯ…ಪೇ॰… ಥೇರೋ ವಿಯಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಗಿರಿಭಣ್ಡವಾಹನಪೂಜಾ** ನಾಮ ಚೇತಿಯಗಿರಿಮಾದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಕಲದೀಪೇ, ಸಮುದ್ದೇ ಚ ಯಾವ ಯೋಜನಾ ಮಹತೀ ದೀಪಪೂಜಾ। **ಪಥವಿಂ ಮಾಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಮಾರೇನ ಪವತ್ತಿತಂ ಅಙ್ಗಾರವಸ್ಸಂ ಫುಲಿಙ್ಗಮತ್ತೇನಪಿ ಯಾವ ಮನುಸ್ಸೇ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಾವದೇವ ಆಕಾಸೇ ಪಥವಿಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ।

ಬಲವಪುಬ್ಬಯೋಗಾನನ್ತಿ ಗರುತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ, ಇದ್ಧಿವಿಧಾದೀನಂ ಹೇತುಭೂತಮಹಾಭಿನೀಹಾರಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಗ್ಗಸಾವಕಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಏಕಚ್ಚೇ ಮಹಾಸಾವಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಭಾವನಾನುಕ್ಕಮೋ** ಯಥಾವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಠಾನಾಠಾನಞಾಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಸೇಸಾಭಿಞ್ಞಾನಮೇವ। ಸಾವಕಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಠಾನಾಠಾನಞಾಣಾದೀನಿ ಪದೇಸವಸೇನ ಇಜ್ಝನ್ತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಭಾವನಾನುಕ್ಕಮಂ ವಿನಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಇಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ। **ಅಗ್ಗಿಧಮನಾದೀಹೀ**ತಿ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ತಾಪನಕೋಟ್ಟನಾದೀಹಿ। **ಯಥಾ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಲಾಖಾಕಾರಾದೀನಂ ಲಾಖಾಕೋಟ್ಟನಾದಿಂ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಛನ್ದ…ಪೇ॰… ವಸೇನಾ**ತಿ "ಛನ್ದವತೋ ಚೇ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಮಯ್ಹಮ್ಪಿ ಸಿಜ್ಝತೀ"ತಿ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಂ ಸೀಸಂ ಧುರಂ ಜೇಟ್ಠಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ, ಛನ್ದಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಂ ಭಾವನಾಯ ಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **"ಆವಜ್ಜನಾದಿವಸೀಭಾವವಸೇನಾ"**ತಿ ಇದಂ ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಸಾತಿಸಯಂ ವಸೀಭಾವಾಪಾದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕವಸೇನ, ನ

ಕತಾಧಿಕಾರವಸೇನಾತಿ ಆಹ **“ಪುಬ್ಬಹೇತು…ಪೇ॰… ವಟ್ಟತೀ”**ತಿ। ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಯಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಾ, ತತ್ಥೇವ ಸಾತಿಸಯಂ ಚಿಣ್ಣವಸಿತಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ನ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮತ್ತೇ ಚಿಣ್ಣವಸಿನಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ವಿನಾಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಮ್ಪಿ ಯದಿ ಪುಬ್ಬಹೇತುಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಯುತ್ತಮೇವ। ಅಥೇತರಸ್ಸ, ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ। **ಯಥಾ**ತಿ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಯೇನ ವಿಧಿನಾ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಇದ್ಧಿವಿಧನಿಪ್ಫಾದನೇ।

೩೬೮. **ತತ್ರಾ**ತಿ ಚ ತದೇವ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಪಾಳಿನಯಾನುಸಾರೇನೇವಾ**ತಿ ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ಅನುಸರಣೇನೇವ, ಪಾಠಸಂವಣ್ಣನಾನುಕ್ಕಮೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ”ತಿ ವತ್ವಾ “ಸೋ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಆಹ **“ಅಧಿಗತಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೋ ಯೋಗೀ”**ತಿ। “ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ”ತಿ ಏತ್ಥ **ಏವಂ**-ಸದ್ದೋ ಹೇಟ್ಠಾಝಾನತ್ತಯಾಧಿಗಮಪಟಿಪಾಟಿಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಾನಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೋತಿ ಆಹ **“ಏವನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಕ್ಕಮನಿದಸ್ಸನಮೇತ”**ನ್ತಿ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಗಮಕ್ಕಮಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಯೇನ ಸಮಾಧಾನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ ಲದ್ಧೋ, ತದುಭಯನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ಇಮಿನಾ…ಪೇ॰… ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ”**ತಿ। ಯದಿಪಿ “ಏವ”ನ್ತಿ ಇದಂ ಆಗಮನಸಮಾಧಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಾನಂ ದೀಪೇತಿ। ಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಮಾಧಿ ಏವ ಪನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪಧಾನನ್ತಿ ಆಹ **“ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತೇ”**ತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವೇನಾ**ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಜನಿತಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಬ್ಭಾವೇನ। ಸಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕಸಮನೇಪಿ ಅಬ್ಯಾವಟಾಯ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಚ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾ, ಸುವಿಸದಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ಸತಿಸೀಸೇನ ಪನ ತತ್ಥ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಆಹ **“ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವೇನ ಪರಿಸುದ್ಧೇ”**ತಿ। ಪರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಏವ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ಪರಿಯೋದಾತತಾ ಸುಧನ್ತಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ನಿಘಂಸನೇನ ಪಭಸ್ಸರತಾ ವಿಯಾತಿ ಆಹ **“ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಪರಿಯೋದಾತೇ, ಪಭಸ್ಸರೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ”**ತಿ।

ಸುಖಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಘಾತೇನಾತಿ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಾನಂ, ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ರಾಗದೋಸಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ। “ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋಮನಸ್ಸಂ ರಾಗಸ್ಸ, ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸಾ”ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ರಾಗಾದಯೋ ಚೇತಸೋ ಮಲಾಸುಚಿಭಾವೇನ “ಅಙ್ಗಣಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಲೇಸನಟ್ಠೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ಆಹ **“ಅನಙ್ಗಣತ್ತಾಯೇವ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ”**ತಿ। ತೇನಾಹ **“ಅಙ್ಗಣೇನ ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ”**ತಿ, ವಿಬಾಧೀಯತಿ ಉಪತಾಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಭಾವಿತತ್ತಾ**ತಿ ಪಗುಣಭಾವಾಪಾದನೇನ ಸುಟ್ಠು ಭಾವಿತತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **“ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತೇ”**ತಿ, ಆವಜ್ಜನಾದಿನಾ ಪಞ್ಚಧಾ, ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ವಾ ಪರಿದಮನೇನ ವಸವತ್ತಿತಂ ಉಪಗತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಸೇ ವತ್ತಮಾನಂ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ** ಪಗುಣಭಾವಾಪತ್ತಿಯಾ ಸುಪರಿಮದ್ದಿತಂ ವಿಯ ಚಮ್ಮಂ, ಸುಪರಿಕಮ್ಮಕತಾ ವಿಯ ಚ ಲಾಖಾ **ಮುದುನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಮ್ಮಕ್ಖಮೇ**ತಿ ವಿಕುಬ್ಬನಾದಿಇದ್ಧಿಕಮ್ಮಕ್ಖಮೇ। **ತಞ್ಚ ಉಭಯ**ನ್ತಿ ಮುದುತಾಕಮ್ಮನಿಯದ್ವಯಂ।

ನಾಹನ್ತಿಆದೀಸು ನ-ಕಾರೋ ಪಟಿಸೇಧತ್ಥೋ। **ಅಹ**ನ್ತಿ ಸತ್ಥಾ ಅತ್ತಾನಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಭಿಕ್ಖವೇ**ತಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಲಪತಿ। **ಅಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಚಿತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ। **ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪೀ**ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಂ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಓಲೋಕೇನ್ತೋಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ। **ಯಂ** ವಸೀಭಾವಾಪಾದನೇನ **ಭಾವಿತಂ,** ತಥಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣೇನ **ಬಹುಲೀಕತಂ,** ಏವಂ ಸವಿಸೇಸಮುದುಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಮುದುಂ,** ಕಮ್ಮಕ್ಖಮತಾಯ **ಕಮ್ಮನಿಯಞ್ಚ** ಹೋತಿ। **ಯಥಯಿದಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ, ತೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖತಾಯ ಏವಮಾಹಾತಿ। ಯಥಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಪರಿಸುದ್ಧತಾದಯೋ ನ ವಿಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ಸುಭಾವಿತಂ ಚಿತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಅವಟ್ಠಿತಂ ಇಧ "ಠಿತಂ, ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಏತೇಸು ಪರಿಸುದ್ಧತಾದೀಸು ಠಿತತ್ತಾ ಠಿತೇ, ಠಿತತ್ತಾಯೇವ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇ"**ತಿ। ಯಥಾ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ, ಏವಂ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಪಿ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಹಿ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ, ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೇನ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಠಿತತ್ತಾ "ಠಿತೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಾರಣೇನ ಫಲಂ ನಿದ್ಧರೀಯತಿ, ಏವಂ ಫಲೇನಾಪಿ ಕಾರಣಂ ನಿದ್ಧರೀಯತೀತಿ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಅವಟ್ಠಾನಂ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಿ। ಸಾ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಥಿರಭಾವೇನ, ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಕಮ್ಪನಿಯತಾಯ ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ ಸದ್ಧಾದಿಬಲಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ **ಹೋತೀತಿ** "ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ **"ಸದ್ಧಾಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸದ್ಧಾಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಸುಭಾವಿತಂ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಏತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಂಸೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾಯ ಸದ್ಧಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಯಥಾವುತ್ತಸದ್ಧಾಬಲೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನಾ**ತಿ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ ಹೇತುನಾ ನ ಇಞ್ಜತಿ ನ ಚಲತಿ ನ ಕಮ್ಪತಿ, ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಉಪರಿ ವಿಸೇಸಾವಹಭಾವೇನೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। **ವೀರಿಯಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ವೀರಿಯಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ವಸೀಭಾವಾಪಾದನಪರಿದಮನಸಾಧನೇನ ವೀರಿಯೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ಸತಿಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಭಾವನಾಬಹುಲೀಕಾರೇ ಅಸಮ್ಮೋಸಸಾಧಿಕಾಯ, ಕುಸಲಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ನೇಸಮಾನಾಯ ಸತಿಯಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ಸಮಾಧಿಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ತತ್ಥೇವ ಅವಿಕ್ಖೇಪಸಾಧನೇನ ಸಮಾಧಾನೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ಪಞ್ಞಾಪರಿಗ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸಾ ಏವ ಭಾವನಾಯ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಜಾನನಲಕ್ಖಣಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ಓಭಾಸಗತ**ನ್ತಿ ಞಾಣೋಭಾಸಸಹಗತಂ। ಓಭಾಸಭೂತೇನ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಸಮಾಧಾನಸಂವದ್ಧಿತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಯಾಥಾವತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತತೋ ಉತ್ರಸನ್ತೋ ಓತ್ತಪ್ಪನ್ತೋ ತಂ ಅಧಿಭವತಿ, ನ ತೇನ ಅಭಿಭೂಯತಿ। ತೇನಾಹ **"ಕಿಲೇಸನ್ಧಕಾರೇನ ನ ಇಞ್ಜತೀ"**ತಿ। ಏತೇನ ಞಾಣಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಬಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತತಾ, ಪರಿಸುದ್ಧತಾ, ಪರಿಯೋದಾತತಾ, ಅನಙ್ಗಣತಾ, ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸತಾ, ಮುದುಭಾವೋ, ಕಮ್ಮನಿಯತಾ, ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಠಿತತಾ, ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಅಙ್ಗಾನೀತಿ "ಸಮಾಹಿತೇ"ತಿ ಇಮಂ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಿಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಿಯೋ ವಿಸುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ। **ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದಿಅತ್ಥಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ತದಭಿಮುಖಂ ಕರಣಯೋಗ್ಗಂ। ತೇನಾಹ **"ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯಾ"**ತಿ।

ಕಾಮಂ ನೀವರಣಾನಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಏವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಧಿಗಮೋ, ವಿತಕ್ಕಾದಿಕೇ ವೂಪಸಮೇ ಏವ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಧಿಗಮೋ, ತಥಾಪಿ ನ ತಥಾ ತೇಹಿ ದೂರೀಭೂತಾ ಅಪೇತಾ ವಾ ಯಥಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ, ಚೇತಸೋ ಮಲೀನಭಾವಸಞ್ಜಾತಉಪ್ಪಿಲಾಭೋಗಕರೇಹಿ ನೀವರಣಾದೀಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ತಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಿ, ಪರಿಯೋದಾತತಾ ಚ ಯುತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ನೀವರಣ...ಪೇ॰... ಪರಿಯೋದಾತೇ"**ತಿ। **ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚಯಾನ**ನ್ತಿ ಝಾನಪಟಿಲಾಭಹೇತುಕಾನಂ ಝಾನಪಟಿಲಾಭಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾನಂ। **ಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿ ಲಾಮಕಾನಂ। **ಇಚ್ಛಾವಚರಾನ**ನ್ತಿ ಇಚ್ಛಾಯ ಅವಚರಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ಓತಿಣ್ಣಾನಂ "ಅಹೋ ವತ ಮಮೇವ ಸತ್ಥಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಮಾನಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಾದೀನಂ। **ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನಾಪಿ ತೇಸಂಯೇವ ಸಙ್ಗಹೋ। ಅಭಿಜ್ಝಾ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇಯ್ಯಾ, ಮಾನಾದಯೋ ಚ ತದೇಕಟ್ಠಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ "ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚಯಾನ"ನ್ತಿ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇಯ್ಯಾ ಪನ ನೀವರಣಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಾ, ಕಥಂ ಪನ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇಯ್ಯಾ ಇಧ ವಿಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ? "ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ"ತಿ ಸಲ್ಲೇಖಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಝಾನಸ್ಸ ಅಪರಾಮಟ್ಠಭಾವದಸ್ಸನತೋ। ಯೇ ಪನೇತ್ಥ "ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನ"ನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಕೋಪಅಪಚ್ಚಯಕಆಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾದಯೋ ಗಹಿತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚಯಾನ"ನ್ತಿ

ಪಾಠಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚನೀಕಾನ"ನ್ತಿ ಪಾಠೋತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ ತಥಾ ಪಾಠಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚನೀಕಾ ಚ ನೀವರಣಾ ಚೇವ ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ತೇಸಂ ದೂರೀಭಾವಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ಅಭಾವವಿಗಮಚೋದನಾಯ ಅಯುಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ನನು ಚ **ಅನಙ್ಗಣಸುತ್ತ-** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೭ ಆದಯೋ) **ವತ್ಥಸುತ್ತೇಸು** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೦ ಆದಯೋ) ಅಯಮತ್ಥೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಓಳಾರಿಕಾನಂಯೇವ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇಧ ಪನ ಅಧಿಗತಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸುಖುಮಾಯೇವ ತೇ ಗಹಿತಾ, ಅಙ್ಗಣೂಪಕ್ಕಿಲೇಸತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸುತ್ತಾನಂ ಅಪದಿಸನಂ। ತಥಾ ಹಿ **"ಸುತ್ತಾನುಸಾರೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಸುತ್ತವಸೇನಾತಿ। ಅವಸ್ಸಂ ಚೇ ತಮೇವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾನಮ್ಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ।

ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವೂಪಗಮೇನಾತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದಕಭಾವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವಸ್ಸ ಉಪಗಮನೇನ। **ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ**ತಿ ಇತೋ ಪರಂ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವವಸೇನ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಭಾವನಾಯ ಪರಿಪುಣ್ಣತ್ತಾ। **ಪಣೀತಭಾವೂಪಗಮೇನಾ**ತಿ ತತೋ ಏವ ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತತಾಯ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ, ಅತಿತ್ತಿಕರಟ್ಠೇನ ಚ ಪಣೀತಭಾವಸ್ಸ ಉಪಗಮನೇನ। ಉಭಯಞ್ಚೇತಂ ಠಿತಿಯಾ ಕಾರಣವಚನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಣೀತಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **"ಠಿತೇ"**ತಿ। **"ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇ"**ತಿ ಇದಂ ಠಿತಿಯಾ ವಿಸೇಸನಂ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಠಿತೇ"**ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ "ಠಿತೇ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇ"ತಿ ಉಭಯಮೇಕಂ ಅಙ್ಗಂ, "ಸಮಾಹಿತೇ"ತಿ ಪನ ಇದಮ್ಪಿ ಏಕಮಙ್ಗಂ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಪಠಮವಿಕಪ್ಪತೋ ವಿಸೇಸಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಏವಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತ"**ನ್ತಿ।

ದಸಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೯. **ನಿಪ್ಫತ್ತಿಅತ್ಥೇನಾ**ತಿ ಸಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ। **ಪಟಿಲಾಭಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಾಪುಣನಟ್ಠೇನ। **ತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಿತಂ ವತ್ಥುಂ। **ಸಮಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ। ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಝಾನಮಗ್ಗಾ ಇಧ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ। ಇಜ್ಝತೀ**ತಿ ಪಾಪುಣೀಯತಿ। **ಪಟಿಹರತೀತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಹರತಿ ಅಪನೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಹರತೀತಿ ಪಟಿಹಾರಿಯಂ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿ, ಪಟಿಹಾರಿಯಮೇವ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ, ಯಥಾ "ವೇಕತಂ, ವೇಸಮ"ನ್ತಿ ಚ।

ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನಾತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನಟ್ಠೇನ। **ಉಪಾಯಸಮ್ಪದಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಪನ್ನಉಪಾಯಸ್ಸ, ಞಾಯಾರಮ್ಭಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಜ್ಝತೀ**ತಿ ಪಸವೇತಿ। **ಸೀಲವಾ**ತಿ ಆಚಾರಸೀಲೇನ ಸೀಲವಾ। **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ**ತಿ ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಸುನ್ದರಧಮ್ಮೋ। ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ **ಸೀಲವಾ**। ದಾನಾದಿಸೇಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ **ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮೋ। ಪಣಿದಹಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪತ್ಥೇಸ್ಸತಿ।

ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಉಕ್ಕಂಸಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾತಿಸಯನಿಪ್ಫಜ್ಜನಪಟಿಲಾಭಸಿಜ್ಝನಬುದ್ಧಿಅತ್ಥೇ ಹಿ ಇದ್ಧಿ ವುತ್ತಾ। **ಸಾ ದಸವಿಧಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಾ ಇದ್ಧಿಯೋ ಆನೇತ್ವಾ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಇದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಬಹುಭಾವಾದಿಕಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ**। ವಿವಿಧಂ ರೂಪನಿಮ್ಮಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಬ್ಬನಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ **ವಿಕುಬ್ಬನಾ। ಮನೋಮಯಾ**ತಿ ಝಾನಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವತೋ ಮನೋಮಯಾ। ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪ್ಫಾರೋ ವೇಗಾಯಿತತ್ತಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೀತಿ **ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಾ**। ಅರಿಯಾನಂ ಅಯನ್ತಿ **ಅರಿಯಾ**। ಯತೋ ಕುತೋಚಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋ ಜಾತಾ ಇದ್ಧಿ **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ**। ಸಾತಿಸಯಪುಞ್ಞನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಇದ್ಧಿ **ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿ**। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಇದ್ಧಿ ಜಾತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹೋತಿ, ಇತರಾ ಯದಾ ತದಾ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನಕಾಲೇತಿ ಏವಂ ವಾ ಇಮಾಸಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆಥಬ್ಬನವಿಜ್ಜಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ **ವಿಜ್ಜಾಮಯಾ। ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗೋ** ಉಪಾಯಪಯೋಗೋ ಞಾಯಾರಮ್ಭೋ।

೩೮೦. **ಪಕತಿಯಾ ಏಕೋ**ತಿ ಸಭಾವೇನ ಏಕೋ। **ಬಹುಕ**ನ್ತಿ ಬಹುಂ। ತೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನೇಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸತಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆವಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇನ ಆಭೋಗೇನ ಆಭುಜತಿ

ಭಾವಿರೂಪೇ ತೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಮನಸಿಕಾರೇನ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ತಥಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತೇ ಬಹುಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸಹೇವ ಬಹುಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಬಹುಭಾವಾಪಾದಕಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ಚ ತಥಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಪಕಾರತ್ಥೋ ಏವಂ-ಸದ್ದೋ, ತೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನಾ**ತಿ "ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೦) ಏವಂ ವುತ್ತಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ।

೩೭೧. **ಪಕತಿವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಪಕತಿಸಣ್ಠಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕತಿಕರೂಪಂ। **ಪಕತಿವಣ್ಣವಿಜಹನವಿಕಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿವಣ್ಣವಿಜಹನಪುಬ್ಬಕಸ್ಸ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಾದಿವಣ್ಣವಿಕಾರಸ್ಸ ವಸೇನ।

೩೭೨. **ಇಮಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವೇನ "ಇಮಮ್ಹಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ಕರಜಕಾಯಾ। **ಅಞ್ಞಂ ಕಾಯ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಇದ್ಧಿಮಯಂ ಕಾಯಂ। ತತೋ ಏವ ಇದ್ಧಿಮಯರೂಪವನ್ತತಾಯ **ರೂಪಿಂ**। ಅಭಿಞ್ಞಾಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ **ಮನೋಮಯಂ**। **ನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನಾ**ತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನವಸೇನ। ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ಹಿ ಯಥಾ ಮನೋಮಯೋ ಕಾಯೋ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಪವತ್ತಿ **ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿ**। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಮಯಮೇವ ಮನೋಮಯಿದ್ಧೀತಿ? ರುಳ್ಹೀವೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಯಥಾ "ಮನೋಮಯೋ ಅತ್ತಭಾವೋ"ತಿ, ಯಥಾ ವಾ "ಗೋಸಮಞ್ಞಾ ವಿಸಾಣಾದಿಮತಿ ಪಿಣ್ಡೇ"। ಅಥ ವಾ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತೇ, ಇದ್ಧಿಮತಾ ಚ ಏಕನ್ತಸದಿಸೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಿಮ್ಮಾನೇ ಸುಪಾಕಟೋ ಮನಸಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭಾವೋತಿ ಯಥಾ ಸಾತಿಸಯೋ ಮನೋಮಯವೋಹಾರೋ, ನ ತಥಾ ಅಞ್ಞಾಸು ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧೀಸು ಸಮಞ್ಞನ್ತರವನ್ತಾಸೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩೭೩. **ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ, ತತೋಪಿ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। **ಪಚ್ಛಾ ವಾ** ಯಾವ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ। **ತಙ್ಖಣೇ ವಾ** ಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ। **ಞಾಣಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೋ ವಿಸೇಸೋ**ತಿ ಸೂರಿಯಸ್ಸ ಉಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನೇ, ಸಮನ್ತತೋ ಚ ಆಲೋಕಕರಣಸಮತ್ಥತಾ ವಿಯ ತಸ್ಸೇವ ಞಾಣಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಹಾತಬ್ಬಪಹಾನಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಸೇಸೋ। ವತ್ಥೂನಿ ಪನ ಅನನ್ತರಾಯತಾವಸೇನ ಆಗತಾನಿ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯ। ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಸ್ಸ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಮ್ಮಸನವಾರೇ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಟ್ಠೋ ಇಜ್ಝತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಕಾಮಂ ಏತ್ತಕಾಯ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾಯಪಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋವ , ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಯ ಪನ ವಿಭೂತತರೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಿತ್ಥಾರೇನ ಕಥೇತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ।

ಗಬ್ಭಗತಸ್ಸೇವಾತಿ ಅನಾದರೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ "ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಬಾಕುಲತ್ಥೇರವತ್ಥುಮ್ಹಿ** ವುತ್ತನಯೇನ।

ದಾರುಭಾರಂ ಕತ್ವಾತಿ ದಾರುಭಾರಂ ಸಕಟೇ ಕತ್ವಾ, ಆರೋಪೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ। **ಸಕಟಮೂಲೇ**ತಿ ಸಕಟಸಮೀಪೇ। **ವಾಳಯಕ್ಖಾನುಚರಿತೇ**ತಿ ಕುರುರೇಹಿ ಯಕ್ಖೇಹಿ ಅನುವಿಚರಿತಬ್ಬೇ। ಯಕ್ಖಪರಿಗ್ಗಹಿತಞ್ಹಿ ರಾಜಗಹನಗರಂ।

೩೭೪. **ಸಮಾಧಿತೋ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಾಧಿತೋ। **ಪುಬ್ಬೇ**ತಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಕ್ಖಣೇ। **ಪಚ್ಛಾ**ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚಿಣ್ಣಪರಿಯನ್ತೇ। **ತಙ್ಖಣೇ**ತಿ ಸಮಾಪನ್ನಕ್ಖಣೇ। **ಸಮಥಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೋ ವಿಸೇಸೋ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಝಾನೇ ಸಮಾಧಿತೇಜೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿತಕ್ಕಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಪರಿಸ್ಸಯಸಹನಾದಿಕೋ ವಿಸೇಸೋ।

ಕಪೋತಕನ್ದರಾಯನ್ತಿ ಏವಂನಾಮಕೇ ಅರಞ್ಞವಿಹಾರೇ। **ಜುಣ್ಹಾಯ ರತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಚನ್ದಾಲೋಕವತಿಯಾ ರತ್ತಿಯಾ। **ನವೋರೋಪಿತೇಹಿ ಕೇಸೇಹೀ**ತಿ ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ। **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಹಾರಸ್ಸ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಕ್ಖಸ್ಸ। ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿಭಾವಸ್ಸ

ಉಕ್ಕಂಸಗತತ್ತಾ ಥೇರೋ ತಸ್ಮಿಂ ಪಹರನ್ತೇ ಏವ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜೀತಿ ಆಹ **“ಪಹರಣಸಮಯೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇಸೀ”**ತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ “ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ”ತಿ (ಉದಾ॰ ೩೪) ವುತ್ತಂ। ಇಮೇ ಪನ ಥೇರಾ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾನಸಮಕಾಲಂ ತೇನ ಪಹಾರೋ ದಿನ್ನೋತಿ ವದನ್ತಿ।

ಸಞ್ಜೀವತ್ಥೇರನ್ತಿ ಕಕುಸನ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ದುತಿಯಂ ಅಗ್ಗಸಾವಕಂ ಮಹಾಥೇರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸೋ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಅರಞ್ಞಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕದಿವಸಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **“ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನ”**ನ್ತಿಆದಿ। ಚೀವರೇ ಅಂಸುಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಝಾಯಿತ್ಥ, ಸರೀರೇ ಕಾ ಕಥಾ। ತೇನೇವ ಹಿ ಥೇರೋ “ಸಞ್ಜೀವೋ” ತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ। **ಅಯಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಸ್ಸ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಞ್ಜೀವತ್ಥೇರಸ್ಸ ಯೋ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಅಗ್ಗಿಪರಿಸ್ಸಯಾಭಾವೋ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಾ ಇದ್ಧೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಕಥಂ ಪನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಸಮ್ಭವೋತಿ ಆಹ **“ಅನುಪುಬ್ಬ...ಪೇ॰... ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ”**ತಿ।

ಪಠಮಂ ಠಪಿತಭಣ್ಡಕಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಠಪಿತಭಣ್ಡಕಸ್ಸ। ತಞ್ಹಿ ಗಹಣಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಂ ಗಯ್ಹತಿ। **ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನಾ**ತಿ “ಏತ್ತಕೇ ಕಾಲೇ ಗತೇ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ। **ಭೀತಾ ವಿರವಿಂಸೂ**ತಿ ರತ್ತನ್ಧಕಾರೇ ರೂಪದಸ್ಸನೇನ “ಪಿಸಾಚೋ ಉಟ್ಠಹತೀ”ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ। ಏತ್ತಕೇಹಿ ನಾಮ ಭಣ್ಡಕೇಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೋ ನಿಬ್ಬಿಕಾರೋ “ಅಹೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ, ಅಹೋ ವಿವೇಕವಾಸೀ”ತಿ ಚ **ಥೇರಗತೇನ ಪಸಾದೇನ**।

ತತ್ತತೇಲಕಟಾಹನ್ತಿ ಆಧಾರಸೀಸೇನ ಆಧೇಯ್ಯಮಾಹ, ಕಟಾಹೇ ತತ್ತತೇಲಂ ಕಟಾಹೇನ ಆಸಿಞ್ಚೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವಿವಟ್ಟಮಾನ**ನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ಅಲಗ್ಗನವಸೇನ ಭಸ್ಸನ್ತಂ।

ಸಪರಿವಾರಾತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಇತ್ಥಿಸತೇಹಿ ಸಪರಿವಾರಾ। **ರಾಜಾನಂ ಮೇತ್ತಾಯ ಫರೀ**ತಿ ಓದಿಸ್ಸಕಮೇತ್ತಾಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ರಾಜಾನಂ ಫುಸಿ। **ಖಿಪಿತು**ನ್ತಿ ವಿಜ್ಝಿತುಂ। **ಓರೋಪೇತು**ನ್ತಿ ಸರಸನ್ನಾಹಂ ಪಟಿಸಂಹರಿತುಂ।

೩೭೫. **ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾದೀಸೂ**ತಿ ಅನಿಟ್ಠಾದೀಸು। ಅನಿಟ್ಠಂ ಹಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಂ, ಅಮನುಞ್ಞಮ್ಪಿ “ಪಟಿಕ್ಕೂಲ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾರಮ್ಮಣೇ। **ಉಪೇಕ್ಖಕೋ**ತಿ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಪಟಿಕ್ಕೂಲಭೇದೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ। **ಸತೋ**ತಿ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸತಿಮಾ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾದಿವತ್ಥೂಸು ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞೀವಿಹಾರಾದಿಕಾ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸಿದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯತಾ। ತೇನಾಹ **“ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚತೀ”**ತಿ।

ಅನಿಟ್ಠೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಸಞ್ಞಿತೇ **ಮೇತ್ತಾಫರಣಂ ವಾ** ಧಾತುಸೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಯ **ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಂ ವಾ** ಗೂಥಾದಿಕೇ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಂ ಕರೋನ್ತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರತೀ**ತಿ ಹಿತೇಸಿತಾಯ, ಧಮ್ಮಸಭಾವಚಿನ್ತನಾಯ ಚ ನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೇನ ವಿಹರತಿ। **ಇಟ್ಠೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ** ಞಾತಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇ। ಕೇಸಾದಿಅಸುಚಿಕೋಟ್ಠಾಸಮತ್ತಮೇವಾತಿ **ಅಸುಭಫರಣಂ ವಾ** ಅಸುಭಮನಸಿಕಾರಂ ವಾ। ತತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಜಾತಂ **ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಆದಿಅತ್ಥೋ ಇತಿ-ಸದ್ದೋ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋತಿ ಮನಸಿಕಾರಂ ವಾ ಕರೋನ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। **ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಪಟಿಕ್ಕೂಲೇಸೂ**ತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರತ್ಥ। ಯಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಪಠಮಂ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ಉಪಟ್ಠಿತಮೇವ ಪಚ್ಛಾ ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ, ಯಞ್ಚ ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ಉಪಟ್ಠಿತಮೇವ ಪಚ್ಛಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ, ತದುಭಯೇಪಿ ಖೀಣಾಸವೋ ಸಚೇ ಆಕಙ್ಖತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಅಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಾ ವಿಹರೇಯ್ಯ, ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಾತಿ ಅಯಮರಿಯಿದ್ಧಿ ವುತ್ತಾ।

ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಕಾರಣವಸೇನ "ಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇನ ರೂಪದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ, ಚಕ್ಖುನಾ ವಾ ಕಾರಣಭೂತೇನ, ದ್ವಾರಭೂತೇನ ವಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ। **ನೇವ ಸುಮನೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಗೇಹಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ನ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಕ್ಖಿಕಾಯ ಕಿರಿಯಾಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಯ। **ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಛಳಾರಮ್ಮಣಾಪಾಥೇ ಪರಿಸುದ್ಧಪಕತಿಭಾವಾವಿಜಹನಲಕ್ಖಣಂ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿಯಾ "ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಂ। ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **"ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೩೭೬. **ಪಕ್ಖೀಆದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದೇವಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ವೇಹಾಸಗಮನಾದಿಕಾ**ತಿ ಪನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚಕ್ಖುವಿಸುದ್ಧಿಆದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕುಸಲಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನುಭಾವೇನ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ **ವಿನಿಪಾತಿಕಾನಂ**। **ಝಾನ**ನ್ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪತ್ತಂ ಝಾನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಉಬ್ಬೇಗಪೀತಿಸಹಿತಾ ಆಕಾಸೇ ಲಙ್ಘಾಪನಮತ್ತಾಪಿ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಾ"**ತಿ। **"ಪರಮಕಪ್ಪಿಕಾನ"**ನ್ತಿ ಇದಂ "ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏವಮಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪುನಬ್ಬಸುಮಾತಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೩೭೭. **ವೇಹಾಸ**ನ್ತಿ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ವಾ। ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಹಿ ಚಕ್ಕರತನಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಭವನತೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ಆಕಾಸೇನೇವ ಸಿನೇರುಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಂ ಅನುಸಂಯಾಯತೀತಿ। **ಅಸ್ಸಬನ್ಧಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಪಾಲಾ, ಯೇ ಅಸ್ಸಾನಂ ಯವದಾಯಕಾ। ತಥಾ **ಗೋಬನ್ಧಾ**।

ಚಕ್ಕವತ್ತಿಆದೀನಂ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿಯಾ ವಿತ್ಥಾರಿಯಮಾನಾಯ ಅತಿಪಪಞ್ಚೋ ಹೋತೀತಿ ಪುಞ್ಞವತೋ ಇದ್ಧಿಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಪರಿಪಾಕಂ ಗತೇ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರೇ ಇಜ್ಝನಕವಿಸೇಸೋ"ತಿ ವತ್ವಾಪಿ ಜೋತಿಕಾದೀನಂ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿಂ ಏಕದೇಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸುವಣ್ಣಪಬ್ಬತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸುವಣ್ಣಮಯೋ ಪಬ್ಬತೋ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಗಹಿತಗಹಿತಟ್ಠಾನೇ ಓಧಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಏಕಸೀತಾಮತ್ತೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸೀತಾ** ನಾಮ ಕಸನವಸೇನ ನಙ್ಗಲಸ್ಸ ಗತಮಗ್ಗೋ। **ತುಮ್ಬಂ** ನಾಮ ಆಳ್ಹಕಂ। **ಚುದ್ದಸ ಮಗ್ಗಾ**ತಿ ಚತುದ್ದಸ ಕಸನಮಗ್ಗಾ।

೩೭೮. **ವಿಜ್ಜಂ ಪರಿಜಪಿತ್ವಾ**ತಿ ಗನ್ಧಾರೀವಿಜ್ಜಾದಿಕಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಂ ಕತೂಪಚಾರಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಮನ್ತಪಠನಕ್ಕಮೇನ ಪಠಿತ್ವಾ।

೩೭೯. **ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಉಪಾಯಪಯೋಗೇನ, ಯಥಾ ಯಥಿಚ್ಛಿತತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪವತ್ತಿತಞಾಯಾರಮ್ಭೇನ। **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಕಮ್ಮಸ್ಸ। **ಏತ್ಥ ಚಾ**ತಿ "ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಇಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೮) ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಸಮಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸೇಪಿ। **ಪುರಿಮಪಾಳಿಸದಿಸಾವಾ"**ತಿ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರಇದ್ಧಿಆದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸಸದಿಸಾವ। **ಸಕಟಬ್ಯೂಹಾದಿಕರಣವಸೇನಾ**ತಿ ಸಕಟಬ್ಯೂಹಚಕ್ಕಬ್ಯೂಹಪದುಮಬ್ಯೂಹಾದೀನಂ ಸಂವಿಧಾನವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತವಿಸೇಸೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಗಣಿತಗನ್ಧಬ್ಬಾದಿ **ಸಿಪ್ಪಕಮ್ಮಂ**। ಸಲ್ಲಕತ್ತಕಾದಿ **ವೇಜ್ಜಕಮ್ಮಂ**। ಇರುಬ್ಬೇದಾದೀನಂ **ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನಂ**।

"ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾವ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮೩೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೦೨; ೩.೧೦) ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿಯಾ ಏವ ಗಹಿತತ್ತಾ ಆಹ **"ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಇದ್ಧಿಯೇವ ಆಗತಾ"**ತಿ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಞ್ಞಾನಿಸಂಸಸಙ್ಖಾತೇ, ಇದ್ಧಿವಿಧಸಙ್ಖಾತೇ ವಾ ಅತ್ಥೇ।

೩೮೦. "ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥು"ನ್ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೫೧) ಕೋಟ್ಠಾಸತ್ಥೋ ವಿಧಸದ್ದೋ, "ವಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸೇನಾಬ್ಯೂಹಂ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೩) ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ, ತದುಭಯಮ್ಪೇತ್ಥ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಇದ್ಧಿವಿಧಾಯಾತಿ**

ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸಾಯ, ಇದ್ಧಿವಿಕಪ್ಪಾಯ ವಾ"ತಿ। ಇದ್ಧಿ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಏಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ವಕ್ಖಮಾನೇಹಿ ಭೇದೇಹಿ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದಾ ಚ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರವಸೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಚುದ್ದಸಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ, ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಸ್ಸ ಸಮಾಹಿತತಾದಿಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ। "ಇದ್ಧಿವಿಧಾಯಾ"ತಿ ತದತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಪದಾನವಚನನ್ತಿ ಆಹ "**ಇದ್ಧಿವಿಧಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯಾ**"ತಿ। "**ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ**"ತಿ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮಾನಸನ್ತಾನತಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। **ಇದ್ಧಿವಿಧಾಭಿಮುಖಂ ಪೇಸೇತೀ**ತಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಪವತ್ತೇತಿ। ಯಂ ಹಿ "ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತನಂ, ತದೇವಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹರಣಂ, ಇದ್ಧಿವಿಧಾಭಿಮುಖಪೇಸನಞ್ಚ ತಥೇವ ಇದ್ಧಿವಿಧಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮನಂ ಇಧ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಇದ್ಧಿಪೋಣಂ ಇದ್ಧಿಪಬ್ಭಾರಂ ಕರೋತೀ**"ತಿ। ಇಧ ಪಚ್ಚನುಭವನಫುಸನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪತ್ತಿಪರಿಯಾಯಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ**"ತಿ ಆಹ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಸ್ಸ।

ಏಕೋಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೋ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಬಹುಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿಸ್ಸ ಪಟಿಯೋಗೀ "ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತಿ, ಬಹುಧಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಬಹುಭಾವಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಅನ್ತರಾವ ಏಕಭಾವೂಪಗಮೋ। ಯಥಾಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಪನ ಸರಸೇನೇವ ಏಕಭಾವೂಪಗಮೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಅನಿದ್ಧಿನಿಮ್ಮಾನಭಾವತೋ। ತಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಇದ್ಧಾನುಭಾವೋಯೇವಾತಿ ಕೇಚಿ। ಅಟ್ಠಾನೇ ವಾಯಂ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ, ಏಕೋ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾಪಿ ಹೋತಿ, ಬಹುಧಾ ಹುತ್ವಾ ಏಕೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಪಿ-ಸದ್ದೋ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಏಕಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ "ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಸೋ ಹೀ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಬಹುಭಾವನಿಮ್ಮಾನೇ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಬಹೂನಂ ಸನ್ತಿಕೇ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಬಹೂನಂ ಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ನಿಮ್ಮಿತಾನಂ ಬಹೂನಂ ಸಮೀಪೇ, ತೇಹಿ ಪರಿವಾರಿತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ, ತೇನ "ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಕಥೇತುಕಾಮೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। "**ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತೋ** ಏವಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

೩೮೧. ಭವತಿ ಏತ್ಥ ಇದ್ಧೀತಿ **ಭೂಮಿಯೋ,** ಝಾನಾನಿ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಚ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। ವಿವೇಕತೋ ಜಾತಾ ಭೂಮಿ **ವಿವೇಕಜಭೂಮಿ**। ವಿವೇಕಜಂ ಹಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ನೀವರಣವಿವೇಕಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ। ಪೀತಿಸುಖಭೂತಾ ಭೂಮಿ **ಪೀತಿಸುಖಭೂಮಿ**। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಪೀತಿಸುಖಭೂಮಿಭೂತಞ್ಚೇವ ಪೀತಿಸುಖಸಞ್ಞಿತಞ್ಚ ಸಮಾಧಿವಸೇನ। ಉಪರಿ ದ್ವೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇದ್ಧಿಲಾಭಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಅಧಿಗಮಾಯ। **ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲಭಮಾನಾಯ, ಬಹುಲೀಕರಣಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನತಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ವಿವಿಧರೂಪಕಾರಣಾಯ, ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಇದ್ಧಿವಿಸವಿತಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ವಿವಿಧಾನಿಸಂಸಪಸವನಾಯ। **ಇದ್ಧಿವಸಿತಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಖಿಪ್ಪನಿಸನ್ತಿಆದಿಭಾವಾವಹವಸೀಭಾವತ್ಥಾಯ। **ಇದ್ಧಿವೇಸಾರಜ್ಜಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖದೂರೀಭಾವೇನ ವಿಗತಸಂಕಿಲೇಸತಾಯ ಸುಟ್ಠು ವಿಸಾರದಭಾವಾಯ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ತಾವ ಇದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಿ ಹೋತು ತತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬತೋ, ಇತರಾನಿ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಏತ್ಥ ಚಾ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮ್ಭಾರಭೂಮಿಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಸುಖಫರಣೇನ, ಪಠಮದುತಿಯೇಸು ಪೀತಿಫರಣೇನ ಸುಖಫರಣೇನ ಚ ಹೇತುಭೂತೇನಾತಿ ಯಥಾರಹವಸೇನ ಯೋಜನಾ। ಫರಣಂ ಚೇತ್ಥ ಝಾನಸ್ಸ ಸುಭಾವಿತಭಾವೇನ ಸಾತಿಸಯಾನಂ ಪೀತಿಸುಖಾನಂ ವಸೇನ ಝಾನಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿನಾ ಸಹಜಾತನಾಮಕಾಯಸ್ಸ ಪರಿಬ್ರೂಹನಂ, ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಚ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನೇಹಿ ಪಣೀತರೂಪೇಹಿ ಪರಿಪ್ಫುಟತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಪೀತಿಸುಖೇನ ಅಭಿಸನ್ದೇತಿ ಪರಿಸನ್ದೇತಿ ಪರಿಪೂರೇತಿ ಪರಿಪ್ಫರತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨೭)। **ಸುಖಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಝಾನಸುಖೇನ ಸಹಗತಂ ಸಞ್ಞಂ। **ಲಹುಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಲಹುತಾಸಹಗತಂ ಸಞ್ಞಂ। **ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ**ತಿ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ। ತೇಸು ಹಿ ಝಾನೇಸು ಸಾತಿಸಯಾಯ ಲಹುತಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸುಖಂ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ಯೋಗೀ ತಂ ಸಮೋಕ್ಕನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಲಹುತಾ ವಿನಾಪಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಆಕಾಸಂ ಲಙ್ಘಾಪನಪ್ಪಮಾಣಪ್ಪತ್ತಾ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಲಹುಭಾವಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಏವ। ತೇನಾಹ "**ಲಹುಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಕಾಯೋ ಹುತ್ವಾ**"ತಿ।

ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಝಾನಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಸುಖಲಹುಭಾವಪ್ಪತ್ತನಾಮರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಸತಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನೇ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಸುಖೇನೇವ ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ। ಪಕತಿಭೂಮಿಯಾ ಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಸಮ್ಭಾರಭೂಮಿಯೋ ಪಾಕಾರಸ್ಸ ನೇಮಿಪ್ಪದೇಸೋ ವಿಯಾತಿ।

೩೮೬. ಇದ್ಧಿಪಾದನಿದ್ದೇಸೇ **ಚತ್ತಾರೋ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇದ್ಧಿಪಾದಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇದ್ಧಿ। ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ, ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ। **ಪಾದೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ, ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಹಿ ಉಪರೂಪರಿವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತಂ ಇದ್ಧಿಂ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ। ತತ್ಥ ಇದ್ಧಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಠಮೋ ಕತ್ತುಅತ್ಥೋ, ದುತಿಯೋ ಕರಣತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಪಾದ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಏಕೋ ಕರಣತ್ಥೋವ। ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾವ ಇದ್ಧಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಚ ಇಜ್ಝನ್ತೀ, ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಚ ಇದ್ಧಿ ಪಜ್ಜನಕರಣೇನ ಪಾದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾ ಹೋತೀತಿ ಪಠಮೇನ ಅತ್ಥೇನ "ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ಇದ್ಧಿಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾವ ವುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಾ ಇದ್ಧಿ ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಕರಣೇನ ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕರಣಾನಂ ನ ಅಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ "ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಸ್ಮಾ ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾಸೋ, ದುತಿಯೇನ ಸಾಮಿವಚನಸಮಾಸೋ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ, ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋತಿ ಸಮಾಸೋ ಯುತ್ತೋ, ಯಥಾವುತ್ತೋಪಿ ವಾ, ಪಾದಸ್ಸ ಇಜ್ಝಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸಇಜ್ಝನಕರಣೂಪಾಯಭಾವತೋ।

ಪುಬ್ಬಭಾಗಛನ್ದವಸೇನ **ಛನ್ದಹೇತುಕೋ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಛನ್ದವಸೇನ **ಛನ್ದಾಧಿಕೋ**। ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಏವ ಪನ ಸಹಜಾತಛನ್ದಸ್ಸಾಪಿ ಅಧಿಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ "ಛನ್ದಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಲಭತಿ ಸಮಾಧಿಂ, ಲಭತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಛನ್ದಸಮಾಧೀ"ತಿ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿಸಮಾಧಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧೀ**ತಿ ಅಧಿಪತಿ-ಸದ್ದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಧಿಪತಿಸದ್ದತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಛನ್ದಹೇತುಕೋ ಛನ್ದಾಧಿಕೋ ವಾ ಸಮಾಧೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಧಾನಭೂತಾ**ತಿ ವೀರಿಯಭೂತಾತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಪನ **ಪಧಾನಗ್ಗಹಣಂ**। ಅಥ ವಾ ತಂ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರೋ,** ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವೀರಿಯಂ। ತತ್ಥ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **ಪಧಾನಗ್ಗಹಣಂ। ಪಧಾನಭೂತಾ** ಸೇಟ್ಠಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಪನ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ। ಯೋ ಪನ "ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಮಾಸಯೋಜನಾವಸೇನ ಪಾದಸ್ಸ ಉಪಾಯತ್ಥತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಪಾದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಪಟಿಲಾಭಪುಬ್ಬಭಾಗಾನಂ ಕತ್ತುಕರಣಿದ್ಧಿಭಾವಂ "ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೪೫೭) ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಆಗತತ್ತಾ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೇಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾಯ ವುದ್ಧಿಯಾ ಕತ್ತಿದ್ಧಿಭಾವಂ, ಛನ್ದಾದೀನಂ ಕರಣಿದ್ಧಿಭಾವಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವೀರಿಯಿದ್ಧಿಪಾದೇ **"ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತ"**ನ್ತಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವೀರಿಯಂ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಂ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಂ ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿ ಸಮಾಧಿ **ವೀರಿಯಸಮಾಧೀ**ತಿ। ದುತಿಯಂ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗದಸ್ಸನಂ। ದ್ವೇ ಏವ ಹಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗಾನಿ ಸಮಾಧಿ , ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ ಚ। ಛನ್ದಾದಯೋ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಾನಿ, ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಪಧಾನವಚನೇನೇವ ವಿಸೇಸಿತೋ, ನ ಛನ್ದಾದೀಹೀತಿ ನ ಇಧ ವೀರಿಯಾಧಿಪತಿತಾ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ವೀರಿಯಞ್ಚ ಸಮಾಧಿಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಠಿತಮೇವ ಸಮನ್ನಾಗಮಙ್ಗವಸೇನ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರವಚನೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ನಾಪಿ ದ್ವೀಹಿ ವೀರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಸಮಾಧಿ, ತಥಾ ವಿಸಿಟ್ಠೇನೇವ ಚ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ, ಸೇಸಧಮ್ಮಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿವಿಸೇಸನಾನಂ ವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ವುತ್ತಾ। ವಿಸೇಸನಭಾವೋ ಚ ಛನ್ದಾದೀನಂ ತಂತಂಅವಸ್ಸಯವಸೇನ ಹೋತೀತಿ।

ಅಥ ವಾತಿಆದಿನಾ ನಿಸ್ಸಯಟ್ಠೇಪಿ ಪಾದ-ಸದ್ದೇ ಉಪಾಯಟ್ಠೇನ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದತಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯೇ "ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೪೫೭) ಛನ್ದಾದೀನಮೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದತಾ ವುತ್ತಾ। ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಚ "ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಛನ್ದಸಮಾಧೀ"ತಿಆದಿನಾವ (ವಿಭ॰ ೪೬೧) ಉದ್ದೇಸಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಛನ್ದಾದೀನಂಯೇವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಉಪಾಯಿದ್ಧಿಪಾದದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ಹಿ ಸುತ್ತೇ, ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಚ ನಿಸ್ಸಯಿದ್ಧಿಪಾದದಸ್ಸನಂ ಕತಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಚತುಬ್ಬಿಧತಾ ನ ಹೋತೀತಿ।

೩೮೩. **ಛನ್ದಾದೀನಿ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧೀತಿ ಏವಂ ಛನ್ದಾದೀನಿ ಅಟ್ಠ। ಕಾಮಂ ಚೇತ್ಥ ಚತೂಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಸಮಾಧಿ ಸಮಾಧಿ ಏವ, ತಥಾಪಿ ಇದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮತಾಛನ್ದಸಹಿತೋವ ಸಮಾಧಿ ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ನ ಕೇವಲೋ। ಏವಂ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಆದಯೋಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಛನ್ದಾದಿಸಹಿತಾ ಏತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಸಮಾಧೀ, ಛನ್ದಾದಯೋ ಚ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅಟ್ಠ ಪಜ್ಜತಿ ಇದ್ಧಿ ಏತೇಹಿ ಪಾಪುಣೀಯತಿ, ಸಯಂ ವಾ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ **ಪದಾನೀ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಇದ್ಧಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"**ತಿ। ಯಂ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ "ಛನ್ದೋ ನ ಸಮಾಧೀ"ತಿಆದಿ, ತಂ ಯದಿಪಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಸಮಾಧಿಸಹಿತಾವ ಇದ್ಧಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ವಿಸುಂ ನೇಸಂ ಪದಭಾವದಸ್ಸನಂ। **ಏಕತೋ ನಿಯುತ್ತೋವ,** ನ ಏಕೇಕೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿಯುತ್ತೋವಾ**ತಿ ಸಹಿತೋ ಏವ, ನ ವಿಯುತ್ತೋ।

೩೮೪. **ಅನೋನತ**ನ್ತಿ ನ ಓನತಂ, ವೀರಿಯೇನ ಪಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಅಲೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಕೋಸಜ್ಜೇ ನ ಇಞ್ಜತೀ"**ತಿ, ಕೋಸಜ್ಜನಿಮಿತ್ತಂ ನ ಚಲತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉದ್ಧಂ ನತಂ **ಉನ್ನತಂ,** ಉದ್ಧತಂ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ। ನ ಉನ್ನತಂ **ಅನುನ್ನತಂ,** ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಸಮಾಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ನ ಇಞ್ಜತೀ"**ತಿ। ಅಭಿಸಙ್ಗವಸೇನ ನತಂ ಅಭಿನತಂ, ನ ಅಭಿನತಂ **ಅನಭಿನತಂ,** ಅರತ್ತಂ। ಅಪಗಮನವಸೇನ ನತಂ ಅಪನತಂ, ಕೋಧವಸೇನ ವಿಮುಖಂ। ನ ಅಪನತಂ **ಅನಪನತಂ,** ಅದುಟ್ಠಂ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ "ಅಹಂ, ಮಮ"ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ನ ನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ **ಅನಿಸ್ಸಿತಂ**। ಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ನ ಪಟಿಬದ್ಧನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಂ**। **ರಾಗೋ** ಕೇವಲಂ ಆಸತ್ತಿಮತ್ತಂ, **ಛನ್ದರಾಗೋ** ಪನ ಬಹಲಕಿಲೇಸೋ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ದೂರೇ ಠಿತಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಬದ್ಧಮೇವ। **ವಿಪ್ಪಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ಪಮುತ್ತಂ। ಝಾನಾನಂ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಆಹ **"ಕಾಮರಾಗೇ"**ತಿ। **ವಿಸಂಯುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿವಿತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ, ನ ವಾ ಸಂಯುತ್ತಂ ಚತೂಹಿಪಿ ಯೋಗೇಹಿ। **ವಿಮರಿಯಾದಿಕತಂ** ಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದಾಯ, ಯಥಾ ಈಸಕಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಮರಿಯಾದಾ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಂ। **ಏಕತ್ತಗತ**ನ್ತಿ ಏಕಗ್ಗತಂ ಉಪಗತಂ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ಸಮಾಹಿತಂ। ತತೋ ಏವ **ನಾನತ್ತಕಿಲೇಸೇಹಿ** ನಾನಾಸಭಾವೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ **ನ ಇಞ್ಜತಿ**।

ಏಸ ಅತ್ಥೋತಿ ಕೋಸಜ್ಜಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆನೇಞ್ಜನತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ ಏವ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಕಾಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ। **ಪುನ ವುತ್ತೋ**ತಿ ಇದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಿಪಾದಪದದಸ್ಸನಪ್ಪಸಙ್ಗೇನ "ಇಮಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಮೂಲಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುನ ವುತ್ತೋ। **ಪುರಿಮೋ**ತಿ "ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ಛಧಾ ದಸ್ಸಿತನಯೋ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಅಧುನಾ ಸೋಳಸಧಾ ದಸ್ಸಿತನಯೋ। ಸುತ್ತನಯೇ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಯೇ ಚ ದಸ್ಸಿತೇ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹೋ ನ ಹೋತಿ, ನ ಅದಸ್ಸಿತೇತಿ ಆಹ **"ಉಭಯತ್ಥ ಅಸಮ್ಮೋಹತ್ಥ"**ನ್ತಿ।

೩೮೫. **ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತೋ**ತಿ "ಕಥಂ ಪನಾಯಂ ಏವಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಪದಂ ಉದ್ಧರತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯಾ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯಾತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತಂ। ಯಥಿಚ್ಛಿತಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮೇವ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ, ನ ಇತರಾನಿ। **ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇನ "ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಚಿನ್ತನಮೇವೇತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ, ತಥಾವಜ್ಜನಮೇವ ಚ ಆವಜ್ಜನಂ। **ದುತಿಯಮ್ಪೀ**ತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ತೇನ ತತಿಯಮ್ಪಿ, ತತೋ ಭಿಯ್ಯೋಪೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಝಾನಭಾವನಾ,

ಏವಮಭಿಞ್ಞಾಭಾವನಾಪಿ। “**ಏಕವಾರಂ ದ್ವೇವಾರ**”ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ। **ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸತಾರಮ್ಮಣತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ “ಸತಂ ಹೋಮೀ”ತಿ ಪವತ್ತನತೋ। **ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಣ್ಣವಸೇನಾತಿ** ಅತ್ತನಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತವಣ್ಣವಸೇನ। **ನೋ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನಾತಿ** ನ ಸತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ। **ತಂ** ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಂ **ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಮಿವಾತಿ** ಇವಗ್ಗಹಣಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮುಪ್ಪತ್ತಿಸದಿಸಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಭಾವತೋ। **ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕನ್ತಿ** ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಝಾನವನ್ತಂ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ।

೩೮೬. ಯದಿ ಏವಂ “ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ”ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಚನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ “**ಯಮ್ಪೀ**”ತಿಆದಿ। **ತತ್ರಾಪೀತಿ** ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಮ್ಪಿ। **ಆವಜ್ಜತೀತಿ** “ಬಹುಕಂ ಆವಜ್ಜತೀ”ತಿ ಇದಂ ಪಾಠಪದಂ **ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ,** ನ ಆವಜ್ಜನವಸೇನ। **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ,** ನ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ವಸೇನ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ತಾದಿಸೋ ಆನುಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಮಾ। ಅಯಮಧಿಟ್ಠಾನಕ್ಕಮೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಬಹುಕಂ ಆವಜ್ಜತೀ**”ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನಾತಿ** ನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ।

ಕಾಯಸಕ್ಖಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ವಚನಮತ್ತಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಯಮೇತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕತತ್ತಾ ಕಾಯಸಕ್ಖೀತಿ ಸಕ್ಖಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ಕೋಕನದನ್ತಿ ಪದುಮವಿಸೇಸನಂ ಯಥಾ “ಕೋಕಾಸಕ”ನ್ತಿ। ತಂ ಕಿರ ಬಹುಪತ್ತಂ, ವಣ್ಣಸಮ್ಪನ್ನಂ, ಅತಿವಿಯ ಸುಗನ್ಧಞ್ಚ ಹೋತಿ। **ಪಾತೋತಿ** ಪಗೇವ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಕೋಕನದಸಙ್ಖಾತಂ **ಪದುಮಂ ಪಾತೋ** ಸೂರಿಯಸ್ಸುಗ್ಗಮನವೇಲಾಯಂ **ಫುಲ್ಲಂ** ವಿಕಸಿತಂ **ಅವೀತಗನ್ಧಂ ಸಿಯಾ ವಿರೋಚಮಾನಂ,** ಏವಂ ಸರೀರಗನ್ಧೇನ, ಗುಣಗನ್ಧೇನ ಚ **ಸುಗನ್ಧಂ** ಸರದಕಾಲೇ **ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ ಆದಿಚ್ಚಮಿವ** ಅತ್ತನೋ ತೇಜಸಾ **ತಪನ್ತಂ** ಅಙ್ಗೇಹಿ ನಿಚ್ಛರಣಕಜುತಿತಾಯ **ಅಙ್ಗೀರಸಂ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ **ಪಸ್ಸಾ**ತಿ।

ಅಭಬ್ಬೋತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಸಾರಮಿದಂ ಸಾಸನಂ, ಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ ಪರಿಯತ್ತಿಮೂಲಿಕಾ, ತ್ವಞ್ಚ ಪರಿಯತ್ತಿಂ ಉಗ್ಗಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಭಬ್ಬೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ** ವಾಸಧುರಸ್ಸೇವ ಪಧಾನಭಾವತೋ।

ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಪಬ್ಬಜಿತವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಂ, ಭಾವಿನಂ ವಾ ಭಿಕ್ಖುಭಾವಂ ಉಪಾದಾಯ ಯಥಾ “ಅಗಮಾ ರಾಜಗಹಂ ಬುದ್ಧೋ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೧೦)। **ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡನ್ತಿ** ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಚೋಳಖಣ್ಡಂ । ರಜೋ ಹರತೀತಿ **ರಜೋಹರಣಂ। ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಅದಾಸಿ** ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಾಧಿಕಾರತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತೋ “ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪನಾಯಂ ದೋಸೋ”ತಿ ಅಸುಭಸಞ್ಞಂ, ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಞ್ಚ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಾದಿನಾ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಞಾಣಂ ಓತಾರೇತ್ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಕ್ಕಮೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಸಮೀಪಂ ಪಾಪೇಸಿ। ಓಭಾಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪುಬ್ಬಿಕಾ ಭಾಸಿತಗಾಥಾ **ಓಭಾಸಗಾಥಾ।**

ರಾಗೋ ರಜೋ ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ, ನ ಚ ಪನ **ರೇಣು ವುಚ್ಚತಿ “ರಜೋ”**ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಲೀನಭಾವಕರಣತೋ। **ರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ “ರಜೋ”**ತಿ। **ಏತಂ ರಜನ್ತಿ** ಏತಂ ರಾಗಸಙ್ಖಾತಂ ರಜಂ। **ವಿಪ್ಪಜಹಿತ್ವಾತಿ** ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಪಜಹನಹೇತು। **ಪಣ್ಡಿತಾ ವಿಹರನ್ತಿ ತೇತಿ** ತೇ ಪಜಹನಕಾ ಪಣ್ಡಿತಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಿ। **ವೀತರಜಸ್ಸ** ಸಬ್ಬಸೋ ಪಹೀನರಾಗಾದಿರಜಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ **ಸಾಸನೇ**। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ -

“ಚಿತ್ತಮ್ಹಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಮ್ಹಿ, ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ಮಾಣವಾ।
ಚಿತ್ತೇ ಸುದ್ಧೇ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ಇತಿ ವುತ್ತಂ ಮಹೇಸಿನಾ”ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೦೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩.೧೦೦; ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೮೮)।

ಛಳಭಿಞ್ಞಾಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾಯ ಛಳಭಿಞ್ಞಾಯ ವಿಭಾವಿತೇಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಅನುತ್ತರಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಫಲನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಆಹ “**ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ**”ತಿ।

ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಿದಹನಾಕಾರೇನ ಹತ್ಥಂ ಠಪೇನ್ತೋ “**ಹತ್ಥಂ ಪಿದಹೀ**”ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಹತ್ಥ**ನ್ತಿ ವಾ ಕರಣತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಹತ್ಥೇನ ಪಿದಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುನ್ತಿ ಸಹಸ್ಸಧಾ। ಸಹಸ್ಸಧಾ ಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಏಕಚಿತ್ತೇನೇವ ನಿಮ್ಮಿನನ್ತೋಪಿ ಸಹಸ್ಸವಾರಂ ನಿಮ್ಮಿನನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಅಸತಿಪಿ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾವುತ್ತಿಯಂ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತು”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಮ್ಬವನೇತಿ** ಅಮ್ಬವನೇ ಕತವಿಹಾರೇ। **ರಮ್ಮೇತಿ** ರಮಣೀಯೇ। ಯಾವ ಕಾಲಪ್ಪವೇದನಾ, ತಾವ ನಿಸೀದೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಅನಿಯಮೇತ್ವಾತಿ ವಣ್ಣವಯವಸರೀರಾವಯವಪರಿಕ್ಖಾರಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಾದೀಹಿ ನಿಯಮಂ ಅಕತ್ವಾ। **ನಾನಾವಣ್ಣೇ**ತಿ ನಾನಾಕಾರೇ ಯಥಾವುತ್ತವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ನಾನಾವಿಧೇ। **ಮಿಸ್ಸಕಕೇಸೇ**ತಿ ಪಲಿತೇಹಿ ಮಿಸ್ಸಿತಕೇಸೇ। ಉಪಡ್ಢರತ್ತವಣ್ಣಉಪಡ್ಢಪಣ್ಡುವಣ್ಣಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರವಣ್ಣನ್ತಿ ಏವಂ **ಉಪಡ್ಢರತ್ತಚೀವರೇ**। ಪದವಸೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ , ಗಮನವಸೇನ ಪಾಳಿಯಾ ಭಣನಂ **ಪದಭಾಣಂ**। ಪರಿಕಥಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಥನಂ **ಧಮ್ಮಕಥಾ**। ಸರೇನ ಭಞ್ಞಂ ಸುತ್ತಾದೀನಂ ಉಚ್ಚಾರಣಂ **ಸರಭಞ್ಞಂ**। **ಅಪರೇಪೀ**ತಿ ವುತ್ತಾಕಾರತೋ ಅಞ್ಞೇಪಿ ದೀಘರಸ್ಸಕಿಸಥೂಲಾದಿಕೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೇ। **ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಪ್ಪಕಾರಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ತಂತಂಪಕಾರಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಯತ್ತಕಾ ಹಿ ವಿಸೇಸಾ ವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ತೇಸು ಇಚ್ಛಿತಾ, ತತ್ತಕವಿಸೇಸವನ್ತೋವ ತೇ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಪನ ತಥಾ ಬಹುಧಾ ಭಿನ್ನಾಕಾರೇಪಿ ವಣ್ಣವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ। ಅಯಂ ಹಿಸ್ಸ ಆನುಭಾವೋ - ಯಥಾ ಏಕಾವ ಚೇತನಾ ನಾನಾವಿಸೇಸವನ್ತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ತತ್ಥ ಭವಪತ್ಥನಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಚ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿ ಚೇ, ಇಧಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಚ ಇದ್ಧಿವಿಸಯೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಏಸ ನಯೋ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಬಹುಭಾವನಿಮ್ಮಾನೇ “ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನನಯೋ ವುತ್ತೋ, ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇಸು।

ಇತಿ ಅವಿಸೇಸಂ ಅತಿದೇಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವಿಸೇಸಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಇಮಿನಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಇಚ್ಛನ್ತೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ “ಇದ್ಧಿಮಾ”ತಿ ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಅನ್ತರಾವಾ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಏವ। **ಪಾದಕಜ್ಝಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಾಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ಇತರಂ ಪನ ಅತಿದೇಸೇನೇವ ವಿಭಾವಿತನ್ತಿ। **ಏವಂ ಅಕರೋನ್ತೋ**ತಿ “ಏಕೋ ಹೋಮೀ”ತಿ ಅನ್ತರಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಅಕರೋನ್ತೋ। “**ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನಾ**”ತಿ ಇಮಿನಾ “ಸತಂ ಹೋಮೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನೇವ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಯಮೇವ ಏಕೋ ಹೋತಿ** ಅಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿಮಾ ವಣ್ಣವಸೇನ ಸಯಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಿ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪತಿವತ್ತಮಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾತಿ ವದನ್ತಿ।

೩೮೭. “**ಆವಿಭಾವ**”ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇನ ಹೋತಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಉಪಯೋಗವಚನೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ, ತಥಾ ವಕ್ಖಮಾನೇನ ಚ ಗಚ್ಛತಿ-ಸದ್ದೇನ ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಞ್ಚ ಆವಿಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ನಾಮಪದಞ್ಚ ಕಿರಿಯಾಪದಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಸಾಮಞ್ಞವಾಚಿನಾ ಕರೋತಿ-ಸದ್ದೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಆಹ “**ಆವಿಭಾವಂ ಕರೋತೀ**”ತಿ। **ತಿರೋಭಾವ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ

ನಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಇದಮೇವ ಹೀ”**ತಿಆದಿ। ಕಾಮಂ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** “ಆವಿಭಾವನ್ತಿ ಕೇನಚಿ ಅನಾವಟಂ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೧) ಆಗತಂ, ತಮ್ಪಿ ಇದಮೇವ ಆವಿಭಾವಕರಣಂ, ತಿರೋಭಾವಕರಣಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಪದಾನಿ ತೇಸಂಯೇವ ವೇವಚನಾನಿ। **ಅನ್ಧಕಾರ**ನ್ತಿ ರತ್ತನ್ಧಕಾರಂ, ದಿವಾಪಿ ವಾ ಬಿಲಗುಹಾದಿಗತಂ **ಅನ್ಧಕಾರಂ। ಪಟಿಚ್ಛನ್ನ**ನ್ತಿ ಕುಟ್ಟಕವಾಟಾದಿನಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಂ। **ಅನಾಪಾಥ**ನ್ತಿ ದೂರತಾಸುಖುಮತರತಾದಿನಾ ನ ಆಪಾಥಗತಂ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಮಾ। ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋಪಿ ದೂರೇ ಠಿತೋಪಿ ಅತ್ತಾ ವಾ ಪರೋ ವಾ ಯಥಾ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ವಿಭತ್ತಿಂ ಪರಿಣಾಮೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಆಲೋಕಜಾತ**ನ್ತಿ ಆಲೋಕಭೂತಂ, ಜಾತಾಲೋಕಂ ವಾ।

೩೮೮. **ಏತಂ ಪನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಆವಿಭಾವಪಾಟಿಹಾರಿಯಮಾಹ। **ಕೇನ ಕತಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತತ್ಥ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ “ಸತ್ಥಾ ತಾವ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ”ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ “ಭಗವತಾ”ತಿ ವತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ಭಗವಾ ಹೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾವತ್ಥಿವಾಸಿಕೇ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತಥಾ “ಯಾವ ಅವೀಚಿಂ ದಸ್ಸೇಸೀ”ತಿ। ಆಕಾಸಗತೇಸು ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮವಿಮಾನೇಸು ಉಪರೂಪರಿವಿಮಾನಂ ಬ್ಯವಧಾಯಕೇಸು ಬ್ಯೂಹಿಯಮಾನೇಸು ತಗ್ಗತಂ ಆಕಾಸಂ ಬ್ಯೂಳ್ಹಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಆಕಾಸಞ್ಚ ದ್ವಿಧಾ ವಿಯೂಹಿತ್ವಾ”**ತಿ।

ಅಯಮತ್ಥೋತಿ ಆವಿಭಾವಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸ ಸತ್ಥಾರಾ ಕತಭಾವೋ। ಪುರಿಮಬುದ್ಧಾನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಆವಜ್ಜನಂ ಬುದ್ಧಪ್ಪವೇಣಿಯಾ ಅನುಪಾಲನತ್ಥಂ। **“ಏಕೇನ ಪಾದೇನಾ”**ತಿಆದಿ ತಿವಿಕ್ಕಮದಸ್ಸನಂ। **ನಯಂ ದೇತಿ** ಯಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಅನುಸಾರೇನ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ ಠಪೇಸಿ।

ಚೂಳಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕೋ ನಾಮ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಮಹಾಸೇಟ್ಠಿಸ್ಸ ಕನಿಟ್ಠಭಾತಾ।

ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝಿತ್ವಾತಿ ತಂ ಪರಿಸಾಯ ದಿಸ್ಸಮಾನರೂಪಂಯೇವ ಕತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝಿತ್ವಾ। ನನ್ತಿ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಂ।

ಅನೇಕಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖಸ್ಸ ಓಕಾಸಲೋಕಸ್ಸ, ತಂನಿವಾಸಿಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ಚ ವಿವಟಭಾವಕರಣಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ **ಲೋಕವಿವರಣಂ ನಾಮ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ**ತಿ ಸಹಮ್ಪತಿಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ।

ಪಸ್ಸಥ ತಾವ ಅಪಣ್ಣಕಪಟಿಪದಾಯ ಫಲನ್ತಿ **ನಿರಯಭಯೇನ ತಜ್ಜೇತ್ವಾ** ಸತ್ಥು ಅನುಪುಬ್ಬಿಕಥಾನಯೇನ **ಸಗ್ಗಸುಖೇನ ಪಲೋಭೇತ್ವಾ,** ನ ಪನ ಸಗ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಿನ್ನಭಾವಾಪಾದನೇನ।

೩೮೯. ಯಥಾ ಆವಿಭಾವಕರಣೇ ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಆಲೋಕನಿಮ್ಮಾನಾಯ, ಏವಂ ತಿರೋಭಾವಕರಣೇ ಅನ್ಧಕಾರನಿಮ್ಮಾನಾಯ ನೀಲಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ನಾಗತಂ, “ವಿವಟಂ ಆವಟ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೧) ಪನ ವಚನತೋ ಅತ್ಥತೋ ಆಗತಮೇವ। ಓದಾತಕಸಿಣನ್ತೋಗಧಂ ವಾ ಆಲೋಕಕಸಿಣನ್ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ಅನ್ಧಕಾರ**ನ್ತಿ ಅನ್ಧಕಾರವನ್ತಂ।

೩೯೦. **ಅವಸೇಸೇ** ಇಟ್ಠಿಯತ್ಥೇರಾದಿಕೇ।

೩೯೧. ಪಾಕಟೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಾಕಟಂ, ಪಾಕಟಞ್ಚ ತಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಞ್ಚಾತಿ **ಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ।** ನ ಏತ್ಥ ಇದ್ಧಿಮಾ ಪಾಕಟೋತಿ ಅಪಾಕಟಂ, ಅಪಾಕಟಞ್ಚ ತಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಞ್ಚಾತಿ **ಅಪಾಕಟಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ।** ಇದ್ಧಿಮತೋ ಏವ ಹಿ ಪಾಕಟಾಪಾಕಟಭಾವೇನಾಯಂ ಭೇದೋ, ನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಸ್ಸ। ನ ಹಿ ತಂ ಅಪಾಕಟಂ ಅತ್ಥಿ।

ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಾತಿ ಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಧಮ್ಮಾ, ತತೋ ಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮತೋ ಉತ್ತರಿ। ಇದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ **ಇದ್ಧಿಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ಆಳಿನ್ದೇ**ತಿ ಪಮುಖೇ। **ಓಕಾಸೇಹೀ**ತಿ ಪಕಿರ। **ಇದ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಪಯೋಗಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾಸೀ**ತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರಿ, ಅಕಾಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಾಲಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇನಾ**ತಿ ಕುಞ್ಚಿಕಚ್ಛಿದ್ದೇನ। **ಅಗ್ಗಳನ್ತರಿಕಾಯಾ**ತಿ ಪಿಟ್ಠಸಙ್ಘಾತಾನಂ ಅನ್ತರೇನ।

ಅನ್ತರಹಿತೋತಿ ಅನ್ತರಧಾಯಿತುಕಾಮೋ। **ಬಕೋ** ಬ್ರಹ್ಮಾ ಯಥಾ ಅನ್ತರಧಾಯಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಥಾ ಕತ್ವಾ ಭಗವಾ ಸಯಂ ತಸ್ಸ, ಬ್ರಹ್ಮಗಣಸ್ಸ ಚ ಅನಾಪಾಥಭಾವಗಮನೇನ ಅನ್ತರಹಿತೋ ಹುತ್ವಾ "ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವಾ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತು"ನ್ತಿ ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಸ್ಸ ವಚನೋಕಾಸೋ ಮಾ ಹೋತೂತಿ **"ಭವೇವಾಹ"**ನ್ತಿ ಇಮಂ ಗಾಥಂ ಅಭಾಸಿ।

ತತ್ಥ **ಭವೇವಾಹಂ ಭಯಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಅಹಂ ಭವೇ ಸಂಸಾರೇ ಜಾತಿಜರಾದಿಭೇದಂ ಭಯಂ ದಿಸ್ವಾ ಏವ। **ಭವಞ್ಚ ವಿಭವೇಸಿನ**ನ್ತಿ ಇಮಞ್ಚ ಕಾಮಭವಾದಿಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸತ್ತಭವಂ, ವಿಭವೇಸಿನಂ ವಿಭವಂ ಗವೇಸಮಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಯೇಸಮಾನಮ್ಪಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವೇ ಏವ ದಿಸ್ವಾ। **ಭವಂ ನಾಭಿವದಿ**ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭವಂ ನ ಅಭಿವದಿಂ ನ ಗಹೇಸಿಂ। **ನನ್ದಿಞ್ಚ ನ ಉಪಾದಿಯಿ**ನ್ತಿ ಭವತಣ್ಹಂ ನ ಉಪಗಚ್ಛಿಂ, ನ ಅಗ್ಗಹೇಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೯೧. **ಅಲಗ್ಗಮಾನೋ**ತಿ ವಿನಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಮನೇನ ಕುಟ್ಟಾದೀಸು ಕತ್ಥಚಿ ನ ಲಗ್ಗಮಾನೋ। **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕತಪರಿಕಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಪರತೋ ಗನ್ತುಕಾಮೋ, ತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತು, ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಏವಂ ಕತಪರಿಕಮ್ಮೇನ ಇದ್ಧಿಮತಾ। ಪಾಕಾರಪಬ್ಬತಾಪೇಕ್ಖಾಯ "ಸುಸಿರೋ, ಛಿದ್ದೋ"ತಿ ಚ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಉಬ್ಬೇಧವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ವಿವರಂ **ಸುಸಿರಂ।** ತಿರಿಯಂ ಪವತ್ತಂ **ಛಿದ್ದಂ।**

ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಕಸಿಣೇ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವಸೀಭಾವೋಯೇವ ಪಮಾಣ"**ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಯಂ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ತದೇವ ಹೋತಿ।** ಏತೇನ ಪಥವಿಯಾ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನನಿಮುಜ್ಜನೇ ಆಪೋಕಸಿಣಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ಉದಕಾದೀಸು ಪಥವೀನಿಮ್ಮಾನೇ ಪಥವೀಕಸಿಣಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ನ ಏಕನ್ತತೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಏತಂ ತಿರೋಕುಟ್ಟಾದಿಗಮನಪಾಟಿಹಾರಿಯಕರಣೇ ಆಕಾಸಕಸಿಣಸಮಾಪಜ್ಜನಂ **ಅವಸ್ಸಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ** ಅನುಚ್ಛವಿಕಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಆಕಾಸಕಸಿಣವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾನಂ ವಿವಟಕರಣ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ ವಿಯ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ "ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿಭಾವೋ "ಆಕಾಸೇ ವಾ ಉದಕೇ ವಾ ಪಥವಿಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಪದಸಾ ಗಮನಂ ಇಚ್ಛತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯಂ ಪಕಿಣ್ಣಕನಯೇ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ।

"ದೋಸೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಬದ್ಧಂ ಸುಬದ್ಧಂ ವಿಯ ದಳ್ಹೀಕರಣಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವತ್ವಾ ತೇನ ಪಯೋಜನಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಆಕಾಸೋ ಹೋತಿಯೇವಾ**ತಿ ಸಚೇಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನ್ತರಾ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಪಬ್ಬತಾದಿ ಸಿಯಾ, ತಮ್ಪಿ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಆಕಾಸೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಇದಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಾನಪರಿಕಪ್ಪನಮತ್ತಂ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅನ್ತರಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೩೯೨. **ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಥವಿಯಾ ಉದಕಭಾವಾಧಿಟ್ಠಾನೇ **ಅಯಂ** ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿವಿಭಾವಿನೀ **ಪಾಳಿ** । ಪರತೋ "ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳೀ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸೋತಿ ಇದ್ಧಿಮಾ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಪನ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ**"ತಿ। **ಪಕತಿಯಾ ಉದಕಂ** ಅನಿಮ್ಮಿತಉದಕಂ।

೩೯೪. ವಿಪರೀತನ್ತಿ ಯಂ ಉದಕಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಕ್ಕಮನ್ತೋ ನ ಸಂಸೀದತಿ, ತಂ ಪನೇತ್ಥ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಥವೀನಿಮ್ಮಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಥವೀಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಜ್ಝಾನಂ।

೩೯೫. ಪಲ್ಲಙ್ಕನ್ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಊರುಬದ್ಧಾಸನಂ। ಛಿನ್ನಪಕ್ಖೋ, ಅಸಞ್ಜಾತಪಕ್ಖೋ ವಾ ಸಕುಣೋ ಡೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ಪಕ್ಖೀ ಸಕುಣೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೧) ಪಕ್ಖೀ-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಸಕುಣೋ ವುತ್ತೋತಿ "**ಪಕ್ಖೇಹಿ ಯುತ್ತಸಕುಣೋ**"ತಿ ಆಹ। **ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾತಿ** "ಪಥವೀ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ।

ಆಕಾಸೇ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇತಿ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಸಞ್ಞಿತೇ ಆಕಾಸೇ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಹಿ ಆವರಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಂ ತಂ "ಆಕಾಸ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಇದ್ಧಿಮಾ ನ ಪಥವಿಯಾ ಆಸನ್ನೇ ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಪಕ್ಖೀನಂ ಅಗೋಚರೋ, ತತ್ಥ ಗಚ್ಛತಿ, ತಾದಿಸಞ್ಚ ಲೋಕೇ "ಅನ್ತಲಿಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಸಞ್ಞಿತೇ ಆಕಾಸೇ"ತಿ।

ಥೇರೋತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತ **ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ। ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನ**ನ್ತಿ ಪುನ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ। **ನನು ಸಮಾಹಿತಮೇವಸ್ಸ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಮತೋ ಪಾಟಿಹಾರಿಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸಮಾಹಿತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞದಾ ವಿಯ ಅಸಮಾಹಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಂ ಪನ ಥೇರಸ್ಸ ಮತಿಮತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬೇ ಹಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಥವಿಂ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಇದಾನಿ ಪನ ಆಕಾಸೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವ। ತೇನಾಹ "**ಕಿಞ್ಚಾಪೀ**"ತಿಆದಿ। **ತಿರೋಕುಟ್ಟಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ತತ್ಥ ಕುಟ್ಟಾದಿ "ಆಕಾಸೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಆಕಾಸೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಪಬ್ಬತರುಕ್ಖಾದಿಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಆಕಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ತಿರೋಕುಟ್ಟಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ** "ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೯೨) ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ। ಏತೇನ "ಪುರಿಮಾಧಿಟ್ಠಾನಬಲೇನೇವ ಚಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಅಞ್ಞೋ ಪಬ್ಬತೋ ವಾ ರುಕ್ಖೋ ವಾ ಉತುಮಯೋ ಉಟ್ಠಹಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಟ್ಠಾನಮೇವೇತ"ನ್ತಿ ನಾಗಾದೀಹಿ ಕಯಿರಮಾನೋ ವಿಬನ್ಧೋ ಗಮನನ್ತರಾಯಂ ನ ಕರೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಓಕಾಸೇತಿ ಜನವಿವಿತ್ತೇ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ। **ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ** ಆಕಾಸಚಾರೀ ಅಯಂ ಸಮಣೋತಿ।

೩೯೬. ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಯೋಜನಸಹಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ಪಠಮಕಪ್ಪವಸೇನ ಕತಂ, ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಥವಿಯಾ ಉಸ್ಸಿತಭಾವೇನ ತತೋ ಕತಿಪಯಯೋಜನೂನತಾ ಸಿಯಾ, ಅಪ್ಪಕಂ ಅಧಿಕಂ ವಾ ಊನಂ ವಾ ಗಣನೂಪಗಂ ನ ಹೋತೀತಿ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। **ತೀಸು ದೀಪೇಸು ಏಕಕ್ಖಣೇ ಆಲೋಕಕರಣೇನಾತಿ** ಯದಾ ಯಸ್ಮಿಂ ದೀಪೇ ಮಜ್ಝೇ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತದಾ ತತೋ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಉದೇನ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಆಲೋಕಕರಣೇನ। ಅಞ್ಞಜೋತೀನಂ ವಾ ಅಭಿಭವನೇನ, ದುದ್ದಸತಾಯ ಚ **ಮಹಿದ್ಧಿಕೇ।** ಸತ್ತಾನಂ ಸೀತಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮನೇನ, ಓಸಧಿತಿಣವನಪ್ಪತೀನಂ ಪರಿಬ್ರೂಹನೇನ ಚ **ಮಹಾನುಭಾವೇ। ಛುಪತೀತಿ** ಫುಸತಿ। **ಪರಿಮಜ್ಜತೀತಿ** ಹತ್ಥಂ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಞ್ಚಾರೇನ್ತೋ ಘಂಸೇತಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನವಸೇನೇವಾತಿ** ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನವಸೇನ। **ಏವ**-ಕಾರೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನವಿಸೇಸಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। ತೇನೇವಾಹ "**ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಸಿಣಸಮಾಪತ್ತಿನಿಯಮೋ**"ತಿ। ತಿರೋಕುಟ್ಟಪಾಟಿಹಾರಿಯಾದೀಸು ವಿಯ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಕಸಿಣೇ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ನ ಏತ್ಥ ಕೋಚಿ ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪರಾಮಸಿತ್ವಾ "ಇಧ ಸೋ ಇದ್ಧಿಮಾ"ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೦-೧೧) ವುತ್ತಂ। **ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಹೋತಿ** "ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ। **ರೂಪಗತಂ ಹತ್ಥಪಾಸೇತಿ** ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಠಿತಂ ರೂಪಗತಂ, ಹತ್ಥಪಾಸೇ ವಾ ರೂಪಗತಂ। ಹತ್ಥಂ ವಾ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಪರಾಮಸತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸ್ಸ ವಡ್ಢನಂ ವುತ್ತಂ। ಯುತ್ತಿಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸ್ಸಪಿ ವಡ್ಢನಟ್ಠಾಯಾ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅಣುಮಹನ್ತಭಾವಾಪಾದನೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸ್ಸ ಹಾಪನಂ ವಿಯ ವಡ್ಢನಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ। ಯಥಾ ಆಯಸ್ಮತೋ **ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಸ್ಸ ನನ್ದೋಪನನ್ದದಮನೇ**ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಸಹವತ್ಥುನಾ ಥೇರವಾದಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ ಆಹಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಕಿಂ ಪನ ನ ಹೋತಿ,** ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದ್ವೇ ಹಿ ಪಟಿಸೇಧಾ ಪಕತಿಂ ಗಮೇನ್ತೀತಿ। **"ತದಾ ಮಹನ್ತಂ ಹೋತಿ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ವಿಯಾ"**ತಿ ಇದಂ ಯಥಾಧಿಕತತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಖುದ್ದಕಭಾವಾಪಾದನಮ್ಪೇತ್ಥ ಲಬ್ಭತೇವ।

ನನ್ದೋಪನನ್ದನಾಗದಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಓಲೋಕೇಸಿ ಬುದ್ಧಾಚಿಣ್ಣವಸೇನ "ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ಅಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ"ತಿ। ಲೋಕಿಯಂ ರತನತ್ತಯೇ ಪಸಾದಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಸನಾವತಾರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಪ್ಪಸನ್ನೋ"**ತಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿತೋ ವಿವೇಚೇತ್ವಾ ಪಸಾದೇತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಕೋ ನು ಖೋ...ಪೇ॰... ವಿವೇಚೇಯ್ಯಾ"**ತಿ।

ತಂ ದಿವಸನ್ತಿ ಯದಾ ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವುತೋ ತಾವತಿಂಸಭವನಾಭಿಮುಖೋ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ದಿವಸಭಾಗಂ। **ಆಪಾನಭೂಮಿಂ ಸಜ್ಜಯಿಂಸೂ**ತಿ ಯತ್ಥ ಸೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ಭೋಜನಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ, ತಂ ಪರಿವೇಸನಟ್ಠಾನಂ ಸಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮಟ್ಠಂ ಭೋಜನೂಪಕರಣೂಪನಯನಾದಿನಾ ಸಜ್ಜಯಿಂಸು ಪಟಿಯಾದೇಸುಂ। **ತಿವಿಧನಾಟಕೇಹೀ**ತಿ ವಧೂಕುಮಾರಿಕಞ್ಞಾವತ್ಥಾಹಿ ತಿವಿಧಾಹಿ ನಾಟಕಿತ್ಥೀಹಿ। **ಓಲೋಕಯಮಾನೋ**ತಿ ಪೇಕ್ಖನ್ತೋ, ವಿಚಾರೇನ್ತೋ ವಾ।

ಉಪರೂಪರೀತಿ ಮತ್ಥಕಮತ್ಥಕೇ। **ಭವನೇನಾ**ತಿ ಭವನಪದೇಸೇನ। **ಭೋಗೇಹೀ**ತಿ ಸರೀರಭೋಗೇಹಿ। **ಅವಕುಜ್ಜೇನಾ**ತಿ ನಿಕುಜ್ಜಿತೇನ। **ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾ ತಾವತಿಂಸಭವನಸ್ಸ ಪದೇಸೋಪಿ ನಾವಸಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಪರಿಯಾದಾಯ।

ಸಿನೇರುಪರಿಭಣ್ಡನ್ತಿ ಸಿನೇರುಮೇಖಲಂ। ಸಿನೇರುಸ್ಸ ಕಿರ ಸಮನ್ತತೋ ಬಹಲತೋ, ಪುಥುಲತೋ ಚ ಪಞ್ಚಯೋಜನಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪರಿಭಣ್ಡಾನಿ ತಾವತಿಂಸಭವನಸ್ಸ ಆರಕ್ಖಾಯ ನಾಗೇಹಿ, ಗರುಳೇಹಿ, ಕುಮ್ಭಣ್ಡೇಹಿ, ಯಕ್ಖೇಹಿ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಿತಾನಿ, ತಾನಿ ಪರಿಭಣ್ಡಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ "ಪರಿಭಣ್ಡ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಹಿ ಕಿರ ಸಿನೇರುಸ್ಸ ಉಪಡ್ಢಂ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಂ।

ಅತ್ತಭಾವಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾತಿ ಮನುಸ್ಸರೂಪಂ ಅನ್ತರಧಾಪೇತ್ವಾ। **ಬಾಧತೀ**ತಿ ಖೇದಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ।

ಅತ್ತಭಾವಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾತಿ ಸುಖುಮತ್ತಭಾವನಿಮ್ಮಾನೇನ ನಾಗರೂಪಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ। **ಮುಖಂ ವಿವರಿ** "ಮುಖಗತಂ ಸಮಣಂ ಸಂಖಾದಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। **ಪಾಚೀನೇನ ಚ ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಚಾ**ತಿ ನಾಗಸ್ಸ ತಥಾನಿಪನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಸುಟ್ಠು ಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪನತ್ಥಮಾಹ **"ಮನಸಿ ಕರೋಹೀ"**ತಿ।

ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಬ್ಬಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನೀತಿ ತದಾ ಥೇರೇನ ಕತಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಇಮಂ ಪನ ಠಾನನ್ತಿ** ಇಮಂ ನಾಸಾವಾತವಿಸ್ಸಜ್ಜನಕಾರಣಂ।

ಅನುಬನ್ಧೀತಿ "ನ ಸಕ್ಕಾ ಏವಂಮಹಿದ್ಧಿಕಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಸಮಣಸ್ಸ ಪಟಿಪಹರಿತು"ನ್ತಿ ಭಯೇನ ಪಲಾಯನ್ತಂ ಅನುಬನ್ಧಿ।

ಏಕಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ ಏಕಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ, ನಿರನ್ತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಮೇವಾ**ತಿ ಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸ್ಸ ವಡ್ಢಿ, ಅಯಮೇವ। **ಏತ್ಥ** ಏದಿಸೇ ಹತ್ಥವಡ್ಢನಾದಿಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ **ಯುತ್ತಿ** ಯುತ್ತರೂಪಾ ಚಿತ್ತತೋ, ಉತುತೋ ವಾ

ಉಪಾದಿನ್ನಕರೂಪಾನಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಅಥ ವಾ **ಉಪಾದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಸಕಲಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ತಥಾ ವಡ್ಢಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವಾತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಡ್ಢಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಕಸನ್ತಾನೇ ಉಪಾದಿನ್ನಂ, ಅನುಪಾದಿನ್ನಞ್ಚ ಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಮೇವ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಆಳ್ಹಕಮತ್ತೇ ಖೀರೇ ಅನೇಕಾಳ್ಹಕೇ ಉದಕೇ ಆಸಿತ್ತೇ ಯದಿಪಿ ಖೀರಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಥಾಪಿ ನ ತತ್ಥ ಖೀರಂ ವಡ್ಢತಿ, ಉದಕಮೇವ ವಡ್ಢತಿ, ಏವಮೇವಂ ಯದಿಪಿ ಉಪಾದಿನ್ನಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಞ್ಚ ಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾಪಿ ಉಪಾದಿನ್ನಂ ನ ವಡ್ಢತಿ, ಇದ್ಧಾನುಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಜಂ, ತದನುಸಾರೇನ ಉತುಜಞ್ಚ ವಡ್ಢತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸೋತಿ ಸೋ ಇದ್ಧಿಮಾ। **ಏವಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ಹತ್ಥಂ ವಾ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ತೇ ವಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಹತ್ಥಪಾಸೇ ಠಿತೇ ಕತ್ವಾ। ಪಾದಟ್ಠಪನಾದಿಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಪರೋಪಿ** ಇದ್ಧಿಮಾ। **ತಥೇವಾ**ತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕರಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ। **ತಥೂಪಮಮೇತ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಉದಕಪುಣ್ಣಾಸು ನಾನಾಪಾತೀಸು ಬಹೂಹಿ ನಾನಾಚನ್ದಮಣ್ಡಲೇಸು ದಿಸ್ಸಮಾನೇಸು ನ ತೇನ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಗಮನಾದಿಉಪರೋಧೋ, ಬಹೂನಞ್ಚ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದಸ್ಸನಂ ಇಜ್ಝತಿ, ತಥೂಪಮಮೇತಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾನಂ ಗಮನಾದಿಉಪರೋಧಾಭಾವತೋ, ಬಹೂನಞ್ಚ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ತತ್ಥ ಇದ್ಧಿಪಯೋಗಸ್ಸ ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ಸಮಿಜ್ಝನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೩೯೭. **ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಅಭಿವಿಧಿವಸೇನ ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ, ನ ಮರಿಯಾದವಸೇನ। ತಥಾ ಹೇಸ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತಿ। **ಪಾಳೀ**ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪಾಳಿ।

ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಪಿ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಸ್ಸೇವ ಗಮನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಸ್ಸ ಗಮನಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ। **ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ**ತಿ ಪನ ದೂರಾವಧಿನಿದಸ್ಸನಮೇತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಸಚೇ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗನ್ತುಕಾಮಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವತ್ವಾಪಿ ಇತರಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸನ್ತಿಕೇಪಿ ದೂರೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ತೇನ ವುತ್ತಾವಸೇಸಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ, ನ ವುತ್ತಸ್ಸೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಾವಸಾನೇತಿಆದಿನಾ ತಿವಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ವುತ್ತಾ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾನಿಸಂಸತಾ। ತದುಭಯಂ ಯಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ನೀಲಮಾತಿಕನ್ತಿ ನೀಲವಣ್ಣೋದಕಮಾತಿಕಂ।

ಮಹಾಬೋಧಿನ್ತಿ ಅಪರಾಜಿತಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಮಹಾಬೋಧಿಂ। **ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಕಾಸೀ**ತಿ ತಥಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಸಮನನ್ತರಮೇವ ಪಥವಿಂ, ಸಮುದ್ದಞ್ಚ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸನ್ತಿಕೇ ಅಕಾಸಿ।

ನಕ್ಖತ್ತದಿವಸೇತಿ ಮಹದಿವಸೇ। **ಚನ್ದಪೂವೇ**ತಿ ಚನ್ದಸದಿಸೇ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾಕಾರೇ ಪೂವೇ। **ಏಕಪತ್ತಪೂರಮತ್ತಮಕಾಸೀ**ತಿ ಯಥಾ ತೇ ಪಮಾಣತೋ ಸರೂಪೇನೇವ ಅನ್ತೋಪತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಕಾಸಿ।

ಕಾಕವಲಿಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಞ್ಚ "ಭಗವಾ ಥೋಕಂ ಬಹುಂ ಅಕಾಸೀ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ ವತ್ಥುಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರೋ ಕಿರಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ।

ಗಙ್ಗಾತೀರೇತಿ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪೇ ಗಙ್ಗಾನದಿಯಾ ತೀರೇ। **ಸಞ್ಞಂ ಅದಾಸೀ**ತಿ ಯಥಾ ತೇ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಪ್ಪಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾ ಸಞ್ಞಂ ಅದಾಸಿ।

ತಸ್ಸಾತಿ ಯಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ರೂಪಂ ದಟ್ಠುಕಾಮೋ, ತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿ** ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತೀತಿ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ಕರಜಕಾಯಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ** ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಸೇನ। "ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಕಥಂ ವಾ ಪರಿಣಾಮನನ್ತಿ ಆಹ "**ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ, ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತೀ**"ತಿ। ಕಥಂ ಪನ ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತೀತಿ ಆಹ "**ಕಾಯಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತೀ**"ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಸದ್ದದನ್ಧರೋವಾಯನ್ತಿ ವಚನಪಥಂ ಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಆಹ "**ದನ್ಧಗಮನ**"ನ್ತಿ। ಕರೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಕಾಯಗಮನಂ ಹಿ ದನ್ಧಂ,** ದನ್ಧಮಹಾಭೂತಪಚ್ಚಯತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗನ್ತುಕಾಮತಾಯ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇನ್ತೋ ಯೋಗೀ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯೋ ವಿಯ ದನ್ಧಗಮನಂ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ತಥಾ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ "ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತೋ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಕಾಯಾನುಗತಿಕಂ ದನ್ಧಗಮನಂ ಕರೋತಿ।

ಸುಖಸಞ್ಞನ್ತಿ ಸುಖಸಹಗತಂ ಸಞ್ಞಂ, ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಲಹುಭಾವೇನ ಸಞ್ಞಾತನ್ತಿ **ಲಹುಸಞ್ಞಂ**। ಕಥಂ ಪನ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಆಹ "**ಸುಖಸಞ್ಞಾ ನಾಮ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ**"ತಿ। ಸುಖನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾತನ್ತಿ ವಾ **ಸುಖಸಞ್ಞಂ**। ತೇನೇವಾಹ "**ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ ಸನ್ತಂ ಸುಖನ್ತಿ ವುತ್ತಾ**"ತಿ ಏಕನ್ತಗರುಕೇಹಿ ನೀವರಣೇಹಿ, ಓಳಾರಿಕೇಹಿ ಅನುಪಸನ್ತಸಭಾವೇಹಿ ಚ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಲಹುಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಸಾಯೇವ... ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬಾ**"ತಿ। **ತಂ ಓಕ್ಕನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ತಂ ಸುಖಲಹುಸಞ್ಞಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಯೋಗಿನೋ। **ಗನ್ತುಕಾಮತಾ ಏವ ಏತ್ಥ ಪಮಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏತಸ್ಮಿಂ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಮನೇ ಯಂ ಠಾನಂ ಗನ್ತುಕಾಮೋ, ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಗನ್ತುಕಾಮತಾವಸೇನ ಪವತ್ತಪರಿಕಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ ಏವ ಪಮಾಣಂ, ತಾವತಾ ಗಮನಂ ಇಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗನಿಮ್ಮಾನವಾಯುಅಧಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ವಿನಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತದೇಸಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ "**ಸತಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಕರಜಕಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾ। **ಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತೀತಿ** "ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೂ"ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತಿ ತಗ್ಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ। ತೇನಾಹ "**ಚಿತ್ತಾನುಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ ಸೀಘಗಮನ**"ನ್ತಿ। **ಚಿತ್ತಗಮನ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಮಾಹ। **ಇದಂ ಪನ** ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಪರಿಣಾಮನಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। **ಚಿತ್ತಗಮನಮೇವಾತಿ** ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಾನಗಮನಮೇವ। ಕಥಂ ಪನ ಕಾಯೋ ದನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಕೋ ಲಹುಪರಿವತ್ತಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಾನಗತಿಕೋ ಹೋತೀತಿ? ನ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಮಾನಗತಿಕೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಕಾಯೇನ ಸಮಾನಗತಿಕಂ ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ತದಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೇನ ಅತ್ತನೋ ಖಣೇನ ಅವತ್ತಿತ್ವಾ ಗರುವುತ್ತಿಕಸ್ಸ ರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ ಖಣೇನ ವತ್ತತಿ। "ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ವಿಯ ಹೋತೂ"ತಿ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ದನ್ಧಗತಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುವತ್ತನತೋ ಯಾವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಕಾಯಗತಿಅನುಲೋಮೇನೇವ ಹುತ್ವಾ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯಗತಿಯಾ ಪರಿಣಾಮಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಏವಂ "ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಪಗೇವ ಸುಖಲಹುಸಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಪಾದಿತತ್ತಾ ಅಭಾವಿತಿದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ವಿಯ ದನ್ಧಂ ಅವತ್ತಿತ್ವಾ ಯಥಾ ಲಹುಕತಿಪಯಚಿತ್ತವಾರೇಹೇವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಕಾಯೋ ಚಿತ್ತಗತಿಯಾ ಪರಿಣಾಮಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನೇವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಬಲವಾ ಪುರಿಸೋ ಸಮಿಞ್ಜಿತಂ ವಾ ಬಾಹಂ ಪಸಾರೇಯ್ಯ, ಪಸಾರಿತಂ ವಾ ಬಾಹಂ ಸಮಿಞ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಉಪಮಾವಚನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ। ಅವಸ್ಸಂ ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠೇಹಿ, ವಿನಯಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾ, ಧಮ್ಮತಾ ಚ ವಿಲೋಮಿತಾ। "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧ ಆದಯೋ) ಹಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞಗಹಣೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಗಹಿತಾ ಅಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಾಯ।

ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೦-೧೧) ಚ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಮೇವ ವುತ್ತೋ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಚ ತಸ್ಸೇವ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ನತ್ಥಿ ದೇಸನ್ತರಸಙ್ಕಮನಂ, ನ ಚ ಸಭಾವೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಹೋತೀತಿ। ನ ಹಿ ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇನಚಿ ಲಕ್ಖಣಂ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಭಾವಞ್ಞಥತ್ತಮೇವ ಪನ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ। **"ತೀಸುಪಿ ಖಣೇಸೂ"**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಗಮನಾರಮ್ಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಗಮನನಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಥೇರೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಏಕೋ ಥೇರೋ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಪಾಠೇ। **ಸಯಂ ಗಮನಮೇವ ಆಗತಂ** "ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ।

ಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗ"ನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಸಾದೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಇಮಿನಾವ ಭಾವಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ರುಚಿವಸೇನಾ**ತಿ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ। **ಅಞ್ಞಮ್ಪೀ**ತಿ ಭಗವತಾ ಕರಿಯಮಾನತೋ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಬುದ್ಧಾನುಭಾವೋ। ಯದಿ ಸಾವಕನಿಮ್ಮಿತೇಸು ನಾನಪ್ಪಕಾರತಾ ನತ್ಥಿ, "ಸಚೇ ಪನ ನಾನಾವಣ್ಣೇ ಕಾತುಕಾಮೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ ಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥನ್ತಿ? ತಂ ತಥಾ ತಥಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ತೇ ತೇ ವಣ್ಣವಯಾದಿವಿಸೇಸಾ ಪರಿಕಮ್ಮಾನುರೂಪಂ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತೇ ನಿಮ್ಮಿತರೂಪೇ ಸಚೇ ಸಾವಕೋ "ಇಮೇ ವಿಸೇಸಾ ಹೋನ್ತೂ"ತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ನ ಇಜ್ಝತಿ, ಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ।

ಇದಾನಿ ಯಾನಿ ತಾನಿ "ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಪಿ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೦) ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾನಿ "ದೂರೇಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಚುದ್ದಸ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನಿ , ತತ್ಥ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ಕಾಯೇನ ವಸವತ್ತನಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ, ತೇನ **"ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀ"**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ರೂಪದಸ್ಸನಂ, **"ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀ"**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಸದ್ದಸವನಂ, **"ಚಿತ್ತಂ ಪಜಾನಾತೀ"**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಚಿತ್ತಜಾನನನ್ತಿ ಏವಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸೋತಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಕತ್ತುಕಂ ದಸ್ಸನಸವನಜಾನನಕಿರಿಯಂ ಪರಾಮಸತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತೋ ಪರೇಸು **ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಮ್ಪಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸ। ಯೋಗಿನೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯಞ್ಚ ಖೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಖೋ**-ಸದ್ದೋ ಅವಧಾರಣತ್ಥೋ, ವಿಸೇಸತ್ಥೋ ವಾ, ತೇನ ಅಯಮೇವೇತ್ಥ ಕಾಯೇನ ವಸವತ್ತನಪಾಟಿಹಾರಿಯೇಸು ಉಕ್ಕಟ್ಠತರನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ? "ಅಯಂ ನು ಖೋ ಇದ್ಧಿಮಾ, ಅಯಂ ನು ಖೋ ನಿಮ್ಮಿತೋ"ತಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಆಸಙ್ಕುಪ್ಪಾದನತೋ। ಯದಗ್ಗೇನ ಚೇತಂ ಅಧಿಟ್ಠಿತಂ ವಿಸೇಸತೋ ಮನೋಮಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ಉಕ್ಕಟ್ಠತರನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತಿ ನಾಮಾ"**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ಸೇಸಾನಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಆಹ **"ಸೇಸಂ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

೩೯೮. ಇದಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ ಕಾಮಮಿಮಾಪಿ ದ್ವೇ ಇದ್ಧಿಯೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಇದಂ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಇಮಾಸಂ ನಾನಾಕರಣಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿರೂಪಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅಪನೇತ್ವಾ, ಪರೇಸಂ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಮಾರಕವಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಕುಮಾರಕಸಣ್ಠಾನಂ। **ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿ ತಥಾ ವಿಕುಬ್ಬನ್ತೋ ಅತ್ತನಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಾಗವಣ್ಣಂ ವಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿ ಅತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಹತ್ಥಿಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಹತ್ಥಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತದತ್ಥಮೇವ ಹಿ ಇಧ "ಹತ್ಥಿವಣ್ಣಂ ವಾ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೩) ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ಕೇಚಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಹತ್ಥಿಆದಿದಸ್ಸನವಚನಂ "ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ"ತಿ ವಚನೇನ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಭಾವೇನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ವದನ್ತಿ, ತದಯುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಕತಿವಣ್ಣವಿಜಹನಂ ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿರೂಪಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅದಸ್ಸನಂ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧನಂ। ಏವಂ ಸತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಹತ್ಥಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಹತ್ಥಿಂ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿರೋಧೋ, ಅತ್ತನಾ ಪನ ಹತ್ಥಿವಣ್ಣೋ ಹುತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಹತ್ಥಿಂ ದಸ್ಸನ್ತೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತೇನೇವಾಹ "ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಹತ್ಥಿಆದಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಭಾವೇನ ಚ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ।

ಪಾಳಿಯಞ್ಚ **ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಂ ವಾ**ತಿಆದೀಸು ಅನಿಯಮತ್ಥೋ ವಾ-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಕರಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಹತ್ಥಿಮ್ಪೀ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಬಹೂನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕಾತಬ್ಬಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಪಿ-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನ "ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿಆದೀಸು ದುತಿಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಇದ್ಧಿಮತೋ ಅತ್ತನೋ ಕುಮಾರಕಾಕಾರೇನ ಪರೇಸಂ ದಸ್ಸನಂ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣನಿಮ್ಮಾನಂ, ನ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪುಬ್ಬಂ ಪಥವೀಆದಿವತ್ಥು ನಿಪ್ಫಾದೀಯತೀತಿ ಕಸಿಣನಿಯಮೇನ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ **"ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿಪಿ ವಾ ವತ್ಥುನಿಪ್ಫಾದನೇ ಯಥಾರಹಂ ತಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿವಸೇನೇವ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಕಸಿಣನಿಯಮೇನ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೇವ। ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಞ್ಹಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನೀಲವಣ್ಣಂ ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಪೀತಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರವಣ್ಣಂ ವಾ। ತಥಾ ಸತಿ ನೀಲಾದಿಕಸಿಣಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಆಪನ್ನೋವ ಕಸಿಣನಿಯಮೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಏವಮಧಿಟ್ಠಿತೇ ಯದೇಕೇ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ "ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮೪೨; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೧೦) ಭಾವೋತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇನ ಕಸಿಣನಿದ್ದೇಸೇನ ಇಧ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೇ "ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣತೋ"ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ ವಿರೋಧಂ ಆಸಙ್ಕನ್ತಿ, ಸೋ ಅನೋಕಾಸೋವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಿಮ್ಮಿನಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಅತ್ತನಾ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ **ಅತ್ತನೋ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣೋ,** ನ ಪನ ಅತ್ತನೋ ದಹರಕಾಲೇ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣೋತಿ। **ನಾಗಾದಿವಣ್ಣೇಸುಪಿ** ಅಯಂ ನಯೋ ಬ್ಯಾಪೀ ಏವಾತಿ ಯದೇಕೇ "ನಾಗಾದಿನಿಮ್ಮಾನೇ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ವಿಯಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತದಪೋಹತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಬಹಿದ್ಧಾಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - **ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀ**ತಿಆದಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಹತ್ಥಿಆದಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ "ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಂ ವಾ"ತಿಆದಿ ವಿಯ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಕುಮಾರಕವಣ್ಣಾದೀನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನಾತಿ। ಯಂ ಏತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಧಾನಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

೩೯೯. ಕಾಯನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕರಜಕಾಯಂ। **ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**ತಿ "ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸುಸಿರೋ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ "ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯಾ"ತಿ ಇಮಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರಮಾಹ। **ಅಞ್ಞಂ ಕಾಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಮನೋಮಯಂ ಕಾಯಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತುಕಾಮೋ, ತಂ। **ಮುಞ್ಜಮ್ಹಾ**ತಿ ಮುಞ್ಜತಿಣತೋ। **ಈಸಿಕ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಕಣ್ಡಂ। **ಕೋಸಿಯಾ**ತಿ ಅಸಿಕೋಸತೋ। **ಕರಣ್ಡಾಯಾ**ತಿ ಪೇಳಾಯ, ನಿಮ್ಮೋಕತೋತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ಅಬ್ಬಾಹತೀ**ತಿ ಉದ್ಧರತಿ। **ಪವಾಹೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಆಕಡ್ಢೇಯ್ಯ।

ಇದ್ಧಿವಿಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ದ್ವಾದಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೩. ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೦. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಯಾ ನಿದ್ದೇಸೇ। ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾಳಿಯಾ ಹಿ ನಿದ್ದೇಸಮುಖೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನವಿಧಿ ವಿಧೀಯತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಸೀಸೇನೇತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾಳಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ "**ತತೋ ಪರಾಸು ಚ ತೀಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಸೂ**"ತಿ। **ತತೋ ಪರಾಸೂ**ತಿ ಚ ಸತ್ಥುನೋ ದೇಸನಾಕ್ಕಮಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಉದ್ದೇಸಕ್ಕಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮಂ। ನ ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಇಮಿನಾವ ಕಮೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಪಾಳಿಯಂ, ಸೇಸಾಭಿಞ್ಞಾಪಾಳಿಯಞ್ಚಾತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ವಾಕ್ಯೋಪಞ್ಞಾಸೇ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, **ತತ್ರ** ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಪಾಠೇ। **ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬೇ ಭವಾತಿ ದಿಬ್ಬಾ, ದೇವಾನಂ ಸೋತಧಾತು, ತಾಯ ದಿಬ್ಬಾಯ ಸದಿಸತ್ತಾ। ಇದಾನಿ ತಂ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ದೇವಾನಂ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸುಚರಿತಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ**ತಿ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾವಿಸುದ್ಧದಿಟ್ಠಿತಾನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸುಟ್ಠು ಚರಿತತ್ತಾ ಸುಚರಿತೇನ ದೇವೂಪಪತ್ತಿಜನಕೇನ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ। **ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಹಿರಾದೀಹೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಾತರೋಗಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಅಪಲಿಬುದ್ಧಾ**ತಿ ಅನುಪದ್ದುತಾ। ಪಿತ್ತಾದೀಹಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಉಳಾರತಾಯ **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸದೋಸರಹಿತಂ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ತಿಣಾದಿದೋಸರಹಿತಂ ವಿಯ ಸಸ್ಸಂ ಉಳಾರಫಲಂ ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ ಚಸ್ಸ ಫಲಂ ತಥಾ ವೋಹರೀಯತಿ, ಯಥಾ "ಸುಕ್ಕಂ ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೮೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೩)। **ದೂರೇಪೀ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸುಖುಮಸ್ಸಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪಸಾದಸೋತಧಾತೂ**ತಿ ಚತುಮಹಾಭೂತಾನಂ ಪಸಾದಲಕ್ಖಣಾ ಸೋತಧಾತು।

ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವಸೇನೇವ ಇಜ್ಝನತೋ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕುಸಲಭಾವನಾ ವೀರಿಯಭಾವನಾ, ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಾ ವಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾಪಿ ವಿಸೇಸತೋ ವೀರಿಯಭಾವನಾ, ತಸ್ಸಾ ಆನುಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ **ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತಾ**। ಞಾಣಮಯಾ ಸೋತಧಾತು ಞಾಣಸೋತಧಾತು। **ತಾದಿಸಾಯೇವಾ**ತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತಾಯ, ದೂರೇಪಿ ಸುಖುಮಸ್ಸಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥತಾಯ ಚ ತಂಸದಿಸಾ ಏವ । **ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ, ಇಮಿನಾ ಕಾರಣವಸೇನಸ್ಸಾ ದಿಬ್ಬಭಾವಮಾಹ। ಯಂ ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಉಕ್ಕಂಸಗತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಂ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸವನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸದ್ದಗಹಣಟ್ಠೇನ। ಯಾಥಾವತೋ ಹಿ ಸದ್ದೂಪಲದ್ಧಿ ಸದ್ದಸಭಾವಾವಬೋಧೋ ಸವನಂ। ಸನ್ತೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಸಭಾವಧಾರಣಾದೀಸು ಧಾತುಅತ್ಥೇಸು ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಾ ಸತ್ಥು ಧಾತುದೇಸನಾತಿ ಆಹ "**ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಚಾ**"ತಿ। **ಸೋತಧಾತುಕಿಚ್ಚಂ** ಸದ್ದಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ, ಸದ್ದಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪಚ್ಚಯತಾ ಚ।

ಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಗಮೇನೇವಾತಿ ಆಹ "**ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾಯಾ**"ತಿ। **ಮಾನುಸಿಕಾ** ಮನುಸ್ಸ ಸನ್ತಕಾ, ಮಂಸಸೋತಧಾತು, ದಿಬ್ಬವಿದೂರಾದಿವಿಸಯಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಮಾನುಸಿಕಂ ಏತಾಯಾತಿ **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಿಕಾ**। ತೇನಾಹ "**ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸದ್ದಸವನೇನಾ**"ತಿ। ತತ್ಥ **ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರ**ನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಉಪಚರಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ, ಪಕತಿಯಾ ಸೋತದ್ವಾರೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ವಿಸಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ "**ಸದ್ದಸವನೇನಾ**"ತಿ। **ದಿಬ್ಬೇ**ತಿ ದೇವಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನೇ। ತೇ ಪನ ವಿಸೇಸತೋ ದೇವಾನಂ ಕಥಾ ಸದ್ದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ದೇವಾನಂ ಸದ್ದೇ**"ತಿ। ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಏತೇತಿ ಮಾನುಸಾ, ತೇ **ಮಾನುಸೇ**। ಏವಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಸದ್ದಾನಂಯೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "**ಪದೇಸಪರಿಯಾದಾನ**"ನ್ತಿ,

ಏಕದೇಸಗ್ಗಹಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದೇಹಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ** ಅತ್ತನೋ ಸರೀರೇ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। **ನಿಪ್ಪದೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ** ಠಾನಭೇದಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅನವಸೇಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ।

ಅಯಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತು। **ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಚಿತ್ತೇನಾತಿ** ಪರಿಕಮ್ಮಭೂತಾವೇಣಿಕಸಮಾಧಿಚಿತ್ತೇನ, ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಕ್ಖಣಿಕಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿ** ನಾಮ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಯಾ ಉಪಚಾರಾವತ್ಥಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಸಾ ಪನ ನಾನಾವಜ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಬ್ಬೋಳಾರಿಕಸದ್ದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸೀಹಾದೀನಂ ಸದ್ದೋ ಪಠಮಂ ಗಹಿತೋ। ತಿಯೋಜನಮತ್ಥಕೇಪಿ ಕಿರ ಕೇಸರಸೀಹಸ್ಸ ಸೀಹನಾದಸದ್ದೋ ಸುಯ್ಯತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಮೇಘಸದ್ದಬ್ಯಗ್ಘಸದ್ದಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಓಳಾರಿಕಸದ್ದಾವಜ್ಜನಂ ಯಾವದೇವ ಸುಖುಮಸದ್ದಾವಜ್ಜನೂಪಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ತಥಾ ಸದ್ದಗ್ಗಹಣಭಾವನಾಬಲೇನ ಸುಖುಮತರಸದ್ದಗ್ಗಹಣಸಂಸಿದ್ಧಿತೋ।

ಏವಂ ಆಸನ್ನಸದ್ದಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ ದೂರದೂರತರಸದ್ದಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪುರತ್ಥಿಮಾಯ ದಿಸಾಯಾ**"ತಿಆದಿನಾ ದಿಸಾಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಸದ್ದಾನಂ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ಸದ್ದೋ ಏವ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ, ಯೋ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸದ್ದಾನಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಾಕಾರೋ, ತಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ "**ಸದ್ದಾನಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತ**"ನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "**ಓಳಾರಿಕಾನಮ್ಪಿ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ದಾನಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ, ತಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಸಮ್ಮತೇಸುಪಿ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಸಬ್ಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸುಖುಮೇ ಞಾಣಪರಿಚಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ "ಸದ್ದೋವ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಯಮೇವ ಪಕ್ಖೋ ಞಾಯಾಗತೋತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಾನಂ ಸದ್ದಾನಂ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣೇನ ಞಾಣೇನ ನೀಲಪೀತಾದಿವಣ್ಣಾನಂ ವಿಯ ತತ್ಥೇವ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ। ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ। **ತೇ ಸದ್ದಾತಿ** ಯೇ ಸಬ್ಬೋಳಾರಿಕತೋ ಪಭುತಿ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸುಖುಮಸುಖುಮಾ ಸದ್ದಾ ಆವಜ್ಜಿತಾ, ತೇ। **ಪಾಕತಿಕಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪೀತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ। **ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸದ್ದಂ ಆರಬ್ಭ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಕ್ಖಣಿಕಸಮಾಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಞಾಣೇನ ಪರಿಮದ್ದಿತತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತೇಸು ಸದ್ದೇಸೂತಿ ಯೇ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಬಹೂ ಸದ್ದಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸು ಸದ್ದೇಸು। **ಅಞ್ಞತರನ್ತಿ** ಯತ್ಥಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣವಸೇನ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೋ, ತಂ ಏಕಂ ಸದ್ದಂ। **ತತೋ ಪರನ್ತಿ** ತತೋ ಅಪ್ಪನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪರಂ। **ತಸ್ಮಿಂ ಸೋತೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಞಾಣಸೋತೇ। **ಪತಿತೋ ಹೋತೀತಿ** ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತು ಅನ್ತೋಗಧಾ ಹೋತಿ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಭುತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಲಾಭೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ದಾನಿಸ್ಸ ತದತ್ಥಂ ಭಾವನಾಭಿಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತನ್ತಿ** ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಂ। **ಥಾಮಜಾತನ್ತಿ** ಜಾತಥಾಮಂ ದಳ್ಹಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ। **ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ। ಕಿನ್ತಿ ಕಿತ್ತಕನ್ತಿ ಆಹ "**ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾಮೀತಿ ಏಕಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ**"ತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ "ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಫರತೂ"ತಿ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ ತತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಫರಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ । ಸೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಗತೇ ಸದ್ದೇ ಆವಜ್ಜತಿ, ಸುಭಾವಿತಭಾವನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞತರಂ ಸದ್ದಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಂ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ಇತರಸ್ಸ ಪುನಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವ। ತತೋ ಏವ ಹಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಬ್ಭನ್ತರಗತೇಪಿ ಸದ್ದೇ ಸುಣಾತಿಯೇವಾತಿ ಸಾಸಙ್ಕಂ ವದತಿ। **ಏಕಙ್ಗುಲದ್ವಙ್ಗುಲಾದಿಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ** ಸುಖುಮಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತಂ।

ಏವಂ ಸುಣನ್ತೋವಾತಿ ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸವನೇನ ವಸೀಕತಾಭಿಞ್ಞೋ ಹುತ್ವಾ ಯಥಾವಜ್ಜಿತೇ ಸದ್ದೇ ಸುಣನ್ತೋ ಏವ। **ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಪವತ್ತಮಾನೇಪಿ ತೇ ಸದ್ದೇ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವತ್ಥುಭೇದೇನ ವವತ್ಥಪೇತುಕಾಮತಾಯ ಸತಿ।

ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೧. **ಪರಿಯಾತೀ**ತಿ ಸರಾಗಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಧಾತೂನಂ ಗತಿ ಅತ್ಥೋ, ಬುದ್ಧಿಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ। "ಪರಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪರ-ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞತ್ಥೋತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತಾನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಸತ್ತಾನ"**ನ್ತಿ, ಯಥಾ ಹಿ ಯೋ ಪರೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ತಾ। ಯೋ ಅತ್ತಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪರೋತಿ। **ಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತಾತಿ ಸತ್ತಾ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನೇ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ ನಿಚ್ಛನ್ದರಾಗಾಪಿ ಸತ್ತಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಭೂತಪುಬ್ಬಗತಿಯಾ ವಾ। "ಪು"ನ್ತಿ ನರಕಂ, ತತ್ಥ ಗಲನ್ತಿ ಪಪತನ್ತೀತಿ **ಪುಗ್ಗಲಾ,** ಪಾಪಕಾರಿನೋ। ಇತರೇಪಿ ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸಾರಿನೋ ತಂಸಭಾವಾನಾತಿವತ್ತನತೋ ಪುಗ್ಗಲಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಂತಂಸತ್ತನಿಕಾಯಸ್ಸ ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಪೂರಣತೋ, ಅನಿಚ್ಚತಾವಸೇನ ಗಲನತೋ ಚ **ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿ ನೇರುತ್ತಾ।

ಏತಞ್ಹೀತಿ ಏತ್ಥ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ "ಏತಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣವಸೇನ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ **ತಂ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ, **ಏತಸ್ಸ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನೇ **ಪರಿಕಮ್ಮಂ,** ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಅಧಿಗತದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾತಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ । **ಹದಯರೂಪ**ನ್ತಿ ನ ಹದಯವತ್ಥು, ಅಥ ಖೋ ಹದಯಮಂಸಪೇಸಿ। ಯಂ ಬಹಿ ಕಮಲಮಕುಳಸಣ್ಠಾನಂ, ಅನ್ತೋ ಕೋಸಾತಕೀಫಲಸದಿಸನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಲೋಹಿತಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಹದಯವತ್ಥು ಪನ ಇಮಂ ಲೋಹಿತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಕಥಂ ಪನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣದಸ್ಸನೇನ ಅರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸತೀತಿ ಆಹ **"ಯದಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ಕಥಂ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿಚಿತ್ತವುತ್ತಿಯಾ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಿವಿಧವಣ್ಣಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ? ಕೋ ವಾ ಏವಮಾಹ "ಕಮ್ಮಜಮೇವ ತಂ ಲೋಹಿತ"ನ್ತಿ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಇದಂ ರೂಪಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಂ ತತ್ಥ ಅಚಿತ್ತಜಂ, ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತವಣ್ಣಭೇದೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಸೇಸತಿಸನ್ತತಿರೂಪಾನಂ ತದನುವತ್ತನತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಗಮನಾದೀಸು ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಿ ಉತುಕಮ್ಮಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಹಿ ಅನುವತ್ತೀಯನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ನ ಸಿಯಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಸೇಸತಿಸನ್ತತಿರೂಪಾನಿ ಅನುವತ್ತಮಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಪಸಾದಕೋಧವೇಲಾಸು ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಣ್ಣಭೇದಾಪತ್ತಿಯೇವ ಚ ತದತ್ಥಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪರಿಯೇಸನ್ತೇನಾತಿ ಪಠಮಂ ತಾವ ಅನುಮಾನತೋ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಗವೇಸನ್ತೇನ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಯೋಗಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಸ್ಸ ಲಾಭೀ ಸಮಾನೋ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪರಸ್ಸ ಹದಯಮಂಸಪೇಸಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣದಸ್ಸನೇನ "ಇದಾನಿ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ"ನ್ತಿ ವಾ "ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ"ನ್ತಿ ವಾ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ"ನ್ತಿ ವಾ ನಯಗ್ಗಾಹವಸೇನಪಿ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಕಾಲಸತಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತಥೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸೇವಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಹದಯಲೋಹಿತವಣ್ಣದಸ್ಸನಾದಿವಿಧಿನಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಇದಾನಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ಯಂ ತದಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ವವತ್ಥಾಪಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಸಮಞ್ಞಾನಿ

ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಚತುತ್ಥಂ, ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಅನ್ತೇನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಂ, ಇದಂ **ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ।** ತಞ್ಹಿ ಯತ್ಥಾನೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತಂ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ ರೂಪಂ ವಿಯ ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ, ಸದ್ದಂ ವಿಯ ಚ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಹಿ ಸರಾಗಾದಿವವತ್ಥಾಪನಂ ಹೋತಿ ನೀಲಾದಿವವತ್ಥಾಪನಂ ವಿಯ। ಏವಮಧಿಗತಸ್ಸ ಪನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಥಾಮಗಮನವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಅಧಿಗಮನವಿಧಾನಸದಿಸಮೇವಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಸ್ಮಾ ತೇನ...ಪೇ॰... ಥಾಮಗತಂ ಕಾತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಥಾಮಗತೇ ಹೀತಿಆದಿ ಥಾಮಗತಾನಿಸಂಸದಸ್ಸನಂ। **ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚತುಪಣ್ಣಾಸವಿಧಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ। **"ಸಬ್ಬಮ್ಪೀ**"ತಿ ಪದಂ "ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ಪಞ್ಚದಸವಿಧಮ್ಪಿ ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಂ, ದ್ವಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಅರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಸರಾಗಾದಿಪಕಾರೇಹಿ ಜಾನಾತಿ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನಾಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಥಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಚಿತ್ತಂ ಇಧ ಅನುದ್ಧಟಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪರಿಮೋ, ಸದಿಸೋ ವಾ ಅರಿಯೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಪಜಾನಾತಿ ಏವ। ತೇನಾಹ **"ಅನುತ್ತರಂ ವಾ ಚಿತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಸಙ್ಕಮನ್ತೋ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ। ಏಕಚ್ಚಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ತದಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತೋ **"ಚಿತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಕಮನ್ತೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ವಿನಾಪಿ ಹದಯರೂಪದಸ್ಸನೇನಾ**"ತಿ। ಹದಯರೂಪದಸ್ಸನಾದಿವಿಧಾನಂ ಹಿ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇಪಿ ವಾ। ನ ಕತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗಸಙ್ಖಾತೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಏತೇನಾತಿ **ಅಕತಾಭಿನಿವೇಸೋ,** ತಸ್ಸ, ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ಕಥಾ**ತಿ "ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪರಿಕಮ್ಮಕಥಾ।

ಅವಸೇಸನ್ತಿ ವುತ್ತಾವಸೇಸಂ। ಏವಂ ಅವಿಭಾಗೇನ ವುತ್ತಂ ವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತುಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಚಿತ್ತಂ ವೀತರಾಗ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ತಞ್ಹಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪ್ಪಚ್ಚಯತಂಹೇತುಕತಾಹಿ ರಾಗೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಖಾಭಾವತೋ "ವೀತರಾಗ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। ಸೇಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಂ ರಾಗೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ನತ್ಥೇವ ಸರಾಗತಾ, ತಂನಿಮಿತ್ತಕತಾಯ ಪನ ಸಿಯಾ ತಂಸಹಿತತಾಲೇಸೋತಿ ನತ್ಥೇವ ವೀತರಾಗತಾಪೀತಿ ದುಕವಿನಿಮುತ್ತತಾವ ಯುತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**"ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಪದೇಸಿಕಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ದುಕನ್ತರಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ತೇಸಂ। ಯೇ ಪನ "ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇ ಅಸತಿಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ಏವೇತ್ಥ ಪಮಾಣಂ ಏಕಚ್ಚಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ವಿಯಾ"ತಿ ಸೇಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ವೀತರಾಗತಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ , ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಕೇಚಿ ಪನ ಥೇರಾ ತಾನಿಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೀ**"ತಿ। ಸದೋಸದುಕೇಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕನಯೇನಾತಿ ಆವೇಣಿಕನಯೇನ, ತದಞ್ಞಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ವಿಯ ಲೋಭದೋಸೇಹಿ ಅಮಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸೇವ ಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಕುಸಲಮೂಲಸಙ್ಖಾತೇಸು ಸಹ ಮೋಹೇನೇವಾತಿ **ಸಮೋಹಂ** ಪಠಮನಯೇ, ದುತಿಯನಯೇ ಪನ ಸಹೇವ ಮೋಹೇನಾತಿ **ಸಮೋಹ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಉತ್ತರಪುರಿಮಪದಾವಧಾರಣತೋ ದ್ವೀಸು ನಯೇಸು ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಅನುವತ್ತನವಸೇನ ಗತಂ ಪವತ್ತಂ **ಥಿನಮಿದ್ಧಾನುಗತಂ** ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾಕುಸಲಚಿತ್ತಂ **ಸಂಖಿತ್ತಂ,** ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಙ್ಕೋಚನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ವುತ್ತನಯೇನ **ಉದ್ಧಚ್ಚಾನುಗತಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಯತ್ಥ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಥಾಮಜಾತಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮತ್ಥತಾಯ, ವಿಪುಲಫಲತಾಯ, ದೀಘಸನ್ತಾನತಾಯ ಚ ಮಹನ್ತಭಾವಂ ಗತಂ, ಮಹನ್ತೇಹಿ ವಾ ಉಳಾರಚ್ಛನ್ದವೀರಿಯಚಿತ್ತಪಞ್ಞೇಹಿ ಗತಂ ಪಟಿಪನ್ನನ್ತಿ **ಮಹಗ್ಗತಂ। ಅವಸೇಸ**ನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅತ್ತಾನಂ ಉತ್ತರಿತುಂ ಸಮತ್ಥೇಹಿ ಸಹ ಉತ್ತರೇಹೀತಿ **ಸಉತ್ತರಂ।** ಉತ್ತಿಣ್ಣನ್ತಿ ಉತ್ತರಂ, ಲೋಕೇ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರನ್ತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಂ।** ತತೋ ಏವ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರನ್ತಿ **ಅನುತ್ತರಂ।** ಉಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಮ್ಮದೇವ ಆಹಿತನ್ತಿ **ಸಮಾಹಿತಂ। ತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಂ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಂ।

ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಂ। **ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಂ** ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ। **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಂ** ಫಲಚಿತ್ತಂ। **ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ** ತದುಭಯಮೇವ। ಕಾಮಂ ಕಾನಿಚಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚಿತ್ತಾದೀನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತಿಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಪನ ನ ಹೋನ್ತಿ ತಾದಿಸಕಿಚ್ಚಾಯೋಗತೋ। **ಪಾಳಿಯಂ** ಆಗತಸರಾಗಾದಿಭೇದವಸೇನ ಚೇವ ತೇಸಂ ಅನ್ತರಭೇದವಸೇನ ಚ **ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಮ್ಪಿ**।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೨. ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ತಸ್ಸ ವಾ ಅನುಸ್ಸರಣಂ **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ,** ತಂ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಮ್ಹಿ ಯಂ ಞಾಣಂ, ತದತ್ಥಾಯಾ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಸತಿಞಾಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ "ಪುಬ್ಬೇ"ತಿ ಇದಂ ಪದಂ "ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ ಅತೀತಭವವಿಸಯಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ **"ಅತೀತಜಾತೀಸೂ"**ತಿ ನಿವಾಸ-ಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋ, ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತೋ ಚ ನಿವಸಿತಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಾ"**ತಿ। ನಿವುತ್ಥತಾ ಚೇತ್ಥ ಸಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತತಾ, ತಥಾಭೂತಾ ಚ ತೇ ಅನು ಅನು ಭೂತಾ ಜಾತಾ ಪವತ್ತಾ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಗತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ನಿವುತ್ಥಾತಿ ಅಜ್ಝಾವುತ್ಥಾ ಅನುಭೂತಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ"**ತಿ। ಏವಂ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನ ನಿವಾಸ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವತ್ತುಂ "ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಾ ವಾ ನಿವುತ್ಥಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ವಿವರಿತುಂ **"ಗೋಚರನಿವಾಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಗೋಚರಭೂತಾಪಿ ಹಿ ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯ ಆಸೇವಿತಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅನುಭೂತಾ ನಿವುತ್ಥಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ತೇ ಪನ ದುವಿಧಾ ಸಪರವಿಞ್ಞಾಣಗೋಚರತಾಯಾತಿ ಉಭಯೇಪಿ ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅತ್ತನೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ "ಅತ್ತನೋ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ"ತಿ ವಚನಂ ಯೇ ತೇ ಗೋಚರನಿವಾಸೇನ ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಾ, ತೇ ನ ಕೇವಲಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಮತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾ ಪುಬ್ಬೇ ಜಾತಿನಾಮಗೋತ್ತವಣ್ಣಲಿಙ್ಗಾಹಾರಾದಿವಿಸೇಸೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹಿತಾ, ತಥೇವೇತಂ ಞಾಣಂ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಪರವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞಾತಾಪಿ ವಾ ನಿವುತ್ಥಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋವ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ, ಅಥ ಖೋ ಪರೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾಪಿ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧಾಪಿ "ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ"ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ "ಪರೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ"ತಿ। ತಸ್ಸ ಚ ಗಹಣೇ ಪಯೋಜನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತೇ ಚ ಖೋ ಯಸ್ಮಾ ಅಭೀತಾಸು ಏವ ಜಾತೀಸು ಅಞ್ಞೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ, ತೇ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇ ಹಿ ತೇ ವಿಞ್ಞಾತಾ, ತೇಸಂ ತದಾ ವತ್ತಮಾನಸನ್ತಾನಾನುಸಾರೇನ ತೇಸಮ್ಪಿ ಅತೀತೇ ಪವತ್ತಿ ಞಾಯತೀತಿ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭೂತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಅನುಸ್ಸರಣಾ **ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಂ। ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕಾನುಸ್ಸರಣಾನಿ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇವ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಾ। ತೇಸಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ ನಾಮ ತೇಸಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅನುಸ್ಸರಣಂ, ಸಾ ಪನ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಛಳಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾತಿ ತಾನಿ ಇಧ ಪರವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾನಿ, ತೇ ಪನೇತೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ವಿಸಯಾ, ನ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ ಆಹ **"ತೇ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಅತೀತೇ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸಿಂಸು, ಏವಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಸುಂ, ಏವಂ ಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಸಚ್ಛಾಕಂಸು, ಏವಂ ವೇನೇಯ್ಯೇ ವಿನೇಸುನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಗತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯಾಯ ಸತಿಯಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಸಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತೀತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಅನೇಕವಿಧನ್ತಿ ನಾನಾಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸಾದಿವಸೇನ ಬಹುವಿಧಂ। **ಪಕಾರೇಹೀತಿ** ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿಆಕಾರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ, ಸಹಯೋಗೇ ಚೇತಂ ಕರಣವಚನಂ। **ಪವತ್ತಿತಂ** ದೇಸನಾವಸೇನ। ತೇನಾಹ "**ಸಂವಣ್ಣಿತ**"ನ್ತಿ, ವಿತ್ಥಾರಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ನಿವಾಸ**"ನ್ತಿ ಅನ್ತೋಗಧಭೇದಸಾಮಞ್ಞವಚನಮೇತನ್ತಿ ತೇ ಭೇದೇ ಬ್ಯಾಪನಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿವುತ್ಥಸನ್ತಾನ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ಸಾವಕಸ್ಸೇವೇತಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ, ನ ಸತ್ಥುನೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಾ**"ತಿ। **ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿ** ಖನ್ಧಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೋ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಚುತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ಇರಿಯಾಪಥಪಟಿಪಾಟಿ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾತಿ** ಞಾಣಗತಿಯಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ। **ತಿತ್ಥಿಯಾತಿ** ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ, ತೇ ಪನ ಕಮ್ಮವಾದಿನೋ ಕಿರಿಯವಾದಿನೋ ತಾಪಸಾದಯೋ। ಠಪೇತ್ವಾ ಅಗ್ಗಸಾವಕಮಹಾಸಾವಕೇ ಇತರೇ ಸತ್ಥು ಸಾವಕಾ **ಪಕತಿಸಾವಕಾ**।

ಯಸ್ಮಾ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಾದೀಸು ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಏವ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ ಆಗತಂ, ತಸ್ಮಾ "ನ ತತೋ ಪರ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ "**ದುಬ್ಬಲಪಞ್ಞತ್ತಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ, ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿಯೋಗೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಬಲವಪಞ್ಞತ್ತಾತಿ** ಏತ್ಥ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿಯೇವ ಪಞ್ಞಾಯ ಬಲವಕಾರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹೇತ್ಥ ನೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣಂ। **ಏತ್ತಕೋತಿ** ಕಪ್ಪಾನಂ ಲಕ್ಖಂ, ತದಧಿಕಂ ಏಕಂ, ದ್ವೇ ಚ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನೀತಿ ಕಾಲವಸೇನ ಏವಂಪರಿಮಾಣೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತೇಸಂ ಮಹಾಸಾವಕಅಗ್ಗಸಾವಕಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಪುಞ್ಞಞಾಣಾಭಿನೀಹಾರೋ ಸಾವಕಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಪಾರಮಿತಾ ಸಮಿತಾ। ಯದಿ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಸಮ್ಭರಣಕಾಲಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣವಿಭಾಗೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ವಿಸಯಪರಿಚ್ಛೇದತಾ ಆಪನ್ನಾತಿ ಆಹ "**ಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**"ತಿ। "ಯಾವತಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ತಾವತಕಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ವಚನತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ಬುದ್ಧಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಮ್ಪಿ ವಿಸಯೇ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ತಂ ಜಾನನ್ತಿ ಏವ। ಅಥ ವಾ ಸತಿಪಿ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಕಾರಣೂಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಪರಿಗ್ಗಹಾದಿನಾ ಸಾತಿಸಯತ್ತಾ ಮಹಾಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಾನಂ ಪಞ್ಞಾಪಾರಮಿತಾಯ ಪವತ್ತಿಆನುಭಾವಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನನ್ತಿ ಆಹ "**ಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**"ತಿ। ಅತೀತೇ ಏತ್ತಕಾನಿ ಕಪ್ಪಾನಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನೀತಿ ಏವಂ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅನಾಗತೇ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ।

ಏವಂ ಛನ್ನಂ ಜನಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸರಣಂ ಕಾಲವಿಭಾಗತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣತೋ ಆನುಭಾವವಿಸೇಸತೋ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಿತ್ಥಿಯಾ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನಾತಿ** ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಚುತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಏವ ಗಹಣವಸೇನ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ, ಅನ್ವಯತೋ ಚ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ತೇಸಞ್ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಕತಿಸಾವಕಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನಪಿ ಸಙ್ಕಮನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ "ಬಲವಪಞ್ಞತ್ತಾ"ತಿ ಹೇತುನಾ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಙ್ಕಮನಂ ವೇಮಜ್ಝದಸ್ಸನೇ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ। ಞಾಣಬಲದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನೇತ್ಥ ವುತ್ತಂ।

ತಂ ತಂ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಸರದಸಮಯೇ ಠಿತಮಜ್ಝನ್ಹಿಕವೇಲಾಯಂ ಚತುರತನಿಕೇ ಗೇಹೇ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ರೂಪಗತಂ ಸುಪಾಕಟಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಲೋಕಸಿದ್ಧಮೇತಂ, ಸಿಯಾ ಪನ ತಸ್ಸ ಸುಖುಮತರತಿರೋಹಿತಾದಿಭೇದಸ್ಸ ರೂಪಗತಸ್ಸ ಅಗೋಚರತಾ। ನತ್ಥೇವ ಬುದ್ಧಾನಂ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಗೋಚರತಾ, ಅಥ ಖೋ ತಂ ಞಾಣಾಲೋಕೇನ ಓಭಾಸಿತಂ ಹತ್ಥತಲೇ ಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಸುಪಾಕಟಂ ಸುವಿಭೂತಮೇವ ಹೋತಿ ತಥಾ ಞೇಯ್ಯಾವರಣಸ್ಸ ಸುಪಹೀನತ್ತಾ। **ಪೇಯ್ಯಾಲಪಾಳಿಂ ವಿಯ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ಯಥಾ ಪೇಯ್ಯಾಲಪಾಳಿಂ ಪಠನ್ತಾ "ಪಠಮಂ ಝಾನಂ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಚಮಂ ಝಾನ"ನ್ತಿ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನಮೇವ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಿ, ನ ಅನುಪದಂ, ಏವಂ ಅನೇಕಾಪಿ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ। **ಯಂ**

ಯಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಪ್ಪೇ, ಯಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಯಂ ಯಂ ಜಾನಿತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೇ ಏವ ಞಾಣೇನ **ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ। ಸೀಹೋಕ್ಕನ್ತವಸೇನ** ಸೀಹಗತಿಪತನವಸೇನ ಞಾಣಗತಿಯಾ **ಗಚ್ಛನ್ತಿ।** ಸತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಳಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಪಟಿಪಾದನವಸೇನ **ಕತವಾಲವೇಧಪರಿಚಯಸ್ಸ। ಸರಭಙ್ಗಸದಿಸಸ್ಸಾ**ತಿ ಸರಭಙ್ಗಬೋಧಿಸತ್ತಸದಿಸಸ್ಸ (ಜಾ॰ ೨.೧೭.೫೦ ಆದಯೋ)। ಲಕ್ಖಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತವಸೇನ **ನ ಸಜ್ಜತಿ।** ಅತಿಕ್ಕಮನಪಸ್ಸಗಮನವಸೇನ **ನ ವಿರಜ್ಝತಿ।**

ಖಜ್ಜುಪನಕಪ್ಪಭಾಸದಿಸಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಞಾಣಸ್ಸ ಅತಿವಿಯ ಅಪ್ಪಾನುಭಾವತಾಯ ಖಜ್ಜೋತೋಭಾಸಸಮಂ ಹುತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ದೀಪಪ್ಪಭಾಸದಿಸ**ನ್ತಿ ಪಾಕತಿಕದೀಪಾಲೋಕಸದಿಸಂ। **ಉಕ್ಕಾಪಭಾ** ಮಹಾಉಮ್ಮುಕಾಲೋಕೋ। **ಓಸಧಿತಾರಕಪ್ಪಭಾ**ತಿ ಉಸ್ಸನ್ನಾ ಪಭಾ ಏತಾಯ ಧೀಯತೀತಿ ಓಸಧಿ, ಓಸಧೀನಂ ವಾ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾಯಿಕತ್ತಾ ಓಸಧೀತಿ ಏವಂ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ ತಾರಕಾಯ ಪಭಾ। **ಸರದಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಸದಿಸಂ** ಸವಿಸಯೇ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನ್ಧಕಾರವಿಧಮನತೋ।

ಯಟ್ಠಿಕೋಟಿಗಮನಂ ವಿಯ ಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಮುಞ್ಚನತೋ। ಕುನ್ನದೀನಂ ಅತಿಕ್ಕಮನಾಯ ಏಕೇನೇವ ರುಕ್ಖದಣ್ಡೇನ ಕತಸಙ್ಕಮೋ **ದಣ್ಡಕಸೇತು।** ಚತೂಹಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ವಾ ಜನೇಹಿ ಗನ್ತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಫಲಕೇ ಅತ್ಥರಿತ್ವಾ ಆಣಿಯೋ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಕತಸಙ್ಕಮೋ **ಜಙ್ಘಸೇತು।** ಜಙ್ಘಸತ್ಥಸ್ಸ ಗಮನಯೋಗ್ಗೋ ಸಙ್ಕಮೋ ಜಙ್ಘಸೇತು ಜಙ್ಘಮಗ್ಗೋ ವಿಯ। ಸಕಟಸ್ಸ ಗಮನಯೋಗ್ಗೋ ಸಙ್ಕಮೋ **ಸಕಟಸೇತು** ಸಕಟಮಗ್ಗೋ ವಿಯ। ಮಹತಾ ಜಙ್ಘಸತ್ಥೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಮಗ್ಗೋ **ಮಹಾಜಙ್ಘಮಗ್ಗೋ।** ಬಹೂಹಿ ವೀಸಾಯ ವಾ ತಿಂಸಾಯ ವಾ ಸಕಟೇಹಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಗನ್ತಬ್ಬಮಗ್ಗೋ **ಮಹಾಸಕಟಮಗ್ಗೋ।**

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಧಿಕಾರೇತಿ "ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩, ೧೯೨; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೯) ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಸಾವಕಸ್ಸ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸಮಾಧಿಭಾವನಾಧಿಕಾರೇ।

೪೦೩. ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಾವಕಾನಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸರಣಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ತೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಿ, ಏವಂ ಅನುಸ್ಸರಿತುಕಾಮೇನ। ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಪೀತಿಸುಖೇಹಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಬ್ರೂಹನಾಯ **"ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಯಾಯ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣಾರಮ್ಭೋ, ಸಾ ಇಧ **ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಾ ನಿಸಜ್ಜಾ। ತತೋ ಆಸನಪಞ್ಞಾಪನ**ನ್ತಿ ತತೋ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಪುರಿಮಕಂ ಆಸನಪಞ್ಞಾಪನಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ । **ಭೋಜನಕಾಲೋ**ತಿಆದೀಸು ಕಾಲಸೀಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಕತಕಿಚ್ಚಮಾಹ। **ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣವನ್ದನಕಾಲೋ**ತಿ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣೇಸು ಚೇತಿಯಬೋಧೀನಂ ವನ್ದನಕಾಲೋ। **ಸಕಲಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವ**ನ್ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ।

ಕಿಞ್ಚಿ ಕಿಚ್ಚಂ। **ಏತ್ತಕೇನಾ**ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಸತ್ಥಕಸ್ಸ ವಿಯ ನಿಸಾನಸಿಲಾ ಸತಿಪಞ್ಞಾನಮ್ಪಿ ನಿಸಿತಭಾವಾವಹಂ। ಯಂ ತಸ್ಸ, ತಾ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಪರಮನೇಪಕ್ಕಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ದೀಪೇ ಜಲಿತೇ ವಿಯ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀ"**ತಿ, ಅನ್ಧಕಾರಟ್ಠಾನೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುರಿಮಭವೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಅನನ್ತರೇ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ। **ಪವತ್ತಿತನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಿತನಾಮರೂಪಂ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಪಠಮಂ ರೂಪಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಾಮಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಪಠಮಂ ನಾಮಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ರೂಪನ್ತಿ ಅಪರೇ। **ಪಹೋತೀ**ತಿ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಪಣ್ಡಿತೋ** ನಾಮ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಕತಾಧಿಕಾರೋ।

"ಅಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಭವಾ ಅಞ್ಞೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತರಭಾವತೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಏಕಭವೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೇವ ನಾಮರೂಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಿರುದ್ಧಞ್ಚ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ। ತೇನೇವಾಹ –

“ಯೇ ನಿರುದ್ಧಾ ಮರನ್ತಸ್ಸ, ತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ ವಾ ಇಧ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸದಿಸಾ ಖನ್ಧಾ, ಗತಾ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ”ತಿ॥ (ಮಹಾನಿ॰ ೩೯)।

ತಂ ಠಾನನ್ತಿ ತಂ ನಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠಾನಂ। **ಆಹುನ್ದರಿಕನ್ತಿ** ಸಮನ್ತತೋ, ಉಪರಿ ಚ ಘನಸಞ್ಛನ್ನಂ ಸಮ್ಬಾಧಟ್ಠಾನಂ। **ಅನ್ಧತಮಮಿವಾತಿ** ಅನ್ಧಕಾರತಿಮಿಸಾ ವಿಯ।

ಕೂಟಾಗಾರಕಣ್ಣಿಕತ್ಥಾಯಾತಿ ಕೂಟಾಗಾರಸ್ಸ ಕೂಟತ್ಥಾಯ। ಕೂಟಾಗಾರಸ್ಸ ಕಣ್ಣಿಕಾ ವಿಯ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ, ಮಹಾರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಭವೇ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತನಾಮರೂಪಂ, ಸಾಖಾಪಲಾಸಾ ವಿಯ ತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ಫರಸುಧಾರಾ ವಿಯ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾ , ಕಮ್ಮಾರಸಾಲಾ ವಿಯ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕಟ್ಠಫಾಲಕೋಪಮಾಪಿ** “ಯಥಾ ನಾಮ ಬಲವಾ ಪುರಿಸೋ ಓದನಪಚನಾದಿಅತ್ಥಂ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಂ ಫಾಲೇನ್ತೋ ತಸ್ಸ ತಚಫೇಗ್ಗುಮತ್ತಫಾಲನೇ ಫರಸುಧಾರಾಯ ವಿಪನ್ನಾಯ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಂ ಫಾಲೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಧುರನಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಕತ್ವಾ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ **ಕೇಸೋಹಾರಕೂಪಮಾ।**

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ ಅತೀತಾಸು ಜಾತೀಸು ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾಭಾವಾ। **ತನ್ತಿ** ಪಚ್ಛಿಮನಿಸಜ್ಜತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಪವತ್ತಸಮಾಧಿನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣಂ **ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಞಾಣಂ। ತಂ ರೂಪಾವಚರಂ ಸನ್ಧಾಯ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ** ತಂ ತೇಸಂ ವಚನಂ ಅತೀತಂಸಞಾಣಂ ಚೇ, ರೂಪಾವಚರಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಞಾಣಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಅನನ್ತರಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಓರತೋ ಪವತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಆರಬ್ಭ ರೂಪಾವಚರಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಾ ಆಗತಂ ಅತ್ಥಿ। ಯೇಸಂ ಜವನಾನಂ ಪುರಿಮಾನೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಾ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತದಾಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಇದಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ** ಕಾಮಂ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಿತನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಞಾಣಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಂ ಪನ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಞಾಣಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಜೋತಿತಭಾವತೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ತತೋ ನಾಮರೂಪತೋ ಪಭುತಿ ಸಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾ, ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸೋ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನವಸೇನ ಪವತ್ತಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ। ತೇನಾಹ **“ತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರತೀ”**ತಿ।

೪೦೪. ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿನ್ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಭವಂ। ಸೋ ಹಿ ಏಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅನ್ತೋಗಧಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ಖನ್ಧಪ್ಪಬನ್ಧೋ ಇಧ ಜಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ **“ಏಕಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ಖನ್ಧಸನ್ತಾನ”**ನ್ತಿ। **ಪರಿಹಾಯಮಾನೋತಿ** ಖೀಯಮಾನೋ ವಿನಸ್ಸಮಾನೋ। **ಕಪ್ಪೋತಿ** ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪೋ। ಸೋ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ಕಾಲೋ, ತದಾ ಪವತ್ತಮಾನಸಙ್ಖಾರವಸೇನಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಡ್ಢಮಾನೋ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೋತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯೋ ಪನ “ಕಾಲಂ ಖೇಪೇತೀ”ತಿ, “ಕಾಲೋ ಘಸತಿ ಭೂತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಹತ್ತನಾ”ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೨.೧೯೦) ಚ ಆದೀಸು ಕಾಲಸ್ಸಾಪಿ ಖಯೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಅನಿಟ್ಠಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಸಂವಟ್ಟನಂ ವಿನಸ್ಸನಂ ಸಂವಟ್ಟೋ, ಸಂವಟ್ಟತೋ ಉದ್ಧಂ ತಥಾ ಠಾಯೀ **ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ತಂಮೂಲಕತ್ತಾತಿ** ತಂಪುಬ್ಬಕತ್ತಾ। ವಿವಟ್ಟನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ, ವಡ್ಢನಂ ವಾ **ವಿವಟ್ಟೋ।**

ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟೋ ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ ವಾಯೋಸಂವಟ್ಟೋತಿ ಏವಂ ಸಂವಟ್ಟಸೀಮಾನುಕ್ಕಮೇನ ಸಂವಟ್ಟೇಸು ವತ್ತಬ್ಬೇಸು ತಥಾ ಅವತ್ವಾ **“ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟೋ ವಾಯೋಸಂವಟ್ಟೋ”**ತಿ ವಚನಂ ಸಂವಟ್ಟಕಮಹಾಭೂತದೇಸನಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾತಿ ಕೇಚಿ। ಸಂವಟ್ಟಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾತಿ ಅಪರೇ। ಆಪೇನ ಸಂವಟ್ಟೋ **ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ। ಸಂವಟ್ಟಸೀಮಾತಿ** ಸಂವಟ್ಟಮರಿಯಾದಾ।

ಸಂವಟ್ಟತೀತಿ ವಿನಸ್ಸತಿ। **ಸದಾತಿ** ಸಬ್ಬಕಾಲಂ, ತೀಸುಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಾಲೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಏಕಂ ಬುದ್ಧಖೇತ್ತ"ನ್ತಿ ಇಧ ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಬುದ್ಧಖೇತ್ತಂ ನಾಮ ತಿವಿಧ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ತಕೇ ಠಾನೇ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಞಾಣಾನುಭಾವೋ ಪುಞ್ಞಫಲಸಮುತ್ತೇಜಿತೋ ಸರಸೇನೇವ ಪಥವೀ ವಿಜಮ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧಙ್ಕುರಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನಖೇತ್ತಂ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಜಾತಿಖೇತ್ತಂ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಯನ್ತ"**ನ್ತಿ। **ಆನುಭಾವೋ ವತ್ತತೀತಿ** ಇಧ ಇದ್ಧಿಮಾ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಆಣಾಖೇತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ಠತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಾಯ ಪರಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಅಞ್ಞಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಗತೋಪಿ ಕತಪರಿತ್ತೋ ಏವ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ತತ್ಥ ಏಕಚಕ್ಕವಾಳೇ ಠತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪರಿತ್ತೇ ಕತೇ ಆಣಾಖೇತ್ತೇ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಣಾತ್ವೇವ ಪರಿತ್ತಾನುಭಾವೋ ತತ್ಥ ದೇವತಾಹಿ ಪರಿತ್ತಾಣಾಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬತೋ। ಯಂ ವಿಸಯಖೇತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಸರೇನ ಅಭಿವಿಞ್ಞಾಪನಂ, ಅತ್ತನೋ ರೂಪದಸ್ಸನಞ್ಚ ಪಟಿಜಾನನ್ತೇನ ಭಗವತಾ "ಯಾವತಾ ವಾ ಪನ ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೮೧) ವುತ್ತಂ। **ಯತ್ಥಾತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಅನನ್ತಾಪರಿಮಾಣೇ ವಿಸಯಖೇತ್ತೇ। **ಯಂ ಯಂ ತಥಾಗತೋ ಆಕಙ್ಖತಿ, ತಂ ತಂ ಜಾನಾತಿ** ಆಕಙ್ಖಾಮತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ಬುದ್ಧಞಾಣಸ್ಸ। **ಸಣ್ಠಹನ್ತನ್ತಿ** ವಿವಟ್ಟಮಾನಂ ಜಾಯಮಾನಂ।

೪೦೫. **ಗೋಖಾಯಿತಕಮತ್ತೇಸೂತಿ** ಗೋಹಿ ಖಾದಿತಬ್ಬಪ್ಪಮಾಣೇಸು। **ಯನ್ತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ। ಪುಪ್ಫಫಲೂಪಜೀವಿನಿಯೋ ಚ ದೇವತಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏತೇಸನ್ತಿ "ವಸ್ಸೂಪಜೀವಿನೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸತ್ತಾನಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಪರಿತ್ತಾಭಾದಿಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನವಸೇನಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಝಾನಪ್ಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತದಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಲೋಕಂ ಬ್ಯೂಹೇನ್ತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇನ್ತೀತಿ **ಲೋಕಬ್ಯೂಹಾ**। ತೇ ಕಿರ ದಿಸ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಠಿತಾಪಿ ನಿಸಿನ್ನಾಪಿ ಸಂವೇಗಜಾತಾ, ಸಮ್ಭಮಪ್ಪತ್ತಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ತೇಸಂ ಆಸನ್ನೇ ಠಾನೇ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಿ। ಸಿಖಾಬನ್ಧಸ್ಸ ಮುತ್ತತಾಯ **ಮುತ್ತಸಿರಾ**। ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಧೂಯಮಾನಕೇಸತಾಯ **ವಿಕಿಣ್ಣಕೇಸಾ**। ಲೋಕವಿನಾಸಭಯೇನ ಸೋಕವನ್ತಚಿತ್ತತಾಯ **ಅತಿವಿಯ ವಿರೂಪವೇಸಧಾರಿನೋ**। **ಮಾರಿಸಾತಿ** ದೇವಾನಂ ಪಿಯಸಮುದಾಚಾರೋ। ಕಥಂ ಪನೇತೇ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ? ಧಮ್ಮತಾಯ ಸಞ್ಚೋದಿತಾತಿ ಆಚರಿಯಾ। ತಾದಿಸನಿಮಿತ್ತದಸ್ಸನೇನಾತಿ ಏಕೇ। ಬ್ರಹ್ಮದೇವತಾಹಿ ಉಯ್ಯೋಜಿತಾತಿ ಅಪರೇ।

ಮೇತ್ತಾದೀನೀತಿ ಮೇತ್ತಾಮನಸಿಕಾರಾದೀನಿ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ। **ದೇವಲೋಕೇತಿ** ಕಾಮದೇವಲೋಕೇ। ದೇವಾನಂ ಕಿರ ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸವಾತಗ್ಗಹಣಪರಿಚಯೇನ ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಝಾನಾನಿ ಸುಖೇನೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ ಪಟಿಲಭನ್ತೀ"**ತಿ। **ತದಞ್ಞೇ ಪನಾತಿ** ಆಪಾಯಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತತ್ಥಾತಿ** ದೇವಲೋಕೇ।

ದುತಿಯೋ ಸೂರಿಯೋತಿ ದುತಿಯಂ ಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ। **ಸತ್ತಸೂರಿಯನ್ತಿ** ಸತ್ತಸೂರಿಯಪಾತುಭಾವಸುತ್ತಂ। **ಪಕತಿಸೂರಿಯೇತಿ** ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಕಾಲತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸೂರಿಯವಿಮಾನೇ। ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಪನ ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ, ಏವಂ ಸೂರಿಯದೇವಪುತ್ತೋಪಿ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ಸೂರಿಯಮಣ್ಡಲಂ ಪನ ಪಭಸ್ಸರತರಞ್ಚೇವ ತೇಜವನ್ತತರಞ್ಚ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ತಂ ಅನ್ತರಧಾಯಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಪರೇ। ಗಙ್ಗಾ ಯಮುನಾ ಸರಭೂ ಅಚಿರವತೀ ಮಹೀತಿ ಇಮಾ **ಪಞ್ಚ ಮಹಾನದಿಯೋ**।

ಪಭವಾತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ। **ಹಂಸಪಾತನೋತಿ** ಮನ್ದಾಕಿನಿಮಾಹ।

ನ ಸಣ್ಠಾತೀತಿ ನ ತಿಟ್ಠತಿ।

ಪರಿಯಾದಿನ್ನಸಿನೇಹನ್ತಿ ಪರಿಕ್ಖೀಣಸಿನೇಹಂ। ಯಾಯ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಥವೀಧಾತು ಆಬನ್ಧತ್ತಾ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಾ ಛಸೂರಿಯಪಾತುಭಾವೇನ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ಯಥಾ ಚಿದನ್ತಿ** ಯಥಾ ಚ ಇದಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ। **ಏವಂ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಾನಿಪೀತಿ** ವಿಪತ್ತಿಮಹಾಮೇಘುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಇಧ ವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ತತ್ಥ ಅತಿದಿಸತಿ।

ಪಲುಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ಸಙ್ಖಾರಗತನ್ತಿ** ಭೂತುಪಾದಾಯಪ್ಪಭೇದಂ ಸಙ್ಖಾರಜಾತಂ। **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪರಿಕ್ಖಯಾತಿ** ಝಾಪೇತಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪರಿಕ್ಖಯಾ। ಸಯಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಸಮಾನಂ ಇನ್ಧನಾಭಾವತೋ ಛಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅಸೇಸೇತ್ವಾ ನಿಡ್ಡಹಿತ್ವಾ ವೂಪಸಮತೀತಿ ಆಹ **"ಸಪ್ಪಿ...ಪೇ॰... ನಿಬ್ಬಾಯತೀ"**ತಿ।

೪೦೬. ದೀಘಸ್ಸ ಅದ್ಧುನೋತಿ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದೀಘಸ್ಸ ಕಾಲಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ । **ತಾಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಾಕಸಾಲಾದಿರುಕ್ಖೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಘನಂ ಕರೋತೀತಿ** ವಿಸರಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಿತಂ ಕರೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪರಿವಟುಮ"**ನ್ತಿ, ವಟ್ಟಭಾವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। **ತನ್ತಿ** ಉದಕಂ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ವಾತಸ್ಸ। **ವಿವರಂ ದೇತೀತಿ** ಯಥಾ ಘನಂ ಕರೋತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ, ಏವಂ ತತ್ಥ ಅನ್ತರಂ ದೇತಿ। **ಪರಿಕ್ಖಯಮಾನನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಏಕೋಘಭೂತೇನ ವಾತೇನ ಪರಿಸೋಸಿಯಮಾನತಾಯ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ। ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ಪಾತುಭವತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋತಿ** ಚ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಮಾಹ। **ಉಪರಿ ಚತುಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕಟ್ಠಾನೇತಿ** ಯಾಮದೇವಲೋಕಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನೇ। ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತಾವತಿಂಸಭವನಾನಂ ಪನ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನಾನಿ ಪಥವೀಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ನ ತಾವ ಪಾತುಭವನ್ತಿ।

ರುನ್ಧನ್ತೀತಿ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಭಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಿ।

"ಪಠಮತರಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಆಯುಕ್ಖಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನಂ, ತೇನ ದ್ವಿನ್ನಂ, ಚತುನ್ನಂ, ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಾ ಕಪ್ಪಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತತೋತಿ** ಆಭಸ್ಸರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ। ಪರಿತ್ತಾಭಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾಪಿ ಹಿ ಆಭಸ್ಸರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **"ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಸಯಂಪಭಾ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರಾ"**ತಿ ಇದಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಆಲುಪ್ಪಕಾರಕನ್ತಿ** ಆಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಕತ್ವಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಆಲುಪ್ಪನಂ ವಿಲೋಪಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಾತಿ ಅತಿವಿಯ ಹಟ್ಠಾ ಉಪ್ಪಿಲಾವಿತಚಿತ್ತಾ। **ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ** ತಥಾ ವೋಹರನ್ತಿ।

ಸಿನೇರುಚಕ್ಕವಾಳಹಿಮವನ್ತಪಬ್ಬತಾತಿ ಏತ್ಥ ದೀಪಸಮುದ್ದಾಪೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ನಿನ್ನನಿನ್ನಟ್ಠಾನೇ ಸಮುದ್ದಾ, ಸಮಸಮಟ್ಠಾನೇ ದೀಪಾ"ತಿ। **ಥೂಪಥೂಪಾತಿ** ಉನ್ನತುನ್ನತಾ।

ಅತಿಮಞ್ಞನ್ತೀತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಹೀಳೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನೇವ ನಯೇನಾತಿ** "ಏಕಚ್ಚೇ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೩) ವುತ್ತೇನ ನಯೇನೇವ। **ಪದಾಲತಾತಿ** ಏವಂನಾಮಿಕಾ ಲತಾಜಾತಿ। ತಸ್ಸಾ ಕಿರ ಪಾರಾಸವಜಾತಿ ಗಳೋಚೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಕಟ್ಠೇ ಏವ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೇ ಪಚ್ಚನಕೋ **ಅಕಟ್ಠಪಾಕೋ। ಅಕಣೋತಿ** ಕುಣ್ಡಕರಹಿತೋ।

ಸುಮನಸಙ್ಖಾತಜಾತಿಪುಪ್ಫಸದಿಸೋ **ಸುಮನಜಾತಿಪುಪ್ಫಸದಿಸೋ।** ಯೋ ಯೋ ರಸೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಯಂಯಂರಸೋ, ಓದನೋ, ತಂ **ಯಂಯಂರಸಂ,** ಯಾದಿಸರಸವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ರಸಪಥವೀ, ಭೂಮಿಪಪ್ಪಟಕೋ, ಪದಾಲತಾ ಚ ಪರಿಭುತ್ತಾ ಸುಧಾಹಾರೋ ವಿಯ ಖುದ್ದಂ ವಿನೋದೇತ್ವಾ ರಸಹರಣೀಹಿ ರಸಮೇವ ಬ್ರೂಹೇನ್ತಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನ ವತ್ಥುನೋ ಸುಖುಮಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸನ್ದಾ, ಸುಖುಮಭಾವೇನೇವ ಗಹಣಿನ್ಧನಮೇವ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಓದನೋ ಪನ ಪರಿಭುತ್ತೋ ರಸಂ ವಡ್ಢೇನ್ತೋಪಿ ವತ್ಥುನೋ

ಓಳಾರಿಕಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸನ್ದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ ಪಸ್ಸಾವಂ, ಕಸಟಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಆಹ "**ತತೋ ಪಭುತಿ ಮುತ್ತಕರೀಸಂ ಸಞ್ಜಾಯತೀ**"ತಿ। ಪುರಿಮತ್ತಭಾವೇಸು ಪವತ್ತಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾನುಭಾವೇನ ಯಾವ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಕಾಮರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವೇಗೋ ನ ಸಮಿತೋ, ನ ತಾವ ಬಲವಕಾಮರಾಗೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಾತುರಹೇಸುಂ। ಯದಾ ಪನಸ್ಸ ವಿಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ಬಲವಕಾಮರಾಗೋ ಲದ್ಧಾವಸರೋ ಅಹೋಸಿ, ತದಾ ತದುಪನಿಸ್ಸಯಾನಿ ತಾನಿ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಭಾವೇಸು ಸಞ್ಜಾಯಿಂಸು। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಪುರಿಸಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಪಾತುಭವತೀ**"ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ತತ್ರ ಸುದ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ಅಲಸಜಾತಿಕಸ್ಸಾತಿ ಸಜ್ಝುಕಮೇವ ತಣ್ಡುಲಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪರದಿವಸಸ್ಸತ್ಥಾಯ ಗಹಣೇನ ಅಲಸಪಕತಿಕಸ್ಸ।

ಅನುತ್ಥುನನ್ತೀತಿ ಅನುಸೋಚನ್ತಿ। **ಸಮ್ಮನ್ನೇಯ್ಯಾಮಾ**ತಿ ಸಮನುಜಾನೇಯ್ಯಾಮ। **ನೋ**ತಿ ಅಮ್ಹೇಸು। **ಸಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಯಥಾರಹಂ। **ಖೀಯಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಖೀಯನಾರಹಂ ನಿನ್ದನೀಯಂ। **ಗರಹಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಹೀಳೇತಬ್ಬಂ।

ಅಯಮೇವ ಭಗವಾ ಪಟಿಬಲೋ ಪಗ್ಗಹನಿಗ್ಗಹಂ ಕಾತುನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। **ರಞ್ಜೇತೀ**ತಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ಸಮ್ಮದೇವ ರಮೇತಿ ಪೀಣೇತಿ।

ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಅನ್ತರಕಪ್ಪಸಙ್ಗಹಂ। ವೀಸತಿಅನ್ತರಕಪ್ಪಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ಸೇಸಾಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ಕಾಲತೋ ತೇನ ಸಮಪ್ಪಮಾಣಾನೇವ।

೪೦೭. ಮಹಾಧಾರಾಹೀತಿ ತಾಲಸಾಲಕ್ಖನ್ಧಪ್ಪಮಾಣಾಹಿ ಮಹತೀಹಿ ಖಾರುದಕಧಾರಾಹಿ। **ಸಮನ್ತತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ। **ಪಥವಿತೋ**ತಿ ಪಥವಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಿಮನ್ತತೋ ಪಭುತಿ। ತೇನ ಹಿ ಖಾರುದಕೇನ ಫುಟ್ಠಫುಟ್ಠಾ ಪಥವೀಪಬ್ಬತಾದಯೋ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಲೋಣಸಕ್ಖರಾ ವಿಯ ವಿಲೀಯನ್ತೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪಥವೀಸನ್ಧಾರುದಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೂದಕಮೇವ ತಂ ಹೋತೀತಿ ಕೇಚಿ। ಅಪರೇ "ಪಥವೀಸನ್ಧಾರಕಂ ಉದಕಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ಉದಕಸನ್ಧಾರಕಂ ವಾಯುಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ಅನವಸೇಸತೋ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಯಮೇವ ಏಕೋಘಭೂತಂ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಯುತ್ತಂ। **ತಯೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾಭಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಆಭಸ್ಸರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ, ತಯಿದಂ "ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ"ತಿ ಆರದ್ಧತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಥಾ "ಛಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। **ಸುಭಕಿಣ್ಹೇ**ತಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇನ ತತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಾ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ। ಪರಿತ್ತಾಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಾಸುಭೇಪಿ ಹಿ ಆಹಚ್ಚ ಉದಕಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ "ಆಭಸ್ಸರೇ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಉದಕಂ। **ಉದಕಾನುಗತ**ನ್ತಿ ಉದಕೇನ ಅನುಗತಂ ಫುಟ್ಠಂ। **ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ**ತಿ ವಿಲೀಯಾಪೇತ್ವಾ।

ಇದಮೇಕಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯನ್ತಿ ಇದಂ ಸಂವಟ್ಟಸಙ್ಖಾತಂ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಏಕಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ।

೪೦೮. ಥೂಲರಜೇ ಅಪಗತೇ ಏವ ಪಥವೀನಿಸ್ಸಿತಂ ಸಣ್ಹರಜಂ ಅಪಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ತತೋ ಸಣ್ಹರಜ**"ನ್ತಿ। ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "**ವಿಸಮಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಮಹಾರುಕ್ಖೇ**"ತಿ ಇದಂ ಪರಮಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಬ್ಬತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಮ್ಪೀತಿ ಮಹಾಪಥವಿಯಾ ವಿಪರಿವತ್ತನೇನೇವ ವಿಪರಿವತ್ತಿತಂ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಮ್ಪಿ ವಾತೋ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಖಿಪತಿ। **ತೇ** ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಾದಯೋ। **ಅಭಿಹನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ಚಕ್ಕವಾಳಹಿಮವನ್ತಸಿನೇರುಂ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ಚಕ್ಕವಾಳಾದೀಹೀತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಾಗಮವಸೇನ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ। **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಸನ್ಧಾರಕಉದಕಂ, ತಂಸನ್ಧಾರಕವಾತನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ವಿನಾಸೇತ್ವಾ ಸಯಮ್ಪಿ ವಿನಸ್ಸತಿ ಅವಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕಾರಣಾಭಾವತೋ।

೪೦೯. ಯದಿಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಹೇತುಕೋ ಸರಸನಿರೋಧೋ ವಿನಾಸಕಾಭಾವತೋ, ಸನ್ತಾನನಿರೋಧೋ ಪನ ಹೇತುವಿರಹಿತೋ ನತ್ಥಿ ಯಥಾ ತಂ ಸತ್ತಕಾಯೇಸೂತಿ। ಭಾಜನಲೋಕಸ್ಸಾಪಿ ಸಹೇತುಕೇನ ವಿನಾಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಹೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ **"ಕಿಂ ಕಾರಣಾ ಏವಂ ಲೋಕೋ ವಿನಸ್ಸತೀ"**ತಿ। ಇತರೋ ಯಥಾ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಸತ್ತಾನಂ ಪುಞ್ಞಬಲೇನ ಪಠಮಂ ಲೋಕೋ ವಿವಟ್ಟತಿ, ಏವಂ ತೇಸಂ ಪಾಪಬಲೇನ ಸಂವಟ್ಟತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಕುಸಲಮೂಲಕಾರಣಾ"**ತಿ ಆಹ। ಯಥಾ ಹಿ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ಅಧಿಕಭಾವೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ರೋಗನ್ತರಕಪ್ಪೋ, ಸತ್ಥನ್ತರಕಪ್ಪೋ, ದುಬ್ಭಿಕ್ಖನ್ತರಕಪ್ಪೋತಿ ಇಮೇ ತಿವಿಧಾ ಅನ್ತರಕಪ್ಪಾ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿಮ್ಹಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪೇ ಜಾಯನ್ತಿ, ಏವಮೇತೇ ಯಥಾವುತ್ತಾ ತಯೋ ಸಂವಟ್ಟಾ ರಾಗಾದೀನಂ ಅಧಿಕಭಾವೇನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಕುಸಲಮೂಲೇಸು ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ**ತಿ ಅತಿವಿಯ ಉಸ್ಸನ್ನೇ। ದೋಸೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಅಧಿಕತರದೋಸೇನ ವಿಯ ತಿಕ್ಖತರೇನ ಖಾರುದಕೇನ ವಿನಾಸೋ ಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ದೋಸೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಉದಕೇನ ವಿನಸ್ಸತೀ"**ತಿ। ಪಾಕಟಸತ್ತುಸದಿಸಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸ ಅಗ್ಗಿಸದಿಸತಾ, ಅಪಾಕಟಸತ್ತುಸದಿಸಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಖಾರುದಕಸದಿಸತಾ ಚ ಯುತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ದೋಸೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಅಗ್ಗಿನಾ, ರಾಗೇ ಉಸ್ಸನ್ನತರೇ ಉದಕೇನಾ"**ತಿ ಕೇಚಿವಾದಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ರಾಗೋ ಸತ್ತಾನಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ರಾಗವಸೇನ ಬಹುಸೋ ಲೋಕವಿನಾಸೋ।

೪೧೦. ಏವಂ ಪಸಙ್ಗೇನ ಸಂವಟ್ಟಾದಿಕೇ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾಧಿಕತಂ ನೇಸಂ ಅನುಸ್ಸರಣಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋಪೀ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

"ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ"ತಿ ಇದಂ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪಸ್ಸ ಆದಿತೋ **ಪಾಳಿಯಂ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೪) ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಕತಿಪಯಂ ಕಾಲಂ ಭವಾದೀಸು ಸಂಸರಣಂ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ। ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ವಾ ವಟ್ಟಮಾನೇಸು ಭವಾದೀಸು ಇಮಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿ ಅಹೋಸಿ, ತಂದಸ್ಸನಮೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ **ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತೇನ ಚ ಅನಿಯಮತ್ಥೇನ ಇತರಾಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। **ಭವೇ ವಾ**ತಿಆದೀಸು ಕಾಮಾದಿಭವೇ ವಾ ಅಣ್ಡಜಾದಿ**ಯೋನಿಯಾ ವಾ** ದೇವಾದಿ **ಗತಿಯಾ ವಾ** ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀಆದಿ**ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ** ಖತ್ತಿಯಾದಿ **ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ**। **ಆಸಿ**ನ್ತಿ ಅಹೋಸಿಂ। **ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ವಣ್ಣವಿಪತ್ತಿಂ ವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಾಹಾರೋ ವಾ ಗಿಹಿಕಾಲೇ। **ಪವತ್ತಫಲಭೋಜನೋ ವಾ** ತಾಪಸಾದಿಕಾಲೇ। **ಸಾಮಿಸಾ** ಗೇಹಸ್ಸಿತಾ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಯೋ। **ನಿರಾಮಿಸಾ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಿವೇಕಜಸಮಾಧಿಜಸುಖಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

"ಅಮುತ್ರಾಸಿ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬಂ ಯಾವದಿಚ್ಛಕಂ ಅನುಸ್ಸರಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೋಯಂ, ಬ್ಯಾಪನಿಚ್ಛಾಲೋಪೋ ವಾ, ಅಮುತ್ರ ಅಮುತ್ರಾಸಿನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ ಯಾವದಿಚ್ಛಕಂ ಅನುಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಞಾಣೇನ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಂ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅನುಸ್ಸರಿತಾನುಸ್ಸರಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ, ನ ಅನುಸ್ಸರಣಂ। **ಇತೀ**ತಿ ವುತ್ತತ್ಥನಿದಸ್ಸನಂ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಯಥಾರಹತೋ, ನ ಯಥಾನುಪುಬ್ಬತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನಾಮಗೋತ್ತವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ವಣ್ಣಾದೀಹೀ**ತಿ ವಣ್ಣಾಹಾರವೇದಯಿತಾಯುಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ। **ಓದಾತೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ಪಕಾರತ್ಥೋ ವಾ, ತೇನ ಏವಮಾದಿ ಏವಂಪಕಾರ**ನಾನತ್ತತೋ**ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೧. **ಚುತಿಯಾ**ತಿ ಚವನೇ। **ಉಪಪಾತೇ**ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನೇ। ಸಮೀಪತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ಚುತಿಕ್ಖಣಸಾಮನ್ತಾ, ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣಸಾಮನ್ತಾ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಯೇ ಪನ ಆಸನ್ನಚುತಿಕಾ"ತಿಆದಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೧)। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇನೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿ ಚ ಉಪಪತ್ತಿ ಚ ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ತತ್ಥ "ಸೋತಧಾತೂ"ತಿ ಪದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಚ ಆಲೋಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥಿ, ಇಧ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಆಲೋಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಮಹಾಜುತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬ"**ನ್ತಿ, ಕಸಿಣಾಲೋಕಾನುಗ್ಗಹೇನ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ಸಯಂ ಞಾಣಾಲೋಕಫರಣಭಾವೇನ ಚ ಮಹಾಜುತಿಕಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಹಾಜುತಿಕಮ್ಪಿ ಹಿ "ದಿಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ದಿಬ್ಬಮಿದಂ ಬ್ಯಮ್ಹ"ನ್ತಿಆದೀಸು। **ಮಹಾಗತಿಕತ್ತಾ**ತಿ ಮಹನೀಯಗಮನತ್ತಾ, ವಿಮ್ಹಯನೀಯಪವತ್ತಿಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಮ್ಹಯನೀಯಾ ಹಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ತಿರೋಕುಟ್ಟಾದಿಗತರೂಪದಸ್ಸನತೋ। "ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ"ತಿ ಚ ಹೀನೂಪಮಾದಸ್ಸನಂ ದೇವತಾನಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುತೋಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತ್ತಾ। ತೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಾಯ ಯೋಗಿನೋ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾಭಿಭವಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ತಸ್ಸ ವಿಜಯಿಚ್ಛಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭೀ ಚ ಇದ್ಧಿಮಾ ದೇವತಾನಂ ವಚನಗ್ಗಹಣಕ್ಖಮನಧಮ್ಮದಾನವಸೇನ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಾದಯೋ ವಿಯ ದಾನಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣೇ, ವೋಹಾರೇ ಚ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ಏವಂ ವಿಹಾರವಿಜಯಿಚ್ಛಾವೋಹಾರಜುತಿಗತಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ಇಮಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ । ಸದ್ದವಿದೂ ಚ ತೇಸು ಏವ ಅತ್ಥೇಸು ದಿವು-ಸದ್ದಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ।

ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾತಿ ರೂಪದಸ್ಸನಭಾವೇನ। ಚಕ್ಖುನಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಯಥಾ ಮಂಸಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ, ನ ತಥಾ ಇದಂ। ಇದಂ ಪನ ಸಯಮೇವ ತತೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕಾರೀತಿ ಆಹ **"ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಚಕ್ಖುಮಿವಾತಿಪಿ ಚಕ್ಖೂ"**ತಿ। "ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ **"ಯೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ** ಪರತೋ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಅದಸ್ಸನತೋ ಏತ್ಥೇವಾಯಂ ಸತ್ತೋ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಏವಮಿತರೇಪೀತಿ। **ನವಸತ್ತಪಾತುಭಾವದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ** ಲಾಭೀ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ವಿಯ। **ಬುದ್ಧಪುತ್ತಾ ಪಸ್ಸನ್ತಿಯೇವಾ**ತಿ ಉತ್ತರಪದಾವಧಾರಣಂ, ನ ಪುರಿಮಪದಾವಧಾರಣಂ। ಏವಂ ಹಿ **ಜಯದ್ದಿಸಜಾತಕಾ**ದೀಹಿ ಅವಿರೋಧೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ।

ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇದನ್ತಿ ಮಾನುಸಕಂ, ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಗೋಚರಭೂತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ। ತದಞ್ಞಸ್ಸ ಪನ ದಿಬ್ಬತಿರೋಹಿತಾತಿಸುಖುಮಾದಿಭೇದಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ**। ಏವರೂಪಞ್ಚ ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇನಾ"**ತಿ। ಏವಂ ವಿಸಯಮುಖೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಸಯೀಮುಖೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಾನುಸಕಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಾಪಿ ಮಂಸಚಕ್ಖಾತಿಕ್ಕಮೋ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಾತಿಕ್ಕಮೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇನಪಿ। **ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ** ಖಣಸ್ಸ ಅತಿಇತ್ತರತಾಯ ಅತಿಸುಖುಮತಾಯ ಕೇಸಞ್ಚಿ ರೂಪಸ್ಸ। ಅಪಿಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ, ತಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತಂ, ನ ಚ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಭಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ। ತಸ್ಮಾ "ಚುತೂಪಪಾತಕ್ಖಣೇ ರೂಪಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ"ತಿ ಸುವುತ್ತಮೇತಂ। ಯದಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಮೇವ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಗತರೂಪದಸ್ಸನತೋ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸತ್ತಗಹಣಸ್ಸ ವಾ ಕಾರಣಭಾವತೋ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿಪಿ ಕೇಚಿ। ತೇ ಚವಮಾನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏವರೂಪೇ**ತಿ ನ ಚುತೂಪಪಾತಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಮೋಹೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ನಾಮ ಕಮ್ಮಂ ನಿಹೀನಂ ನಿಹೀನಫಲಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ**"ತಿ। **ತಬ್ಬಿಪರೀತೇತಿ** ತಸ್ಸ ಹೀಳಿತಾದಿಭಾವಸ್ಸ ವಿಪರೀತೇ , ಅಹೀಳಿತೇ ಅನೋಹೀಳಿತೇ ಅನೋಞ್ಞಾತೇ ಅನವಞ್ಞಾತೇ ಚಿತ್ತೀಕತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುವಣ್ಣೇತಿ** ಸುನ್ದರವಣ್ಣೇ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೇತಿ** ಅಸುನ್ದರವಣ್ಣೇ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣತಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅದೋಸದೋಸೂಪನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಅದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ। ಸುನ್ದರಂ ಗತಿಂ ಗತಾ ಸುಗತಾತಿ ಆಹ "**ಸುಗತಿಗತೇ**"ತಿ, ಸುಗತಿಂ ಉಪಪನ್ನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಲೋಭಜ್ಝಾಸಯಾ ಸತ್ತಾ ವದಞ್ಞೂ ವಿಗತಮಚ್ಛೇರಾ ಅಲೋಭೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಸುಭಗಾ ಸಮಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಅಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ಅಡ್ಢೇ ಮಹದ್ಧನೇ**"ತಿ। ದುಕ್ಖಂ ಗತಿಂ ಗತಾ ದುಗ್ಗತಾತಿ ಆಹ "**ದುಗ್ಗತಿಗತೇ**"ತಿ। ಲೋಭಜ್ಝಾಸಯಾ ಸತ್ತಾ ಲುದ್ಧಾ ಮಚ್ಛರಿನೋ ಲೋಭೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ದುಗ್ಗತಾ ದುರುಪೇತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ದಲಿದ್ದೇ ಅಪ್ಪನ್ನಪಾನೇ**"ತಿ।

ಉಪಚಿತನ್ತಿ ಫಲಾವಹಭಾವೇನ ಕತಂ। ಯಥಾ ಕತಂ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಫಲದಾನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕತಂ ಉಪಚಿತಂ। **ಚವಮಾನೇತಿಆದೀಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಂ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿಸಯಮುಖೇನ ವಿಸಯೀಬ್ಯಾಪಾರಮಾಹ। **ಪುರಿಮೇಹೀತಿ** ವಾ "ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ"ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಆದೀಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ । ತಸ್ಮಾ "ದಿಬ್ಬೇನ…ಪೇ॰… ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇಮೇಹಿ, "ಚವಮಾನೇ"ತಿಆದೀಹಿ ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನಾತಿ "ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಲಾಭೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೋ** ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಲಾಭೀ ನೇರಯಿಕೇ ಚ ಸತ್ತೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಿಸ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೀತಿ** ತೇಸಂ ನೇರಯಿಕಾನಂ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಞಾತುಕಾಮತಾವಸೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ**ತಿಆದಿ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿದಸ್ಸನಂ। ಏವಂ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತೀತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। "**ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**"ತಿ ಇದಂ ಪನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇನ ವಿನಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಭಾವೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ। ದೇವಾನಂ ದಸ್ಸನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನೇರಯಿಕದೇವಗ್ಗಹಣಂ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭೀ ಅಞ್ಞಗತಿಕೇಸುಪಿ ಏವಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಅಪಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ದೀಪೇತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೧), "ಸುಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಮನುಸ್ಸಗತಿಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೧) ಚ। ತಂ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ತಂಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ**। **ಫಾರುಸಕವನಾದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚಿತ್ತಲತಾವನಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

ಯಥಾ ಚಿಮಸ್ಸಾತಿ ಯಥಾ ಚ ಇಮಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಪೀತಿ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಾವಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ "**ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕಾನೇವ ಹಿ ಇಮಾನೀ**"ತಿ। ತತ್ರಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭೀ ನಿರಯಾದಿಅಭಿಮುಖಂ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ, ನೇರಯಿಕಾದಿಕೇ ಸತ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ ತೇಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಆಯೂಹಿತಂ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಯಾದಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ತಾದಿಸೇನ ಸಮಾದಾನೇನ, ತಜ್ಜೇನ ಚ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಪರಿಕ್ಖತೇ ಚಿತ್ತೇ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಸಮನನ್ತರಾ ಅನಾಗತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಞಾತುಕಾಮೋ ತಂ ತಂ ಓದಿಸ್ಸ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ತೇನ ತೇನ ಅತೀತೇ, ಏತರಹಿ ವಾ ಆಯೂಹಿತಂ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣೇನ ದಿಸ್ವಾ ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಂ ಅನಾಗತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಞಾತುಕಾಮೋ ತಾದಿಸೇನ ಸಮಾದಾನೇನ, ತಜ್ಜೇನ ಚ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಪರಿಕ್ಖತೇ ಚಿತ್ತೇ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನಾತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ತತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಅತ್ತಭಾವೇಸು। ಏತಂ **ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಏತಂ ದ್ವಯಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇ ಸತಿಯೇವ ಸಿಜ್ಝತಿ, ನಾಸತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಇಮಾನಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಸಹೇವ ಇಜ್ಝನ್ತೀ**"ತಿ।

ಕಾಯೇನ ದುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಪೂತಿಕತ್ತಾ ದುಟ್ಠಂ ಚರಿತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಏವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಕಾಯೋತಿ** ಚೇತ್ಥ ಚೋಪನಕಾಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತ**ನ್ತಿ। **ಇತರೇಸೂತಿ** ವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತೇಸು। ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತೂಪಚಿತಂ, ಅಸತಿಸ್ಸ ಅನ್ತರುಪಚ್ಛೇದೇ ವಿಪಾಕಾರಹಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಗಚ್ಛನತೋ ಸೋ ತೇನ ಸಹಿತೋಯೇವಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ "**ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ**"ತಿ। "**ಅನತ್ಥಕಾಮಾ ಹುತ್ವಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಮಾತಾಪಿತರೋ ವಿಯ ಪುತ್ತಾನಂ, ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ವಿಯ ಚ ನಿಸ್ಸಿತಕಾನಂ ಅತ್ಥಕಾಮಾ ಹುತ್ವಾ ಗರಹಕಾ ಉಪವಾದಕಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಗುಣಪರಿಧಂಸನೇನಾತಿ** ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಗುಣಾನಂ ವಿದ್ಧಂಸನೇನ, ವಿನಾಸನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುನಾಪಿ ಉಪವಾದೋ ಗುಣಪರಿಧಂಸನಮೇವಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ। ಗುಣಾತಿ ಪನೇತ್ಥ ಝಾನಾದಿವಿಸೇಸಾ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಸೀಲಪರಿಧಂಸನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಂ। ತೇನಾಹ "**ನತ್ಥಿ ಇಮೇಸಂ ಸಮಣಧಮ್ಮೋ**"ತಿಆದಿ। **ಸಮಣಧಮ್ಮೋತಿ** ಚ ಸೀಲಸಂಯಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಜಾನಂ ವಾತಿ** ಯಂ ಉಪವದತಿ, ತಸ್ಸ ಅರಿಯಭಾವಂ ಜಾನನ್ತೋ ವಾ। **ಅಜಾನಂ ವಾತಿ** ಅಜಾನನ್ತೋ ವಾ। ಜಾನನಂ ಅಜಾನನಂ ಚೇತ್ಥ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಅರಿಯಭಾವೋ ಏವ ಪಮಾಣಂ। ತೇನಾಹ "**ಉಭಯಥಾಪಿ ಅರಿಯೂಪವಾದೋವ ಹೋತೀ**"ತಿ। "ಅರಿಯೋ"ತಿ ಪನ ಅಜಾನತೋ ಅದುಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ತತ್ಥ ಅರಿಯಗುಣಾಭಾವಂ ಪವೇದೇನ್ತಸ್ಸ ಗುಣಪರಿಧಂಸನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಅರಿಯೂಪವಾದೋ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸತೇಕಿಚ್ಛಂ ಪನ ಹೋತಿ** ಖಮಾಪನೇನ, ನ ಅನನ್ತರಿಯಂ ವಿಯ ಅತೇಕಿಚ್ಛಂ।

ರುಜ್ಝತೀತಿ ತುದತಿ, ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ಥೇರಂ, **ತಂ** ವಾ ಕಿರಿಯಂ। ಜಾನನ್ತೋ ಏವ ಥೇರೋ "ಅತ್ಥಿ ತೇ, ಆವುಸೋ, ಪತಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। ಇತರೋಪಿ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ಸಾಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಆಹ "**ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಅಹ**"ನ್ತಿ। ಥೇರೋ ತಂ ಕರುಣಾಯಮಾನೋ "**ಖೀಣಾಸವೋ ತಯಾ ಉಪವದಿತೋ**"ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಆವಿಕಾಸಿ।

ಸಚೇ ನವಕತರಾ ಹೋನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ಭಿಕ್ಖೂ। **ಸಮ್ಮುಖಾ ಅಖಮಾಪೇನ್ತೇಪೀತಿ** ಪುರತೋ ಖಮಾಪನೇ ಅಸಮ್ಭವನ್ತೇಪಿ। "ಅಖಮನ್ತೇ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ತಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪರಿನಿಬ್ಬುತಮಞ್ಚಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಪೂಜಾಕರಣಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಸಮಾದಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಸಮಾದಾನಾನಿ, ಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮಾದಾನಾನಿ ಯೇಸಂ, ತೇ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ, ಹೇತುಅತ್ಥಂ ವಾ ಅನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಪರೇ ಕಮ್ಮೇಸು ಸಮಾದಾಪಕಾ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ**। ತಯಿಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋತಿಆದಿ** ಪರಿಪಕ್ಕಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಟ್ಠೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಅಞ್ಞನ್ತಿ** ಅರಹತ್ತಂ। **ಏವಂಸಮ್ಪದನ್ತಿ** ಯಥಾ ತಂ ಅವಸ್ಸಮ್ಭಾವೀ, ಏವಮಿದಮ್ಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂ ವಾಚಂ ಅಪ್ಪಹಾಯಾತಿ**ಆದೀಸು ಅರಿಯೂಪವಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಪುನ ಏವರೂಪಿಂ ವಾಚಂ ನ ವಕ್ಖಾಮೀ"ತಿ ವದನ್ತೋ ವಾಚಂ ಪಜಹತಿ ನಾಮ, "ಪುನ ಏವರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಜಹತಿ ನಾಮ, "ಪುನ ಏವರೂಪಿಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ನ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪಜಹನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ ನಾಮ, ತಥಾ ಅಕರೋನ್ತೋ ನೇವ ಪಜಹತಿ, ನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತಿ। **ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ, ಏವಂ ನಿರಯೇತಿ** ಯಥಾ ನಿರಯಪಾಲೇಹಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ನಿರಯೇ ಠಪಿತೋ, ಏವಂ ನಿರಯೇ ಠಪಿತೋಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅಕತ್ತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಪಾಪಂ ನತ್ಥಿ, ಯತೋ ಸಂಸಾರಖಾಣುಭಾವೋಪಿ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಜ್ಜಾನೀ**"ತಿ।

"ಉಚ್ಛಿನ್ನಭವನೇತ್ತಿಕೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತಸ್ಸ ಕಾಯೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಯಞ್ಚೇವ ಕಾಯೋ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೭) ಏವಮಾದೀಸು ವಿಯ ಇಧ ಕಾಯ-ಸದ್ದೋ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕವಿಸಯೋತಿ ಆಹ "**ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ**"ತಿ। ಅವೀತರಾಗಸ್ಸ ಮರಣತೋ ಪರಂ ನಾಮ ಭವನ್ತರೂಪಾದಾನಮೇವಾತಿ ಆಹ "**ಪರಂ ಮರಣಾತಿ**

ತದನನ್ತರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ"ತಿ। ಯೇನ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದೇನೇವ ಕಾಯೋ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ "**ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದಾ**"ತಿ।

ಏತಿ ಇಮಸ್ಮಾ ಸುಖನ್ತಿ ಅಯೋ, ಪುಞ್ಞನ್ತಿ ಆಹ "**ಪುಞ್ಞಸಮ್ಮತಾ ಅಯಾ**"ತಿ। ಅಯನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಸುಖಾನೀತಿ ಆಯೋ, ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾದಿಸುಖಸಾಧನಂ। ತೇನಾಹ "**ಸುಖಾನಂ ವಾ ಆಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ**"ತಿ। ಇಯತಿ ಅಸ್ಸಾದಿಯತೀತಿ ಅಯೋ, ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಆಹ "**ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿತೋ ಅಯೋ**"ತಿ।

ನಾಗರಾಜಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಸುಪಣ್ಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಅಸುರಸದಿಸನ್ತಿ** ಪೇತಾಸುರಸದಿಸಂ। **ಸೋತಿ** ಅಸುರಕಾಯೋ। **ಸಬ್ಬಸಮುಸ್ಸಯೇಹೀತಿ** ಸಬ್ಬೇಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮುಸ್ಸಯೇಹಿ। **ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** "ಸುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ಸೋಭನಂ ವಾ ಚರಿತಂ ಅನವಜ್ಜತ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ "ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನಾ"ತಿಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಪರಿಯಾಯೇನ।

ನಿಗಮನವಚನಂ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಪುನ ವಚನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। **ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋತಿ** "ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ...ಪೇ॰... ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ।

೪೧೧. **ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಕಸಿಣಾನಂ ವಸೇನ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ। **ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಾತಿ** "ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ಭೂಮಿಪಾದಪದಮೂಲಸಮ್ಪಾದನೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಾಭಿಮುಖಂ ಪೇಸನಾರಹಂ ಪೇಸನಯೋಗ್ಗಂ **ಕತ್ವಾ। ಆಸನ್ನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮೀಪಭೂತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ಪಗುಣತರಂ ಕತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ "**ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಗೋಚರಂ ಕತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ವಡ್ಢಿತೇ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣೇ। **ಅಪ್ಪನಾತಿ** ಝಾನವಸೇನ ಅಪ್ಪನಾ। ನ ಹಿ ಅಕತಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಇಜ್ಝತಿ। ತೇನಾಹ "**ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಸ್ಸಯಂ ಹೋತೀ**"ತಿ, ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಪರಿಕಮ್ಮನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ** ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಅಪಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸತಿ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ನ ಸಿಯಾ। **ಇಮೇಸೂತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ತೇಜೋಕಸಿಣಾದೀಸು ತೀಸು ಕಸಿಣೇಸು। **ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾತಿ** ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನುಪ್ಪಾದನೇನ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ। ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಪವತ್ತಿಯಾ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಕಸಿಣನಿದ್ದೇಸೇ।

ಅನ್ತೋಯೇವ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ನ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಾಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ। **ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಅತಿಕ್ಕಮತೀತಿ** ಇಧ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಯಥಾವುತ್ತಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ, ತಂ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ನ ಪವತ್ತತಿ। ಕಸಿಣಾಲೋಕವಸೇನ ಚ ರೂಪಗತದಸ್ಸನಂ, ಕಸಿಣಾಲೋಕೋ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ "**ತತೋ ಆಲೋಕೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಹಿತೇ ರೂಪಗತಮ್ಪಿ ನ ದಿಸ್ಸತೀ**"ತಿ। ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಮತಿಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ರೂಪಗತಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಕಥಂ ಪನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "**ಅಥಾನೇನಾ**"ತಿಆದಿ। **ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಆಲೋಕಸ್ಸ ಫರಣವಸೇನ ಆಲೋಕೋ ಥಾಮಗತೋ ಹೋತಿ ಚಿರಟ್ಠಾಯೀ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ತತ್ಥ ಸುಚಿರಮ್ಪಿ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಏತ್ಥ ಆಲೋಕೋ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ತಿಣುಕ್ಕೂಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ರತ್ತಿಂ ತಿಣುಕ್ಕಾಯಾ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವೇಸನನ್ತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ। **ಥಾಮಗತಾಲೋಕಸ್ಸ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಠಾನನ್ತಿ** ಯತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಸಿಣಂ ವಡ್ಢಿತಂ, ಥಾಮಗತಸ್ಸ ಆಲೋಕಸ್ಸ ತತ್ತಕಂ ಫರಿತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ।

ಅನಾಪಾಥಗತನ್ತಿ ಆಪಾಥಗಮನಯೋಗ್ಯಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಾದಿ ಪನ ತದಭಾವತೋ ತೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಮೇವ। **ತದೇವಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಮೇವ । **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತೇಸು ರೂಪಮಾರಬ್ಭ ಪವತ್ತಚಿತ್ತೇಸು। **ರೂಪದಸ್ಸನಸಮತ್ಥ**ನ್ತಿ ರೂಪಂ ಸಭಾವತೋ ವಿಭಾವನಸಮತ್ಥಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಯ। **ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಸಞ್ಞಿತಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಾನಿಪಿ ನ ಯಾಥಾವತೋ ತಂ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಯ।

ತಂ ಪನೇತಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು। **ಪರಿಪನ್ಥೋ**ತಿ ಅನ್ತರಾಯಿಕೋ। **ಝಾನವಿಬ್ಭನ್ತಕೋ**ತಿ ಝಾನುಮ್ಮತ್ತಕೋ ಝಾನಭಾವನಾಮುಖೇನ ಉಮ್ಮಾದಪ್ಪತ್ತೋ। **ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಮಯಾ ಅಧಿಗತ"ನ್ತಿ ಸನ್ತೋಸಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾನುಯೋಗವಸೇನ ವಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ।

"ಏವಂ ಪಸ್ಸಿತುಕಾಮೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ನಾನಾವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಞ್ಚೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ರಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೩. **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ "ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೪-೨೪೫; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೪, ೪೩೧-೪೩೩; ಪಾರಾ॰ ೧೨-೧೪) ಯಥಾದಸ್ಸಿತಪಾಳಿಗತಿಂ, ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥವಿವರಣನಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। ಸಚ್ಚೇಸು ವಿಯ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಖನ್ಧೇಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಅನ್ತೋಗಧಾ। ತದುಭಯೇ ಚ ಸಭಾವತೋ, ಸಮುದಯತೋ, ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ, ಅಸ್ಸಾದತೋ, ಆದೀನವತೋ, ನಿಸ್ಸರಣತೋ ಚ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಅವೇದಿ ಅಞ್ಞಾಸಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ ಪವೇದೇಸಿ ವಾತಿ ಸಾತಿಸಯೇನ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾವಬೋಧೇನ ಭಗವಾವ ಥೋಮೇತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **"ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಿದೂ"**ತಿ। ಇತ್ವಾ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಾಸೂ**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಸು। ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಪಞ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಏತಾಸು ಹೀ"**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನೀ**ತಿ ಪರಿವಾರಞಾಣಾನಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಿನೇರುಸ್ಸ ಪರಿವಾರಟ್ಠಾನಾನಿ ಯಾನಿ ತಂಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾನಿ ಮೇಖಲಟ್ಠಾನಾನಿ ಪರಿಭಣ್ಡಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಇಮಾನಿಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾನಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಭಣ್ಡಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ಇಧಾಗತಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಇಧಾ**ತಿ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾನಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಪನ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾದೀಸು ಮನೋಮಯಞಾಣಮ್ಪಿ ವಿಸುಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಭಾವೇನ ಆಗತಂ।

"ತೇಸೂ"ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಕಿಂ ತಿಕಾನಂ, ಉದಾಹು ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ತಿಕಾನಂ, ತದಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಿಕೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ತಮ್ಪಿ ಅಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಇಚ್ಛತಿ, ತಥಾ ಭವತು ತಾವ ತಿಕಾನಂ, ನನು ವುತ್ತಂ "ನ ಹಿ ತಿಕೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ ತಿಕವೋಹಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಾನಂಯೇವ ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಪನ ಹೋತು ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ನನು ವುತ್ತಂ "ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಯುತ್ತ"ನ್ತಿ? ಅಯಮ್ಪಿ ನ ದೋಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣೇನೇವಾತಿ।

೪೧೪. ಅಸತಿಪಿ ವತ್ಥುಭೇದೇ ಭೂಮಿಕಾಲಸನ್ತಾನಭೇದವಸೇನ ಭಿನ್ನೇಸು **ಸತ್ತಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು**। ತಿಕವಸೇನ ಹೇಸ ಭೇದೋ ಗಹಿತೋ। ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಇಧ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಿಕೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ತ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ।

ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಉಪಯೋಗಲದ್ಧ**ನ್ತಿ ಲದ್ಧಉಪಯೋಗವಚನಂ। ದುತಿಯಾವಿಭತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ "**ಕಾಯಂ ಪರಿಣಾಮೇತೀ**"ತಿ। ತೇನಾಹ "**ರೂಪಕಾಯಾರಮ್ಮಣತೋ**"ತಿ, ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತದೇವ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಯದೇವ ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನೇ ವುತ್ತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ, ತದೇವ। ರಾಮಗಾಮೇ ಚೇತಿಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಸು ಸತ್ತಸು ಚೇತಿಯೇಸು ಧಾತುಯೋ ಇದ್ಧಿಯಾ ಆಹರಿತ್ವಾ ರಾಜಗಹೇ ಭೂಮಿಘರಮಣ್ಡಪೇ ಕತಂ **ಮಹಾಧಾತುನಿಧಾನಂ**। "**ಇಮೇ ಗನ್ಧಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಗನ್ಧಾದಿಕೇ ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಅಸುಸ್ಸನಾದಿವಿಸೇಸಯುತ್ತಂ ಅನಾಗತಮೇವ ನೇಸಂ ರೂಪಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ ಅನಾಗತಾಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ। **ವತ್ತನಿಯಸೇನಾಸನಂ** ನಾಮ ವಿಞ್ಝಾಟವಿಯಂ ವಿಹಾರೋ। **ದಧಿರಸ**ನ್ತಿ ದಧಿಮಣ್ಡೋ, ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಂ ದಧಿವಣ್ಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ।

ಸಕಾಯಚಿತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಸ್ಸ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ।

೪೧೫. ಸದ್ದೋ ಚ ಪರಿತ್ತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಭಾವತೋ। **ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವಾ**ತಿ ವತ್ತಮಾನಂಯೇವ।

೪೧೬. ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಆವೇಣಿಕಂ ಚಿತ್ತಂ। **ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಾವ ಅರಹತೋ ನೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ಸಕದಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಅನಾಗಾಮೀ ಅರಹತೋ"ತಿ ಏವಂ ನೇತಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅರಿಯಾನಂ ಜಾನಾತಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅನರಿಯಾನಂ। ಅಞ್ಞೋಪಿ ಚ ಉಪರಿಮೋ ಅನಾಗಾಮಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದಿಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅತೀತಸ್ಸ, ಅನಾಗತಸ್ಸ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾನನಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪುಚ್ಛತಿ "**ಕಥಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀ**"ತಿ। ಇತರೋ ಯತ್ಥ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಂದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಾವ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ತಿವಿಧ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗಪ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಂ, ಠಿತಿಂ, ಭಙ್ಗಞ್ಚ ಪತ್ತಂ, ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಸನ್ತತಿವಾರಾ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಲೋಕಟ್ಠಾನತೋ ಓವರಕಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಗೇವ ತತ್ಥ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ವಿಯ ಯಾವ ರೂಪಗತಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪಡ್ಢವೇಲಾ ಅವಿಭೂತವಾರಾ, ಉಪಡ್ಢವೇಲಾ ವಿಭೂತವಾರಾ, ತದುಭಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ "**ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿವಾರಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಯಿದಂ ನ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಂ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಸೀಘಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ "ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ"ತಿ ಏಕಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಕತಂ, ಅತಿಪರಿತ್ತಸಭಾವಉತುಆದಿಸಮುಟ್ಠಾನಾ ವಾ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತೀರೇ ಅಕ್ಕನ್ತಉದಕಲೇಖಾ ನಾಮ ಕಾಲುಸ್ಸಿಯಂ ಗತಾ ತೀರಸಮೀಪೇ ಉದಕರಾಜಿ। **ಯಾವ ನ ವಿಪ್ಪಸೀದತೀ**ತಿ ಕಾಲುಸ್ಸಿಯವಿಗಮೇನ ಯಾವ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾ ನ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅತಿನ್ತೇ ತೀರೇ ಅಲ್ಲಪಾದೇನ ಅಕ್ಕನ್ತೇ ಯಾವ ಪಾದೇ ಉದಕಲೇಖಾ ನ ವಿಪ್ಪಸೀದತಿ, ನ ಸಂಸೀದತಿ, ನ ವೂಪಸಮ್ಮತೀ"ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ತೇ ಪನೇತೇ ಕಿರಿಯಾಭೇದೇನ ವುತ್ತಾ ಕಾಲವಿಸೇಸಾ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಸಮಾ, ಊನಾಧಿಕಭಾಗವನ್ತೋವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ದ್ವೇ ತಯೋ ಜವನವಾರಾ** ಕಾಮಾವಚರಜವನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಇತರಜವನವಸೇನ। ನ ಹಿ ತೇ ಪರಿಮಿತಕಾಲಾ, ಅನನ್ತರಾ ಪವತ್ತಭವಙ್ಗಾದಯೋಪಿ ತದನ್ತೋಗಧಾವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ತದುಭಯ**ನ್ತಿ ರೂಪಾರೂಪಸನ್ತತಿದ್ವಯಂ।

ಏಕಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಏತರಹೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ **ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ**। **ಮನೋ**ತಿ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮಾಹ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ। **ಮನೋ**ತಿ ವಾ ಮನಾಯತನಂ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ

ವೇದನಾದಯೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ। **ಉಭಯಮೇತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ ಏತಂ ಉಭಯಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ನಿಕನ್ತಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ಪಟಿಬದ್ಧಂ ಹೋತಿ। **ಅಭಿನನ್ದತೀತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಹಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ। ತಥಾಭೂತೋ ಚ ವತ್ಥುಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ ತೇಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು **ಸಂಹೀರತಿ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಆಕಡ್ಢೀಯತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಂ "ಏತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೪) ಆಗತತ್ತಾ ತತ್ಥ ಪವತ್ತೋ ಛನ್ದರಾಗೋ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೋ, ನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭದ್ದೇಕರತ್ತಸುತ್ತೇ... ಪೇ॰... ಸಂಹೀರತೀತಿ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ ಆಹ। "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಯೋ ಧಮ್ಮಂ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೨, ೨೮೫) ಏತ್ಥಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ। "ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತ"ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ।

ಕೇಚೀತಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ। **ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಕಾಲಮೇವ ಪರಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋತಿ ಯುತ್ತಿದಸ್ಸನಂ। **ಯಥಾ ಆಕಾಸೇತಿ**ಆದಿ ಸದಿಸೂದಾಹರಣಂ। **ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ವಚನಂ ಅಯುತ್ತಂ**। ಕಸ್ಮಾ? ಮಗ್ಗಫಲವೀಥಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅನಿಟ್ಠೇ ಠಾನೇ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವಪ್ಪತ್ತಿದೋಸತೋತಿ ಯುತ್ತಿವಚನಂ।

ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ । **ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪನ ಜವನವಾರೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ,** ನ ಸಕಲೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧುನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತತ್ರಾಯಂ ದೀಪನಾತಿಆದಿ ಜವನವಾರಸ್ಸ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವದೀಪನಮುಖೇನ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರದೀಪನಂ। **ಇತರಾನೀತಿ** ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕೇಚೀ"ತಿ ಯದಿಪಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತೇ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಯೇ "ಇದ್ಧಿಮಸ್ಸ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ"ತಿ ವಚನಂ ನ ಸಮೇತಿ। ನ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣದ್ವಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪರಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮಾತಿ। ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಏಕದೇಸಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ, ಏಕದೇಸಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ "ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ರಾಸಿವಸೇನ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ಆವಜ್ಜಿತೇ"ತಿ, ಏತ್ಥ ಚ ಮಹಾಜನೋ ಅತ್ಥತೋ ಪರೇ ಅನೇಕಪುಗ್ಗಲಾತಿ "ಪರೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಆವಜ್ಜನಪ್ಪವತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಅಥಾಪಿ ಪರಸ್ಸಾತಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾಪಿ ತಸ್ಸ ಏಕಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ವಾ ಚಿತ್ತರಾಸಿಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಂ ಅಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ರಾಸಿಆವಜ್ಜನಂ ಏಕದೇಸಾವಜ್ಜನಂ ಹೋತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ "ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ಆವಜ್ಜಿತೇ"ತಿಆದಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಯಂ ಪನ ತೇ ವದನ್ತಿ "ಯಸ್ಮಾ ಇದ್ಧಿಮಸ್ಸ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ। ತತ್ಥಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಞಾತುಕಾಮೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ "ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮಿ, ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮೀ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಾಮಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಣ್ಣಂ, ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಪರಚಿತ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ ವಿಭಾವೇತಿ ರೂಪಂ ವಿಯ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಹಿ ಸರಾಗಾದಿವವತ್ಥಾನಂ ಹೋತಿ ನೀಲಾದಿವವತ್ಥಾನಂ ವಿಯ। ತತ್ಥ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಹದಯವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜಯಮಾನಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ। ಪರಿಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಂ ತಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಜಾನನಪರಿಕಮ್ಮಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಂ ತೇನ ಸಹ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಗ್ಗಹಣತೋ ಏಕತ್ತವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ “ಚಿತ್ತ”ನ್ತ್ವೇವ ಪವತ್ತಾನಿ। ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಮೇವ, ಯಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ವಿಭಾವಿತಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ನ ಅನಿಟ್ಠೇ ಮಗ್ಗಫಲವೀಥಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಅತೀತತ್ತಿಕೋ ಚ ಏವಂ ಉಪಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ, ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಚ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ”ನ್ತಿ ಇಧ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ತಂ ವುತ್ತಂ। “ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರ ...ಪೇ॰... ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿ ವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೮.೫) ನ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸ್ವೇವ ಚ ಅನನ್ತರಾತೀತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅತೀತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ನ ಚ **ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೮-೧೯) ಆಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದಸ್ಸ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದತ್ಥತಾ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ಇದ್ಧಿಮಸ್ಸ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। ಯದಾ ಪನ “ಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತಂ, ತಂ ಜಾನಾಮಿ। ಯಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಜಾನಾಮೀ”ತಿ ವಾ ಆಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಾದೀನಿ ಕರೋತಿ, ತದಾ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಾನಿ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಞ್ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ ಆವಜ್ಜನೇನೇವ ವಿಭಾಗಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ।

ಯೇ ಪನ “ಇದ್ಧಿಮಾ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಿತುಕಾಮೋ ಆವಜ್ಜೇತಿ, ಆವಜ್ಜನಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ತೇನೇವ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತತೋ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ, ಯೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ಸೇಸಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತದೇವ ನಿರುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಅದ್ಧಾನವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ”ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ “ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣಭಾವೇಪಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾಭಾವೋ ವಿಯ ಏಕದ್ವಿತಿಚತುಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಾಗತೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತೇಸು ಆವಜ್ಜಿತೇಸು ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣಭಾವೇಪಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಸಿಯಾ। ತೇನ ಚತುಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಾಗತೇ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಪರಿಕಮ್ಮಾನನ್ತರಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಸಿದ್ಧ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಾದೋ “ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ, ಗಣನಾಯ ಚ “ಆಸೇವನೇ ತೀಣೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೯.೩೯) ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಮಹಗ್ಗತಂ ಅನಾಸೇವನಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಏತಸ್ಸ ಚ ವಾದಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನಿರುದ್ಧಾರಮ್ಮಣತಾವಚನಸ್ಸ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, “ಯಂ ಪವತ್ತಂ, ಪವತ್ತಿಸ್ಸತಿ ಚಾ”ತಿ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಗಹಣೇ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಅನಾಗತಗ್ಗಹಣಾಭಾವಂ, ತದಭಾವಾ ಜವನಾನಮ್ಪಿ ವತ್ತಮಾನಗ್ಗಹಣಾಭಾವಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯೇವ ತಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತದಾ ಹಿ ಭವಙ್ಗಚಲನಾನನ್ತರಂ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಆವಜ್ಜನಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಜಾನನಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ವತ್ತಮಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಆವಜ್ಜನಜಾನನಚಿತ್ತಾನಂ ಸಹಟ್ಠಾನದೋಸಾಪತ್ತಿಯಾ, ರಾಸಿಏಕದೇಸಾವಜ್ಜನಪಟಿವೇಧೇ ಸಮ್ಪತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಾವಜ್ಜನಜಾನನೇ ಚ ಅನಿಟ್ಠೇ ಠಾನೇ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವದೋಸಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಯಂ ವುತ್ತಂ “ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀ”ತಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾಪತ್ತಿಂ, ಕಾಲವಸೇನ ಚ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ವತ್ತಮಾನತಂ ನಿರುದ್ಧಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ। ತಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಪುರಿಮವಾದಿನೋ ನಾನುಜಾನೇಯ್ಯುಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಹಿ ಸತಿ “ಆವಜ್ಜನಾ ಕುಸಲಾನ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ ೧.೧.೪೧೭) ವಿಯ ಅಞ್ಞಪದಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯವಿಧಾನತೋ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಆವಜ್ಜನಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇವಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ವಿಚಾರಿತಾ, ನನು “ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅನಾಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೨) ಏತೇಸಂ ವಿಭಙ್ಗೇಸು “ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅನಾಗತಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಚ “ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಾದಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೭.೩) ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ವಾ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೩) ಏತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೩), ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಚ “ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೭.೨) ಏತ್ತಕಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಚಿತ್ತೇ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ನಪ್ಪವತ್ತತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ, ಪುರಿಮೇಸು ವಿಯ ಇತರೇಸು ಚ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಪನ ತಂ ಸಂಖಿತ್ತನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

“ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೯.೧೦-೧೧) ಏತೇಸಂ ಹಿ ವಿಭಙ್ಗೇಸು “ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೯.೧೦-೧೧) ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ತೇನೇವಾಯಂ ವಿಚಾರಣಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೧೭. **ತೇಸನ್ತಿ** ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಞಾಣೇಸೂತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಚಿತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **“ಅಞ್ಞಂ ಖನ್ಧಂ ವಾ ಖನ್ಧಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಂ ವಾ ನ ಜಾನಾತೀ”**ತಿ। ತತ್ಥ **ಖನ್ಧಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಂ** ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಆಹ **“ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪನ ಪರಿಯಾಯತೋ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ। **ಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ,** ತಥಾ ಹಿ ತಂ “ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಖನ್ಧಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೇಸೂತಿ** ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಮೇವ। ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಸಯೀಕತತ್ತಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** “ಅತೀತೇ ಬುದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯಿಂಸು, ಫಲಂ ಸಚ್ಛಾಕಂಸು, ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಂಸೂತಿ ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣವಸೇನ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತೋಪಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪೨೧)। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ತಾವ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಞಾಣೇಸು ಪವತ್ತನ್ತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಅಪ್ಪಮಾಣಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣೇಸೂತಿ ಮಗ್ಗಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಂ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। “ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ಇಚ್ಚೇವ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೯.೧೨.೩೮) ಹಿ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ “ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣೇನ ಏವ ಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಿಚ್ಚೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ನಿದಸ್ಸಿತಾ।

ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನಾಗತಂಸಞಾಣಾಪೇಕ್ಖೋ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ, ನ ಚೇತೋಪರಿಯಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಾಪೇಕ್ಖಾತಿ ತೇಸಂ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣಭಾವಸ್ಸ ಅಸಾಧಕೋತಿ ಚೇ? ನ, ಅಞ್ಞತ್ಥ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಚ ವಿಚಾರೋ ಚ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೬.೭೧), "ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾ ಖನ್ಧಾ ಚ ವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೬.೭೩) ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿತೋ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಚ ವಿಚಾರೋ ಚಾ"ತಿಆದೀಸು ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ? ನ, ತತ್ಥ ಅವಚನಸ್ಸ ಅಞ್ಞಕಾರಣತ್ತಾ। ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣೇನ ಹಿ ಕಮ್ಮಸಂಸಟ್ಠಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಕಮ್ಮಮುಖೇನ ಗಯ್ಹತಿ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪುರಿಮಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಅವಿತಕ್ಕಾದಿವಿಭಾಗಂ, ಸರಾಗಾದಿವಿಭಾಗಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತಿ, ನ ಏವಂ ವಿಭಾಗಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪನ ಸಮುದಾಯಂ ವಿಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಚ ವಿಚಾರೋ ಚಾ"ತಿಆದಿಕೇ ವಿಭಾಗಕರಣೇ ತಂ ನ ವುತ್ತಂ, ನ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾನಾರಮ್ಮಣತೋತಿ। ಇದಂ ಪನಸ್ಸ ಅಕಾರಣನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ತತ್ಥಾಪಿ "ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ ಏವ। ನ ಹಿ ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಭಾಗಂ ವಿಯ ಸವಿತಕ್ಕಾದಿವಿಭಾಗಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಭಾವೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಂ। ದುಚ್ಚರಿತಸುಚರಿತವಿಭಾವನಮ್ಪಿ ಹಿ ಲೋಭಾದಿಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗವಿಭಾಗವಿಸೇಸವಿಭಾವನಂ ಹೋತೀತಿ।

"ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಪನ ಖನ್ಧೂಪನಿಬನ್ಧೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಿದ್ಧೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ, ನ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಿ। **ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಖನ್ತೀ**ತಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸಾಯಂ ಅತ್ತನೋ ಮತಿ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ನ ಬ್ಯಞ್ಜನ"ನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮತ್ಥನಂ **"ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ।

೪೧೯. ಕಾಮಾವಚರೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಜಾನನಮಾಹ।

೪೨೦. ಏತ್ಥಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕವಸೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಂ, ಆರಮ್ಮಣವಿಚಾರೇ। "ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಞ್ಚೇವ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಞ್ಚಾ"ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾಯಂ, ತಂ "ಕಾಲೇನ...ಪೇ॰... ಹೋತಿಯೇವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ನಾಮ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ತಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೀಯತೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ತಿಕೋ ಏವ ನ ಪೂರತಿ ಪದದ್ವಯಾಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ತತಿಯಸ್ಸ ಅತ್ಥನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ನ, ಪಕಾರಭೇದವಿಸಯತ್ತಾ ತಿಕನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ತೇ ಏವ ತಿಪ್ಪಕಾರೇಪಿ ಧಮ್ಮೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೇಪಿ ಧಮ್ಮೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ತೇ ಏವ ಧಮ್ಮೇ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ತಿಪ್ಪಕಾರೇ"ತಿ ವಚನಂ ಪಕಾರಭೇದನಿಬನ್ಧನಾ ಅಯಂ ತಿಕದೇಸನಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದೀನಂ ದೇಸನಾ ಯಥಾರಹಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾತಿಸಮ್ಪಯೋಗಪ್ಪಹಾನಸಿಕ್ಖಾಭೂಮಿಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಭೇದನಿಯಮಕಾಲಾದಿಭೇದನಿಬನ್ಧನಾ, ನ ಏವಮಯಂ ಜಾತಿಆದಿಭೇದನಿಬನ್ಧನಾ, ನಾಪಿ ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕಹೇತುದುಕಾದಿದೇಸನಾ ವಿಯ ಸಭಾವಾದಿಭೇದನಿಬನ್ಧನಾ, ಅಥ ಖೋ ಪಕಾರಭೇದನಿಬನ್ಧನಾ। ಪಞ್ಚೇವ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಂ ಉಪಾದಾಯ "ಅಜ್ಝತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಪರಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಂ ಉಪಾದಾಯ "ಬಹಿದ್ಧಾ"ತಿ, ತದುಭಯಂ ಉಪಾದಾಯ "ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ"ತಿ। ತೇನಾಹ "ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾ, ಸಿಯಾ ಬಹಿದ್ಧಾ, ಸಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೩೫)। ನನು ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥನ್ತರಾಭಾವತೋ, ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಚ ಅನಾಮಟ್ಠತ್ತಾ ತತಿಯೋ ರಾಸಿ ನತ್ಥೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ। ಯದಿಪಿ ಹಿ ಪಠಮಪದೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ದುತಿಯಪದಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ ಪದದ್ವಯೇನೇವ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ, ತೇಹಿ ಪನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಧಮ್ಮೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಣವಸೇನ ತತಿಯಪದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೇವ ತತಿಯೋ ರಾಸಿ। ನ ಹಿ

ಸಮುದಾಯೋ ಅವಯವೋ ಹೋತಿ, ಭಿನ್ನವತ್ಥುಕೇ ಪನ ಧಮ್ಮೇ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೇದಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಣಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕಾಲೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಕಾಲೇನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಜಾನನಕಾಲೇತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ತೇರಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೪. ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಞ್ಞಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೧. ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಾತಿ ಉಪಚಾರಾಕಾರೋ, ಅಪ್ಪನಾಕಾರೋ, ವಸೀಭಾವಾಕಾರೋ, ವಿತಕ್ಕಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮಾಕಾರೋ, ರೂಪಾದೀಹಿ ವಿರಜ್ಜನಾಕಾರೋ, ಚುದ್ದಸಧಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿದಮನಾಕಾರೋ, ಪಞ್ಚವಿಧಆನಿಸಂಸಾಧಿಗಮಾಕಾರೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಸಬ್ಬೇನ ಭಾವನಾಕಾರೇನ।

ತದನನ್ತರಾತಿ "ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಏವಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನ, ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ಚ ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ। ಪಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ **ಅತಿಸಙ್ಖೇಪದೇಸಿತತ್ತಾ,** ಗಾಥಾವಣ್ಣನಾಯಂ ವಾ "ಸಮಾಧಿಸಿಲಾಯಂ ಸುನಿಸಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಸತ್ಥ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅತಿವಿಯ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಭಾಸಿತತ್ತಾ ಅಯಂ ಸಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಸಭಾವತೋ **ವಿಞ್ಞಾತುಮ್ಪಿ ತಾವ ನ ಸುಕರಾ।** ಭಾವನಾವಿಧಾನಸ್ಸ ಪನ ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಪಗೇವ ಭಾವೇತುಂ ನ ಸುಕರಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪುಚ್ಛನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಹಾ, ಕಮ್ಮಂ ಕಿರಿಯಾ ಕರಣಂ, ಪಞ್ಹಾವ ಕಮ್ಮಂ **ಪಞ್ಹಾಕಮ್ಮಂ,** ಪುಚ್ಛನಪಯೋಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಸರೂಪಪುಚ್ಛಾ। **ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಕೇನ ಅತ್ಥೇನ ಪಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, "ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಪದಂ ಕಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಸಭಾವತೋ, ಕಿಚ್ಚತೋ, ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರತೋ, ಆಸನ್ನಕಾರಣತೋ ಚ ಕಥಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ಕಾನಸ್ಸಾ ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಾನೀ"**ತಿ। **ಕತಿವಿಧಾ**ತಿ ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಪುಚ್ಛಾ ನ ಗಹಿತಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಲೋಕುತ್ತರಾಯ ತಾವ ಪಞ್ಞಾಯ ನತ್ಥೇವ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ಅಸತಿ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಕುತೋ ವೋದಾನಪುಚ್ಛಾತಿ ತದುಭಯಂ ನ ಗಹಿತಂ। ಲೋಕಿಯಾಯ ಪನ ತಾನಿ ಭಾವನಾವಿಧಾನೇ ಏವ ಅನ್ತೋಗಧಾನೀತಿ ಕತ್ವಾ ವಿಸುಂ ನ ಗಹಿತಾನಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ , ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯಂ ವಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಪಟಿಪತ್ತಿ ನಾಮ ದಿಟ್ಠಾನಿಸಂಸೇ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಕೋ ಆನಿಸಂಸೋ"**ತಿ।

೪೨೨. ತತ್ರಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ, ತಸ್ಸ ವಾ ಪಞ್ಹಾಕಮ್ಮಸ್ಸ। **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ**ನ್ತಿ ವಿವರಣಂ। ಪುಚ್ಛಿತೋ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಅವಿಭಾವಿತತ್ತಾ ನಿಗೂಳ್ಹೋ ಮುಟ್ಠಿಯಂ ಕತೋ ವಿಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಸ ವಿವರಣಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಭೂತಭಾವಕರಣತೋ। **ಕಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಕಾಮಞ್ಚಾಯಂ ಸರೂಪಪುಚ್ಛಾ, ವಿಭಾಗವನ್ತಾನಂ ಪನ ಸಭಾವವಿಭಾವನಂ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನಮುಖೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ವಿಭಾಗೋ ತಾವ ಅನವಸೇಸತೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ। ತಂದಸ್ಸನೇನ ಚ ಅಯಮಾದೀನವೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಞ್ಞಾ ಬಹುವಿಧಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಬಹುವಿಧಾ**ತಿ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧಾ। **ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ**ತಿ ಅತ್ಥಜಾಪಿಕಾದಿಭೇದೇನ, ಸುತಮಯಞಾಣಾದಿಭೇದೇನ ಚ ನಾನಾವಿಧಾ। **ತಂ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತಂ ಅನವಸೇಸಂ ಪಞ್ಞಾವಿಭಾಗಂ। **ನ ಸಾಧೇಯ್ಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥೋ। ತಾಯ ಹಿ ತಣ್ಹಾಜಟಾವಿಜಟನಂ, ತಞ್ಚ ನ ಸಾಧೇಯ್ಯ। ಅನವಸೇಸತೋ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಯಮಾನೇ "ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿಕೋ (ವಿಭಂ॰ ೭೫೧) ಸಬ್ಬೋ ಞಾಣವತ್ಥು ವಿಭಙ್ಗೇ, ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಚ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಗತೋ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದೋ। ಸಕಲೋಪಿ ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಇಧ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾವಿಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಯ ಓಕಾಸೋವ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ಕಿಞ್ಚ ಯ್ವಾಯಂ ಠಾನಾಠಾನಕಮ್ಮನ್ತರವಿಪಾಕನ್ತರಾದಿವಿಸಯೇ ಪಞ್ಞಾಯ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ, ಸೋಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಸದ್ಧಿಂ ಫಲಾಫಲಭೇದೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಸೋ ಚ ಪನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಯಮಾನೋ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ವಿಕ್ಖೇಪಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ತಂ ಅವಿಸಯೇ। ತೇನಾಹ **"ಉತ್ತರಿ ಚ ವಿಕ್ಖೇಪಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ"**ತಿ। **ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಕುಸಲ-**

ಗ್ಗಹಣೇನ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ತಥಾ "ಅತ್ಥಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಸೇಸಕುಸಲಪಞ್ಞಾ।

೪೨೩. ಸಞ್ಜಾನನವಿಜಾನನಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠನ್ತಿ ಸಞ್ಜಾನನಾಕಾರವಿಜಾನನಾಕಾರೇಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ। ಯತೋ **ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನನಂ** ಜಾನನಭಾವೋ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಾಕಾರೋ। ಸೋ ಹಿ ನೇಸಂ ಸಮಾನೋ, ನ ಸಞ್ಜಾನನಾದಿಆಕಾರೋ। **ಪೀತಕನ್ತಿ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ತೇನ "ಲೋಹಿತಕಂ ಓದಾತಂ ದೀಘಂ ರಸ್ಸ"ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಸಞ್ಞಾಯ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸಞ್ಜಾನನಂ** ನಾಮ "ನೀಲಂ ಪೀತ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಂ। ತಥಾ ಹೇಸಾ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಕರಣರಸಾ। **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ವಿಜಾನನಪಜಾನನಾಕಾರೇ ನಿವತ್ತೇತಿ, **ಏವ**-ಸದ್ದೇನ ಕದಾಚಿಪಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ತೇ ವಿಸೇಸಾ ನತ್ಥೇವಾತಿ ಅವಧಾರೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖ"**ನ್ತಿಆದಿ । ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೀ ಸಞ್ಞಾ ಕುತೋ ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ **"ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ"**ಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವ"ನ್ತಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನ ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ನೀಲಪೀತಾದಿಕಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾನನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ, ಅಥ ಖೋ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸಂ ಜಾನನ್ತಮೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಞ್ಞಾಣ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಕಥಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಪಾಪೇತೀತಿ? ಪಞ್ಞಾಯ ದಸ್ಸಿತಮಗ್ಗೇನ। ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಅನೇಕವಾರಂ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಪಗುಣಭಾವತೋ ಪರಿಚಯವಸೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಪಗುಣಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯನೇ ಞಾಯಾಗತಾಪಿ ವಾರಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। **ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧ**ನ್ತಿ ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಂ। **ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಯೂಹಿತ್ವಾ। **ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ** ಅಸಮ್ಬೋಧಸಭಾವತ್ತಾ। **ವುತ್ತನಯವಸೇನಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವುತ್ತನಯವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಜಾನಾತಿ, ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಞ್ಚ ಪಾಪೇತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನ ಆನುಭಾವೇನ **ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವಞ್ಚ ಪಾಪೇತಿ।**

ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಜಾತಬುದ್ಧೀ**ತಿ ಅಸಞ್ಜಾತಬ್ಯವಹಾರಬುದ್ಧಿ। **ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗ**ನ್ತಿ ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗಾರಹಂ, ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗವತ್ಥೂನಂ ಪಟಿಲಾಭಯೋಗ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛೇಕೋ**ತಿ ಮಹಾಸಾರೋ। **ಕೂಟೋ**ತಿ ಕಹಾಪಣಪತಿರೂಪಕೋ ತಮ್ಬಕಂಸಾದಿಮಯೋ। **ಅದ್ಧಸಾರೋ**ತಿ ಉಪಡ್ಢಗ್ಘನಕೋ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ತೇನ ಪಾದಸಾರ ಸಮಸಾರಪರೋಪಾದಸಾರಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ತೇ ಪಕಾರೇ**ತಿ ಇನ್ದಜಾಲಾಜಾತಿಪುಪ್ಫಾದಿಪ್ಪಕಾರೇ ಚೇವ ಛೇಕಾದಿಪ್ಪಕಾರೇ ಚ।

ಸಞ್ಞಾ ಹೀತಿಆದಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ। **ಸಞ್ಞಾ** ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡವಸೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಗಹಣತೋ ದಾರಕಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಸದಿಸೀ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ "ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನಾ" ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಚ್ಚವಿಸೇಸಗಹಣಸಮತ್ಥತಾಯ ಗಾಮಿಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಸದಿಸಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಞಾ** ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನವಸೇಸವಿಸೇಸಾವಬೋಧತೋ ಹೇರಞ್ಞಿಕಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಸದಿಸೀ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **"ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನನ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾತಿ ತೇಸಂ ಯಾಥಾವತೋ ಅವಬೋಧೋ ಪಞ್ಞಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫)।

ಯತ್ಥಾತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ। **ನ ತತ್ಥ ಏಕಂಸೇನ ಹೋತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಪಞ್ಞಾ ಏಕನ್ತೇನ ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ದುಹೇತುಕಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾ**ತಿ ಅವಿಯುತ್ತಾ। **ತೇಹೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸುಖಂ ಪೀತಿಯಾ ನ ನಿಯಮತೋ ಅವಿಯುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪಞ್ಞಾಯ ನ ನಿಯಮತೋ ಅವಿಯುತ್ತಾತಿ। ಯಥಾ

ಪನ ಪೀತಿ ಸುಖೇನ ನಿಯಮತೋ ಅವಿಯುತ್ತಾ, ಏವಂ ಪಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನಿಯಮತೋ ಅವಿಯುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತೇಸು ಇಮೇಸು ತೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ತೇಸಂ ವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ ದುಕ್ಕರೋತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಜನಾನಂ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಂ ನಿದಸ್ಸಿತನ್ತಿ। ತೇಸಂ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತತಂಯೇವ ವಚನನ್ತರೇನಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತೇನಾಹಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ತಾವ ನಾನಾನದೀನಂ ಉದಕಸ್ಸ, ನಾನಾತೇಲಸ್ಸ ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭಾಜನೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಥಿತಸ್ಸ "ಇದಂ ಅಸುಕಾಯ ನದಿಯಾ ಉದಕಂ, ಇದಂ ಅಸುಕತೇಲ"ನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನಂ ದುಕ್ಕರಂ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಂ ಅರೂಪೀನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

೪೨೪. ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಕೋ ಭಾವೋ, ಸಮಾನೋ ಚ ಭಾವೋ **ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ।** ತತ್ಥ ಪಠಮೇನ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಲಕ್ಖಣಂ ಗಹಿತಂ, ದುತಿಯೇನ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖತಾದಿಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ। ತದುಭಯಸ್ಸ ಚ ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಲಕ್ಖಣಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಆಹ **"ಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ ಪಞ್ಞಾ"**ತಿ। ಘಟಪಟಾದಿಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಬಾಹಿರನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ದೀಪಾಲೋಕಾದಿ ವಿಯ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ **ಮೋಹನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸನರಸಾ।** ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಏವ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಲೋಕೋ ಹದಯನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಏವ ಧಮ್ಮಸಭಾವೇಸು ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।** ಕಾರಣಭೂತಾ ವಾ ಸಯಂ ಫಲಭೂತಂ ಅಸಮ್ಮೋಹಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ **ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।** ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ **"ಸಮಾಧಿ ತಸ್ಸಾ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ನಿಬನ್ಧನಭಾವೇನ ಆಗತಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫, ೯೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೭೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೦; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೧೪)।

ಪಞ್ಞಾಪಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೫. ಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾಯ ಆವೇಣಿಕೋ ಸಭಾವೋ, ನ ತೇನಸ್ಸಾ ಕೋಚಿ ವಿಭಾಗೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **"ಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣೇನ ತಾವ ಏಕವಿಧಾ"**ತಿ। ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ **ಲೋಕೋ** ವುಚ್ಚತಿ ವಟ್ಟಂ, ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತಾ, ತತ್ಥ ವಾ ವಿದಿತಾತಿ **ಲೋಕಿಯಾ।** ತತ್ಥ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಾ ಉತ್ತಿಣ್ಣಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ।** ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಯಾಯೋಪಿ ತಸ್ಸಾ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರ-ಗ್ಗಹಣಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಅತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಆಸವೇಹೀತಿ **ಸಾಸವಾ,** ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಪಿ ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಆಸವಾತಿ **ಅನಾಸವಾ। ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಾಸವದುಕಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನವಸೇನಾ**ತಿ ನಾಮವವತ್ಥಾನವಸೇನ, ರೂಪವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಚ। ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ ದಸ್ಸನಞ್ಚ, ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥ, ಸಯಮ್ಪಿ ವಾ ಭವತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ಅಪಾತುಭಾವನ್ತಿ ಭೂಮಿ ಚಾತಿ **ದಸ್ಸನಭೂಮಿ,** ಪಠಮಮಗ್ಗೋ। ಸೇಸಮಗ್ಗತ್ತಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಭಾವನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಾವನಾ ಚ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಭೂಮಿ ಚಾತಿ **ಭಾವನಾಭೂಮಿ।** ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಭಾವನಾಭೂಮಿವಸೇನ ದುವಿಧಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಸುತಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಿನ್ತಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ **ಚಿನ್ತಾಮಯಾ।** ಏವಂ **ಸುತಮಯಾ, ಭಾವನಾಮಯಾ** ಚ। ಮಯಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ। ಆಯೇ ವಡ್ಢಿಯಂ ಕೋಸಲ್ಲಂ **ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ,** ಅಪಾಯೇ ಅವಡ್ಢಿಯಂ ಕೋಸಲ್ಲಂ **ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ,** ಉಪಾಯೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾರಣೇ ಕೋಸಲ್ಲಂ **ಉಪಾಯಕೋಸಲ್ಲ**ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕೋಸಲ್ಲಪದಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಪಟಿಪಜ್ಜನಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಅಜ್ಝತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಾ।** ಏವಂ **ಬಹಿದ್ಧಾಭಿನಿವೇಸಾ, ಉಭಯಾಭಿನಿವೇಸಾ** ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೨೬. ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ವಿಸೇಸತೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದಿವಿಸುದ್ಧಿಚತುಕ್ಕಸಙ್ಗಹಿತಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ಸಮುದಾಯೇಸು ಪವತ್ತಾ ಸಮಞ್ಞಾ ತದೇಕದೇಸೇಸುಪಿ ವತ್ತತೀತಿ ಆಹ

“ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ, ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ವಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಮಗ್ಗಸಮಞ್ಞಾತಿ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ।

ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಪದತ್ಥನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ದುಕ್ಕರವಚನಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಅತ್ಥತೋ ಪನೇಸಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾವಾ”**ತಿ। ಆಸವವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಾಸವದುಕಾದೀಸುಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾದಿಗ್ಗಹಣಮೇವ ವಿಸೇಸೋ, ಅತ್ಥತೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾವ ಪಞ್ಞಾತಿ ಆಹ **“ಏಸೇವ ನಯೋ”**ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಓಘನೀಯಓಘವಿಪ್ಪಯುತ್ತಓಘನೀಯಾದಿದುಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಾನಿ, ತಥಾ ದುತಿಯಾದಿಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಚಾತಿ ಏವಂ ಸೋಳಸಸು ಮಗ್ಗಚಿತ್ತೇಸು। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಮಹಗ್ಗತಪಞ್ಞಾ ನ ಗಹಿತಾ।

೪೨೭. **ಅತ್ತನೋ ಚಿನ್ತಾವಸೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನವಜ್ಜಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧನೇ ಪರೋಪದೇಸೇನ ವಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾವಸೇನೇವ। **ಸುತವಸೇನಾ**ತಿ ಯಥಾಸುತಸ್ಸ ಪರೋಪದೇಸಸ್ಸ ವಸೇನ। **ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ**ತಿ ಪರತೋ ಉಪದೇಸಂ ಸುತ್ವಾ ವಾ ಅಸುತ್ವಾ ವಾ ಸಯಮೇವ ಭಾವನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ। **“ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾ”**ತಿ ಇದಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಭಾವನಾಮಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ “ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾವ ಭಾವನಾಮಯಾ”ತಿ।

ಯೋಗವಿಹಿತೇಸೂತಿ ಪಞ್ಞಾವಿಹಿತೇಸು ಪಞ್ಞಾಪರಿಣಾಮಿತೇಸು ಉಪಾಯಸಮ್ಪಾದಿತೇಸು। **ಕಮ್ಮಾಯತನೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಮೇವ ಕಮ್ಮಾಯತನಂ, ಕಮ್ಮಞ್ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚ ಆಜೀವಾನನ್ತಿ ವಾ ಕಮ್ಮಾಯತನಂ। ಏಸ ನಯೋ **ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸುಪಿ**। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಹೀನಞ್ಚ ವಡ್ಢಕೀಕಮ್ಮಾದಿ, ಉಕ್ಕಟ್ಠಞ್ಚ ಕಸಿವಾಣಿಜಾದಿ। ಸಿಪ್ಪಮ್ಪಿ ದುವಿಧಂ ಹೀನಞ್ಚ ನಳಕಾರಸಿಪ್ಪಾದಿ, ಉಕ್ಕಟ್ಠಞ್ಚ ಮುದ್ದಾಗಣನಾದಿ। ವಿಜ್ಜಾವ **ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನಂ**। ತಂ ಧಮ್ಮಿಕಮೇವ ನಾಗಮಣ್ಡಲಪರಿತ್ತಫುಧಮನಕಮನ್ತಸದಿಸಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಏಕಚ್ಚೇ ಪಣ್ಡಿತಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಸದಿಸಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತಾ ನೇವ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಕರಿಯಮಾನಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ವಾ ಕತಾನಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ನ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಸುಣನ್ತಿ। ಅಥ ಖೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಚಿನ್ತಾಯ ಕರೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಞವನ್ತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಚಿನ್ತಾಯ ಕತಾನಿಪಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕರೋನ್ತೇಹಿ ಕತಸದಿಸಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತನ್ತಿ “ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಕಂ, ಇದಂ ನೋ ಸಕ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಜಾನನಞಾಣಂ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ತಂ ಹಿ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನತೋ “ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಅನಿಯಮತ್ಥೇನ ದುಕ್ಖಾನತ್ತಲಕ್ಖಣಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಾನನ್ತರಿಯಕಭಾವತೋ। ಯಂ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತದನತ್ತಾತಿ। **ಯಂ ಏವರೂಪಿ**ನ್ತಿ ಯಂ ಏವಂ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸಭಾವಂ। **ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಞಾವೇವಚನಾನಿ। ಸಾ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಂ ಅಪಚ್ಚನೀಕದಸ್ಸನೇನ ಅನುಲೋಮನತೋ, ತಥಾ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಚರಿಯಾಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ, ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅವಿಲೋಮನತೋ ಅನುಲೋಮೇತೀತಿ **ಅನುಲೋಮಿಕಾ**। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿ ಖಮತಿ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ **ಖನ್ತಿ**। ಪಸ್ಸತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿ**। ರೋಚೇತೀತಿ **ರುಚಿ**। ಮುನಾತೀತಿ **ಮುತಿ**। ಪೇಕ್ಖತೀತಿ **ಪೇಕ್ಖಾ**। ತೇ ಚ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಏತಾಯ ನಿಜ್ಝಾಯಮಾನಾ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಖಮನ್ತೀತಿ **ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಖನ್ತಿ**। **ಪರತೋ ಅಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪದೇಸವಚನಂ ಅಸುತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಪಟಿಲಭತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಞಾಣಂ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಾನಂ, ಸೇಸಪಞ್ಞಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪೂರಿತಪಾರಮೀನಂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಿ ಪರೇನ ಕರಿಯಮಾನಾನಿ ವಾ ಕತಾನಿ ವಾ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಪರಸ್ಸ ಕಥಯಮಾನಸ್ಸ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾಪಿ ಆಚರಿಯಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಾ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾವ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ, ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಇಧ “ಭಾವನಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಸಾತಿ “ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ”ತಿ (ವಿಭಂ ೭೫೩) ವುತ್ತಪಞ್ಞಾ। **ಲೋಕಿಯವಿಪಸ್ಸನಾತಿ** ಲೋಕಿಯವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ। **ಸಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಸ್ಸನಾತಿ** ಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ ಪಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಸಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೀಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಪಾರಿಪೂರಿಯಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಾ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ವಿಸೇಸತೋ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯತ್ತಾ ನ ವಿಪಸ್ಸನಾವೋಹಾರಂ ಲಭತಿ।

ಅಯನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋತಿ **ಆಯೋ,** ವುದ್ಧಿ। **ತತ್ಥ ಕೋಸಲ್ಲನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಅನತ್ಥಹಾನಿಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇ ಆಯೇ ಕೋಸಲ್ಲಂ ಕುಸಲತಾ ನಿಪುಣತಾ।

ತಂ ಪನ ಏಕನ್ತಿಕಂ ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಇಮೇ ಧಮ್ಮೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಯಾ ಇಮೇಸಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಪಹಾನೇಸು, ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀಸು ಪಞ್ಞಾ, ಇದಂ **ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ** ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವುದ್ಧಿಲಕ್ಖಣಾ ಆಯತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ **ಅಪಾಯೋ,** ಅವುದ್ಧಿ। **ತತ್ಥ ಕೋಸಲ್ಲನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥಹಾನಿಅನತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇ ಅಪಾಯೇ ಕೋಸಲ್ಲಂ ಕುಸಲತಾ **ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ**। ತಮ್ಪಿ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಇಮೇ ಧಮ್ಮೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಯಾ ಇಮೇಸಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನೇಸು, ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀಸು ಪಞ್ಞಾ, ಇದಂ ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ ತಾವ ಪಞ್ಞಾ ಹೋತು, ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ ಕಥಂ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ ಜಾತಾತಿ? ಏವಂ ಮಞ್ಞತಿ “ಅಪಾಯುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ”ತಿ, ತಂ ಪನ ತಸ್ಸ ಮತಿಮತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಞ್ಞವಾ ಏವ ಹಿ “ಮಯ್ಹಂ ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪವಡ್ಢನ್ತೀ”ತಿ ಪಜಾನಾತಿ, ಸೋ ಏವಂ ಞತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಅಕುಸಲೇ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪಜಹತಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕುಸಲೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಪಾಪೇತಿ। ಏವಂ ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾ ಏವಾತಿ।

ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ ಸಬ್ಬೇಸು। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಸತ್ತಾನಂ ತಂತಂಹಿತಸುಖಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಙ್ಖಣಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ** ಅಚ್ಚಾಯಿಕೇ ಕಿಚ್ಚೇ ವಾ ಭಯೇ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಸ್ಸ ತಿಕಿಚ್ಛನತ್ಥಂ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಪವತ್ತಂ। ಠಾನೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಂ,** ಠಾನಸೋ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ। **ತತ್ರುಪಾಯಾತಿ** ತತ್ರ ತತ್ರ ಕರಣೀಯೇ ಉಪಾಯಭೂತಾ।

ಗಹೇತ್ವಾತಿ “ಇದಂ ರೂಪಂ, ಏತ್ತಕಂ ರೂಪ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ। **ಉಭಯಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ** “ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾ”ತಿ ಉಭಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ “ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅವಿಭಾಗೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ। ಅಯಂ ಪನ ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಮಹಾಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ।

೭೯೮. **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ, ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹವಿಧಂಸನವಸೇನ ಚ **ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ**। **ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಞಾಣಂ ನಾಮ, ತತಿಯಂ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಇತರಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿ ಪಾಕಟಮೇವ।

“ಅತ್ಥಾದೀಸು ಪಭೇದಗತಾನಿ ಞಾಣಾನೀ”ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ವಿವರಿತುಂ **“ವುತ್ತಞ್ಹೇತ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ** ಯಂ ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಅತ್ಥೇ

ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ, ಅಯಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಾಮ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಹಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ನಿರುತ್ತಿಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ಪಟಿಭಾನಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಪಟಿಭಾನೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಭಾನಪ್ಪಭೇದಾ ತಬ್ಬಿಸಯಾನಂ ಅತ್ಥಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾದಿಭೇದೇಹಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತುಅನುಸಾರೇನ ಅರೀಯತಿ, ಅಧಿಗಮ್ಮತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತ"**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಚ್ಚಹೇತುಧಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರೇಸು ಆಗತಾನಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ಸಚ್ಚಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಪರಿಯತ್ತಿವಾರೇ ಭಾಸಿತತ್ಥೋ, ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ವಿಪಾಕೋ, ಕಿರಿಯಾ ಚಾತಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾನಂ ಏವ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಅತ್ಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ದಹತೀತಿ** ವಿದಹತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುಆದೀನಂ ಸಾಧಾರಣಮೇತಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ತದತ್ಥಂ ಪನ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಪವತ್ತೇತಿ ವಾ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ವಾ ದೇತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಸು ಪುರಿಮೋ ಅತ್ಥೋ ಮಗ್ಗವಜ್ಜೇಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭಾಸಿತಮ್ಪಿ ಹಿ ಅವಬೋಧನವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪೇತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಛಿಮೋ ಅತ್ಥೋ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ ಞಾಪೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಇತರೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ।

"ಯೋ ಕೋಚಿ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತೂ"ತಿ ಏತೇನ ಸಚ್ಚಹೇತುಧಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರೇಸು ಆಗತಾನಿ ಸಮುದಯಾದೀನಿ ಗಹಿತಾನಿ, ಸಚ್ಚಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರೇಸು ಮಗ್ಗೋ, ಪರಿಯತ್ತಿವಾರೇ ಭಾಸಿತಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾನಂ ಏವ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋ, ಭಾಸಿತಂ ಞಾಪಕೋ, ಇತರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕೋತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧೋ ಹೇತು ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಿರಿಯಾನಂ ಅವಿಪಾಕತಾಯ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಯದಿ ಏವಂ ವಿಪಾಕಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಭಾವೋಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ? ನ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವತೋ। ಏವಂ ಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪನ ಪಧಾನಹೇತುತಾಯ ಪಾಕಟಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಏವ ತೇಸಂ ವುತ್ತೋ। ಕಿರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಕಮ್ಮಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಪನ ಹೇತುಭಾವಸ್ಸಾಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಅಪಿಚ "ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತಂ ಭೇದಮಕತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ, ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಧಮ್ಮತಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಯಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭಜನವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಅಯಮೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

"ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ ಸಭಾವವಾಚಕೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"**ತಿ, ಅವಿಪರೀತನಿರುತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಅಬ್ಯಭಿಚಾರೀ ವೋಹಾರೋ"**ತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಬೋಧನೇ ಪಟಿನಿಯತಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸದ್ದವೋಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದಭಿಲಾಪೇತಿ** ತಸ್ಸ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರಿವೋಹಾರಸ್ಸ ಅಭಿಲಾಪನೇ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ಮಾಗಧಭಾಸಾ। ಅತ್ಥತೋ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಅಪರೇ ಪನ ಯದಿ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಾ, ನ ವಚನನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ನ ಚ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಂ ಉಚ್ಚಾರೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ। ಅಥ ಫಸ್ಸಾದಿವಚನೇಹಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬಂ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ನಿರುತ್ತಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಫಸ್ಸೋತಿ ಚ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಫಸ್ಸಂ ಫಸ್ಸಾತಿ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸಿತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ನ ಚ ಅವಚನಂ ಏವಂಪಕಾರಂ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ವಚನಭೂತಾಯ ಏವ ತಸ್ಸಾ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಯಾ ಅಭಿಲಾಪೇ ಉಚ್ಚಾರಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ,** "ಏವಮಯಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮) ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರತೋ ಮನೋದ್ವಾರೇ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ವದನ್ತಿ। "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೭೪೯) ಚ ವಚನಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇ ಅಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಪನ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ ಮನುಸ್ಸಾದಿಸದ್ದಭೇದನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ತಂತಂಸದ್ದವಿಭಾವಕಂ, ಏವಂ ಸಭಾವಾಸಭಾವನಿರುತ್ತಿನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ತಂವಿಭಾವಕಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿವಿರೋಧೋ। "ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಚ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ನ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಞ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ತಂತಂಸದ್ದಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನನ್ತರಂ ತಂತಂಪಭೇದನಿಚ್ಛಯಹೇತುಭಾವತೋ ನಿರುತ್ತಿಂ ಭಿನ್ದನ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪಭೇದಗತಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ।

ಸಬ್ಬತ್ಥ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಞಾಣನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣ"**ನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ವಾ ಸಬ್ಬೇಸು ಅತ್ಥಾದೀಸು, ತೀಸು, ಚತೂಸುಪಿ ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ, ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಭೂತಾಯ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಧಮ್ಮತ್ಥಭಾವತೋ ತೀಸು ಏವ ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಗೋಚರಕಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನಾ**ತಿ ಸಗೋಚರಸ್ಸ, ಕಿಚ್ಚಾದಿಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ "ಇದಂ ಞಾಣಂ ಇದಂ ನಾಮ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಇಮಿನಾ ನಾಮ ಕಿಚ್ಚೇನಾ"ತಿ ಜಾನನಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಲಕ್ಖಣಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಭೂಮಿಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ತೇನೇವಾಹ "ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀ"ತಿಆದಿ।

೪೨೯. ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತೇಸಂ ಯಾಥಾವತೋ ತಂತಂಪಭೇದಾವಬೋಧನಸಮತ್ಥತಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಮಹಾಸಾವಕಾನಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಂ ಗತಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿನಾ ದಸ್ಸಿತಮತ್ಥಂ ಅಪವಾದೇನ ನಿವತ್ತೇತುಂ **ಆನನ್ದತ್ಥೇರ**-ಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ಏತಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಗಮನಂ ಅಪ್ಪವಿಸಯಂ, ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಬಹುವಿಸಯನ್ತಿ ಆಹ **"ಅಧಿಗಮೋ ನಾಮ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತೀ"**ತಿ, ಸಾತಿಸಯಂ ವಾ ಅಧಿಗಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಸೇಕ್ಖೇನ ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಇಮಾಸಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸದಭಾವಾಧಿಗಮೋತಿ । ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ವಿಯ ಪನ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಅರಹತೋಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸದತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸದತಾಯ ಕಾರಣತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾದೀನಂ ಅನವಸೇಸಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ ಬುದ್ಧವಚನವಿಸಯಾ ಏವ ಪರಿಯತ್ತಿಆದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ। ಪಾಳಿಯಾ ಸಜ್ಝಾಯೋ **ಪರಿಯಾಪುಣನಂ,** ತದತ್ಥಸವನಂ **ಸವನಂ,** ಪರಿತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಾ **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ**ತಿ ಆಹ **"ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾದೀಸು ಗಣ್ಠಿಪದಅತ್ಥಪದವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ"**ತಿ, ಪದತ್ಥತೋ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ಚ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಟ್ಠಾನಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಕಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ತಂ **ಗಣ್ಠಿಪದಂ,** ಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ತಂ **ಅತ್ಥಪದಂ। ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಖನ್ಧಾದಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇ ಕಥಾಮಗ್ಗೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಭಾವನಾನುಯೋಗಸಹಿತಂ ಗತಂ, ಪಚ್ಚಾಗತಞ್ಚ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಗತಪಚ್ಚಾಗತಿಕೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ತೇನ **ಗತಪಚ್ಚಾಗತಿಕಭಾವೇನ**। ವಸನಟ್ಠಾನತೋ ಯಾವ ಗೋಚರಗಾಮೋ, ತತೋ ಚ ಯಾವ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾವ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಸಮೀಪ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಮಾಹ। ತಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಸಮೀಪಪ್ಪವತ್ತಂ।

ಸತ್ಥೇಸೂತಿ ಅನವಜ್ಜೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಸುಖಾವಹೇಸು ಗನ್ಥೇಸು। ತಥಾ **ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸೂತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ। ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ ಏಕಸತರಾಜೂನಂ ದೇಸಭಾಸಾ **ಏಕಸತವೋಹಾರಾ**। ಧಮ್ಮಪದೇ (ಧ॰ ಪ॰ ೧ ಆದಯೋ) ಯಮಕವಗ್ಗೋ **ಓಪಮ್ಮವಗ್ಗೋತಿ** ವದನ್ತಿ, ಮೂಲಪಣ್ಣಾಸೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೨೫ ಆದಯೋ; ೪೩೯ ಆದಯೋ) ಯಮಕವಗ್ಗೋ **ಓಪಮ್ಮವಗ್ಗೋ** ಏವಾತಿ ಅಪರೇ। **ಸುತಪಟಿಭಾನಬಹುಲಾನನ್ತಿ** ಬಹುಸ್ಸುತಾನಂ ಪಟಿಭಾನವನ್ತಾನಂ।

ಸಬ್ಬಾನೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚ, ಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠಪಿ ವಾ। ಸೇಕ್ಖಫಲವಿಮೋಕ್ಖಪರಿಯೋಸಾನೇ ಭವಾ **ಸೇಕ್ಖಫಲವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಾ**। ಠಾನಾಠಾನಞಾಣಬಲಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಗುಣೇಸು ಸಕಿಚ್ಚತೋ ಪಾಕಟತರಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ದಸ ಬಲಾನಿ ವಿಯಾ**"ತಿ, ಅಞ್ಞೇ ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾದಯೋಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಭಗವತೋ ಗುಣವಿಸೇಸಾ **ಅಸೇಕ್ಖಫಲವಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿಕಾ** ಏವ।

ಪಞ್ಞಾಭೂಮಿ-ಮೂಲ-ಸರೀರವವತ್ಥಾನವಣ್ಣನಾ

೪೩೦. ಇಮಾಯ ಪಞ್ಞಾಯಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ। **ಭೂಮಿ** ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾದಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆಹಾರಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಏವಂ ಬಹುಧಮ್ಮಾ ಭೂಮಿಭಾವೇನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನನು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಏಕೇನಾಪಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ? ನ, ತಿವಿಧಸತ್ತಾನುಗ್ಗಹತ್ಥಂ ಖನ್ಧಾದಿತ್ತಯಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣೋ ಅನುಗ್ಗಹೋ ನ ಕತೋ ಸಿಯಾ। ತಿವಿಧಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ರೂಪಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ಅರೂಪಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ಉಭಯಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾತಿ। ತೇಸು ಯೇ ಅರೂಪಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ, ತದತ್ಥಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಗಹಣಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಚತುಧಾ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ। ಯೇ ರೂಪಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ, ತದತ್ಥಂ ಆಯತನಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅದ್ಧೇಕಾದಸಧಾ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ। ಯೇ ಪನ ಉಭಯಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ, ತದತ್ಥಂ ಧಾತೂನಂ ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೇದೇನ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಮಜ್ಝಿಮಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಸಂಖಿತ್ತರುಚೀ ಮಜ್ಝಿಮರುಚೀ ವಿತ್ಥಾರರುಚೀತಿ ಚ ತಿವಿಧಾ ಸತ್ತಾ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಾಯ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಖನ್ಧಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣಂ ಪನ ಕಾಮಂ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಇಸ್ಸರಾ ವಿಯ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಸು ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಿ, ತಂ ಪನ ನೇಸಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವಸಿದ್ಧಂ, ನ ಏತ್ಥ ಕಸ್ಸಚಿ ವಸೀಭಾವೋ "ಸುಞ್ಞಾ ಏತೇ ಅವಸವತ್ತಿನೋ"ತಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ। ತಂ ಪನೇತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿತದುಭಯಹೇತುವಸೇನ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಉಪಕಾರಾವಹಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಸಚ್ಚಾದಿದ್ವಯಂ ಗಹಿತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ನೇತಬ್ಬೋ। **ಮೂಲಂ** ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ। ಸತಿ ಹಿ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಯಂ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಞ್ಚ ಅಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಮೂಲಜಾತಾ ಹೋತಿ, ನಾಸತೀತಿ। **ಸರೀರಂ** ಪರಿಬ್ರೂಹೇತಬ್ಬತೋ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಪಾದಪಾಣಿಸೀಸಟ್ಠಾನಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದಿಕಾ ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಅವಯವೇನ ಸಮುದಾಯೂಪಲಕ್ಖಣನಯೇನ "ಸರೀರ"ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೩೧. ಪಞ್ಚ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತ್ಥ **ಪಞ್ಚಾತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇನ ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ, ನ ಉದ್ಧನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಖನ್ಧಾತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಖನ್ಧ-ಸದ್ದೋ ರಾಸಟ್ಠೋ "ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೫೧; ೬.೩೭) ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಭಿನ್ನಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ರಾಸಿವಸೇನ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ರೂಪಮೇವ ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಞಣಂ ದಸ್ಸಾಮಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠೇ ಪನ ಖನ್ಧ-ಸದ್ದೇ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾಪಿ ಖನ್ಧನ್ತರಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ರೂಪರಾಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ದುತಿಯೇನ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಖನ್ಧಾ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ ಇಮಿನಾ ಏವ ಚ ಕಮೇನಾತಿ? ಭಾಜನಭೋಜನಬ್ಯಞ್ಜನಭತ್ತಕಾರಕಭುಞ್ಜಕವಿಕಪ್ಪದಸ್ಸನತೋ , ಯಥೋಳಾರಿಕಯಥಾಸಂಕಿಲೇಸೂಪದೇಸತೋ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿವಾದಮೂಲಹೇತುಭಾವಂ ಸಂಸಾರಹೇತುತಂ, ಕಮ್ಮಹೇತುತಞ್ಚ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧತೋ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಖನ್ಧಭಾವೇನ ದೇಸಿತಾ।

ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೧. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗನಿಯಮನಂ। ಯಂ-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ಸನಿಪಾತೇನ ಕಿಂ-ಸದ್ದೇನ ಚ ಗಹಿತೇನ ಅನಿಯಮತ್ಥತಾಯ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೇ ಆಪನ್ನೇ ತಂ ರುಪ್ಪನಸದ್ದೋ ನಿವತ್ತೇತಿ, ತೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ। **ಸೀತಾದೀಹೀ**ತಿ ಸೀತುಣ್ಹಜಿಘಚ್ಛಾಪಿಪಾಸಾದೀಹಿ। ಹೇತುಅತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಕರಣವಚನಂ। ರುಪ್ಪನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ**। ಧಮ್ಮೋ ಏವ **ಧಮ್ಮಜಾತಂ**। ರುಪ್ಪನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸೀತಾದಿವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಪಾತೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿ। ನನು ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸಮಾಗಮೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಪನ ವಿಭೂತತರಂ। ವಿಭೂತತರಂ ಹೇತ್ಥ ರುಪ್ಪನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣತೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾ? ತತ್ಥಾಪಿ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ಹೋತಿಯೇವ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾ, ಅನುಗ್ಗಾಹಕಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವಾ। ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಪಾತೇ ಯೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಭಿನ್ನೇ ಭಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ, ತಂ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ರೂಪಯತಿ ವಿಕಾರಂ ಆಪಾದೇತೀತಿ ರೂಪಂ, ಪುರಿಮಪಕ್ಖೇ ಪನ ರುಪ್ಪತೀತಿ। ಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿಯಂ ರುಪ್ಪನಸದ್ದೋ ನಿರುಳ್ಹೋತಿ ಕೇಚಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ರೂಪಸಮಞ್ಞಾಯ ಪಸಙ್ಗೋ ಏವ ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾಭಾವತೋ। ಪಟಿಘಾತೋ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ಅಪರೇ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ**ತಿ ರಾಸಟ್ಠಂ ಹದಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವದತಿ।

ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದತೋತಿ ಏತ್ಥ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಭವತಿ ಏತ್ಥ ಉಪಾದಾಯರೂಪನ್ತಿ **ಭೂತಂ**। ಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಿಯತೇವ, ನ ಪನ ಸಯಂ ತೇಹಿ, ಅಞ್ಞೇಹಿ ವಾ ಉಪಾದೀಯತೀತಿ **ಉಪಾದಾಯಂ**।

ಕಾಮಂ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನೇ ವಚನತ್ಥಾದಿತೋಪಿ ಭೂತಾನಿ ವಿಭಾವಿತಾನೇವ, ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾದಿವಿಭಾವನಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನೇ ವುತ್ತಾನೀ**"ತಿ। ತತ್ಥ ಪದಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಆಹ "**ಪದಟ್ಠಾನತೋ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। ಅವಚನಞ್ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತೋತಿ ಏತ್ಥ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ವಿಭಾವಿತತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬಾಪೀ**ತಿ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಧಾತುಯೋ। ಆಪೋಸಙ್ಗಹಿತಾಯ ತೇಜೋನುಪಾಲಿತಾಯ ವಾಯೋವಿತ್ಥಮ್ಭಿತಾಯ ಏವ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಪವತ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಸಾ ಸೇಸಭೂತತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾ, ಏವಮಿತರಾಪೀತಿ ಆಹ "**ಅವಸೇಸಧಾತುತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾ**"ತಿ।

ಚತುವೀಸತಿವಿಧನ್ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಬಲರೂಪಾದೀನಂ ಪಟಿಸೇಧನತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು,** ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಕ್ಖತೀ**ತಿ ಹಿ ಅಯಂ **ಚಕ್ಖತಿ**-ಸದ್ದೋ "ಮಧುಂ ಚಕ್ಖತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಚಕ್ಖತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅಸ್ಸಾದನತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ "ಚಕ್ಖುಂ ಖೋ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯ, ರೂಪಾರಾಮಂ ರೂಪರತಂ ರೂಪಸಮುದಿತ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೯)। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ "ರೂಪೇಸು ಆವಿಞ್ಛನರಸ"ನ್ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೩೩; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೦೦)। ಸತಿಪಿ ಸೋತಾದೀನಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ ದಸ್ಸನೇ ಏವ ಚಕ್ಖು-ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ ಪದುಮಾದೀಸು ಪಙ್ಕಜಾದಿಸದ್ದಾ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ **ಚಕ್ಖತೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ವದನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ವಿಭಾವೇತಿ ಚಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೩; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೫೪) ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ ವಿಭಾವನತ್ಥತಾಪಿ ಚಕ್ಖತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸುಣಾತಿ ಏತೇನ, ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಯಂ ವಾ ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ**। ಘಾಯತಿ ಏತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ**। ರಸಗ್ಗಹಣಮೂಲಕತ್ತಾ ಅಜ್ಝೋಹರಣಸ್ಸ ಜೀವಿತನಿಮಿತ್ತಂ ಆಹಾರರಸೋ ಜೀವಿತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿನ್ನತಾಯ ತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ** ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಕಾಯೋ** ಅನುತ್ತರಿಯಹೇತುಭಾವಂ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಕಾಮರಾಗನಿದಾನಕಮ್ಮಜನಿತೇಸು, ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯೇಸು ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ

ಸಾಸವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ತೇನ ಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸುಖಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಮೇಥುನಮ್ಪಿ ಸೇವನ್ತಿ। ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯವತ್ಥುಕಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಬಲವಕಾಮಾಸವಾದಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಸೇಸೇನ ಸಾಸವಾತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋತಿ **ಕಾಯೋ** ವುತ್ತೋ। ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ರೂಪಯತೀತಿ **ರೂಪಂ,** ರೂಪಮಿವ ಪಕಾಸಂ ಕರೋತಿ ಸವಿಗ್ಗಹಮಿವ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ವಾ ಧಾತೂನಂ ಪಕಾಸನತ್ಥೋ ಏವ ರೂಪಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಪ್ಪತೀತಿ **ಸದ್ದೋ,** ಉದಾಹರೀಯತಿ, ಸಕೇಹಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಪ್ಪೀಯತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಂ ಉಪನೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗನ್ಧಯತೀತಿ **ಗನ್ಧೋ,** ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚಯತಿ ಅಪಾಕಟಂ "ಇದಂ ಸುಗನ್ಧಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧ"ನ್ತಿ ಪಕಾಸೇತಿ , ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಾ ಪುಪ್ಫಫಲಾದಿಂ "ಇದಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರಸನ್ತಿ ತಂ ಸತ್ತಾತಿ **ರಸೋ,** ಅಸಾದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತ್ಥಿಯಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ತಥಾ **ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ।** ಜೀವನ್ತಿ ತೇನ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾತಿ ಜೀವಿತಂ, ತದೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ।** ಹದಯಞ್ಚ ತಂ ವತ್ಥು ಚ, ಹದಯಸ್ಸ ವಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥು **ಹದಯವತ್ಥು।** ಚೋಪನಕಾಯಭಾವತೋ ಕಾಯೋ ಚ ಸೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನತೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾತಿ **ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ।** ಚೋಪನವಾಚಾಭಾವತೋ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನತೋ ಚ ವಚೀ ಚ ಸಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾತಿ **ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ।** ವಿಗ್ಗಹಾಭಾವತೋ ನ ಕಸ್ಸತಿ, ಕಸಿತುಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ನ ವಾ ಕಾಸತಿ ದಿಬ್ಬತೀತಿ ಅಕಾಸಂ, ಅಕಾಸಮೇವ ಆಕಾಸಂ, ತದೇವ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ **ಆಕಾಸಧಾತು। ರೂಪಸ್ಸಾತಿ** ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಸ್ಸ। ಲಹುಭಾವೋ **ಲಹುತಾ।** ಸಯಂ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತಾಯ "ರೂಪಸ್ಸಾ"ತಿ ವಿಸೇಸಿತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ।** ಪಠಮಂ, ಉಪರಿ ಚ ಚಯೋ ಪವತ್ತಿ **ಉಪಚಯೋ।** ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ತತಿ ಪವತ್ತಿ **ಸನ್ತತಿ।** ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ವಿನಾಸಿನೋ ಭಾವೋ **ಅನಿಚ್ಚತಾ।** ಕಬಲಂ ಕರೀಯತೀತಿ **ಕಬಳೀಕಾರೋ।** ಆಹರತೀತಿ **ಆಹಾರೋ।** ಏವಂ ತಾವ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ಸದ್ದತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಮತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಭೂತರೂಪಾನಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಇತರೇಸು ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಭಾವೇನ ಅತ್ತಭಾವಸಮಞ್ಞಾಯ ಮೂಲಭಾವತೋ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಆದಿತೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತೇಸಂ ವಿಸಯೀನಂ ಇಮೇ ವಿಸಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ರೂಪಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪನ ಅನುಪಾದಾರೂಪತ್ತಾ, ಭೂತಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಚ ಇಧ ನ ಗಹಿತಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಅತ್ತಭಾವೋ ಇಮೇಹಿ "ಇತ್ಥೀ"ತಿ ವಾ "ಪುರಿಸೋ"ತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। "ಇಮಿನಾ ಜೀವತೀ"ತಿ ವೋಹಾರಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಸ್ಸ ಇಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತ್ತಹಿತಾದಿಸಿದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಹದಯವತ್ಥು। ತಸ್ಸ ಇಮಾಸಂ ವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ। ಇಮಾಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಅಞ್ಞಸೋ ಚಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆಕಾಸಧಾತು। ಇಮೇಹಿಸ್ಸ ಸುಖಪ್ಪವತ್ತಿ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಆದಯೋ ಚಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಲಹುತಾದಯೋ। ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಸನ್ತಾನೋ ಇಮಿನಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೩೩. ಇದಾನಿ ಯಥಾಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **"ತತ್ಥ ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹಭೂತಪ್ಪಸಾದಲಕ್ಖಣ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಉಪಾದಾರೂಪೇಸು। ರೂಪೇ, ರೂಪಸ್ಸ ವಾ ಅಭಿಘಾತೋ ರೂಪಾಭಿಘಾತೋ, ತಂ ಅರಹತೀತಿ ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹೋ, ರೂಪಾಭಿಘಾತೋ ಹೋತು ವಾ ಮಾ ವಾ ಏವಂಸಭಾವೋ ಚತುನ್ನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ **ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹಭೂತಪ್ಪಸಾದೋ,** ಏವಂಲಕ್ಖಣಂ ಚಕ್ಖೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತೋ ಏವ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋ ರೂಪಾಭಿಹನನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಕೇವಲೋ। ತಸ್ಮಾ ತಂಸಭಾವತಾವ ಪಮಾಣಂ, ನ ರೂಪಾಭಿಘಾತೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹತಾ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ವಿಪಾಕಾರಹಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲನ್ತಿ। ಅಭಿಘಾತೋ ಚ ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಭಿಮುಖೀಭಾವೋ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನಂ ಅಭಿಘಾತೋ ವಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಸೋ ರೂಪೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಸ ವಾ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ "ಯಂ ಚಕ್ಖು ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ರೂಪಮ್ಹಿ ಸನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ

ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ"ತಿ, "ಯಮ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಅನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ರೂಪಂ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ ವಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭) ಚ ಆದಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿದಾನಭೂತಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ರೂಪತಣ್ಹಾ ಚ ತದಾಯತನಿಕಭವಪತ್ಥನಾಭಾವತೋ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದಿವೋಹಾರಂ ಅರಹತೀತಿ ದುತಿಯನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ।** ಏವಂವಿಧಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ **ದಟ್ಠುಕಾಮತಾ...ಪೇ॰... ಪಸಾದೋ,** ಏವಂಲಕ್ಖಣಂ ಚಕ್ಖು। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ ಭವಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣಭೂತಾ ತಣ್ಹಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾಯತನವಿಸಯಾಪಿ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾದೀನಂ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದಿವೋಹಾರಾರಹತಾ ವುತ್ತಾ।

ದಟ್ಠುಕಾಮತಾತಿ ಹಿ ದಟ್ಠುಮಿಚ್ಛಾ, ರೂಪತಣ್ಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾಯ, ಸೇಸಾನಞ್ಚ ತಂತಂಅತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣತೋ ಸತಿ ಪುರಿಮನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ಅಸತಿ ಪನ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಭಾವೋಯೇವ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನತಾ ಅತ್ಥಿತಾ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಅನ್ತರಧಾಪೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೫೬), "ಸನ್ತಂ ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ 'ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫) ಚ ಏವಮಾದೀಸು।

ರೂಪೇಸು ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ **ಆವಿಞ್ಛನರಸಂ। ಆಧಾರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಜಭೂತಪದಟ್ಠಾನಂ** ಯೇಸಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ, ತೇವಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ ತಂತಂಅತ್ತಭಾವನಿಪ್ಫಾದಕಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮವಸೇನ ಪುರಿಮಂ ಚಕ್ಖುಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ ಕಾರಣವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅನಾಮಟ್ಠತ್ತಾ। "ಏವರೂಪಂ ನಾಮ ಮೇ ಚಕ್ಖು ಹೋತೂ"ತಿ ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಆವೇಣಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ ದುತಿಯನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸತಿಪಿ ಪನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಸಾದಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಸವಿಸಯಾವಭಾಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪಸಾದಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುರಿಮಂ ವುತ್ತಂ। ಪಸಾದಕಾರಣಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಕಮ್ಮಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ, ಏಕತ್ತೇ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಭೇದೇನ ಭೇದದಸ್ಸನವಸೇನ ದುತಿಯನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೋತಾದೀನಂ ಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಕಿಂ ಏಕಕಮ್ಮುನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಉದಾಹು ನಾನಾಕಮ್ಮುನಾತಿ? ಉಭಯಥಾಪೀತಿ ಪೋರಾಣಾ। ತತ್ಥ ನಾನಾಕಮ್ಮುನಾ ತಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ ಕಾರಣಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ। ಏಕಕಮ್ಮುನಾ ಪನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಕಥಂ ನೇಸಂ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಕಾರಣಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಏವ। ತಂತಂಭವಪತ್ಥನಾಭೂತಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ತಂತಂಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯತನಾಭಿಲಾಸತಾಯ ಸಯಂ ವಿಚಿತ್ತರೂಪಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತಂತಂಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಚಿತ್ತಭೇದತಂ ವಿದಹತಿ। ಯತೋ ತದಾಹಿತವಿಸೇಸಂ ತಂ ತಥಾರೂಪಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನಾನೇಕರೂಪಾಪನ್ನಂ ವಿಯ ಅನೇಕಂ ವಿಸಿಟ್ಠಸಭಾವಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಮತ್ಥತಾ ಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಕಾರಣವಿಸೇಸೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಫಲನಿಪ್ಫಾದನಯೋಗ್ಯತಾಮತ್ತತೋ। ಅಯಞ್ಚ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಿನ್ದ್ರಿಯಹೇತುತಾವಿಸೇಸಯೋಗೋ ಯುತ್ತಿತೋ, ಆಗಮನತೋ ಚ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಅಪಿಚ ಏಕಸ್ಸೇವ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಳಸಾದಿವಿಪಾಕಚಿತ್ತನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುತಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಲೋಕೇಪಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ಸಾಲಿಬೀಜಸ್ಸ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣತಣ್ಡುಲಆತಣ್ಡುಲಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುತಾ ದಿಸ್ಸತೇವ, ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ। ಯತೋ ಕಮ್ಮಫಲಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ, ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯೋತಿ।

೬೩೬. ಕೇಚೀತಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕೇಸು ಏಕಚ್ಚೇ। ತೇಸು ಹಿ **ವಸುಧಮ್ಮೋ** ಏವಂ ವದತಿ "ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ತೇಜೋ ಅಧಿಕಂ, ಸೋತೇ ವಾಯು, ಘಾನೇ ಪಥವೀ, ಜಿವ್ಹಾಯ ಆಪೋ, ಕಾಯೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮಾ"ತಿ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತೇಜಾದಿಅಧಿಕತಾ ನಾಮ

ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ತದಧಿಕತಾಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತೇಜಾಧಿಕಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ ಚಕ್ಖೂ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಕಾಯೋ ಸಬ್ಬೇಸನ್**ತಿ ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ, ನನು ತೇಜಾದಿಅಧಿಕಾನಞ್ಚ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದಾ ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇದಂ ಪನ "ಸಬ್ಬೇಸ"ನ್ತಿ ವಚನಂ ಸಮಾನಾನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ ಅನುವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಏಕದೇಸಾಧಿಕಭಾವಸ್ಸ ನಿವಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತೇಜಾದೀನಂ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಧಿಕಭಾವೇ ವಿಯ ದ್ವಿನ್ನಂ, ತಿಣ್ಣಂ ವಾ ಅಧಿಕಭಾವೇಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಧಿಕಭಾವೇನೇವ ಏಕಕಾದಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾಯ ಓಮತ್ತತಾಯಪಿ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಭೂತಾನಂ ಸಮಭಾವೇನ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಸಬ್ಬಸದ್ದೋ ಇಧ ಸಮಭಾವದೀಪಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತೇಜಾದೀನನ್**ತಿ ಪದೀಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ತೇಜಸ್ಸ ಓಭಾಸರೂಪೇನ, ವಾಯುಸ್ಸ ಸದ್ದೇನ, ಪಥವಿಯಾ ಗನ್ಧೇನ, ಖೇಳಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಉದಕಸ್ಸ ರಸೇನಾತಿ ಪುರಿಮವಾದೇ, ಪಚ್ಛಿಮವಾದೇ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ತಂತಂಭೂತಗುಣೇಹಿ ಅನುಗ್ಗಯ್ಹಭಾವತೋ, ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಣೇ ಉಪಕಾರಿತಬ್ಬತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಲೋಕಾದಿಸಹಕಾರೀಕಾರಣಸಹಿತಾನಂಯೇವ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ರೂಪಾದಿಅವಭಾಸನಸಮತ್ಥತಾ, ವಿವರಸ್ಸ ಚ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಗುಣೋತಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿ। ತೇಜಾದೀನಂ ವಿಯ ಪನ ವಿವರಸ್ಸ ಭೂತಭಾವಾಭಾವತೋ ಯಥಾಯೋಗ-ಗ್ಗಹಣಂ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ವಿವರಮ್ಪಿ ಭೂತಗುಣೋತಿ ಪರಾಧಿಪ್ಪಾಯೇ ತೇಜಸ್ಸ ಆಲೋಕರೂಪೇನ, ಆಕಾಸಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿವರಸ್ಸ ಸದ್ದೇನ, ವಾಯುಸ್ಸ ಗನ್ಧೇನ, ಉದಕಸ್ಸ ರಸೇನ, ಪಥವಿಯಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇನಾತಿ ಏವಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ತಂತಂಭೂತಗುಣೇಹೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ರೂಪಾದೀನಂ ಅಧಿಕಭಾವದಸ್ಸನತೋತಿ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ರೂಪಸ್ಸ ಪಭಸ್ಸರಸ್ಸ, ವಾಯುಮ್ಹಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಭಾವೇನ ಸುಯ್ಯಮಾನಸ್ಸ, ಪಥವಿಯಾ ಸುರಭಿಆದಿನೋ ಗನ್ಧಸ್ಸ, ಆಪೇ ಚ ರಸಸ್ಸ ಮಧುರಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಸೇಸಯುತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನತೋ "ರೂಪಾದಯೋ ತೇಸಂ ಗುಣಾ"ತಿ ಪಠಮವಾದೀ ಆಹಾತಿ। ತಸ್ಸೇವ "**ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಉತ್ತರಮಾಹ। ಇಮಿನಾವ ಉಪಾಯೇನ ದುತಿಯವಾದಿನೋಪಿ ನಿಗ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಾದಿವಿಸೇಸಗುಣೇಹಿ ತೇಜಆಕಾಸಪಥವೀಆಪವಾಯೂಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಕತಾನೀತಿ ವದನ್ತಸ್ಸ **ಕಣಾದಸ್ಸ** ವಾದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತಂ ನಿಗ್ಗಹೇತುಂ "**ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯು**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆಸವೇ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಗನ್ಧೋ ಪಥವಿಯಾ ಆಪೋಸಂಯುತ್ತಾಯ ಕಪ್ಪಾಸತೋ ವಿಸದಿಸಾಯಾತಿ ನ ಕಪ್ಪಾಸಗನ್ಧಸ್ಸ ಅಧಿಕಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ ಚೇ? ನ, ಅನಭಿಭೂತತ್ತಾ। ಆಸವೇ ಹಿ ಉದಕಸಂಯುತ್ತಾ ಪಥವೀ ಉದಕೇನ ಅಭಿಭೂತಾ, ನ ಕಪ್ಪಾಸಪಥವೀತಿ ತಸ್ಸ ಏವ ಗನ್ಧೇನ ಅಧಿಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಉಣ್ಹೋದಕಸಂಯುತ್ತೋ ಚ ಅಗ್ಗಿ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯೋ ಮಹನ್ತೋತಿ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಫಸ್ಸೋ ವಿಯ ವಣ್ಣೋಪಿ ಪಭಸ್ಸರೋ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ ಉಣ್ಹೋದಕೇ ವಣ್ಣತೋ ಅಗ್ಗಿನಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಸೀತೋದಕಸ್ಸ ವಣ್ಣೋ ಪರಿಹಾಯೇಥ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಉಭಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ತದಭಾವೇನ ಹಿ ರೂಪಾದೀನಂ ತೇಜಾದಿವಿಸೇಸಗುಣತಾ ನಿವತ್ತಿತಾ। ತನ್ನಿವತ್ತನೇನ "ತೇಜಾದೀನಂ ಗುಣೇಹಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಅನುಗ್ಗಯ್ಹಭಾವತೋ"ತಿ ಇದಂ ಕಾರಣಂ ನಿವತ್ತಿತನ್ತಿ ಏವಂ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಉಭಯಾಭಾವೋ ವಿಸೇಸಪರಿಕಪ್ಪನಪಹಾನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ತಸ್ಮಾ ಪಹಾಯೇತ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಏಕಕಲಾಪೇಪಿ ರೂಪರಸಾದಯೋ ವಿಸದಿಸಾ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ನಾನಾಕಲಾಪೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಭೂತವಿಸೇಸಾಭಾವೇಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ರೂಪರಸಾದಿನಿದಸ್ಸನಂ ವುತ್ತಂ।

ಯದಿ ಭೂತವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಕಿಂ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಸೇಸಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏಕಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಞ್ಚಾಯತನಿಕತ್ತಭಾವಭವಪ್ಪತ್ಥನಾನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಸೇಸಹೇತುತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ಚ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೋತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ತಂ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇನೇವ ಸೋತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತರಾಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋ। "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಗ್ಗತಾ ಚೇತನಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೨.೭೮) ವಚನೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಏಕಾ ಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನಾನಾಚೇತನಾಯ ಹಿ ತದಾ ಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಸತಿ ಪರಿತ್ತೇನ ಚ ಮಹಗ್ಗತೇನ ಚ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ

ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ನ ಚೇಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನೇಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಮೇಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಅನೇಕಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ।

೪೩೫. ಅನಲ್ಲೀನೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನಲ್ಲೀನನಿಸ್ಸಯೋ,** ರೂಪಸದ್ದಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಸಯೋ। ಗನ್ಧರಸಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಾ ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಂ ನಿಸ್ಸಯೇ ಅಲ್ಲೀಯನ್ತೀತಿ ತೇ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಅಲ್ಲೀನಾ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಸಯಂ ಕಾಯನಿಸ್ಸಯಅಲ್ಲೀನಂ ಭೂತತ್ತಾ। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ಅಪ್ಪತ್ತವಿಸಯಗ್ಗಾಹಕಾನಿ ಸಾನ್ತರೇ, ಅಧಿಕೇ ಚ ವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ। ಸೋತಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಗ್ಗಾಹೀತಿ ಕೇಚಿ। ಯದಿ ಸೋತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಿ, ಚಿತ್ತಜೋ ಸದ್ದೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಪಾಳಿಯಞ್ಚ** ಅವಿಸೇಸೇನ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಕಿಞ್ಚ ದಿಸಾದೇಸವವತ್ಥಾನಞ್ಚ ಸದ್ದಸ್ಸ ನ ಸಿಯಾ, ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಿಪದೇಸಸ್ಸ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧೋ ವಿಯ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸದ್ದೋ, ತತ್ಥೇವ ಠಿತೋ। ಸಚೇ ಸೋತಪಥೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ, ನನು ದೂರೇ ಠಿತೇಹಿ ರಜಕಾದಿಸದ್ದಾ ಚಿರೇನ ಸುಯ್ಯನ್ತೀತಿ? ನ ದೂರಾಸನ್ನಾನಂ ಯಥಾಪಾಕಟೇ ಸದ್ದೇ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ದೂರಾಸನ್ನಾನಂ ವಚನಸದ್ದೇ ಯಥಾಪಾಕಟೇ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ, ಗಹಣಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರಜಕಾದಿಸದ್ದೇಪಿ ಆಸನ್ನಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಅವಸಾನಾ ಕಮೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತೇ, ದೂರಸ್ಸ ಚ ಅವಸಾನೇ, ಮಜ್ಝೇ ವಾ ಪಿಣ್ಡವಸೇನ ಪವತ್ತಿಪಾಕಟೀಭೂತೇ ನಿಚ್ಛಯಗ್ಗಹಣಾನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರತೋ ಪವತ್ತಾನಂ ವಿಸೇಸತೋ ಲಹುಕಂ ಸುತೋ "ಚಿರೇನ ಸುತೋ"ತಿ ಅಧಿಮಾನೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪನ ಸದ್ದೋ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೋವ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇ ಸೋತಸ್ಸ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ । ಯದಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಭೂತಪರಮ್ಪರಾಯ ಸಮನ್ತತೋ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ ಪಟಿಘೋಸುಪ್ಪತ್ತೀತಿ? ದೂರೇ ಠಿತೋಪಿ ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಟಿಘೋಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಭಾಜನಾದಿಚಲನಸ್ಸ ಚ ಅಯೋಕನ್ತೋ ವಿಯ ಅಯೋಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೪೩೬. ಪುಬ್ಬೇ ಲಕ್ಖಣಾದಿನಾ ವಿಭಾವಿತಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಂ ಠಿತಟ್ಠಾನಾದಿತೋ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಚಕ್ಖು ಚೇತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖು ಸಾಧಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಚ**-ಕಾರೋ ಬ್ಯತಿರೇಕತ್ಥೋ, ತೇನಸ್ಸ ವುಚ್ಚಮಾನಮೇವ ವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತೇಸು ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾರೂಪೇಸು। **"ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೇ"**ತಿ ಏತೇನ ಅವಸೇಸಂ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸ್ನೇಹಮಿವ **ಸತ್ತ ಅಕ್ಖಿಪಟಲಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ** ಠಿತಾಹೇವ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾಹಿ **ಚತೂಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಕತೂಪಕಾರಂ** ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇಹೇವ ಆಯುವಣ್ಣಾದೀಹಿ ಅನುಪಾಲಿತಂ ಪರಿವಾರಿತಂ ತಿಸನ್ತತಿರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕೇಹಿ **ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರೇಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ**। ಸತ್ತಅಕ್ಖಿಪಟಲಬ್ಯಾಪನವಚನೇನೇವ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಮಾಣತೋ ಊಕಾಸಿರಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಊಕಾಸಿರಮತ್ತೇ ಪದೇಸೇ ಪವತ್ತನತೋ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ **ವತ್ಥುಭಾವಂ** ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಸಾನಾನಂ **ದ್ವಾರಭಾವಂ** ಸಮವಸರಟ್ಠಾನತೋ। ತಂ ಪನೇತಂ ಚಕ್ಖು ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೇದತೋ, ತತ್ಥಾಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಭಾವತೋ ಅನೇಕಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇನ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಏಕತ್ತಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಸ್ಸೇವ ಚ ಕಿಚ್ಚಕರತ್ತಾ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಬಹೂಸು ಕಥಮೇಕಸ್ಸೇವ ಕಿಚ್ಚಕರತ್ತಂ। ಯಂ ತತ್ಥ ವಿಸದಂ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹಂ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬವಿಸೇಸೋ ವಿಯ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇ।

ಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಮ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ, ಅಥ ವಾ **ಮನೂ**ತಿ ಮಚ್ಚೋ।

ಅಙ್ಗುಲಿವೇಧಕಂ ಅಙ್ಗುಲೀಯಕಂ।

ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಚಕ್ಖು ವಮ್ಮಿಕಛಿದ್ದಾಭಿರತಸಪ್ಪೋ ವಿಯ, ಬಿಲಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಸೋತಂ ಉದಕಬಿಲಾಭಿರತಕುಮ್ಭೀಲೋ ವಿಯ, ಆಕಾಸಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಘಾನಂ ಅಜಟಾಕಾಸಾಭಿರತಪಕ್ಖೀ ವಿಯ, ಗಾಮಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಜಿವ್ಹಾ ಗಾಮಾಭಿರತಕುಕ್ಕುರೋ ವಿಯ, ಉಪಾದಿನ್ನಕಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಕಾಯೋ ಆಮಕಸುಸಾನಾಭಿರತಸಿಙ್ಗಾಲೋ ವಿಯ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವಮ್ಮಿ...ಪೇ॰... ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**"ತಿ ಆಹ। ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯತಾ ಚ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ, ಚಕ್ಖುಮತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಚಕ್ಖು ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಪಞ್ಚೋ ಸೋತಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೩೭. ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಹನನಂ ಚಕ್ಖುಪಟಿಹನನಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಚಕ್ಖುಪಟಿಹನನಲಕ್ಖಣಂ**। ಪಟಿಹನನಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಭಿಘಾತೋವ। **ವಿಸಯಭಾವೋ** ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾ। ಕಾಮಂ ಸಾ ಏವ ಗೋಚರತಾ, ತಥಾಪಿ ವಿಸಯಗೋಚರಾನಂ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ - ಅನಞ್ಞತ್ಥಭಾವೋ, ತಬ್ಬಹುಲಚಾರಿತಾ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। ವಿಸಯಭಾವೇ ಚಸ್ಸ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಯತ್ಥ ಪನ** ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದಿಕೇ।

೪೩೮. ಇತ್ಥಿಯಾ ಭಾವೋ, "ಇತ್ಥೀ"ತಿ ವಾ ಭವತಿ ಏತೇನ ಚಿತ್ತಂ, ಅಭಿಧಾನಞ್ಚಾತಿ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಇತ್ಥಿಭಾವಲಕ್ಖಣಂ**। ತತೋ ಏವ "ಇತ್ಥೀ"ತಿ ತಂಸಹಿತಂ ಸನ್ತಾನಂ ಪಕಾಸೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಇತ್ಥೀತಿ ಪಕಾಸನರಸ**"ನ್ತಿ। ವಟ್ಟಂಸತಾ ಅವಿಸದಹತ್ಥಪಾದಾದಿತಾ ಚ **ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ**। ಥನಮಂಸಾವಿಸದತಾ, ನಿಮ್ಮಸ್ಸುದಾಠಿತಾ, ಕೇಸಬನ್ಧನಂ, ವತ್ಥಗ್ಗಹಣಞ್ಚ "ಇತ್ಥೀ"ತಿ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ **ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಂ**। ದಹರಕಾಲೇಪಿ ಸುಪ್ಪಕಮುಸಲಕಾದೀಹಿ ಕೀಳಾ, ಮತ್ತಿಕತಕ್ಕೇನ ಸುತ್ತಕನ್ತನಾದಿ ಚ **ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಂ,** ಇತ್ಥಿಕಿರಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಸದಟ್ಠಾನಗಮನಾದಿಕೋ ಆಕಾರೋ **ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪೋ**। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಇತ್ಥೀನಂ ಮುತ್ತಕರಣಂ **ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ**। ಸರಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ **ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಂ**। ಅವಿಸದಟ್ಠಾನಗಮನನಿಸಜ್ಜಾಖಾದನಭೋಜನಾದಿಕಾ **ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಂ**। ಇತ್ಥಿಸಣ್ಠಾನಂ **ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪೋ**। ಇಮಾನಿ ಚ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಯಥಾಸಕಂ ಕಮ್ಮಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಿಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೇ ಏವ ಸನ್ತಾನೇ ತಂತದಾಕಾರಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ತೇಸಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗನಿಮಿತ್ತಕುತ್ತಾಕಪ್ಪಾನಂ ಕಾರಣಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀಸು ಏವ ಚ ಕಾರಣಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯತಾ ವುತ್ತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೇ ಸನ್ತಾನೇ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರರೂಪಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಅನುಪ್ಪಾದನತೋ, ಇತ್ಥಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಚ ತೇಸಂ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಾವದಸಕೇಪಿ ರೂಪಾನಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಜನಕಂ, ನಾಪಿ ಅನುಪಾಲಕಂ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ವಾ, ನ ಚ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಕಲಾಪರೂಪಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಸಕಲಾಪರೂಪಾನಂ, ಆಹಾರೋ ವಿಯ ವಾ ಕಲಾಪನ್ತರರೂಪಾನಞ್ಚ "ಇನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಧೀನಾನಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ, ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥಸ್ಸ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ, ತಂಸದಿಸೇಸು ಮತಚಿತ್ತಕತರೂಪೇಸುಪಿ ತಂಸಣ್ಠಾನತಾ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಪಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸದಿಸಂ, ತಂ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । ತಯಿದಂ ದ್ವಯಂ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಹ ನ ಪವತ್ತತಿ "ಯಸ್ಸ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನೋ"ತಿಆದಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೮) ವಚನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಕಸ್ಸಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯೇ ಪನ "ಸರೀರೇಕದೇಸವುತ್ತಿ ಭಾವರೂಪ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ತಂ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತದುಭಯಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ಬ್ಯಾಪಕಮೇವಾ**"ತಿ ವತ್ವಾ ಯದಿ ಏವಂ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೇನ ಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಂ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ "**ನ ಚ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯದಿಪಿ ಸಕಲಸರೀರಬ್ಯಾಪಿತಾಯ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದೇನ ಅಟ್ಠಿತೋಕಾಸೇ ಠಿತನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಪನ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ಠಿತೋಕಾಸೇ ಠಿತನ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ನಾಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಮೇವ ಚೇತ್ಥ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಥಾ। "**ರೂಪರಸಾದಯೋ ವಿಯಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಸಮಾನನಿಸ್ಸಯೇಸುಪಿ ನಾಮ **ಸಙ್ಕರೋ ನತ್ಥಿ** ಲಕ್ಖಣಭೇದತೋ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯಸಭಾವೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೩೯. **ಸಹಜರೂಪಾನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಂ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಜತ್ತಾ ಸಹಜ-ಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಜಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಕಮ್ಮಜ-ಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ। ಯಥಾಸಕಂ ಖಣಮತ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋಪಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ತಂ ಅನುಪಾಲಕಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಹಜರೂಪಾನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಂ। ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಕಮ್ಮಂಯೇವ ಠಿತಿಹೇತು ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ ಆಹಾರಜಾದೀನಂ ಆಹಾರಾದಿ ವಿಯ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ತಙ್ಖಣಾಭಾವತೋ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಸಹಜರೂಪಾನಂ। **ಪವತ್ತನಂ** ಯಾಪನಂ। **ಠಪನಂ** ಠಿತಿಹೇತುತಾ। ಅತ್ತನಾ ಅನುಪಾಲನವಸೇನ ಯಾಪೇತಬ್ಬಾನಿ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಏತಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಯಾಪಯಿತಬ್ಬಭೂತಪದಟ್ಠಾನಂ। ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಾದಿಮ್ಹೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪವತ್ತನರಸಾದಿಮೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವಾತಿ** ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ। ಅಸತಿ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪಲಾದಿಮ್ಹಿ ಕಿಂ ಉದಕಂ ಅನುಪಾಲೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಠಿತಿಹೇತುಮನ್ತರೇನ ಠಿತಿ ನ ಹೋತಿ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಕೋ ಠಿತಿಹೇತೂತಿ ಆಹ **"ಸಯ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಠಾನಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಬದ್ಧಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ನ ಠಪೇತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಭಙ್ಗತೋ"**ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ** ಅನುಪಾಲನಾದಿಕಸ್ಸ **ಸಾಧನತೋ**। ತಂ ಸಾಧನಞ್ಚ ಜೀವಮಾನತಾವಿಸೇಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಸ್ಸ ಹಿ ಮತರೂಪತೋ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ, ತದನುಬನ್ಧಭೂತಸ್ಸ ಚ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕತೋ ವಿಸೇಸೋ, ನ ಕೇವಲಂ ಖಣಟ್ಠಿತಿಯಾ ಏವ, ಪಬನ್ಧಾನುಪಚ್ಛೇದಸ್ಸಾಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಆಯುಕ್ಖಯತೋ ಮರಣಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ।

೪೪೦. **ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನಿಸ್ಸಯಲಕ್ಖಣಂ ಹದಯವತ್ಥೂತಿ** ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ? ಆಗಮತೋ, ಯುತ್ತಿತೋ ಚ। "ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ ರೂಪಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೮) ಏವಮಾದಿ ಆಗಮೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ತಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ತತ್ಥ ಅವಚನಂ ಅಞ್ಞಕಾರಣಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ದೇಸನಾಭೇದೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಏಕನ್ತತೋ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಯಾನಿ, ನ ಏವಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏಕನ್ತೇನ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಂ। ನಿಸ್ಸಿತವಸೇನ ಚ ವತ್ಥುದುಕಾದಿದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನ ವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮೪)। ಯಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತತೋ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಂ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿನಾ ದುಕಾದೀಸು ವುಚ್ಚಮಾನೇಸುಪಿ ನ ತದನುಗುಣಾ ಆರಮ್ಮಣದುಕಾದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣದುಕಾ ಭಿನ್ನಗತಿಕಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ಏಕರಸಾ ದೇಸನಾ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ಏಕರಸಞ್ಚ ದೇಸನಂ ದೇಸೇತುಂ ಇಧ ಸತ್ಥು ಅಜ್ಝಾಸಯೋ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಹದಯವತ್ಥು ನ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯುತ್ತಿ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ನಿಪ್ಫನ್ನಉಪಾದಾಯರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಧಾತುದ್ವಯಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ। ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ, ಓಜಾಯ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧತೋ ಬಹಿಪಿ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ ನ ತಂನಿಸ್ಸಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಮ್ಪಿ ತದುಭಯರಹಿತೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಧಾತುದ್ವಯದಸ್ಸನತೋ ನ ತಂನಿಸ್ಸಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಅಞ್ಞಕಿಚ್ಚಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ನ ತಂನಿಸ್ಸಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವಾತಿ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ಹದಯವತ್ಥು, ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ವತ್ತುಂ ನಿಪ್ಫನ್ನಉಪಾದಾಯರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಧಾತುದ್ವಯಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿಭಾವತೋ। ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿ, ತಂ ತಂ ನಿಪ್ಫನ್ನಉಪಾದಾಯರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ದಿಟ್ಠಂ ಯಥಾ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿ। "ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ"ತಿ ಚ ವಿಸೇಸನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ಕತಂ। ಮನೋಧಾತು ಪನ ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ನತ್ಥೇವ। ನನು ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಸ್ಸಯತಾಯಪಿ ಸಾಧನತೋ ವಿರುದ್ಧೋ ಹೇತು ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನ ದಿಟ್ಠಬಾಧನತೋ। ದಿಟ್ಠಂ ಹೇತಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ಧಾತುದ್ವಯಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಮನ್ದತಿಕ್ಖಾದಿಅನನುವಿಧಾನಂ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಪಾಳಿಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾ ನ ವುತ್ತಾ। ತೇನ ತದನುವಿಧಾನಸಙ್ಖಾತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಸ್ಸಯತಾ ಬಾಧೀಯತಿ। ಹೋತು ಧಾತುದ್ವಯನಿಸ್ಸಯೋ ಹದಯವತ್ಥು,

ಉಪಾದಾಯರೂಪಞ್ಚ, ಏತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಪಟಿನಿಯತಕಿಚ್ಚಂ, ಹದಯಪದೇಸೇ ಠಿತಮೇವಾತಿ ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ವತ್ಥುರೂಪಭಾವತೋ **ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ** ಚಕ್ಖು ವಿಯ, ತತೋ ಏವ **ಪಟಿನಿಯತಕಿಚ್ಚಂ,** ವತ್ಥುರೂಪಭಾವತೋತಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಹರಿತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಹದಯಸ್ಸ ಖಿಜ್ಜನತೋ ತತ್ಥೇತಮವಟ್ಠಿತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। **ತಾಸಞ್ಞೇವ ಧಾತೂನನ್ತಿ** ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂಯೇವ । ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಉಪರಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಹನ್ತಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಉಬ್ಬಹನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೪೪೧. ಅಭಿಕ್ಕಮೋ ಆದಿ ಯೇಸಂ ತೇ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀ। ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿಕ್ಕಮಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಉಕ್ಖೇಪನಅವೇಕ್ಖೇಪನಾದಿಕಾ ಸಬ್ಬಾ ಕಿರಿಯಾ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹತಿ। ತೇಸಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀನಂ ಪವತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಯಸ್ಸಾ ಸಾ **ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿಪ್ಪವತ್ತಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ,** ವಾಯೋಧಾತು। ತಸ್ಸಾ ಯಂ ಸಹಜರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಚಲನಸಙ್ಖಾತಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿ...ಪೇ॰... ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ।

ಕಸ್ಸ ಪನ ಆಕಾರವಿಕಾರೋತಿ? ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತಜಮಹಾಭೂತಾನಂ। ಕಿಂ ತಂ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ? ಚಿತ್ತಜತಾ, ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾ ಚ। ಅಥ ವಾ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ಸಹಜ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾಯರೂಪಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ಏಕಭೂತಸನ್ನಿಸ್ಸಯಂ ಅತ್ಥಿ। "ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ, ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಚತುನ್ನಂ ವಿಕಾರೋ ಚತೂಸು ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಹೋತಿ ಚತುಸಾಧಾರಣಧನಂ ವಿಯ। ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕತಾಯ ಚ ಕಲಾಪಸ್ಸ "ವಾಯೋಧಾತುಯಾ"ತಿ ವಚನಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಏವಂ ಅಧಿಕತಾ ಚ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ, ನ ಪಮಾಣತೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಾ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಏವಾತಿ ಕೇಚಿ। ತೇಸಂ ಮತೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾ ದುರುಪಪಾದಾ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ ಚತುನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಹತ್ಥಚಲನಾದೀಸು ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಮವಿಞ್ಞಾಯಮಾನನ್ತರೇನ ಮನೋದ್ವಾರಜವನೇನ ಗಯ್ಹತಿ। ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ವಿಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಸ ಚ ತಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣತೋ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರರಹಿತೇಸು ರುಕ್ಖಚಲನಾದೀಸು "ಇದಮೇಸ ಕಾರೇತಿ ಮಞ್ಞೇ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಹತ್ಥಚಲನಾದೀಸು ಪನ ದಿಟ್ಠಂ। ತಸ್ಮಾ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ವಿಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಞಾಪಕೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಞಾಪಕೋ ಚ ಹೇತು ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಸಯಂ ಗಹಿತೋ ಏವ ಞಾಪೇತಿ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಮತ್ತೇನಾತಿ ವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಅನುಮಾನತೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ -

"ವಿಸಯತ್ತಮನಾಪನ್ನಾ, ಸದ್ದಾ ನೇವತ್ಥಬೋಧಕಾ।
ನ ಸತ್ತಾಮತ್ತತೋ ಅತ್ಥೇ, ತೇ ಅಞ್ಞಾತಾ ಪಕಾಸಕಾ"ತಿ॥

ಯದಿ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕಾರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ, ಕಸ್ಮಾ ಅಗ್ಗಹಿತಸಙ್ಕೇತಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ನ ಕೇವಲಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಇಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಚಲನಾನಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾಯ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಂ ಸಬ್ಬಾವ ವಾಯೋಧಾತೂ ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಕರೋನ್ತೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ। ಸತ್ತಮಜವನಸಮ್ಭೂತಾ ಹಿ ವಾಯೋಧಾತು ಪುರಿಮಜವನಸಮ್ಭೂತಾ ವಾಯೋಧಾತುಯೋ ಉಪಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೇ ಲಭಿತ್ವಾ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಚಲಯತಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ, ನ ಇತರಾ। ಇತರಾ ಪನ ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತಂ ಕರೋನ್ತಿಯೋ ತಸ್ಸಾ ಉಪಕಾರಾಯ ಹೋನ್ತಿ। ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ

ಏವ ಚಲನನ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತೇ ಚ ಕತ್ತುಭಾವೋ ಸಮಾರೋಪಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಾ, ಖಣಿಕತಾ ಚ ನ ಸಿಯಾ। ಸತ್ತಹಿ ಯುಗೇಹಿ ಆಕಡ್ಢಿತಬ್ಬಸಕಟಮೇತ್ಥ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ನಿದಸ್ಸಿತಂ। ಚಿತ್ತಜರೂಪೇ ಪನ ಚಲನ್ತೇ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ಉತುಕಮ್ಮಾಹಾರಜರೂಪಮ್ಪಿ ಚಲತಿ ನದೀಸೋತೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಸುಕ್ಖಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಂ ವಿಯ ಧನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಕಿಂ ಚಲನಕರಾ ಏವ ವಾಯೋಧಾತು ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ತಥಾ ಚಲಯಿತುಮಸಕ್ಕುಣನ್ತಿಯೋಪಿ ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತಕರಾ ಪಠಮಜವನಾದಿಸಮ್ಭೂತಾಪಿ ವಾಯೋಧಾತುಯೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾ ಏವಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನಾಯಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿಂ ಪವತ್ತೇತುಕಾಮೋ, ತದಭಿಮುಖವಿಕಾರಸಬ್ಭಾವತೋ। ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಭಾವೀ ಹಿ ವಿಕಾರೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕವಚನಂ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಥಾವುತ್ತವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಧಿಪ್ಪಾಯಪ್ಪಕಾಸನರಸಾ**"ತಿ।

ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾಯ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ವಿಕಾರಭಾವತೋ ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ **ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಹೇತುಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ವುತ್ತಾ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನವಾಯೋಧಾತುಪದಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಚ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಕಿಚ್ಚಾಧಿಕತಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನಹೇತುತ್ತಾ**ತಿ ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಪನಹೇತುಭಾವತೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ವಿಞ್ಞಾಪೇತೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಕಿಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ? ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ। ಕೇನ? ಕಾಯೇನ। ಕೀದಿಸೇನ? ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನೇನಾತಿ। ದುತಿಯನಯೇ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಕಾಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ **ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ**। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅತ್ಥಾವಬೋಧನಸಮತ್ಥೋ ವಚೀವಿಸೇಸೋ **ವಚೀಭೇದೋ**। ತೇನ ವಾಯುವನಪ್ಪತಿನದೀಘೋಸಾದಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಯಸ್ಸಾ ಸಾ **ವಚೀಭೇದಪ್ಪವತ್ತಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ,** ಪಥವೀಧಾತು। ತಸ್ಸಾ ಯಂ ಉಪಾದಿನ್ನಸಙ್ಘಾತಸ್ಸ ಅಕ್ಖರುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಘಟ್ಟನಸಙ್ಖಾತಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತೋ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ವಚೀಭೇ...ಪೇ॰... ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀ**"ತಿ।

ಇದಾನಿ "ಕಸ್ಸ ಪನ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ"ತಿಆದಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ತತ್ಥ "ಧನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧ "ಸುಯ್ಯಮಾನಸದ್ದಸವನಾನನ್ತರ"ನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಚ ಥಮ್ಭನಾದೀನಂ ಅಭಾವತೋ "ಸತ್ತಮಜವನಸಮ್ಭೂತಾ"ತಿಆದಿನಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಘಟ್ಟನೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಘಟ್ಟನಞ್ಚ ಪಠಮಜವನಾದೀಸುಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ। **ಘಟ್ಟನಂ** ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಭೂತಕಲಾಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಸನ್ನತರುಪ್ಪಾದೋ। **ಚಲನಂ** ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪಾದಪರಮ್ಪರತಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಯಥಾ ಚ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಚಲನಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ಏವಂ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಘಟ್ಟನಂ। ತೇನೇವಾಹ "**ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ**"ತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಯಥಾ ಹೀ**ತಿಆದಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಅನುಮಾನವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವವಿಭಾವನಂ। **ಯಥಾ ಹಿ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಬದ್ಧಗೋಸೀಸಾದಿ**ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ತದನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅವಿಞ್ಞಾಯಮಾನನ್ತರಾಯ ಮನೋದ್ವಾರವೀಥಿಯಾ ಗೋಸೀಸಾದೀನಂ ಉದಕಸಹಚಾರಿಪ್ಪಕಾರಸಞ್ಞಾಣಾಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉದಕಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನಸಮುಚ್ಚಾರಿಯಮಾನವಣ್ಣಸದ್ದೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತದನನ್ತರಪವತ್ತಾಯ ಅವಿಞ್ಞಾಯಮಾನನ್ತರಾಯ ಮನೋದ್ವಾರವೀಥಿಯಾ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧಗಹಣೂಪನಿಸ್ಸಯಸಹಿತಾಯ ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತಿ।

೪೪೨. ರೂಪಾನಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸಯಂ ವಾ ತೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ರೂಪಾನಂ ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತಂ ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಯಂ ಹಿ ಆಕಾಸಧಾತು ತಂ ತಂ ರೂಪಕಲಾಪಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ "**ರೂಪಪರಿಯನ್ತಪ್ಪಕಾಸನರಸಾ**"ತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ

“**ರೂಪಮರಿಯಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಭೂತಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇಹೇವ **ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಹಿ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾನಂ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತೇಹಿ ಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವೇ ತಂತಂಭೂತವಿವಿತ್ತತಾ ರೂಪಪರಿಯನ್ತೋ ಆಕಾಸೋತಿ ಯೇಸಂ ಸೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇಹಿ ಸೋ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠೋವ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಾ ನ ಸಿಯಾ ತೇಸಂ ಭೂತಾನಂ ಬ್ಯಾಪಿಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ಅಬ್ಯಾಪಿತಾ ಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ “ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಂ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩೭, ೭೨೪)। ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಮುಖವಿವರಾದಿವಸೇನ ಚ **ಛಿದ್ದವಿವರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ವಾ**। ಯೇಸಂ ರೂಪಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತತ್ಥೇವ ತೇಸಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಭಾವೇನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ। “**ಯಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇಸೂ**”ತಿಆದಿನಾ ಆಕಾಸಧಾತುಯಾ ತಂತಂಕಲಾಪಾನಂ ಕಲಾಪನ್ತರೇಹಿ ಅಸಙ್ಕರಕಾರಣತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೪೩. **ಅದನ್ಧತಾತಿ** ಅಗರುತಾ। **ವಿನೋದನಂ** ವಿಕ್ಖಿಪನಂ, ಅಪನಯನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಥದ್ಧತಾತಿ** ಅಕಥಿನತಾ। ಅತ್ತನೋ ಮುದುಭಾವೇನೇವ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾಸು **ಅವಿರೋಧಿತಾ**। ಮುದು ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತೀಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಪಟಿಪಕ್ಖೇ **ಅ**-ಕಾರೋ ದನ್ಧತಾದಿಹೇತೂನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಲಹುತಾದೀನನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ಅಪರೇ ಪನ “ಸತ್ತಾಪಟಿಸೇಧೇ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸರೀರೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿರಿಯಾನಂ ಅನುಕೂಲತಾಸಙ್ಖಾತಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸರೀರಕಿರಿಯಾನುಕೂಲಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ದುಬ್ಬಲಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ **ಅದುಬ್ಬಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ವುತ್ತಾ।

ಲಹುತಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿಜಹನೇನ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಾನತ್ತತಾ ವುತ್ತಾತಿ ತಂತಂವಿಕಾರಾಧಿಕರೂಪೇಹಿ ತಂನಾನತ್ತಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ “**ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋ** ವಾತಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಪಕೋಪೋ, ರಸಾದಿಧಾತೂನಂ ವಾ ವಿಕಾರಾವತ್ಥಾ। ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತೋಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ಧಾತೂನಂಯೇವ ವಿಕಾರೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಾ** ಸಪ್ಪಾಯಉತುಆಹಾರಾವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತತಾ। ತೇ ಚ ತಂತಂವಿಕಾರಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ವುತ್ತಾ, ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ। ಯತೋ ನೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿಜಹನಂ, ಇದ್ಧಿವಳಞ್ಜನಾದೀಸು ವಿಯ ವಸವತ್ತನಂ **ಮದ್ದವಪ್ಪಕಾರೋ**। **ಸುಪರಿಮದ್ದಿತಚಮ್ಮಸುಧನ್ತಸುವಣ್ಣಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ** ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಸದಿಸರೂಪನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ, ನ ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಮುದುತಾಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಸಬ್ಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಸನ್ತಾನೇ ಲಹುತಾದೀನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇಪಿ ರೂಪಭವೇ ನ ಸನ್ತಿ ದನ್ಧತ್ತಕರಾದಿಧಾತುಕ್ಖೋಭಾಭಾವತೋ। ಸತಿ ಹಿ ತಾದಿಸೇ ಧಾತುಕ್ಖೋಭೇ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಾಹಿ ಲಹುತಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ಅಕಾರಣಂ। ನ ಹಿ ವೂಪಸಮೇತಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಕಾಪೇಕ್ಖೋ ತಬ್ಬಿರೋಧಿಧಮ್ಮಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ತಥಾ ಸತಿ ಸಹೇತುಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಕಾಯಲಹುತಾದೀನಂ ಅಭಾವೋವ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಸು ಲಹುತಾದಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಸಬ್ಬದಾಭಾವೀಹಿ ಲಹುತಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ।

೪೪೪. ಆದಿ ಚಯೋ, ಈಸಂ ವಾ ಚಯೋತಿ ಆಚಯೋ, ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ತತೋ ತತೋ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಯ ಚಯೋತಿ ವಾ ಆಚಯೋ, ತದುಭಯಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಚಯೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಆಚಯಲಕ್ಖಣೋ**। **ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ** ಪಠಮುಪ್ಪಾದೋ, ವಡ್ಢಿ ಚ “ಉಪಞ್ಞತ್ತಂ ಉಪಸಿತ್ತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಉಪ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಠಮೂಪರಿಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನತೋ। **ಪುಬ್ಬನ್ತತೋತಿ** ಪುಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಅನಾಗತಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅನಾಗತಕ್ಖಣತೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾಪನರಸೋ**”ತಿ। ತಥಾ ಸೋ “ಇಮೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾ”ತಿ ನಿಯ್ಯಾತೇನ್ತೋ ವಿಯ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ “**ನಿಯ್ಯಾತನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**”ತಿ। **ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ** “ಉಪರಿಚಯೋ ಉಪಚಯೋ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾತಿ** ರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ। **ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧನರಸಾತಿ** ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಅನು ಅನು ಪಬನ್ಧನಕಿಚ್ಚಾ। ತತೋ ಏವ ಅನುಪಚ್ಛೇದವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ **ಅನುಪಚ್ಛೇದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಉಭಯಮ್ಹೀತಿ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀತಿ ಉಭಯಮ್ಹಿ। **ಜಾತಿರೂಪಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ರೂಪುಪ್ಪಾದಸ್ಸೇವ **ಅಧಿವಚನಂ**। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ"**ತಿ, ಜಾತಿರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ವಿಭಜ್ಜಕಥನೇ ಕಾರಣಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ಜಾತಿರೂಪಸ್ಸ ಭೇದೋ, ನ ಸಭಾವತೋತಿ ? ನಿದ್ದೇಸತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯೋ ಆಯತನಾನ**ನ್ತಿ ಯೋ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸನ್ನಂ ರೂಪಾಯತನಾನಂ ಆದಿಚಯತ್ತಾ **"ಆಚಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಸೋ** ಏವ **ಉಪಚಯೋ** ಪಠಮುಪ್ಪಾದಭಾವತೋ ಉಪ-ಸದ್ದೋ ಪಠಮತ್ಥೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಯೋ** ಪನ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಉಪರಿ ಚಯತ್ತಾ **ಉಪಚಯೋ, ಸಾ** ಏವ **ಸನ್ತತಿ** ಅನುಪಬನ್ಧವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಾವತೋ। ಅಥ ವಾ **ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯೋ** ಪಠಮಭಾವೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಸೋ ಪನ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಉಪರಿ ಚಯತ್ತಾ **ಉಪಚಯೋ,** ವಡ್ಢೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಚಯೋ ವಡ್ಢಿಭಾವೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ, **ಸಾ** ಏವ **ಸನ್ತತಿ** ಪಬನ್ಧಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ **"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಏವಂ ಕಿಂ ಕಥಿತ**ನ್ತಿ "ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೪೧) ನಿದ್ದೇಸೇನ ಕಿಂ ಅತ್ಥಜಾತಂ ಕಥಿತಂ ಹೋತಿ? ಆಯತನೇನ ಆಚಯೋ ಕಥಿತೋ। ಆಚಯುಪಚಯಸನ್ತತಿಯೋ ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವೇನ ಆಚಯೋ ಏವಾತಿ ಆಯತನೇಹಿ ಆಚಯಾದೀನಂ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ತೇಹಿ ಆಚಯೋ ಕಥಿತೋ। ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯಾದಿವಚನೇನೇವ ಆಚಯಸಭಾವಾನಿ ಉಪ್ಪಾದಧಮ್ಮಾನಿ ಆಯತನಾನೀತಿ ಆಚಯೇನ ತಂಪಕತಿಕಂ ಆಯತನಂ ಕಥಿತಂ। ಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೋ, ನ ರೂಪರೂಪನ್ತಿ।

ರೂಪಪರಿಪಾಕೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜಿಣ್ಣತಾ। **ಉಪನಯನರಸಾ**ತಿ ಭಙ್ಗುಪನಯನಕಿಚ್ಚಾ। **ಸಭಾವಾನಪಗಮೇಪೀ**ತಿ ಕಕ್ಖಳತಾದಿಸಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಗಮೇಪಿ। ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಜರಾ, ನ ಚ ತದಾ ಧಮ್ಮೋ ಸಭಾವಂ ವಿಜಹತಿ ನಾಮ। **ನವಭಾವೋ** ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾ, ತಸ್ಸ ಅಪಗಮಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ **"ನವಭಾವಾಪಗಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। **"ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ತೇಸಂ ಜರಾಯ ಸುಟ್ಠು ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತಾಯ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಖಣಿಕಜರಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಏವ, ಯಾ ಅವೀಚಿಜರಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಏಸ ವಿಕಾರೋ**ತಿ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿವಿಕಾರಮಾಹ। ಸೋ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಾ ಅವೀಚಿಜರಾ ನಾಮ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಏಸ ವಿಕಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಜರಾಯ ವೀಚೀತಿ **ಅವೀಚಿಜರಾ,** ನವಭಾವತೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತರಜರಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿತೋ ಸಬ್ಬಸೋ "ಭಿಜ್ಜನ"ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾತಿ **ಪರಿಭೇದಲಕ್ಖಣಾ**। ನಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ಧುವಂ, ರೂಪಂ ಪನ ಖಣಭಙ್ಗಿತಾಯ ಯೇನ ಭಙ್ಗೇನ ನ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಸೋ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ **ಅನಿಚ್ಚತಾ**। ಸಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಂ ವಿನಾಸಭಾವೇನ ಸಂಸೀದನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಂಸೀದನರಸಾ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಭಙ್ಗಭಾವತೋ ಖಯವಯಾಕಾರೇನೇವ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಖಯವಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ।

೬೪೬. ಓಜಾಲಕ್ಖಣೋತಿ ಏತ್ಥ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ರಸಸ್ಸ ಸಾರೋ ಉಪಥಮ್ಭಬಲಕರೋ ಭೂತನಿಸ್ಸಿತೋ ಏಕೋ ವಿಸೇಸೋ ಓಜಾ। ಕಬಳಂ ಕರೀಯತೀತಿ **ಕಬಳೀಕಾರೋ**। ಆಹರೀಯತೀತಿ **ಆಹಾರೋ,** ಕಬಳಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಪನ ಸವತ್ಥುಕಂ ಓಜಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಬಾಹಿರಂ ಆಹಾರಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಹಾರೋ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಸೋ ಪನ ರೂಪಂ ಆಹರತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ತೇನಾಹ **"ರೂಪಾಹರಣರಸೋ"**ತಿ। ತತೋ ಏವ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪುಪ್ಪಾದನೇನ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ **ಉಪಥಮ್ಭನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**। ಓಜಾಯ ರೂಪಾಹರಣಕಿಚ್ಚಂ ಬಾಹಿರಾಧೀನನ್ತಿ ಆಹ **"ಆಹರಿತಬ್ಬವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನೋ"**ತಿ।

೬೪೭. ಬಲರೂಪನ್ತಿಆದೀಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಬಲಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಸಮ್ಭವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ರೋಗೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, "ಜಾತಿ ಸಞ್ಜಾತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೯೧) ವಚನತೋ ಜಾತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತೇಹಿಪಿ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ವಿನಾ ಅಭಾವತೋ

ಉಪಾದಾಯರೂಪೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏಕಚ್ಚಾನನ್ತಿ** ಅಭಯಗಿರಿವಾಸೀನಂ। **ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಏವಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಮೇವ ನ ಹೋತಿ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸಿತತ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸನಾ, ತಂ ನ ರೂಪಂ ಯಥಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ। ಸಿಯಾ ಪನೇತಂ ದುವಿಧಂ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ, ಅರೂಪಞ್ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಅರೂಪಂ, ತಂ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸಿತಂ "ನ ರೂಪ"ನ್ತಿ? ತಂ ನ, ವಿಸೇಸವಚನಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಮಿದ್ಧಂ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ದುವಿಧತಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನೀವರಣಭಾವಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ವತ್ತುಂ "ಯಂ ತಂ ಅರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ ಮಿದ್ಧಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ನೀವರಣಂ ಮಿದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಇತರಂ ಮಿದ್ಧಂ ವಿಯಾ"ತಿ।

ಭವತು ನೀವರಣಂ, ಕೋ ವಿರೋಧೋತಿ ಚೇ? ನೀವರಣಞ್ಚ ಪಹಾತಬ್ಬಂ। ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ ಪಹಾಯ "ಅದ್ಧಾ ಮುನೀಸಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ ತವಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೪೫) ವಚನತೋ। ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಞ್ಚ ರೂಪಂ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನೇವ ದಸ್ಸನೇನ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ಕುಸಲಂ, ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ವಿಪಾಕೋ, ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ, ರೂಪಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನೇವ ದಸ್ಸನೇನ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೭) ವಚನತೋ। ನ ಚೇತ್ಥ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ "ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ತುಮ್ಹಾಕಂ, ತಂ ಪಜಹಥಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩) ವಿಯ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ತಥಾ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ನ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ। ಯದಿ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ರೂಪಭಾವಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಥ, ಕಥಂ ಭಗವತೋ ನಿದ್ದಾ। ಮಿದ್ಧಞ್ಹಿ "ನಿದ್ದಾಪಚಲಾಯಿಕಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ ನಿದ್ದಾತಿ? ನ ಮಿದ್ಧಂ ನಿದ್ದಾ, ನಿದ್ದಾಹೇತುಭಾವತೋ ಪನ ತಂ "ನಿದ್ದಾ"ತಿ ವಿಭತ್ತಂ ಯಥಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿ। ಏವಮ್ಪಿ ನಿದ್ದಾಹೇತುನೋ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕಥಂ ಭಗವತೋ ನಿದ್ದಾತಿ? ನಿದ್ದಾ ಭಗವತೋ ಸರೀರಗಿಲಾನಿಯಾ, ನ ಮಿದ್ಧೇನ। ಸಾ ಚ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ಪಿಟ್ಠಿ ಮೇ ಆಗಿಲಾಯತಿ, ತಮಹಂ ಆಯಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨) ವಚನತೋ। ನ ಚೇತ್ಥ ಏವಮವಧಾರಣಂ ಮಿದ್ಧಮೇವ ನಿದ್ದಾಹೇತೂತಿ, ನಿದ್ದಾಹೇತು ಏವ ಮಿದ್ಧನ್ತಿ ಏವಮವಧಾರಣಾ। ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ಥಿ ನಿದ್ದಾಹೇತು, ಕೋ ಪನ ಸೋತಿ? ಸರೀರಗಿಲಾನಿಯಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ನಿದ್ದಾ ಭಗವತೋ ಸರೀರಗಿಲಾನಿಯಾ, ನ ಮಿದ್ಧೇನಾ"ತಿ।

ನಿದ್ದಾ ಚ ಭಗವತೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ...ಪೇ॰... ದಿವಾ ಸುಪಿತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭) ವಚನತೋ। ಇತೋಪಿ ನ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಚನತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣೇನ ನೀವರಣಞ್ಚೇವ ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಞ್ಚಾ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೭೬)। ನ ಚೇತ್ಥ ಯಥಾಲಾಭಭವನಂ? ಸಕ್ಕಾ ಪಚ್ಚೇತುಂ "ಸಕ್ಖರಕಥಲಿಕಮ್ಪಿ ಮಚ್ಛಗುಮ್ಬಮ್ಪಿ ಚರನ್ತಮ್ಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಮ್ಪೀ"ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯) ವಿಯ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧತಾಯ ರೂಪಭಾವಸ್ಸ। ಸಿದ್ಧೇ ಹಿ ತಸ್ಸ ರೂಪಭಾವೇ ಸಮ್ಭವತೋ ಯಥಾಲಾಭಪಚ್ಚಯೋ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಇತೋಪಿ ನ ರೂಪಂ ಮಿದ್ಧಂ ಆರುಪ್ಪೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ನೀವರಣಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನೀವರಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೮.೮) ಇಮಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ "ಆರುಪ್ಪೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ। ತಸ್ಮಾ "ನ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತಂ ಸುಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಮೇವ।

ಇತರೇಸೂತಿ ಬಲರೂಪಾದೀಸು। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾಪಿ ರೋಗಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ, ಪಗೇವ ಇತರಸ್ಸ। ಸೋ ಚ ಅತ್ಥತೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕಾರಾವತ್ಥಾಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ಏವ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ರೋಗರೂಪಂ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾಗಹಣೇನ ಗಹಿತಮೇವಾ"**ತಿ। **ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಗಹಣೇನ ಗಹಿತಮೇವಾತಿ** ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ರೂಪುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಉಪಾದಾವತ್ಥಾಯ ಚ ಅಞ್ಞಾ ಜಾತಿ ನಾಮ ನತ್ಥೇವ। ಸಮ್ಭವೋ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಏಕಚ್ಚೇಯಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಭವರೂಪಂ ಆಪೋಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಮೇವಾ"**ತಿ। ಕಾಯಬಲಂ ನಾಮ ಅತ್ಥತೋ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ತಸ್ಸಾ ವಿಪ್ಫಾರಭಾವತೋ। ಯತೋ ನಂ "ಪಾಣಬಲ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇನಾಹ **"ಬಲರೂಪಂ ವಾಯೋಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಮೇವಾ"**ತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ನೇಸಂ ಅಯಥಾಕ್ಕಮತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ? **ವಿಸುಂ ನತ್ಥೀತಿ** ಕತ್ವಾ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಅನಾದರದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ಮಿದ್ಧಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವಾ ಮಹಾಪಞ್ಹೋತಿ ಪಠಮಂ ಕತೋ। ತದನುಸಾರೇನ ಪಟಿಲೋಮನಯೇನ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

"**ಇತೀ**"ತಿ ಇದಂ "**ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ, ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಕ್ಕಮೇನ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತೀತಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತನಯೇನೇವಾತಿ ಅನೂನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅನಧಿಕಭಾವೋ ಪನ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ।

೪೪೭. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮರಾಸಿ ಹಿನೋತಿ ಏತೇನ ಪತಿಟ್ಠಹತೀಹಿ **ಹೇತು,** ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಲೋಭಾದಿಕೋ, ಅಲೋಭಾದಿಕೋ ಚ, ತಾದಿಸೋ ಹೇತು ನ ಹೋತೀತಿ **ನಹೇತು**। ನಾಸ್ಸ ಹೇತು ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಹೇತುಕಂ,** ಸಹೇತುಕಪಟಿಯೋಗಿಭಾವತೋ ಹೇತುನಾ ಸಹ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಹೇತುಕಮೇವ ಹೇತುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾಯ **ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ**। ಧಮ್ಮನಾನತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಹಿ ಸದ್ದತ್ಥನಾನತ್ತೇನ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ದುಕನ್ತರದೇಸನಾ ಹೋತೀತಿ ದುಕಪದವಸೇನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಸಹ ಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ **ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ**। ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತಂ, ವಿದಿತನ್ತಿ ವಾ **ಲೋಕಿಯಂ**। ಆ ಭವಗ್ಗಂ, ಆ ಗೋತ್ರಭುಂ ವಾ ಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ, ಸಹ ಆಸವೇಹೀತಿ **ಸಾಸವಂ,** ಆಸವೇಹಿ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಂಯೋಜನಿಯಂ ಓಘನಿಯಂ ಯೋಗನಿಯಂ ನೀವರಣಿಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಂ ಪರಾಮಟ್ಠಂ ಅಚೇತಸಿಕಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ನರೂಪಾವಚರಂ ನಅರೂಪಾವಚರಂ ನಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಅನಿಯತಂ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಆಹಿತೋ ಅಹಂ ಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತಭಾವೋ। ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾ , ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ಭವಂ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ,** ಚಕ್ಖಾದಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ** ಯಥಾ ವೇನಯಿಕೋತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೧; ಪಾರಾ॰ ೮) ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "**ಅತ್ತಭಾವಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕ**"ನ್ತಿ। **ಸೇಸಂ** ತೇವೀಸತಿವಿಧಂ। "**ತತೋ ಬಾಹಿರತ್ತಾ**"ತಿ ಇದಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಲಕ್ಖಣಾಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ಘಟ್ಟನವಸೇನಾತಿ** ವಿಸಯೀ, ವಿಸಯೋ ಚ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಘಟ್ಟನವಸೇನ। **ಸೇಸಂ** ಸೋಳಸವಿಧಂ। **ವಿಪರೀತತ್ತಾತಿ** ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಅಗಹೇತಬ್ಬತೋ। **ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಸಭಾವತ್ತಾತಿ** ಸುಖುಮಭಾವೇನ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವತ್ತಾ। ಞಾಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನೇ ನ ಹೋತೀತಿ **ದೂರೇ**। **ತೇರಸ** ಹದಯವತ್ಥುಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ। **ಸಭಾವೇನೇವಾತಿ** "ರೂಪಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ರೂಪಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿನಾ ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ। **ಸೇಸಂ** ದಸವಿಧಂ। **ತಬ್ಬಿಪರೀತತಾಯಾತಿ** ಸಭಾವೇನ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಬ್ಬತೋ। ಸೋತಾದೀನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುನೋ ವಿಯ ಪಸನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ ಏವ ಯಥಾಸಕಂ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಚಕ್ಖಾದಿ...ಪೇ॰... ಪಸಾದರೂಪ**"ನ್ತಿ। **ವಿಪರೀತತ್ತಾತಿ** ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವತ್ತಾ। **ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ತಾವ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ತೇಸಂ ಪಟುಮನ್ದಭಾವಾನುವತ್ತನತೋ, ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಸ್ಸ ಸಕಿಚ್ಚೇ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಹಜರೂಪಾನುಪಾಲನೇ। ತದುಭಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಾತಿ** ಗಹಿತತ್ತಾ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಞ್ಹಿ "ಮಮೇತಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ಕಮ್ಮುನಾ ಗಹಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ ಅಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ।

೪೪೮. **ಸನಿದಸ್ಸನಕಮ್ಮಜಾದೀನಂ ತಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಜಾದಿತ್ತಿಕಾನಞ್ಚ। **ಓಳಾರಿಕೇತಿ** ದ್ವಾದಸವಿಧೇ ಓಳಾರಿಕರೂಪೇ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಂ। ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ ಸನಿದಸ್ಸನಂ, ಪಟಿಹನನಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಹ ಪಟಿಘೇನಾತಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ, ಸನಿದಸ್ಸನಞ್ಚ ತಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಞ್ಚಾತಿ **ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ**। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ತಂ **ಸನಿದಸ್ಸನಂ**। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಗೋಚರಭಾವೋವ **ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ**। ತಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಾಯತನಂ ವಿಸೇಸೇತುಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸನಿದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಹಿ ಏಕೀಭೂತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಯೋ ನಾನತ್ತಕರೋ ವಿಸೇಸೋ, ಸೋ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚರಿತುಂ

ಯುತ್ತೋ। ಏವಂ ಹಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾವಬೋಧೋ ಹೋತೀತಿ। ಯೋ ಸಯಂ, ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ, ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಞ್ಚ ಪಟಿಮುಖಭಾವೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪತನಂ, ಸೋ **ಪಟಿಹನನಭಾವೋ,** ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾರಾದಿವಿಕಾರಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಸಯೇಸು ವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿ। **ಸೇಸಂ** ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ। ತಞ್ಹಿ ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಾಭಾವತೋ **ಅನಿದಸ್ಸನಂ,** ವುತ್ತನಯೇನೇವ **ಸಪ್ಪಟಿಘಂ।** ಉಭಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ **ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಂ। ಕಮ್ಮತೋ ಜಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಹದಯಞ್ಚಾತಿ ನವವಿಧಂ ರೂಪಂ, ಯಞ್ಚ ನವವಿಧೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನವವಿಧಮೇವ ರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಕಮ್ಮಜಂ।** ಯಞ್ಹಿ ಜಾತಞ್ಚ ಯಞ್ಚ ಜಾಯತಿ ಯಞ್ಚ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ "ಕಮ್ಮಜ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ ದುದ್ಧನ್ತಿ। **ತದಞ್ಞಪಚ್ಚಯಜಾತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯತೋ ಜಾತಂ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಜಂ। **ನಕುತೋಚಿಜಾತ**ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣರೂಪಮಾಹ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ, ಸದ್ದೋ, ಆಕಾಸಧಾತು, ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನೀತಿ ಏತಂ ಪಞ್ಚದಸವಿಧಂ ರೂಪಂ **ಚಿತ್ತಜಂ।** ಆಕಾಸಧಾತು, ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ, ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನೀತಿ ಏತಂ ದ್ವಾದಸವಿಧಂ ರೂಪಂ **ಆಹಾರಜಂ।** ಏತ್ಥ ಸದ್ದಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇರಸವಿಧಂ ರೂಪಂ ಉತುತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ **ಉತುಜಂ।** ಸೇಸಂ ಕಮ್ಮಜತಿಕೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೪೯. ದಿಟ್ಠಾದಿಚತುಕ್ಕವಸೇನ, ರೂಪರೂಪಾದಿಚತುಕ್ಕವಸೇನ, ವತ್ಥಾದಿಚತುಕ್ಕವಸೇನಾತಿ ಪಾಟೇಕ್ಕಂ ಚತುಕ್ಕಸದ್ದೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಅದಕ್ಖಿ ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ ಯಂ ದಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ಯಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ **ದಿಟ್ಠಂ** ನಾಮ ದಿಟ್ಠಸಭಾವಾನಾತಿವತ್ತನತೋ ಯಥಾ ದುದ್ಧನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ದಸ್ಸನವಿಸಯತ್ತಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। **ಸವನವಿಸಯತ್ತಾ**ತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। **ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಏತಂ ತಯಂ। **ಮುತಂ** ನಾಮ ಮುತ್ವಾ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ। ತೇನಾಹ "**ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಇನ್ದ್ರಿಯವಿಸಯತ್ತಾ**"ತಿ।

ಕಿಮಿದಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಾಮಾತಿ? ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋಧಾತುತ್ತಯಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಆಪೋಧಾತು ಅಗ್ಗಹಿತಾ, ನನು ಸೀತತಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ, ಸಾ ಚ ಆಪೋಧಾತೂತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಪನ ಸಾ ಆಪೋಧಾತು। ಕಿಞ್ಚರಹೀತಿ? ತೇಜೋಧಾತು ಏವ। ಮನ್ದೇ ಹಿ ಉಣ್ಹಭಾವೇ ಸೀತಬುದ್ಧಿ। ನ ಹಿ ಸೀತಂ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಗುಣೋ ಅತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಉಣ್ಹಭಾವಸ್ಸ ಮನ್ದತಾಯ ಸೀತತಾಭಿಮಾನೋ। ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ಅನವಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಸೀತಬುದ್ಧಿಯಾ ಯಥಾ ಪಾರಾಪಾರೇ। ತಥಾ ಹಿ ಘಮ್ಮಕಾಲೇ ಆತಪೇ ಠಿತಾನಂ ಛಾಯಂ ಪವಿಟ್ಠಾನಂ ಸೀತಬುದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪನ ಪಥವೀಗಬ್ಭತೋ ಉಟ್ಠಿತಾನಂ ಉಣ್ಹಬುದ್ಧಿ। ಯದಿ ಹಿ ಸೀತತಾ ಆಪೋಧಾತು ಸಿಯಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ ನ ಆಪೋಧಾತು ಸೀತತಾತಿ । ಇದಞ್ಚ ಭೂತಾನಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಉತ್ತರಂ, ಅನಿಚ್ಛನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಭೂತಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ಸಭಾಗವುತ್ತಿತಾಯ ಸಾಧಿತಾಯ ಉತ್ತರಮೇವ। ಯೇ ಪನ "ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಸೀತತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಇದಮೇವ ಉತ್ತರಂ। ಯದಿ ಹಿ ವಾಯೋಧಾತು ಸೀತತಾ ಸಿಯಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸೀತತಾ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ ನ ವಾಯೋಧಾತು ಸೀತತಾತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ದ್ರವತಾ ಆಪೋಧಾತು, ಸಾ ಚ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ ದಸ್ಸನಂ। ತೇ ವತ್ತಬ್ಬಾ "ದ್ರವಭಾವೋಪಿ ಫುಸೀಯತೀತಿ ಆಯಸ್ಮನ್ತಾನಂ ಅಧಿಮಾನಮತ್ತಂ ಸಣ್ಠಾನಂ ವಿಯಾ"ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಪುರಾತನೇಹಿ –

"ದ್ರವತಾ ಸಹವುತ್ತೀನಿ, ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ಸಮ್ಫುಸಂ।
'ದ್ರವತಂ ಸಮ್ಫುಸಾಮೀ'ತಿ, ಲೋಕೋಯಮಭಿಮಞ್ಞತಿ॥

"ಫುಸಂ ಭೂತಾನಿ ಸಣ್ಠಾನಂ, ಮನಸಾ ಗಣ್ಹತೇ ಯಥಾ।
'ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಫುಸಾಮೀ'ತಿ, ಞಾತಬ್ಬಾ ದ್ರವತಾ ತಥಾ"ತಿ॥

ಸೇಸನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ರೂಪಾದಿಸತ್ತವಿಧಂ ರೂಪಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ ರೂಪಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವಾತಿ** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ। ಅವಧಾರಣೇನ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಮ್ಪಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತೇ ನಿಯಮಾಭಾವತೋ ನ ವಿಞ್ಞಾತರೂಪತಾತಿ ಸಙ್ಕರಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಂ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪರೂಪಂ ನಾಮಾತಿ ಯದೇತ್ಥ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧೇ ರೂಪೇ "ನಿಪ್ಫನ್ನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ರೂಪಂ, ತದೇವ ರೂಪಲಕ್ಖಣಯೋಗತೋ ರೂಪಂ। ರುಪ್ಪನಂ ರೂಪಂ, ತಂ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಯಥಾ ಅರಿಸಸೋತಿ, ರೂಪಗುಣಯೋಗತೋ ವಾ ಯಥಾ ನೀಲಗುಣಯೋಗತೋ ನೀಲಂ ವತ್ಥನ್ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ರೂಪಸದ್ದೋ ರುಳ್ಹಿಯಾ ಅತಂಸಭಾವೇಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅಪರೇನ ರೂಪಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪರೂಪ"**ನ್ತಿ ಯಥಾ ತಿಲತೇಲಂ, ದುಕ್ಖದುಕ್ಖನ್ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೩೯) ಚ, ರುಪ್ಪನಸಭಾವಂ ರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಆಕಾಸಧಾತುಆದೀನಂ ಕಥಂ ರೂಪಭಾವೋತಿ? ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಕಾರಲಕ್ಖಣಭಾವತೋ ತಗ್ಗತಿಕಮೇವಾತಿ "ರೂಪ"ನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಸನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ವತ್ಥು,** ಚಿತ್ತತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಆಧಾರಭೂತಂ ರೂಪಂ। ತಂ ಪನ ಛಬ್ಬಿಧಂ। ತತ್ಥ ಹದಯರೂಪಂ ವತ್ಥು ಏವ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ। **ನ ದ್ವಾರಂ** ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಚಕ್ಖಾದಿ ವಿಯ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ದ್ವಾರಂ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಹದಯವತ್ಥು। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಹದಯರೂಪಂ ನಾಮ, ತಂ ವತ್ಥು, ನ ದ್ವಾರ"**ನ್ತಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ದ್ವಾರಂ** ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವತೋ। ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **ನ ವತ್ಥು। ಪಸಾದರೂಪಂ ವತ್ಥು ಚೇವ** ಅತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕಸ್ಸ, **ದ್ವಾರಞ್ಚ** ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದಿಕಸ್ಸ। **ಸೇಸಂ** ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ ರೂಪಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯತೋ **ನೇವ ವತ್ಥು ನ ಚ ದ್ವಾರಂ।**

೪೫೦. ಏಕತೋ ಏವ ಜಾತಂ **ಏಕಜಂ।** ನನು ಚ ಏಕತೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ರೂಪಜನಕಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿ ರೂಪಜನಕತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಅಪೇಕ್ಖತಿ। **ದ್ವಿಜನ್ತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇಮೇಸನ್ತಿ** ಇಮೇಸಂ ಪಭೇದಾನಂ **ವಸೇನ। ಕಮ್ಮಜಮೇವಾತಿ** ಕಮ್ಮತೋ ಏವ ಜಾತಂ। **ಚಿತ್ತಜಮೇವಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಚಿತ್ತತೋ ಚ ಉತುತೋ ಚ ಜಾತ**ನ್ತಿ ಕಾಲೇನ ಚಿತ್ತತೋ, ಕಾಲೇನ ಉತುತೋತಿ ಏವಂ ಚಿತ್ತತೋ ಚ ಉತುತೋ ಚ ಜಾತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತಂ ದ್ವಿಜಂ** ದ್ವೀಹಿ ಜಾತನ್ತಿ। ಪರತೋ ದ್ವೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸದ್ದಾಯತನಮೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಯಂ ಚಿತ್ತಜಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ, ತಂ ಸವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಮೇವಾತಿ ಏಕೇ। ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಕೋಪಿ ಅತ್ಥಿ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋತಿ ಪೋರಾಣಾ।

ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಹಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿನಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ "ಕಾಯವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಅಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇನ ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಚಿತ್ತಜೇನಾಪಿ ಸದ್ದನವಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಸೋ ಚ ವಾದೋ "ಸದ್ದೋ ಚ ಹೋತಿ, ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಚಾ"ತಿ ವಿರುದ್ಧಮೇವೇತನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಅಪರೇ ಪನ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಕಥಂ? "ಜಿವ್ಹಾತಾಲುಚಲನಾದಿಕಂ ವಿತಕ್ಕಸಮುಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಜಮೇವ ಸುಖುಮಸದ್ದಂ ದಿಬ್ಬಸೋತೇನ ಸುತ್ವಾ ಆದಿಸತೀ"ತಿ ಸುತ್ತೇ, ಪಟ್ಠಾನೇ ಚ ಓಳಾರಿಕಂ ಸದ್ದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಸ್ಸ ಅಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ವುತ್ತಾತಿ। **ತಂ ಚತುಜಂ। ಅವಸೇಸನ್ತಿ** ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಆಕಾಸಧಾತುಮಾಹ।

ಲಕ್ಖಣರೂಪಂ ಪನ ನಕುತೋಚಿಜಾತನ್ತಿ ಕುತೋಚಿಪಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ನ ಜಾತಂ, ನಾಪಿ ಸಯಮೇವ ಜಾತಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಜಾತಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಭಾವತೋ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಲಕ್ಖಣರೂಪಂ ನ ಜಾಯತೀತಿ?

ಲಕ್ಖಣಾಭಾವತೋ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಮನ್ತಾನಂ ಹಿ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಜಾತಿಆದೀನಂ। ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಮೇತಂ ಜಾತಿಆದೀನಿ ನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ। ಸಿಯಾ ಪನೇತಂ "ಜಾತಿಆದೀನಂ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ವಿಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ? ತಂ ನ, ಕಸ್ಮಾ? ತಥಾ ಸತಿ ಅನವಟ್ಠಾನಾಪತ್ತಿತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಜಾತಿಆದಿಮನ್ತಾನಿ ಸಿಯುಂ, ತಾನಿಪಿ ಜಾತಿಆದಿಮನ್ತಾನಿ, ತಾನಿಪಿ ಜಾತಿಆದಿಮನ್ತಾನೀತಿ ಅನವಟ್ಠಾನಮೇವ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ವುತ್ತಂ "ಜಾತಿಆದೀನಿ ನ ಜಾಯನ್ತೀ"ತಿ। ತೇನಾಹ **"ನ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ಥಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಪರಿಪಾಕಭೇದಮತ್ತಂ ಇತರದ್ವಯ"**ನ್ತಿ, ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ **"ಉಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥೀ"**ತಿ ಏತೇನ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಾಭಾವಮಾಹ। ಅಸತಿ ಉಪ್ಪಾದೇ ಕುತೋ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ **ಮತ್ತ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಭಾವಮ್ಪಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯಾ ಕುತೋಚಿ ಜಾತತಾವಚನಂ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಯಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವಕ್ಖಣೇ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ**ತಿ ಯೇ ತೇ ಚಿತ್ತಾದಯೋ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ರೂಪಾನಂ ಜನಕಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಸಂ ತದುಪ್ಪಾದನಂ ಪತಿ ಅನುಪರತಬ್ಯಾಪಾರಾನಂ ಯೋ ಸೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೂಪಲಕ್ಖಣೀಯೋ ಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವಕ್ಖಣೋ, ತದಾ ಜಾಯಮಾನಾನಂ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕಾರಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಜಾತಿಯಾ ಕುತೋಚಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಜಾತತ್ತಂ ಪಾಳಿಯಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಯಥಾ ತಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾದಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೂಪಗಮನಕ್ಖಣೇ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಾ ರೂಪಾದಯೋ ತತೋ ಪುರೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಾ ತತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಜಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯದಿ ಏವಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಜಾತಿಯಾ ಕುತೋಚಿ ಜಾತತಾ ಸಿದ್ಧಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ಜಾಯಮಾನಧಮ್ಮವಿಕಾರಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ಜಾತಿ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೋವ ತಸ್ಸಾ ಕುತೋಚಿ ಜಾತಭಾವೋ, ನ ಏವಮುಪಲಬ್ಭತಿ, ಅಥ ಖೋ ವಿಕಾರಭಾವೇನ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಸೇನಾ"ತಿ।

ತದಾ ಕಿರ ಸೋತೂನಂ ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ "ಅಯಂ ಜಾತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಭವೋ, ಸಯಞ್ಚ ನ ಕುತೋಚಿ ಜಾಯತಿ ಯಥಾ ತಂ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತೀ"ತಿ, ತಂ ನೇಸಂ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಸತ್ಥಾ "ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀ"ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕುತೋಚಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಜಾತಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇಸಿ, ನ ಪನ ಜರಾಮರಣಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವಕ್ಖಣೇ ಅದಸ್ಸನತೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ "ಜರಾಮರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ವುತ್ತಂ? ಯಸ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಪಾಕಭಙ್ಗತಾಯ ತೇಸು ಸನ್ತೇಸು ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಸನ್ತೇಸು। ನ ಹಿ ಅಜಾತಂ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ, ಭಿಜ್ಜತಿ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಜರಾಮರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಪರಿಯಾಯೇನ ಸುತ್ತೇಸು ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಭವಾದೀಸು ಕಮ್ಮಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಯೋನಿವಿಭಾಗತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತಿಯಞ್ಚ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಪರತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾಯಂ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೧. ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನದೀಪಕೇನ ಪದದ್ವಯೇನ ವೇದಯಿತಸ್ಸ ಬಹುಭೇದತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತಿ। ವೇದಯಿತಂ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ** ಧಮ್ಮಜಾತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಪುಬ್ಬೇ ವಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ ಅಧಿಕಾರತೋ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ**ತಿ

ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಂ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ। ಏವಞ್ಹಿ ರಾಸಟ್ಠಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ। ನೀಲಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾನನಂ, "ನೀಲಂ ಪೀತಂ ದೀಘಂ ರಸ್ಸ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೫) ಚ ಆದಿನಾ ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಜಾನನಂ ಗಹಣಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ। ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಂ** ಆಯೂಹನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಾಪತ್ತಿ, ಅಭಿಸನ್ದಹನಂ ವಾ, ಉಭಯಥಾಪಿ ಚೇತನಾಪಧಾನತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಏವಂ ವುತ್ತಂ **"ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ** ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ವಿಭಜನ್ತೇನ ಭಗವತಾ "ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಚೇತನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೨೧) ಚೇತನಾವ ವಿಭತ್ತಾ। ಮಿನಿತಬ್ಬವತ್ಥುಂ ನಾಳಿಯಾ ಮಿನಮಾನೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಯೇನ ಸಞ್ಜಾನನಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಆಕಾರೇನ ವಿಸಯಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪಲದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಜಾನನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ।** ಇತರೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವತೋ, ಸಮಾನಜಾತಿಆದಿವಿಭಾಗತೋ ಚ।

ಅತ್ತನಾ "ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸುತ್ತೇನ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇತಂ, ಯದಿದಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣ"**ನ್ತಿ ಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಾ ವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ಕತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸೇವ ಕತ್ತುಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿಜಾನಾತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ವಿಜಾನನಟ್ಠೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತದೇವ ಚಿನ್ತನಾದಿಅತ್ಥೇನ **ಚಿತ್ತಂ,** ಮನನಟ್ಠೇನ **ಮನೋ**ತಿ ಪರಿಯಾಯತೋಪಿ ನಂ ಬೋಧೇತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಖನ್ಧತೋ, ಭೇದತೋ, ಪರಿಯಾಯತೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಭಾವಿತಂ ಹೋತಿ।

ಜಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಸದಿಸಾಪಿ ಸದಿಸಾಕಾರಾತಿ **ಜಾತಿ,** ಸಮಾನಾಕಾರೋ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಜಾತಿ ಕಾಮಂ ಅನೇಕವಿಧಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ, ತಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಮೇವ ಪನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚಾ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಟ್ಠೇನ **ಕುಸಲಂ।** ಕೋಯಂ ಕುಸಲಟ್ಠೋ ನಾಮ? ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೋ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೋ ಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೋ। ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನಾಪಿ ಹಿ ಕುಸಲಂ ವುಚ್ಚತಿ "ಕಚ್ಚಿ ನು ಭೋತೋ ಕುಸಲ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೪೬; ೨.೨೦.೧೨೯)। ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನಾಪಿ "ಕತಮೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಕುಸಲೋ ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ? ಯೋ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ , ಅನವಜ್ಜೋ ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೧)। ಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೇನಾಪಿ "ಕುಸಲಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಾನಹೇತೂ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೦)। ಕುಸಲಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ರಾಗಾದೀನಂ ಚೇತಸಿಕರೋಗಾನಂ ಅವಜ್ಜಸಭಾವಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ, ಸುಖವಿಪಾಕವಿಪಚ್ಚನತೋ ಚ ಅರೋಗಂ, ಅನವಜ್ಜಂ, ಸುಖವಿಪಾಕಞ್ಚಾತಿ।

ಸದ್ದತ್ಥತೋ ಪನ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಯತಿ ಚಲಯತಿ ಕಮ್ಪೇತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಚ್ಛಿತೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಸಯನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ಪಾಪಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಕುಸೇ ಲುನಾತಿ ಛಿನ್ದತೀತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ ಞಾಣಂ ಕುಸಂ ನಾಮ, ತೇನ ಲಾತಬ್ಬಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಯಥಾ ವಾ ಕುಸೋ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಹತ್ಥಪದೇಸಂ ಲುನಾತಿ, ಏವಮಿದಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನಾತಿ ಛಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸೋ ವಿಯ ಲುನಾತೀತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲನತೋ ಸಂವರಣತೋ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಸಲಧಮ್ಮವಸೇನ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವಾಪಾದನೇನ ಚ ಮನಚ್ಛಟ್ಠೇಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಂವುತಾ ಪಿಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕುಚ್ಛಿತೇ ವಾ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಯತಿ ಕಮ್ಪೇತಿ ಅಪನೇತೀತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾನತೋ ನಿಸಾನತೋ ತೇಜನತೋ ಕುಸಾ, ದೋಸಲೋಭಾದಯೋ। ದೋಸಾದೀನಞ್ಹಿ ವಸೇನ ಚೇತನಾಯ ತಿಕ್ಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾ, ತೇ ಕುಸೇ ಲುನಾತಿ ಛಿನ್ದತೀತಿ **ಕುಸಲಂ।** ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾನತೋ ಅನ್ತಕರಣತೋ ವಿನಾಸನತೋ ಕುಸಾನಿ, ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ತೇಹಿ ಲಾತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ **ಕುಸಲಂ।** "ಕು" ಇತಿ ವಾ ಭೂಮಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ತಂಸದಿಸಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಪ್ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ಸಮ್ಪತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಅನುದಹನೇನ ವಿನಾಸನತೋ ಕುಂ ಸಿಯನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ರಾಗಾದಯೋ, ತೇ ವಿಯ

ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಲವನತೋ ಛಿನ್ದನತೋ **ಕುಸಲಂ**। ಪಯೋಗಸಮ್ಪಾದಿತಾ ಹಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ।

ನ ಕುಸಲನ್ತಿ **ಅಕುಸಲಂ,** ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಕುಸಲನ್ತಿ ಹಿ ಕುಸಲಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅಕುಸಲಪದಸ್ಸ ಅವಯವಭೇದೇನ ಅತ್ಥೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಯಥಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನ ಅರೋಗಂ, ನ ಅನವಜ್ಜಂ, ನ ಸುಖವಿಪಾಕಂ, ನ ಚ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಂ, ತಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಯಂ ನ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಲನಸಭಾವಂ, ನ ಕುಸಾನಂ ಲವನಸಭಾವಂ, ನ ಕುಸೇನ ಕುಸೇಹಿ ವಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಂ, ನ ಚ ಕುಸೋ ವಿಯ ಲವನಕಂ, ತಂ ಅಕುಸಲಂ ನಾಮಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಂ, ಯತೋ ಚೇತಸಿಕರೋಗಪಟಿಪಕ್ಖಾದಿಭಾವತೋ ಅರೋಗಾದಿಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ಬೋಧಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಂ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ। ತಂ ಪನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪಹಾಯಕಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನ ಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ **ಅಬ್ಯಾಕತಂ,** ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ಅಕಥಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಭಾವೋ** ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೋ। **ಅಕುಸಲಭಾವೋ** ಸಾವಜ್ಜದುಕ್ಖವಿಪಾಕಟ್ಠೋ, ತದುಭಯಭಾವೇನ ಅವುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನೇವ ಅರೋಗಸರೋಗಾದಿಭಾವೇನ ಚ ಅವುತ್ತತಾ ವಣ್ಣಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಚ ವತ್ವಾ "ಅಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನೇವ ಅವುತ್ತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಪಕಾರನ್ತರೇನ। ಅವುತ್ತತಾ ಚೇತ್ಥ ನ ತಥಾ ಅವತ್ತಬ್ಬತಾಮತ್ತೇನ, ಅಥ ಖೋ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸಭಾವತಾಯ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹೇತಂ "ಅವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೪೫೨. **ಭೂಮಿಭೇದತೋ**ತಿ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಾತಿ ಭೂಮಿ, ಠಾನಂ, ಅವತ್ಥಾ ಚ। ಅವತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಅವತ್ಥಾವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಗಯ್ಹತಿ, ಏವಂ ನೇಸಂ ಸುಖಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ । ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ ಭೂಮಿ ಠಾನವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಅವತ್ಥಾವಸೇನ। ಲೋಕಿಯಾ ವಾ ಠಾನಾವತ್ಥಾವಸೇನ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಅವತ್ಥಾವಸೇನೇವ। **ಕಾಮಾವಚರ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋತಿ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ। ತೇಸು **ವತ್ಥುಕಾಮೋ** ವಿಸೇಸತೋ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮೀಯನ್ತೀತಿ, **ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ** ತಣ್ಹಾ ಕಾಮೇತೀತಿ। ತೇ ದ್ವೇಪಿ ಸಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಅವಚರನ್ತಿ, ತಂ **ಕಾಮಾವಚರಂ**। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಏಕಾದಸವಿಧೋ ಕಾಮಭವೋ। ಇದಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತತ್ಥ ಅವಚರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಕಾಮಾವಚರಂ** ಏಕಸ್ಸ ಅವಚರಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ। ಏವಂ **ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾನಿ**ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ ರೂಪತಣ್ಹಾ ರೂಪಂ, ಅರೂಪತಣ್ಹಾ ಅರೂಪನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕಾಮೋ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ, ಅವಚರತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅವಚರಂ, ಕಾಮಸ್ಸ ಅವಚರಂ **ಕಾಮಾವಚರಂ**। ಏವಂ **ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾನಿ**ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತೀತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಂ** ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಇತರಂ ಪನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣನ್ತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಂ**।

ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋತಿ ಏತ್ಥ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಭೇದೋ ತಾವ ಯುತ್ತೋ ತೇಸಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ, ಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಞಾಣಸಙ್ಖಾರಕತೋ ಭೇದೋಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ, ಸೋ ಚ ತೇಸಂ ಭಾವಾಭಾವಕತೋತಿ ಕತ್ವಾ। ಸೋಭನಂ ಮನೋ, ಸುನ್ದರಂ ವಾ ಮನೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸುಮನೋ, ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಮಾನಸಿಕಸುಖಾ ವೇದನಾ ರುಳ್ಹಿಯಾ, ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಸಹಗತಂ ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಾ** ಚಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ನನು ಚ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಲೋಭಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಕಥಂ ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ಹೋತೀತಿ? ನಯಿದಮೇಕನ್ತಿಕಂ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಆಭೋಗಾದಿವಸೇನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಚತುಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಸಮಾಯೋಗಾದಿವಸೇನ ಯೋನಿಸೋವ ಆಭೋಗೋ ಹೋತಿ, ಕುಸಲಮೇವ ಚ ಮಯಾ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಕುಸಲಕರಣೇ

ಚಿತ್ತಂ ನಿಯಮಿತಂ, ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಚ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಕುಸಲಕರಣೇ ಏವ ಪರಿಣಾಮಿತಂ, ಅಭಿಣ್ಹಕರಣವಸೇನ ಚ ಸಮುದಾಚರಿತಂ, ತಸ್ಸ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ।

ಞಾಣೇನ ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ**। ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಏವ ಚೇತ್ಥ ಪಕಾರಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಕಿಲೇಸದೂರೀಭಾವಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ಕಾರಣಂ। ಯೋ ಹಿ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಅನವಜ್ಜಾನಿ ಸಿಪ್ಪಾಯತನಕಮ್ಮಾಯತನವಿಜ್ಜಟ್ಠಾನಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪೇತೀತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಪಞ್ಞಾಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೇ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸುಖಿನೋ ಧಮ್ಮಪದಾ ಪ್ಲವನ್ತಿ, ದನ್ಧೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತುಪ್ಪಾದೋ, ಅಥ ಖೋ ಸೋ ಸತ್ತೋ ಖಿಪ್ಪಂಯೇವ ವಿಸೇಸಭಾಗೀ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೯೧) ಹೋತೀ"ತಿ। ತಥಾ ಪಞ್ಞಾದಸಕಪತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕುಸಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯೇನ ಪನ ಕಿಲೇಸಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ, ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸದೂರೀಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಯೋಗಾ ವೇ ಜಾಯತೇ ಭೂರಿ, ಅಯೋಗಾ ಭೂರಿಸಙ್ಖಯೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೨)। ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರಸ್ಸ ವಾ ಸಮುಸ್ಸಾಹಜನಿತಂ ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತಂ ಸಙ್ಖರಣಂ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸೋ ಏತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ **ಅಸಙ್ಖಾರಂ**। ತೇನ ಪನ ಸಹ ಸಙ್ಖಾರೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಸಸಙ್ಖಾರಂ**। ಞಾಣೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿರಹಿತನ್ತಿ **ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ**। **ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ವೇದಯಮಾನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ ಮಜ್ಝತ್ತತಾಕಾರಸಣ್ಠಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಉಪೇತಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಇಕ್ಖಾ ಅನುಭವನನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ। ಅಥ ವಾ ಇಟ್ಠೇ ಚ ಅನಿಟ್ಠೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಕ್ಖಪಾತಾಭಾವೇನ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತಿ ಅನುಭವತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ತಾಯ ಸಹಗತನ್ತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ**। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಏವಂ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯದಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದೇಸಕಾಲಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞಗ್ಗಹಣೇನ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾ, ವಿಸುದ್ಧದಿಟ್ಠಿತಾ, ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ, ಏಕಾದಸ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ಕೇವಲಂ "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದೀನಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೧; ೨.೯೫) ನವನ್ನಂಯೇವ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವತ್ಥೂನಂ ಗಹಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನಿಯಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಸಹಜಾತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮವಸೇನ "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨) ವಿಯ ಸಮ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। **ಅಸಂಸೀದನ್ತೋ**ತಿ ಸಿಲೋಕಮಚ್ಛರಿಯಾದಿವಸೇನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯಂ ಸಂಸೀದಂ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಅನಾಪಜ್ಜನ್ತೋ, ತೇನ ಮುತ್ತಚಾಗತಾದಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನುಸ್ಸಾಹಿತೋ**ತಿ ಕೇನಚಿಪಿ ನ ಉಸ್ಸಾಹಿತೋ। ಸರಸತೋ ಹಿ ಪುಞ್ಞಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನಮಿದಂ। **ಪರೇಹೀ**ತಿ ಪನ ಪಾಕಟುಸ್ಸಾಹನದಸ್ಸನಂ।

ದಾನಾದೀನೀತಿ ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಯಾವ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ದಾನಾದೀನಿ ದಸ ಪುಞ್ಞಾನಿ, **ದಾನಾದೀನೀ**ತಿ ವಾ ದಾನಸೀಲಭಾವನಾಮಯಾನಿ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಏತ್ಥೇವನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। ಯತ್ಥ ಸಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಸನ್ತಾನಂ ಪುನನ್ತಿ, ಪುಜ್ಜಂ ಭವಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ ವಾ ಪುಞ್ಞಾನಿ। **ಅಸ್ಸ** ಪುಞ್ಞಚೇತನಾಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ಅಮುತ್ತಚಾಗತಾ** ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಸಾಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತತಾ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸೀಲಸಮಾದಾನಾದೀಸು ಅನಧಿಮುತ್ತತಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತದೇವಾ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿನಾ ಸದಿಸತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸದಿಸಮ್ಪಿ ಹಿ "ತದೇವಾ"ತಿ ವೋಹರೀಯತಿ ಯಥಾ "ಸಾ ಏವ ತಿತ್ತಿರೀ, ತಾನಿಯೇವ ಓಸಧಾನೀ"ತಿ। **ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥೇ**ತಿ ಲೀನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಹನಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇ ಅತ್ಥೇ। **ಏತ**ನ್ತಿ "ಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ಏತಂ ಪದಂ। **ಪುಬ್ಬಪಯೋಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯಂ ಸಙ್ಕೋಚೇ ಜಾಯಮಾನೇ ತತೋ ವಿವೇಚೇತ್ವಾ ಸಮುಸ್ಸಾಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ

ಚಿತ್ತಪಯೋಗಸ್ಸ, ಪುಬ್ಬಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ತಥಾಪವತ್ತಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಸೋ ಸಙ್ಖಾರೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕಾಲಿಕತ್ತಾ। "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೧; ೨.೯೫) ನಯಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಬಾಲ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಸಂಸೀದನುಸ್ಸಾಹನಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಸಹಸಾ**-ಗಹಣಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸರಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ** ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತೂನಂ ಅಭಾವಂ ಆಗಮ್ಮಾ**ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತಥಾರೂಪಚೇತೋಸಙ್ಖಾರಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತಾಯ ಕಾರಣಂ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ।

ಏವನ್ತಿಆದಿ ನಿಗಮನಂ। ತಯಿದಂ ಅಟ್ಠವಿಧಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಯಾವ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯದಾ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ತದಾ ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಫಲನ್ತಿ। ಯದಾ ಪನ ದುಹೇತುಕಂ, ತದಾ ದ್ವಾದಸ ತಿಹೇತುಕವಜ್ಜಾನಿ। ಅಹೇತುಕಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ತಿಹೇತುಕಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೇವ, ದುಹೇತುಕಾನಿ ಪನ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಕಾಲೇ ದ್ವಾದಸ, ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದಾನಕಾಲೇ ಅಟ್ಠ ಫಲನ್ತಿ। ತಿಹೇತುಕಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುಹೇತುಕೇಹಿ ನ ಹೋತಿಯೇವ। "**ಅಟ್ಠ ಫಲನ್ತೀ**"ತಿ ಚೇತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನಕಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞೇನ ಪನ ಕಮ್ಮುನಾ "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧೦೨) ವಚನತೋ ಸಹೇತುಕಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಹೋತಿಯೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚ ಪಕ್ಖೇ ಬಲವತಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಂ, ದುಬ್ಬಲೇನ ಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯೇ ಪನ ಆಗಮನತೋ ಚ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಭಾವಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ದ್ವಾದಸ, ಅಟ್ಠ ಚ ಫಲನ್ತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ತಿಧಾ ಫಲಂ ದದನ್ತಞ್ಚೇತಂ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ, ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀಸು ಭೋಗಸಮ್ಪದಞ್ಚ ಕರೋತಿ। ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ಯಂ ದೇವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಸದಿಸಂ ಭೋಗಜಾತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಫಲಂ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಇಟ್ಠಂ ಫಲಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ರೂಪಾವಚರಂ ಪನಾತಿ **ಪನ**-ಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸತ್ಥಜೋತಕೋ। ತೇನ ಯಥಾ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಮತ್ತಕರಂ, ನ ಏವಮಿದಂ, ಇದಂ ಪನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಕರಂ। ಯಥಾ ವಾ ತಂ ವೇದನಾಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋ ಅಟ್ಠಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ನ ಏವಮಿದಂ, ಇದಂ ಪನ ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ವಾತಿ ವಕ್ಖಮಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ಸವತ್ಥುಕಂ, ಸಾಸವಂ, ವಿನೀವರಣಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "**ಸವತ್ಥುಕಂ ಏವಾ**"ತಿ ಹಿ ಇಮಿನಾ ಅರೂಪಾವಚರಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, "**ಸಾಸವ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, "**ವಿನೀವರಣ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಘಸಹಿತದ್ವಯಂ। ಕತ್ಥಚಿ ಪಞ್ಚ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವೇ, ಕತ್ಥಚಿ ಅಪರಾನಿ ದ್ವೇತಿ ಏವಂ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದತೋ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ "**ಸೇಯ್ಯಥಿದ**"ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ಝಾನಕಥಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೭೯ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಮೇವ। ತಯಿದಂ ಭಾವನಾಮಯಮೇವ ಹುತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಯಥಾರಹಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಹೀನಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಂ ಪನೇತಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಸೋಳಸಸುಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ಉಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದಕನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಮತಿಕ್ಕಮಾದಿನಾ ಸಮಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ **ಅರೂಪಾವಚರಂ**। **ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಹಿ। ಕರಣೇ ಹಿ ಏತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಅರೂಪಾನಂ ವಾ ಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಕತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೋಗೋ ಯೋಗಭೇದೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ **ಆರುಪ್ಪಕಥಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೨೭೫ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಪಠಮ**ನ್ತಿ ಪಠಮಂ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಂ। **ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಾನಿಮಾನಿ ಭಾವನಾಮಯಾನೇವ ಹುತ್ವಾ ಯಥಾನುಪುಬ್ಬಂ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ, ನತ್ಥಿಭಾವಂ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚತೂಸು

ಅರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾಯೀನಿ। ಸೇಸಂ ಪನೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಛವಿಸುದ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾಯ ಸಮಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ **ಲೋಕುತ್ತರಂ**। ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಚತುಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯೋಗತೋತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಭಾವನಾಮಯಮೇವ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ನಾಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸತ್ತಭವಾದಿಭವೂಪಪತ್ತಿನಿವತ್ತಕನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ** ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೫೩. **ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ನಿಕಾಯನ್ತರಿಯಾ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಮತಿನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಕಾಮಾವಚರಗ್ಗಹಣಂ। ಮಹಗ್ಗತಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅವಧಾರಣಂ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ? ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಕಥಂ ವುತ್ತಂ? "ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕಾಮೋ ಉತ್ತರಪದಲೋಪತೋ, ಅವಚರತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅವಚರಂ, ಕಾಮಸ್ಸ ಅವಚರಂ ಕಾಮಾವಚರ"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯತಾ "ಕಾಮಾವಚರಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ" ವುತ್ತಾ ಯಥಾ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾವಿಸಯತಾ "ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಭಾವಸ್ಸ"। ಏಕಂಸೇನ ಚೇತಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಬ್ಯಾಪಿಲಕ್ಖಣಂ ನ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಹಿ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ ಭೂಮಿವವತ್ಥಾನಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಿಪಾಕದಾನವಸೇನ, ಏವಮ್ಪಿ ಅವಿಪಾಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಆಲಮ್ಬಣಧಮ್ಮವಸೇನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರತಾ, ಉತ್ತರಿತರಾಭಾವತೋ ಅನುತ್ತರತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ಚ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಆಪನ್ನಾ, ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕತಮಾ? ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ತಣ್ಹಾ, ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಕತಮೇ? ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯಾತಿ ಇತರೀತರಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾದೋಸೋತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ಅವೀಚಿಆದಿಏಕಾದಸೋಕಾಸನಿನ್ನತಾಯ ಕಞ್ಚಿ ತಣ್ಹಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂಸಭಾವಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ। **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇಪಿ** (ಧ॰ ಸ॰ ೯೮೫ ಆದಯೋ) "ಏತ್ಥಾವಚರಾ"ತಿ ವಚನಂ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋಕಾಸಾಯ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತದೋಕಾಸತಾ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಮೂಲತೋ ತಿವಿಧನ್ತಿ ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಲೋಭಾದೀನಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ತಂಸಹಿತಮ್ಪಿ ತಿವಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ಹಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಕಾರಣತ್ತಾ ಮೂಲಮಿವಾತಿ ಮೂಲಾನಿ, ಲೋಭೋ ಮೂಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಲೋಭಮೂಲಂ**। ಅಸಾಧಾರಣೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಯಥಾ ಭೇರಿಸದ್ದೋ, ಯವಙ್ಕುರೋತಿ। ತಥಾ **ದೋಸಮೂಲಂ**। ಮೋಹೋ ಏವ ಮೂಲಂ ಇಮಸ್ಸ, ನಾಞ್ಞನ್ತಿ **ಮೋಹಮೂಲಂ**।

ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾದಿಟ್ಠಿಗತಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಭೇದತೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಭೇದತೋ ಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಭೇದಸದ್ದೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯದೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ** ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಗೂಥಗತಂ, ಮುತ್ತಗತ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೧೧) ಯಥಾ। ಅಥ ವಾ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗತಮೇವ, ನ ಏತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬವತ್ಥು ತಥಾ ಸಭಾವನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ। ತಯಿದಂ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭, ೨೦೨, ೨೦೩, ೪೨೭; ೩.೨೭-೨೯) ಅಭಿನಿವೇಸಭಾವತೋ ಲೋಭೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಪವತ್ತತಿ, ನ ದೋಸೇನ।

ಯದಾಹೀತಿಆದಿ ಲೋಭಮೂಲಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರದಸ್ಸನಂ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ನ್ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಆದಿಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ। ತಾಯ ಹಿ ವಿಪಲ್ಲತ್ಥಚಿತ್ತಾ ಸತ್ತಾ "ಏತಾವಕೋ ಜೀವವಿಸಯೋ ಯಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರೋ"ತಿ ಪರಲೋಕಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ನತ್ಥಿ ಕಾಮೇಸು ಆದೀನವೋ"ತಿ ಯಥಾ ತಥಾ ಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಏಸ ಪನ್ಥೋ ಪಗೇವ ವಿಹಿತೋ ದೇವಯಾನೇ, ಯೇನ ಯನ್ತಿ ಪುತ್ತವನ್ತೋ ವಿಸೋಕಾ। ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಪಸವೋ, ಪಕ್ಖಿನೋ ಚ, ತೇನ ತೇ ಮಾತರಿಪಿ ಮಿಥುನಂ ಚರನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನಂ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಮಗ್ಗೋತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕಾಮೇ ವಾತಿ ಏತ್ಥ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ, ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಸುವಣ್ಣಹರಣಮೇವ ಅದಿನ್ನಾದಾನೇ ಸಾವಜ್ಜಂ, ಇತರಂ ಅನವಜ್ಜಂ। ಗರೂನಂ, ಗುನ್ನಂ, ಅತ್ತನೋ, ಜೀವಿತಸ್ಸ, ವಿವಾಹಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಾಯ ಮುಸಾವಾದೋ ಅನವಜ್ಜೋ, ಇತರೋ ಸಾವಜ್ಜೋ। ಗರುಆದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪೇಸುಞ್ಞಹರಣಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಇತರಂ ಸಾವಜ್ಜಂ। ಭಾರತಯುದ್ಧಸೀತಾಹರಣಾದಿಕಥಾ ಪಾಪವೂಪಸಮಾಯ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಾದಿಕೇ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ದಿಟ್ಠಮಙ್ಗಲಾದೀನೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತಮಙ್ಗಲಾನಿ। **ಸಭಾವತಿಕ್ಖೇನಾ**ತಿ ಲೋಭಸ್ಸ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ವಾ ವಸೇನ ಸರಸೇನೇವ ತಿಖಿಣೇನ ಕುರೂರೇನ। **ಮನ್ದೇನಾ**ತಿ ದನ್ಧೇನ ಅತಿಖಿಣೇನ। ತಾದಿಸಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಸಮುಸ್ಸಾಹನೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೇನಾ"**ತಿ। **ಪರಭಣ್ಡಂ ವಾ ಹರತೀತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ತಥಾಪವತ್ತನಕಮುಸಾವಾದಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಕಾಮಾನಂ ವಾ** ಅನುಭುಯ್ಯಮಾನಾನಂ। **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಪರಸನ್ತಕಸ್ಸ ವಾ ಅಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತಾಯ ಯಂ ಲದ್ಧಂ, ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಗಹಣಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ದುವಿಧಮೇವ ಹೋತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನ ಭೇದಾಭಾವತೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ "ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮೇಹಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ। **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸೂ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತನಾದೀಸು। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಮುಸಾವಾದಪೇಸುಞ್ಞಫರುಸಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಬ್ಯಾಪಾದೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಭಾವತಿಕ್ಖಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಸಙ್ಖಾರಮೇವ ಹೋತಿ, ಇತರಂ ಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ತಿಕ್ಖಮನ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ"**ತಿ। ಮನ್ದಂ ಪನ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಏಕಂಸೇನ ಸಸಙ್ಖಾರಮೇವಾತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಯಂ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ಮನ್ದಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಥಾವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮೋಹೇಕಹೇತುಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಮೂಲನ್ತರವಿರಹತೋ ಅತಿಮೂಳ್ಹಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಯೋಗತೋ ಚಞ್ಚಲಞ್ಚಾತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ**ಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾ ಅತ್ಥಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಹಿ ಸಂಸಪ್ಪನವಸೇನ, ವಿಕ್ಖಿಪನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತದ್ವಯಸ್ಸ ಕೀದಿಸೇ ಕಿಚ್ಚೇ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾಯ, ಉಸ್ಸಾಹೇತಬ್ಬತಾಯ ವಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ। ಅಞ್ಞೇಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಿಸೇಸತೋ ಏತ್ಥೇವ ಬಲವಂ, ತತೋ ಏವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪಧಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಇದಮೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ತಥಾ **ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ೪೨೭) ಇಧ ಸರೂಪತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಆಗತಂ, ಏವಂ ಅಸಾಧಾರಣಪಧಾನಧಮ್ಮವಸೇನ ಮೋಹಮೂಲಂ "ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ** ಸಂಸಯೋ। **ವಿಕ್ಖೇಪೋ** ಅವೂಪಸಮೋ, ಭನ್ತತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಯಿದಂ ದ್ವಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಯಥಾರಹಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಚೇವ ಕಮ್ಮವಸೇನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಸೇಸಂ ಏಕಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಚತೂಸುಪಿ ಅಪಾಯೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ, ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಸುಗತಿಯಮ್ಪಿ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಪನ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಮೇವಾತಿ। ಏತ್ಥಾಹ - ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಂ

ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಬ್ಭಾವತೋ ತತೋ ಬಲವನ್ತಮ್ಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ನ ದೇತೀತಿ? ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ಇದಂ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇನ್ತಂ ಅಪಾಯೇಸು ದದೇಯ್ಯ, ಅಪಾಯಗಮನೀಯಞ್ಚ ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬನ್ತಿ ತತ್ಥ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನ ದೇತಿ, ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾನಂ ಪನಸ್ಸ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ** "ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭಂ ೭೩೦ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ) ವಚನತೋ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ದಸ್ಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಸಹಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಉಭಯವಿಪಾಕಮ್ಪಿ ದೇತಿ, ನ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ತದಭಾವತೋತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ, ಯಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂ ತಂ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ಉದಾಹು ನೋತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ಪಟ್ಠಾನೇ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕೇ "ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬ"ಮಿಚ್ಚಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ತಬ್ಬಿರುದ್ಧಸಭಾವತಾಯ ತತ್ಥ ನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಏವಮ್ಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ತಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ** (ಧಂ ಸಂ ೩೬೫ ಆದಯೋ) ಆಗತಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ನಿಯೋಗತೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ಯಥಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಅತೀತಾದೀನಂ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ನ ವುತ್ತಾ, ಏವಮೇತಸ್ಸಾಪಿ। ಅಥ ವಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಸ್ಸಾಪಿ ತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ, ಸಾವಜ್ಜತೋ ಚ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಪರಿಯಾಯೋ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ನತ್ಥಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾಪಸಙ್ಗದೋಸೋ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಚ ನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬನ್ತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋಪಿ ನ ವುತ್ತೋ। ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಸಹಾಯವೇಕಲ್ಲಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಕತಂ, ನ ಕೋಚಿಪಿ ಭಾವೋ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮತಂ ತಸ್ಸ ಆಪಾದಿತೋತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಭಾವಾಪೇಕ್ಖಂ ದಸ್ಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬವಚನನ್ತಿ ತದಭಾವತೋ ತಂ ವಿಭಜನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ।

೪೫೪. "ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **"ಅಬ್ಯಾಕತಂ ವಿಪಾಕ"**ನ್ತಿ ಆದಿಕೋ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ, ತತೋ ಏವ ಅಧಿಕತಾಬ್ಯಾಕತಾಪೇಕ್ಖಾಯ **ದುವಿಧ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಮ್ಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವತೋ ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವೋ ಕುಸಲೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಹೇತುಕತಾ ಸಹೇತುಕತಾ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುವಸೇನ, ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುವಸೇನ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಹಿ ಸಹೇತುಕತಾ ಸಹೇತುಕಕಮ್ಮವಸೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುವಸೇನೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ಸಹೇತುಕತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಸಹೇತುಕಸ್ಸ ಅಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ಹೋತೀತಿ? ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಕಿಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿಪಾತಮತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಯಥಾ ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ಏವಂ ಮನ್ದತರಮನ್ದಕಿಚ್ಚೇಸು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣೇಸೂತಿ ಹೇತೂನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋಪಿ ನೇಸಂ ಅಹೇತುಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಿಸಿಟ್ಠಮನನಕಿಚ್ಚಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಮನೋಮತ್ತಾ ಧಾತು **ಮನೋಧಾತು**।

ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಜಾನನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತರೂಪವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ**। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತವಚನೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ವಿಜಾನನಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ ಫಸ್ಸಾದಿಕೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಚಕ್ಖುರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ನಿಸ್ಸಯತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಭಾವೇತಿ ಉಭಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಚಕ್ಖು ನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ಅನ್ಧಾಪಿ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ, ನ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ನೀಲಾದಿರೂಪಂ ನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ದೇಸಾದಿನಿಯಮೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಅತ್ಥೇವ ಚ ನಿಯಮೋ, ಏಕನ್ತಸಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾತಿ "ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ

ನೀಲಾದಿಆಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾದೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ૩.೪೨೧, ೪೨೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೪; ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫)।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ವಚನಭೇದೋ ಕತೋತಿ? ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ಅನೇಕಮೇವ ಸಂಹತನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ಅನೇಕಮೇವಾತಿ? ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸತೋ। ಚಕ್ಖು ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಭಾವತೋ, ಅಸತಿ ಅಭಾವತೋ। ಯತೋ ತಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂನಿಸ್ಸಯತಾ ಚಸ್ಸ ನ ಏಕದೇಸೇನ ಅಲ್ಲೀಯನವಸೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ಅರೂಪಭಾವತೋ, ಅಥ ಖೋ ಗರುರಾಜಾದೀಸು ಸಿಸ್ಸರಾಜಪುರಿಸಾದೀನಂ ವಿಯ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ। ಇತರೇ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾ ತೇನ ತೇನ ವಿಸೇಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸ್ವಾಯಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಏಕವಚನೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ।

ರೂಪಂ ಪನ ಯದಿಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪುರೇತರಂ ಹುತ್ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಅನೇಕಮೇವ ಸಂಹತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಸಭಾವಭೂತಂ, ಪರಿಕಪ್ಪಿತಾಕಾರಮತ್ತಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ತದಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸೋ ತಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಮಣಸಭಾವತಾಯ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಓಲುಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾರಣತಾಯ ಆಲಮ್ಬನೀಯತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾ ತಥಾ ಸಭಾವೂಪಲದ್ಧಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ, ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಸ್ಸ ಸಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ಪವತ್ತತಿ। ಸಾ ಚಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವೂಪಲದ್ಧಿ, ನ ಏಕದ್ವಿಕಲಾಪಗತವಣ್ಣವಸೇನ ಹೋತಿ, ನಾಪಿ ಕತಿಪಯಕಲಾಪಗತವಣ್ಣವಸೇನ, ಅಥ ಖೋ ಆಭೋಗಾನುರೂಪಂ ಆಪಾಥಗತವಣ್ಣವಸೇನಾತಿ ಅನೇಕಮೇವ ರೂಪಂ ಸಂಹಚ್ಚಕಾರಿತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ "ರೂಪೇ ಚಾ"ತಿ ಬಹುವಚನೇನ ನಿದ್ದಿಸಿ।

ಯಂ ಪನ "ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥನ್ತಿ? ತಮ್ಪಿ ಯಾದಿಸಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಾದಿಸಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕೀದಿಸಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಸಮುದಿತನ್ತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯದೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಆಯತನಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಾ, ನ ದಬ್ಬಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನಾ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಸಮುದಾಯಾರಮ್ಮಣತಾ ಆಸಙ್ಕಿತಬ್ಬಾ ಸಮುದಾಯಾಭೋಗಸ್ಸೇವಾಭಾವತೋ। ಸಮುದಿತಾ ಪನ ವಣ್ಣಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಸಮತ್ಥಾ ಸಮುದಿತಾ ಆರಮ್ಮಣಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದಟ್ಠುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಅನ್ಧಾ ಸಮುದಿತಾ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ? ನಯಿದಮೇಕನ್ತಿಕಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಂ ಸಿವಿಕಾವಹನಾದೀಸು ಸಮತ್ಥತಾಯ ದಸ್ಸನತೋ। ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚ ಯಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠಿತಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವಣ್ಣಂ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ಸಮುದಿತಾನಂ ವಣ್ಣಂ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ತೇಸಂ ಸಂಹಚ್ಚಕಾರಿತಾ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಾ। ಏತೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪರಮಾಣುರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಉದಾಹು ತಂಸಮುದಾಯೋತಿಆದಿಕಾ ಚೋದನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಸೋತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಸದ್ದೇ ಚಾ"ತಿಆದೀಸುಪಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ૩.೪೨೧, ೪೨೫, ೪೨೬) ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ಉಭಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕತಾಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ವಿಭಾವನಂ ಕತಂ, ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ರೂಪಮತ್ತಾರಮ್ಮಣರಸನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಕರಣರಸಂ। ಮತ್ತಸದ್ದೇನ ಯಥಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ಏವಂ ರೂಪಾಯತನೇಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಏಕಚ್ಚೇ ವಿಸೇಸೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಣ್ಣಮತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ತತ್ಥ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಾ"ತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ತದಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮನನ್ತರವಿಗತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಕಾರಕಾ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾಯ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಾ ಅಪಗಮಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು**ಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಗಹಿತಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ತದನನ್ತರಮೇವ ಅಪರಿಪತನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೀ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪಾದಿಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನರಸಾ**"ತಿ। ತಥಾಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ತತೋ ವಾ ಕತಿಪಯಾನಂ ವಿಜಾನನಸಭಾವಾಪಿ **ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ** ವುತ್ತಾ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ಛಸ್ವೇವ ವಾ ಇತರೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। **ಸನ್ತೀರಣಾದಿಕಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಾ ವಾ, ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿಕಿಚ್ಚಾ ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "**ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಾ**"ತಿ ಇದಂ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ತಂತಂಅನನ್ತರಾತೀತವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮಪದಟ್ಠಾನಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। **ತಸ್ಸಾ ಭೇದೋ**ತಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ "ದುವಿಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಾಯ ದುವಿಧತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಭೇದೋ। **ಏಕನ್ತಮಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ, ಅತಿವಿಯ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚೇವ ಜವನಾವಸಾನೇ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನಂ ಅನ್ತರಾಳಂ ಠಾನಂ, ಇತರತ್ರ ಜವನಭವಙ್ಗಾನನ್ತಿ ಏವಂ **ದ್ವಿಠಾನಾ ಹೋತಿ**। ಇತರಾಯಪಿ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವ ಠಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿಕಾಲೇ ಪನ ಚುತಿಭವಙ್ಗಾನಂ ಅನ್ತರಾಳಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಆವಜ್ಜನಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಜ್ಜನಾನಂ ಜವನಾವಜ್ಜನಾನಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಾನಞ್ಚ ಅನ್ತರಾಳಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ, ತದಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಜವನಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ವಾ ಅನ್ತರಾಳಂ ಚುತಿಯಾ ಠಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಛಸೂತಿ ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಾಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ನಾತಿಇಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭೂತಾನಂ ಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ **ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸುಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ**। ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂಯೇವ ಘಟ್ಟನಾ ದುಬ್ಬಲಾತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ। ತೇನಾಹ "**ಸೇಸಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತ**"ನ್ತಿ। **ಸೇಸಂ** ಛಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ।

ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಾ ಚೇವ ಅಲೋಭಾದೋಸಾ ಚ ಅಲೋಭಾದಯೋ, ತೇಹಿ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ವಿಪಾಕಹೇತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ **ಅಲೋಭಾದಿವಿಪಾಕಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ**। **ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ವಿಯ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಿಭೇದತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋ ಅಟ್ಠವಿಧಂ, ಏವಮಿದಮ್ಪೀತಿ ಅಟ್ಠವಿಧತಾಯ ಸದಿಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಮಾವಚರಭಾವತೋ ಹೀನಾದಿತೋ, ಯೋನೀಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ಸದಿಸಮೇವ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮತೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣತೋ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ಚ ವಿಸದಿಸಂ। ತಥಾ ಹಿ ಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಇದಂ, ವಿಪಾಕಾನಂ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತ್ತಾ। ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರವಸೇನ ಪನ ಇಮಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ಥೇವ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸು ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ। ಯಥಾ ಪನ ಕುಸಲಂ ಗತಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿವಸೇನ

ಸತ್ತವಿಧಞ್ಚ, ನ ಏವಮಿದಂ ತದೇಕದೇಸೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣತೋ, ಏಕಚ್ಚಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ಚ ವಿಸದಿಸತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಥಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸೂತಿ** ಪರಿತ್ತಾದಿಅತೀತಾದಿಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಪ್ಪಭೇದೇಸು ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು।

ಆಗಮನಾದಿವಸೇನಾತಿ ಆಗಮನಪಚ್ಚಯವಸೇನ। ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತೇನ ಮುಖೇ ಚಲಿತೇ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಚಲನಂ ವಿಯ ಅಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಏವಂ ಆಗಮನವಸೇನ। ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪನ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತೇನ ಬಲವನ್ತೇಹಿ ವಿಭೂತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಸಙ್ಖಾರೋ, ದುಬ್ಬಲೇಹಿ ಸಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ। **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ**ನನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ। ತೇಸಂ ಹಿ ವಸೇನ ಕುಸಲತೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾಭಾವೋ। **ನಿರುಸ್ಸಾಹ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉಸ್ಸಾಹೋ ನಾಮ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮಾನಸನ್ತಾನೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ಸೋ ವಿಪಾಕೇಸು ನತ್ಥೀತಿ ತಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ। ಕುಸಲೇಸು ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸಪವತ್ತೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ತಂ **ಸಉಸ್ಸಾಹಂ**।

ಲೋಭಾದೀನಂ ಏಕನ್ತಸಾವಜ್ಜತಾಯ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಹೇತುಕಾನಂ ನತ್ಥಿ ವಿಪಾಕಭಾವೋ, ಅಲೋಭಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತಅನವಜ್ಜಸಭಾವಾನಂ ಕಾರಣಸ್ಸ ತಬ್ಬಿಧುರತಾಯ ನತ್ಥೇವ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅಹೇತುಕಮೇವಾ**"ತಿ। ಯಥಾ ಅತಿಇಟ್ಠೇ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ವೇದನಾಭೇದಸಬ್ಭಾವತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾತಿ, ನ ಏವಂ ಅತಿಅನಿಟ್ಠೇ, ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ವೇದನಾಭೇದೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಏಕಮೇವಾತಿ "**ಸತ್ತವಿಧ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವೇದನಾಭೇದೇ ಅತಿಅನಿಟ್ಠೇ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಚ ಪಟಿಘೇನ ವಿನಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಹಗತತಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ ಹೀನಾ**ತಿ ಏಕನ್ತನಿಹೀನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭಾವತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಹೀನಾ ಏವ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ। ತೇನಾಹ "**ದುಕ್ಖಂ ವಿಯ ನಾತಿತಿಖಿಣಾ**"ತಿ। ಯಥಾ ದುಕ್ಖಂ ಅತಿವಿಯ ತಿಖಿಣಂ ಕಟುಕಂ, ನ ಏವಮಯಂ, ತಥಾಪಿ ದುಕ್ಖಸಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅದುಕ್ಖೋ ಹೋತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಭಾವೋ ಚಸ್ಸ ಬಲವತಾ ಬಾಧಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಹರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತೇನ ಕರಿಯಮಾನಬಾಧಾಯ ಉಪೇಕ್ಖನಾ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಇತರೇಸೂ**ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇಸು।

ರೂಪಾವಚರನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ। ವಿಪಾಕಕಥಾ ಹೇಸಾತಿ। **ಕುಸಲಂ ವಿಯಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ವಿಯ। ನ ಹಿ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ತದಞ್ಞಕುಸಲಸದಿಸೋ। ಅಪಿಚ ಸಮ್ಬನ್ಧಿಸದ್ದಾ ಏತೇ, ಯದಿದಂ "ಕುಸಲಂ, ವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಚ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ "ಮಾತರಂ ಪಯಿರುಪಾಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ಮಾತರನ್ತಿ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ಸಿದ್ಧಮೇವೇತಂ, ಏವಂ ಇಧಾಪೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಂ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲಸದಿಸತಾ ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ ಯೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಕುಸಲೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ವಿಪಾಕೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕುಸಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ತತ್ಥೇವ ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಪವತ್ತತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಏವ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ? ಅಸಮ್ಭವತೋ, ಆನಿಸಂಸಭೂತತ್ತಾ ಚ। ತಞ್ಹಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಂ ರೂಪಾವಚರಮೇವ ದದೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ವುತ್ತಾತಿ ನ ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ। ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮಸಮ್ಭವೋ। ಝಾನಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಭೂತಞ್ಚ ದಾನಾದೀನಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ವಿಯಾತಿ।

ಪವತ್ತಿತೋ ಪನ ವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥೇವ ಭೇದೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕುಸಲಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಂ ವಿಯ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಾದಿಆರಮ್ಮಣಭೇದತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। ಪವತ್ತಿಭೇದೋ ವುತ್ತನಯೋವ ಜವನವಸೇನ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತನತೋ।

ಚತುಮಗ್ಗಯುತ್ತಚಿತ್ತಫಲತ್ತಾತಿ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಫಲತ್ತಾ, ಚತುಬ್ಬಿಧಸಾಮಞ್ಞಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಪರಿಮಾಣಂ ಪವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಪವತ್ತಿಯಾ "**ದ್ವಿಧಾ ಪವತ್ತತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬಮ್ಪೀ**ತಿ ತೇವೀಸತಿವಿಧಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಂ, ಪಞ್ಚವಿಧಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ, ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಂ, ಚತುಬ್ಬಿಧಮೇವ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ಛತ್ತಿಂಸವಿಧಂ ಹೋತಿ।

ಭೂಮಿಭೇದತೋ ತಿವಿಧಂ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಹಿ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ನತ್ಥಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅನನ್ತರವಿಪಾಕದಾಯಿಭಾವತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಸಮಾಧಿಮಾನನ್ತರಿಕಞ್ಞಮಾಹೂ"ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೫; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೨೮)। ಹೋತು ತಾವ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅನುತ್ತರಂ ಕುಸಲಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪನಯನತೋ ಸಫಲಂ, ಅರಹತೋ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪನಯನತೋ ನಿಪ್ಫಲಂ, ತಸ್ಸ ಕಿರಿಯಭಾವೋ ಕಸ್ಮಾ ನ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ? ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ತಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ಸಕಿಂಯೇವ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ಪವತ್ತತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ, ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಅರಹತೋಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚೇತಂ ಅತ್ಥಿ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಲೋಕುತ್ತರಕಿರಿಯವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಕಿರಿಯವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚ ಕಿರಿಯಾಮತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ವಿಯ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಪಾಕಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಕಿರಿಯಾಮತ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನಕವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ವಿಪಾಕಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಏತ್ಥ ಹಿ ಯದೇತಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ, ತಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಂ ಅನಾಸೇವನತಾಯ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ ಅಬೀಜಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ವಿಯ ಪುಪ್ಫಂ ಅಫಲಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಉಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಾಯಂ ಸನ್ತತಿಯಂ ಪವತ್ತಂ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲಾಯ ಲತಾಯ ಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಫಲದಾಯಿ ನ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಕಿರಿಯಹೇತುನಾ ನಾಮ ಅಲೋಭಾದಿನಾವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "**ಅಲೋಭಾದಿಕಿರಿಯಹೇತುವಿರಹಿತ**"ನ್ತಿ।

ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪುರೇಚರಾ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಂ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪುರೇಚರರೂಪಾದಿವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಯಂ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ವಿಸಿಟ್ಠಮನನಕಿಚ್ಚಾಭಾವೇನ ಮನೋಮತ್ತಾ ಧಾತೂತಿ **ಮನೋಧಾತು**। ತಥಾ ಹೇಸಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ **ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೧೭) ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಆವಜ್ಜನರಸಾ**ತಿ ಆಭೋಗರಸಾ, ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಾ ಪುರಿಮಾಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಓಣೋಜನರಸಾ। **ಭವಙ್ಗವಿಚ್ಛೇದಪದಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನವಿಚ್ಛೇದಪದಟ್ಠಾನಾ। ಅಪುಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ಸಕಿದೇವ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿಸಯರಸಂ ಅನುಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಾವ ಹೋತಿ**।

ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾ। **ಅಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾನಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕಾ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನರಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣೇನ ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣಂ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೀ ವಿಯ ಪವತ್ತನತೋ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನರಸಾ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ಆವಜ್ಜನರಸಾ। ತಥಾಭಾವೇನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಾಲೇ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಾನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಆವಜ್ಜನಕಾಲೇ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಅಞ್ಞತರಾಪಗಮೋ ಏತಿಸ್ಸಾ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ "**ಅಹೇತುಕ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನಾ**"ತಿ।

ಅರಹತನ್ತಿ ಅರಹತಂಯೇವ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವತೋ। **ಅನುಳಾರೇಸೂತಿ** ಅಟ್ಠಿಕಸಙ್ಖಲಿಕಪೇತರೂಪಾದೀಸು, ಅಞ್ಞೇಸು ವಾ ಅಪ್ಪಣೀತೇಸು ವತ್ಥೂಸು। **ಹಸಿತುಪ್ಪಾದನರಸಾತಿ** ಹಸಿತಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಾದನರಸಾ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತಂ "ಹಸಿತುಪ್ಪಾದನ"ನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಕಚಿತ್ತಾನಂ ಅಭಾವತೋ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಹಿ ದ್ವಾದಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀನಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಕಾನಿ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಇದಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಚಾರಣಪಞ್ಞಾವಿರಹಿತಂ ಪರಿತ್ತೇಸು ಅಪ್ಪಣೀತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅರಹನ್ತಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಭಗವತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅತೀತಂಸಾದೀಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಂ ವತ್ವಾ "ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ವಚನತೋ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಏಕೇ । ತತ್ಥ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ಸಿತಕರಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನಾಗತಂಸಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನುವತ್ತಕತ್ತಾ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಯೇವಾತಿ ಏವಂ ಪನ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇ ಸತಿ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾನಂ ವಿರೋಧೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ತೇಸಂ ಞಾಣಾನಂ ಚಿಣ್ಣಪರಿಯನ್ತೇ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚ ಏತಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜನಭಾವೋ ವಿಬನ್ಧತೀತಿ। **ಏಕನ್ತತೋ ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಾ** ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ।

ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋತಿ ಅಯಂ ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ, ಅರಹತಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತದಭಾವೋತಿ ಉಭಯೇಸಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮುಪಲಕ್ಖಿತೋ ಏತ್ಥ ಕುಸಲಕಿರಿಯವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ವಿಸೇಸೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅವಿಪಾಕಸ್ಸಾಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಕಿರಿಯಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ನಿವತ್ತಿತೋ ಹೋತಿ। ಪರತೋ **ಕುಸಲತೋ ವಿಸೇಸೋತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೪೫೫. ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಬ್ಯಾಕತಾನಿ **ಏಕೂನನವುತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ** ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನಾದಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ಏವ। ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ "**ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತನ್ತೀ**"ತಿ।

ಆನುಭಾವೇನಾತಿ ಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ। ಕತೂಪಚಿತಂ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ಆನುಭಾವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ** ಛಸು ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಚ। **ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ ಕತೂಪಚಿತಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಮ್ಮಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ವಿಪಾಕದಾನಾಯ ಲದ್ಧೋಕಾಸಂ। ತೇನಾಹ "ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತ"ನ್ತಿ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ** ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಚೇತನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾದಿ। **ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ಯಂ ಗತಿಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ರೂಪಾಯತನಂ। **ಪಣ್ಡಕಾದಿಭಾವನ್ತಿ** ಪಣ್ಡಕಮೂಗಮಮ್ಮನಾದಿಭಾವಂ। ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ದ್ವಿಹೇತುಕಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭೂತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು **ದುಬ್ಬಲ...ಪೇ॰... ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು**। **ನೇಸನ್ತಿ** ಭಾವಿತರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಮೇವಾತಿ** ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಮೇವ।

ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥಾತಿ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸರೂಪದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಭವಾಲಮ್ಬನಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಪನ ಯದೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾಯಂ** ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ।

ತಂ ತನ್ತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಯಂ ಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ, ತಂ ತಂ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಅನುಬನ್ಧಮಾನಂ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವಾತಿ** ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭೂತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ। **ತಸ್ಮಿಞ್ಞೇವಾತಿ** ಕಮ್ಮಾದಿಕೇ ಏವ। ಕಮ್ಮಞ್ಚೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ, ಅಥ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ, ಗತಿನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ, ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತೇ ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ** ಯಾದಿಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೇತುತೋ, ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮತೋ ಚ ತಾದಿಸಮೇವ। **ಸನ್ತಾನವಿನಿವತ್ತಕೇತಿ** ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಿನಿವತ್ತನಕೇ। **ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ** ಆವಜ್ಜನಸಙ್ಖಾತೇ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ।** ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತೇನೇವ ಸುಪಿನದಸ್ಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸುಪಿನಂ ಅಪಸ್ಸತೋ"**ತಿ। **ಅಪರಿಮಾಣಸಙ್ಖ್ಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತತಿಯೇವ,** ತಥಾ ಹಿದಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ "ಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ತೇಸಞ್ಞೇವಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಭೂತಾನಂಯೇವ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಆರಮ್ಮಣಗಹಣಕ್ಖಮಾನೀತಿ** ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾನಿ। ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಕಾಲೇ ವಿಯ ಹಿ ಬಹಿನಿಕ್ಖನ್ತಕಾಲೇಪಿ ನ ತಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಕಿಚ್ಚಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪನ ವಿಸದಭಾವಂ ಪತ್ತಕಾಲೇ ಏವ ಸಕಿಚ್ಚಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನ"ನ್ತಿ। **ಆಪಾಥಗತೇತಿ** ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಿತೇ। ತಮೇವ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಿತಂ **ರೂಪಂ ಪಟಿಚ್ಚ** ಘಟ್ಟನಾ ಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧಾ। **ಘಟ್ಟನಾತಿ** ಪಟಿಘಾತೋ, ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾರಾದಿವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಯೇ ವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿವಿಸಯಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭಾವೇನ ಅನುಗ್ಗಹೋ, ಉಪಘಾತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತೋತಿ** ಘಟ್ಟನಾನನ್ತರಂ। **ಘಟ್ಟನಾನುಭಾವೇನಾತಿ** ಘಟ್ಟನಾಬಲೇನ। **ಭವಙ್ಗಚಲನನ್ತಿ** ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಕಮ್ಪನಂ, ತಥಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಸದಿಸಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೂಪಗಮನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುರಿಮಾವತ್ಥಾಯ ಭಿನ್ನಾವತ್ಥಾಹೇತುತಾಯ ಚಲನಂ ವಿಯಾತಿ "ಚಲನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವಸಿದ್ಧಾಯ ಧಮ್ಮತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖೀಭಾವೇನ ಪಸಾದಸ್ಸ ತಾವ ಘಟ್ಟನಾ ಹೋತು, ಅಞ್ಞಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಪನ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಂ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ? ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವತೋ। ಭೇರಿತಲೇ ಠಪಿತಾಸು ಸಕ್ಖರಾಸು ಏಕಿಸ್ಸಾ ಸಕ್ಖರಾಯ ಘಟಿತಾಯ ತದಞ್ಞಸಕ್ಖರಾಯಂ ಠಿತಮಕ್ಖಿಕಾ ಚಲನಂ ಚೇತ್ಥ ಉದಾಹರಣನ್ತಿ। **ತದೇವ ರೂಪನ್ತಿ** ತದೇವ ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಆಪಾಥಗತಂ ರೂಪಾಯತನಂ। **ಭವಙ್ಗಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಮಾನಾ ವಿಯಾತಿ** ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀ ವಿಯ। ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರತೋ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ವತ್ವಾ ತದನನ್ತರಂ ದಸ್ಸನಾದೀಸು ವತ್ತಬ್ಬೇಸು ತಾನಿ ಅವತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ ಗಹಣಂ ಉದ್ದೇಸೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನಾನಂ ಆವಜ್ಜನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ।

ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರನ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ। ಯೇ ಹದಯವತ್ಥು ವಿಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದಿವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ನಾನುಜಾನನ್ತಿ, ತೇಸಂ "ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಪಾಳಿಂ ಪಟಿಸೇಧೇತುಂ।

"ಸಚೇ ಮಹನ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಇದಂ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಚುದ್ದಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಮಿಧ "ಮಹನ್ತ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ದ್ವಿತಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಂ ಹುತ್ವಾ ಆಪಾಥಗಮನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾವವತ್ಥಾಪಿತೇತಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇನ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ಕತವವತ್ಥಾಪನೇ। ಆವಜ್ಜನಾಯ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ "ಅವಸೇಸಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾನ"ನ್ತಿ ಅವಸೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ಛ ಸತ್ತ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ "ಪಞ್ಚ ವಾ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸುತ್ತಮುಚ್ಛಿತಾದಿಕಾಲೇ ಹಿ ಪಞ್ಚಪಿ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತೀತಿ।

ತಾನಿಯೇವಾತಿ "ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೫೫) ವುತ್ತಾನಿ ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಿಯೇವ। ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏವಕಾರಗ್ಗಹಣಂ। **"ಗೋತ್ರಭೂತೋ"**ತಿ ಇದಂ ಗೋತ್ರಭುಟ್ಠಾನಿಯಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮವೋದಾನಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ, ನ ಗೋತ್ರಭುನೋ ಏವ।

ಫಲಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತನಕಫಲಚಿತ್ತಾನಿ। **ಯಂ ಯಂ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಜವನಂ ರೂಪಾವಚರಜವನಾದಿವಸೇನ ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ।

ಅತಿಮಹನ್ತನ್ತಿ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ। **ವಿಭೂತ**ನ್ತಿ ಸುಪಾಕಟಂ, ತಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ। ತತ್ಥ ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಕಾಮಾವಚರಜವನಾವಸಾನೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಜವನಸ್ಸೇವ ಅವಸಾನೇ। ನ ಹಿ ತಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾಹೇತುಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಜವನಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ ಅಜನಕತ್ತಾ, ಜನಕಾಸದಿಸತ್ತಾ ಚ। ಯಥಾ ಗೇಹತೋ ಬಹಿ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ತರುಣದಾರಕೋ ಜನಕಂ, ಜನಕಸದಿಸಂ ವಾ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ । ತತ್ಥಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ಜವನಾ ಸಬ್ಬಂ ಜವನೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ನಿಯಮೇತಬ್ಬತೋ, ಆರಮ್ಮಣೇನ ಚ ವೇದನಾಯ ಪರಿವತ್ತೇತಬ್ಬತೋ। ತತ್ಥಾಯಂ ನಿಯಮೋ - ಪರಿತ್ತಕುಸಲಲೋಭಮೋಹಮೂಲಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಿರಿಯಜವನಾನಂ ಅಞ್ಞತರಾನನ್ತರಂ ಅತಿಮಹತಿ ವಿಸಯೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾಕುಸಲಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಿರಿಯಜವನಾನಂ ಅಞ್ಞತರಾನನ್ತರಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ಛನ್ನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಪವತ್ತತಿ। **ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದೀನ**ನ್ತಿ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಯಿದಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವೇದನಾಪರಿವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। "**ಪುರಿಮಕಮ್ಮವಸೇನಾ**"ತಿ ಇದಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ನ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಜನೇತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮಮ್ಪಿ। ತಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತದಾರಮ್ಮಣತೋ ವಿಸದಿಸಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ। "**ಜವನಚಿತ್ತವಸೇನಾ**"ತಿ ಇದಂ ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ। "ಜವನೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಿಯಮೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಉಕ್ಕಟ್ಠತರಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। **ಯೋ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಲದ್ಧೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಯೋ ಯೋ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಮವೇತೋ ಹೋತಿ। **ಕಿಞ್ಚಿ ಅನ್ತರ**ನ್ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಖಣನ್ತರಂ। **ಉದಕಮಿವಾ**ತಿ ಪಟಿಸೋತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಉದಕಮಿವ।

ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಕಿಂ ವಾತಿ ವಚನಸಿಲಿಟ್ಠವಸೇನ ವುತ್ತಂ "ಅಟ್ಠ ವಾ ದಸ ವಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೧; ಪಾರಾ॰ ೧೧) ವಿಯ। ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂಯೇವ ಪನ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ, ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ವಿದೂರತ್ತಾ, ಮೂಲಭವಙ್ಗಾದಿಭವಙ್ಗಸಾಮಞ್ಞಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನಾರಹಂ ಸಮಾನಂ ತಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತದಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಏಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಕಾಮಾವಚರಂ, ಓಟ್ಠಮುಖು"ನ್ತಿ ಚ ಯಥಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಕೇಚಿ "ಪಟ್ಠಾನೇ 'ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೬) ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾನಂ ಏವ ಅನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಜವನಾನನ್ತರಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ವಿಪ್ಫಾರವನ್ತಂ ಹಿ ಜವನಂ ನಾವಂ ವಿಯ ನದೀಸೋತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಪನ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವತೋ ಸನ್ತವುತ್ತಿಕಿರಿಯಜವನಂ ಪಣ್ಣಪುಟಂ ವಿಯ ನದೀಸೋತೋತಿ। ತಯಿದಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಕೇನಚಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಚನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಅಧಿಪತಿ ನ ವುತ್ತೋ। ಯಞ್ಚ ಪಣ್ಣಪುಟಂ ನಿದಸ್ಸಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇನ ನ ಸಮಾನಂ। ನಾವಾಪಣ್ಣಪುಟಾನಞ್ಹಿ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಂ, ಗತಿ ಚ ವಿಸದಿಸೀತಿ ನಾವಾಯ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧನಂ, ಪಣ್ಣಪುಟಸ್ಸ ಅನನುಬನ್ಧನಞ್ಚ ಯುಜ್ಜತಿ, ಇಧ ಪನ ಕಿರಿಯಜವನೇತರಜವನಾನಂ ಭವಙ್ಗಸೋತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಂ, ಗತಿ ಚ ಸದಿಸೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅನನುಬನ್ಧನಂ, ಇತರಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧನಞ್ಚ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಭವಙ್ಗಮೇವಾತಿ ಅವಧಾರಣಂ ಭವಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸ ಇಧ ನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಸಾನೇ ಚುತಿಪಿ ನ ಹೋತಿಯೇವ। **ದಸ್ಸನಾದೀನೀ**ತಿ ದಸ್ಸನಸವನಘಾಯನಸಾಯನಫುಸನಾನಿ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ತೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಭವಙ್ಗಮೇವ, ಭವಙ್ಗತೋ ಆವಜ್ಜನಮೇವಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತ**ಚಿತ್ತನಿಯಮವಸೇನೇವ**। **ತಮ್ಪೀ**ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಯ **ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಮೇವ ಹೋತಿ** ಅತ್ಥತೋ ಭೇದಾಭಾವತೋ।

ಭವಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸೇಸೂತಿ ತೀಸು ಭವೇಸು, ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು, ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ನವಸು ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಚ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಅಚಿತ್ತಕೋ, ಸೋ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕಥಾಭಾವತೋ। "ಏತ್ಥಾ"ತಿ ಇದಂ "ಸಂಸರಮಾನಾನಂ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಏತೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ಸಂಸರಮಾನೇಸು ಸತ್ತೇಸು ಯೋ ಪನ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಮನ್ವಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಸ್ಸ** ಅರಹತೋ **ನಿರುದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ** ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಭಾವತೋ।

ಇತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೮. ವೇದೇನ ಅನುಭವನಾಕಾರೇನ ಅಯಿತಂ ಪವತ್ತಂ ವೇದಯಿತಂ, ವೇದಯಿತನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಜಾತಂ **ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ**। ತಂ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ವೇದನಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ವೇದನಾವಾ"**ತಿ। ಅಥ ವಾ ವೇದಯಿತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಕಪ್ಪನಾಸಿದ್ಧಂ ಭೇದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸವಸೇನಾಪಿ ವೇದನಾವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **"ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ವೇದನಾವಾ"**ತಿ। **ವೇದಯತಿ ವೇದಯತೀ**ತಿ ಬ್ಯಾಪನಿಚ್ಛಾವಸೇನ ವಚನಂ ವೇದನಾಯ ಸವಿಸಯೇ ಅಭಿಣ್ಹಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಸಭಾವಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕತ್ತಾ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। **ಇತೀ**ತಿ ಅನಿಯಮತೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। **ಖೋ**ತಿ ವಚನಾಲಙ್ಕಾರಮತ್ತಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ನಿಯಮನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

"ಕುಸಲವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಕುಸಲಾಯ ವೇದನಾಯ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಾ ಕಾಚಿ ಕುಸಲಾ ವೇದನಾ, ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಕುಸಲೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ, ನ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಕುಸಲಭಾವಸಂಸಿದ್ಧಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ನ ಹಿ ಕುಸಲೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಕುಸಲಾಯ ವೇದನಾಯ ಕುಸಲಭಾವೋ, ಅಥ ಖೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಕತೋ। ತೇನಾಹ **"ಜಾತಿವಸೇನಾ"**ತಿ। **ಅಕುಸಲಾದೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಪನ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ತಿವಿಧಾ, ಏವಂ ಯಾವ ಏಕೂನನವುತಿವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಭಾವಭೇದತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭೂಮಿಆರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಭೇದಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಸಭಾವಕತಭೇದತೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಪಞ್ಚವಿಧಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ಪಞ್ಚವಿಧತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸುಖ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸುಖಯತೀತಿ **ಸುಖಂ,** ಕಾಯಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಲದ್ಧಸ್ಸಾದೇ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಟ್ಠು ವಾ ಖಾದತಿ, ಖಣತಿ ವಾ ಕಾಯಿಕಂ ಆಬಾಧನ್ತಿ **ಸುಖಂ।** ಸುಕರಂ ಓಕಾಸದಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಅಪರೇ। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ,** ಕಾಯಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ವಿಬಾಧತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಟ್ಠು ವಾ ಖಾದತಿ, ಖಣತಿ ವಾ ಕಾಯಿಕಂ ಅಸ್ಸಾದನ್ತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ದುಕ್ಕರಂ ಓಕಾಸದಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಅಪರೇ। **ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾನಂ** ಸದ್ದತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಮಾನಸೇತರಸಾತಾಸಾತವಸೇನ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಚ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸ"**ನ್ತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಮಾನಸೀ, ಇತರಾ ಚ ಏಕಧಾವ ವುತ್ತಾತಿ? ಭೇದಾಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅನುಗ್ಗಹೂಪಘಾತಕತಾಯ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಗ್ಗಹಮುಪಘಾತಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಮನಸೋ, ನ ಏವಮುಪೇಕ್ಖಾ। ತಸ್ಮಾ ಭೇದಾಭಾವತೋ ಏಕಧಾವ ಉಪೇಕ್ಖಾ ವುತ್ತಾತಿ।

ತತ್ಥ ಯೇನ ಸಭಾವಭೇದೇನ ವೇದನಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ, ಸಾ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸಿತೇ ಸುಪಾಕಟಾ ಹೋತೀತಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಅಧಿಕರಣೀಮತ್ಥಕೇ ಕಪ್ಪಾಸಪಿಚುಪಿಣ್ಡಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಯೋಕೂಟೇನ ಪಹರನ್ತಸ್ಸ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಕೂಟಂ

ಅಧಿಕರಣಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನಿಘಂಸೋ ಬಲವಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ಇಟ್ಠೇ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸುಖಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ಅನಿಟ್ಠೇ, ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ದುಕ್ಖಸಹಗತನ್ತಿ ಆಹ "**ಕುಸಲ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖ**"ನ್ತಿ। ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಮ್ಮವಸೇನ, ಸೇಸಾನಿ ತೇರಸ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಅಟ್ಠ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ಯಥಾರಹಂ ಚೇತೋಭಿಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಪಾದಕಾದಿವಸೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಸೋಮನಸ್ಸಂ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ**"ನ್ತಿ। **ದೋಮನಸ್ಸಂ ದ್ವೀಹಿ** ಅಕುಸಲವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚೇತೋಭಿಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ।

ಅವಸೇಸಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಾಯಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಛಸಟ್ಠಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾಯ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಾಯ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠೇಸು ನಿಬ್ಬಿಕಪ್ಪಕಾನಿ ಸುಖದುಕ್ಖಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತಾನಿಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಾನಂ ವಿಯ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಸ್ಸ ಮನ್ದಭಾವತೋ ಚಕ್ಖಾದಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಅಟ್ಠಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯತಾಯ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ತೇಸಞ್ಚ ತದಭಾವತೋ। ಅಪುಬ್ಬಾರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಯಪ್ಪವತ್ತೀನಿ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಅಸದಿಸಾನನ್ತರಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಕಿರಿಯಾರಮ್ಭಸ್ಸ ಆದಿಭೂತಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಕಾಯದುಕ್ಖಪಧಾನತಾಯ ಅಕುಸಲಫಲಸ್ಸ ತದುಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತೀನಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಕಮ್ಮವಸೇನ ವಾ ವಿಪಾಕಾನುಭವನಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಸು ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ। ಸತಿ ಚ ವಿಪಾಕಭೂತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಸುಖದುಕ್ಖಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಯ ಇಟ್ಠಭಾವೋ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾಯ ಅನಿಟ್ಠಭಾವೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅವಸಿಟ್ಠಾನಿ ಪನ ಸತ್ತತಿಂಸ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚೇತೋಭಿಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಪಾದಕಾದಿವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಸಭಾವೋ, ಅನುಭವನಞ್ಚ ಸಬ್ಬವೇದನಾನಂ ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ತಂ ಪಟಿನಿಯತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಇಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಂ ಸುಖ**"ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಬ್ಯಭಿಚಾರಾಭಾವತೋ। ಭುಸಂ ಬ್ರೂಹನಂ ವಡ್ಢನಂ **ಉಪಬ್ರೂಹನಂ**। ತಯಿದಂ ಕಾಮಞ್ಚ ಚೇತಸಿಕಸುಖೇಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಪನ ಸವಿಕಪ್ಪಕಂ ಚೇತೋಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನಾಪಿ ಹೋತಿ। ಇದನ್ತು ನಿಬ್ಬಿಕಪ್ಪಕಂ ಸಭಾವಸಿದ್ಧತ್ತಾ ತತೋ ಸಾತಿಸಯನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಉಪಬ್ರೂಹನರಸ**"ನ್ತಿ। ಅಸ್ಸಾದಿಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಸುಖಾವೇದನಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬)। ಕಾಯನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಕಾಯೇ ಭವೋ ಕಾಯಿಕೋ, ಸೋ ಏವ ಅಸ್ಸಾದೋ ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಕಾಯಿಕಅಸ್ಸಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। **ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಪದಟ್ಠಾನಂ** ಅನಞ್ಞವತ್ಥುಕತ್ತಾ।

ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಸಭಾವತೋ , ಪರಿಕಪ್ಪತೋ ವಾ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಂ **ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಂ**। ತೇನಾಹ "**ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ ಇಟ್ಠಾಕಾರಸಮ್ಭೋಗರಸ**"ನ್ತಿ, ಯಥಾಭೂತೇನ ವಾ ಅಯಥಾಭೂತೇನ ವಾ ಇಟ್ಠಾಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ **ಸಂಭುಞ್ಜನರಸಂ,** ಪಚ್ಚನುಭವನಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ ಇದಂ "ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೧.೧೨) ಸುತ್ತಪದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ನಿರಾಮಿಸಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸೋಮನಸ್ಸೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನತಾ ತತೋ ವಿಸೇಸೋ।

ಮಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಮಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ವೇದಯಿತಂ ಅನುಭವನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಮಜ್ಝತ್ತವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಾ।** ಮಜ್ಝತ್ತಾನುಭವನತೋ ಏವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ **ನಾತಿಉಪಬ್ರೂಹನಮಿಲಾಪನರಸಾ। "ಸನ್ತಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ ಇದಂ ಅನವಜ್ಜಾಯ ನಿರಾಮಿಸಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಸಬ್ಬಾಯ।

ಇತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೭. ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ಸಞ್ಞಾವಾತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾಮಂ ವೇದನಾಯಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಸಾ ಪನ ಸಭಾವತೋ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಕಾಯಚಿ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಯಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಞ್ಞಾಯ ಪನ ಈದಿಸಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ನ ಹಿ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಾಯಾ"**ತಿ।

ಸಬ್ಬಾವಾತಿ ಚತುಭೂಮಿಕಾಪಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ವೇದನಾ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ ಭೇದನಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ವುತ್ತಾ, ನ ಏವಮಯಂ, ಅಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬಾವ ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ । ನೀಲಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾನನಂ ಸಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ।** ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಞ್ಜಾನನತೋ ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣರಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿಮಿತ್ತೇನ ಹಿ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಕಿಚ್ಚಾ **ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣರಸಾ।** ತಸ್ಸಾ ವಡ್ಢಕಿಸ್ಸ ದಾರುಮ್ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಂ ಕತ್ವಾ ತೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚಾಭಿಜಾನನಕಾಲೇ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ **"ತದೇವೇತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಪುನಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯೋ, ತದೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಪುನ...ಪೇ॰... ನಿಮಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಕರಣಂ, ಪುನ...ಪೇ॰... ಕರಣಂ, ಪುನಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಕರಣಂ ಪುನ...ಪೇ॰... ಕರಣಂ, ತದಸ್ಸಾ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ **ಪುನಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಕರಣರಸಾ।** ಪುನಸಞ್ಜಾನನನಿಮಿತ್ತಕರಣಂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಿಕಾಯ, ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸಞ್ಜಾನನನ್ತಿಯಾ ಚ ಸಬ್ಬಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಮಾನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣಂ** "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭, ೨೦೨, ೨೦೩, ೪೨೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭-೨೯) ಸಞ್ಞಾಭಿನಿವೇಸಮತ್ತೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನಾ** ಅವಿಕಪ್ಪಸಭಾವತ್ತಾ। ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ಸಞ್ಞಾ ಞಾಣಮೇವ ಅನುವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಿನಿವೇಸಕಾರಿಕಾ, ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಚ ನ ಹೋತಿ। ಏತೇನೇವ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ಅಚಿರಟ್ಠಾನತಾ ಚ ನ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಮಾನಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ರಾಗಾದಿಅನುವತ್ತಿಕಭಾವೋತಿ।

ಇತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೮. ರಾಸಿಕರಣಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನಲಕ್ಖಣಂ, ತತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಆಯೂಹನರಸಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಚೇತನಾಪಧಾನತಾಯ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾಯೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಸಙ್ಖತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪ್ಫಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಿಪ್ಫಾರೋ** ನಾಮ ವಿಪ್ಫಾರವನ್ತತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಯಾಪಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ನಿಯಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ನಿಯತಾ। ಸರೂಪೇನ ಆಗತಾ**ತಿ ಏವಂ ಪಿಟ್ಠಿವತ್ತಕೇ ಅಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಾ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಾ। ಕದಾಚಿದೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನ ನಿಯತಾತಿ **ಅನಿಯತಾ।** ಯದಿಪಿ ಅನಿಯತಾ ಏಕಜ್ಝಂ ನ

ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಧಮ್ಮತಾಯ "**ಛತ್ತಿಂಸಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ "**ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಚ ನ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**"ತಿ।

೪೫೯. **ಫುಸತೀತಿ** ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। ಯಂ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಫುಸನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ **ಫಸ್ಸೋ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತಂ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೇನ ಫಸ್ಸೇನ ಫುಸನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ಆರಮ್ಮಣಫುಸನಮತ್ತಂ ವಾ **ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ಸಾಧನತ್ತಯಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತೇವ। ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು ಕತ್ತುಕರಣಸಾಧನವಚನಂ ತದಾಕಾರಸಮಾರೋಪನತೋ ಪರಿಯಾಯಕಥಾ, ಭಾವಸಾಧನವಚನಮೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಥಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ**"ತಿ। **ಅಯಞ್ಹೀ**ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾದಿಸಮತ್ಥನಂ। ಯದಿ ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಚೇತಸಿಕೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ ಸಮಾನೋ ಕಥಂ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ, ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸಾದಿಕೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಅನ್ತೋಲೀನಂ ಚೋದನಂ ಹದಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸೋಧನತ್ಥಂ "**ಅರೂಪಧಮ್ಮೋಪಿ ಸಮಾನೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "**ಫುಸನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತತೀ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾ ಚ ತಸ್ಸ ಫುಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ಅಮ್ಬಿಲಅಮ್ಬಪಕ್ಕಾದಿಂ ಖಾದನ್ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪರಸ್ಸ ಖೇಳುಪ್ಪತ್ತಿ, ಪರಂ ವಿಬಾಧಿಯಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ದಯಾಲುಕಸ್ಸ ಸರೀರಕಮ್ಪನಂ, ರುಕ್ಖಸಾಖಗ್ಗೇ ದುಟ್ಠಿತಂ ಪುರಿಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಭೀರುಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಚಲನಂ, ಪಿಸಾಚಾದಿಭಾಯಿತಬ್ಬಂ ದಿಸ್ವಾ ಊರುಖಮ್ಭೋತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪರಿಬ್ಯತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಏಕದೇಸೇನಾತಿ ಕಟ್ಠದ್ವಯಾದಿ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಏಕಪಸ್ಸೇನ। **ಅನಲ್ಲೀಯಮಾನೋಪೀ**ತಿ ಅಸಂಸಿಲಿಯಮಾನೋಪಿ। ರೂಪಸದ್ದೇಹಿ ಸಹ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಅನಲ್ಲೀಯಮಾನಸಙ್ಘಟ್ಟನಮೇವ, ನ ವಿಸಯಭಾವೋ। ಯಥಾ ರೂಪಸದ್ದಾ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ಅನಲ್ಲೀಯಮಾನಾ ಏವ "ಫುಸಿತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಫುಸನಸಙ್ಘಟ್ಟನಾನೀತಿ। **ಸಙ್ಘಟ್ಟನಞ್ಚ** ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸನ್ನಿಪತನಭಾವೋ ಏವ। ತೇನಾಹ "**ಚಿತ್ತಮಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಸಙ್ಘಟ್ಟೇತೀ**"ತಿ। ಕಿಚ್ಚಟ್ಠೇನ ರಸೇನ ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸತಾ ವುತ್ತಾ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸನ್ನಿಪಾತೇನ ವಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಸಮ್ಪತ್ತಿಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸೋ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ "ದ್ವೇ ಪಾಣೀ ವಜ್ಜೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೩.೮) ಪಾಣಿಸ್ಸ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ ತಬ್ಬಿಸೇಸಭೂತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ ತಬ್ಬಿಸೇಸಭೂತೋ ಏಕೋ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪; ೩.೪೨೧, ೪೨೫, ೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೪; ೪.೬೦) ವಚನತೋ ಚಕ್ಖುರೂಪವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗತಿವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಆಹ "**ತಿಕಸನ್ನಿಪಾತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತೋ ತದನುರೂಪೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ **ತಜ್ಜಾಸಮನ್ನಾಹಾರೋ**। ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತದಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಆವಜ್ಜನಾಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಂ ವಿಸಯಸ್ಸ **ಪರಿಕ್ಖತತಾ** ಅಭಿಸಙ್ಖತತಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ನಿಚ್ಚಮ್ಮಾ ಗಾವೀ ಯಂ ಯಂ ಠಾನಂ ಉಪಗತಾ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಮೇವ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಏವಂ ಫಸ್ಸೇ ಸತಿ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇವ। ವೇದನಾ ಚ ದುಕ್ಖಸಲ್ಲಾದಿಸಭಾವಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ವೇದನಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪನ ನಿಚ್ಚಮ್ಮಗಾವೀ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**"ತಿ।

೪೬೦. **ಅಭಿಸನ್ದಹತಿ** ಪಬನ್ಧತಿ ಪವತ್ತೇತಿ। **ಚೇತನಾಭಾವೋ** ಬ್ಯಾಪಾರಭಾವೋ। **ಆಯೂಹನಂ** ಚೇತಯನಂ ಈರಿಯನಂ। **ಸಂವಿದಹನಂ** ವಿಚಾರಣಂ। ಆಯೂಹನರಸಾಯ ಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಸಕಂ ಕಿಚ್ಚಪ್ಪಸುತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಾ **ಸಕಿಚ್ಚಪರಕಿಚ್ಚಸಾಧಿಕಾ** ವುತ್ತಾ। ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸೋ ಪರೇ ಸಜ್ಝಾಯನೇ ಉಯ್ಯೋಜೇನ್ತೋ ಸಯಮ್ಪಿ ಸಜ್ಝಾಯತಿ। ಮಹಾವಡ್ಢಕಿಮ್ಹಿ ವಡ್ಢಕಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಮಾರದ್ಧೇ ಇತರೇಪಿ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। **ಉಸ್ಸಾಹನಭಾವೇನಾ**ತಿ ಆದರಕರಣಭಾವೇನ। ಸಾ ಹಿ ಸಯಂ ಆದರಭೂತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆದರಯತೀತಿ। ಆಯೂಹನವಸೇನ ಉಸ್ಸಾಹನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ವೀರಿಯುಸ್ಸಾಹವಸೇನ।

೪೬೧. **ವೀರಭಾವೋ**ತಿ ಯೇನ ವೀರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಧಿನಾ ಈರೇತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾ **ವೀರಿಯಂ,** ಉಸ್ಸಾಹೋ, ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಮಾರಮ್ಭೋ, ಪರಕ್ಕಮೋ ವಾ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖೇ

ಪತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಧಾರಣಂ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನಂ, ಸಮ್ಪಗ್ಗಣ್ಹನಂ ವಾ। ಸಂಸೀದನಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಸಂಸೀದನಂ, ನ ಸಂಸೀದನಾಭಾವಮತ್ತನ್ತಿ ಅಸಂಸೀದನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಸಂಸೀದನಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। **ಸಂವೇಗಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಸಂವೇಗಪುಬ್ಬಿಕಾಯ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೪೧೮) ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಮಗ್ಗೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಗತೋ, ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೋ ಆಬಾಧೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಗಿಲಾನಾ ವುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ, ಅಚಿರವುಟ್ಠಿತೋ ಗೇಲಞ್ಞಾ, ಗಾಮಂ ವಾ ನಿಗಮಂ ವಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ವಿಚರನ್ತೋ ನ ಲಭತಿ ಲೂಖಸ್ಸ ವಾ ಪಣೀತಸ್ಸ ವಾ ಭೋಜನಸ್ಸ ಯಾವದತ್ಥಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ, ಲಭತಿ...ಪೇ॰... ಪಾರಿಪೂರಿ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾನಿ ಏತಾನಿ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಸಹಿತಾನಿ ಅಟ್ಠ **ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥೂನಿ,** ತಂಮೂಲಕಾನಿ ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ।

೪೧೨. ಅತ್ತನಾ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪಾಲನಂ ಜೀವಿತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ತಞ್ಚ ನೇಸಂ ಜೀವನನ್ತಿ ತಂ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಜೀವನ್ತಿ ತೇನಾ**"ತಿ। ತಮ್ಪಿ ಚಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಜೀವನಮೇವಾತಿ ಆಹ "**ಜೀವನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತ**"ನ್ತಿ।

೪೧೩. ಆಧಿಯತೀತಿ ಠಪೇತಿ। **ಅವಿಸಾರೋ** ಅತ್ತನೋ ಏವ ಅವಿಸರಣಸಭಾವೋ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತತಾ। ಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋತಿ। ಅವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಸಮನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಉಪಸಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ। ಸುಖವಿರಹಿತೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಸಮಾಧೀತಿ। **ದೀಪಚ್ಚಿ**ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸನ್ತಾನಠಿತಿಭಾವಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೧೪. ಸದ್ದಹನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಸದ್ದಹನಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಆಧಿಪಚ್ಚಭಾವೇನ ಸದ್ಧಾಯ ಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಾಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸದ್ದಹತೀತಿ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಸದ್ದಹನಂ ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುನೋ ಪತ್ತಿಯಾಯನಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸದ್ದಹನಲಕ್ಖಣಾ। ಓಕಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಏವಮೇತನ್ತಿ ಕಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾ। ಕಾಲುಸ್ಸಿಯಮಲಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ವಾ ಪಸಾದನಂ ಅನಾವಿಲಭಾವಕರಣಂ ರಸೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಪಸಾದನರಸಾ। ಪಕ್ಖನ್ದನಂ** ಅಧಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಪವಿಸನಂ। ಅಕಾಲುಸಭಾವೋ ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯಂ, ಅನಾವಿಲಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಸಾದನೀಯಟ್ಠಾನೇಸು ಪಸಾದವಿಪರೀತಂ ಅಕುಸಲಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ, ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮುತ್ತಿ ಚ, ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕೋವ ಪಸಾದಭೂತೋ ವತ್ಥುಗತೋ ನಿಚ್ಛಯೋ **ಅಧಿಮುತ್ತಿ,** ನ ಯೇವಾಪನಕಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ। ರತನತ್ತಯಂ, ಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮಫಲಞ್ಚ **ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥು**। ಸಪ್ಪುರಿಸಸಂಸೇವನಸದ್ಧಮ್ಮಸವನಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯೋ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗಾನಿ**। ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಾನೇ **ಹತ್ಥಂ** ವಿಯ, ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಪದಾನೇ **ವಿತ್ತಂ** ವಿಯ, ಅಮತಕಸಿಫಲಫಲನೇ **ಬೀಜಂ** ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೪೧೫. ಸರನ್ತಿ ತಾಯಾತಿ ಸರಣಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಆಧಿಪಚ್ಚಭಾವೇನ ಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಾಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ ಸರತೀತಿ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಉದಕೇ ಅಲಾಬು ವಿಯ ಪಿಲವಿತ್ವಾ ಗನ್ತುಂ ಅದತ್ವಾ ಪಾಸಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಠಪನಂ ಸರಣಂ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠತಾಕರಣಂ **ಅಪಿಲಾಪನಂ**। ಸಮ್ಮೋಸಪಚ್ಚನೀಕಂ ಕಿಚ್ಚಂ **ಅಸಮ್ಮೋಸೋ,** ನ ಸಮ್ಮೋಸಾಭಾವಮತ್ತಂ। "ಸತಾರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೦) ವಚನತೋ **ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಅಞ್ಞತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಚಿತ್ತವಿಸಯೇ ಅಭಿಮುಖೋ ಭವತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಭಾವೋ,** ಸತಿ। ಸತಿಯಾ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಕಾಯಾದಯೋವ **ಕಾಯಾದಿಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ,** ಸತಿ ಏವ ವಾ ಪುರಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಂ।

೪೬೬. **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹೀ**ತಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕರಣವಚನಂ। **ಹಿರಿಯತೀ**ತಿ ಲಜ್ಜಾಕಾರೇನ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ। **ತೇಹಿಯೇವಾ**ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿಯೇವ। **ಓತ್ತಪ್ಪತೀ**ತಿ ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತಿ। ಹಿರೀ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಗೂಥಂ ವಿಯ ಪಸ್ಸನ್ತೀ ಜಿಗುಚ್ಛತೀತಿ ಆಹ "**ಪಾಪತೋ ಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಾ ಹಿರೀ**"ತಿ। ಓತ್ತಪ್ಪಂ ತೇ ಉಣ್ಹಂ ವಿಯ ಪಸ್ಸನ್ತಂ ತತೋ ಉತ್ತಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಉತ್ತಾಸಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪ**"ನ್ತಿ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾ**ತಿ ಲಜ್ಜಾಕಾರೇನ, ಉತ್ತಾಸಾಕಾರೇನ ಚ। **ಅತ್ತಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಾ** ಹಿರೀ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ, ಅತ್ತಾಧಿಪತಿತಾಯ ಚ। **ಪರಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಂ** ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿತಾಯ ಚ। ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ "**ಅತ್ತಾನಂ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತಾ ಚ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪಾನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಾಕಟಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ನ ಪನೇತೇಸಂ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪ್ಪಯೋಗಾ। ನ ಹಿ ಲಜ್ಜನಂ ನಿಬ್ಭಯಂ, ಪಾಪಭಯಂ ವಾ ಅಲಜ್ಜನಂ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಲೋಕಪಾಲಕಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಪಾಲೇನ್ತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೯; ಇತಿವು॰ ೪೨) ಸುತ್ತಪದಂ ಅತ್ತಾಧಿಪತಿ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿಭಾವೇ ಚ "ಸೋ ಅತ್ತಾನಂಯೇವ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ, ಸೋ ಲೋಕಂಯೇವ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೦) ಚ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ।

೪೬೭. ಯಸ್ಮಾ ಲೋಭಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಲೋಭೋತಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಾ ಸತ್ತಾ ತೇನ ನ ಲುಬ್ಭನ್ತಿ, ಸಯಂ ಕದಾಚಿಪಿ ನ ಲುಬ್ಭತೇವ, ಅತ್ಥತೋ ವಾ ಅಲುಬ್ಭನಾಕಾರೋ ಏವ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ನ ಲುಬ್ಭನ್ತೀ**"ತಿಆದಿ। **ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ "ನ ದುಸ್ಸನ್ತಿ ತೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕಾರಕತ್ತಯಯೋಜನಂ ಅತಿದಿಸತಿ। **ಅಗೇಧೋ** ಅಗಿಜ್ಝನಂ ಅನಭಿಕಙ್ಖನಂ। **ಅಲಗ್ಗಭಾವೋ** ಅನಾಸತ್ತತಾ। **ಅಪರಿಗ್ಗಹೋ** ಕಸ್ಸಚಿ ವತ್ಥುನೋ ಮಮತ್ತವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹೋ। ಅನಲ್ಲೀನೋ ಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನಲ್ಲೀನಭಾವೋ**। ಏವಞ್ಚ ಉಪಮಾಯ ಸಮೇತಿ।

೪೬೮. ಚಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ, ಕೋಪೋ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ,** ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ। **ಅವಿರೋಧೋ** ಅವಿಗ್ಗಹೋ। **ಅನುಕೂಲಮಿತ್ತೋ** ಅನುವತ್ತಕೋ। **ವಿನಯರಸೋ**ತಿ ವಿನಯನರಸೋ। **ಸೋಮ್ಮಭಾವೋ** ಮೇಜ್ಜನವಸೇನ ಹಿಲಾದನೀಯತಾ।

೪೬೯. ಧಮ್ಮಾನಂ ಯೋ ಯೋ ಸಭಾವೋ ಯಥಾಸಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಂ **ಯಥಾಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ**। ಅಕ್ಖಲಿತಂ ಅವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪಟಿವೇಧೋ **ಅಕ್ಖಲಿತಪಟಿವೇಧೋ**। ವಿಸಯಸ್ಸ ಓಭಾಸನಂ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹನ್ಧಕಾರವಿಧಮನಂ **ವಿಸಯೋಭಾಸನಂ**। ಕತ್ಥಚಿಪಿ ವಿಸಯೇ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಾಕಾರೇನೇವ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ವಾ ತದಭಾವಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**। **ಸಬ್ಬಕುಸಲಾನಂ ಮೂಲಭೂತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತಾ, ನ ತೇಸಂ ಕುಸಲಭಾವಸಾಧನೇನ। ಯದಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಕುಸಲಭಾವೋ ಕುಸಲಮೂಲಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ಸತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ತೇ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ನ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧)। ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲಭಾವೋ, ಏವಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಸತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ, ಅಕುಸಲೇಸು ಚ ಯತ್ಥ ಏಕಂಯೇವ ಮೂಲಂ, ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ನ ಮೂಲಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ಅಥ ಖೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ। ತೇಸಂ ಪನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಾನಿ ಮೂಲಾನೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೪೭೦. **ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ** ದರಥವೂಪಸಮೋ। ಕಾಯಸದ್ದೋ ಸಮೂಹವಾಚೀ, ಸೋ ಚ ಖೋ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯವಸೇನಾತಿ ಆಹ "**ಕಾಯೋತಿ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ**"ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಹೋತಿ? ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೦)। **ದರಥೋ** ಸಾರಮ್ಭೋ, ದೋಮನಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾಧಿಕಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ತಥಾಪವತ್ತಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದರಥನಿಮ್ಮದ್ದನೇನ

ಪರಿಳಾಹಪರಿಪ್ಫನ್ದವಿರಹಿತೋ ಸೀತಿಭಾವೋ **ಅಪರಿಪ್ಫನ್ದಸೀತಿಭಾವೋ**। ಉದ್ಧಚ್ಚಪ್ಪಧಾನಾ ಕಿಲೇಸಾ **ಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಕಿಲೇಸಾ,** ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಾ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಗರುಭಾವೋ ದನ್ಧತಾ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಧಿಕಾನಂ, ತಥಾಪವತ್ತಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದನ್ಧತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅದನ್ಧತಾ,** ನ ದನ್ಧತಾಯ ಅಭಾವಮತ್ತಂ।

ಥದ್ಧಭಾವೋ **ಥಮ್ಭೋ,** ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾಧಿಕಾನಂ, ತಪ್ಪಧಾನಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇತಂ ನಾಮಂ। ಥದ್ಧಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನತೋ ಏವ ಕತ್ಥಚಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ **ಅಪ್ಪಟಿಘಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ನ ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ,** ದಾನಸೀಲಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯಂ ಅಯೋಗ್ಯತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ, ತಪ್ಪಧಾನಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಾ। ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೇನೇವ ಸಮ್ಪನ್ನಾಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಗಹಣಂ **ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸಮ್ಪತ್ತಿ**। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ, ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ **ಅವಸೇಸನೀವರಣಾದಯೋ**। ವಿನಿಬನ್ಧನಿಮ್ಮದ್ದನೇನ ಸುಖಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುತಾಯ **ಪಸಾದನೀಯವತ್ಥೂಸು ಪಸಾದಾವಹಾ**। **ಸುವಣ್ಣವಿಸುದ್ಧಿ ವಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಸುವಣ್ಣವಿಸುದ್ಧಿ ಅಪಗತಕಾಳಕಾ ಅಲಙ್ಕಾರವಿಕತಿವಿನಿಯೋಗಕ್ಖಮಾ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಸಂಕಿಲೇಸವಿಗಮೇನ ಹಿತಕಿರಿಯಾವಿನಿಯೋಗಕ್ಖಮಾ।

ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಗೇಲಞ್ಞಂ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಿ, ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ। ಗೇಲಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಗೇಲಞ್ಞಂ , ತಬ್ಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಾಸನ್ತಿ **ಅಗೇಲಞ್ಞಭಾವಲಕ್ಖಣಾ**। ಯಥಾವುತ್ತಗೇಲಞ್ಞನಿಮ್ಮದ್ದನೇನೇವ ನತ್ಥಿ ಏತಾಸಂ ಆದೀನವೋ ದೋಸೋ, ನ ವಾ ಏತಾ ಆದೀನಂ ಕಪಣಂ ವನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ನಿರಾದೀನವಾ, ತೇನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತಂ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇನ್ತೀತಿ **ನಿರಾದೀನವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಕಾಯಸಮ್ಬನ್ಧೀ, ಚಿತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೀ ಚ ಉಜುಭಾವೋತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾಯ **ಕಾಯಚಿತ್ತಅಜ್ಜವಲಕ್ಖಣಾ**। ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ನಙ್ಗಲಸೀಸಚನ್ದಕೋಟಿಗೋಮುತ್ತವಙ್ಕತಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಕುಟಿಲಭಾವಾನಂ ನಿಮ್ಮದ್ದನತೋ **ಕಾಯಚಿತ್ತಕುಟಿಲಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ**। ತತೋ ಏವ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅಜಿಮ್ಹಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ಅಜಿಮ್ಹತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇನ್ತೀತಿ **ಅಜಿಮ್ಹತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। "ಸನ್ತದೋಸಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾ ಮಾಯಾ, ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಠೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾ ತದಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ, ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ **ಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಾದಿಕಾ**। ಏತ್ಥ ಚ ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀಹಿ ಚಿತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸದ್ಧಂ, ಲಹು, ಮುದು, ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ಪಗುಣಂ, ಉಜು ಚ ಹೋತಿ। ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀಹಿ ಪನ ರೂಪಕಾಯೋಪಿ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ದುವಿಧತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

೪೭೧. ಛನ್ದನಂ **ಛನ್ದೋ,** ಆರಮ್ಮಣೇನ ಅತ್ಥಿಕತಾ। "ಛನ್ದೋ ಕಾಮೋ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭಂ॰ ೫೬೪) ಪನ ತಣ್ಹಾಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, "ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತೀ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭಂ॰ ೪೩೧) ವೀರಿಯಮ್ಪೀತಿ ತತೋ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ "**ಕತ್ತುಕಾಮತಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕತ್ತುಕಾಮತಾ** ವುಚ್ಚತಿ ಕರಣಿಚ್ಛಾ। ಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಕರಣಿಚ್ಛಾ ನಾಮ ಆಲಮ್ಬನಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬಿತುಕಾಮತಾಮುಖೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಿಚ್ಛಾಲಕ್ಖಣೋ ಛನ್ದೋ **ಕತ್ತುಕಾಮತಾಲಕ್ಖಣೋ** ವುತ್ತೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನರಸೋ, ಆರಮ್ಮಣೇನ ಅತ್ಥಿಕತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**"ತಿ ಚ। ಯದಗ್ಗೇನ ಪನಾಯಂ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನರಸೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವ ಏಕಾರಮ್ಮಣತಾಯ ತೇನ ತೇಸಂ। ತೇನೇವಾಹ "**ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಚಾಯಂ ಚೇತಸೋ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**"ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಕುಸಲೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ।

೪೭೧. **ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ** ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಪಸಾದನವಸೇನ। ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಛಯನಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಅನಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು, ದಾನಾದೀಸು ವಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಾ, ಸದ್ಧಾ ಪನ ಪಸಾದನೀಯೇಸು ಪಸಾದಾಧಿಮೋಕ್ಖಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಪನ ಯಥಾ ಸನ್ತೀರಿತೇ ಅತ್ಥೇ ನಿಚ್ಛಯನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಪರತೋ ತ್ತಮಾನಾನಂ ತಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಕಥನ್ತಿ? ತೇಸಮ್ಪಿ ಏಕಂಸೇನೇವ ಸಂಸಪ್ಪನಾಕಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ದಾರಕಸ್ಸ ವಿಯ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಂಸಪ್ಪನಸ್ಸ "ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ ನ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿರಿಯಾ **ಅಸಂಸಪ್ಪನಂ,** ಯೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅಯಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ, ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೋ ಏವ **ಸನ್ನಿಟ್ಠೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ**।

೪೭೩. **ಕಿರಿಯಾ ಕಾರೋ**ತಿ ಕಾರಸದ್ದಸ್ಸ ಭಾವಸಾಧನತಮಾಹ। **ಮನಮ್ಹಿ ಕಾರೋ**ತಿ ಮನಸಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಕರಣಂ। ಯೇನ ಹಿ ಮನೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕರೀಯತಿ ಆರಮ್ಮಣೇನಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನತೋ, ತತೋ ಏವ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಮನಸಿ ಕರೀಯತೀತಿ। **ಪುರಿಮಮನತೋ**ತಿ ಭವಙ್ಗಮನತೋ। **ವಿಸದಿಸಮನ**ನ್ತಿ ವೀಥಿಜವನಂ ಮನಂ **ಕರೋತೀ**ತಿ ಮನಸಿಕಾರಸಾಮಞ್ಞೇನ ವೀಥಿಜವನಪಟಿಪಾದಕೇ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ಸಾರೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಮನಸಿಕಾರೋ **ಸಾರಣಲಕ್ಖಣೋ** ವುತ್ತೋ। ಸತಿಯಾ ಅಸಮ್ಮುಸ್ಸನವಸೇನ ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ, ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಪನ ಸಂಯೋಜನವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಪಾದಕಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತಾವಚನಂ ಇತರಮನಸಿಕಾರಾನಂ ತದಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಮತ್ತಂ ಜೋತೇತೀತಿ ತಥಾಜೋತಿತಂ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೇ ಓತಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವೀಥಿಪಟಿಪಾದಕೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೪೭೪. **ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಸು ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೇಸು। ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಹಿ ತೇಸು ಸಮಪ್ಪವತ್ತೇಸು ಉದಾಸಿನಭಾವತೋ **"ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮವಾಹಿತಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಸಮಂ ಅವಿಸಮಂ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತನಲಕ್ಖಣಾ। ಉದಾಸಿನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಹೇಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತೇತಿ, ಯಥಾ ರಾಜಾ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ಅತ್ಥಕರಣೇ ಧಮ್ಮಟ್ಠೇ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಅಪ್ಪಮತ್ತೇ ಪವತ್ತೇತಿ। ಅಲೀನಾನುದ್ಧತಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯತಾ **ಊನಾಧಿಕತಾನಿವಾರಣರಸಾ,** ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ, ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿನೋ ಕಥನ್ತಿ? ತಮ್ಪಿ ತಸ್ಸಾ ಕಿಚ್ಚಮೇವ। ಯಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವೋತಿ, ತಸ್ಸಾಪಿ ತಥಾಪವತ್ತನಮೇವಾತಿ ನಾಯಂ ದೋಸೋ। "ಇದಂ ನಿಹೀನಕಿಚ್ಚಂ ಹೋತು, ಇದಂ ಅತಿರೇಕತರಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಕ್ಖಪಾತವಸೇನ ವಿಯ ಪವತ್ತಿ **ಪಕ್ಖಪಾತೋ,** ತಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಅನಿಯತೇಸು ಇಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚೇತಸಿಕನ್ತರಭಾವೇನ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅದೋಸೋಯೇವ ಮೇತ್ತಾ**। ತಥಾ ಹಿ ಸೋಯೇವ "ಮೇತ್ತಾ ಮೇತ್ತಾಯನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೫೬) ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಮೇತ್ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ಸಾ **ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯೇವ**।

೪೭೫. **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿವತ್ಥೂನ**ನ್ತಿ ಪರಪಾಣಪರಧನಪರಇತ್ಥಿಆದೀನಂ। **ಅಮದ್ದನಂ** ಮದ್ದನಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿವತ್ಥುತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಕಿರಿಯಾಪದೇಸೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿತೋ ಏವ ಸಙ್ಕೋಚನಕಿರಿಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ವಿರತಿಯೋ ದುಚ್ಚರಿತವತ್ಥುನೋ **ಅಕಿರಿಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ, ವಿರತೀನಞ್ಚ ಸೋರಚ್ಚವಸೇನ ಸಙ್ಕೋಚನಂ, ಅಕಿರಿಯಾನಞ್ಚ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನಂ ಜಿಗುಚ್ಛನಾದಿವಸೇನಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

೪೭೬. ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಟ್ಠತಿಂಸಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ, ಏವಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ ದುತಿಯೇ ಸಸಙ್ಖಾರಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಸಸಙ್ಖಾರಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ"**ತಿ। **ಅವಸೇಸಾ** ಪಠಮೇ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ।

ಅವಸೇಸಾ ಪಞ್ಚಮೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ ಕಥಂ ಕರುಣಾಮುದಿತಾಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ? ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವತೋ। ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ।

ಸುವಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನವಸೇನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿ, ನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸೋಧನವಸೇನ, ನಾಪಿ ದುಚ್ಚರಿತದುರಾಜೀವಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನವಸೇನಾತಿ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿರತೀನಂ ಅಸಮ್ಭವೋಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಠಪೇತ್ವಾ ವಿರತಿತ್ತಯ"**ನ್ತಿ। **ತತೋ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಪಠಮೇ ವುತ್ತಚೇತಸಿಕತೋ। **ತೇಯೇವಾ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮೇ ವುತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಏವ। ಯದಿ ಏವ ರೂಪಾವಚರತೋ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಅರೂಪಾವಚರಭಾವೋಯೇವ ಹಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ"**ತಿ।

ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನವತಿ। **ಮಗ್ಗವಿಞ್ಞಾಣೇ**ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೇಪಿ ಮಗ್ಗವಿಞ್ಞಾಣೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಭೇದೇ ಮಗ್ಗವಿಞ್ಞಾಣೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। "ವುತ್ತನಯೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಕಿಂ ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಚೋದನಾಯನೇ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕರುಣಾಮುದಿತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ, ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನ ತಾಸಂ ತತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ। ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಪಾದಕಾದಿನಿಯಮೇನ ಕದಾಚಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪವಿರಹೋ ಸಿಯಾ , ನ ಪನ ವಿರತಿವಿರಹೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋತಿ **ನಿಯತವಿರತಿತಾ**।

೪೭೮. ನ ಹಿರಿಯತಿ ನ ಲಜ್ಜತೀತಿ **ಅಹಿರಿಕೋ,** ಪುಗ್ಗಲೋ, ಚಿತ್ತಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೋ ವಾ। "ಅಹಿರಿಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಸ ಕಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **"ಅಹಿರಿಕ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ನ ಓತ್ತಪ್ಪ"ನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಧಮ್ಮಮಾಹ। **ಅಜಿಗುಚ್ಛನಂ** ಅಹೀಳನಂ। **ಅಲಜ್ಜಾ** ಅವಿರಿಳಾ। **ತೇಹೇವಾ**ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಏವ। **ಅಸಾರಜ್ಜಂ** ನಿಬ್ಭಯತಾ। **ಅನುತ್ತಾಸೋ** ಅಸಮ್ಭಮೋ। **ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನಾ**ತಿ ಅಲಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ಪಾಪಾನಂ ಕರಣರಸಂ ಅಹಿರಿಕಂ, ಅನುತ್ತಾಸಾಕಾರೇನ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ, ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನೇವ ಪಾಪತೋ ಅಸಙ್ಕೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಅತ್ತನಿ, ಪರೇಸು ಚ ಅಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಾನಿ। ಗಾಮಸೂಕರಸ್ಸ ವಿಯ ಅಸುಚಿತೋ ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿತೋ ಅಜಿಗುಚ್ಛನಂ ಅಹಿರಿಕೇನ ಹೋತಿ, ಸಲಭಸ್ಸ ವಿಯ ಅಗ್ಗಿತೋ ಪಾಪತೋ ಅನುತ್ತಾಸೋ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೇನ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೭೯. ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನಾತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಲುಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ಅಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತಿ। **ಮುಯ್ಹನ್ತೀ**ತಿ ನ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ** "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಗೋ** ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಆಸತ್ತಿ। **ಅಪರಿಚ್ಚಾಗೋ** ಅವಿಜಹನಂ, ದುಮ್ಮೋಚನೀಯತಾ ವಾ। **ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಂ** ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠಿ। "ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಚ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೨, ೫೪, ೫೭) ಹಿ ವುತ್ತಂ।

೪೮೦. ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ಯಾಥಾವತೋ ಅದಸ್ಸನಂ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಭಾವೋ**। **ಅಞ್ಞಾಣಂ** ಞಾಣಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಸಮ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ **ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ**। ಯಥಾ ಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಮೋಹಸ್ಸ ತಥಾ ಪವತ್ತಿ **ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಚ್ಛಾದನಂ**। ಅಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ವಾ

ಅಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಕರಣಂ ಅನ್ಧಕಾರೋ, ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಅನ್ಧಕಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**।

೪೮೧. **ಮಿಚ್ಛಾತಿ** ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಪರೀತಂ, ನಿಚ್ಚಾದಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯೋನಿಸೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ** ಅನುಪಾಯಾಭಿನಿವೇಸೋ ಉಪ್ಪಥಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರತೋ ಆಮಸನಂ **ಪರಾಮಾಸೋ**। ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹವಸೇನ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭, ೨೦೨, ೨೦೩; ೩.೨೭-೨೯) ಅಭಿನಿವಿಸನಂ **ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ**।

೪೮೨. ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಉದ್ಧತಂ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವಾ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ **ಉದ್ಧಚ್ಚಂ**। **ಅವೂಪಸಮೋತಿ** ಅಸನ್ನಿಸಿನ್ನಅಪ್ಪಸನ್ನಭಾವಮಾಹ। **ಅನವಟ್ಠಾನರಸನ್ತಿ** ಚಲನಕಿಚ್ಚಂ। **ಭನ್ತತ್ತನ್ತಿ** ಪರಿಬ್ಭಮನಾಕಾರಂ। **ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೇತಿ** ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಪಯೋಜನೇ ಭುಮ್ಮಂ, ಅವೂಪಸಮಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ "ಅವೂಪಸಮೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕನ್ತನಿಹೀನತಾಯ "**ಅಕುಸಲಭಾವೇನ ಚ ಲಾಮಕತ್ತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೪೮೩. ಥಿನಮಿದ್ಧಮೇತ್ಥ ಅನಿಯತಂ, ನ ಮಾನಾದೀತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅನಿಯತತಾ ಚ ಏತ್ಥ ದುತಿಯಚಿತ್ತೇ ಪರಮಾಕುಸಲತೋ ವಿಸೇಸೋ।

ಅನುಸ್ಸಾಹನಾವಸೀದನಭಾವೇನ ಸಂಹತಭಾವೋ ಥಿನಂ, ತೇನ ಯೋಗತೋ ಚಿತ್ತಂ ಥಿನಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ **ಥಿನತಾ**। ಅಸಮತ್ಥತಾವಿಘಾತವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಮಿದ್ಧಂ। ಯಸ್ಮಾ ತತೋ ಏವ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಮೇಧಿತಾ ವಿಹತಸಾಮತ್ಥಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಮಿದ್ಧನತಾ ಮಿದ್ಧ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಸ್ಸಾಹಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಉಸ್ಸಾಹಪಟಿಪಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ। ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅವನೋದನಂ ಖಿಪನಂ **ವೀರಿಯಾವನೋದನಂ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಂಸೀದನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಸಂಸೀದನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ಸಂಸೀದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। **ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಕಾಮಂ ಥಿನಮ್ಪಿ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಸಭಾವಮೇವ, ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಮಿದ್ಧಂ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಥಿನಂ? ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಮಿದ್ಧಂ? ಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೨-೧೧೬೩) ಚ ಆದಿನಾ ಇಮೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಪವತ್ತೋ। **ಓನಹನಂ** ವಿಞ್ಞಾಣದ್ವಾರಾನಂ ಪಿದಹನಂ। **ಲೀನತಾ** ಲೀನಾಕಾರೋ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಸಙ್ಕೋಚೋ। ಯಸ್ಮಾ ಥಿನೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಸಂಹನನಂ ಹೋತಿ, ಮಿದ್ಧೇನ ಪನ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸ ವಿಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಚಲಾಯಿಕಾನಿದ್ದಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ಪಚಲಾಯಿಕಾನಿದ್ದಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ವುತ್ತಂ। **ಅರತಿ** ಪನ್ತಸೇನಾಸನೇಸು, ಅಧಿಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಅರೋಚನಾ। **ವಿಜಮ್ಭಿಕಾ** ವಿಜಮ್ಭನಸಞ್ಜಾತಸ್ಸ ಕಾಯದುಟ್ಠುಲ್ಲಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪ್ಪವತ್ತಿ। **ಅರತಿವಿಜಮ್ಭಿಕಾದೀಸೂತಿ** ಚ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತನ್ದಿಆದೀನಂ ಗಹಣಂ। ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಪಯೋಜನೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ।

ಅವಸೇಸಾ ಸೋಳಸ। ಮಾನೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನಿಯತೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತರಸೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಹಿ "ಸಂಯೋಜನಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಂಯೋಜನೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಕಾಮರಾಗೇನ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಟಿಘೇನ ಚ ಮಾನೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಭವರಾಗೋತಿ ತಯೋಪೇತೇ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ದಸವಿಧಾ ಯೋಜನಾತಿ ದಸ್ಸಿತಾಯ ದಸವಿಧಾಯ ಯೋಜನಾಯ "ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೪.೧) ವತ್ವಾ "ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೪.೧) ತಥಾ "ಮಾನಸಂಯೋಜನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಭವರಾಗಸಂಯೋಜನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ ೩.೪.೧) ವತ್ವಾ "ಭವರಾಗಸಂಯೋಜನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯೋಜನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೪.೧) ಚ ಏವಮಾಗತಾಹಿ ಯೋಜನಾಹಿ ಮಾನಸ್ಸ ಅನಿಯತಭಾವೋ ಪಕಾಸಿತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಮಾನೋ ನಿಯತೋ ಸಿಯಾ, ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಮಾನರಹಿತಾ

ಪವತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಭವರಾಗಸ್ಸ। ಏವಂ ಸತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಕಾಮರಾಗೇನ ಯೋಜನಾ ನ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂಯೇವ ಸಿಯಾ। ಭವರಾಗಮೂಲಿಕಾ ಚ ನ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಅಟ್ಠವಿಧೇನ ಯೋಜನಾ ಸಿಯಾ, ನ ದಸವಿಧೇನ। ದಸವಿಧಾವ ಚ ದಸ್ಸಿತಾತಿ। ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಉಚ್ಚತೋ ನಮನಂ **ಉನ್ನತಿ**। ಉನ್ನಮನವಸೇನೇವ **ಸಂಪಗ್ಗಹರಸೋ**। ನ ವೀರಿಯಂ ವಿಯ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನೇ ಅಬ್ಭುಸ್ಸಹನವಸೇನ। ಓಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅವಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಗ್ಗಹಣವಸೇನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕೇತು ವುಚ್ಚತಿ ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಧಜೋ, ಇಧ ಪನ ಕೇತು ವಿಯಾತಿ ಕೇತು, ಉಳಾರತಮಾದಿಭಾವೋ। ತಂ ಕೇತುಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಕೇತುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕೇತುಕಮ್ಯಂ, ಚಿತ್ತಂ। ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಕೇತುಕಮ್ಯಂ, ಸಾ **ಕೇತುಕಮ್ಯತಾ**। "ಅಹ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತನತೋ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಸದಿಸೀ ಪವತ್ತೀತಿ ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ನ ಪವತ್ತತಿ, ಅತ್ತಸಿನೇಹಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ಚಾತಿ ಆಹ "**ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಪದಟ್ಠಾನೋ**"ತಿ।

ಏತ್ಥಾಪಿ ಚಾತಿ ಚ-ಸದ್ದೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಆಕಡ್ಢತಿ।

೪೮೫. **ದುಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ಬ್ಯಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ** ಕುಜ್ಝನಂ। ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಸೇನ, ವಿರೂಪಸಂಸಪ್ಪನಕಅನಿಟ್ಠರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ಚ **ವಿಸಪ್ಪನರಸೋ**। ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಜ್ಝತ್ತಭಾವಾಪಾದನತೋ **ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯದಹನರಸೋ**। ದುಸ್ಸನಂ ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ಚ ಉಪಭೋಗಫಲಕಾಲೇಸು ಅನಿಟ್ಠತ್ತಾ **ವಿಸಸಂಸಟ್ಠಪೂತಿಮುತ್ತಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೮೬. ಯಂ ಪರಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಇಸ್ಸಾಕರಣಂ, ಸಾ ಇಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಇಸ್ಸಾಯನಾ ಇಸ್ಸಾ**"ತಿ । **ಉಸೂಯನಂ** ಅಸಹನಂ। **ತತ್ಥೇವಾತಿ** ಪರಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಏವ। ಅಭಿರತಿಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಇಸ್ಸಾಯ ಕಿಚ್ಚಂ, ನ ಅಭಿರತಿಯಾ ಅಭಾವಮತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಅನಭಿರತಿರಸಾ**"ತಿ।

೪೮೭. ಮಚ್ಛರಯೋಗೇನ "ಮಚ್ಛರೀ"ತಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಮಚ್ಛರಿಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ "**ಮಚ್ಛರಭಾವೋ ಮಚ್ಛರಿಯ**"ನ್ತಿ। ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಪನ ಮಾ ಇದಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಹೋತು, ಮಯ್ಹಮೇವ ಹೋತೂತಿ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ಪೋರಾಣಾ। ತಂ ಮಚ್ಛರಿಯಂ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಿ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಸಙ್ಕೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಪರೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವಕರಣೇನ ಸಙ್ಕೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಕಟುಕಾಕಾರಗತಿ **ಕಟುಕಞ್ಚುಕತಾ**। **ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿ** ಆವಾಸಾದಿ।

೪೮೮. **ಕುಕತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಅಕತಮ್ಪಿ ಕುಕತಮೇವ। ಏವಞ್ಹಿ ವತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ "ಯಂ ಮಯಾ ನ ಕತಂ, ತಂ ಕುಕತ"ನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಕತಾಕತಾನುಸೋಚನರಸ"ನ್ತಿ। ಏವಂ ಕತಾಕತಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಸುಚರಿತಞ್ಚ ಕುಕತಂ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ತಂಸಹಚರಿತತಾಯ ಇಧ "ಕುಕತ"ನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ "**ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಚ್ಛಾ ಅನುತಾಪನಂ ವಿಬಾಧನಂ **ಪಚ್ಛಾನುತಾಪೋ**। ಯಥಾಪವತ್ತಸ್ಸ ಕತಾಕತಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ದುಚ್ಚರಿತಸುಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಸೋಚನವಸೇನ ವಿರೂಪಂ ಪಟಿಸರಣಂ **ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ**। ಪರಾಯತ್ತತಾಹೇತುತಾಯ **ದಾಸಬ್ಯಮಿವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ**। ಯಥಾ ಹಿ ದಾಸಬ್ಯೇ ಸತಿ ದಾಸೋ ಪರಾಯತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇ ಸತಿ ತಂಸಮಙ್ಗೀ। ನ ಹಿ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಕುಸಲೇ ಪವತ್ತಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಕತಾಕತಾಕುಸಲಕುಸಲಾನುಸೋಚನೇ ಆಯತ್ತತಾಯ ತದುಭಯವಸೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇನ ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಹೋತೀತಿ ತಂ ದಾಸಬ್ಯಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ।

ಅನಿಯತೇಸು ಇಸ್ಸಾದೀಸು **ಥಿನಮಿದ್ಧಸಮ್ಭವೋವ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

೪೯೦. **ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ತೋತಿ** ಖಣಟ್ಠಿತಿಮತ್ತೋ। "ನಿವಾತೇ ದೀಪಚ್ಚೀನಂ ಠಿತಿ ವಿಯಾ"ತಿ ಹಿ ಏವಂ ವುತ್ತಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿ ವಿಯ ಸನ್ತಾನಟ್ಠಿತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥೋ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವೇನ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ಚೇತಸೋ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಮತ್ತತಾಯ

ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ “**ದುಬ್ಬಲೋ ಸಮಾಧೀ**”ತಿ। **ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ**ತಿ ಚಿಕಿಚ್ಛಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಚಿಕಿಚ್ಛಾಭಾವತೋತಿ ತದತ್ಥಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। “ಏವಂ ನು ಖೋ, ನನು ಖೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಂಸಪ್ಪನವಸೇನ ಸೇತೀತಿ **ಸಂಸಯೋ। ಕಮ್ಪನರಸಾ**ತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಪನಕಿಚ್ಚಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಗಹಿತಾಕಾರೇ ಏವ ಠತ್ವಾ ಭಮತೀತಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಿಪ್ಫನ್ದನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪನ ಯದಿಪಿ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾಪಿ “ಏವಂ ನು ಖೋ, ನನು ಖೋ, ಇದಂ ನು ಖೋ, ಅಞ್ಞಂ ನು ಖೋ”ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರಂ ಅಪೇಕ್ಖತೀತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಕಮ್ಪನಂ ಹೋತೀತಿ। ಅನಿಚ್ಛಯಂ ದ್ವೇಳ್ಹಕಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ಅನಿಚ್ಛಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಅನೇಕಂಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಾನಾಸಭಾವಸ್ಸ ಗಹಣಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಅನೇಕಂಸಗಾಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

೪೯೦. ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ನನು ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಾಪಿ ವಿಪಾಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಹಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾ**”ತಿ। **ವಿರತಿಯೋಪಿ ವಿಪಾಕೇಸು ನ ಸನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ನನು ಕೇಸುಚಿ ವಿಪಾಕೇಸು ವಿರತಿಯೋಪಿ ಸನ್ತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಕುಸಲಾಯೇವಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ, ತೇನ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕೇಸು ವಿರತಿಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತೇಸನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಾದಿವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ। ಜನೇತಬ್ಬಜನಕಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಹಿ ಇದಂ ಸಾಮಿವಚನಂ।

೪೯೧. ತೇತಿ ತೇ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾರಾ। ತತ್ಥ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಮಾನಾ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಮಾನಾ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಮಾನಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ “**ಕುಸಲ...ಪೇ॰... ಸಮಾನಾ**”ತಿ ವತ್ವಾ ತತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯೇ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವೀರಿಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಹೋತಿ** “ವೀರಿಯನ್ತಂ ಬಲ”ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ।

ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತೀಹಿ ಏವ ಅರಹನ್ತಾನಂ ವಿರಮನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ವಿರತಿಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ ಆಹ “**ಠಪೇತ್ವಾ ವಿರತಿಯೋ**”ತಿ। ಕಾಮಾವಚರಸಹೇತುಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಹಿ ವಿರತಿಕತೋ ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ಮಹಗ್ಗತೇಸು ಪನ ತಾದಿಸೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ “**ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಪೀ**”ತಿ, ಧಮ್ಮತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋತಿ ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಅಭಿಧಮ್ಮನ್ತೋಗಧಮ್ಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ಸುತ್ತನ್ತನಯೋ ಏವ, ಏಕನ್ತಅಭಿಧಮ್ಮನಯೋ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯನ್ತಿ ಆಹ “**ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪದಭಾಜನೀಯನಯೇನಾ**”ತಿ।

೪೯೩. ಭಗವತಾ ಪನ ಏವಂ ಖನ್ಧಾ ವಿತ್ಥಾರಿತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಾಯಪಿ ಪಾಳಿಯಾ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಂವಣ್ಣನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅನಿಯಮದಸ್ಸನಂ। **ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಪಕಾರಭೇದಂ ಆಮಸಿತ್ವಾ ಅನಿಯಮದಸ್ಸನಂ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಅತೀತಂ ವಾ...ಪೇ॰... ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಬಹುಂ ವಾ ಯಾದಿಸಂ ವಾ ತಾದಿಸಂ ವಾ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸಾರಹಂ ಸಬ್ಬಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಆಹ “**ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನ**”ನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸಾರಹೇಸು ಪಸಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಂ ಅತಿಚ್ಚ ಪವತ್ತನತೋ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗಸ್ಸ ನಿಯಮನತ್ಥಂ

ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ರೂಪನ್ತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗನಿಯಮನ**"ನ್ತಿ ಆಹ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಚ **ಯಂ**-ಸದ್ದಂ ಏಕಂ ಪದಂ, ಸನಿಪಾತಂ **ಕಿಂ**-ಸದ್ದಞ್ಚ ಏಕಂ ಪದನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಯಮೇಕತ್ಥದೀಪನತೋ "**ಪದದ್ವಯೇನಾಪೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ। **ಅತೀತಾದಿನಾ ವಿಭಾಗಂ ಆರಭತಿ** ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಆದಿನಾ।

೪೯೪. **ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಸಮಯಖಣವಸೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಕಾಲೇ **ಅದ್ಧಾ**-ಸದ್ದೋ ವತ್ತತೀತಿ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಭದ್ದೇಕರತ್ತಸುತ್ತೇ**ಪಿ "ಅತೀತಂ ನಾನ್ವಾಗಮೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೨, ೨೭೫, ೨೭೬, ೨೭೭) ಅದ್ಧಾವಸೇನೇವ ಅತೀತಾದಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। "ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅದ್ಧಾ, ಕತಮೇ ತಯೋ? ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅದ್ಧಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫; ಇತಿವು॰ ೬೩) ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ ಅದ್ಧಾ **ನಿರುತ್ತಿಪಥಸುತ್ತ**ವಸೇನ ಖಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ಜಾತಂ...ಪೇ॰... ಪಾತುಭೂತಂ। ಅತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೨) ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತತಾ ವುತ್ತಾ। ತದಞ್ಞಸುತ್ತೇಸು ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅತೀತಾದಿಕೋ ಅದ್ಧಾ ವುತ್ತೋತಿ ಸೋ ಏವ ಇಧಾಪಿ "ಅದ್ಧಾವಸೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಸೀತಂ ಸೀತಸ್ಸ ಸಭಾಗೋ, ತಥಾ ಉಣ್ಹಂ ಉಣ್ಹಸ್ಸ। ಯಂ ಪನ ಸೀತಂ, ಉಣ್ಹಂ ವಾ ಸರೀರೇ ಸನ್ನಿಪತಿತಂ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಅನೂನಂ ಅನಧಿಕಂ ಏಕಾಕಾರಂ, ತಂ ಏಕೋ ಉತೂತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಭಾಗಉತುನೋ ಅನೇಕತ್ತಾ **ಏಕ**-ಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಏವಂ ಆಹಾರೇಪಿ। **ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸನ್ತತಿಸಮಯಕಥಾ ವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಉಪಕಾರತ್ಥಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಕಥಿತಾ। ಜನಕೋ ಹೇತು, ಉಪಥಮ್ಭಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದನಂ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಞ್ಚ ಕಿಚ್ಚಂ। ಯಥಾ ಬೀಜಸ್ಸ ಅಙ್ಕುರುಪ್ಪಾದನಂ, ಪಥವೀಆದೀನಞ್ಚ ತದುಪತ್ಥಮ್ಭನಂ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾರೂಪವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂ, ಆಹಾರಾದೀನಂ ತದುಪತ್ಥಮ್ಭನಂ, ಏವಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಕಲಾಪಸ್ಸ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚ ಜನಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಉತುಆದೀನಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾಸಮ್ಭವತೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೋ ವುತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪನ ಏಕಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾ ನತ್ಥೀತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅವತ್ವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನೇವ ವುತ್ತೋ। ಯದಾ ಪನ ಲಿಙ್ಗಪರಿವತ್ತನಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಬಲವತಾ ಅಕುಸಲೇನ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ದುಬ್ಬಲೇನ ಕುಸಲೇನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಪಾತುಭವತಿ। ದುಬ್ಬಲೇನ ಚ ಅಕುಸಲೇನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಬಲವತಾ ಕುಸಲೇನ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಂ ಪಾತುಭವತೀತಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೇವ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ಸೋ ಪನ ನ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕೋತಿ ನ ಗಹಿತೋ।

ತಂತಂಸಮಯನ್ತಿ ಏಕಮುಹುತ್ತಾದಿಕೋ ಸೋ ಸೋ ಸಮಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಂತಂಸಮಯಂ, ರೂಪಂ, ತಂತಂಸಮಯವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತೋ ಪುಬ್ಬೇತಿ ತತೋ ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ಪರಿಯಾಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ। ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ಅನಾಗತಂ। ಪಚ್ಛಾ**ತಿ ತತೋ ಪಚ್ಛಾ। ಖಣತ್ತಯಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ **ಅತೀತಂ।** ಯಸ್ಸ ಹೇತುಕಿಚ್ಚಂ, ಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ತಂ **ಅತೀತಂ** ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಹೇತುಕಿಚ್ಚಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಫಲತ್ತಾ ನಿಟ್ಠಿತಞ್ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೀಸುಪಿ ಖಣೇಸು ಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ। ಪಥವೀಆದೀನಂ ಸನ್ಧಾರಣಾದಿಕಂ, ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಫುಸನಾದಿಕಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಕಿಚ್ಚಂ, ಸಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕರಣಕ್ಖಣೋ **ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೋ,** ಸಹ ವಾ ಕಿಚ್ಚೇನ ಸಕಿಚ್ಚಂ, ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಸಕಿಚ್ಚಂ ರೂಪಂ ವಾ ಅರೂಪಂ ವಾ ಹೋತಿ, ಸೋ **ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೋ,** ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಖಣಾದಿಕಥಾಯಂ **"ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅತೀತ**"ನ್ತಿ ವಚನಂ ಅದ್ಧಾದೀಸು ವಿಯ ಭೇದಾಭಾವತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಂ। ಅದ್ಧಾದಿವಸೇನ ಹಿ ಅಞ್ಞೇವ ಧಮ್ಮಾ ಅತೀತಾ ಅಞ್ಞೇ ಅನಾಗತಾ ಅಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಖಣಾದಿವಸೇನ ಪನ ನತ್ಥಿ ಧಮ್ಮತೋ ಭೇದೋ,

ಕಾಲತೋ ಏವ ಭೇದೋ। ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತೋ , ಖಣತ್ತಯೇ ವತ್ತಮಾನೋ, ತತೋ ಪರಂ ಅತೀತೋತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾ, ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಿ ವಿಯ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅತೀತಮನಾಗತನ್ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬತಾಭಾವತೋ।

೪೯೫. ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಭೇದಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ವುತ್ತನಯೋ ಏವಾ"**ತಿ ವತ್ವಾ ತೇನ ಅಪರಿತುಸ್ಸಮಾನೇನ ಯದಿಪಿ ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನ್ತಿ ಸದ್ದತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾಪಿ ಅತ್ಥೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸದ್ದಾನಂ, ಬಹಿದ್ಧಾಬಾಹಿರಸದ್ದಾನಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಭೇದೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸದ್ದೋ ಸಪರಸನ್ತಾನಿಕೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ರೂಪಾದೀಸು ಬಾಹಿರಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಸದ್ದೋ ಪನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಸಸನ್ತಾನಿಕೇಸ್ವೇವ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಬಹಿದ್ಧಾಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತನಯೇ। ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಅಜ್ಝತ್ತಿಕಮೇವ, ಪರಪುಗ್ಗಲಿಕಮ್ಪಿ ನ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಬಾಹಿರಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೯೬. ಹೀನಪಣೀತಭೇದೋ ಪರಿಯಾಯತೋ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತದೇವ** ಸುದಸ್ಸೀನಂ ರೂಪಂ। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ। ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, **ತಂ ಹೀನಂ** ಅನಿಟ್ಠಭಾವತೋ। ಯಂ **ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ, ತಂ ಪಣೀತಂ** ಇಟ್ಠಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೋ ಸಯಂ ಅನಿಟ್ಠೋ ಅನಿಟ್ಠೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಇಟ್ಠೇ, ಏವಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕೋಪಿ ಸಯಂ ಇಟ್ಠೋ ಇಟ್ಠೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅನಿಟ್ಠೇ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** –

> "ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜವಸೇನ ಅನಿಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ವಿಭತ್ತಾ, ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಂ ಇಟ್ಠಮೇವ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಜವಸೇನ ಇಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಞ್ಹಿ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಂ ಇಟ್ಠಮೇವಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬) ಚ।

ತತ್ಥ ಮನಾಪಾನಿಪಿ ಕಾನಿಚಿ ಹತ್ಥಿರೂಪಾದೀನಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಸನ್ತಿ, ನ ಪನ ತಾನಿ ತೇಸಂಯೇವ ಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಸುಖಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಹಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಕತೇನ ಕುಸಲೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ। ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಯೋಜನಾರಹಾ ಸಿಯಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ "ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಇಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ, ತೇನ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜಮ್ಪಿ ಸೋಭನಂ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಇಟ್ಠಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಇಟ್ಠಮೇವಾತಿ।

ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಂ ಪನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಮನುಸ್ಸರೂಪಂ ಅಮನಾಪಂ, ಯತೋ ತೇ ದಿಸ್ವಾವ ಪಲಾಯನ್ತಿ, ಮನುಸ್ಸಾ ಚ ದೇವತಾರೂಪಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಭಾಯನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಂ ರೂಪಂ ಆರಬ್ಭ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪನ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ನ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಅಭಿರತಿ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ವಿಯ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಚ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಹತ್ಥಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಪನ ಪವತ್ತೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇನ ಪನ ವೋಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಅಪ್ಪಕಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಬಹುಲಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ವಿಪಾಕಂ ಪನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಞ್ಚೇತುನ್ತಿ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಅನಿಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ, ತಂ ರೂಪಾದಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಕಾಮಗುಣಸದಿಸತಾಯ ತಂಸದಿಸೇಸು ತಬ್ಬೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಂ। ಇಟ್ಠಾನೇವ ಹಿ ರೂಪಾದೀನಿ "ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೪-೧೬೫, ೧೭೭-೧೭೮, ೨೮೭; ೨.೧೫೫, ೨೮೦; ೩.೫೭, ೧೯೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೦) ವುತ್ತಾನಿ। ಕಾಮಗುಣವಿಸಭಾಗಾ ವಾ ರೂಪಾದಯೋ "ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಅಸಿವೇ ಸಿವೋತಿ ವೋಹಾರೋ ವಿಯ,

ಸಬ್ಬಾನಿ ವಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಭಾವತೋ ಕಾಮಗುಣಾ ಏವ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ರೂಪಾ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩)। ಅತಿಸಯೇನ ಪನ ಕಮನೀಯತ್ತಾ **ಸುತ್ತೇಸು** ಕಾಮಗುಣಾತಿ ಇಟ್ಠರೂಪಾದೀನಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ ಅಭಿದೇಸೇನ ಲಕ್ಖಣತೋ ದೂರಸನ್ತಿಕಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಆಹ **"ಓಕಾಸತೋಪೇತ್ಥ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ದೂರಸನ್ತಿಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಕಿತ್ತಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ರೂಪಂ ಓಕಾಸವಸೇನ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ, ಕಿತ್ತಕತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ದೂರೇ ನಾಮ? ಪಕತಿಕಥಾಯ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ದ್ವಾದಸ ಹತ್ಥಾ ಸವನೂಪಚಾರೋ ನಾಮ, ತಸ್ಸ ಓರತೋ ಸನ್ತಿಕೇ, ಪರತೋ ದೂರೇ। ತತ್ಥ ಸುಖುಮರೂಪಂ ದೂರೇ ಹೋನ್ತಂ ಲಕ್ಖಣತೋಪಿ ಓಕಾಸತೋಪಿ ದೂರೇ ಹೋತಿ, ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋನ್ತಂ ಪನ ಓಕಾಸತೋವ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತಿ, ನ ಲಕ್ಖಣತೋ। ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋನ್ತಂ ಲಕ್ಖಣತೋಪಿ ಓಕಾಸತೋಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತಿ, ದೂರೇ ಹೋನ್ತಂ ಓಕಾಸತೋವ ಹೋತಿ, ನ ಲಕ್ಖಣತೋ। "ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯಾ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ, ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸಾಪಿ ಪರಸ್ಸ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ, ಬಹಿ ಠಿತಸ್ಸ ದೂರೇತಿ ಏವಂ ಅನ್ತೋಗಬ್ಭಪಮುಖಪರಿವೇಣಸಙ್ಘಾರಾಮಸೀಮಾಗಾಮಖೇತ್ತಜನಪದರಜ್ಜಸಮುದ್ದಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ತದನ್ತೋಗತಬಹಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ದೂರಸನ್ತಿಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೯೭. ತದೇಕಜ್ಝನ್ತಿ ತಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಏಕತೋ। **ಅಭಿಸಂಯೂಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಂಹರಿತ್ವಾ, ಸಮೂಹಂ ವಾ ಕತ್ವಾ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ। **"ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ರೂಪಖನ್ಧಸದ್ದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಸಮಾಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ನ ಹಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ"**ತಿ।

೪೯೮. ರಾಸಿಭಾವೂಪಗಮನೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಸನ್ತತಿವಸೇನ, ಖಣಾದಿವಸೇನ ಚಾತಿ ಏತ್ಥ ಅದ್ಧಾಸಮಯವಸೇನ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅವಚನಂ ಸುಖಾದಿವಸೇನ ಭಿನ್ನಾಯ ಅತೀತಾದಿಭಾವವಚನತೋ। ನ ಹಿ ಸುಖಾ ಏವ ಅದ್ಧಾವಸೇನ, ಸಮಯವಸೇನ ಚ ಅತೀತಾದಿಕಾ ಹೋತಿ, ತಥಾ ದುಕ್ಖಾ ಏವ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಏವ ಚ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾದಿಭಾವೇನ ಭಿನ್ನಾ, ತೇನ ವೇದನಾಸಮುದಾಯೋ ಅದ್ಧಾಸಮಯವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ತೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ವೇದನೇಕದೇಸಾ ಪನ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಸನ್ತತಿಖಣೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅರಹನ್ತಿ ತಥಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ। ಏಕಸನ್ತತಿಯಂ ಪನ ಸುಖಾದೀಸು ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಯೋ ಭೇದೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಸ ಏಕಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಪಾಕಟಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಕಾ ತಂಸಹಿತದ್ವಾರಾಲಮ್ಬನಪ್ಪವತ್ತಾ, ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ತದುಪ್ಪಾದಕೇಕವಿಧವಿಸಯಸಮಾಯೋಗಪ್ಪವತ್ತಾ ಚ ಸನ್ತತಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ತಸ್ಸಾ ಭೇದನ್ತರಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಭಾವೇನ ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಲಹುಪರಿವತ್ತಿನೋ ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪರಿವತ್ತನೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ಸನ್ತತಿಖಣವಸೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವುತ್ತೋ। ಏಕವಿಧವಿಸಯಸಮಾಯೋಗಪ್ಪವತ್ತಾ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ, ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಸದ್ಧಾದಿಸಹಿತವೇದನಾ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ**। **"ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಮಜ್ಝತ್ತಗತಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವುತ್ತನಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೯೯. ಸಬ್ಯಾಪಾರಸಉಸ್ಸಾಹಸವಿಪಾಕತಾ ಕುಸಲಾದೀಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಅಸಾಧಾರಣಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಾವಜ್ಜಕಿರಿಯಹೇತುತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಾವಜ್ಜಕಿರಿಯಹೇತುತೋ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಗಾರಯ್ಹಕಿರಿಯಾನಿಮಿತ್ತತೋ। **ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಭಾವತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹೇನ ಸದರಥಭಾವತೋ । ವೂಪಸನ್ತಸಭಾವಾಯ ಕುಸಲಾಯ ವೇದನಾಯ **ಓಳಾರಿಕಾ**। **ಸಬ್ಯಾಪಾರತೋ**ತಿ ಸಈಹತೋ। ತೇನ ಯಥಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಪವತ್ತಿಂ ವದನ್ತೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಯೋಗ್ಯತಮಾಹ। **ಸಉಸ್ಸಾಹತೋ**ತಿ ಸಸತ್ತಿತೋ, ತೇನ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಂ। **ಸವಿಪಾಕತೋ**ತಿ

ವಿಪಾಕಸಬ್ಭಾವತೋ, ತೇನ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮವಾಯೇನಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಬ್ಯಾಪಾರಸಬ್ಭಾವತೋ ವಾ **ಸಬ್ಯಾಪಾರತೋ,** ಜವನುಸ್ಸಾಹವಸೇನ **ಸಉಸ್ಸಾಹತೋ,** ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ **ಸವಿಪಾಕತೋ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಪಾಕಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೀಪಿ ಕಿರಿಯಾ ಕುಸಲಾ ವಿಯ ಸಬ್ಯಾಪಾರಾ, ಸಉಸ್ಸಾಹಾ ಏವ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ತದುಭಯಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತವಾರೇ "ಸವಿಪಾಕತೋ" ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಯಾಬಜ್ಝತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖೇನ ಸದುಕ್ಖತೋ। **ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯತೋ**ತಿ ಅನವಜ್ಜಕಿರಿಯಹೇತುತೋ, ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಾಭಾವತೋ, ಅಬ್ಯಾಬಜ್ಝತೋ ಚ ವೂಪಸನ್ತವುತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಯ ವುತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸತೋ। **ಯಥಾಯೋಗ**ನ್ತಿ ಯೋಗಾನುರೂಪಂ। ತೀಸು ಕಾರಣೇಸು ಯಂ ಯಂ ಯಸ್ಸಾ ಯಸ್ಸಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ತದನುರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾಹಿ ವಿಪಾಕಬ್ಯಾಕತಾಯ ತೀಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ **ಓಳಾರಿಕಾ।** ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾಯ ಸವಿಪಾಕತೋ ಸವಿಪಾಕತಾವಿಸಿಟ್ಠಸಬ್ಯಾಪಾರಸಉಸ್ಸಾಹತೋ ವಾತಿ। **ವುತ್ತಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ವಿಪಾಕಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಪಾರತೋ , ಅನುಸ್ಸಾಹತೋ, ಅವಿಪಾಕತೋ ಚ ತಾಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲವೇದನಾಹಿ ಸುಖುಮಾ। ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾ ಅವಿಪಾಕತೋ, ಅವಿಪಾಕತಾವಿಸಿಟ್ಠಸಬ್ಯಾಪಾರಸಉಸ್ಸಾಹತೋ ವಾತಿ ಏವಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಯ ವುತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ। ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಟಿಬಿಮ್ಬಭೂತಾ ಚ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹತೋ ನಿರುಸ್ಸಾಹಾ ವಿಪಾಕಾ। ಸಉಸ್ಸಾಹಾ ಚ ಕಿರಿಯಾ ಅವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾ। ಸವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಸಗಬ್ಭಾ ವಿಯ ಓಳಾರಿಕಾತಿ।

೫೦೦. **ನಿರಸ್ಸಾದತೋ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದಾಭಾವತೋ ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ। **ಸವಿಪ್ಫಾರತೋ**ತಿ ಸಪರಿಪ್ಫನ್ದತೋ, ಅನುಪಸನ್ತತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಭಿಭವನತೋ**ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಣತೋ। ಸುಖಾಯ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ನತ್ಥಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಾತತಾ। ಸನ್ತತಾದಯೋ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ **"ಯಥಾಯೋಗ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಾಕಟತೋ**ತಿ ಸುಖಿತೋ ದುಕ್ಖಿತೋತಿ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಜಾನಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಭೂತಭಾವತೋ। **ಸಾ** ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ।

೫೦೧. **ಅಸಮಾಪನ್ನಸಮಾಪನ್ನ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಭೂಮಿವಸೇನಾಪಿ ವೇದನಾನಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಇತರಾ** ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ।

ಓಘನಿಯತೋತಿ ಓಘೇಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬತೋ। ತಥಾ **ಯೋಗನಿಯತೋ, ಗನ್ಥನಿಯತೋ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಗನ್ಥೋಇವ ಗನ್ಥನಂ, ತಸ್ಸ ಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧನತೋತಿ **ಗನ್ಥನಿಯಂ**। ಏವಂ **ನೀವರಣಿಯಂ, ಉಪಾದಾನಿಯಞ್ಚ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಂಕಿಲೇಸೇ ನಿಯುತ್ತಾ, ಸಂಕಿಲೇಸಂ ವಾ ಅರಹನ್ತೀತಿ **ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ। ಸಾ** ಅನಾಸವಾ।

೫೦೨. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾಯ। **ಸಮ್ಭೇದೋ**ತಿ ಸಙ್ಕರೋ। "ಓಳಾರಿಕಾ, ಸುಖುಮಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಪುನ ಸುಖುಮೋಳಾರಿಕಭಾವಾಪತ್ತಿದೋಸೋ ಯಥಾ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ **ಪರಿಹರಿತಬ್ಬೋ।** ಜಾತಿವಸೇನ ಸುಖುಮಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಭಾವಪುಗ್ಗಲಲೋಕಿಯವಸೇನ ಓಳಾರಿಕತಂ ಪಾಳಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವುತ್ತಞ್ಹೇತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವಂ ಸುಖಾದಯೋಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ **ಜಾತಿವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಭಾವವಸೇನ ಸುಖುಮಾ।** ಕುಸಲಜ್ಝಾನಸಹಗತಾ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಜಾತಿವಸೇನ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಸುಖುಮಾತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **"ನ ಪರಾಮಸಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಏತೇನ ಜಾತಿಆದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವೋಮಿಸ್ಸಕಾ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಸಮ್ಭೇದಸ್ಸ ಪರಿಹಾರೋ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾ ಅಬ್ಯಾಕತಮುಖೇನ, ಏವಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮುಖೇನಪಿ, ಯಥಾ ಚ ಜಾತಿಮುಖೇನ, ಏವಂ ಸಭಾವಾದಿಮುಖೇನಪಿ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ **"ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"**ತಿ ಅತಿದಿಸತಿ।

ಇದಾನಿ ಜಾತಿಆದಿಕೋಟ್ಠಾಸೇಸುಪಿ ಮಿಥೋ ಅಕುಸಲಾದೀನಂ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **“ನಿಸ್ಸಯದಹನತೋ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ದೋಸಸಹಗತಾಯ ಪಾಕಟಂ ಕುರೂರಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿಯತಾತಿ** ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮೇನ ನಿಯತಾ, ಆನನ್ತರಿಯಭಾವಪ್ಪತ್ತಾ ಕಪ್ಪತಿಟ್ಠನಕವಿಪಾಕತಾಯ **ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ** ದೇವದತ್ತಾದೀನಂ ವಿಯ। **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ** ಸಭಾವತಿಖಿಣತಾಯ **ಓಳಾರಿಕಾ। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ** ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾಯ **ಓಳಾರಿಕಾ। ಸಾಪಿ** ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ **ನಿಯತಾ ಓಳಾರಿಕಾ,** ತತೋ **ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ,** ತತೋ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ**ತಿ ತಿವಿಧಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಏಕಜ್ಝಂ ವುತ್ತಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ **“ಇತರಾ ಸುಖುಮಾ”**ತಿ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ದೋಸಸಹಗತಾ, ಲೋಭಸಹಗತಾತಿ ಅಭೇದೇನ। **ಅಕುಸಲಾ ಬಹುವಿಪಾಕಾ** ದೋಸುಸ್ಸನ್ನತಾಯ **ಓಳಾರಿಕಾ।** ತಥಾ **ಕುಸಲಾ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಾ।** ಮನ್ದದೋಸತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ **ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ।** ತಥಾ **ಕುಸಲಾ ಬಹುವಿಪಾಕಾ।**

ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮನಿಕನ್ತಿವತ್ಥುಭಾವತೋ ಕಾಮಾವಚರಾದೀನಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಏಕನ್ತಸುಖುಮಾವ। ತತ್ಥಾಪಿ ಚ ವಿಭಾಗಂ ಪರತೋ ವಕ್ಖತಿ। **ಭಾವನಾಮಯಾಪೀ**ತಿ ಭಾವನಾಮಯಾಯ ಭೇದನೇನ ದಾನಸೀಲಮಯಾನಮ್ಪಿ ಭೇದನಂ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಭಾವನಾಯ ಪಗುಣಬಲವಕಾಲಾದೀಸು ಕದಾಚಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನಪಿ ಮನಸಿಕಾರೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಭಾವನಾಮಯಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾ”**ತಿ। **ತಂತಂಭೂಮಿವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರಾ ಸುಖುಮಾ”ತಿಆದಿನಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಫಲಾ ನೇತಬ್ಬಂ। “ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಸುಖುಮಾ”ತಿಆದಿನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ ಚ “ದಾನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸೀಲಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಸುಖುಮಾ”ತಿಆದಿನಾ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾ ನೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ ಜಾತಿಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ, ಏವಂ ಸಭಾವಕೋಟ್ಠಾಸಾದೀಸುಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ದುಕ್ಖಾದೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬೋ ಚಾಯಂ ವಿಭಾಗೋ ಲಕ್ಖಣಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ವುತ್ತೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ಓಕಾಸವಸೇನ ಚಾಪೀ”**ತಿಆದಿ। **ಸುಖಾಪೀ**ತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಸು ಭೂಮೀಸು। **ಯಥಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಾ ಯಾ ವೇದನಾ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ, ತದನುರೂಪಂ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾ**ತಿ ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಬ್ಭ ವೇದನಾ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನಾಪಿ। **ಹೀನವತ್ಥುಕಾ**ತಿ ಹೀನಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಙ್ಗುಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವೇದನಾ ಹೀನವತ್ಥುಕತಾಯ **ಓಳಾರಿಕಾ।** ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಂ ಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಣೀತವತ್ಥುಕತಾಯ **ಸುಖುಮಾ**ತಿ।

೫೦೩. ಆದಿನಾ ನಯೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಗತಿಂ ಆಮಸತಿ। ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಅಸಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸತಾ **ವಿಸಭಾಗತಾ।** ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತಾದಿವಸೇನ ಅಸದಿಸಕಿಚ್ಚತಾ **ಅಸಂಸಟ್ಠತಾ,** ನ ಅಸಮ್ಪಯೋಗೋ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ದೂರವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸನ್ತಿಕಂ ಹೋತೀತಿ ಸಂಸಟ್ಠತಾ ಸನ್ತಿಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ವೇದನಾಯ ವೇದನಾಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥಿ। ಸನ್ತಿಕಪದವಣ್ಣನಾಯ ಚ “ಸಭಾಗತೋ ಚ ಸರಿಕ್ಖತೋ ಚಾ”ತಿ ವಕ್ಖತೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಸದಿಸಸಭಾವತಾ **ಅಸರಿಕ್ಖತಾ। ಸಬ್ಬವಾರೇಸೂ**ತಿ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಭೇದೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವತ್ತಬ್ಬೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ವಾರೇಸು। ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ ಸಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸತಾ **ಸಭಾಗತಾ,** ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತಾದಿವಸೇನ ಪನ ಸದಿಸಸಭಾವತಾ **ಸರಿಕ್ಖತಾ।** ತೇನಾಹ **“ಅಕುಸಲಾ ಪನ... ಪೇ॰... ಸನ್ತಿಕೇ”**ತಿ।

ಇತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ಕಮಾದಿವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೪. ಏತನ್ತಿ ಏವಂ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖಂ। **ಞಾಣಭೇದತ್ಥ**ನ್ತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಞಾಣಪ್ಪಭೇದತ್ಥಂ। **ಕಮತೋ**ತಿ ದೇಸನಾಕ್ಕಮತೋ, ಯೇನ ಕಾರಣೇನಾಯಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ ಕತೋ, ತತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ

ಭೇದತೋ, ಖನ್ಧುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧವಿಭಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನೂನಾಧಿಕತೋ**ತಿ ಪಞ್ಚಭಾವತೋ। **ಉಪಮಾತೋ**ತಿ ಉಪಮಾಹಿ ಉಪಮೇತಬ್ಬತೋ। **ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ ದ್ವಿಧಾ**ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತೋ। **ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿತೋ। **ವಿಭಾವಿನಾ**ತಿ ಪಞ್ಞವತಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋತಿ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಪಟಿಪಾಟಿ। "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೮, ೯) ಪಠಮಂ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾ, ದುತಿಯಂ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ದುತಿಯಂ ವುತ್ತಾತಿ ಅಯಂ **ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ**। ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ತತೋ ಪರಾಪೀತಿ ಆಹ **"ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ...ಪೇ॰... ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ"**ತಿ, ಅನುಪುಬ್ಬಪಣೀತಾ ಭೂಮಿಯೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ವವತ್ಥಿತಾತಿ ಅಯಂ **ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ**। "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ"ತಿಆದಿಕೋ (ವಿಭ॰ ೩೫೫) ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಸಮ್ಭವತೋ **ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ** ಚ। ದಾನಕಥಾದಯೋ ಅನುಪುಬ್ಬುಕ್ಕಂಸತೋ ಕಥಿತಾ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಆದಿವವತ್ಥಾನಾಭಾವತೋ ಪನ ದಾನಾದೀನಂ ಇಧ ದೇಸನಾಕ್ಕಮವಚನಂ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಆದಿವವತ್ಥಾನಹೇತುಕತಾಯ ಹಿ "ಪಠಮಂ ಕಲಲಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿಕಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫; ಕಥಾ॰ ೬೯೨) ದೇಸನಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಆದಿಕಮಭಾವೇನೇವ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾವುತ್ತವವತ್ಥಾನಾಭಾವೇನ ಪನ ಅನೇಕೇಸಂ ವಚನಾನಂ ಸಹಪವತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯೇನ ದೇಸೇತಬ್ಬತಾಯ ತೇನ ತೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ದೇಸನಾಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಕಮೋ **ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ** ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವವತ್ಥಾನೇನಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ತತೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವವತ್ಥಾನೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ। **ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ**ತಿ ಖನ್ಧೇಸು ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪಹಾತಬ್ಬತಾವ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ। ಸತಿ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಹಾತಬ್ಬತಾಯ ಪಹಾನಕ್ಕಮೇನ ನೇಸಂ ದೇಸನಾ ಸಿಯಾ। **ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜನೀಯತೋ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ। **"ಚತುಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವೇದನಾದೀನಂ ಅನಿಯತಭೂಮಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಿಯತಭೂಮಿಕಾನಞ್ಹಿ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ।

ಅಭೇದೇನಾತಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಭೇದಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಪಿಣ್ಡಗ್ಗಹಣೇನ। **ಅತ್ತಗಾಹಪತಿತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಗಾಹಸಙ್ಖಾತೇ ದಿಟ್ಠೋಘೇ ನಿಪತಿತಂ। **ಸಮೂಹಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗದಸ್ಸನೇನಾ**ತಿ ರೂಪತೋ ಅರೂಪಂ ವಿವೇಚೇನ್ತೋ ರೂಪಾರೂಪಸಮೂಹೇ ಘನವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜನದಸ್ಸನೇನ। **ಚಕ್ಖುಆದೀನಮ್ಪಿ ವಿಸಯಭೂತ**ನ್ತಿ ಏಕದೇಸೇನ ಸಮುದಾಯಭೂತಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ವದತಿ। ಯಾ ಏತ್ಥ ಇಟ್ಠಂ, ಅನಿಟ್ಠಞ್ಚ ರೂಪಂ ಸಂವೇದೇತಿ, ಅಯಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠರೂಪಸಂವೇದನಿಕಂ ವೇದನಂ ದೇಸೇಸೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಸಭಾವತ್ತಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ। ಸಞ್ಞಾಯ ಗಹಿತಾಕಾರೇ ವಿಸಯೇ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಕೇ"**ತಿ। ಯಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ, ನ ತಥಾ ವೇದನಾದೀನನ್ತಿ ಆಹ **"ವೇದನಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯ"**ನ್ತಿ। "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨), ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೬೨), ಛದ್ವಾರಾಧಿಪತಿ ರಾಜಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೮೧ ಏರಕಪತ್ತನಾಗರಾಜವತ್ಥು) ವಚನತೋ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಅಧಿಪತಿ।

೫೦೫. ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ **"ಸಾಸವಂ ಉಪಾದಾನಿಯ"**ನ್ತಿ ವಚನಂ ಅನಾಸವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಬ್ಭಾವತೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ತಂಸಭಾವತಾನಿವತ್ತನತ್ಥಂ, ನ ಅನಾಸವರೂಪನಿವತ್ತನತ್ಥಂ।

ಅನಾಸವಾವ ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತಾತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ **ಏವ**-ಸದ್ದೋ, ಅನಾಸವಾ ಖನ್ಧೇಸ್ವೇವ ವುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಧ ಪನ** ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ **ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ** ಖನ್ಧಾಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾಪಿ।

೫೦೬. ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾನಂ ಸಭಾಗೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸಭಾಗೇಕಸಙ್ಗಹೋ**। ಸಭಾಗಸಭಾವೇನ ಹಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಮಾನಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಸಭಾಗಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತೇಸು ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚಂ ಆಯೂಹನರಸಾಯ ಚೇತನಾಯ ಬಲವನ್ತಿ ಸಾ "ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಞ್ಞೇ ಚ ರುಪ್ಪನಾದಿವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಫುಸನಾದಯೋ ಪನ ಸಭಾವಾ ವಿಸುಂ ಖನ್ಧಸದ್ದವಚನೀಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಞ್ಞುನಾ ತಥಾಗತೇನ ಫಸ್ಸಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣಾ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ವಾ ಸಸ್ಸತವಾದಾ ಸಸ್ಸತಂ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಲೋಕಞ್ಚ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಇಮೇ ಏವ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಚ್ಚ, ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಸುತ್ತಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಗಾಹಸ್ಸ ಏತಪ್ಪರಮತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏತೇನ ಚ ವಕ್ಖಮಾನಸುತ್ತವಸೇನ ಚ ಖನ್ಧೇ ಏವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ರೂಪನ್ತಿ** ರುಪ್ಪನಸಭಾವಂ ಧಮ್ಮಜಾತಮಾಹ। **ವೇದನನ್ತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। "ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫) ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಖನ್ಧಸದ್ದವಚನೀಯಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಬ್ಭಾವತೋ ನ ಪಞ್ಚೇವಾತಿ ಚೋದನಂ ನಿವತ್ತೇತುಮಾಹ **"ಅಞ್ಞೇಸಂ ತದವರೋಧತೋ"**ತಿ।

೫೦೭. ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿವಾಸಟ್ಠಾನತೋ"**ತಿ। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾವಸೇನ ವೇದನಾಯ ಆಬಾಧಕತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ರಾಗಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಾದಿದುಕ್ಖಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಆಕಾರಗಾಹಿಕಾ ತಂತಂಸಙ್ಕಪ್ಪಮೂಲಭೂತಾ ಸಞ್ಞಾ **ಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಪಿತ್ತಾದಿ ವಿಯ ರೋಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ **ಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಉತುಭೋಜನವಿಸಮತಾವಿಸಮಪರಿಹಾರಾದಿ ವಿಯ ಮೂಲಕಾರಣಂ **ನಿದಾನಂ**। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭೂತಾ ಚೇತಸಿಕಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಗಿಲಾನೂಪಮಂ ವುತ್ತಂ। ಕುಟ್ಠರೋಗವತೋ ಸಿನಿಯ್ಹನಂ ತಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವಿಯ ಬಾಲಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ವೇದನಾದುಕ್ಖಾವಹಾ ಅಸಪ್ಪಾಯಸೇವನಸದಿಸೀ। **ವೇದನತ್ತಾಯಾತಿ** ವೇದನಾಸಭಾವತ್ಥಂ, ವೇದನತ್ತಲಾಭಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಣಟ್ಠಾನತಾಯ, ಭೋಜನಾಧಾರತಾಯ ಚ **ಚಾರಕೂಪಮಂ, ಭಾಜನೂಪಮಞ್ಚ** ರೂಪಂ। ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ವೇದನಾಕಾರಣಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ, ವೇದನಾಭೋಜನಸ್ಸ ಛಾದಾಪನತೋ ಚ **ಅಪರಾಧೂಪಮಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನೂಪಮಾ** ಚ ಸಞ್ಞಾ। ವೇದನಾಹೇತುತೋ **ಕಾರಣಕಾರಕೂಪಮೋ, ಪರಿವೇಸಕೂಪಮೋ** ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ। ಭತ್ತಕಾರೋ ಏವ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪರಿವಿಸತೀತಿ ಪರಿವೇಸಕಗ್ಗಹಣಂ। ವೇದನಾಯ ವಿಬಾಧಿತಬ್ಬತೋ, ಅನುಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಚ **ಅಪರಾಧಿಕೂಪಮಂ, ಭುಞ್ಜಕೂಪಮಞ್ಚ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ।

೫೦೮. "ಪಞ್ಚ ವಧಕಾ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಾತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ **ಆಸೀವಿಸೂಪಮೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) ವಧಕಾತಿ ವುತ್ತಾ, "ಭಾರೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ **ಭಾರಸುತ್ತೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೨) ಭಾರಾತಿ, "ಅತೀತಮ್ಪಾಹಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಏವಮೇವ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜಿಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜಾಮಿ। ಅಹಞ್ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಅಭಿನನ್ದೇಯ್ಯಂ, ಅನಾಗತಮ್ಪಾಹಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಏವಮೇವ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜೇಯ್ಯಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ…ಪೇ॰… ಖಜ್ಜಾಮೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) **ಖಜ್ಜನೀಯಪರಿಯಾಯೇ** ಖಾದಕಾತಿ, "ಸೋ ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪಂ 'ಅನಿಚ್ಚಂ ರೂಪ'ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೫) **ಯಮಕಸುತ್ತೇ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕಾತಿ। ಯದಿಪಿ "ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಬಾಹುಲ್ಲೇನ ಪನ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ತದನ್ತೋಗಧಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿವಿಚಾರೋ ಹೇಸೋತಿ।

ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ವಿಯಾತಿಆದೀಸು ರೂಪಾದೀನಂ ಏವಂ ಫೇಣಪಿಣ್ಡಾದಿಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಯಥಾ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ನಿಸ್ಸಾರೋ ಪರಿದುಬ್ಬಲೋ ಅಗಯ್ಹುಪಗೋ; ಗಹಿತೋಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಂ ನ ಸಾಧೇತಿ, ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದೋ ಅನೇಕಸನ್ಧಿಸಙ್ಘಟಿತೋ ಬಹೂನಂ ಪಾಣಕಾನಂ ಆವಾಸೋ ಅನುಪುಬ್ಬೂಪಚಿತೋ ಸಬ್ಬಾವತ್ಥನಿಪಾತೀ ಅವಸ್ಸಂಭೇದೀ, ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ನಿಚ್ಚಸಾರಾದಿವಿರಹತೋ ನಿಸ್ಸಾರಂ ಫೇಗ್ಗು ವಿಯ, ಸುಖಭಞ್ಜನೀಯತೋ ದುಬ್ಬಲಂ, ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ ಧುವನ್ತಿ ವಾ ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಗಹಿತಮ್ಪಿ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ಬಹುಛಿದ್ದಂ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧಿಸಙ್ಘಟಿತಂ ಅನೇಕಕಿಮಿಕುಲಾವಾಸಂ ಕಲಲಾದಿವಸೇನ

ಅನುಪುಬ್ಬೂಪಚಿತಂ ಕಲಲಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಬ್ಬಾಸುಪಿ ಅವತ್ಥಾಸು ವಿನಸ್ಸತಿ, ಅವಸ್ಸಮೇವ ಚ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩.೯೫; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೬ ಕಮಾದಿವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ) ಪನ ಪರಿಮದ್ದನಾಸಹನಮೇವ ಉಪಮೂಪಮೇಯ್ಯಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ।

ಯಥಾ ಪುಬ್ಬುಳೋ ನಿಸ್ಸಾರೋ ಪರಿದುಬ್ಬಲೋ ಅಗಯ್ಹುಪಗೋ, ಗಹಿತೋಪಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇತಿ, ನ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕೋ, ತಥಾ ವೇದನಾಪಿ। ಯಥಾ ಚ ಪುಬ್ಬುಳೋ, ಉದಕತಲಂ, ಉದಕಬಿನ್ದುಂ, ಉದಕಜಲ್ಲಿಕಂ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪುಟಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣವಾತಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಾರಣಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾಯತಿ, ಏವಂ ವೇದನಾಪಿ ವತ್ಥುಂ, ಆರಮ್ಮಣಂ, ಕಿಲೇಸಜಲ್ಲಂ, ಫಸ್ಸಸಙ್ಘಟ್ಟನಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಾರಣಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಉದಕತಲೇ ಬಿನ್ದುನಿಪಾತಜನಿತೋ ವಾತೋ ಉದಕಜಲ್ಲಿಕಸಞ್ಚಾತಂ ಉದಕಲಸಿಕಂ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪುಟಂ ಕತ್ವಾ ಪುಬ್ಬುಳಂ ನಾಮ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾಪಾಥಗಮನಜನಿತೋ ಫಸ್ಸೋ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಜಲ್ಲಂ ಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ವೇದನಂ ನಾಮ ಕರೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಮೂಲಕಾರಣಭೂತೇಹಿ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸಾದನಭೂತೇಹಿ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ವಟ್ಟಗತಂ ವೇದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ, ಊನೇಹಿಪಿ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇವ। ಇಧ ಮುಹುತ್ತರಮಣೀಯತಾ ಉಪಮೋಪಮೇಯ್ಯಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ।

ಯಥಾ ಪನ **ಮರೀಚಿಕಾ** ಅಸಾರಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಾ। ನ ಹಿ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾತುಂ ವಾ ನ್ಹಾಯಿತುಂ ವಾ ಭಾಜನಂ ವಾ ಪೂರೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಪಿ ಅಸಾರಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಾ। ಯಥಾ ಚ ಮರೀಚಿಕಾ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನಾ ಸಞ್ಜಾತೂಮಿವೇಗಾ ವಿಯ ಖಾಯನ್ತೀ ಮಹಾಜನಂ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ, ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಪಿ "ನೀಲಂ ಪೀತಂ ದೀಘಂ ರಸ್ಸ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಭಾವಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ "ಸುಭಂ ಸುಖಂ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಲೋಕಂ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ।

ಯಥಾ **ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧೋ** ಅಸಾರೋ ಅಗಯ್ಹುಪಗೋ। ನ ಹಿ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗೋಪಾನಸೀಆದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಉಪನೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಉಪನೀತಮ್ಪಿ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ಬಹುವಟ್ಟಿಸಮೋಧಾನೋ ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ಅಸಾರೋ ಅಗಯ್ಹುಪಗೋ। ನ ಹಿ ತಂ ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಗಹಿತಮ್ಪಿ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ಬಹುಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನೋ ಚ। ಅಞ್ಞದೇವ ಹಿ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚೇತನಾದೀನಂ, ತೇ ಪನ ಸಬ್ಬೇ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಥಾ ಚ **ಮಾಯಾ** ಅಸಾರಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಾ। ನ ಹಿ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ಇತ್ತರಾ ಲಹುಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಅಮಣಿಆದಿಮೇವ ಮಣಿಆದಿರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ಮಹಾಜನಂ ವಞ್ಚೇತಿ, ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಅಸಾರಂ ಇತ್ತರಂ ಲಹುಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ವಿಯ, ಗಚ್ಛನ್ತಂ ವಿಯ, ಠಿತಂ ವಿಯ, ನಿಸಿನ್ನಂ ವಿಯ ಚ ಕತ್ವಾ ಗಾಹಾಪೇತಿ, ಅಞ್ಞದೇವ ಚಿತ್ತಂ ಆಗಮನೇ, ಅಞ್ಞಂ ಗಮನಾದೀಸೂತಿ। ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮಾಯಾಸದಿಸಂ।

ಪಞ್ಚಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಅಸುಭಾದಿಸಭಾವಾ ಏವ ಸಂಕಿಲೇಸಾಸುಚಿವತ್ಥುಭಾವಾದಿತೋತಿ ಅಸುಭಾದಿತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ಏವ, ತಥಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋ ಸುಖಗ್ಗಹಣೀಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಸೇಸತೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಚತುವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಕರಾತಿ ತೇಸಂ ಗೋಚರಭಾವೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅಸುಭಾದಿಭಾವೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ।

೫೦೯. ಖನ್ಧೇಹಿ ನ ವಿಹಞ್ಞತಿ ಪರಿವಿದಿತಸಭಾವತ್ತಾ। ವಿಪಸ್ಸಕೋಪಿ ತೇಸಂ ವಿಪತ್ತಿಯಂ ನ ದುಕ್ಖಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಖೀಣಾಸವೇಸು ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತೇ ಹಿ ಆಯತಿಮ್ಪಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ನ ಬಾಧೀಯನ್ತೀತಿ।

ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ "ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೬,೫೭) ವಚನತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕರೂಪೇ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಭೂತೇ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೇಪಿ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ

ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ। ಅಜ್ಝತ್ತಿಕರೂಪಂ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ**। ತಸ್ಸ ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸೀ ಹೋತೀತಿ **ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ** ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಪರಿಞ್ಞತ್ತಯೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತೇ ಇಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾದಯೋ ವಿಧಮೀಯನ್ತಿ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಭೂತಂ ಅಭಿಜ್ಝಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥ"**ನ್ತಿ। ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ , ಕಾಮರಾಗಮುಖೇನ ವಾ ಸಬ್ಬಲೋಭಪ್ಪಹಾನಂ ವದತಿ। **ನ ಉಪಾದಿಯತಿ** ನ ಗಣ್ಹತಿ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ।

"ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ૩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ವುತ್ತತ್ತಾ "ವೇದನಾಯ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹನ್ತೋ ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇ ಫಸ್ಸಾಹಾರೇಪಿ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಆಹಾರಪರಿಜಾನನೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಫಸ್ಸಪರಿಜಾನನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ವೇದನಾಯ ದುಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸನೇನ ತತ್ಥ **ಸುಖನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ**। ಸುಖತ್ಥಮೇವ ಭವಪತ್ಥನಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದನಾಯ ತಣ್ಹಂ ಪಜಹನ್ತೋ **ಭವೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ**। ತತೋ ಏವ **ಭವಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುಜ್ಜತಿ। ಭವಾಸವೇನ ಚ ಅನಾಸವೋ ಹೋತಿ,** ಸಬ್ಬವೇದನಂ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಪರೇನ ಅಪುಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದಿತಂ, ಸುಖಂ ವಾ ವಿನಾಸಿತಂ ನ ಚಿನ್ತೇತಿ, ತತೋ "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೩೭; ವಿಭ॰ ೯೦೯) ಆಘಾತವತ್ಥುಪ್ಪಹಾನತೋ **ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ**। "ಸುಖಬಹುಲೇ ಸುಗತಿಭವೇ ಸುದ್ಧೀ"ತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಗೋಸೀಲಗೋವತಾದೀಹಿ ಸುದ್ಧಿಂ ಪರಾಮಸನ್ತೋ ಸುಖಪತ್ಥನಾವಸೇನೇವ ಪರಾಮಸತೀತಿ ವೇದನಾಯ ತಣ್ಹಂ ಪಜಹನ್ತೋಪಿ **ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತಿ**।

ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞಾ ಪನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇ ಅನತ್ತತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಯ ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ತಞ್ಚ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತೀರೇತಿ ಚಾತಿ **"ಸಞ್ಞಂ ಸಙ್ಖಾರೇ...ಪೇ॰... ಪರಿಜಾನಾತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇ ಅನತ್ತಾತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಮೂಲಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠೀನಂ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಯೋಪಿ ವಿಧಮತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ದಿಟ್ಠೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತೀ"**ತಿ ಆಹ।

ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಉಸ್ಸುಕ್ಕನ್ತೋ ತೀಹಿಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾಹಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ**। ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ**। ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚಗ್ಗಾಹಬಾಹುಲ್ಲತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಘನಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಅವಿಜ್ಜೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ**। ತತೋ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುತ್ತೋ **ಅವಿಜ್ಜಾಸವೇನ ಅನಾಸವೋ ಚ ಹೋತಿ**। ಮೋಹಬಲೇನೇವ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಸನಂ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಪಜಹನ್ತೋ **"ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ**।

> "ಯಞ್ಚ ಖೋ ಇದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವುಚ್ಚತಿ ಚಿತ್ತಂ ಇತಿಪಿ, ಮನೋ ಇತಿಪಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇತಿಪಿ, ತತ್ರಾಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ನಾಲಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತುಂ, ನಾಲಂ ವಿರಜ್ಜಿತುಂ, ನಾಲಂ ವಿಮುಚ್ಚಿತುಂ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ದೀಘರತ್ತಂ ಹೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸ್ಸುತವತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಜ್ಝೋಸಿತಂ ಮಮಾಯಿತಂ ಪರಾಮಟ್ಠಂ 'ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ'"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೨) -

ವಚನತೋ ಯಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಏವಂ ತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ।

ಏವಂ ಮಹಾನಿಸಂಸನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾದಿಸಕಲಸಂಕಿಲೇಸವಿಧಮನುಪಾಯಭಾವತೋ ಏವಂ ವಿಪುಲುದಯಂ। **ವಧಕಾದಿವಸೇನಾ**ತಿ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕವಧಕಾದಿವಸೇನ। **ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಞಾಣದಸ್ಸನೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ।

ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಚುದ್ದಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೫. ಆಯತನಧಾತುನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಆಯತನವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೦. “ಖನ್ಧಾಯತನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಪದುದ್ಧಾರವಸೇನ “ಆಯತನಾನೀ”ತಿ ವತ್ವಾ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೇನಾಹ **“ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ”**ತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪರತೋ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। **ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ನೇಸಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ।

ಅತ್ಥೋ ನಾಮ ಸದ್ದತ್ಥೋ, ಭಾವತ್ಥೋ ಪನ **ಲಕ್ಖಣಮೇವ**। ಸೋ ಪನ ಸದ್ದತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ - ಅಸಾಧಾರಣೋ ಸಾಧಾರಣೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಚಕ್ಖಾದಿಸದ್ದತ್ಥೋ, ಸಾಧಾರಣೋ ಆಯತನಸದ್ದತ್ಥೋ ದ್ವಾದಸನ್ನಮ್ಪಿ ಸಮಾನತ್ತಾ।

ತೇಸು ಅಸಾಧಾರಣಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ವಿಸೇಸತೋ ತಾವಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ ವಿಸೇಸತ್ಥತೋ, ಚಕ್ಖಾದಿಸದ್ದತ್ಥತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸ್ಸಾದೇತೀ**ತಿ ಚಕ್ಖತಿ-ಸದ್ದೋ “ಮಧುಂ ಚಕ್ಖತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಚಕ್ಖತೀ”ತಿ ರಸಸಾಯನತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ। “ಚಕ್ಖುಂ ಖೋ ಪನ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯ, ರೂಪಾರಾಮಂ ರೂಪರತಂ ರೂಪಸಮ್ಮುದಿತ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೯) ವಚನತೋ ಚಕ್ಖು **ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ**। ಸತಿಪಿ ಸೋತಾದೀನಂ ಸದ್ದಾರಾಮತಾದಿಭಾವೇ ಯೋ “ಯಂ ಚಕ್ಖು ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭) ಪಾಳಿಯಂ, “ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹಭೂತಪ್ಪಸಾದಲಕ್ಖಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೦೦; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೩೩) ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತೋ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ, ತತ್ಥೇವ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಏವ ಚಕ್ಖುಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ ಗವಾದೀಸು ಗೋಸದ್ದಾದಿ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಭಾವೇತಿ ಚಾತಿ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಚಕ್ಖತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ। **ಚಕ್ಖತೀ**ತಿ ಹಿ ಆಚಿಕ್ಖತಿ, ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ವದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನೇತ್ತಸ್ಸ ಚ ವದನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಸಮವಿಸಮವಿಭಾವನಮೇವ ಆಚಿಕ್ಖನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ವಿಭಾವೇತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ”**ತಿ, ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ವಾ ಧಾತೂನಂ ವಿಭಾವನತ್ಥತಾ ಚ ಚಕ್ಖತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ರತ್ತದುಟ್ಠಾದಿಕಾಲೇಸು ಕಕಣ್ಟಕರೂಪಂ ವಿಯ, ಉದ್ದರೂಪಂ ವಿಯ ಚ ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ರೂಪಯತಿ ರೂಪಮಿವ ಪಕಾಸಂ ಕರೋತಿ, ಸವಿಗ್ಗಹಮಿವ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿತ್ಥಾರಣಂ ವಾ ರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ವಿತ್ಥಾರಣಞ್ಚ ಪಕಾಸನಮೇವಾತಿ ಆಹ **“ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ”**ತಿ। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ವಾ ಧಾತೂನಂ ಪಕಾಸನತ್ಥೋ ಏವ ರೂಪಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವಣ್ಣವಾಚಕಸ್ಸ ರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ ರೂಪಯತೀತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಾಚಕಸ್ಸ ರುಪ್ಪತೀತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಉದಾಹರೀಯತೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೇ ವಚನಸದ್ದೋ ಏವ ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವಚನಸದ್ದೋ ಏವೇತ್ಥ ಸದ್ದೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ। **ಸಪ್ಪತೀ**ತಿ ಸಕೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಪ್ಪೀಯತಿ, ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಂ ಗಮೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೂಚಯತೀತಿ ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಅಪಾಕಟಂ ಗನ್ಧವಸೇನ “ಇದಂ ಸುಗನ್ಧಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧ”ನ್ತಿ ಪಕಾಸೇತಿ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಾ ಪುಪ್ಫಾದಿವತ್ಥುಂ “ಏತ್ಥ ಪುಪ್ಫಮತ್ಥಿ, ಚಮ್ಪಕಾದಿಫಲಮತ್ಥಿ, ಅಮ್ಬಾದೀ”ತಿ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರಸಗ್ಗಹಣಮೂಲಕತ್ತಾ ಅಜ್ಝೋಹರಣಸ್ಸ ಜೀವಿತಹೇತುಮ್ಹಿ ಆಹಾರರಸೇ ನಿನ್ನತಾಯ **ಜೀವಿತಂ ಅವ್ಹಯತೀತಿ ಜಿವ್ಹಾ** ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇನ। **ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋ**ತಿ ವಿಸೇಸೇನ **ಕಾಯೋ** ವುತ್ತೋ ಅನುತ್ತರಿಯಹೇತುಭಾವಂ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಕಾಮರಾಗನಿದಾನಕಮ್ಮಜನಿತೇಸು, ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯೇಸು ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸತರಸಾಸವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ತೇನ ಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸುಖಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಮೇಥುನಮ್ಪಿ ಸೇವನ್ತಿ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯವತ್ಥುಕಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಬಲವಕಾಮಾಸವಾದಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಸೇಸೇನ ಸಾಸವಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮುನಾತೀತಿ ನಾಳಿಯಾ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ, ಮಹಾತುಲಾಯ ಧಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮನತೇ ಇತಿ ವಾ **ಮನೋ,** ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಜಾನಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರೇನ್ತೀ**ತಿ ಯೇ ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣೇನ ಆಯತನಸದ್ದಪರಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ತಥಾ ವುತ್ತಾತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞೇ ಮನೋಗೋಚರಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣೇನೇವ ಏಕಾಯತನಭಾವಂ ಉಪನೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಓಳಾರಿಕವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮನನಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವೇಹಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಪಾಕಟಾನಿ, ತಥಾ ಅಪಾಕಟಾ ಚ ಅಞ್ಞೇ ಮನೋಗೋಚರಾ ನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ನ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನತ್ಥೋ ಧಮ್ಮಸದ್ದೋ। ಧಾರೀಯನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞರೂಪೇನ ಅವಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ವಾ **ಧಮ್ಮಾ।** ಯಥಾ ಹಿ ರೂಪಾದಯೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಅಸಾಧಾರಣತೋ ಏವ ಯಥಾಸಕಂ ಸಭಾವತೋ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ , ನ ಏವಮೇತೇ, ಏತೇ ಪನ ಅನೇಕಧಮ್ಮಭಾವತೋ, ಸಾಧಾರಣತೋ, ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋಪಿ ಮನಸಾ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ।

೫೧೧. **ಸೇನ ಸೇನಾ**ತಿ ಸಕೇನ ಸಕೇನ। **ಉಟ್ಠಹನ್ತೀ**ತಿ ಉಟ್ಠಾನಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ವಾಯಮನ್ತೀ**ತಿ ಉಸ್ಸಹನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚ ಅತ್ಥೇ ಆಯತನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಯತನಾನೀತಿ ಅಧಿಕರಣತ್ಥೋ ಆಯತನಸದ್ದೋ, ದುತಿಯತತಿಯೇಸು ಕತ್ತುಅತ್ಥೋ। **ತೇ ಚಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ। ತೇ ಹಿ ತಂತಂದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಸು ಅಯನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ಆಯಾ। ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಲೀನಾನಿ ಅಪಾಕಟಾನಿ ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಪತ್ಥರೇನ್ತಿ ಪಾಕಟಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದಞ್ಚ** ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ। **ನ ನಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ। **ಆಯತನಂ ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಆಮೇಡಿತವಚನಂ ಅಸ್ಸಾ ಸಮಞ್ಞಾಯ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ನಿರುಳ್ಹಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

೫೧೨. ಏವಂ ಅವಯವಭೇದವಸೇನ ಆಯತನಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ಪರಿಯಾಯತೋಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಸಾಧುಫಲಭರಿತತಾಯ, ಅಪರಿಸ್ಸಯತಾಯ ಚ **ಮನೋರಮ್ಮೇ।**

ತತ್ಥ **ನಿವಸನ್ತೀ**ತಿ ನಿವಸನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾ"**ತಿ। ಯತ್ಥ ಸುವಣ್ಣರತನಾದೀನಿ ನಿವುತ್ಥಾನಿ ವಿಯ ಆಕಿಣ್ಣಾನಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸೋ ಪದೇಸೋ ತೇಸಂ **ಆಕರೋ,** ಏವಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಚಕ್ಖಾದೀಸೂತಿ ತೇ ತೇಸಂ ಆಕರೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚ...ಪೇ॰... ಆಕರೋ"**ತಿ। **ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮನೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ದ್ವಾರಭಾವೋ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಹುತ್ವಾ ಏವ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಅನೇಕೇ ಏಕಜ್ಝಂ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಸಮೋಸಟಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ವತ್ಥುದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸಮೋಸರಣತೋ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾಗತದ್ಧೇ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಲೇಸೋಪಿ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ "ಪುಞ್ಜೋ ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತೇ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦)। **ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ತೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಏವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇ ಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯದಗ್ಗೇನ ವಾ ತೇ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ, ತದಗ್ಗೇನ **ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ।** ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಮನ್ತರೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಆಧಾರಾಧೇಯ್ಯಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಾ"**ತಿ। ಬ್ಯತಿರೇಕಪಧಾನತಾಯ ಕಾರಣಲಕ್ಖಣಸ್ಸ **"ತೇಸಂ ಅಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ"** ಇಚ್ಚೇವಾಹ, ನ "ಭಾವೇ ಭಾವತೋ"ತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನಾತಿ "ಚಕ್ಖತೀ"ತಿಆದಿನಾ, "ಆಯತನತೋ ಆಯಾನಂ ತನನತೋ"ತಿಆದಿನಾ, "ನಿವಾಸಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅತ್ಥೇನ। ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಬಹುಭಾವತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ತೇ ಬಹೂ ಏವ ಹುತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚಕರಾತಿ **"ಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇ ಆಯತನಞ್ಚಾ"**ತಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ।

೫೧೩. ತಥಾ ತಥಾ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ **ಲಕ್ಖಣಂ,** ಸಭಾವೋ।

ತಾವಭಾವತೋತಿ ತತ್ತಕತೋ, ತೇನ ಅನೂನಾಧಿಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವಾದಸಾಯತನವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಧಿಕಭಾವತೋ ಚೋದನಾ ನತ್ಥಿ, ಸಲಕ್ಖಣಧಾರಣಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಊನಚೋದನಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಚಕ್ಖಾದಯೋಪಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ಭವಙ್ಗಮನಸಙ್ಖಾತೋತಿ** ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಚಲಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಭವಙ್ಗಮನಸಙ್ಖಾತೋ। ಚಲನವಸೇನ ಭವಙ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಏವ ಆವಜ್ಜನುಪ್ಪತ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ಕಾರಣಭೂತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಭವಙ್ಗಮನಸಙ್ಖಾತೋ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರ"**ನ್ತಿ। **ಅಸಾಧಾರಣನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ। ಸತಿಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವೇ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಅಗ್ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಭಾವೇಹಿ ವಾ ಅಸಾಧಾರಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಅಸಾಧಾರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೧೪. ಯೇಭುಯ್ಯಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಆದೀಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ಅಯುತ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಕದಾಚಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಆಯತನಯಮಕ ೧೮-೨೧)। ತಸ್ಮಾ ಆಯತನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ನ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ, ನ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಅಕುಸಲಾನಂ ಏಕಚ್ಚಅಬ್ಯಾಕತಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜನೀಯತೋ , ನ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ಏಕನ್ತಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ಚತುಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವತೋ ಚಾತಿ। **"ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ಹೀ"**ತಿ ಏತೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಭಾವೇನ, ವಿಸಯೀಭಾವೇನ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಪಠಮಂ ದೇಸೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತೇಸುಪಿ ಪಠಮಂ ದೇಸೇತಬ್ಬೇಸು ಪಾಕಟತ್ತಾ ಪಠಮತರಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ದೇಸಿತನ್ತಿ।

ತತೋ ಘಾನಾಯತನಾದೀನೀತಿ ಏತ್ಥ ಬಹುಪಕಾರತ್ತಾಭಾವೇನ ಚಕ್ಖುಸೋತೇಹಿ ಪುರಿಮತರಂ ಅದೇಸೇತಬ್ಬಾನಿ, ಸಹ ವತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಏಕೇನ ಕಮೇನ ದೇಸೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಘಾನಾದಿಕ್ಕಮೇನ ದೇಸಿತಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಹಿ ದೇಸಿತೇಸು ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಚೋದೇತುಂ, ನ ಚ ಸಕ್ಕಾ ಬೋಧೇತಬ್ಬಾನಿ ನ ದೇಸೇತುನ್ತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಸುಪಾಕಟಾನೀತಿ, ಮನಾಯತನಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚುನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ...ಪೇ॰... ಕಿಞ್ಚಿ ಯಾವ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಾನಿ, ತತೋ ಭೂತರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ। ಉಪಾದಾರೂಪಾರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ದೂರತರೇ ದೂರೇ, ಸೀಘತರಂ ಸೀಘಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನದೀಪನತ್ಥಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ। ಚಕ್ಖುಸೋತದ್ವಯಞ್ಹಿ ದೂರಗೋಚರನ್ತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ, ತತ್ರಾಪಿ ಚಕ್ಖು ದೂರತರಗೋಚರನ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ। ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಹಿ ದೂರತರೇ ನದೀಸೋತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಸೋತಪಟಿಘಾತಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ। ಘಾನಜಿವ್ಹಾಸುಪಿ ಘಾನಂ ಸೀಘತರವುತ್ತೀತಿ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ ಪುರತೋ ಠಪಿತಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ಭೋಜನಸ್ಸ ಗನ್ಧೋ ಗಯ್ಹತೀತಿ। ಯಥಾಠಾನಂ ವಾ ತೇಸಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸರೀರೇ ಸಬ್ಬುಪರಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಸ ಅಧೋ ಸೋತಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಅಧೋ ಘಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಅಧೋ ಜಿವ್ಹಾಯ, ತಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯತೋ, ಮನೋ ಪನ ಅರೂಪಿಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತೋ। ತಂತಂಗೋಚರತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಇಮೇಸಂ ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಗೋಚರೋ ವಿಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಗೋಚರವಿಸಯೋ,** ಮನೋ। ಕಸ್ಸ ಪನ ಗೋಚರೋ ಏತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ? ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣವವತ್ಥಾನತೋತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಸ್ಸ ವವತ್ಥಿತಭಾವತೋ ಸವಿಭತ್ತಿಭಾವತೋ। ಏತೇನ ಚಕ್ಖಾದಿಅನನ್ತರಂ ರೂಪಾದಿವಚನಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣಮಾಹ।

೫೧೫. **ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ** ಗಣನಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಜಾತಿವಸೇನಾತಿ** ಚಕ್ಖುಭಾವಸಮಾನತಾವಸೇನ। **ಪಚ್ಚಯಭೇದೋ** ಕಮ್ಮಾದಿಭೇದೋ। ದಾನಾದಿಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಾನಂ, ಬಾಹಿರಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಭೇದೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಭಿನ್ನಂ ವಿಸದಿಸಂ ಹೋತೀತಿ। ನಿರಯಾದಿಕೋ,

ಅಪದಾದಿಗತಿನಾನಾಕರಣಞ್ಚ **ಗತಿಭೇದೋ** ಗತೀನಂ, ಗತೀಸು ವಾ ಭೇದೋತಿ ಕತ್ವಾ। ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಿಕೋ, ಖತ್ತಿಯಾದಿಕೋ ಚ **ನಿಕಾಯಭೇದೋ**। ತಂತಂಸತ್ತಸನ್ತಾನಭೇದೋ **ಪುಗ್ಗಲಭೇದೋ**। ಯಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದತಾ ವುತ್ತಾ, ಸೋ ಏವ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಸ ಭೇದೋ ತಾದಿಸಭೇದಾನಾತಿವತ್ತನತೋ। ತತೋ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಝಾನವಿರಹಿತಂ ನಾಮ ಲೋಕುತ್ತರಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಏಕಾಸೀತಿಯಾ ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಹ "**ಏಕವೀಸುತ್ತರಸತಪ್ಪಭೇದಞ್ಚಾ**"ತಿ। **ವತ್ಥೂ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥು। ತಪ್ಪಭೇದೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಂ**। **ಪಟಿಪದಾ** ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಝಾನಾಧಿಪತಿಭೂಮಿಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನೀಲಂ ನೀಲಸ್ಸ ಸಭಾಗಂ, ಅಞ್ಞಂ **ವಿಸಭಾಗಂ**। **ಪಚ್ಚಯೋ** ಕಮ್ಮಾದಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಕುಸಲಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತಾ, ಸೀತಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತಾ ಚ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಗತಿನಿಕಾಯಭೇದೋ। **ಸಭಾವನಾನತ್ತಭೇದತೋ**ತಿ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ **ಸಭಾವಭೇದೋ**। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ **ನಾನತ್ತಂ**।

೫೧೯. "ಅನಾಗಮನತೋ ಅನಿಗ್ಗಮನತೋ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ "**ನ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇಸು ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸರೂಪತ್ತಾ ಉದಯತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕುತೋಚಿ ನಾಗಚ್ಛನ್ತಿ, ವಯತೋ ಚ ಉದ್ಧಂ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇಪಿ ಇತ್ತರಕಾಲತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ। ತೇನಾಹ "**ಅಥ ಖೋ**"ತಿಆದಿ। ಸಪರಿಪ್ಫನ್ದಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಈಹನಂ ಈಹಾ, ಚಿನ್ತನವಸೇನ ಬ್ಯಾಪಾರನಂ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ತತ್ಥ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಏವಂ ಹೋತೀ**"ತಿ। ಈಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನ ಚ ತಾನೀ**"ತಿಆದಿ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನ ಈಹಾ ಚ ಹೋತಿ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಚಾತಿ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಚನಂ। **ಧಮ್ಮತಾವಾ**ತಿ ಸಭಾವೋ ಏವ, ಕಾರಣಸಮತ್ಥತಾ ವಾ ಈಹಾಬ್ಯಾಪಾರರಹಿತಾನಂ ದ್ವಾರಾದಿಭಾವೋ **ಧಮ್ಮತಾ**। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥೇ "**ಯ**"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮ್ಭವನವಿಸೇಸನಂ ಯಂ-ಸದ್ದೋ। "ಸುಞ್ಞೋ ಗಾಮೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛನ್ನೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) ವಚನತೋ **ಸುಞ್ಞಗಾಮೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ**। ಅನ್ನಪಾನಸಹಿತನ್ತಿ ಗಹಿತೇ ಸುಞ್ಞಗಾಮೇ ಯಂ ಯದೇವ ಭಾಜನಂ ಪರಾಮಸೀಯತಿ, ತಂ ತಂ ರಿತ್ತಕಂಯೇವ ಪರಾಮಸೀಯತಿ, ಏವಂ ಧುವಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಿತಾನಿ ಯೋನಿಸೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನಾನಿ ರಿತ್ತಕಾನೇವ ಏತಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ತೇನಾಹ "**ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವವಿರಹಿತತ್ತಾ**"ತಿ। ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಾರೇಸು ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪಾದಕಭಾವೇನ ರೂಪಾದೀನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಭಿಘಾತಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಹಿಸುಸುಮಾರಪಕ್ಖೀಕುಕ್ಕುರಸಿಙ್ಗಾಲಮಕ್ಕಟಾ **ಛ ಪಾಣಕಾ**। ವಿಸಮಬಿಲಾಕಾಸಗಾಮಸುಸಾನವನಾನಿ **ತೇಸಂ ಗೋಚರಾ**। ತತ್ಥ ವಿಸಮಾದಿಅಜ್ಝಾಸಯೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ವಿಸಮಭಾವಬಿಲಾಕಾಸಗಾಮಸುಸಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸದಿಸೂಪಾದಿನ್ನಧಮ್ಮವನಭಾವೇಹಿ ಅಭಿರಮಿತತ್ತಾ ರೂಪಾದೀನಂ ವಿಸಮಾದಿಸದಿಸತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಆಯತನಾನಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾಮುಖವಣ್ಣನಾ।

ಧಾತುವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೭. ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಕಾಮಂ ರೂಪಾಲೋಕಮನಸಿಕಾರಾದಯೋಪಿ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಾರಣಾ, ತೇ ಪನ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣಂ, ಚಕ್ಖು ಅಸಾಧಾರಣನ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣೇನಾಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಯಥಾ ಭೇರಿಸದ್ದೋ, ಯವಙ್ಕುರೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖು ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಾಸಾಧಾರಣಂ, ನೀಲಾದಿಸಬ್ಬರೂಪಸಾಧಾರಣಞ್ಚಾತಿ ಸಾಮಿಭಾವೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ।

ವಿದಹತೀತಿ ಏವಂ ಏವಞ್ಚ ತಯಾ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿನಿಯುಞ್ಜಮಾನಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿದಹತೀತಿ** ಚ ಧಾತ್ವತ್ಥೋ ಏವ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ದೀಪೀಯತೀತಿ ವಿನಾಪಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ **ಧಾತೂತಿ** ಏಸ ಸದ್ದೋ ತಮತ್ಥಂ ವದತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕತ್ತುಕಮ್ಮಭಾವಕರಣಾಧಿಕರಣೇಸು ಚ ಧಾತುಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ಪಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಅತ್ಥಾ ವುತ್ತಾ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಧಾತುಯೋ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ನ ವಿದಹನ್ತಿ, ಅಞ್ಞದತ್ಥು ವಿಧಂಸೇನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ **"ಲೋಕಿಯಾ"**ತಿ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ವವತ್ಥಿತಾತಿ** ಅವತ್ಥಿತಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಾ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ। **ಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಧಾತುಯೋ** ಸುವಣ್ಣಾದೀನಂ ಬೀಜಭೂತಾ ಸೇಲಾದಯೋ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ "ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾಸು ಧಾತೂಸು ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ತದನುರೂಪ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ, ತದಯುತ್ತಂ "ಲೋಕಿಯಾ ಹಿ ಧಾತುಯೋ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅತ್ಥವಸೇನ ಚೇತಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ನ ಧಾತುವಸೇನ । ಕಾಮಂ ಪಞ್ಚಪಿ ಅತ್ಥಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾಪಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯದಾ ಕತ್ತುವಚನಿಚ್ಛಾ, ನ ತದಾ ಕಮ್ಮಭಾವೋ। ಯದಾ ಪನ ಕಮ್ಮವಚನಿಚ್ಛಾ, ನ ತದಾ ಕತ್ತುಭಾವೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಗ್ಗಹಣಂ। ತೇನಾಹ **"ಇತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸೂ"**ತಿಆದಿ।

೫೧೮. ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಧಾತುಯೋತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಧಾತೀತಿ ಧಾತೂತಿ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಧಾರಣತ್ಥೋ ಧಾ-ಸದ್ದೋತಿ ಕತ್ವಾ। ಕತ್ತುಅತ್ಥೋಪಿ ಚಾಯಂ ಪುರಿಮೇನ ಅಸದಿಸೋ ವಿಧಾನಧಾರಣತ್ಥಾನಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ। ನಿಸ್ಸತ್ತಸಭಾವಮತ್ತಧಾರಣಞ್ಚ ಧಾತುಸದ್ದಸ್ಸ ಪಧಾನೋ ಅತ್ಥೋತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋ। **ಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಧಾತುಯೋತಿ** ಏತ್ಥ ಸೀಹಸದ್ದೋ ವಿಯ ಕೇಸರಿಮ್ಹಿ ನಿರುಳ್ಹಾ ಪುರಿಸೇ ಸೇಲಾವಯವೇಸು ನಿರುಳ್ಹೋ ಧಾತುಸದ್ದೋ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಉಪಚರಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಞಾಣಞ್ಚ ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ ಞಾಣಞೇಯ್ಯಾನಿ, ತೇಸಂ ಅವಯವಾ ತಪ್ಪಭೇದಭೂತಾ ಧಾತುಯೋ **ಞಾಣಞೇಯ್ಯಾವಯವಾ**। ತತ್ಥ **ಞಾಣಪ್ಪಭೇದೋ** ಧಮ್ಮಧಾತುಏಕದೇಸೋ, **ಞೇಯ್ಯಪ್ಪಭೇದೋ** ಅಟ್ಠಾರಸಾಪೀತಿ ಞಾಣಞೇಯ್ಯಾವಯವಮತ್ತಾ ಧಾತುಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಞಾಣೇನ ಞಾತಬ್ಬೋ ಸಭಾವೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಧಾತುಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೋ **ಞಾಣಞೇಯ್ಯೋ,** ನ ದಿಟ್ಠಿಆದೀಹಿ ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ಞಾಣಞೇಯ್ಯಸ್ಸ **ಅವಯವಾ** ಚಕ್ಖಾದಯೋ, ವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣಾವಯವೇಸು ರಸಾದೀಸು ನಿರುಳ್ಹೋ ಧಾತುಸದ್ದೋ ತಾದಿಸೇಸು ಅಞ್ಞಾವಯವೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಉಪಚರಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ರಸಾದೀಸು ವಿಯ ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀಸುಪಿ ನಿರುಳ್ಹೋ ಏವ। **"ನಿಜ್ಜೀವಮತ್ತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"**ನ್ತಿ ಏತೇನ ನಿಜ್ಜೀವಮತ್ತಪದತ್ಥೇ ಧಾತುಸದ್ದಸ್ಸ ನಿರುಳ್ಹತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಛ ಧಾತುಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಛಧಾತುರೋ**। ಯೋ ಲೋಕೇ ಪುರಿಸೋತಿ ಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಛಧಾತುರೋ ಛನ್ನಂ ಪಥವೀಆದೀನಂ ನಿಜ್ಜೀವಮತ್ತಾನಂ ಸಭಾವಾನಂ ಸಮುದಾಯಮತ್ತೋ, ನ ಏತ್ಥ ಜೀವೋ ವಾ ಪುರಿಸೋ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೧೯. ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಕಮೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೋತಿ ಇಧೇಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ತಿಣ್ಣಂ ಧಾತೂನಂ ಕಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಹೇತುಫಲಾನುಪುಬ್ಬವವತ್ಥಾನವಸೇನಾ"**ತಿ। ಹೇತುಫಲಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬವವತ್ಥಾನಂ ಹೇತುಫಲಭಾವೋ ಏವ, ಮನೋಧಮ್ಮಧಾತೂನಞ್ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ, ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾದಿನಾಪಿ, ಇತರಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ ಚ, ಧಮ್ಮಧಾತು ಪನ ವೇದನಾದಿಕಾ ಸಹಜಾತಾ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ, ಅಸಹಜಾತಾ ಅನನ್ತರಾದಿನಾ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ, ಆರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದ್ವಾರಭೂತಮನೋವಸೇನ ವಾ। ದ್ವಾರಭೂತಮನೋಪಿ ಹಿ ಸುತ್ತೇಸು ಮನೋಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತಸ್ಸಾ ವಾ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಹೇತೂತಿ** ಪಚ್ಚಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಫಲನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಆಹ **"ಚಕ್ಖುಧಾತೂ"**ತಿಆದಿ।

೫೨೦. ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಸೇನಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಆಭಾಧಾತುಆದೀನಂ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ। ಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಭಾವೇಸು ನ ಕದಾಚಿ ಅನ್ತೋಗಧತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನ"**ನ್ತಿ।

ಚನ್ದಾಭಾಸೂರಿಯಾಭಾದಿಕಾ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಏವಾತಿ ಆಹ "**ರೂಪಧಾತುಯೇವ ಹಿ ಆಭಾಧಾತೂ**"ತಿ। **ರೂಪಾದಿಪಟಿಬದ್ಧಾತಿ** ರಾಗವತ್ಥುಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ ಸುಭನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ "ರೂಪಾದಯೋ ಏವಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಪಟಿಬದ್ಧವಚನಂ ವುತ್ತಂ। ಅಸತಿಪಿ ರಾಗವತ್ಥುಭಾವೇ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ **ಸುಭಧಾತೂತಿ** ದುತಿಯೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋ। **ಸೇಸಾತಿ** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। **ಧಾತುದ್ವಯನಿರೋಧಮತ್ತನ್ತಿ** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನಿರೋಧಮತ್ತಂ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಭಾವತೋ। ತದಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ ವಿಯ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮನೋಧಾತೂನಂ ನಿರೋಧೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಬಲಸಿದ್ಧೋತಿ ಕತ್ವಾ ಧಾತುದ್ವಯಗ್ಗಹಣಂ।

"**ಧಮ್ಮಧಾತುಮತ್ತ**"ನ್ತಿ ಇದಂ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋತಿ** ಕಾಮರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ವಾ ಕಾಮಗುಣೋಪಸಂಹಿತೋ। **ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇತಿ** ಯೇ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಓಕಾಸೇ। ಓಗಾಳ್ಹಾ ಹುತ್ವಾ ಅಧೋಭಾಗೇ ಚ ಓಕಾಸೇ ಚರನ್ತೀತಿ **ಏತ್ಥಾವಚರಾ**। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಚರನ್ತಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಏವ ಠಾನೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ **ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**।

ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಧಾತು ಏವ ವಿತಕ್ಕಪಕ್ಖೇ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯತೋ, ಸೀಲಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯತೋ, ಪಬ್ಬಜ್ಜತೋ ಚ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾ ಪವತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾ। **ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು** ಚೇತನಾ, ಪರವಿಹೇಠನಚ್ಛನ್ದೋ ವಾ। **ಅವಿಹಿಂಸಾ** ಕರುಣಾ।

ಹೀನಾತಿ ಹೀಳಿತಾ। **ಪಣೀತಾತಿ** ಸಮ್ಭಾವಿತಾ। "ನಾತಿಹೀಳಿತಾ ನಾತಿಸಮ್ಭಾವಿತಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ"ತಿ **ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ** ಆಗತಾ ಹೀನದುಕತೋ ಏವ ನೀಹರಿತ್ವಾ **ಮಜ್ಝಿಮಾ** ಧಾತು ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಉಭೋಪೀತಿ** ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಯದಿಪಿ ಛವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ವಿಭತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ತಸ್ಸ ಪುರೇಚಾರಿಕಪಚ್ಛಾಚಾರಿಕತ್ತಾ ಮನೋಧಾತು ಗಹಿತಾವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸಙ್ಖೇಪೋಯೇವಾ**"ತಿ। ಅನೇಕೇಸಂ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀನಂ, ತಾಸು ಚ ಏಕೇಕಿಸ್ಸಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರತಾಯ ನಾನಾಧಾತೂನಂ ವಸೇನ **ಅನೇಕಧಾತು ನಾನಾಧಾತು ಲೋಕೋ** ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ "**ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುಪ್ಪಭೇದಮತ್ತಮೇವಾ**"ತಿ।

೫೧೧. **ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭೇದೇನಾತಿ** ಬಹೂಸು ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖಿತಂ, ಕೇಸುಚಿ "ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಮನೋಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭೇದೇನಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಕೇವಲೇನ ಧಾತುಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ವಿಜಾನನಸಭಾವಸ್ಸ ಪಭೇದವಚನತೋ। ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸದ್ದೇನ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಕರಿಯಮಾನೇ ದ್ವೇ ಮನೋಗಹಣಾನಿ ನ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ। ನ ಹಿ ದ್ವೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಸನ್ತಿ। ಅನ್ತರಾ ವಾ ಮನೋಧಾತುಗಹಣಂ ಅಕತ್ವಾ "ಚಕ್ಖು…ಪೇ॰… ಕಾಯಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮನೋಧಾತೂ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅತುಲ್ಯಯೋಗೇ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸಾಭಾವತೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ "ಚಕ್ಖು…ಪೇ॰… ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮನೋಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭೇದೇನಾ"ತಿ। **ತಸ್ಸ** ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅತ್ತವಾದಿನೋ ತಸ್ಸ ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಅತ್ತಸ್ಸ ಅದ್ವಯತಂ, ನಿಚ್ಚತಞ್ಚ ಪವೇದೇನ್ತೀತಿ ಅನೇಕತಾನಿಚ್ಚತಾಪಕಾಸನಂ ತೇಸಂ ಜೀವಸಞ್ಞಾಸಮೂಹನನಾಯ ಹೋತಿ। ಖನ್ಧಾಯತನದೇಸನಾ **ಸಙ್ಖೇಪದೇಸನಾ,** ಇನ್ದ್ರಿಯದೇಸನಾ **ವಿತ್ಥಾರದೇಸನಾ,** ತದುಭಯಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಯಂ **ಅನತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ** ಧಾತುದೇಸನಾ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಾ **ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ** (ವಿಭ॰ ೧೭೨ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾ ಧಾತುದೇಸನಾ ಅತಿಸಙ್ಖೇಪದೇಸನಾ, ಆಭಾಧಾತುಆದೀನಂ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಅನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸೇತಬ್ಬಾ ಅತಿವಿತ್ಥಾರದೇಸನಾ, ತದುಭಯಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಯಂ ಅನತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ।

ಅಸ್ಸ ಭಗವತೋ। ಸದ್ಧಮ್ಮತೇಜಸಾ ವಿಹತಂ **ಸದ್ಧಮ್ಮತೇಜವಿಹತಂ**।

೫೨೧. **ಸಙ್ಖತೋತಿ** ಗಣನತೋ। **ಜಾತಿತೋತಿ** ಚಕ್ಖುಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ। ಅಥ ವಾ **ಜಾತಿತೋತಿ** ಚಕ್ಖುಸಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ "**ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋ**"ತಿ। **ವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ** ವೇದನಾದೀನಂ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣತೋ। **ಸೇಸಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅಬ್ಯಾಕತಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಸೇಸಗ್ಗಹಣಂ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಗ್ಗಹಿತಮೇವಾತಿ।

೫೨೩. **ತಾ ಚ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಯೋ **ಪಞ್ಚಪಿ**।

ಪುರಿಮೇಹೇವಾತಿ ಅನನ್ತರಾದೀಹಿ ಏವ। ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಪನ ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಧಾತೂತಿ** ಪನ ಸಹಜಾತೋ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ "**ಸಹಜಾತ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ। **ಅವಿಗತಾದೀಹೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಯಥಾರಹಂ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ತೇನಾಹ "**ಬಹುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ। **ಏಕಚ್ಚಾ ಚ ಧಮ್ಮಧಾತು** ಸುಖುಮರೂಪನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪಕಾರಾ, ಯಾ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗಾನನ್ತರಭಾವಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇ ಯೋಗ್ಯಾ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವಿಪಾಕವಜ್ಜನತ್ಥಂ "**ಏಕಚ್ಚಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಮನೋದ್ವಾರಿಕಾ ಪನ ವಿಪಾಕಾಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಏಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮಧಾತುಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಅಥ ವಾ "**ಏಕಚ್ಚಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ**"ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಂ ಆರುಪ್ಪದ್ವಯನ್ತಿ ಏವರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಲೋಕುತ್ತರಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಪನ ಏಕಚ್ಚಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಯಥಾವುತ್ತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮತೋ ಅತಿರೇಕೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನ ಕೇವಲ**"ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಆಲೋಕಾದಯೋತಿ** ಆಲೋಕೋ ನಾಮ ಸೂರಿಯಾಲೋಕಾದಿ। ತಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತನಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಏವಂ ಸೇಸಾನಿಪಿ।

ವಿವರಂ ನಾಮ ವಿಸೇಸತೋ ಸೋತಬಿಲಂ। **ವಾಯು** ಗನ್ಧೂಪಸಂಹರಣಕವಾತೋ। **ಆಪೋ** ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಆಹಾರಸ್ಸ ತೇಮನಕಉದಕಂ। **ಪಥವೀ** ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಪಥವೀಧಾತು। **ಭವಙ್ಗಮನಂ** ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಚಲಿತಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ। ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಮನಸಿಕಾರೋ** ಆವಜ್ಜನಮನಸಿಕಾರೋ।

೫೨೪. ಅವಿಸೇಸತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾಕಾರಸ್ಸ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಆಹ "**ಸಬ್ಬಾ ಏವಾ**"ತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿವಿಚಾರೋ ಏಸೋತಿ "**ಸಙ್ಖತಾ**"ತಿ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವಿತ್ತತೋತಿ** ಏತ್ಥ "**ಪುಬ್ಬನ್ತೋ**ನಾಮ ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ, **ಅಪರನ್ತೋ** ನಾಮ ಅನಾಗತೋ। ಉಭಯತ್ಥ ಚ ಸಙ್ಖತಾ ಧಾತುಯೋ ಸಭಾವವಿವಿತ್ತಾ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೋ** ವಾ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉದಯೋ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। **ಅಪರನ್ತೋ** ವಯೋ ತತೋ ಪರಂ ಅಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವಿತ್ತತೋತಿ** ಪಾಕಾಭಾವತೋ ವಿದ್ಧಂಸಾಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಭೇರಿತಲಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುದಾತು ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ। ಆದಾಸತಲಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯನ್ತಂ** ನಾಮ ಉಚ್ಛುಯನ್ತಂ। **ಚಕ್ಕಯಟ್ಠೀತಿ** ತಿಲಮನ್ಥಂ ಆಹ। ಸೋ ಹಿ ಅಚಕ್ಕಬನ್ಧೋಪಿ ತಂಸದಿಸತಾಯ ಚಕ್ಕಯಟ್ಠೀತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಚಕ್ಕಬನ್ಧಮೇವ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ಇಮಾಹಿ ಚ ಉಪಮಾಹಿ ನಿಜ್ಜೀವಾನ। ಭೇರಿತಲದಣ್ಡಾದೀನಂ ಸಮಾಯೋಗೇ, ನಿಜ್ಜೀವಾನಂ ಸದ್ದಾದೀನಂ ವಿಯ ನಿಜ್ಜೀವಾನಂ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಸಮಾಯೋಗೇ ನಿಜ್ಜೀವಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪವತ್ತೀತಿ ಕಾರಣಫಲಾನಂ ಧಾತುಮತ್ತತಂ, ಕಾರಕವೇದಕವಿರಹಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪುರೇಚರಾನುಚರಾ ವಿಯಾತಿ ನಿಜ್ಜೀವಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಕೇಚಿ ನಿಜ್ಜೀವಾ ಪುರೇಚರಾನುಚರಾ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮನೋಧಾತುಯೇವ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಖಣಂ ಅನತಿವತ್ತನ್ತೀ ಅತ್ತನೋ ಖಣ ಅನತಿವತ್ತನ್ತಾನಂಯೇವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಯಪಿ

ಪುರೇಚರಾನುಚರಾಭಿಸನ್ಧಿಯಂ ಅನನ್ತರಪುಬ್ಬಕಾಲಾಪರಕಾಲತಾಯ ಪುರೇಚರಾನುಚರಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಛನ್ನಞ್ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಅನೇಕಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅಭಾವೋ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾಭಾವತೋ ಅನನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಪಿ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಛಳಾರಮ್ಮಣಸನ್ನಿಧಾನೇ ಮನಸಿಕಾರಮನ್ತರೇನಾಪಿ ಛಳಾರಮ್ಮಣೂಪಲದ್ಧಿ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನಾದಿಅನನ್ತರಂ ಸವನಾದೀನಂ ಅಭಾವೋ ವಿಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ನ ದಸ್ಸನಾದೀನಿ, ನ ಚ ದಸ್ಸನಾದಿಅನನ್ತರಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ, ದಸ್ಸನಾದೀನಞ್ಚ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ದಸ್ಸನಾದೀನಿ, ದಸ್ಸನಾದೀನಂ ಅನನ್ತರಞ್ಚ ಸವನಾದೀನಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ। ದಸ್ಸನಾದೀನಂ, ಪನ ಸನ್ತೀರಮಣಸ್ಸ ಚ ಅಭಿನ್ನವಿಸಯತಾಯ ದಸ್ಸನಾದಿಅನನ್ತರಂ ನ ಮನಾವಿಞ್ಞಾಣದಾತು ಹೋತೀತಿ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ? ನಯಿದಮೇವಂ ನಿಯತಾನಿಯತವಿಸಯಾನಂ ಭಿನ್ನವಿಸಯಭಾವುಪಪತ್ತಿತೋ। ಯದಿ ಚ ದಸ್ಸನಾದಿಅನನ್ತರಂ ಕಾಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಸಾಪಿ ದಸ್ಸನಾದಿದ್ವಾರತಾಯ ದಸ್ಸನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಏವ ಸಿಯಾ, ನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ತತೋ ಚ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚವಿಧುರಂ ಚಿನ್ತನಂ ಮನನನ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಮನನಕಿಚ್ಚಾಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ವಿಯ ದಸ್ಸನವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಾಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ತದನನ್ತರಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ದಸ್ಸನವಿಞ್ಞಾಣಭಾವತೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾ ನ ಭವೇಯ್ಯುಂ।

ಯಥಾ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ಮನೋಧಾತು, ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ, ಏವಂ ದಸ್ಸನವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾನನ್ತರಂ ಮನೋಧಾತು, ತತೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚೇ? ನ, ಮನೋಧಾತುಯಾ ದಸ್ಸನಧಾತುಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಮನಸೋ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಾವತ್ಥಾ ಮನನಮತ್ತತಾಯ ಮನೋಧಾತು, ಏವಂ ದಸ್ಸನಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಾವತ್ಥಾ ದಸ್ಸನಮತ್ತತಾಯ ದಸ್ಸನಧಾತು ಸಿಯಾ। ತಞ್ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪವಿಸಯನ್ತಿ ಸದ್ದಾದಿವಿಸಯಾಭೋಗಾಭಾವತೋ ಸವನವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅಸಮ್ಭವೋ। ತತೋ ಚ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಪಸುತಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಿಯಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಯ ದಸ್ಸನವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಸಮಾನವತ್ಥುಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ, ಅಞ್ಞವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನ ಸಿಯಾ, ನ ಚೇತಂ ಯುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ವಿಯ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಬ್ಯವಧಾಯಿಕಾ **ಮನೋಧಾತು** ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ಚಸ್ಸಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವಿಯ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖತಾ ಅದಸ್ಸನಾದಿಅಮನನತಾ, ಅತ ಖೋ ಮನನಕಿಚ್ಚಾವಿಸೇಸತೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಭಾಗತಾ। ಮನೋ ಹಿ ಹದಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ವತ್ತಮಾನೋ ಅಞ್ಞವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿವತ್ತಮಾನೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಉಸುಮಮತ್ತೇ ಮನನಮತ್ತೇ ಠತ್ವಾ ನಿವತ್ತತಿ, ಅಞ್ಞವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೇ ಚ ಉಟ್ಠಹನ್ತೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಉಸುಮಮತ್ತೇ ಉಟ್ಠಹತಿ। ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಪವತ್ತಿಕಾನಿ ಚ ಮನನಮತ್ತಾನಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಅನ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾಸಹಗತಾನಞ್ಹಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮನಪಟಿಘಾತಜತಾಯ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಕಿಚ್ಚಂ, ಮನನಲಕ್ಖಣಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಚಿನ್ತನಾಸಮ್ಭೂತತಾಯ ತದನುರೂಪಾಚಿನ್ತನಾ। ತಸ್ಮಾ ಅಭಿನಿಪಾತಪ್ಪಚ್ಚಯಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಬಲೇನ ಭವಙ್ಗಲಕ್ಖಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಚಲನಾವತ್ಥಂ ಹುತ್ವಾ ನಿವತ್ತಮಾನಂ ಚಿನ್ತನಾವಿಸೇಸವಿರಹತೋ ಅಭಿನಿಪಾತಾನುಗುಣಂ ಚಿನ್ತನಾವಸಾನಂ ಮನನಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ।

ದಸ್ಸನಾದಿಪಿ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಂ ದುತಿಯಂ ಖಣಂ ಅನತಿವತ್ತಮಾನಂ ಅತ್ತಾನುಗುಣಂ ಚಿನ್ತನಾಮನನಸಮಞ್ಞಾವಿರಹತೋ ದಸ್ಸನಾದಿಅಭಿನಿಪಾತವಿಸೇಸವಿಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಭಾವಾದಿನಾ ಸಮಾನಂ ಚಿನ್ತನಾದಿಮನನಮತ್ತಂ ಅಞ್ಞವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ವತ್ಥುಕಿಚ್ಚೇಹಿ ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಸಙ್ಗಹಿತಾಪಿ ಮನೋಧಾತು ಮನೋದ್ವಾರನಿಕ್ಖಮಪವೇಸಭೂತಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ದ್ವಾರನ್ತರಮನಸಿಕಾರತಬ್ಬಿಸಯಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಭಾವೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುರೇಚರಾ, ಅನುಚರಾತಿ ಚ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಸತಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೇ ಮನಸೋ ಸಮ್ಭೂಯ ವಿಸಿಟ್ಠಮನನಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ಧಾತುಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಮನೋಮತ್ತಾ ಧಾತು **ಮನೋಧಾತೂ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಚ ಹೇತುನಾ ಮತ್ತ-ಸದ್ದಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಯೋಗತೋ ಮನೋಮತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಸಙ್ಗಹೋಪಿ ಚಸ್ಸಾ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವ। ಅಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಪನ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಚ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ "ಮನೋಧಾತೂ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ** ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಿಸೇಸನಂ ಮನೋಗಹಣಂ। ಧಾತುವಿಸೇಸನತ್ಥೇ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಗ್ಗಹಣೇ ವಿಞ್ಞಾಣವಿಸೇಸನಂ ದ್ವಾರಭೂತಮನೋದಸ್ಸನಮೇವಾತಿ ದ್ವಾರಸಮಞ್ಞಾರಹತ್ತಾ ನ ಮನೋಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಹಿ ಮನೋದ್ವಾರನ್ತೋಗಧಂ, ನ ಚ ದಸ್ಸನಾದಿಪುರೇಚರಾನುಚರನ್ತಿ ಮನಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಮನಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚ ಮನೋದ್ವಾರಸಮಞ್ಞಾರಹಂ, ಸವಿಸೇಸಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಮನನಕಿಚ್ಚಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಞ್ಚಾತಿ ಮತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಮನ್ತರೇನ "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ, ನಿಜ್ಜೀವಭಾವವಿಭಾವನತ್ಥಂ "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಸಲ್ಲಮಿವ ಸೂಲಮಿವ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಸಮಾಯೋಗತೋ **ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**। **ವೇದನಾಸಲ್ಲಸೂಲಯೋಗಾತಿ** ವೇದನಾಸಙ್ಖಾತಸಲ್ಲಸೂಲಯೋಗತೋ। **ಆತುರಾ ವಿಯಾತಿ** ತೇನ ಆತುರಿಭೂತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ವಿಯ। ಆಸಾಯೇವ ದುಕ್ಖಂ **ಆಸಾದುಕ್ಖಂ,** ಆಸಾವಿಘಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ವಾ। ಸಞ್ಞಾ ಹಿ ಅಸುಭಾದಿಕಮ್ಪಿ ಸುಭಾದಿತೋ ಸಞ್ಜಾನನ್ತೀ ಆಸಂ, ತಸ್ಸಾ ಚ ವಿಘಾತಂ ಆಸೀಸಿತಸುಭಾದಿಅಸಿದ್ಧಿಯಾ ಜನೇತೀತಿ। ವನಮಿಗೋ ತಿಣಪುರಿಸಂ ಪುರಿಸೋತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ **ಅಯಥಾಭೂಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಕೋ,** ತಥಾ ಸಞ್ಞಾಪೀತಿ ಆಹ **"ವನಮಿಗೋ ವಿಯಾ"**ತಿ। ಕಮ್ಮಪಧಾನಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪನತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಜಾತಿದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧತೋತಿ** ಅತ್ತನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮಾನೇನ ಜಾತಿದುಕ್ಖೇನ ಅನುಬನ್ಧತಾ। ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ ಹಿ ಜಾತಿದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಪದುಮಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ಖುರಚಕ್ಕಂ ವಿಯ ರೂಪಮ್ಪಿ ಇತ್ಥಿಆದಿಭಾವೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ನಾನಾವಿಧುಪದ್ದವಂ ಜನೇತಿ। ಸಬ್ಬೇ ಅನತ್ಥಾ ರಾಗಾದಯೋ, ಜಾತಿಆದಯೋ ಚ ವಿಸಯಭೂತಾ, ಅನುಪಸನ್ತಾ, ಸಪ್ಪಟಿಭಯಾ ಚಾತಿ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತತ್ತಾ **ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ಅಮತಾದಿತೋ** ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ವವತ್ಥಾನಾಭಾವೋ "ಇದಮೇವ ಇಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ನಿಯಮಾಭಾವೋ, ತೇನ ಯಥಾ ಅರಞ್ಞಮಕ್ಕಟೋ ಕೇನಚಿ ಅನಿವಾರಿತೋ ಗಹಿತಂ ಏಕಂ ರುಕ್ಖಸಾಖಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಮ್ಪಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅನವಟ್ಠಿತೋ ಪರಿಬ್ಭಮತಿ, ಏವಂ ಗಹಿತಂ ಏಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ, ತಮ್ಪಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಅನವಟ್ಠಿತತಾ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ ಚ ಮಕ್ಕಟಸಮಾನತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಟ್ಠಿವೇಧವಿದ್ಧೋಪಿ ಉಪ್ಪಥಂ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತೋ ದುಟ್ಠಸ್ಸೋ **ಅಸ್ಸಖಳುಙ್ಕೋ**। **ಯತ್ಥಕಾಮನಿಪಾತಿತೋತಿ** ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಇಚ್ಛಿತಾರಮ್ಮಣೇ ನಿಪಾತಿಭಾವತೋ। ನಾನಾವೇಸಧಾರೀ **ರಙ್ಗನಟೋ**।

ಆಯತನದಾತುನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಪನ್ನರಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಇನ್ದ್ರಿಯವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೫. ಬಾವೀಸತೀತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿಆದಿ** ತೇಸಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಭಾವೇ ತಂದ್ವಾರಿಕೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಇನ್ದಭಾವಂ ಪರಮಿಸ್ಸರಭಾವಂ ಕಾರಯತೀತಿ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ**। ತಞ್ಹಿ ತೇ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುವತ್ತೇತಿ, ತೇ ಚ ತಂ ಅನುವತ್ತನ್ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ। **ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಇತ್ಥಿಭಾವಲಕ್ಖಣೇ, ಪರಿಸಭಾವಲಕ್ಖಣೇ, ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣೇ, ಸುಖಲಕ್ಖಣೇ, ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ, ಸೋಮನಸ್ಸಲಕ್ಖಣೇ, ದೋಮನಸ್ಸಲಕ್ಖಣೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾಲಕ್ಖಣೇ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ, ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೇ, ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೇ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೇ, ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ, ಅನಞ್ಞಾತಂ ಞಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪವತ್ತೇ ಜಾನನಲಕ್ಖಣೇ, ಞಾತಾನಂ ಏವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುನ ಆಜಾನನೇ ಅಞ್ಞಾತಾವಿಭಾವೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ವಿಜಾನಿಯಾತಿ ವಿಜಾನೇಯ್ಯ। **ಭೂಮಿತೋ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ, ತೇನ ತಾವತ್ವಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಂ ಪನ ತಾವತ್ವಂ ಪರತೋ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। ಅಸಮ್ಮಸನುಪಗಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬತಾ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ।

ಪುಬ್ಬಭಾಗೇತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ। **ಅನಞ್ಞಾತನ್ತಿ** ನ ಅಞ್ಞಾತಂ ನ ಅಧಿಗತಂ। ನಿಚ್ಚತಾಯ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಮತಂ ಭಙ್ಗೋ, ನ ವಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಗತೇ ಮರಣನ್ತಿ ಅಮತಂ, ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಪದಞ್ಚಾತಿ **ಅಮತಪದಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। **"ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ"**ತಿ ಏತೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನೇತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಏವಂ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆಜಾನನತೋತಿ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಜಾನನತೋ। ಯೇನ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವಾ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಹೋನ್ತಿ , ಸೋ ಅಞ್ಞಾತಾವಿಭಾವೋ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಜಾನನಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಾವಭೂತೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ **"ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಲಿಙ್ಗೇತಿ ಗಮೇತಿ ಞಾಪೇತೀತಿ ಲಿಙ್ಗಂ, ಲಿಙ್ಗೀಯತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ ಲಿಙ್ಗಂ। ಕಿಂ ಲಿಙ್ಗೇತಿ, ಕಿಂ ವಾ ಲಿಙ್ಗೀಯತೀತಿ? ಇನ್ದಂ, ಇನ್ದೋ ವಾ। ಇನ್ದಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗ ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಂ, ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ತಂಸಭಾವೋ **ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೋ,** ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಮೇವ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ **ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೋ**। ಸಜ್ಜಿತಂ ಉಪ್ಪಾದಿತನ್ತಿ ಸಿಟ್ಠಂ, ಇನ್ದೇನ ಸಿಟ್ಠಂ **ಇನ್ದಸಿಟ್ಠಂ**। **ಜುಟ್ಠಂ** ಸೇವಿತಂ। ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಇನ್ದಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗಾನಿ, ತೇನ ಚ ಸಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಕಮ್ಮಜಾನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ, ನ ಅಞ್ಞಾನಿ, ತೇ ಚ ದ್ವೇ ಅತ್ಥಾ ಕಮ್ಮೇ ಏವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ಇತರೇ ಚ ಭಗವತಿ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಯಥಾಯೋಗ"**ನ್ತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಭಗವತೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಇನ್ದತ್ತಾ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು। **ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇನ್ತಿ** ಞಾಪೇನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ ಫಲಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಪತ್ತೀಹಿ ಕಾರಣಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಪತ್ತಿಅವಬೋಧತೋ। "ಸೋ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆಸೇವತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩೫) ಗೋಚರಕರಣಮ್ಪಿ ಆಸೇವನಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಕಾನಿಚಿ ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಗೋಚರಿಕಾತಬ್ಬತ್ತೇಪಿ "ಕಾನಿಚೀ"ತಿ ವಚನಂ ಅವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಬಹುಲಂ ಮನಸಿಕರಣೇನ ಅನಾಸೇವನೀಯತ್ತಾ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾಮತ್ತಮೇವ ಹಿ ತೇಸು ಹೋತೀತಿ। "ತಸ್ಸ ತಂ ಮಗ್ಗಂ ಆಸೇವತೋ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭೦) ಭಾವನಾ ಆಸೇವನಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಕಾನಿಚಿ ಭಾವನಾಸೇವನಾಯಾ"**ತಿ।

ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ಅಸತಿಪಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ತಂಸಹಿತಸನ್ತಾನೇ ಅಞ್ಞಾಕಾರೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯಭಾವೇ

ಆಧಿಪಚ್ಚಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚ ಅತ್ಥೇ ಇನ್ದನ್ತಿ ಪರಿಮಿಸ್ಸರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೀತ್ಚೇವ **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ**। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ದಸ್ಸಿತೇನ ನಯೇನ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಜೀವಿತಾದೀನಂ ತದನುವತ್ತೀಸು ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಅಮೋಹೋಯೇವ ನ ವಿಸುಂ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಕಥಾಯಂ ವಿಭಾವಿತಾನಿ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ತೇಸಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೇಸಾನಿ ತತ್ಥ** ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಲಕ್ಖಣಾದೀಹಿ **ಅರೂಪೇನೇವ ಆಗತಾನಿ**।

೫೨೬. ಸತ್ತಾನಂ ಅರಿಯಭೂಮಿಪಟಿಲಾಭೋ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ಸಾಧಾರಣಂ, ಪದಾನಞ್ಚ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಆಹ "**ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇ ಪರಿಞ್ಞಾಯಾ**"ತಿಆದಿ। ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಸತಿಪಿ ಅತ್ತಭಾವಪಞ್ಞಾಪನಾಯ ಮೂಲಭಾವತೋ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಾತಿಸಯಾ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನೀ**"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೧೯)। **ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ ವುತ್ತೋತಿ ಇಧಾಪಿ "**ತತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕದೇಸನಾಯ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧ ಆದಯೋ) ಸಮೇತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೨೧೯ ಆದಯೋ) ಪನ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಂ ಅನುಪಾಲಕಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ತೇಸ ಮಜ್ಝೇ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಯಞ್ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ**। ಯಾವ ಚ ದುವಿಧತ್ತಭಾವಾನುಪಾಲಕಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ತಾವ ದುಕ್ಖಭೂತಾನಂ ಏತೇಸಂ ವೇದಯಿತಾನಂ ಅನಿವತ್ತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ, ತೇನ ಚ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧತಾಯ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಂ ಞಾಪೇತಿ। **ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ತಸ್ಸೇವಾತಿ** ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ। **ತತೋ ಅನನ್ತರಂ ಭಾವೇತಬ್ಬತ್ತಾತಿ** ಭಾವನಾಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ದಸ್ಸನಾನನ್ತರಾ ಹಿ ಭಾವನಾತಿ।

ಭೇದೋತಿ ಇಧ ಸಭಾವತೋ ಭೇದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ನ ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಾದಿವಸೇನಾತಿ ಆಹ "**ಸೇಸಾನಂ ಅಭೇದೋ**"ತಿ। ನನು ಚ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಂ ಸಭಾವೋ, ತೇನಸ್ಸ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಅಭೇದೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಸ್ಸ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಸಭಾವಕತೋ ಭೇದೋ ಗಹಿತೋ, ನ ಏವಂ ಸೇಸಾನಂ ಕೋಚಿ ಭೇದೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತೇಸಂ ಅಭೇದೋತಿ ಭೇದಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ನನು ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾ, ಪಞ್ಞಾ ಚ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ? ನ, ಯಥಾ ದೇಸಿತೇಸು ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಭೇದಾಭೇದಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ।

೫೨೭. ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಸತಿಪಿ ಪುರೇಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ **ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾಯ ಚ ಅಧಿಕತತ್ತಾ। ಅತ್ತನೋ ತಿಕ್ಖಮನ್ದಾದಿಆಕಾರೋ ಅತ್ತಾಕಾರೋ, ತಸ್ಸ ಅನುವತ್ತಾಪನಂ **ಅತ್ತಾಕಾರಾನುವತ್ತಾಪನಂ**। ತೇನಾಹ "**ತಿಕ್ಖಮನ್ದಾದಿಸಙ್ಖಾತಅತ್ತಾಕಾರಾನುವತ್ತಾಪನ**"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ತಿಕ್ಖಮನ್ದಾದಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚ ಅತ್ತಾಕಾರಸ್ಸ ಚ ಅನುವತ್ತಾಪನಂ **ತಿಕ್ಖ...ಪೇ॰... ವತ್ತಾಪನಂ**। ವಿಸುಂ ಅತ್ತಾಕಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಾವಭಾಸನಾದಿಕಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಹಿ ರೂಪಾಭಿಹನನಯೋಗ್ಯತಾಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪಾವಭಾಸನಸಾಮತ್ಥಿಯೇ ಅಸತಿ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸುಪಿ। ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭಾವೇನ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ **ವಸಾವತ್ತಾಪನಂ** ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಬ್ಬಸೇನೇವ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಭಾವತೋ , ನ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ । ಅಯಞ್ಚಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಕಾರೋ ಅನುವತ್ತತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸತಿಪಿ ಅನುಪ್ಪಾದನೇ, ಅನುಪತ್ಥಮ್ಭನೇ ಚ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ತಪ್ಪವತ್ತನೇ ನಿಮಿತ್ತಭಾವೋ **ಅನುವಿಧಾನಂ**।

ಛಾದೇತ್ವಾ ಫರಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾ ಚ ತಸ್ಸಾ ವಸೇನ ಸುಖದುಕ್ಖಭಾವಪ್ಪತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಯಥಾಸಕಂ**

ಓಳಾರಿಕಾಕಾರಾನುಪಾಪನ"ನ್ತಿ। ಅಸನ್ತಸ್ಸ, ಅಪಣೀತಸ್ಸಪಿ ಅಕುಸಲತಬ್ಬಿಪಾಕಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾರಹಂ **ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಾನುಪಾಪನಂ** ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಸಮಾನಜಾತಿಯೇಹಿ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖೇಹಿ **ಸನ್ತಪಣೀತಾಕಾರಾನುಪಾಪನಂ** ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಟಿಪಕ್ಖಾಭಿಭವನ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಾಭಿಭವನಂ। **ಪಸನ್ನಾಕಾರಾದಾ**ತಿ ಪಸನ್ನಪಗ್ಗಹಿತಉಪಟ್ಠಿತಸಮಾಹಿತದಸ್ಸನಾಕಾರಾನುಪಾಪನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ। **ಬ್ಯಾಪಾದಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸೇವ ಚ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ತೇನೇವ ಚ ಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ತಂತಂಸಂಯೋಜನಪ್ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಹಾನಕಿಚ್ಚತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ। ಕತಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಮತಾಭಿಮುಖಮೇವ ತಬ್ಭಾವಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ, ನ ಇತರಾನಿ ವಿಯ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಪಸುತಂ। ತೇನಾಹ "**ಅಮತಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚಯತಾ ಚಾ**"ತಿ।

೫೧೮. **ಭೂಮಿತೋ** ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋ ಏವ। ಏತ್ಥಾಹ - ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಏತ್ತಕೇನೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಏತಾನಿ ಏವ ಚ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠವಸೇನ, **ಆಧಿಪಚ್ಚಂ** ನಾಮ ಇಸ್ಸರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಮೇವೇತಂ। ತಯಿದಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇ, ಫಲೇ ಚಾತಿ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ಲಬ್ಭತಿ? ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕಾ ಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಸಿಯಾ ಫಲಹೇತುಧಮ್ಮೇಸು ಅನುವತ್ತನಾನುವತ್ತನೀಯತಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಥಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಸ್ವಾಯಂ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಿದ್ಧಮಾಧಿಪಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೧೯) **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ। ಅಪಿಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಯಾಯಂ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತಸ್ಸಾ ವಿಸೇಸನಿಸ್ಸಯೋ "ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ತಾನಿ ತಾವ ಆಧಿಪಚ್ಚತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ...ಪೇ॰...ಮನಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದಿತೋ (ವಿಭ॰ ೨೧೯) ವುತ್ತಾನಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಅತ್ತಭಾವೋ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ "ಇತ್ಥೀ ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಭಾವದ್ವಯಂ। ತಯಿಮೇ ಉಪಾದಿನ್ನಧಮ್ಮಾ ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಅಯಂ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ತೇಸಂ ಠಿತಿಹೇತೂತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಸತ್ತಸಞ್ಞಿತೋ ಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಇಮಾಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವೇದನಾಪಞ್ಚಕಂ। ತತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಕಾಮಾನಂ ವೋದಾನಸಮ್ಭಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಕಂ। ಸಮ್ಭವವೋದಾನಸಮ್ಭಾರಾ ಇಮೇಹಿ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ವಿಸುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಾ ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ತೀಣಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ "ಆಧಿಪಚ್ಚತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ಪದಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ।

ಅಥ ವಾ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತೀನಂ ನಿಸ್ಸರಾದಿದಸ್ಸನತ್ತಮ್ಪಿ ಏತಾನಿಯೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ಪವತ್ತಿಯಾ ಹಿ ವಿಸೇಸತೋ ಮೂಲನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ। ಯಥಾಹ "ಛಸು ಲೋಕೋ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೭೧)। ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ವಿಸಭಾಗವತ್ಥುಸರಾಗನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಕಾಯಸ್ಸ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ತಿಣ್ಣಂ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಸನ್ನಿಪಾತಾ ಗಬ್ಭಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತಿ ಮಾತಾ ಚ ಉತುನೀ ಹೋತಿ, ಗನ್ಧಬ್ಬೋ ಚ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ, ಮಾತಾಪಿತರೋ ಚ ಸನ್ನಿಪತಿತಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೮; ಮಿ॰ ಪ॰ ೪.೧.೬)। ಅವಟ್ಠಾನಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ತೇನ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬತೋ। ತೇನಾಹ "ಆಯು ಠಿತಿ ಯಪನಾ ಯಾಪನಾ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೯)। ಉಪಭೋಗೋ ವೇದನಾಹಿ। ವೇದನಾವಸೇನ ಹಿ ಇಟ್ಠಾದಿಸಬ್ಬವಿಸಯೂಪಭೋಗೋ। ಯಥಾಹ "ವೇದಯತಿ ವೇದಯತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೦)। ಏವಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ನಿಸ್ಸಯಸಮುಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಸಮ್ಭೋಗದಸ್ಸನತ್ತಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಯಾವ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಚುದ್ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ। ಯಥಾ ಚೇತಾನಿ ಪವತ್ತಿಯಾ, ಏವಂ ಇತರಾನಿ ನಿವತ್ತಿಯಾ। ವಿವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿವತ್ತಿಯಾ ನಿಸ್ಸಯೋ। ಉಪ್ಪಾದೋ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ತಸ್ಸ ನಿವತ್ತಿವಸೇನ ಪಠಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಅವಟ್ಠಾನಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನ, ಉಪಭೋಗೋ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಅಗ್ಗಫಲಸಮುಪಭೋಗತೋ। ಖೀಣಾಸವಾಹಿ ವಿಸವಿತಾಯ ನಿಬ್ಬುತಿಸುಖಂ ಪರಿಭುಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಏತಾನಿ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ

ದೇಸಿತಾನಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ। ಇಮಿನಾವ ನೇಸಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋಪಿ ಸಂವಣ್ಣಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಚ್ಚವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೯. ಅರಿಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಸಚ್ಚಸದ್ದೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ"**ತಿ ಆದ। ಸಮಾಞ್ಞಜೋತನಾ ಹಿ ವಿಸೇಸೇ ಅವತಿಟ್ಠತಿ, ವಿಸೇಸತ್ಥಿನಾ ಚ ವಿಸೇಸೋ ಅನುಪಯುಜ್ಜಿತಬ್ಬೋತಿ। ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ವಾ ವಿಚಾರಿತೇಸು ಇತರಾನಿಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವಿಚಾರಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಭೂಮಿಭೂತಾನಿ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೇವಾತಿ ಚ ಕತ್ವಾ "ಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾಪಿ **"ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಾಸನಕ್ಕಮೋತಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಅರಿಯಸಚ್ಚದೇಸನಾ ವಾ। ಸಕಲಞ್ಹಿ ಸಾಸನಂ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿತದುಭಯಹೇತುಸನ್ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚೇಸು ಕಮತಿ, ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಸಾಸನಂ ಏತೇಸು ಕಮತಿ, ಪರಿಞ್ಞಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಮತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಕಮೋ, ಕಿಂ ಕಮತಿ? ಸಾಸನಂ। ಸಾಸನಸ್ಸ ಕಮೋ **"ಸಾಸನಕ್ಕಮೋ"**ತಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಾಸನಪ್ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂದೇಸನಾ ಚ ತಬ್ಬೋಹಾರೇನಾತಿ।

ತಥಾತಿ ತಂಸಭಾವಾ ದುಕ್ಖಾದಿಸಭಾವಾ। **ಅವಿತಥಾ**ತಿ ಅಮುಸಾಸಭಾವಾ ಬಾಧನಾದಿಭಾವೇನ ಭೂತಸಭಾವಾ। **ಅನಞ್ಞಥಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಕಾರರಹಿತಾ ಅಬಾಧನಾದಿಆಕಾರವಿವಿತ್ತಾ। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾತನ್ನಿಮಿತ್ತತಾಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ **ಪೀಳನಟ್ಠೋ**। ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತಭಾವೋ **ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ**। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾತನ್ನಿಮಿತ್ತತಾಹಿ ಪರಿದಹನಂ, ಕಿಲೇಸದಾಹಸಮಾಯೋಗೋ ವಾ **ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ**। ಜರಾಯ, ಮರಣೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ವಿಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬತಾ **ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ**। ಏತ್ಥ ಚ ಪೀಳನಟ್ಠೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸರಸೇನೇವ ಆವಿಭವನಾಕಾರೋ, ಇತರೇ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಮುದಯಮಗ್ಗನಿರೋಧದಸ್ಸನೇಹಿ ಆವಿಭವನಾಕಾರಾತಿ ಅಯಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ। ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ ಬ್ಯಾಪಿತ್ವಾ ಊಹನಂ ರಾಸಿಕರಣಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ **ಆಯೂಹನಂ** ಆಕಾರಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪನತ್ಥತ್ತಾ। ಆಗಚ್ಛತಿ ಸಮುದಯತೋತಿ ವಾ ಆಯಂ, ದುಕ್ಖಂ, ತಸ್ಸ ಊಹನಂ ಪವತ್ತನಂ **ಆಯೂಹನಂ,** ಅಯಂ ಸರಸೇನೇವ ಆವಿಭವನಾಕಾರೋ। ನಿದದಾತಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ **ನಿದಾನಂ,** "ಇದಂ ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇನ್ತಂ ವಿಯ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ **ನಿದಾನಟ್ಠೋ** ದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ ಆವಿಭವನಾಕಾರೋ। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖೇನ ಸಂಯೋಜನಂ **ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋ** । ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮನನಿವಾರಣಂ **ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋ**। ಇಮೇ ಚ ಸಂಯೋಗಪಲಿಬೋಧಟ್ಠಾ ನಿರೋಧಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇಹಿ ಆವಿಭವನಾಕಾರಾ। ನಿಸ್ಸರನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತ್ಥ, ಸಯಮೇವ ವಾ ನಿಸ್ಸಟಂ ವಿಸಂಯುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತೇಹಿ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಭಾವತೋತಿ **ನಿಸ್ಸರನಂ**। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾವೇನ ಆವಿಭವನಾಕಾರೋ, ಇತರೇ ವಿವೇಕಾಸಙ್ಖಾತಾಮತಟ್ಠಾ, ಸಮುದಯಕ್ಖರಅಪಚ್ಚಯಅವಿನಾಸಿತಾ ವಾ ಸಮುದಯಮಗ್ಗದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ ಆವಿಭವನಾಕಾರಾ।

ಸಂಸಾರತೋ ನಿಗ್ಗಮನಂ **ನಿಯ್ಯಾನಂ**। ಅಯಮಸ್ಸ ಸರಸೇನ ಆವಿಭವನಾಕಾರೋ। ಪರಿಬೋಧೂಪಚ್ಛೇದನೇನ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೋವ ನಿಬ್ಬಾನನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ **ಹೇತುಟ್ಠೋ**। ಪಞ್ಞಾಪಧಾನತ್ತಾ ಚಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನಂ, ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಂ ವಾ **ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ**। ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನೇ, ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪವೂಪಸಮನೇ ಚ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಸೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ**। ವಿಸೇಸತೋ ವಾ ಆಲಮ್ಬನಾಧಿಪತಿಭೂತಾ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ "ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೬) ವಚನತೋತಿ ಸೋ ತೇಸಂ ಆಕಾರೋ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ**। ಏತೇ ಹೇತುದಸ್ಸನಾಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠಾ ಸಮುದಯನಿರೋಧದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇಹಿ ಆವಿಭವನಾಕಾರಾ। ಏವಮಾದಿ ಆಹಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ**ತಿ

ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬಟ್ಠೋ। ಅಭಿಸಮಯಸ್ಸ ವಾ ವಿಸಯಭೂತೋ ಅತ್ಥೋ ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ। ಅಥ ವಾ ಅಭಿಸಮಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ **ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ**। ಸೋ ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬೇನ ಪೀಳನಾದಿನಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೫೩೦. ಕುಚ್ಛಿತಂ ಖಂ **ದುಕ್ಖಂ,** ಗಾರಯ್ಹಂ ಹುತ್ವಾ ಅಸಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಸಮಾಗಮೋ ಸಮೇತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಕೇವಲಸ್ಸ **ಆಗಮ**ಸದ್ದಸ್ಸ, **ಏತ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಪಯೋಗೇ ಸಂಯೋಗತ್ಥಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ, **ಸಂ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಸಂಯೋಗೇ ಉಪಲಬ್ಭನತೋ **"ಸಂಯೋಗಂ ದೀಪೇತೀ"**ತಿ ಆಹ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ತದತ್ಥಜೋತಕತಾಸಿದ್ಧಿತೋ। **ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉದಿತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಯ**-ಸದ್ದೋ ಗತಿಅತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೇತುಸದ್ದೋವಿಯ ಕಾರಣಂ ದೀಪೇತಿ। ಅತ್ತನೋ ಫಲನಿಪ್ಫಾದನೇನ ಅಯತಿ ಪವತ್ತತಿ, ಏತಿ ವಾ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲನ್ತಿ **ಅಯೋ**ತಿ, **ಸಂಯೋಗೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ಸಮುದಯೋ**ತಿ। ಏತ್ಥ ವಿಸುಂ ಪಯುಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಉಪಸಗ್ಗಸದ್ದಾ ಸಧಾತುಕಂ ಸಂಯೋಗತ್ಥಂ, ಉಪ್ಪಾದತ್ಥಞ್ಚ ದೀಪೇನ್ತಿ, ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಕತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

"ಅಭಾವೋ ಏತ್ಥ ರೋಧಸ್ಸಾತಿ ನಿರೋಧೋ"ತಿ ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ದುಕ್ಖವಿವಿತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಮಧಿಗತೇ** ತಸ್ಮಿಂ ತದಧಿಗಮತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೋಧಾಭಾವೋ ಪವತ್ತಿಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ರೋಧಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ನಿವತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾತಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅತ್ಥೇ ಅಭಾವೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ರೋಧಸ್ಸಾತಿ **ನಿರೋಧೋ** ಇಚ್ಚೇವ ಪದಸಮಾಸೋ। ದುಕ್ಖಾಭಾವೋ ಪನೇತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ। ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಏವ ನಿರೋಧೋ **ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ**। ಆಯತಿಂ ಭವಾದೀಸು ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ನ ಪನ ಭಙ್ಗೋತಿ ಭಙ್ಗವಾಚಕಂ ನಿರೋಧಸದ್ದಂ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪಾದವಾಚಕಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಕಾರಣೇ ಫಲೂಪಚಾರಂ ಕತ್ವಾ ನಿರೋಧಪಚ್ಚಯೋ ನಿರೋಧೋತಿ ವುತ್ತೋ।

ಪಟಿಪದಾ ಚ ಹೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋದಪ್ಪತ್ತಿಯಾ। ನನು ಚ ಸಾ ಏವ ದುಕ್ಖನಿರೋದಪ್ಪತ್ತೀತಿ ತಸ್ಸಾ ಏವ ಸಾ ಪಟಿಪದಾತಿ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ? ನ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಪತ್ತಿಭಾವೇನ, ಯೇಹಿ ಸೋ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ತೇಸಂ ಕಾರಣಭೂತಾನಂ ಪಟಿಪದಾಭಾವೇನ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಸಚ್ಛಿ ಕಿರಿಯಾಸಚ್ಛಿಕರಣಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಭಾವೇಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಧಮ್ಮಭಾವೇಹಿ ನಾನತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿಟ್ಠಾನಂ ಫಲಂ, ಸಯಞ್ಚ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಭೂತಂ, ತಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯಭೂತಾಯ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪದತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೫೩೧. ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿವಿದ್ಧಕಾಲೇ ಪವತ್ತಂ ಬುದ್ಧಾದಿವೋಹಾರಂ "ಅಗಮಾ ರಾಜಗಹಂ ಬುದ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೧೦) ವಿಯ ಭಾವಿನಿ ಭೂತೇ ವಿಯ ಉಪಚಾರೋತಿ ಪುರಿಮಕಾಲೇಪಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ "ಬುದ್ಧಾದಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇ ಹಿ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ। **ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅರಿಯಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಪುರಿಮಪದೇ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾಗತೇನ ಹಿ ಸಯಂ ಅಧಿಗತತ್ತಾ, ಪವೇದಿತತ್ತಾ, ತತೋ ಏವ ಚ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಧಿಗಮನೀರತ್ತಾ ತಾನಿ ತಸ್ಸ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಅರಿಯಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅರಿಯಸಾಧಕಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅರಿಯಾನಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿತಥಭಾವೇನ ಅರಣೀಯತ್ತಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಅರಿಯಾನಿ, ಅರಿಯಸಮಞ್ಞಾ ವಾ ಅವಿಸಂವಾದಕೇ ಅವಿತಥೇ ನಿರುಳ್ಹಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೫೩೨. ಬಾಧನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತನ್ನಿಮಿತ್ತಭಾವೋ, ಉದಯವಯಪಟಿಪೀಳಿತಭಾವೋ ವಾ ಬಾಧನಂ। ಭವಾದೀಸು ಜಾತಿಆದಿವಸೇನ, ಚಕ್ಖುರೋಗಾದಿವಸೇನ ಚ ಅನೇಕಧಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪವತ್ತನಮೇವ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸನ್ತಾಪನಂ, ತದಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ರಸೋತಿ **ಸನ್ತಾಪನರಸಂ**। ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತೀಸು ಸಂಸಾರವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪವತ್ತಿ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಪಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಪುರಿಮಭವೇನ ಪಚ್ಛಿಮಭವೋ ಘಟಿತೋ ಸಂಯುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಪಭಾವೋ**। "ಏವಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇ

ಅನೂಹತೇ, ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪುನಪ್ಪುನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೩೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೩೦) ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಾದನಂ **ಅನುಪಚ್ಛೇದಕರಣಂ**। ಭವನಿಸ್ಸರಣನಿವಾರಣಂ **ಪಲಿಬೋಧೋ**। ತಣ್ಹಕ್ಖಯಾದಿಭಾವೇನ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಸನ್ತತಾ **ಸನ್ತಿ**। **ಅಚ್ಚುತಿರಸನ್ತಿ** ಅಚ್ಚುತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಕಂ ಅಚವನಕಿಚ್ಚಂ ವಾ। **ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ** ಚ ಚವನಾಭಾವಂ ಕಿಚ್ಚಮಿವ ಕತ್ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ, ಅಚವನಞ್ಚಸ್ಸ ಸಭಾವಾಪರಿಚ್ಚಜನಂ ಅವಿಕಾರಿತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧನಿಮಿತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಅವಿಗ್ಗಹಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಅನಿಮಿತ್ತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಅನುಸಯಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ಸಂಸಾರಚಾರಕತೋ ನಿಗ್ಗಮನೂಪಾಯಭಾವೋ **ನಿಯ್ಯಾನಂ**। ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧನಂ **ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕರಣಂ**। ನಿಮಿತ್ತತೋ, ಪವತ್ತತೋ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ವುಟ್ಠಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**।

೫೩೩. ಅಸುವಣ್ಣಾದಿ ಸುವಣ್ಣಾದಿ ವಿಯ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ **ಮಾಯಾತಿ** ವತ್ಥುಸಬ್ಭಾವಾ ತಸ್ಸಾ ವಿಪರೀತತಾ ವುತ್ತಾ। ಉದಕಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಪನ **ಮರೀಚಿ** ಉಪಗತಾನಂ ತುಚ್ಛಾ। ವತ್ಥುಮತ್ತಮ್ಪಿ ತಸ್ಸಾ ನ ದಿಸ್ಸತೀತಿ **ವಿಸಂವಾದಿಕಾ** ವುತ್ತಾ। ಮರೀಚಿಮಾಯಾಅತ್ತವಿಧುರೋ ಭಾವೋ **ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೋ**। **ಅರಿಯಞಾಣಸ್ಸಾತಿ** ಅರಿಯಸ್ಸ ಅವಿತಥಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ, ತೇನ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಮ್ಪಿ ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಗೋಚರಭಾವೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬತಾ, ಆರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಗ್ಗಿಲಕ್ಖಣಂ** ಉಣ್ಹತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕಟ್ಠಾದಿಉಪಾದಾನಭೇದೇ ವಿಸಂವಾದಕಂ, ವಿಪರೀತಂ, ಅಭೂತಂ ವಾಕದಾಚಿಪಿ ನ ಹೋತಿ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಜರಾಧಮ್ಮಾ, ಅಥೋ ಮರಣಧಮ್ಮಿನೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೩೯; ೫.೫೭) ಏವಂ ವುತ್ತಾ ಜಾತಿಆದಿಕಾ **ಲೋಕಪಕತಿ**। ಏಕಚ್ಚಾನಂ ತಿರಚ್ಛಾನಾನಂ ತಿರಿಯಂ ದೀಘತಾ, ಮನುಸ್ಸಾದೀನಂ ಉದ್ಧಂ ದೀಘತಾ, ವುದ್ಧಿನಿಟ್ಠಂ ಪತ್ತಾನಂ ಪುನ ಅವಡ್ಢನನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾ ಚ **ಲೋಕಪಕತೀತಿ** ವದನ್ತಿ। ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೇಸು ಪಚ್ಛಿಮೋ **ತಥತಾ**। ಪಠಮೋ **ಅವಿತಥತಾ,** ಮಜ್ಝಿಮೋ **ಅನಞ್ಞತತಾತಿ** ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ,

ದುಕ್ಖಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ಬಾಧಕ ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ತಣ್ಹಾಪಿ ಜಾತಿ ವಿಯ ದುಕ್ಖನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಬಾಧಿಕಾತಿ? ನ, ಬಾಧಕಪ್ಪಭವಭಾವೇನ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಏವಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿ, ಪವತ್ತಿಹೇತು ಚ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಬೋಧಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಜಾತಿಆದೀನಂ ವಿಯ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೋ, ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ ಚ ಬಾಧಕತಾ, ನ ದುಕ್ಖಪ್ಪಭವತಾತಿ ನತ್ಥಿ ತಣ್ಹಾಯ ಪಭವಭಾವೇನ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಾಯ ಬಾಧಕಭಾವಪಸಙ್ಗೋ। ತೇನಾಹ **"ದುಕ್ಖಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ಬಾಧಕ"**ನ್ತಿ। **ಬಾಧಕತ್ತನಿಯಾಮೇನಾತಿ** ದುಕ್ಖಂ ಬಾಧಕಮೇವ, ದುಕ್ಖಮೇವ ಬಾಧಕನ್ತಿ ಏವಂ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಬಾಧಕತ್ತಾವಧಾರನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬಾಧಕತ್ತನಿಯಾಮೇನಾತಿ** ಹಿ ಬಾಧಕಸ್ಸ, ಬಾಧಕತ್ತೇ ಚ ನಿಯಾಮೇನ। ಯತಾ ಬಾಧಕತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖೇ ನಿಯತತಾ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಬಾಧಕತ್ತೇ ನಿಯತತಾತಿ।

ತಂ ವಿನಾ ನಾಞ್ಞತೋತಿ ಸತಿಪಿ ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಅವಸೇಸಾಕುಸಲಸಾಸವಕುಸಲಮೂಲಾವಸೇಸಸಾಸವಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ದುಕ್ಖಹೇತುಭಾವೇ ನ ತಣ್ಹಾಯ ವಿನಾ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಹೇತುಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇಹಿ ಪನ ವಿನಾಪಿ ತಣ್ಹಾಯ ದುಕ್ಖಹೇತುಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ ಕುಸಲೇಹಿ ವಿನಾ ಅಕುಸಲೇಹಿ ರೂಪಾವಚರಾದಿಕುಸಲೇಹಿ ವಿನಾ ಕಾಮಾವಚರಾದೀಹಿ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ದುಕ್ಖನಿಬ್ಬತ್ತಕತ್ತಾ। ಸನ್ತಭಾವಸ್ಸ, ಸನ್ತಭಾವೇ ವಾ ನಿಯಾಮೋ ಸನ್ತಭಾವನಿಯಾಮೋ, ತೇನ **ಸನ್ತಭಾವನಿಯಾಮೇನ**। **ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವತ್ತಾತಿ** ದ್ವಿಧಾಪಿ ನಿಯಾಮೇನ ತಚ್ಛೋ ನಿಯ್ಯಾನಭಾವೋ ಏತಸ್ಸ, ನ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಪರೀತತಾಯ, ನ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ವಾ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾಯ ಅತಚ್ಛೋತಿ ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವೋ, ಮಗ್ಗೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವತ್ತಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ದ್ವಿಧಾಪಿ ನಿಯಾಮೇನ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಇತಿ ತಚ್ಛಾವಿಪಲ್ಲಾಸಾ"**ತಿಆದಿ।

೫೩೪. ಸಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವನ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಉದ್ಧರಣಂ, ಸಮ್ಭವನ್ತೇ ವಾ ಅತ್ಥೇ ವತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉದ್ಧರಣಂ ನಿದ್ಧಾರಣಂ **ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ**। **ವಿರತಿಸಚ್ಚೇತಿ** ಮುಸಾವಾದವಿರತಿಯಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞವಿರತೀಸು ಸಚ್ಚಸದ್ದೋ ನಿರುಳ್ಹೋ। ಯೇ ಪನ "ವಿರತಿಸಚ್ಚಂ ಸಮಾದಾನವಿರತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ನ ಸಮಾದಾನಮತ್ತಂ ವಿರತಿಸಚ್ಚಂ, ಅಥ ಖೋ

ಸಮಾದಾನಾವಿಸಂವಾದನಂ। ತಂ ಪನ ಪಟಿಞ್ಞಾಸಚ್ಚಂ ಮುಸಾವಾದವಿರತಿಯೇವ ಹೋತಿ। “ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭, ೨೦೨-೨೦೩, ೪೨೭; ೩.೨೭-೨೯) ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ “ಸಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನವುತ್ತಿಯಾ **ದಿಟ್ಠಿಸಚ್ಚಂ।** ಅಮೋಸಧಮ್ಮತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ **ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ।** “ಅಮೋಸಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತದರಿಯಾ ಸಚ್ಚತೋ ವಿದೂ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೫೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಪನ ತಂಸಮ್ಪಾಪಕಸ್ಸ ಚ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಜಾನನಾ ಪಟಿವೇಧೋ ಅವಿವಾದಕಾರಣನ್ತಿ ದ್ವಯಮ್ಪಿ “ಏಕಂ ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ನ ದುತಿಯಮತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಪಜಾ ನೋ ವಿವದೇ ಪಜಾನ”ನ್ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೧೯) ಗಾಥಾಯ “ಸಚ್ಚ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೩೫. “ನೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತೇನ ಜಾತಿಆದೀನಂ ದುಕ್ಖಅರಿಯಸಚ್ಚಭಾವೇ ಅವಿಪರೀತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಬಾಧಕಭಾವತೋ। “ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ಇಮಿನಾ ದುಕ್ಖಅರಿಯಸಚ್ಚಭಾವಸ್ಸ ಜಾತಿಆದೀಸು ನಿಯತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಅನಞ್ಞತ್ಥಭಾವತೋ। ಸಚೇಪಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಕೋಚಿ ಏವಂಚಿತ್ತೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಪಞ್ಞಾಪನೇ ಪನ ಸಹಧಮ್ಮೇನ ಞಾಪನೇ ಅತ್ತನೋ ವಾದಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಪನೇ ಸಮತ್ಥೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಹಮೇತಂ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಞಪೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಜಾತಿಆದೀನಂ ಅನಞ್ಞಥತಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಅಭಾವೋಯೇವೇತ್ಥ ಠಾನಾಭಾವೋ। ಸಚೇಪಿ ಕೋಚಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಆಗಚ್ಛತು, ಠಾನಂ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸುತ್ತತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ದುತಿಯಸುತ್ತೇಪಿ। ತತ್ಥ ಪನ ಅತ್ತಭಾವಪಟಿಲಾಭೇನೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಜಾತಿಆದೀನಂ ಪತ್ತಿ, ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪತ್ತತ್ತಾ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತಾ ಚ ಪಠಮತಾ, ಯತೋ ತಂ ಭಗವತಾ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಂ, ತನ್ನಿಮಿತ್ತತಾ ದುತಿಯತಾ, ತದುಪಸಮತಾ ತತಿಯತಾ, ತಂಸಮ್ಪಾಪಕತಾ ಚತುತ್ಥತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

“ಏತಪರಮತೋ”ತಿ ಏತೇನ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಹಿ ಪವತ್ತಿಆದೀನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಮಾಹ। ನಿಬ್ಬುತಿಕಾಮೇನ ಪರಿಜಾನನಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ನತ್ತಿ, ಧಮ್ಮಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ ವಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದೀನಿ ಚ ಏತಪರಮಾನೇವಾತಿ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತಣ್ಹಾಯ ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀನಂ ವಸೇನ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಆದೀನಂ ಏತಪರಮತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಆಲಯೇ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಸಙ್ಖಾತೇ, ಸಕಲವತ್ಥುಕಾಮಸಙ್ಖಾತೇ, ಭವತ್ತಯಸಙ್ಖಾತೇ ವಾ ದುಕ್ಖೇ ದೋಸದಸ್ಸಾವೀನಂ ವಸೇನ ಆಲಯಾದೀನಂ ಏತೇಪರಮತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೩೬. **“ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ”**ತಿ ಇದಂ ಜಾತಿಆದೀನಂ ದುಕ್ಖಭಾವಸ್ಸ ಪಚುರಜನಪಾಕಟತಾಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಅರಿಯೇನ ಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಾಕಾರಂ। **ತನ್ತಿ** ದುಕ್ಖಂ। **ಅಕತನ್ತಿ** ಅನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ, ಅನಿಪ್ಫಾದಿತಕಾರಣನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾರಣೇ ಹಿ ಸಿದ್ಧೇ ಫಲಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ। **“ನೇವ ಅಕತಂ ಆಗಚ್ಛತೀ”**ತಿ ಚ ಇಮಿನಾ ಅಹೇತುವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **“ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿತೋ”**ತಿ ಏತೇನ ಪಜಾಪತಿಪುರಿಸಪಕತಿಕಾಲಾದಿವಾದೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **“ಸಹೇತುಕೇನ ದುಕ್ಖೇನಾ”**ತಿ ಏತೇನ ದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನ ಜನಿತಸ್ಸ ಸಂವೇಗಸ್ಸ ಸಂವಡ್ಢನಮಾಹ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹಿ ಸಹೇತುಕಭಾವಸವಸೇನ ಬಲವಸಂವೇಗೋ ಜಾಯತಿ ಯಾವಾಯಂ ಹೇತು, ತಾವ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ। **ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಂ ನಿರೋಧನ್ತಿ** ಸಂವೇಗಜಾತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಜನೇತುಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಮಾಹ। ನಿಬ್ಬಿನ್ನಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹಿ ನಿರೋಧಕಥಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಅತಿವಿಯ ಅತಿವಿಯ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಸಞ್ಜನೇತಿ।

೫೩೭. ಯೇ ತೇ ಜಾತಿಆದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಬ್ಯಾಧಿ ನ ಗಹಿತೋತಿ? ಅನೇಕನ್ತಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಕದಾಚಿ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಚ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ “ತಯೋ ರೋಗಾ ಪುರೇ ಆಸುಂ, ಇಚ್ಛಾ ಅನಸನಂ ಜರಾ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೧೩)। ಬಾಕುಲತ್ಥೇರಾದೀನಂ ಸೋ ನಾಹೋಸಿಯೇವ, ದುಕ್ಖಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಬ್ಯಾಧಿ ಏತ್ಥ ಹಿತೋವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಚ್ಚಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಬ್ಯಾಧೀತಿ। ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಏಕಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಕತ್ವಾ **“ದ್ವಾದಸ ಧಮ್ಮಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮತಣ್ಹಾಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ “ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇ

ಅನ್ತೋಗಧಭೇದೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಏಕರೂಪೇನ ಗಹಿತಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾ, ದಿಟ್ಠಿವಿರಹಿತಾ ಕೇವಲಂ ಕಾಮಸ್ಸಾದಭೂತಾ ಚಾತಿ ತಿಧಾವ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **"ಅಯಮೇವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ"**ತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಭಾವೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾಪಿ ಸಭಾವತೋ ಭಿನ್ನಾ ಏವ ತೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಆಹ **"ಅಟ್ಠ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿ।

ಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುಕ್ಖನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಭವೇತಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಬನ್ಧೋ ಭವೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ। ಸೋ ಹಿ ಜಾಯತಿ ಏತ್ಥ ಯೋನಿಗತಿಆದಿವಿಭಾಗೋತಿ ಜಾತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಜಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಸಮಾನನ್ವಯಾತಿ **ಜಾತಿ,** ನಿಕಾಯೋ। **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಉಪ್ಪಾದೇ। ಸೋ ಹಿ ಜನನಟ್ಠೇನ ಜಾತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ । **ಸಮ್ಪಾತಿಜಾತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಜಾತಿಸದ್ದೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ ನಿಕ್ಖಮನಸಙ್ಖಾತಂ ಜಾಯನತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಪಸೂತಿಯ"**ನ್ತಿ, ಅಭಿಜಾತಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜಾಯತಿ ಏತಾಯ ಖತ್ತಿಯಾದಿಸಮಞ್ಞಾತಿ **ಜಾತಿ,** ಕುಲಂ।

೨೩೪. ಸಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸೇಯ್ಯಾ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸಙ್ಖಾತೋ ಗಬ್ಭೋ ಸೇಯ್ಯಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ,** ಅಣ್ಡಜಾ, ಜಲಾಬುಜಾ ಚ। **ಇತರೇಸ**ನ್ತಿ ಸಂಸೇದಜಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಞ್ಚ। **ಅಯಮ್ಪಿ ಚಾತಿ** "ಪಟಿಸನ್ಧಿಖನ್ಧೇಸ್ವೇವಾ"ತಿ ಅನನ್ತರಂ ವುತ್ತಕಥಾಪಿ, ಪಗೇವ "ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಕಥಾಯಂ। ತೇನಾಹ **"ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಠಮಪಾತುಭಾವೋ ಜಾತೀ"**ತಿ।

ಉಮ್ಮುಜ್ಜನವಸೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।** ವಕ್ಖಮಾನವಿಭಾಗಂ ದುಕ್ಖವಿಚಿತ್ತತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ದುಕ್ಖವಿಚಿತ್ತತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।**

೨೩೯. **"ಕಸ್ಮಾ ಪನಾ"**ತಿ ವದತೋ ಚೋದಕಸ್ಸಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಏಕನ್ತದುಕ್ಖೇ ನಿರಯೇ ತಾವ ಜಾತಿದುಕ್ಖಾ ಹೋತು, ಅಞ್ಞಾಸುಪಿ ವಾ ದುಗ್ಗತೀಸು ಪಾಪಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಸುಖಸಂವತ್ತನಿಯಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾಸು ಪನ ಸುಗತೀಸು ಕಥನ್ತಿ। ಇತರೋ "ನಾಯಂ ಜಾತಿ ಸಭಾವದುಕ್ಖವಸೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಹಿ ಕಾಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ"ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನೇಕೇಸಂ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅದುಕ್ಖಸಭಾವಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯತೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದುಕ್ಖಸಭಾವಂ ದುಕ್ಖಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ದುಕ್ಖದುಕ್ಖ"**ನ್ತಿ ಯಥಾ ರೂಪರೂಪನ್ತಿ।

ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋತಿ "ಅಹು ವತ ಮೇ, ತಂ ವತ ನಾಹೋಸೀ"ತಿ ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ।

"ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫, ೪೫, ೭೬, ೭೭, ೮೫; ೨.೪.೧, ೪) ವಚನತೋ ತೇಭೂಮಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ, ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಉದಯಬ್ಬಯಪ್ಪಟಿಪಾಳಿತತ್ತಾ"**ತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪಟಿಪೀಳಿತಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಮನತಾಯ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ತೇಭೂಮಕಗ್ಗಹಣಂ।

ದುಕ್ಖದುಕ್ಖನ್ತಿ ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸೇ ವದತಿ। "ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೧೯೦) **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ** ಆಗತಂ।

ಭಗವತಾಪೀತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣವತಾ ಅಚ್ಛರಿಯಾಪರಿಮೇಯ್ಯದೇಸನಾಕೋಸಲ್ಲವತಾ ಭಗವತಾಪಿ। **ಉಪಮಾವಸೇನ**ತಿ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸೂಪಮಾದಿಉಪಮಾವಸೇನ।

೫೪೦. **ಪುಣ್ಡರೀಕಾದೀಸೂತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ಮಣಿಕನಕರಜತಪವಾಳಾದಿರತನಸನ್ನಿಚ್ಚಯೇ, ನಾಪಿ ಅಣ್ಡಜಮೇಣ್ಡಜವಾಯಜಾತಿಕೇ ಸುಭಮನುಞ್ಞಸಯನತಲೇ, ನಾಪಿ ರತನಮಯಕುಟ್ಟಿಮಮನೋಹರೇ ಪಾಸಾದತಲೇ, ನಾಪಿ ಸಿತ್ತಸಮ್ಮಟ್ಠಕುಸುಮೋಪಹಾರವತಿ ಪಾಸಾದೂಪಚಾರೇ, ನಾಪಿ ಮುತ್ತಾಜಾಲಸದಿಸವಾಲಿಕಾವಿಕಿಣ್ಣೇ ವಿವಿಟಙ್ಗಣೇ, ನಾಪಿ ಹರಿತಕಮ್ಬಲಸದಿಸಮುದುಸದ್ದಲಸಮೋತಲೇ ಭೂಮಿಭಾಗೇತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪರಮಸಮ್ಬಾಧೇತಿ** ಅತಿವಿಯ ಸಮ್ಬಾಧೇ। **ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರೇತಿ** ಬಹಲನ್ಧಕಾರೇ। ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಪುಬ್ಬರುಹಿರಗೂಥೋದರಿಯಾದಿ **ನಾನಾಕುಣಪಸಮ್ಬಾಧೇ**। ಮಾತಾ ಯದಿ ವೀಸತಿವಸ್ಸಾ, ಅಥ ತಿಂಸ, ಚತ್ತಾಲೀಸಾದಿವಸ್ಸಾ, ತತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಅಧೋತವಚ್ಚಕೂಪಸದಿಸತಾಯ **ಅಧಿಮತ್ತಜೇಗುಚ್ಛೇ**। **ಪೂತಿಮಚ್ಛಾ** ದಿ ಸಬ್ಬಂ ನ ಸದಿಸೂಪಮ್ಮಂ ತಸ್ಸ ವಾತಾದಿವಸೇನ ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗನ್ಧಾಪಗಮಸಬ್ಭಾವತೋ। **ದಸ ಮಾಸೇತಿ** ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ ತತೋ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ತತ್ಥಾವಟ್ಠಾನಸಮ್ಭವತೋ । ಅತ್ತನೋ ಅಧೋಮುಖಂ ಠಪಿತಸಜಚಿತಹತ್ಥದ್ವಯಸ್ಸ ಉಕ್ಕುಟಿಕಸ್ಸೇವ ನಿಸೀದತೋ **ಸಮಿಞ್ಜನಪ್ಪಸಾರಣಾದಿರಹಿತೋ**।

ಅಭಿಮುಖಂ ಕಡ್ಢನಂ **ಆಕಡ್ಢನಂ**। ಪರಿತೋ ಸಮನ್ತತೋ ಕಡ್ಢನಂ **ಪರಿಕಡ್ಢನಂ**। ಹೇಟ್ಠಾ ಧುನನಂ **ಓಧೂನನಂ**। ನಿಧಾಯ ನಿಧಾಯ ಧೂನನಂ **ನಿದ್ಧೂನನಂ**। ಆಕಡ್ಢನಾದಿಸದಿಸಞ್ಚೇತ್ಥ **"ಆಕಡ್ಢನಾದೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತರುಣವಣಸದಿಸಂ ಅತಿವಿಯ ಸುಖುಮಾಲಂ ಗಬ್ಭಗತಂ ಸರೀರಂ ಸೀತಾದಿಅಪ್ಪಕಮ್ಪಿ ನ ಸಹತೀತಿ ಸೀತನರಕೂಪಪನ್ನತಾದಿ ನಿದಸ್ಸಿತಂ। ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಅತಿವಿಯ ಸೀತಂ, ಅತಿವಿಯ ಉಣ್ಹಞ್ಚ ಹುತ್ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ। ಸರೀರಂ ವಾಸಿಯಾದೀಹಿ ತಚ್ಛೇತ್ವಾ ಖಾರಾವಸೇಚನಕರಣಂ **ಖಾರಾಪಟಿಚ್ಛಕಂ**। **ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇತಿ** ಗಬ್ಭಾಸಯಸಞ್ಞಿತಂ ತತಿಯಂ ಆವಟ್ಟಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾತಿ ಉದ್ಧಂಪಾದಅಧೋಸೀಸಭಾವೇನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ। **ಇದಂ ವಿಜಾಯನಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ,** ಯೇನ ಮರಣದುಕ್ಖೇನ ಚ ಅಟ್ಟಿತಾ ವೇದನಾಪ್ಪತ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಕತಿಪಯಮಾಸಮತ್ತಾತಿಕ್ಕನ್ತಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿಂ ವಿಸ್ಸರನ್ತಿ, ಮಹನ್ಧಕಾರಂ ಮಹಾವಿದುಗ್ಗಂ ಪಕ್ಖನ್ದಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ।

ವಧೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಸೋಚನಪರಿದೇವನಸೀಸಪಟಿಹನನಾದಿನಾ ಬಾಧೇನ್ತಸ್ಸ। ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾ ಹಿ ಆತಪಾವಟ್ಠಾನಾದಿನಾ ಚ **ಆತಾಪನಂ**। ಪಞ್ಚಗ್ಗಿತಾಪನಾದಿನಾ **ಪರಿತಾಪನಂ**।

ಇಮಸ್ಸಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತವಿಧಸ್ಸ। **ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪೀತಿ** ಗಬ್ಭಕಾಲಾದೀಸು ತಾಪನಮದ್ದನಾದಿನಿರಯಗ್ಗಿದಾಹಾದಿಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸಾಪಿ। **ವತ್ಥುಮೇವ ಹೋತಿ** ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। ತೇನೇವಾಹ **"ಜಾಯೇಥ ನೋ ಚೇ"**ತಿಆದಿ।

೫೪೧. **ವಿಚಿತ್ತನ್ತಿ** ವಿವಿಧಂ, ಅಚ್ಛರಿಯಂ ವಾ।

ಇತಿ ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಜರಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೪೨. **ಸಙ್ಖಾತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** "ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭; ಕಥಾ॰ ೨೧೪) ವುತ್ತಂ ಖಣಿಕಜರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮುತೋತಿ** ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಪಾಲಿಚ್ಚವಲಿತ್ತಚತಾದಿನಾ ಸಮಞ್ಞಾತೋ। **ಸಾತಿ** ಖನ್ಧಪುರಾಣಭಾವಸಞ್ಞಿತಾ ಪಾಕಟಜರಾ। **ಖನ್ಧಪರಿಪಾಕೋ** ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪುರಾಣಭಾವೋ।

ಇತಿ ಜರಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಮರಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೪೩. **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಯಸಙ್ಖಾತಂ ಖಣಿಕಮರಣಮಾಹ। **ಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ** ಯಂ ಖಣಿಕಮರಣಂ ಸನ್ಧಾಯ, "ಜರಾಮರಣಂ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧) ಏತ್ಥ "ಮರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತನ್ತಿ** ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಂ ಪಾಕಟಮರಣಂ। "ಚವನ"ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾಯ **ಚುತಿಲಕ್ಖಣಂ। ವಿಯೋಗರಸನ್ತಿ** ಯಥಾಧಿಗತೇಹಿ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿಯೋಜನರಸಂ। ಯಥೂಪಪನ್ನಾಯ ಗತಿಯಾ ವಿಪ್ಪವಾಸವಸೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಗತಿವಿಪ್ಪವಾಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**।

ಪಾಪಸ್ಸಾತಿ ಪಾಪಯೋಗೇನ ಪಾಪಸ್ಸ, ಉಪಚಿತಪಾಪಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಪಕಮ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಪಾಪಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಮರಣಕಾಲೇ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ। ತಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನುಭವನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಮಹಾದುಕ್ಖಂ ಹೋತಿ। **ಭದ್ದಸ್ಸಾತಿ** ಭದ್ದಕಮ್ಮಸ್ಸ, ಕತಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ಕಾಮಂ ಇಟ್ಠಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗವತ್ಥುಕಂ ಪನ ಮಹನ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗವತ್ಥುಕಂ ಪನ ಮಹನ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ **"ಅಸಹನ್ತಸ್ಸ ವಿಯೋಗಂ ಪಿಯವತ್ಥುಕ"**ನ್ತಿ। **ಅವಿಸೇಸತೋತಿ** ಪಾಪಸ್ಸ, ಭದ್ದಸ್ಸ ಚ ಸಾಮಞ್ಞತೋ। "ಅವಿಸೇಸತೋ"ತಿ ವತ್ವಾಪಿ "ಸಬ್ಬೇಸ"ನ್ತಿ ವಚನಂ ತಂ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಮದ್ದಿತಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ವಿತುಜ್ಜಮಾನಮಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಸನ್ಧಿಬನ್ಧನಾವಚ್ಛೇದಕವಾಯುನಾ ವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಮಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂ।

ಇತಿ ಮರಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಸೋಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೪೪. **ಸೋತಿ** ಸೋಕೋ। **ಅತ್ಥತೋ ದೋಮನಸ್ಸಮೇವ ಹೋತಿ** ಚೇತಸಿಕನ್ತರಾಭಾವತೋ। ದೋಮನಸ್ಸವಿಸೇಸೋ ಪನ ಹೋತಿ ವಿಸಯವಿಸೇಸೇ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನ್ತೋ ನಿಜ್ಝಾನಂ** ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ। **ಪರಿಜ್ಝಾಪನಂ** ರಾಗದೋಸಪರಿಳಾಹವಿಸಿಟ್ಠಂ ದಹನಂ। ಕತಾಕತಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಸಯಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಅನುಸೋಚನಂ **ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ,** ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿವಿಸಯಂ ಕೇವಲಂ ಚಿತ್ತಸನ್ಧಾಪಭೂತಂ ಅನುಸೋಚನಂ **ಸೋಕೋತಿ** ಅನುಸೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತ್ತೇಪಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ವಿಸಪೀತಂ ಸಲ್ಲಂ **ವಿಸಸಲ್ಲಂ**। ಸೋಕವಸೇನ ಅತಿಸಾರಾದಿ ಬ್ಯಾಧಿಪಿ ಹೋತಿ, ಸೋಕಬಹುಲಸ್ಸ ಸರೀರಂ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ಜೀರತಿ, ಬಲವಸೋಕಾಭಿಭೂತೋ ಮರಣಮ್ಪಿ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮಾವಹತಿ ಚ ಬ್ಯಾಧಿಜರಾಮರಣಭೇದನ"**ನ್ತಿ।

ಇತಿ ಸೋಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪರಿದೇವನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೪೫. **ವಚೀಪಲಾಪೋತಿ** ವಾಚಾವಿಪ್ಪಲಾಪೋ, ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಸದ್ದೋ ಏವ। **ಭಿಯ್ಯೋತಿ** ಸೋಕದುಕ್ಖತೋ ಉಪರಿ। ಸೋಕಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಹಿ **ಪರಿದೇವೋ**।

ಇತಿ ಪರಿದೇವನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ದುಕ್ಖನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪೬. ಜಾತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಯಥಾರಹಂ ದುಕ್ಖವತ್ಥುದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಹಿ ಸತಿಪಿ ದುಕ್ಖಭಾವೇ ಕಾಯಸ್ಸ ಪೀಳನವಸೇನ ಇದಂ ಸವಿಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಮನ್ತಿ ಆಹ "**ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ।

ಇತಿ ದುಕ್ಖನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ದೋಮನಸ್ಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪೭. **ಮನೋವಿಘಾತರಸ**ನ್ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಮನಸೋ ವಿಹಞ್ಞನಕಿಚ್ಚಂ। **ಚೇತೋದುಕ್ಖಸಮಪ್ಪಿತಾ**ತಿ ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ಆವಟ್ಟನ್ತೀ**ತಿ ಆಮುಖಂ ವಟ್ಟನ್ತಿ, ಯಂದಿಸಾಭಿಮುಖಂ ಪತಿತಾ, ತಂದಿಸಾಭಿಮುಖಾ ಏವ ವಟ್ಟನ್ತಿ। **ವಿವಟ್ಟನ್ತೀ**ತಿ ವಿಪರಿವತ್ತನವಸೇನ ವಟ್ಟನ್ತಿ। **ಉದ್ಧಂಪಾದಂ ಪಪತನ್ತೀ**ತಿ ಉದ್ಧಂಮುಖಪಾದಾ ಹುತ್ವಾ ಪತನ್ತಿ। **ಸತ್ಥಂ ಆಹರನ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಸ್ಸ ವಿಜ್ಝನಭೇದನವಸೇನ ಸತ್ಥಂ ಉಪನೇನ್ತಿ।

ಇತಿ ದೋಮನಸ್ಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಉಪಾಯಾಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪೮. **ದೋಸೋಯೇವಾ**ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಆಯಾಸನವಸೇನ ದೋಸಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಯತೋ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋತಿ ಉಪಾಯಾಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ ಭುಸಮಾದಾನಂ ಉಪಾದಾನನ್ತಿ। **ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಅಕುಸಲಚೇತಸಿಕೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಏಕೋ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೋ, ಯಂ "ವಿಸಾದೋ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। ನಿತ್ಥುನನವಸೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜನತೋ **ನಿತ್ಥುನನರಸೋ,** ಕಾಯೇ ವಾ ನಿತ್ಥುನನಕರಣಕಿಚ್ಚೋ। "ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಭಾವತೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಸೋ ಪನೇತ್ಥ ಸಾತಿಸಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಚಿತ್ತಪರಿದಹನತೋ, ಕಾಯವಿಸಾದನತೋ ಚಾ**"ತಿ ಆಹ।

ಏತೇ ಚ ಸೋಕಪರಿದೇವುಪಾಯಾಸಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿನಾ, ಸಹ ಚ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಏತ್ಥ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪಾಕೋ ವಿಯಾ**ತಿ ರಜನಾದಿನೋ ಪಚಿತಬ್ಬವತ್ಥುನೋ ಪಾಕೋ ವಿಯ।

ಇತಿ ಉಪಾಯಾಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪೯. **ಸಮೋಧಾನಂ** ಸಮಾಗಮೋ। ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಚಿತ್ತವಿಘಾತಾದಿಅನತ್ಥಾನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ **ಅನತ್ಥಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।**

ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಿಯಾನಂ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕಪಯೋಗಸಞ್ಜಾತೋ ಉಪಕ್ಕಮೋ ತದುಪಕ್ಕಮೋ, ತತೋ ಸಮ್ಭೂತೋ **ತದುಪಕ್ಕಮಸಮ್ಭೂತೋ।**

ಇತಿ ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೩೦. ಉಪದ್ದವಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಬ್ಯಸನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**।

ಇತಿ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೩೧. ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೋ ನಾಮ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅತ್ತನಾ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಅಲಾಭೋ। ''ಯಮ್ಪಿಚ್ಛಂ ನ ಲಭತೀ''ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಂ ಪನ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಾಳಿಯಂ ''ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ ಸತ್ತಾನ''ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ಅಹೋ ವತಾ''**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಚ್ಛಾಫವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಇಚ್ಛಾಸಹಿತೋ ಅಲಾಭೋವಾತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ತಪ್ಪರಿಯೇಸನರಸಾತಿ** ತೇಸಂ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥೂನಂ ಪರಿಯೇಸನರಸಾ। **ಅಪ್ಪತ್ತಿ** ಅಲಾಭೋ।

ಇತಿ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೩೨. **ಯಂ ವುತ್ತಮಿಧಾತಿ** ಇಧ ಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ ಯಂ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಂ। **ಅವುತ್ತನ್ತಿ** ಅಞ್ಞತ್ಥ **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಬಾಲಪಣ್ಡಿತಸುತ್ತಾ**ದೀಸು ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಇಧ ಸರೂಪತೋ ಅವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಇಮೇ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿನಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ತತ್ಥ ಖನ್ಧಸನ್ನಿಸ್ಸಯಮೇವ ದುಕ್ಖಂ ಖನ್ಧೇ ವಿಬಾಧತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ಇನ್ಧನಮಿವ ಪಾವಕೋ''**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ವಾ ಲಕ್ಖಂ ಪಹರಣಪಹಾರಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಏವಂ ಖನ್ಧಾ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ। ಯಥಾ ಚ ಗೋರೂಪಂ ಡಂಸಮಕಸಾದಿವಿಬಾಧಾಯ, ಯಥಾ ಚ ಖೇತ್ತಂ ನಿಪ್ಫನ್ನಸಸ್ಸಲಾಯನಸ್ಸ, ಗಾಮೋ ಚ ಗಾಮಘಾತಕವಿಬಾಧಾಯ, ಏವಂ ಖನ್ಧಾ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥೂತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ಲಕ್ಖಮಿವಾ''**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲೋಕೇ ವಿಬಾಧಕಾ ವಿಬಾಧೇತಬ್ಬಾಧೀನಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಇಮೇ ಪನ ವಿಬಾಧೇತಬ್ಬಾಧೀನಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **''ತಿಣಲತಾದೀನೀ''**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಂ ಅನಾದಿಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಆದಿ ನಾಮ ಕಸ್ಸಚಿ ನತ್ಥಿ, ಏಕಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ **''ಆದಿದುಕ್ಖಂ ಜಾತೀ''**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ **''ಪರಿಯೋಸಾನದುಕ್ಖಂ ಮರಣ''**ನ್ತಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಮರಣಸ್ಸ ಅನ್ತಿಕೇ ಆಸನ್ನೇ ಜಾತಂ ದುಕ್ಖಂ **ಮಾರಣನ್ತಿಕದುಕ್ಖಂ**। **ಪರಿದಯ್ಹನಂ** ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ। **ಲಾಲಪ್ಪನಂ** ಅತಿವಿಯ ವಿಪ್ಪಲಾಪೋ। **ಅನುತ್ಥುನನಂ** ಅನ್ತೋ ನಿಜ್ಝಾಯನಂ। **ಏಕಮೇಕನ್ತಿ** ಜಾತಿಆದೀನಂ ಅನ್ತರಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ, ಜಾತಿಆದೀನಮೇವ ವಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಾನಂ ವಾ ಏಕಮೇಕಂ। **ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ಸಮಾಸೇತ್ವಾ, ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇನ ವಾ ಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ।

ಇತಿ ದುಕ್ಖನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಸಮುದಯನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೩. **ಪುನಬ್ಭವಕರಣಂ ಪುನಬ್ಭವೋ** ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ, ಯಥಾ ವಾ ಅಪೂಪಭಕ್ಖನಸೀಲೋ ಆಪೂಪಿಕೋ, ಏವಂ ಪುನಬ್ಭವಕರಣಸೀಲಾ, ಪುನಬ್ಭವಂ ವಾ ಫಲಂ ಅರಹತಿ, ಸೋ ವಾ ಏತಿಸ್ಸಾ ಪಯೋಜನನ್ತಿ **ಪೋನೋಭವಿಕಾ**। ನನ್ದನತೋ, ರಞ್ಜನತೋ ಚ ನನ್ದೀರಾಗಭಾವಂ ಸಬ್ಬಾಸು ಅವತ್ಥಾಸು ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ವುತ್ತಿಯಾ **ನನ್ದೀರಾಗಸಹಗತಾ**। ತಾಯ ಚ ಸತ್ತಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವಾದಿಕೇ ಕಿಮಿಕೀಟಪಟಙ್ಗಾದಿಅತ್ತಭಾವೇಪಿ ನನ್ದನ್ತಿ, ರೂಪಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭೂತಾಯ ರಞ್ಜನ್ತಿ ಚಾತಿ **ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ**। ತೇನಾಹ **''ನನ್ದೀರಾಗೇನ ಸಹಗತಾ''**ತಿಆದಿ। ತಬ್ಭಾವತ್ಥೋ ಹಿ ಏಸ ಸಹಗತಸದ್ದೋ। ಕಾಮಭವವಿಭವಭೇದವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವತಣ್ಹಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ತಣ್ಹಾಭಾವೇನೇವ ಏಕಭಾವಗ್ಗಹಣೇನ

ಏಕತ್ತಂ ಉಪನೇತ್ವಾ ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕೇನಚಿ ಸದಿಸತಾಭಾವತೋ ತಂತಂವಿಚಿತ್ತಭಾವಜನಕಕಮ್ಮನಿಪ್ಫಾದನೇನ ಅತಿವಿಚಿತ್ತಸಭಾವಾ ಸಕಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ **ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ**।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತಾತಿ? ವಿಸೇಸಹೇತುಭಾವತೋ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಹಿ ಭವೇಸು ಆದೀನವಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇನ್ತೀ, ದಿಟ್ಠಿಆದಿಉಪಾದಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಭಿನಿವಿಸಮಾನಂ ತಣ್ಹಂ ಅಭಿವಡ್ಢೇನ್ತೀ ದೋಸಾದಯೋಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋನ್ತಿ, ತಣ್ಹಾ ಪನ ತಂತಂಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸಸತ್ತನಿಕಾಯಕುಲಭೋಗಿಸ್ಸರಿಯಾದಿವಿಚಿತ್ತತಂ ಅಭಿಪತ್ಥೇನ್ತೀ, ಕಮ್ಮವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಸಹಾಯಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀ ಭವಾದಿವಿಚಿತ್ತತಂ ನಿಯಮೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿಸೇಸಹೇತುಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಉಪಾದಾನಕಮ್ಮಾದೀಸು ಸುತ್ತೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩; ೩.೩೭೪) ಅಭಿಧಮ್ಮೇ (ವಿಭ॰ ೨೦೩) ಚ ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಾಕುಸಲಮೂಲಾದೀಸು ವುತ್ತೇಸು ದುಕ್ಖಹೇತೂಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ತಣ್ಹಾವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಸಮುದಯನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ನಿರೋಧನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೪. **ತಸ್ಸಾಯೇವಾತಿ** ಯದಗ್ಗೇನ ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ತದಗ್ಗೇನ ತಸ್ಸಾಯೇವಾತಿ ಅವಧಾರಣಂ। ಸತಿ ಹಿ ಪಧಾನಹೇತುನಿರೋಧೇ ತದಞ್ಞಹೇತೂ ನಿರುದ್ಧಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಬ್ಯಾಧಿನಿಮಿತ್ತವೂಪಸಮನೇನ ಬ್ಯಾಧಿವೂಪಸಮೋ ವಿಯ ಹೇತುನಿರೋಧೇನ ಫಲನಿರೋಧೋತಿ ಆಹ ''**ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ**''ತಿ। **ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಏಕನ್ತಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅನುಪದ್ದವೇತಿ ಪಾಣಕವಿಜ್ಝನಸತ್ಥಪ್ಪಹಾರಾದಿಉಪದ್ದವರಹಿತೇ। ತತೋ ಏವ **ದಳ್ಹೇ** ಥಿರೇ। ಸಾಖಾದಿಭೇದನೇನ **ಛಿನ್ನೋಪಿ**। **ತಣ್ಹಾನುಸಯೇತಿ** ಕಾಮರಾಗಭವರಾಗಾನುಸಯೇ। **ಅನೂಹತೇತಿ** ಅಸಮುಪಘಾಟಿತೇ।

ಯಥಾ ಸೀಹೋ ಯೇನತ್ತನಿ ಸರೋ ಖಿತ್ತೋ, ತತ್ಥೇವ ಅತ್ತನೋ ಬಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಸರೇ, ತಥಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ಕಾರಣೇ ಪಟಿಪತ್ತಿ, ನ ಫಲೇ। ಯಥಾ ಪನ ಸಾರಮೇಯ್ಯಾ ಕೇನಚಿ ಲೇಡ್ಡುಪ್ಪಹಾರೇ ದಿನ್ನೇ ಭುಸ್ಸನ್ತಾ ಲೇಡ್ಡುಂ ಖಾದನ್ತಿ, ನ ಪಹಾರದಾಯಕೇ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಏವಂ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ ದುಕ್ಖಂ ನಿರೋಧೇತುಕಾಮಾ ಕಾಯಚ್ಛೇದಮನುಯುಞ್ಜನ್ತಿ, ನ ಕಿಲೇಸನಿರೋಧನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ''**ಸೀಹಸಮಾನವುತ್ತಿನೋ**''ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೫೫೫. ವಿರಜ್ಜತಿ ಪಲುಜ್ಜತಿ ಛಿಜ್ಜತಿ ಸಮುದಯೋ ಏತೇನಾತಿ **ವಿರಾಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಮಗ್ಗೋ**। ವಿರಜ್ಜನಂ ಪಲುಜ್ಜನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ **ವಿರಾಗೋತಿ ಪಹಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ**। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪಹಾನಪರಿಯಾಯೋ ವಿರಾಗಸದ್ದೋ, ನಿರೋಧಸದ್ದೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ। ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತತೋ ಅಸೇಸೋ ವಿರಾಗೋ ಅಸೇಸೋ ನಿರೋಧೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧನೀಯಂ। ಚಾಗಾದಿಪದಾನಿಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತಿ **ಸಬ್ಬಾನೇವ ಏತಾನೀತಿ**। ಯಸ್ಮಾ **ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ,** ನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿರುಜ್ಝನಮತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಯ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾದಿಪದಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನವೇವಚನಾನೀತಿ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ ''**ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**''ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ವಿರಾಗಾದಿಪದಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ತಂ ಆಗಮ್ಮಾತಿ** ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪತ್ವಾ। **ತಣ್ಹಾ ವಿರಜ್ಜತೀತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿರಾಗವಸೇನ ತಣ್ಹಾ ವಿರಜ್ಜೀಯತಿ। **ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ** ನಿರೋಧೀಯತಿ, ತೇನ ವಿರಾಗನಿರೋಧಸದ್ದಾನಂ ಅಧಿಕರಣಸಾಧನತಮಾಹ। **ತದೇವಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। **ಚಾಗಾದಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ** ಚಾಗಾದಿಹೇತುಂ ಫಲವೋಹಾರೇನ ವದತಿ। ''**ಕಾಮಗುಣಾಲಯೇಸೂ**''ತಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖನ್ತಿ, ''ಕಾಮಗುಣಾಲಯಾದೀಸೂ''ತಿ ಪನ ಪಾಠೋ।

೫೫೬. ತಯಿದನ್ತಿಆದಿ ನ ಪೋರಾಣಪಾಠೋ, **ಸಚ್ಚತ್ಥದೀಪನೇ** ಪನ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ತತೋ ಆನೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಠಪಿತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಿಪಿ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಪುನಪಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ನಿಬ್ಬಿನ್ನಮಾನಸಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ **ಅಸ್ಸಾಸಕರಣರಸಂ।** ರಾಗಾದಿಸಬ್ಬಪಪಞ್ಚವೂಪಸಮನಿಮಿತ್ತತಾಯ ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।**

೫೫೭. ನತ್ಥೇವ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಯದಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಸತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾವಿರೋಧೋ। ಅಥ ಪರಾಭಿಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಧಮ್ಮಿಅಸಿದ್ಧಿ, ತತೋ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾಸಿದ್ಧೋ ಹೇತು। **ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ**ತಿ ಕಿಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ, ಉದಾಹು ಅನುಮಾನತೋ? ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಾ, ದುತಿಯಸ್ಮಿಂ ಪರಂ ಪತಿ ಅಸಿದ್ಧೋ ಹೇತು। ತೇನಾಹ “**ನ, ಉಪಾಯೇನ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭಿನೋ ಏವ ಅರಿಯಾ ಪರೇಸಂ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತಿ, ತತ್ಥಾಪಿ ಚ ಅರಹಾ ಏವ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ನ ಸಬ್ಬೇ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತೇನ ಉಪಾಯೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥವಚನಂ ಚೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಪಯೋಗವಚನಂ। ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

೫೫೮. ನತ್ಥೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಅರಿಯೇಹಿ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಂಸಾರತೋ ಸಂವಿಗ್ಗಮಾನಸಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಸಬ್ಬಸಮಯಸಿದ್ಧೋಯಂ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಸಾಸನಿಕಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ವದತಿ “**ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವಞ್ಝಭಾವಾಪಜ್ಜನತೋ**”ತಿ। ತೇನಾಹ “**ಅಸತಿ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಜವಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ। ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ ಚಸ್ಸಾ ಪಧಾನಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ಪಠಮಂ ದೇಸನಾರುಳ್ಹಾ, ನ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ನ ಚಾಯಂ** ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ ವಞ್ಝಾ, **ನಿಬ್ಬಾನಪಾಪನತೋ** ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಮ್ಪಾಪಕತೋ। ತವ ಮತೇನ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ ವಞ್ಝಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಅಭಾವಪಾಪಕತ್ತಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಮುಖೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಭಾವಸಮ್ಪಾಪಕಭಾವತೋ, ನ ವಞ್ಝಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ ಚೇ ವದೇಯ್ಯಾಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ** ಇತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಯಂ ತಯಾ “ಅಭಾವಪಾಪಕತ್ತಾ”ತಿ ವದನ್ತೇನ ಖನ್ಧಾಭಾವೋ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ನ। ಕಸ್ಮಾ? **ಅತೀತಾನಾಗತಾಭಾವೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ।** ಅತೀತಾನಾಗತಾ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ನ ಸನ್ತೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಧಿಗತಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ಸೋ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ವತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪೀತಿ ತಿಯದ್ಧಗತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಭಾವೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನ ಹಿ ತಂ ಏಕದೇಸಾಭಾವೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ವತ್ತಮಾನಾ ಚೇ, ನ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಸನ್ತಿ ಚೇ, ನ ವತ್ತಮಾನಾತಿ “ವತ್ತಮಾನಾ, ನ ಸನ್ತಿ ಚಾ”ತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಮೇತನ್ತಿ ಆಹ “**ನ, ತೇಸಂ...ಪೇ॰... ಪಜ್ಜನತೋ**”ತಿ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ – ಯದಿ ವತ್ತಮಾನಾಭಾವೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಯದಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವತ್ತತಿ, ತದಾ ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ವತ್ತಮಾನಾತಿ ಕತ್ವಾ ತದಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಅಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ವತ್ತಮಾನ...ಪೇ॰... ದೋಸತೋ**”ತಿ ಆಹ। ನ ಮಯಂ ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ಅವತ್ತಮಾನತಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವದಾಮ। ಕಿಞ್ಚರಹೀತಿ, **ತದಾ** ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವತ್ತಮಾನತ್ತಾ,** ತಸ್ಮಾ **ನ ದೋಸೋ** ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಾಭಾವೋತಿ? ಯದಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವತ್ತಮಾನತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅಭಾವೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿರತ್ಥಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣತೋ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ತದಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ। ತೇನಾಹ “**ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ। **ತಸ್ಮಾ ಅಕಾರಣಮೇತ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತಾ, ಅಭಾವಮತ್ತತಾ, ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವಞ್ಝಭಾವೋ, ಅತೀತಾನಾಗತಾಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೋ ಚ ಆಪಜ್ಜತಿ, ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಅಭಾವೋಪಿ ನ ಸಮ್ಭವತಿ , ಪಗೇವ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವತ್ತಮಾನತಾ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ನಿರತ್ಥಕಭಾವಾಪತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಸಾಧನತ್ಥಂ ಯದಿದಂ “ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ, ಅಭಾವಪಾಪಕತ್ತಾ, ತದಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವತ್ತಮಾನತ್ತಾ”ತಿ ಚ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ, ಅಕಾರಣಮೇತಂ, ಅಯುತ್ತಿರೇಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೫೯. ಆದಿವಚನತೋತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಜಮ್ಬುಖಾದಕಸುತ್ತಪದೇಸಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧೪ ಆದಯೋ), ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ನಿದ್ದೇಸಪಾಳಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವುಚ್ಚತಿ, ಕತಮಂ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ? ಯೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ **ಜಮ್ಬುಖಾದಕಸುತ್ತೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧೪ ಆದಯೋ), "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು? ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೮೪) **ಆಯತನವಿಭಙ್ಗೇ** ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಮತ್ಥೋ - ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ಅಸಙ್ಖತಸಭಾವೋ ಧಮ್ಮೋ। ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ದೋಸಕ್ಖಯೋ, ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಆಗಮ್ಮಾ**ತಿ ಚ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ನಿಬ್ಬಿನ್ನಸ್ಸ ವಿಸಙ್ಖಾರನಿನ್ನಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುನಾ ವಿವಟ್ಟಿತಮಾನಸಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಸಚ್ಛಿಕರಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಮಾನಞ್ಹಿ ತಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭೂತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭೂತೇ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಪರಮಸ್ಸಾಸಭಾವೇನ ವಿನಿಮುತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪರಮಗತಿಭಾವೇನ ಚ ಪತಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಖಯಸಙ್ಖಾತೋ ಮಗ್ಗೋ ರಾಗಾದಯೋ ಖೇಪೇತೀತಿ ತಂಸಚ್ಛಿಕರಣಾಭಾವೇ ರಾಗಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಗಮನಾಭಾವಾ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಯನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏಕಂಸೇನ ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಬಹೂ ದೋಸಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅರಹತ್ತಸ್ಸಾಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅರಹತ್ತಞ್ಹಿ ಅಗ್ಗಫಲಪಮುಖಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾತಿ ನ ತಸ್ಸ ರಾಗಾದಿಖಯಮತ್ತತಾ ಯುತ್ತಾ। **ತಮ್ಪಿ ಹಿ...ಪೇ॰... ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ**। ತತ್ಥ ಯಥಾ ರಾಗಾದೀನಂ ಖೀಣನ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಂ **"ರಾಗಕ್ಖಯೋ"**ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯತ್ಥತಾ। ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಯನ್ತೀತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ "ರಾಗಕ್ಖಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸಾಪಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯತ್ಥತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಮತ್ತತಾಯ ಬಹೂದೋಸಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ **ಇತ್ತರಕಾಲಾದಿಪ್ಪತ್ತಿದೋಸತೋ**ತಿ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಮತ್ತತಾಯ ಪರಿತ್ತಕಾಲತಾ, ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತಾ, ಪಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಸರಸೇನೇವ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತಾ, ರಾಗಾದೀಹಿ ಅಪರಿಮುತ್ತತಾ, ಆದಿತ್ತತಾ, ದುಕ್ಖತಾ, ಅನುಪಸನ್ತತಾ, ಬಹುಭಾವೋ, ಓಳಾರಿಕತಾ, ಗೋತ್ರಭುಮಗ್ಗಾನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣತಾತಿ ಏವಮಾದಿದೋಸಾಪಜ್ಜನತೋ । ರಾಗಸ್ಸೇವ ಖಯೋ **ರಾಗಕ್ಖಯೋ,** ನ ದೋಸಾದೀನಂ। ತಥಾ ದೋಸಕ್ಖಯಾದಯೋಪೀತಿ ಅಞ್ಞೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ಅಞ್ಞೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ, ಅಞ್ಞೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಖಯಭೂತಾನಿ ತೀಣಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ, ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಖಯೇ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ನೀವರಣಾನಂ ಖಯೇ ಪಞ್ಚ, ಛನ್ನಂ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾನಂ ಖಯೇ ಛ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಖಯೇ ಸತ್ತ, ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನಂ ಖಯೇ ಅಟ್ಠ, ನವನ್ನಂ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಾನಂ ಖಯೇ ನವ, ದಸನ್ನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಖಯೇ ದಸ, ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಖಯೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಬಹೂನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ಅನ್ಧಬಾಲಾನಮ್ಪಿ ಪಾಕಟೋ, ಅನ್ತಮಸೋ ದೀಪಿಮಿಗಮಕ್ಕಟಾದೀನಮ್ಪಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಓಳಾರಿಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಹೋತಿ। ಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಅಖೀಣತ್ತಾ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸ್ಸ ಚ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವ। **ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸ ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವತೋ। ಯತೋ ಖಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ರಾಗಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ "ಅಯಂ ನಾಮಾ"ತಿ ನಿಯಮೇತಬ್ಬೋ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ನ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಖಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ"**ತಿ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಯೋ ಪಚ್ಛಿಮಭವತೋ ತತಿಯತ್ತಭಾವೇಯೇವ ರಾಗಾದೀಸು ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಝಾನಭಾವನಾಯ ತೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನೋ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಉಪಪನ್ನೋ, ತತ್ಥ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಠತ್ವಾ ಇಧಾಗತೋಪಿ ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗೋವ ಹುತ್ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಪಠಮವಯೇ ಏವ ರಾಗಾದಿತೋ ನಿಬ್ಬಿನ್ನೋ ತೇ ಚ ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮವಯೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ, ತೇಸಂ ರಾಗಾದೀನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನಿರೋಧಸದಿಸತಾಯ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ನಿರೋಧೋ। ತೇ ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಖಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವೋ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಇತ್ತರಕಾಲತಾದಿದೋಸಸಮಾಯೋಗೋ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಭಾವೇಪಿ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ।

ಯದಿ “ಖಯೋ”ತಿ ವಚನತೋ ಯತೋ ಖಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ರಾಗಾದೀನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ತಂ ಖಯಮತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಏವಂ ಸತಿ “ಖಯೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೪೨; ೧೩೮೨) “ಖಯೋ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ತದುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚ ರಾಗಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಯಥಾ ನಿರುದ್ಧಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಪೀತಿ ಅಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ನಿರೋಧಸದಿಸತಾಯ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ಏವ ನಿರೋಧೋ **ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧೋ**। ಅಯಞ್ಚ ಮಗ್ಗೇನ ಖೇಪೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ, ಯದಿದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನನ್ತಿ “ಖಯೋ”ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತಂ ಇತರಖಯತೋ ವಿಸೇಸೇನ್ತೋ **“ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪನ ಖಯಸ್ಸಾ”**ತಿ ಆಹ। ಅನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ಪನ ತಸ್ಸ ಖಯಸ್ಸ **ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಕ್ಖಯಕರಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವಿಯಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। **ತದುಪಚಾರೇನಾ**ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಫಲಭೂತಖಯವೋಹಾರೇನ। ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಹಿ ಕಾರಣಂ ವೋಹರೀಯತಿ ಯಥಾ “ಆಯು ಘತಂ, ಸೇಮ್ಹೋ ಗುಳೋ”ತಿ ಚ।

ಅಸ್ಸಾತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ। “ಇದಮ್ಪಿ ಖೋ ಠಾನಂ ಸುದುದ್ದಸ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೪, ೬೬-೬೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೭-೮) ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋ ಭಗವತೋ ಅಪ್ಪೋಸ್ಸುಕ್ಕಭಾವಾವಹನತೋ। “ತಞ್ಚ ತೇ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯ, ಅರಿಯಂ ಚಕ್ಖುಂ ನತ್ಥಿ, ಯೇನ ತ್ವಂ ಅರಿಯೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಆರೋಗ್ಯಂ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾಸೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೮) ವಚನತೋ ಅರಿಯೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ।

೫೯೦. ಯದಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥಿ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಚ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಚತುಮಹಾಪಥೇ ಸಭಾವಿಯ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನಾ ಪತ್ತಬ್ಬತೋ ಅಸಾಧಾರಣ”**ನ್ತಿ। “ಅಸುಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಕಾಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವತೋ **ಅಪ್ಪಭವಂ**। **ಮಗ್ಗಭಾವೇ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವೇ। **ಭಾವತೋ** ವಿಜ್ಜಮಾನತೋ ಲದ್ಧಬ್ಬತೋ।

ಅಣುಆದೀನನ್ತಿ ಅಣುಪಕತಿಕಾಲಪುರಿಸಾದೀನಂ। **ನಿಚ್ಚಭಾವಾಪತ್ತೀ**ತಿ ಸಸ್ಸತಭಾವಸಿದ್ಧಿ। ಕೂಟಟ್ಠನಿಚ್ಚತಾ ಹಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಸಾಧನಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ। **ನಿಚ್ಚಾ ತೇ** ಅಣುಆದಯೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ನಿಚ್ಚತ್ತಾ**ತಿ ಅಪೇಕ್ಖಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ ಹೇತುಲಕ್ಖಣಾನುಪಪತ್ತಿ। **“ಅಣುಆದೀನಂ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ”**ತಿ ಏತೇನ “ನಿಚ್ಚಾ ಅಣುಆದಯೋ”ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಧಮ್ಮಿಅಸಿದ್ಧಿ, ತತೋ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾಸಿದ್ಧೋ ಹೇತೂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೯೧. **ಯಥಾವುತ್ತಯುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ**ತಿ “ಅಪ್ಪಭವತ್ತಾ”ತಿ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಂ ಹೇತುಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಅಪ್ಪಭವತಾ ಚಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಯತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ತಾಯ ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವೋ। **“ರೂಪಸಭಾವಾತಿಕ್ಕಮತೋ”**ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೋ, ಪಟಿಘಾತವನ್ತತಾಯ ಕಲಾಪಸೋ ವುತ್ತಿಯಾ ಪದೇಸಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ಸಭಾವೋ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಕತ್ಥಚಿ ಪಟಿಘಾತೋ, ಸಪ್ಪದೇಸತಾ ಚ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ “ಅಸುಕದಿಸಾಯ, ಅಸುಕದೇಸೇ”ತಿ ವಾ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ, ಯತೋ ತಂ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಮೇವಾತಿ।

“ಅಸಿಥಿಲ ...ಪೇ॰... ಗಮನೀಯತೋ”ತಿ ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಿದ್ಧತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **“ಸಬ್ಬಞ್ಞುವಚನತೋ”**ತಿ ಏತೇನ ತದಞ್ಞೇಸಂ ಅನುಮಾನಸಿದ್ಧತಂ, ತದುಭಯೇನ “ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ”ತಿ ಪನಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಸಿದ್ಧತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪರಮತ್ಥೇನ ನಾವಿಜ್ಜಮಾನಂ** ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವಾತಿ ಯಥಾರದ್ಧಮತ್ಥಂ ನಿಗಮೇತ್ವಾ ತದತ್ಥಸಾಧನಂ ಆಗಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ವುತ್ತಞ್ಚೇತ”**ನ್ತಿ-. ಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತನ್ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೧) ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। ಅಥ ವಾ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ನ ಜಾತಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ **ಅಜಾತಂ**। ಕಾರಣೇನ ವಿನಾ, ಸಯಮೇವ ಚ ನ ಭೂತಂ ನ ಪಾತುಭೂತಂ ನ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ **ಅಭೂತಂ**। ಏವಂ ಅಜಾತತ್ತಾ, ಅಭೂತತ್ತಾ ಚ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ ನ ಕತನ್ತಿ **ಅಕತಂ**। ಜಾತಭೂತಕತಭಾವೋ ಚ ನಾಮ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಸಙ್ಖತಭಾವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಅಸಙ್ಖತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಂ, ತಥಾ ನ ಸಙ್ಖತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣರಹಿತನ್ತಿ ಚ **ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭಾವೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ “ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತಿ ವಿಯ ಸಿಯಾ ನು ಖೋ ಏಕೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಏತಂ ಕತ”ನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ಕೇನಚಿ ನ ಕತನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಅಕತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ “ಸಯಮೇವ ನು ಖೋ ಇದಂ ಭೂತಂ ಪಾತುಭೂತ”ನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ತಂ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **“ಅಭೂತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚೇತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಾಕತಾಭೂತಭಾವೋ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಜಾತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಸತ್ಥಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಪವೇದೇಸಿ। ಪವೇದೇನ್ತೋ ಚ “ಅಹಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸರೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ನ ಅತ್ತನೋ ಆಣಾಮತ್ತೇನ ಪವೇದೇಸಿ, ಅಪಿಚ ಖೋ ಪನ ಪದಪರಮೇ ಅನುಕಮ್ಪಮಾನೋ ಯುತ್ತಿತೋಪಿ ಪವೇದೇಸಿ। ಯಥಾಹ -

> “ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭವಿಸ್ಸ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ನಯಿಧ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ”ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೧)।

ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿ ಅಜಾತಾದಿಸಭಾವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ನ ಅಭವಿಸ್ಸ ನ ಸಿಯಾ, ಇಧ ಲೋಕೇ ಜಾತಾದಿಸಭಾವಸ್ಸ ರೂಪಾದಿಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಅನವಸೇಸವೂಪಸಮೋ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ ನ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಅನವಸೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ, ತೇನೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪಗಮೋ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಏವಂ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅನುಗಮನವಸೇನಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿಗಮೇತುಂ **“ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ “ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭-೮)। ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತದಾಯತನಂ, ಯತ್ಥ ನೇವ ಪಥವೀ (ಉದಾ॰ ೭೧)। ಇದಮ್ಪಿ ಖೋ ಠಾನಂ ಸುದುದ್ದಸಂ, ಯದಿದಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೪, ೬೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೭-೮)। ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಅಸಙ್ಖತಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದ”ನ್ತಿಆದೀಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬೬) ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತ”ನ್ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೧) ಇಮಿನಾ ಚ ಸುತ್ತಪದೇನ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಬ್ಭಾವೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅನುಕಮ್ಪಮಾನೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಪಕಾಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿಪಿ ಕತ್ಥ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರೀನಮ್ಪಿ ಸಾಸನೇ ಅಭಿಪ್ಪಸನ್ನಾನಂ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಸಂಸಯೋ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಯೇ ಪನ ಪರನೇಯ್ಯಬುದ್ಧಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಾ, ತೇಸಂ ವಿಮತಿವಿನೋದನತ್ಥಂ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾ।

ಯಥಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಯ ಸಉತ್ತರಾನಂ ಕಾಮಾನಂ, ರೂಪಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ಸಭಾವಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇನ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸರಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ।

ಯಞ್ಚ ತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಅಪಿಚ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಕಿಲೇಸೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಪಜಹತಿ, ನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಥಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಞಾಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ। ಇತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ತೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಕರಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ತದುಭಯವಿಪರೀತಸಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು।

ತಥಾ "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೧) ಏವಮಾದಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಜೋತಕವಚನಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ, ತಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ ಯಥಾ ತಂ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ, ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೩, ೩೫೬; ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭-೨೭೯; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೬-೬೭೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೫), ತಥಾ ನಿಬ್ಬಾನಸದ್ದೋ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ ಯಥಾಭೂತಪರಮತ್ಥವಿಸಯೋ ಉಪಚಾರವುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸೀಹಸದ್ದೋತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ನಯೇಹಿ ಯುತ್ತಿತೋಪಿ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಯದಿ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಸ "ಗಮ್ಭೀರೋ ದುದ್ದಸೋ ದುರನುಬೋಧೋ ಸನ್ತೋ ಪಣೀತೋ ಅತಕ್ಕಾವಚರೋ ನಿಪುಣೋ ಪಣ್ಡಿತವೇದನೀಯೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೪, ೬೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೭-೮) ಗಮ್ಭೀರಾದಿತಾ, "ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬೬) ಅಸಙ್ಖತಾದಿತಾ, "ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪಚ್ಚಯಾಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾದಿತಾ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಅಭಾವಸ್ಸ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ಯೇನ ಸೋ ಗಮ್ಭೀರಾಸಙ್ಖತಾದಿಆಕಾರತೋ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ಅಭಾವೋ ಹಿ ಅಭಾವೋ ಏವ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರಾಸಙ್ಖಾತಾದಿಭಾವಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಿಞ್ಚಾಯಮಭಾವೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸನ್ತಾನಗತಾನಂ ಏಕೋ ವಾ ಭವೇಯ್ಯ ಅನೇಕೋ ವಾ। ಯದಿ ಏಕೋ, ಏಕೇನೇವ ಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾಭಾವೋ ಕತೋ, ಸಚ್ಛಿಕತೋ ಚಾತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾನಂ ನಿರತ್ಥಕತಾತಿ ನ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗಬಹುತಾ, ಏಕಜ್ಝಞ್ಚ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಸಿಯಾ ಪನೇವಂ ಏಕೋ ಏವ ಸೋ ನಿಬ್ಬಾನಸಞ್ಞಿತೋ ಕಿಲೇಸಾಭಾವೋ, ಸೋ ಪನ ನ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಕಾತಬ್ಬೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ವಿಸೇಸತೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿರತ್ಥಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನತೋತಿ ಏಕೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಸತಿ ಚ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದನತೋ ಕಿಲೇಸಾಭಾವಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಕಿಮತ್ಥಿಯಾ ಸಿಯಾ, ಅಥ ಪನ ಮಗ್ಗಾನಂ ಸನ್ತಾನಗತಸಂಯೋಜನತ್ತಯಪ್ಪಹಾನಾದಿಪಟಿನಿಯತಕಿಚ್ಚತಾಯ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಕಿಲೇಸಾಭಾವೋ। ಏವಂ ಸತಿ ಸಭಾವಪಭೇದೇನ ವಿನಾ ನ ಬಹುಭಾವೋತಿ ಸೋ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಏವ ಸಿಯಾ।

ಯೇಸಂ ಅಭಾವೋ, ತಪ್ಪಭೇದೇನ ಅಭಾವೇ ಭೇದೋಪಚಾರೋತಿ ಚೇ? ಯೇಸಂ ಅಭಾವೋ, ತೇಸಂ ಸಸಭಾವತಾಯ ತಸ್ಸ ಸಭಾವೋಪಚಾರೋಪಿ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಸಙ್ಖತತಾದಿತೋ ಕಿಲೇಸಸಙ್ಖತತಾದಿಉಪಚಾರಾಪಿ ಸಿಯುಂ। ನೋ ಚೇ ತೇ ಇಚ್ಛಿತಾ, ತಪ್ಪಭೇದೇನ ಭೇದೋಪಚಾರೋಪಿ ನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ನ ಚ ಪಹೋತಿ ಉಪಚರಿತೋ ಬಹುಭಾವೋ ಅತ್ಥತೋ ಬಹುಭಾವಾಯ। ನ ಹಿ ಜಲಂ ಅನಲನ್ತಿ ಉಪಚರಿತಂ ದಹತಿ, ಪಚತಿ ವಾ। ಏಕತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಮ್ಪಿ ಚಾಯಮಭಾವೋ ಅಸಭಾವತಾಯ ನ ಸಹತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ನತ್ಥಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅಭೇದವೋಹಾರೋ ಯುತ್ತರೂಪೋತಿ। ಏಕತ್ತೇ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ ಏವ ದೋಸಾ, ಬಹುಭಾವೇ ಪನ ಸತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಿದ್ಧಾ ಸಭಾವಧಮ್ಮತಾ। ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತೇಪಿ ಚ ಬಹುಭಾವೋ ವಿಯ ಭಾವಂ ಭಾವೋಪಿ ಬಹುಭಾವಂ ನ ಬ್ಯಭಿಚರೇಯ್ಯಾತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಬಹುಭಾವಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ ಚೇ? ನ ಬಹುಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಯಥಾ ಕಕ್ಖಳತಾ ಭಾವಂ, ಏವಂ ಭಾವೋಪಿ ಕಕ್ಖಳತಂ ನ ಬ್ಯಭಿಚರೇಯ್ಯ। ಏವಂ ಸತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಭಾವಾನಂ ಪಥವೀಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಕುತೋ ಭಾವಸ್ಸ ಬಹುಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕವೋಹಾರಾನಂ ವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಯದಿಪಿ

ಬಹುತಾ ಭಾವಾಪೇಕ್ಖಾ, ಭಾವತಾ ಪನ ನ ಬಹುತಾಪೇಕ್ಖಾತಿ ನ ಭಾವಸ್ಸ ಸತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಬಹುಭಾವೋ "ಏಕಾ ನಿಟ್ಠಾ ನ ಪುಥು ನಿಟ್ಠಾ"ತಿ ವಚನತೋ। ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚ ದಸ್ಸನಭಾವನಾದ್ವಯಂ ಸಮ್ಭವತಿ।

ಪರಿನಿಬ್ಬುತಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವೇ ಸತ್ತಸನ್ತಾನನಿಯತಂ ನಾಮ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸಙ್ಖತತಾದಿದೋಸಾನತಿವತ್ತಿಯೇವ, ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವೋ। ತಸ್ಸ ಚ ಏಕತ್ತೇ ನ ಮಗ್ಗಬಹುತಾ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಸ್ಸ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಮಗ್ಗಬಹುಭಾವೋ ಚ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಪಾಟವಪಾಟವಪಾಟವತರಪಾಟವತಮಭಾವೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಭೇದೇನ ಹೋತೀತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತೇ ಏವ ಸಿಯಾ। ಅಭಾವೋಪಿ ಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಸಕಿಚ್ಚಕತಾಯ ಕಾತಬ್ಬೋ ಏವ ಸಿಯಾ, ನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ। ಕೋ ಹಿ ಸಭಾವೋ ಅಭಾವಸ್ಸ? ಯೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ಸೋ ಚೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಏಕೇನೇವ ಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವೋ ಏಕೋ ಅಭಿನ್ನೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಆಪನ್ನೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಮಗ್ಗವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಭಾವೇ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋ, ನಿಬ್ಬಾನವಿಸೇಸಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಚ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕತ್ತೇನ ಮಗ್ಗಬಹುತಾ ಸಿಯಾ। ಬಹುಭಾವೇ ಪನ ತೇಸಂ ಸೋ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸತೋತಿ ಸಿದ್ಧಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮತಾ। ಖಯಾಧಿಗನ್ತಬ್ಬತಾಯ ಪನೇತಂ "ಖಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಖಯೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೪೨; ೧೩೮೨) ಹಿ ವಚನತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಖಯೋ ನಾಮ। ತೇನ ಚೇತಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ "ಖಯೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಇತಿ ನಿರೋಧನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಮಗ್ಗನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೨. **ಅಟ್ಠ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ "ಕತಮಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ"ತಿಆದಿನಾ **ಪಾಳಿಯಂ** (ವಿಭ॰ ೨೦೫) ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾನಿದ್ದೇಸೇ ಆಗತಾ, ತಮೇವ ಚ ಪಾಳಿಂ ಆನೇತ್ವಾ ಉದ್ದೇಸವಸೇನ ಇಧ ಚ ವುತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಪಕಾಸಿತಾ, ನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಕಾಸಿತಾ, ಕಿಮತ್ಥಿಯಂ ಪನ ಇಧ ಕಥನನ್ತಿ ಆಹ **"ಇಧ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **"ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿರತಿಯೋ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಪನ ತತ್ಥಾಪಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ। **ವಿಸೇಸಾವಬೋಧನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಸಮುಗ್ಘಾತಾದಿಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅವಬೋಧನತ್ಥಂ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಮಗ್ಗಕಥಾ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಆಹ **"ಸಙ್ಖೇಪತೋ"**ತಿ। **ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾ ಚತುಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಪೂರಣವಸೇನ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಯೋಗಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ **ಯೋಗಿನೋ।** ಕಾಮಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತೇ ತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ಲೇಸೋಪಿ ನಾವಸಿಸ್ಸತಿ, ವಿಜ್ಜಾಯ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತಕ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪರತೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಗ್ಗಹಣೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಧಾತುಪ್ಪಕಾಸನರಸಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಪಕಾಸನರಸಾ, ಚತುಸಚ್ಚವಿಭಾವನಕಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಮನಾಕಾರೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಾಕಟೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತಕತಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವತ್ವಾಪಿ **ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರವಿದ್ಧಂಸನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ** ವುತ್ತಾ।

ತಥಾ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿನೋತಿ ಯಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿನೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ತಥಾ-ಸದ್ದೋ ಉಪಸಂಹರತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಪನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತವಚನೇನೇವ ಬೋಧಿತಾ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಿಘಾತಕ**ನ್ತಿ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮುಚ್ಛೇದಕಂ। **ಅಪ್ಪನಾರಸೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅಪ್ಪನಾಕಿಚ್ಚೋ।

ತಥಾ ಪಸ್ಸತೋ ವಿತಕ್ಕಯತೋ ಚಾತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಸ್ಸತೋ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿರೋಪಯತೋ। **ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸಮುಗ್ಘಾತಿಕಾತಿ** ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛೇದಿಕಾ। ಮುಸಾವಾದಾದೀನಂ ವಿಸಂವಾದನಾದಿಕಿಚ್ಚತಾಯ ಲೂಖಾನಂ ಅಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಸಿನಿದ್ಧಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಾಹಕಸಭಾವಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾತಿ ಆಹ **"ಸಾ ಪರಿಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಾ"**ತಿ। ಕಾಯಿಕಕಿರಿಯಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸಯಞ್ಚ ಸಮುಟ್ಠಹನಂ ಘಟನಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸಙ್ಖಾತಾ ವಿರತಿಪಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಸಭಾವಾ ವುತ್ತಾ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ಉಕ್ಖಿಪನಂ **ಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ** ಕಾಯಿಕಕಿರಿಯಾಯ ಭಾರುಕ್ಖಿಪನಂ ವಿಯ।

ಅಸ್ಸಾತಿ ಯೋಗಿನೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ವಿಸುಜ್ಝನತೋ **ವಿಸುದ್ಧಿಭೂತಾ**। ಜೀವಮಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ಸುದ್ಧಿ **ವೋದಾನಂ,** ಆಜೀವಸ್ಸೇವ ವಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವುತ್ತಿಯಾ । ಞಾಯಾಜೀವಸ್ಸ ಅಬುದ್ಧಪಟಿಕುಟ್ಠಾಯ ಸಮ್ಮಾಜೀವಿಕಾಯ ಪವತ್ತಿಹೇತುತಾಯ **ಞಾಯಾಜೀವಪವತ್ತಿರಸೋ**। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಪವತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವೋ ನ ಪವತ್ತತೀತಿ।

ಸಬ್ಬಾಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸಕೋಪಿ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖದಸ್ಸನವಸೇನ **ಕೋಸಜ್ಜಸಮುಚ್ಛೇದಕೋ** ವುತ್ತೋ। ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖತೋಪಿ ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಣ್ಹನಂ **ಪಗ್ಗಹೋ**। ಕಾಯಾದೀಸು ಸುಭಾದಿಆಕಾರುಪಧಾರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಅಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಾ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ, ತಸ್ಸಾ ವಿದ್ಧಂಸನೋ **ಮಿಚ್ಛಾಸತಿವಿನಿದ್ಧುನನೋ। ಅಸಮ್ಮೋಸೋತಿ** ಸಮ್ಮೋಸವಿದ್ಧಂಸನತೋ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಯಥಾಸಭಾವಸಲ್ಲಕ್ಖಣಂ **ಉಪಟ್ಠಾನಂ**। "ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"ತಿ, "ಸತಾರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೮) ಚ ವಚನತೋ ವಿಸೇಸತೋ ಸತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಕ್ಖಾತಿ ಆಹ **"ಸತಿಯಾ ಸಂರಕ್ಖಿಯಮಾನಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ।

೫೮೩. ಸಚ್ಚಞಾಣಸ್ಸಾತಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನಕಞಾಣಸ್ಸ, ನ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ವಿಯ ಸಕಿದೇವ ಬುಜ್ಝತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅನು ಅನು ಬೋಧೋ ಅನುಬೋಧೋ, ಅನುಸ್ಸವಾಕಾರಪರಿವಿತಕ್ಕದಿಟ್ಠಿನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಅನುಗತೋ ವಾ ಬೋಧೋ ಅನುಬೋಧೋ, ತದೇವ ಞಾಣನ್ತಿ **ಅನುಬೋಧಞಾಣಂ**। ನ ಹಿ ತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಬುಜ್ಝತಿ, ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ಪನ ಕಪ್ಪನಮುಖೇನ ಬುಜ್ಝತಿ। **ಕಿಚ್ಚತೋತಿ** ಪರಿಜಾನನಾದಿತೋ। ತಂಕಿಚ್ಚಕರಣೇನೇವ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದೀನಿ ವಿಯ ತಾನಿಪಿ ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಪತಿಲೀಯಮಾನಮಾನಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ವಿಸಙ್ಖಾರಂ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ದುಕ್ಖಗತಞ್ಚ ತಣ್ಹಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧಞ್ಚ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ ಫುಸತಿ। ಆದಿಚ್ಚೋ ವಿಯ ಪಭಾಯ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀಹಿ ಸಹ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ನ ಚ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೇನ ಞಾಣೇನ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ ನಿಮಿತ್ತಪವತ್ತೇಹಿ ಅವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಏತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋನ್ತಂ ತಂ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ವಿಭಾವೇತಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹನಿವತ್ತನೇನಾತಿ **"ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏಕಪಟಿವೇಧೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಕಾಲನ್ತರದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ನ, "ಯೋ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಏಕದಸ್ಸಿನೋ ಅಞ್ಞತ್ತಯದಸ್ಸಿತಾವಿಚಾರಣಾಯಂ ತಂಸಾಧನತ್ಥಂ ಆಯಸ್ಮತಾ **ಗವಮ್ಪತಿತ್ಥೇರೇನ** ಇಮಸ್ಸ **ಸುತ್ತಸ್ಸ** ಆನೀತತ್ತಾ, ಪಚ್ಚೇಕಞ್ಚ ಸಚ್ಚೇಸು ದಿಸ್ಸಮಾನೇಸು ಅಞ್ಞತ್ತಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಯೋಜಿತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯೇ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಅದಸ್ಸನತೋ ಸಮುದಯಾದಿದಸ್ಸಿನೋ ದುಕ್ಖಾದಿದಸ್ಸಿತಾ ನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಯೋಜಿತಾ ಚ ಸಾ "ಯೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦)। **ಲೋಕಿಯಂ** ಸಚ್ಚಞಾಣಂ। **ತತ್ಥ** ಲೋಕಿಯಞಾಣೇ। ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತೋ ಅಭಿಭವೋ **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾಭಿಭವೋ,** ತಸ್ಸ ವಸೇನ। ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜಮತ್ತದಸ್ಸನತೋ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। "ಲೋಕಸಮುದಯಂ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೋ ಯಾ ಲೋಕೇ ನತ್ಥಿತಾ, ಸಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ

(ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫) ವಚನತೋ ಸಮುದಯದಸ್ಸನಂ ಹೇತುಫಲಪಬನ್ಧಾವಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನತೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾಭಿಭವವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। "ಲೋಕನಿರೋಧಂ ಖೋ…ಪೇ॰… ಪಸ್ಸತೋ ಯಾ ಲೋಕೇ ಅತ್ಥಿತಾ, ಸಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫) ವಚನತೋ ನಿರೋಧದಸ್ಸನಂ ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಫಲನಿರೋಧದಸ್ಸನತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಅತ್ತಕಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖದಸ್ಸನತೋ ಮಗ್ಗದಸ್ಸನಂ "ನತ್ಥಿ ಅತ್ತಕಾರೇ, ನತ್ಥಿ ಪರಕಾರೇ, ನತ್ಥಿ ಪುರಿಸಕಾರೇ"ತಿಆದಿಕಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮) ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। "ನತ್ಥಿ ಹೇತು, ನತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾಯ, ಅಹೇತೂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಸತ್ತಾ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ಹೇತು…ಪೇ॰… ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ, ಅಹೇತೂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಸತ್ತಾ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿಆದಿಕಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೦, ೨೨೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧೧) ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿ ಚ ಇಧ ಅಕಿರಿಯಾದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ ಪಹೀಯತೀತಿ। ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ ಸಮುದಯಫಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅದ್ಧುವಾದಿಭಾವಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಫಲೇ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ** ನಿವತ್ತೇತಿ।

ಇಸ್ಸರೋ ಲೋಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ ಸಜ್ಜೇತಿ ನಿವತ್ತೇತಿ ಸಂಹರತೀತಿ **ಇಸ್ಸರಕಾರಣಿನೋ** ವದನ್ತಿ। ಪಧಾನತೋ ಲೋಕೋ ಆವಿ ಭವತಿ, ತತ್ಥೇವ ಚ ಪತಿಲೀಯತೀತಿ **ಪಧಾನಕಾರಣಿನೋ**।

"ಕಾಲೋ ಕರೋತಿ ಭೂತಾನಿ, ಕಾಲೋ ಸಂಹರತೀ ಪಜಾ।
ಕಾಲೋ ಸುತ್ತೇ ಜಾಗರತಿ, ಕಾಲೋ ಹಿ ದುರತಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ॥ -

ಕಾಲವಾದಿನೋ। ಕಣ್ಟಕಸ್ಸ ತಿಖಿಣಭಾವೋ ವಿಯ, ಕಪಿಟ್ಠಫಲಾದೀನಂ ಪರಿಮಣ್ಡಲತಾ ವಿಯ, ಮಿಗಪಕ್ಖಿಸರೀಸಪಾದೀನಂ ವಿಚಿತ್ತತಾ ವಿಯ ಚ ಸಭಾವೇನೇವ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಭೋತಿ, ವಿಭೋತಿ ಚಾತಿ **ಸಭಾವವಾದಿನೋ**। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಣೂಹಿ ಲೋಕೋ ಪವತ್ತತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತು, ಲೋಕೋ ನಿಯತೋ ಅಚ್ಛೇಜ್ಜಸುತ್ತಾವುತಾಭೇಜ್ಜಮಣಿಸದಿಸೋ, ನ ಏತ್ಥ ಕಸ್ಸಚಿ ಪುರಿಸಕಾರೋತಿ **ನಿಯತಿವಾದಿನೋ**।

"ಯದಿಚ್ಛಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಯದಿಚ್ಛಾಯ ನಿವತ್ತರೇ।
ಯದಿಚ್ಛಾಯ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಾದಿಚ್ಛಕೀ ಪಜಾ"ತಿ॥ -

ಯದಿಚ್ಛಾವಾದಿನೋ, ಯೇ **ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪತ್ತಿವಾದಿನೋ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಮಾದಿಅಕಾರಣವಾದಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ರಾಮುದಕಆಳಾರಾದೀನಂ ವಿಯ, ಅರೂಪಲೋಕೇ ನಿಗಣ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಚ ಲೋಕಥೂಪಿಕಾಯಂ ಅಪವಗ್ಗೋ ಮೋಕ್ಖೋತಿ ಗಹಣಂ **ಅಪವಗ್ಗಗಾಹೋ**। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಧಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ಗುಣವಿಯುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸಕತ್ತನಿ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ಸಲೋಕತಾ, ಸಮೀಪತಾ, ಸಂಯೋಗೋ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪಧಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ** ಮಹತಾದಿಭಾವೇನ ಅಪರಿಣಾಮೋ, ಅನಭಿಬ್ಯತ್ತಿ ವಾ। "ಅಹಮಞ್ಞೋ, ಪಕತಿ ಅಞ್ಞಾ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಪಕತಿಪುರಿಸನ್ತರಜಾನನೇನ ಅತ್ತಸುಖದುಕ್ಖಮೋಹೇಸು ಅವಿಭಾಗಗ್ಗಹಣೇ ಕಿರ ನಿವತ್ತಿತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಧಾನಂ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಕಾಪಿಲಾ। **ಗುಣವಿಯುತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಿಸುಖದುಕ್ಖಇಚ್ಛಾದೋಸಪ್ಪಯತ್ತಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ನವಹಿ ಅತ್ತಗುಣೇಹಿ ವಿಯುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಕಣಾದಮತಾನುಸಾರಿನೋ। **ಸಲೋಕತಾ** ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ಸಮಾನಲೋಕತಾ। **ಸಮೀಪತಾ** ತಸ್ಸ ಸಮೀಪಪ್ಪವತ್ತಿತಾ। **ಸಂಯೋಗೋ** ತೇನ ಏಕೀಭಾವೂಪಗಮನಂ। "ಇನ್ದ್ರಿಯತಪ್ಪನಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಅಪವಗ್ಗೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಥಾ ಪವತ್ತನಂ **ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ**। ಅನಸನಕೇಸಲುಞ್ಚನಾದಿತಪಚರಿಯಾಯ ನಗ್ಗಸೀಲಗೋಸೀಲಕುಕ್ಕುರಸೀಲಾದೀಹಿ ಚ ಅತ್ತಪರಿತಾಪನೇನ ಮೋಕ್ಖೋ ಹೋತೀತಿ **ಅತ್ತಕಿಲಮಥೋ**।

ಸ್ವಾಯಂ ಸಬ್ಬೋ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೋ ಸಚ್ಚಞಾಣೇ ಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಂ ನ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ **"ಲೋಕೇ ಲೋಕಪ್ಪಭವೇ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹಾತಿ।

ಞಾಣಕಿಚ್ಚತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೮೪. ಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾತಿ ಸೇಸಾ ಏಕಾಸೀತಿ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮಾ। ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಆಯತನೇಸು ಕಾಮಭವವಿಭವತಣ್ಹಾವಸೇನ ದ್ವಾದಸತಿಕಾ **ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ,** ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ ವಾ ಆಗತನಯೇನ ಕಾಲವಿಭಾಗಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। ತದಾಮಸನೇ ಹಿ ಅಟ್ಠಸತಂ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ** ಏಕಕತ್ತಾ ಕೇನಚಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ, ಕುತೋ ತದನ್ತೋಗಧಪ್ಪಭೇದೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದಾದೀನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಸತಿಪಿ ಕಿಚ್ಚನಾನತ್ತೇ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಮುಖೇನ ತದನ್ತೋಗಧತಾ ವುತ್ತಾ।

ತಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋತಿ ಲೋಕಿಯಕ್ಖಣೇ ಅಲೋಭಮೇತ್ತಾಕರುಣಾಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಭಿನ್ನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಲೋಭಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾಸಮುಚ್ಛೇದನವಸೇನ ತಯೋತಿ ಏಕೋಪಿ ವುತ್ತೋ। ಏಸ ನಯೋ **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ**ದೀಸು। ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾನಂ ಪನ ಭಾವೇ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸಮ್ಭವತೋ ತೇನ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭವನ್ತರೇಪಿ ಜೀವಿತಹೇತುಪಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನೀಯತ್ತಾ **ಅರಿಯಕನ್ತಾನಂ** ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಿಸೀಲಾನಂ ಗಹಣೇನ ಯೇನ ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೇನ ತಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ, ಸೋ ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೋ ಗಹಿತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ ತತೋ ಅನಞ್ಞಾನಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸದ್ಧಾಬಲಾನಿ ತತ್ಥ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಛನ್ದೋ ಪನ ಸದ್ಧಾನುಗುಣೋತಿ ಕತ್ವಾ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಸ್ಸಾಪಿ ತದನ್ತೋಗಧತಾ ವುತ್ತಾ। **ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿತಾಯಾತಿ** ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸದ್ಧಾಬಲಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸೀಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ತಿವಿಧೇನಾಪಿ ಸೀಲೇನ ತೇ ತಯೋಪಿ ಗಹಿತಾತಿ ತತ್ಥ ಅನ್ತೋಗಧಾ। **ಚಿತ್ತಸಮಾಧೀತಿ** ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದಂ ವದತಿ। "ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩, ೧೯೨; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೯) ಹಿ ಚಿತ್ತಮುಖೇನ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ಸಮಾಧಿಮುಖೇನ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ। ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾಯ ಪನ ಸಮಾಧಿಪಿ ಅಧಿಮತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದಾದಿವಚನಂ ವಿಯ ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದೋತಿ ಅವತ್ವಾ ಇಧ "ಚಿತ್ತಸಮಾಧೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೬; ೩.೩೫೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೯೬; ೧೧.೧೨) ವಚನತೋ ಸಮಾಧಿಉಪಕಾರಾ **ಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಯೋ,** ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸಮಾಧಿಉಪಕಾರಕತೋ, ತಂಸದಿಸಕಿಚ್ಚತೋ ಚ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಸೇಸೇನ ಏತೇಸಂ ಅನ್ತೋಗಧತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಅನ್ತೋಗಧಾನಂ ಪಭೇದವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೮೫. ಭಾರೋ ವಿಯ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ವಿಘಾತಕತ್ತಾ, ಸಂಹರಣೀಯವಸೇನ ವಿಹನ್ತಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಾರಾದಾನಮಿವ** ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವಿಘಾತಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ। **ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನಮಿವ** ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖವೂಪಸಮಭಾವತೋ । **ರೋಗೋ ವಿಯ, ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಮಿವ** ಚ ಬಾಧಕತ್ತಾ। **ರೋಗನಿದಾನಂ ವಿಯ, ದುಬ್ಬುಟ್ಠಿ ವಿಯ** ಚ ಪಭವಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। **ದುಬ್ಬುಟ್ಠೀ**ತಿ ಚ ಅವಸ್ಸನಂ ವಾ ಅತಿವಸ್ಸನಂ ವಾ। **ರೋಗವೂಪಸಮೋ ವಿಯ, ಸುಭಿಕ್ಖಮಿವ** ಚ ಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣತ್ತಾ, ಸುಖಭಾವತೋ। "ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಮಂ ಸುಖ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೦೩-೨೦೪) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಭೇಸಜ್ಜಮಿವ, ಸುವುಟ್ಠಿ ವಿಯ** ಚ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಛೇದತೋ, ತಸ್ಸ ಚ ಅಪಗಮೂಪಾಯಭಾವತೋ। ನಿಯ್ಯಾನಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಅನಿಟ್ಠಭಾವತೋ, ಸಾಸಙ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಯತೋ ಚ ದುಕ್ಖಂ ವೇರಿವಿಸರುಕ್ಖಭಯಓರಿಮತೀರೂಪಮಂ। **ವೇರಂ** ಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಭಾವೋ ವಾ। **ವೇರಸಮುಗ್ಘಾತೋ** ವೇರವೂಪಸಮೋ ಮೇತ್ತಾ। **ವೇರಸಮುಗ್ಘಾತುಪಾಯೋ** ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ।

ಉಪಮಾತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೮೬. ಏಸ ನಯೋ ಸಮುದಯಾದೀಸೂತಿ ಅತ್ಥಿ ಚೇತ್ಥ ಸಮುದಯೋ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅತ್ಥಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ನ ಸಮುದಯೋ, ಅತ್ಥಿ ಸಮುದಯೋ ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ, ಅತ್ಥಿ ನೇವ ಸಮುದಯೋ ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ। ಸೇಸಸಚ್ಚದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ

ನಯೋ। **ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ** ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಾಸಙ್ಖತನಿಯ್ಯಾನಭಾವಾಭಾವತೋ। **ಇತರಂ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯನ್ತಿ** ಸಮುದಯಮಗ್ಗಸಚ್ಚದ್ವಯಮಾಹ। **ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಂ** ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ। ತೇನಾಹ **"ಅನಿಚ್ಚತೋ"**ತಿ। **ತಥತ್ತೇನಾತಿ** ತಥಸಭಾವೇನ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ತಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ "ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಸಿಯಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ನ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅರಿಯಸಚ್ಚಸದ್ದಪರಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಾದಿಸದ್ದಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಭಾವಂ ವದನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸದ್ದಾನಪೇಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸದ್ದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಾಮಞ್ಞಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಿಪದಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ ಚತುತ್ಥಪದಸಙ್ಗಹೋ।

ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ। ಯಥಾ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾದಯೋ ಏಕಙ್ಗವಿಕಲಾ, ಏವಂ ಅಹುತ್ವಾ ಸಬ್ಬಙ್ಗಯೋಗೇನ ದುಕ್ಖತಾಯ ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚತಾಯ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ತಣ್ಹಾಯಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾತಿ ತಂನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **"ಅಞ್ಞತ್ರ ತಣ್ಹಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ ತಸ್ಸಾ ವಿಸುಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಭಾವತೋ। ಸಮುದಯಾದೀಸು ಅವಸೇಸಕಿಲೇಸಾದಯೋ ಪಭವಟ್ಠೇನ ಸಮುದಯೋ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಸುತ್ತನ್ತಸಂವಣ್ಣನಾ ಅಯನ್ತಿ ಕತ್ವಾ । ನಿರೋಧೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ನ ಸಮುದಯೋ। ಇತರಂ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಸಿಯಾ ಸಮುದಯೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ, ನ ಪನ ಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ತೇನ, ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ತಣ್ಹಾಸಮುದಯೋ ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ। ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಚ ಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ತೇನ ನೇವ ಸಮುದಯೋ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಚ ನಿರೋಧೋ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ನ ನಿರೋಧೋ। ಇತರಂ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಸಿಯಾ ನಿರೋಧೋ ಖಣನಿರೋಧಸಬ್ಭಾವತೋ, ನ ಪನ ಯಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ತೇನ। ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ನಿರೋಧೋ ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅರಿಯಮಗ್ಗತೋ ಅಞ್ಞಾನಿ ಮಗ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗೋ, ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ನಿರೋಧೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ನ ಮಗ್ಗೋ। ಇತರಂ ಪನ ಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗೋ ಭವಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾಭಾವತೋ, ನ ಪನ ಯಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ತೇನ, ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾ ಮಗ್ಗೋ ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಚತುಕ್ಕತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೬೭. ಸುಞ್ಞಾನೀತಿ ವೇದಕಾದೀಹಿ ಬಾಹಿರಕಪರಿಕಪ್ಪಿತೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದುಕ್ಖಞ್ಹಿ ವೇದನೀಯಮ್ಪಿ ಸನ್ತಂ ವೇದಕರಹಿತಂ, ಕೇವಲಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಮಾನೇ ದುಕ್ಖಂ ವೇದೇತೀತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ।

"ದುಕ್ಖಮೇವಾ"ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ನಿವತ್ತಿತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಕೋಚಿ ದುಕ್ಖಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕಿರಿಯಾವ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ಪುರಿಮಸಚ್ಚದ್ವಯಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಕಮ್ಮವಟ್ಟಸಙ್ಗಹತೋ ಕಾರಕಸ್ಸ ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸಭಾವಮಾಹ। ಕಾತಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ಕಿರಿಯಾ ಕಾರಕರಹಿತಾ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಿತೇ ಧಮ್ಮಪ್ಪಬನ್ಧೇ ಕಿರಿಯಂ ಕರೋತೀತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬುತಗಮಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। "ಮಗ್ಗೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **"ಮಗ್ಗಮತ್ಥೀ"**ತಿ ಓಕಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಗಮಕೋತಿ** ನಿಬ್ಬುತಿಂ ಗನ್ತಾ।

ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣಟ್ಠೇನ ಸಾಸವತಾ **ಅಸುಭತಾತಿ** ಕತ್ವಾ ಅನಾಸವತ್ತಾ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾ ಸುಭಾ ಏವ। ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಮುದಯಾದಿಭಾವೋ ಚ ಅತ್ಥಿ , ನ ಪನ ನಿರೋಧಭಾವೋ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ವಾ ನ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವೋತಿ ನಿರೋಧಾವಸೇಸತ್ತಯಾನಂ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಙ್ಗಿತಾತಿ ಆಹ **"ನಿರೋಧಸುಞ್ಞಾನಿ ವಾ"**ತಿಆದಿ।

ಸಮುದಯೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾಭಾವತೋತಿ ಪೋನೋಭವಿಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪುನಬ್ಭವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯಥಾ ವಾ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ವಿಕಾರಾ ಅವಿಕಾರಿಭಾವತೋ, ಪುಬ್ಬೇ ಪತಿಪಲೀನಾ ಚ ಪಕತಿಭಾವೇನೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಸಮುದಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಹ "ಸಮುದಯೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾಭಾವತೋ"ತಿ । ಮಗ್ಗೇ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಥಾ ಅವಿಭತ್ತೇಹಿ ವಿಕಾರೇಹಿ ಮಹಾಹಙ್ಕಾರತಮ್ಮತ್ತವಿಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಭೂತವಿಸೇಸೇಹಿ ಪಕತಿಭಾವೇನೇವ ಠಿತೇಹಿ ಪಕತಿ ಸಗಬ್ಭಾ ಇಚ್ಛಿತಾ ಪಕತಿವಾದೀಹಿ, ಏವಂ ನ ಫಲೇನ ಸಗಬ್ಭೋ ಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **"ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾನಞ್ಚ ಅಸಮವಾಯಾ"**ತಿ ಏತಂ ವಿವರನ್ತೋ ಆಹ **"ನ ಹೇತುಸಮವೇತಂ ಹೇತುಫಲ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ "ಇಧ ತನ್ತೂಸು ಪಟೋ, ಕಪಾಲೇಸು ಘಟೋ, ಬೀರಣೇಸು ಕಟೋ ದ್ವೀಸು ಅಣೂಸು ದ್ವಿಅಣುಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ವುದ್ಧಿವೋಹಾರಜನಕೋ ಅವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಮವಾಯೋ, ತೇನ ಸಮವಾಯೇನ ಕಾರಣೇಸು ದ್ವೀಸು ಅಣೂಸು ದ್ವಿಅಣುಕಂ ಫಲಂ ಸಮವೇತಂ ಏಕೀಭೂತಮಿವ ಸಮ್ಬದ್ಧಂ, ತೀಸು ಅಣೂಸು ತಿಅಣುಕನ್ತಿ ಏವಂ ಮಹಾಪಥವೀಮಹಾಉದಕಮಹಾಅಗ್ಗಿಮಹಾವಾತಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯನ್ತಂ ಫಲಂ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇಸು ಸಮವೇತನ್ತಿ **ಸಮವಾಯವಾದಿನೋ** ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ವದನ್ತೇಹಿ ಅಪರಿಮಾಣೇಸು ಕಾರಣೇಸು ಮಹಾಪರಿಮಾಣಂ ಏಕಂ ಫಲಂ ಸಮವೇತಂ ಅತ್ತನೋ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಗಬ್ಭಂ ಅಸುಞ್ಞನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಮಿಧ ಸಮವಾಯಾಭಾವಾ ಫಲೇ ಹೇತು ನತ್ಥೀತಿ ಹೇತುಸುಞ್ಞಂ ಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸುಞ್ಞತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಮಗ್ಗನಿದ್ದೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

ಏಕವಿಧಾದಿವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೮. ಪವತ್ತಿಭಾವತೋತಿ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಭಾವತೋ। **ಚತುಆಹಾರಭೇದತೋ**ತಿ ಚತುಆಹಾರಪ್ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸತೋ। ಏತೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಕಬಳೀಕಾರಾದಿಆಹಾರವಿಸೇಸೇ, ಅಜ್ಝೋಹರಣೀಯವತ್ಥು, ಸಳಾಯತನ, ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತೇ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭೂತಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇ ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ , ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪ, ವೇದನಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣ, ನಾಮರೂಪಸಙ್ಖಾತೇ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇ ಚ।

ಪವತ್ತಕಭಾವತೋ ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖಸ್ಸ। **ರೂಪಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭೇದೋ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಅಭಿನನ್ದನಭೇದೋ, ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನಾಪೀತಿ ವದನ್ತಿ। ರೂಪತಣ್ಹಾದೀನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅನೇಕಭೇದತ್ತಾ **ಛ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾ,** ತೇಸಂ **ಭೇದತೋ।**

ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಉಪಾದೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ತನ್ನಿಸ್ಸರಣಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಸ್ಸ ವೂಪಸಮೋ ತಂಸನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಯಾವ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಾವ ಸೇಸತಂ, ತತೋ ಪರಂ ಅನವಸೇಸತಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ **ಸಉಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, ನಿರುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂ**ತಿ ದ್ವಿಧಾ ವೋಹರೀಯತಿ। ಯಥಾ ಚಾಯಂ ಭೇದೋ ವೋಹಾರತೋ, ಏವಮಿತರೇಪೀತಿ ತೇ ಕತಿಪಯೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಿವಿಧೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಏಕಸ್ಸ ಸತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಕುತೋ ಭೇದೋತಿ।

ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭೇದತೋತಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಇತರೇ ಸಮಥಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೀಲಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಮಥಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಸಮಥಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ವಾ ಯಾನದ್ವಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಲದ್ಧೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಆಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಯ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। **ಸಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ**ತಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಕದೇಸತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕದೇಸೋ ಹಿ ಪದಿಸ್ಸತಿ ಅವಯವಭಾವೇನ ಅಪದಿಸೀಯತೀತಿ ಪದೇಸೋ, ಅತ್ತನೋ ಸಮುದಾಯಂ ಪತಿ ಸಹ ಪದೇಸೇನಾತಿ **ಸಪ್ಪದೇಸೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ "ಸನಿದಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೯),

ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಚ ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸೀಲಾದಿಸಙ್ಗಾಹಕಾ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಏವಾತಿ ತದೇಕದೇಸೋ ಹೋತಿ।

ಸಜಾತಿತೋತಿ ಸಮಾನಜಾತಿತೋ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತವಿರತಿಆದಿಭೇದೇಸು ಸಮಾನಾಯ ಸೀಲಜಾತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಓನತಸಹಾಯೋ ವಿಯ ವಾಯಾಮೋ ಪಗ್ಗಹಕಿಚ್ಚಸಾಮಞ್ಞತೋ। **ಅಂಸಕೂಟಂ ದತ್ವಾ ಠಿತಸಹಾಯೋ ವಿಯ ಸತಿ** ಅಪಿಲಾಪನವಸೇನ ನಿಚ್ಚಲಭಾವಕರಣಸಾಮಞ್ಞತೋ। **ಸಜಾತಿತೋ**ತಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾದಿಭೇದೇಸು ಸಮಾನಾಯ ಸಮಾಧಿಜಾತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಿರಿಯತೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿಅನುರೂಪಕಿರಿಯತೋ। ತತೋ ಏವ ಹಿ "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಸಮಾಧಿಪರಿಕ್ಖಾರಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨) ಸತಿವಾಯಾಮಾನಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಪರಿಕ್ಖಾರಭಾವೋ ವುತ್ತೋ।

ಆಕೋಟೇನ್ತೇನ ವಿಯಾತಿ "ಅನಿಚ್ಚಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಸದಿಸೇನ ಕಿಚ್ಚೇನ ಸಮನ್ತತೋ ಕೋಟೇನ್ತೇನ ವಿಯ, "ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ, ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) **ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೇನ** ವಿಯ ಚ ಆದಾಯ ಊಹಿತ್ವಾ ದಿನ್ನಮೇವ ಪಞ್ಞಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮಾನಕಾಲತ್ತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಪುರಿಮಕಾಲಸ್ಸ ವಿಯ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। **ಸಜಾತಿತೋ**ತಿ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮) ಸಮಾನಾಯ ಪಞ್ಞಾಜಾತಿಯಾ। **ಕಿರಿಯತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಸದಿಸಂ ಕಿಚ್ಚಂ "ಕಿರಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬೇ ಪನ ಸಮಾಧಿಉಪಕಾರಕಂ ತದನುರೂಪಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ।

"ಸಬ್ಬಂ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬) ವಚನತೋ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಅಭಿಮುಖಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಞಾತಬ್ಬಾನಿ, ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ವಾ ಞಾಣೇನ ಞಾತಬ್ಬಾನೀತಿ **ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ**।

೫೭೯. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಭಾಗಾನೀತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಾನಭಾಗಾನಿ, ಸದಿಸರೂಪಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರನ್ತಿ ಅಭಿಸಮ್ಭವಿತುಂ ಸಾಧೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತರಂ, ಸತ್ತಿವಿಘಾತೇನ ದುರಧಿಗಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸನ**ನ್ತಿ ಕಣ್ಡಂ। **ಅತಿಪಾತೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಖಿಪೇಯ್ಯ। **ಕೋಟಿಯಾ**ತಿ ಕಣ್ಡಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ವಾಲಗ್ಗೇನ। **ಕೋಟಿ**ನ್ತಿ ವಾಲಸ್ಸೇವ ಕೋಟಿಂ। **ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಪಟಿಮುಖಭಾವೇನ ವಿಜ್ಝೇಯ್ಯ।

ಬಾಧಕಪಭವಸನ್ತಿನಿಯ್ಯಾನಲಕ್ಖಣೇಹಿ ವವತ್ಥಾನಂ **ಸಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನಂ**। **ದುರವಗಾಹತ್ಥೇನ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ**ತಿ ಓಳಾರಿಕಾ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾ। ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ, ಆಹಾರಾದೀಸು ಚ ಅಭಿಲಾಸೋ ಪಾಕಟೋ। ಪೀಳನಾದಿಆಯೂಹನಾದಿವಸೇನ ಪನ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಇದಮಸ್ಸ ಕಾರಣ"ನ್ತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಓಗಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ **ಗಮ್ಭೀರಾ**। ಸಣ್ಹಸುಖುಮಧಮ್ಮತ್ತಾ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾ ಸಭಾವತೋ ಏವ **ಗಮ್ಭೀರಟ್ಠೇನ ದುರವಗಾಹಾ**। ತೇನೇವ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಮಗ್ಗೇ ನತ್ಥಿ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾನಂ ಅನವಗಾಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಫಲನ್ತಿ ಅಪದಿಸೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ಫಲಾಪದೇಸತೋ"**ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೯)। ಮಗ್ಗೋಪಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಮ್ಪಾಪಕಭಾವತೋ "ಹೇತೂ"ತಿ ಅಪದಿಸೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ಹೇತುಅಪದೇಸತೋ"**ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೯)।

ಇತಿ ಏವಂ ಪಕಾರೇಹೀತಿ ಇತಿ ವಿಜಞ್ಞಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಇತಿಸದ್ದೇನ ವಿಜಾನನಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏವಂ ಪಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಏವಂ-ಸದ್ದೇನ ವಿಜಾನನಕಾರಣಭೂತೇನ ಏವ।

ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತೋವಿನಿಚ್ಛಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಸೋಳಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೬. ಪಞ್ಞಾಭೂಮಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೦. ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಯಾತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಯಥಾಧಿಗತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ। **ಭೂಮಿಭೂತೇಸೂ**ತಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತೇಸು। ಕಾಮಞ್ಚಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಸಮಞ್ಞಾ ಪಿತಾಪುತ್ತಸಮಞ್ಞಾ ವಿಯ ಅಪೇಕ್ಖಾಸಿದ್ಧಾ, ಹೇತುಫಲಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ವವತ್ಥಿತಾವಾತಿ "**ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಚೇವಾ**"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ। **ಆದಿಸದ್ದೇನಾ**ತಿ "ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಭೇದಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಆದಿಸದ್ದೇನ। **ಅವಸೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ,** ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ "**ತೇಸಂ ವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ**"ತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ನ ಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತಪದೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ವುತ್ತಞ್ಹೇತ**"ನ್ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ ಪನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಜರಾಮರಣಾದಯೋ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾತಿ? ಯತೋ ತೇ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಸ ಸಮನನ್ತರದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ನ ನಿಚ್ಚಂ ನ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ **ಅನಿಚ್ಚಂ**। ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತನ್ತಿ **ಸಙ್ಖತಂ**। ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಹಿತಮೇವ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ**। ಖಯನಸಭಾವಂ **ಖಯಧಮ್ಮಂ**। ವಯನಸಭಾವಂ **ವಯಧಮ್ಮಂ**। ವಿರಜ್ಜನಸಭಾವಂ ಪಲುಜ್ಜನಸಭಾವಂ **ವಿರಾಗಧಮ್ಮಂ**। ನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವಂ **ನಿರೋಧಧಮ್ಮಂ**। ಸೇಸಂ ಯದೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

೫೭೧. ಏತ್ಥಾತಿ ಏತೇಸು ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಸುತ್ತಪದೇಸು। **ಸಙ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಅತ್ಥಸಙ್ಖೇಪೋ।

ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾತಿ ಜಾತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಪಚ್ಚಯಾ। ಹೇತುಮ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ। **ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ**ತಿ ಯಾಯಂ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ, ಏಸಾ ಧಾತು ಏಸ ಸಭಾವೋ। ಸಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಉದ್ಧಞ್ಚ ಅವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ, ಮಜ್ಝೇ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ, ನ ತಥಾಗತೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತೋ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಠಿತಾ ಏವ। ಕೇವಲಂ ಪನ ಸಯಮ್ಭೂಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝನತೋ, "ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ತಥಾಗತೇನ ಅಧಿಗತೋ"ತಿ ಪವೇದನತೋ ಚ ತಥಾಗತೋ "ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ನ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ"ತಿ। ಸಾ ಏವ **ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾಭಾವತೋ ಏವಂ ಅವಬುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ, ಹೇತುನೋ ವಾ ತಥೇವ ಭಾವತೋ ಠಿತತಾತಿ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ**। ಜಾತಿ ವಾ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿ ಪವತ್ತಆಯೂಹನಸಂಯೋಗಪಲಿಬೋಧಸಮುದಯಹೇತುಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತೀತಿ ತದುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವೇನಸ್ಸಾ ಠಿತತಾ "**ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ**"ತಿ ಫಲಂ ಪತಿಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ಹೇತುಮೇವ ವದತಿ।

ಅಥ ವಾ ಧಾರೀಯತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಧಮ್ಮೋ, ತಿಟ್ಠತಿ ತತ್ಥ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಫಲನ್ತಿ ಠಿತಿ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ**। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ವಾ ಕಾರಣಂ, ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿಸಭಾವೋ, ಧಮ್ಮತೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ,** ಪಚ್ಚಯೋ। ತೇನಾಹ "ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೫)। ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ ಏವ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ**। ಸಾ ಏವ ಧಾತು "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಭಾವಸ್ಸ, ಹೇತುನೋ ವಾ ಅಞ್ಞಥತ್ತಾಭಾವತೋ "ನ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವಾಭಾವತೋ ನಿಯಾಮತಾ ವವತ್ಥಿತಭಾವೋತಿ **ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ**। ಫಲಸ್ಸ ವಾ

ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಸಮ್ಭವೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಠಿತತಾತಿ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ**। ಅಸತಿ ಅಸಮ್ಭವೋ ಧಮ್ಮೋ ನಿಯತತಾತಿ **ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾತಿ** ಏವಂ ಫಲೇನ ಹೇತುಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ತಂ** "ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ವುತ್ತಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಂ **ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣೇನ ಅಭಿಮುಖಂ ಬುಜ್ಝತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। **ಅಭಿಸಮೇತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ವೇವಚನಂ। ಆದಿತೋ ಕಥೇನ್ತೋ **ಆಚಿಕ್ಖತಿ,** ಉದ್ದಿಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಮೇವ ಉದ್ದೇಸಂ ಪರಿಯೋಸಾಪೇನ್ತೋ **ದೇಸೇತಿ**। ಯಥಾಉದ್ದಿಟ್ಠಮತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸನವಸೇನ ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪೇನ್ತೋ **ಪಞ್ಞಪೇತಿ**। ಪಕಾರೇಹಿಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೋ **ಪಟ್ಠಪೇತಿ**। ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಮತ್ಥಂ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸನವಸೇನ **ವಿವರತಿ ವಿಭಜತಿ,** ವಿವಟಞ್ಚ ವಿಭತ್ತಞ್ಚ ಅತ್ಥಂ ಹೇತುಧಾರಣದಸ್ಸನೇಹಿ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಉತ್ತಾನೀಕರೋತಿ**। ಉತ್ತಾನೀಕರೋನ್ತೋ ತಥಾಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ನಿಗಮನವಸೇನ **ಪಸ್ಸಥಾತಿ ಚಾಹ**।

೫೮೧. **ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಲಕ್ಖಣೋ, ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವಾ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧಾಪನಕಿಚ್ಚತಾಯ **ದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧನರಸೋ**। ನಿಬ್ಬಾನಗಾಮಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಥಭಾವತೋ **ಕುಮ್ಮಗ್ಗಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**।

ಸೋ ಪನಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಯಾವತ್ತಕೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಯಂ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಂ, ಅವಿಕಲೇಹೇವ ತೇಹಿ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ತದಙ್ಗೇನ ಚ ತಸ್ಸ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಅನೂನಾಧಿಕೇಹೇವಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ತಂ ಚಕ್ಖುರೂಪಾಲೋಕಮನಸಿಕಾರೇಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ಏತೇನ ತಂತಂಫಲನಿಪ್ಫಾದನೇನ ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ತಪ್ಪರತಾ **ತಥತಾ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಾಮಗ್ಗಿ**ನ್ತಿ ಸಮೋಧಾನಂ, ಸಮವಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ**ತಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನೇ ತಸ್ಸಾ ವಿತಥತಾ ಸಿಯಾ। **ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಪ್ಪಚ್ಚಯೇಹೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ನ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಚಕ್ಖುರೂಪಾಲೋಕಮನಸಿಕಾರೇಹಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ಅತ್ಥಿ, ಯದಿ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಸಾ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅಞ್ಞಥತಾ ನಾಮ ಸಿಯಾ, ನ ಚೇತಂ ಅತ್ಥೀತಿ **"ಅನಞ್ಞಥತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಚ್ಚಯತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ಪಚ್ಚಯಸಮೂಹತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೮೨. **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿ ತಾ**-ಸದ್ದೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥನ್ತರಂ ಯಥಾ ದೇವೋ ಏವ ದೇವತಾತಿ। **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಾ ಸಮೂಹೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ಸಮೂಹತ್ಥಂ **ತಾ**-ಸದ್ದಮಾಹ ಯಥಾ "ಜನಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಜನತಾ"ತಿ। ನನು ಚ "ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಸತಾ, ಆನನ್ದ, ಅತ್ಥೀತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ। ಕಿಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಚೇ ವದೇಯ್ಯ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೀಯ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೭) ಜಾತಿಸದ್ದಪಚ್ಚಯಸದ್ದಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇನ ಕಿಂ-ಸದ್ದೇನ ಇದಂಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾದಸ್ಸನತೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಸದ್ದಸ್ಸ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಹೇತ್ಥ "ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಪಚ್ಚಯತೋ ಜರಾಮರಣಸಮ್ಭವಪುಚ್ಛಾ ಸಮ್ಭವತಿ ವಿದಿತಭಾವತೋ, ಅಸಮ್ಭವತೋ ಚ, ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪನ ಪಚ್ಚಯಪುಚ್ಛಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಪಚ್ಚಯ-ಸದ್ದೇನ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾಯ ಇದಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಪಚ್ಚಯಪುಚ್ಛಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಾ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾ ಬಾಹಿರತ್ಥಸಮಾಸೇಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ತತೋ ಚ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥವಚನಿಚ್ಛಾಭಾವೇ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸಾಮಿವಚನಸಮಾಸೇ ಪನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಾ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಕಥಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸಸಮ್ಭವೋತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ವಚನಿಚ್ಛನ್ತರಭಾವತೋ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಚನಿಚ್ಛಾ ಹೇಸಾ "ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ ಏತ್ಥ। "ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಮತ್ತಪರಿಪುಚ್ಛಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಇದಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಸೇಸನತಾ, ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸನತಾ ಚ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಸಮಾಸವಿಕಪ್ಪೋ ಏತ್ಥ, ತತ್ಥ ಚ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ನ ಸಮಾಸನ್ತರದಸ್ಸನಂ ಸಾಮಿವಚನಸಮಾಸಬಾಧಕಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥಾಪಿ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ ನ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ? ಹೇತುಪ್ಪಭವಾನಂ ಹೇತು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೇ ಅಸಮ್ಭವತೋ, "ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಸ್ಸ ಅನುರೂಪೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ-ಸದ್ದೇನ

ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ “ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಜರಾಮರಣಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತೋತಿ ಇದಂ-ಸದ್ದೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನತೋ ಅಭಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಾಸಮ್ಭವತೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಅವತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಇದಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ತತೋ ಪರಿಚ್ಚಜನಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಸಾಮಿವಚನಸಮಾಸೋ ಏವ। ಏವಮ್ಪಿ ನ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯೋ ಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದತಾನುಪಪತ್ತೀತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಅತ್ಥನ್ತರಾಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

ಅಥ ವಾ ಪನ ಹೋತು ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿ। **ಭಾವೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅವಿನಾಭಾವಿಫಲಂ ಪತಿ ಹೇತುನೋ ಸತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯ-ಸದ್ದೋ ಜಾತಿಆದೀಸು ನಿರುಳ್ಹೋ। ತಞ್ಚ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಸತ್ತಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಅಞ್ಞಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಸತಾ ಅಞ್ಞಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ಸತ್ತಂ ಸಂ ನಾಮ, ಯಸ್ಸ ಸತೋ ಭಾವೋ, ತಂ ಅಸಂ ನಾಮ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ತಂ ಸತ್ತಂ ಸಭಾವಂ ಸತ್ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸತೋ ಭಾವೋ ಸತ್ತನ್ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಚ ಸಂ-ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಅಸಂ ಸಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಪಗೇವ ಸಂ-ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ। ಅಸತಿ ಚ ಸದಿತಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹೋತಿ ನ ಗಹಣತೋ ಸಂಸಿದ್ಧಿ। ಸದಿಸಕಪ್ಪನಾಯಞ್ಚ ಮಾಣವಕಸ್ಸ ಸೀಹಭಾವೋ ವಿಯ ನ ಅಸತೋ ಸಂ-ಸಭಾವತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸತ್ತಂ, ನ ಅಸತ್ತಂ। ನಾಪಿ ಯಸ್ಸ ತಂ ಸತ್ತಂ, ತದಸಂ, ತಸ್ಮಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಸರೂಪಂ ಸಭಾವನ್ತರೇಹಿ ವಿನಿವತ್ತಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಸಾಯನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಾಸಮ್ಭವೋ।

ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಹೇತುಅತ್ಥಭಾವತೋ ಜಾತಿಆದಿಪದಾನಂ ಏವಮೇವ ಹೇತುಭಾವವಾಚಕತಾಯ ಹೇತುಪಧಾನತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಹೇತುಪ್ಪಭವಾನಂ ಹೇತು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಕತ್ವಾ । ತಥಾ ಹಿ “ದಸಬಲಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾಗತೋ ಚತೂಹಿ ವೇಸಾರಜ್ಜೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಆಸಭಂ ಠಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಪರಿಸಾಸು ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ ಯಾವ ‘ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತೀ’”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧-೨೨) ಅನೇನ **ಸೀಹನಾದಸುತ್ತೇನ** ಪಕಾಸಿತೋ ಏವಮತ್ಥೋ। “ಕಿಂವಾದೀ ಪನಾಯಸ್ಮತೋ ಸತ್ಥಾ ಕಿಮಕ್ಖಾಯೀ”ತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಆಯಸ್ಮತಾ **ಅಸ್ಸಜಿತ್ಥೇರೇನ** -

> “ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪ್ಪಭವಾ, ತೇಸಂ ಹೇತುಂ ತಥಾಗತೋ ಆಹ।
> ತೇಸಞ್ಚ ಯೋ ನಿರೋಧೋ, ಏವಂವಾದೀ ಮಹಾಸಮಣೋ”ತಿ॥ (ಮಹಾವ॰ ೬೦; ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೨೮೬) -

ವುತ್ತೋ। ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ ಹೇತುಪ್ಪಭವಾನಂ ಹೇತು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

೫೭೪. **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ತಂ ತಂ ಕಾರಣಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಸಮ್ಮಾ**ತಿ ಅವಿಪರೀತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಕತ್ವಾ। ನಿಚ್ಚತೋ ಹಿ ಕಾರಣತೋ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಿಪರೀತೋ। ತೇನಾಹ **“ತಿತ್ಥಿಯ…ಪೇ॰… ನಿರಪೇಕ್ಖೋ”**ತಿ। “ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭; ಕಥಾ॰ ೨೧೪) ಏವಂ ವುತ್ತಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞೋ “ಪಚ್ಚಯತೋ ಖಣತೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೋ ಏಕೋ ಆಕಾರೋ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ತೇ “ಜಾತಿಆದೀನಂ ಹೇತವೋ ಜಾತಿಆದಯೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ **“ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀ”**ತಿಆದಿ। **ಗಮ್ಭೀರನಯಾಸಮ್ಭವತೋ**ತಿ ಗಮ್ಭೀರಾನಂ ನಯಾನಞ್ಚ ಅಸಮ್ಭವತೋ। **ಸದ್ದಭೇದತೋ**ತಿ ಸದ್ದವಿನಾಸತೋ ಸದ್ದಾಯೋಗತೋ। **ಸುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ** “ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿಆದಿಸುತ್ತಪದೇಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೨೦) ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ। ಅಯಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತೋ ಇದಾನಿಪಿ ದಸ್ಸೀಯತಿ। **ತಂ** ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಂ। **ವಿಹರಾಮಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಾಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಕಾಲೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವಿಹರಾಮೀತಿ ವಾ ಕಾಲವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ, ವಿಹಾಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸವಿಹಾರೇ। **ಪಚ್ಚಯಾಕಾರದಸ್ಸನೇನಾ**ತಿ ಯೇನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ। ಇಧ ಪನ ವೇದನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ "**ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವೇದಯಿತ**"ನ್ತಿಆದಿ। ವೇದನಾನಂಯೇವ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೇನ ವುತ್ತವಿಹಾರೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಏಕದೇಸಮೇವ ಪಸ್ಸತೋ ವಿಹಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ ಪದೇಸವಿಹಾರೋ ಜಾತೋ, ಅನನ್ತನಯಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಮನಸಿಕಾರೋ ಪಠಮಾಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧವಿಹಾರೋ। ತಞ್ಹಿ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರದಸ್ಸನನ್ತಿ ಏಕೇ। **ಪದೇಸವಿಹಾರಸುತ್ತವಿರೋಧೋ ಆಪಜ್ಜತಿ** ತಸ್ಸ ವೇದನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಮನಸಿಕಾರವಿಭಾವನತೋ।

ಲೋಕೋ ಸಮುದೇತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಲೋಕಸಮುದಯೋ,** ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಗಣೋ, ನ ಲೋಕಸಮುದಯಮತ್ತಂ। ತೇನಾಹ "**ಅನುಲೋಮಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ**"ತಿ। **ನತ್ಥಿತಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವೋ, ನರನ್ವಯವಿನಾಸೋ ಉಚ್ಛೇದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನತ್ಥಿತಾಸಹಚರಣತೋ ಪನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ನತ್ಥಿತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಪಚ್ಚಯಾನುಪರಮೋ** ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅತೀತಹೇತುಪಞ್ಚಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಏತರಹಿಫಲಪಞ್ಚಕಂ ವಿಯ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಮ್ಪಿ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಏತರಹಿಹೇತುಪಞ್ಚಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಆಯತಿಂಫಲಪಞ್ಚಕಮ್ಪಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ತೇನಾಹ "**ಪಚ್ಚಯಾನುಪರಮೇ ಫಲಾನುಪರಮತೋ**"ತಿ।

ತಂ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಂ **ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತೇ ನತ್ಥಿ** ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ। ಏಕತ್ತನಯಾದಯೋ ನಯಾ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನತೋ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತೇ ಕಥಞ್ಚಿಪಿ ನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಆಹ "**ನಯಚತುಕ್ಕಂ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತೇ ನತ್ಥೀ**"ತಿ।

೫೭೫. ಸಮಾನೇ ಕತ್ತರೀತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕತ್ತರಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಯ ಯೋ ಕತ್ತಾ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯನಕಿರಿಯಾಯ ಚ ಕತ್ತುಭೂತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ "ನ್ಹತ್ವಾ ಭುಞ್ಜತಿ, ಭುತ್ವಾ ಸಯತೀ"ತಿ। "**ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ**"ತಿ ಇದಞ್ಚ ತ್ವಾಸದ್ದನ್ತಾನಂ ಪದಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪುರಿಮಕಾಲಕಿರಿಯಾಯ ದೀಪನತೋ ವುತ್ತಂ, ನ ಇಧ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಪುರಿಮಕಾಲತ್ಥತ್ತಾ। ಏವಞ್ಹಿ "ಚಕ್ಖುಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನವಚನಂ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇನ ಸಂಸನ್ದೇಯ್ಯ। ಅಥ ವಾ ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಉಭಿನ್ನಂ ಕಿರಿಯಾನಂ ಸಮಕಾಲತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಯ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚಯನಕಿರಿಯಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋ, ತಥಾಪಿ ಫಲಕಿರಿಯಾಯ ಹೇತುಕಿರಿಯಾ ಪುರಿಮಕಾಲೋ ವಿಯ ವೋಹರಿತುಂ ಯುತ್ತಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ಹೇತುಫಲವವತ್ಥಾನಂ ಸುಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ ಉಪಚಾರಸಿದ್ಧಂ ಪುರಿಮಕಾಲಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ**"ತಿ। **ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿಕರೋ**ತಿ ವಾಕ್ಯತ್ಥಪಟಿವಿಞ್ಞತ್ತಿಕರೋ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ವಾಕ್ಯತ್ಥಾವಬೋಧೋ ಇಧ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಪಯುಜ್ಜಮಾನೋ** ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಾದಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಸಮಾನಸ್ಸ "ಕತ್ತು ಅಭಾವತೋ"ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫-೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೪; ೨.೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫) ಪಚ್ಚಯನಕಿರಿಯಾಯ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಯ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಕತ್ತಾತಿ ಸಮಾನಕತ್ತುಕತಾ ಲಬ್ಭತಿ।

"ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಉಪ್ಪಾದಸದ್ದಸ್ಸ ಭಾವಸಾಧನತಾಯ ಕಿರಿಯಾವ ವುತ್ತಾತಿ ಸಮಾನಕತ್ತುಲಕ್ಖಣೋ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ತೇನಾಹ "**ಸದ್ದಭೇದಂ ಗಚ್ಛತೀ**"ತಿ, ಅಪಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಚೇತ್ಥ ಪರಾವರಯೋಗೋ (ಪಾಣಿನೀ ೩.೪.೨೦) "ಅಪ್ಪತ್ವಾ ನದಿಂ ಪಬ್ಬತೋ, ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪಬ್ಬತಂ ನದೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ನಾಪಿ ಲಕ್ಖಣಹೇತುಆದಿಪಯೋಗೋ "ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಹೋತಿ, ಘತಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಬಲಂ ಜಾಯತೇ, 'ಧ'ನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ದಣ್ಡೋ ಪತಿತೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ನೇವೇತ್ಥ ಸದ್ದಭೇದೋ। ನ ಹಿ ಹತ್ಥತಲೇ ಆಮಲಕಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತಾನಂ ಮಹೇಸೀನಂ ವಚನೇ ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾನಂ ವಿಪ್ಪಲಾಪೋ ಅವಸರಂ ಲಭತಿ। ಲಭತು, ವಾಕ್ಯತ್ಥೇನ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿತೋ "ನ್ಹತ್ವಾ ಗಮನಂ, ಭುತ್ವಾ ಸಯನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯಾತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ನ ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇತಿ। ಯದಿಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪದತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ವಾಕ್ಯತ್ಥೋ ಪನ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಸದಾಳಿಮಾದಿವಾಕ್ಯಾನಿ ವಿಯ ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥತಾಯ ನಿರತ್ಥಕಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಾಮಪದೇ ವುತ್ತೇ ಅಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ “ಅತ್ಥಿ, ಹೋತಿ, ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏವರೂಪಾನಿ ಕಿರಿಯಾಪದಾನಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಞಾಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಹೋತಿಸದ್ದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಯಿಸ್ಸಾಮಾ”**ತಿ। **ಇಮೇಸೂತಿ** ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ದೇಸನಾಪಟಿಞ್ಞಾಪುಚ್ಛಾನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪದೇಸು। ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ, ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ “ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಮೇವ ಸಾಧುಕಂ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ಯದಿದಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩೭; ಸ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨; ಮಹಾವ॰ ೭)। ಗಮ್ಭೀರೋ ಚಾಯಂ, ಆನನ್ದ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೦) ಏವಮಾದೀಸುಪಿ ಏಕೇನಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಹೋತಿ-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ। **ಯೋಗಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ** ತಥಾ ಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। **“ನ ಚ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀ”**ತಿ ಇದಂ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ವಿನಾಸಸ್ಸ ವಿನಾಸೋ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಿನಾಸೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಯೇನ ಉಪ್ಪಾದೇನ ಉಪ್ಪಾದೋ ಉಪ್ಪಾದವಾ, ಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಾದವಾತಿ ಅನವಟ್ಠಾನಮೇವ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ಸಚೇ ಹೇಯ್ಯಾ”**ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಏವಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಪಾತುಭಾವೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ, ಇಧ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಚೋದನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಹೋತಿ, ಜಾಯತೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಚೋದನಾ ಕತಾ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ **“ನ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀ”**ತಿ।

೫೭೯. ಇಮೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ** । ಕೋ ಪನ ಸೋ ಭಾವೋತಿ ಆಹ **“ಭಾವೋ ಚ ನಾಮಾ”**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯೇನಾಕಾರೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಪಾತುಭಾವಹೇತೂ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೇ ವಿಕಾರೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಯಂ ಸಮಞ್ಞಾತಿ। **ತೇಸಂ** ವಾದೀನಂ **ತಂ** ಮಞ್ಞನಂ। **ಹೇತುವಚನತೋತಿ** ಹೇತುಭಾವವಚನತೋ।

೫೮೭. ಏತ್ಥಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪದೇ। ಸಮುಪ್ಪಾದಪಧಾನವಚನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಸಸತ್ತಿಕೋ ಹೇತು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅವಿಪರೀತಂ ಅತ್ಥಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಸಮುಪ್ಪಾದಸದ್ದಸ್ಸ ಭಾವಸಾಧನಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ತಥಾ ಇಧಾಪಿ **ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋಯೇವಾಯಂ** ವುತ್ತೋ, ನ ಹೇತೂತಿ ಯಾ **ಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಇಮಸ್ಸ** ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪದಸ್ಸ ಏವಂ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾಕಾರೇನ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವೂಪಸಮೇತಬ್ಬಾ ವಿನೋದೇತಬ್ಬಾ।

ದ್ವೇಧಾತಿ ಗಾಥಾಯ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬತೋ ಪಟಿಚ್ಚೋ ಚ ಸೋ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಚ, ಪಟಿಚ್ಚ ವಾ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಏವಾತಿ ಚ ಏವಂ ದ್ವೇಧಾ “ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ”ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋಪಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತೋತಿ।

ಪಚ್ಚಯತಾಯಾತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮೂಹತೋ। **ಪವತ್ತೋತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಸಮೂಹೋತಿ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋ। **ಪತೀಯಮಾನೋತಿ** ಞಾಣಗತಿಯಾ ಅಭಿಮುಖಂ ಉಪೇಯಮಾನೋ, ಅಭಿಸಮಿಯಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಚಾತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಹಿತಾಯ, ಲೋಕುತ್ತರಸುಖಾಯ ಚ। **ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ಏಕೇಕಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ। **ಸಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ** ಅಹೇತುತೋ, ವಿಸಮಹೇತುತೋ ಚ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯಾತಿ** ಅಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ, ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಭೂತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೇನ ಕೇನಚಿ ನ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಯ್ವಾಯಂ “ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ, ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಹೇತುಸಮೂಹೋ। **“ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ”**ತಿ ಏತೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದಸಮಞ್ಞಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ

“**ಯಥಾ ಲೋಕೇ**”ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ “ಪಿತ್ತಂ ಮಥಿತಂ, ಸೂರಾ ದಧಿ, ತಿಪುಸಂ ಜರೋ, ಸೇಮ್ಹೋ ಗುಳೋ, ಆಯು ಘತ”ನ್ತಿ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಫಲವೋಹಾರೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೭೮. ಪಟಿಚ್ಚ-ಸದ್ದೇ ಪಟಿ-ಸದ್ದೋ ಅಭಿಮುಖತ್ಥೋ, ಇಚ್ಚ-ಸದ್ದೋ ಗಮ್ಮತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಪಟಿಮುಖಮಿತೋ**”ತಿ। ಕಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಮುಖಂ, ಕೇನ ವಾ ಇತೋ, ಕೋ ವಾ ಇತೋತಿ ಚೋದನತ್ತಯೇ ಪಚ್ಛಿಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ “**ಹೇತುಸಮೂಹೋ**”ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠೇ ಹೇತುಸಮೂಹೋ ನಾಮ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗೀತಿ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪಟಿಮುಖಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನೇವ ಚ ಇತೋತಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠೋವಾಯಮತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ। **ಸಹಿತೇ**ತಿ ಸಮುದಿತೇ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತೇ। **ಸೋ**ತಿ ಹೇತುಸಮೂಹೋ। ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಇತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ।

ಪಾತುಭಾವಾಯಾತಿ ಉಪ್ಪಾದಾಯ। ಕಾಮಂ **ಪಾಳಿಯಂ** “ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಉದಾ॰ ೧; ಮಹಾವ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪; ವಿಭ॰ ೨೨೫) ಅವಿಜ್ಜಾವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಏಕಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮವತ್ಥುಆರಮ್ಮಣಾದಯೋ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಯೋ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾದಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಸಙ್ಖಾರುಪ್ಪಾದನೇ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಯೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನನ್ತಿ ಆಹ “**ಅವಿಜ್ಜಾದಿಏಕೇಕಹೇತುಸೀಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೇತುಸಮೂಹೋ**”ತಿ। **ಸಾಧಾರಣಫಲನಿಪ್ಫಾದಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ತಂಸಮೂಹಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಭಾವೇನ। **ಅವೇಕಲ್ಲಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅನೂನಭಾವೇನ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಹೇತುಸಮೂಹೇ ಏಕಚ್ಚಾಸಾಧಾರಣಞ್ಚೇತಂ ಫಲಂ, ಏಕಚ್ಚೇಹೇವ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಮುಖಗಮನಾಭಾವತೋ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥೋ ನ ಪರಿಪೂರೇಯ್ಯಾತಿ। **ಸಾಮಗ್ಗಿಅಙ್ಗಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅಙ್ಗಭೂತಾನಂ, ಸಮೂಹೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ । ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಚೇತಂ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹಿತತಾ ನಾಮ ವಿಸುಂ ಅಭಾವೋ, ನ ಹೇತುಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾತಿ ಆಹ “**ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿಧಮ್ಮೇ**”ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ।

೫೭೯. **ಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಸಮೂಹೋ। **ಅಞ್ಞೋಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ। **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ಲದ್ಧಾ। **ಸಮ**ನ್ತಿ ಅವಿಸಮಂ ಅವೇಕಲ್ಲೇನ। **ಸಹಾ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ। **ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇ। ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, **ತತೋಪಿ** ತಸ್ಮಾಪಿ। ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಮುನಿನಾ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ನ ಅಪಟಿಚ್ಚ** ಪಟಿಚ್ಚೇವಾತಿ ಅವಧಾರಣತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಗಾಥಾಯಂ ಏವ-ಕಾರೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏಕೇಕದೇಸನ್ತಿ ಫಲಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸೇಕದೇಸಂ, ಭಾಗಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾವೇನಾ**ತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ । ಸಬ್ಬಮೇತಂ ರೂಪಾರೂಪಕಲಾಪುಪ್ಪಾದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಾನುಸಾರವೋಹಾರಕುಸಲೇನಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನುಗತವೋಹಾರನಿಪುಣೇನ।

೫೮೦. ಪುರಿಮೇನ ಪದೇನಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಸ್ಸತಾದೀನ**ನ್ತಿ ಸಸ್ಸತಭಾವಾದೀನಂ, ಸಸ್ಸತವಾದಾದೀನಂ ವಾ। ಸಸ್ಸತಸಹಚರಿತಾ ಹಿ ವಾದಾಪಿ ಸಸ್ಸತಾದಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಯಥಾ “ದುಕ್ಖದೇಸನಾ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿ। **ಉಚ್ಛೇದಾದೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ವಿಘಾತೋ** ವಿನಾಸೋ, ಪಹಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞಾಯೋ**ತಿ ಅನ್ತದ್ವಯವಿರಹಿತಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪತ್ತಿ।

ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಾದೀನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ”ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧) **ಸಸ್ಸತವಾದೋ**। “ನತ್ಥಿ ಹೇತು, ನತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾಯಾ”ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೧, ೨೨೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧೨) **ಅಹೇತುವಾದೋ**।

ಪಕತಿ ಅಣುಕಾಲಾದಿವಸೇನ ಲೋಕೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ **ವಿಸಮಹೇತುವಾದೋ**। ಇಸ್ಸರಪುರಿಸಪಜಾಪತಿವಾದಾ **ವಸವತ್ತಿವಾದಾ**। ಅಹೇತುವಾದಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಸಭಾವನಿಯತಿ ಯದಿಚ್ಛಾವಾದಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಚಕ್ಖು ಏವ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಕಾರಣ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ **ವಿಸಮಹೇತುವಾದೋ**। ಇಸ್ಸರಾದಿವಾದೋ ಅಹೇತುವಾದನ್ತೋಗಧೋ। ಸಭಾವೇನೇವ ಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವಾದೋ "**ವಸವತ್ತಿವಾದೋ**"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕಿಂ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಮುಪ್ಪಾದಪದೇನ ಪರಿದೀಪಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಪರಿದೀಪನಸ್ಸ ಪನ ಅವಿಪರೀತಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಹತಾತಿ** ಅಬ್ಭಾಹತಾ। "**ಪುರಿಮಪುರಿಮಪಚ್ಚಯವಸೇನಾ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿನಿವತ್ತಕಂ ಹೇತುಫಲಪಬನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ "**ಕುತೋ ಉಚ್ಛೇದೋ**"ತಿ। ಉಚ್ಛೇದಾಭಾವಕಥನೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಉಚ್ಛೇದವಾದಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ। **ಸನ್ತತಿಂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ಹೇತುಫಲಪಬನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ದನೇನ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಭವತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಂ ಅನ್ತದ್ವಯಂ ಅನುಪಗ್ಗಮ್ಮ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅನುರೂಪಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಇಧ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ, ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಚ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ, ಭಿನ್ನಕಾಲತ್ತಾ ಚ **ಸೋ ಕರೋತಿ ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ವಾದಪ್ಪಹಾನಂ**। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಕಾರಕವೋಹಾರೋ, ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಪವತ್ತಿಯಂ ವೇದಕವೋಹಾರೋತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತತ್ಥೇವ ತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ **ಅಞ್ಞೋ ಕರೋತಿ ಅಞ್ಞೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ವಾದಪ್ಪಹಾನಂ**। ನ ಹಿ ಕತಸ್ಸ ವಿನಾಸೋ, ಅಕತಸ್ಸ ವಾ ಅಬ್ಭಾಗಮೋ ಅತ್ಥಿ। "ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸಾ"ತಿ ವೋಹಾರೇನ ಜನಪದನಿರುತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಣ್ಡಿತಾಪಿ ಲೋಕೇ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಆನೇತು, ನಾಮರೂಪಂ ಆಗಚ್ಛತೂ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋತ್ವೇವ ವೋಹರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಇತ್ಥೀ ಏವಾಯಂ, ಪುರಿಸೋ ಏವಾಯನ್ತಿ ಅಪರಿಞ್ಞಾತವತ್ಥುಕಾನಂ ಹೋತಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ವಿದ್ದಸುನೋ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ಜಾನನ್ತಸ್ಸ ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತತೋ ತತ್ಥ ಪರಮತ್ಥತೋ ನ ಅಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಆಹ "**ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಯಾ ಅನಭಿನಿವೇಸೋ**"ತಿ। **ಸಮಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯ। **ಅನತಿಧಾವನನ್ತಿ** ಅನತಿಕ್ಕಮನಂ। "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ "ಕೋ ಏತ್ಥ ಸತ್ತೋ, ಕಿಂ ರೂಪಂ, ಉದಾಹು ವೇದನಾದಯೋ"ತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾವಸೇನೇವ ಲೋಕಿಯೇಹಿ ವಿಯ ಲೋಕಿಯೋ ಅತ್ಥೋ ಸಮಞ್ಞಂ ಅವಿಲಙ್ಘನ್ತೇನ ವೋಹರಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಪಚ್ಚೇತುಮರಹತೀತಿ ಪಟಿಚ್ಚೋ। ಯೋ ಹಿ ನಂ ಪಚ್ಚೇತಿ ಅಭಿಸಮೇತಿ, ತಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ದುಕ್ಖವೂಪಸಮಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ಸಮ್ಮಾ, ಸಹ ಚ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಸಮ್ಪುಣ್ಣಮೇವ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ನ ವಿಕಲಂ। ಯೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ನ ಏಕೇಕಂ। ಇತಿ ಪಟಿಚ್ಚೋ ಚ ಸೋ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಚಾತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ**। ಅಥ ವಾ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಟಿಮುಖಂ ಇತ್ವಾ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಹಿತೇ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ**। ಪಟಿಮುಖಗಮನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಮೇವ। **ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ಚ ನ ವಿನಾ ತಾಯ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ, ಅಙ್ಗಭಾವಂ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಕಾರಣಬಹುತಾ ದಸ್ಸಿತಾ, "**ಸಹಿತೇ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಬಹುತಾ। ಉಭಯೇನಾಪಿ "ಏಕಂ ನ ಏಕತೋ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೧೭) ಪರತೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಾಸನನಯೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾ ನ ವಿನಾ ತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ** (ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧)। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಮುಪ್ಪಾದಪ್ಪಧಾನವಚನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಸಸತ್ತಿಕೋ ಹೇತೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ "ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಿಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "**ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ। ಸೋ ಚ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಪಚ್ಚಯ**"ನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಮಾಹ "**ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾ**"ತಿ। ಕಾರಣಸ್ಸ ಸಭಾವೇನ ತಪ್ಪಟಿಲಾಭಗತಿಯಾ ಪತ್ವಾ। ಕಥಂ ನ ವಿನಾ ತೇನ? ಸತಿ ಏವ

ತಸ್ಮಿಂ, ತಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಏವ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ಅಸತಿ, ನಿರೋಧತೋ ಚಾತಿ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದೋ ಯಥಾ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ ಏತೇ ಸದ್ದಾ ಭುಮ್ಮನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಜೋತನೀಯೇನ ಇದಂ-ಸದ್ದವಚನೀಯಸ್ಸ ಹೇತುಮತೋ ಹೇತುಆಯತ್ತಭಾವೇನ ಭಾವುಪ್ಪಾದುತ್ತರಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖೇನ ಯಾಯಸ್ಸ ತದಾಯತ್ತತಾ, ತಾಯ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಹೇತುಂ ವದನ್ತಿ, ಏವಂ ಗನ್ತ್ವಾ-ಸದ್ದನ್ತರವಚನೀಯೇನ ತಂವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯನಕಿರಿಯಾಕತ್ತುಹೇತುಮತೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನೇನ ಹೇತುಆಯತ್ತಭಾವೇನ ಸಮುಪ್ಪಾದುತ್ತರಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖೇನ ಯಾಯಸ್ಸ ತದಾಯತ್ತತಾ, ತಾಯ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಹೇತುಮಾಹ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಟಿಚ್ಚ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ"ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ಸಙ್ಖಾರಪಿಟಕೇ ವುತ್ತಂ। **ಸಮತ್ಥತಾ** ಚೇತ್ಥ ನಿದಾನಾದಿಭಾವೋ। ಸೋ ಚ ತದವಿನಾಭಾವಿಫಲಂ ಪತಿ ಸತ್ತಮೇವ। **ಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸಾ**ತಿ ಚ ಸಂಯೋಜನಾನುರೂಪತಾವಸೇನ ಜಾತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಾದಿಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ। **ಉಪ್ಪಾದೋ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋ, ನನು ಸಮಾನಕತ್ತುಕಾನಂ ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ ಈದಿಸೋ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋತಿ? "ಭುತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಕಸಿತ್ವಾ ವಪತೀ"ತಿಆದೀಸು ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಂ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಸಮಾನಾಪರಕಾಲೇ, ಅಸಮಾನಕತ್ತುಕೇ ಚ ದಸ್ಸನತೋ। ಸಮಾನಕಾಲೇ ತಾವ -

"ಅನ್ಧಕಾರಂ ನಿಹನ್ತ್ವಾನ, ಉದಿತಾಯಂ ದಿವಾಕರೋ।
ವಣ್ಣಪಞ್ಞಾವಭಾಸೇಹಿ, ಓಭಾಸೇತ್ವಾ ಸಮುಗ್ಗತೋ"ತಿ॥ -

ಉದಾಹರಣಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಮುಖಂ ಬ್ಯಾದಾಯ ಸಯತಿ, ಅಕ್ಖೀನಿ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಉದಾಹರನ್ತಿ। ಅಪರೇ "ನಿಸಜ್ಜ ಅಧೀತೇ, ಠತ್ವಾ ಕಥೇತೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ ಬ್ಯಾದಾನಪರಿವತ್ತನುತ್ತರಕಾಲಭಾವಿಸಯನದಸ್ಸನಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖಾ ಪುಬ್ಬುತ್ತರಕಾಲತಾ ಅತ್ಥಿ, ಸಾ ಚ ಭೇದಾನುಪಲಕ್ಖಣಾ ಕೇಹಿಚಿ ನ ಲಕ್ಖೀಯತಿ। "ನಿಸಜ್ಜ ಅಧೀತೇ, ಠತ್ವಾ ಕಥೇತೀ"ತಿ ಚ ಸಮಾನಕಾಲತಾಯಪಿ ಅಜ್ಝೇನಕಥನೇಹಿ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ನಿಸಜ್ಜಟ್ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ಪುಬ್ಬುತ್ತರಕಾಲತಾ ಸಮ್ಭಾವೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಾನಿಯೇವ ಉದಾಹರಣಾನಿ ಯುತ್ತಾನಿ। ಉದಯಸಮಕಾಲಮೇವ ಹಿ ತನ್ನಿವತ್ತನಿಯನಿವತ್ತನನ್ತಿ। ಅಪರಕಾಲೇ "ದ್ವಾರಮಾವರಿತ್ವಾ ಪವಿಸತಿ, ಆವರಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮತೀ"ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಡಕ್ಕಚ್ಚ ಪತಿತೋ ದಣ್ಡೋ"ತಿ ಉದಾಹರನ್ತಿ। ಅಭಿಘಾತಭೂತಸಹಜಾತಾಯ ಪನ ಅಭಿಘಾತಜಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮಾನಕಾಲತಾ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ಪುರಿಮಾನಿಯೇವ ಉದಾಹರಣಾನಿ ಯುತ್ತಾನಿ। ಪುರಿಮತಾವಚನಿಚ್ಛಾವಸೇನೇವ ಪನ ಲಕ್ಖಣಹೇತುಕಿರಿಯಾನಂ ಲಕ್ಖಣಹೇತುಭಾವವಚನಿಚ್ಛಾತಿ ಲಕ್ಖಣಭಾವತೋ ಪುರಿಮಕಾಲೋ ಇಚ್ಛೇವ "ನಿಹನ್ತ್ವಾನಾ"ತಿ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಏವಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯನಕಿರಿಯಾ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಯ ಪುರಿಮಿಕಾವಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚ-ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ। ತತ್ಥ ಯುತ್ತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಕತ್ತುದಸ್ಸನತೋ। ಇಧ ಪನ ತದಭಾವತೋ ನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ। ಇಧಾಪಿ ಅನುಮಾನತೋ ಸಿದ್ಧೋ। ಜರಾಮರಣಾದಿಕೋ ಕತ್ತಾ ಅತ್ಥೇವ "ಇತ್ವಾ ಕಿರಿಯತೋ ವಯ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ ಅವಸ್ಸಂ ಅನುಮಿಯಮಾನೇನ ಕತ್ತುನಾ ಈದಿಸೋ ಸದ್ದಪಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ಅಸಮಾನೇ ಪನ ಕತ್ತರಿ "ಪಿಸಾಚಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೧; ೨.೧೮೨; ಪು॰ ಪ॰ ೨೦೪) ಏವಮಾದಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ ತತ್ಥ ಪಿಸಾಚದಸ್ಸನಾದಿಪುರಿಸಬ್ಯಾಪಾರೋ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಪಚ್ಚಯನಂ ಪಚ್ಚಯಬ್ಯಾಪಾರೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲುಪ್ಪಾದನಂ, ತಞ್ಚ ಸತ್ವಂ ಸಮುಪ್ಪಾದೋವಾತಿ "ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ, ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾ"ತಿ ಪಚ್ಚಯನಸ್ಸ ಸಮುಪ್ಪಾದಹೇತುತಾಯ ಗಮಕೋ ಸಮಾನಸ್ಸ ಕತ್ತು ಅಭಾವೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ-ಸದ್ದೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯದಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ? ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಚಾರಿತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಯೋಯಂ ಸಮುಪ್ಪಾದ-ಸದ್ದವಿಭಾವಿತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದವಿಭಾವಿತೋ ಸಸತ್ತಿಕೋ ಹೇತು ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತಸ್ಸ ಸಮುಪ್ಪಾದಾಭಿಮುಖತಾಯ ಪಧಾನವಚನವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸಭಾವತ್ತಾ ತಥಾ ವುತ್ತೋತಿ।

ಕಿಂ ಪನ ಕಾರಣಂ ಸಮುಪ್ಪಾದಪಧಾನೇನ ವಚನೇನ ಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಹೇತು ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಪನ ಸಹೇತುಕೋ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಏವಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇನ ತಸ್ಸ ವಿಭಾವಿತತ್ತಾ। ಕಥಂ? ಯಥಾಹ -

"ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಪರಿವೀಮಂಸಮಾನೋ ಪರಿವೀಮಂಸತಿ 'ಯಂ ಖೋ ಇದಂ ಅನೇಕವಿಧಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಜರಾಮರಣಂ, ಇದಂ ನು ಖೋ ದುಕ್ಖಂ ಕಿಂ ನಿದಾನಂ ಕಿಂ ಸಮುದಯಂ ಕಿಂ ಜಾತಿಕಂ ಕಿಂ ಪಭವಂ, ಕಿಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ಹೋತಿ, ಕಿಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ನ ಹೋತೀ'ತಿ। ಸೋ ಪರಿವೀಮಂಸಮಾನೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾತಿ 'ಯಂ ಖೋ ಇದಂ...ಪೇ॰... ಇದಂ ಖೋ ದುಕ್ಖಂ ಜಾತಿನಿದಾನ'"ಮಿಚ್ಚಾದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) -

ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿದಾನಂ **ಪರಿವೀಮಂಸಸುತ್ತೇ** ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಜಾನನಞ್ಚ ನಿದಾನಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚಾಹ -

"ಪುಬ್ಬೇ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಬೋಧಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಏತದಹೋಸಿ 'ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಜಾಯತಿ ಚ ಜೀಯತಿ ಚ ಮೀಯತಿ ಚ ಚವತಿ ಚ ಉಪಪಜ್ಜತಿ ಚ, ಅಥ ಚ ಪನಿಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ। ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮ ಇಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯಿಸ್ಸತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾ'ತಿ...ಪೇ॰... ತಸ್ಸ ಮಯ್ಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಾ ಅಹು ಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಿಸಮಯೋ 'ಜಾತಿಯಾ ಖೋ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ಹೋತಿ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ'"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦) -

ಆದಿನಾ ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವೀಮಂಸಾಭಿಸಮಯಾ ವುತ್ತಾ। ಪಚ್ಚಯೋ ಹಿ ಞಾತಬ್ಬೋ। ತದಭಿಸಮಯಾಯತ್ತಞ್ಚ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಪಜಾನನನ್ತಿ ಯೋ ಚ ಞಾತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಪವೇದೇತಬ್ಬೋತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸದ್ದೋ ಯಂ ಯದಿದಂ ಸಮುಪ್ಪಾದಸದ್ದವಿಭಾವಿತಂ ದಿಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಂ, ತಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಚ್ಚೇವ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯವಿಭಾವನತ್ಥಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಭವತಿ ಹಿ ಞಾತುಂ, ಪವೇದೇತುಞ್ಚ ಇಚ್ಛಿತಭಾವೇನ ಪಧಾನಸ್ಸಾಪಿ ಕೇನಚಿ ವಿಸೇಸೇನ ಞಾತಬ್ಬತಾಯ ಅಪ್ಪಧಾನಭಾವೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಯಥಾ "ಕೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಯಸ್ಸ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀನಾನಿ। ಕೋ ದೇವದತ್ತೋ, ಯಸ್ಸ ಉಚ್ಚತರಾನಿ ಗೇಹಾನೀ"ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯನಪವೇದನಟ್ಠೇನ ನಿದ್ದೇಸೇ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಪಚ್ಚನೀಯತಾಯ ಞಾತಬ್ಬಭಾವೇನ "ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ।

ಯೋ ಚಾಯಂ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿಕೋ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಸೋ ಚ ಸಕಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಮೂಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪವೇದನಾಯ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇಪಿ "ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವಂ-ಸದ್ದೇನ ಸಮುಗ್ಘಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ತಂಸಮುದಯಾಭಿಮುಖೇ ಕತ್ವಾ ನಿಗಮಿತಾ ಪಚ್ಚಯಾ। **ಪಟಿಪದಾಸುತ್ತೇಪಿ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩) "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಗಹಿತಂ ದುಕ್ಖಂ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಂ, ಅಥ ಖೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಾತಿ। ಯಥಾ ಚ "ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫), ಪಞ್ಚಞಾಣಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫) ಅಙ್ಗಞಾಣಪಟಿವೇದನತ್ಥತ್ತಾ ದೇಸನಾಯ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಪಧಾನೇಹಿ ಸದ್ದೇಹಿ ಅಙ್ಗಞಾಣಪಟಿವೇದನಂ ಕತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಸಮುಪ್ಪಾದಪಧಾನೇನ ಸದ್ದೇನ ಪಚ್ಚಯಪಟಿವೇದನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೫೮೧. ಯಾ ಪನಾಯಂ ತನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ**ತಿ ಠಪಿತಾ, ದೇಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ತನನತೋ ತನ್ತಿ, ಗನ್ಥೋ। "ಕಿಂ ವಾದೀ, ಭನ್ತೇ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೇನ "ವಿಭಜ್ಜವಾದೀ, ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ) ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸಾವಕಾ ವಿಭಜ್ಜವಾದಿನೋ। ತೇ ಹಿ ಸತ್ಥಾರಾ ವೇನಯಿಕಾದಿಭಾವಂ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ ಅನುವದನ್ತಿ, ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀನಂ, ಚೀವರಾದೀನಞ್ಚ ಸೇವಿತಬ್ಬಾಸೇವಿತಬ್ಬಭಾವಂ। ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದವಾದೇ ವಾ ವಿಭಜ್ಜ ವದನ್ತಿ। "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ"ತಿಆದೀನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰

೧.೩೧) ಠಪನೀಯಾನಂ ಠಪನತೋ, ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಸ್ಸ ಸಸ್ಸತಸ್ಸ, ರಾಗಾದಿಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಉಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಚ ವಚನತೋ, ನ ಪನ ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾದಿಕೇ ತಯೋ ಪಞ್ಹೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣೀಯಮೇವ ವದನ್ತಿ। ವಿಭಜ್ಜವಾದೀನಂ ಮಣ್ಡಲಂ ಸಮೂಹೋ **ವಿಭಜ್ಜವಾದಿಮಣ್ಡಲಂ**। ವಿಭಜ್ಜವಾದಿನೋ ವಾ ಭಗವತೋ ಪರಿಸಾ **ವಿಭಜ್ಜವಾದಿಮಣ್ಡಲ**ನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ, ವಿಭಜ್ಜ ವಾ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದೇ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಾಭೂತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದೇಸನತೋ ಭಗವಾ, ತದನುವಾದತೋ ತಸ್ಸ ಸಾವಕಾ ಚ **ವಿಭಜ್ಜವಾದಿನೋ**ತಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಂ।

ಓತರಿತ್ವಾತಿ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ, ವಿಭಜ್ಜವಾದೀ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಸಯಂ ಅವಿಭಜ್ಜವಾದೀ ಸಮಾನೋ ವಿಭಜ್ಜವಾದೀನಂ ಅನ್ತರೇ ಠಾನಮತ್ತೇನ ವಿಭಜ್ಜವಾದಿಮಣ್ಡಲಂ ಓತಿಣ್ಣೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಆಚರಿಯೇಹಿ ಅವುತ್ತವಿಪರೀತತ್ಥದೀಪನೇನ ತೇ **ನಅಬ್ಭಚಿಕ್ಖನ್ತೇನ**। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಮ್ಪಿ ಹೇತು ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತೋ, ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಪುಗ್ಗಲವಾದಾದಿಕೇ ಚ ವದನ್ತೋ ಸಕಸಮಯಂ ವೋಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ, ತಥಾ **ಅವೋಕ್ಕಮನ್ತೇನ**। **ಪರಸಮಯಂ** ದೋಸಾರೋಪನಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹೇನ **ಅನಾಯೂಹನ್ತೇನ**। "ಇದಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪರಸಮಯಂ ಅಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇನ್ತೇನಾತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। "ತಥಾಹಂ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಿತಂ ಆಜಾನಾಮಿ, ಯಥಾ ತದೇವಿದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತಿ ಅನಞ್ಞ"ನ್ತಿಆದೀನಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೯೬) ವದನ್ತೋ ಸುತ್ತಂ ಪಟಿಬಾಹತಿ ನಾಮ, ತಥಾ **ಅಪಟಿಬಾಹನ್ತೇನ**। "ತಥಾಹಂ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸಿತಂ ಆಜಾನಾಮಿ, ಯಥಾ ಯೇಮೇ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ, ತೇ ಪಟಿಸೇವತೋ ನಾಲಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪; ಪಾಚಿ॰ ೪೧೭, ೪೧೮), ಸುಪಿನನ್ತೇ ಕತೋ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಆಪತ್ತಿಕರೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿಂ ವದನ್ತೋ ವಿನಯಂ ಪಟಿಲೋಮೇತಿ ನಾಮ, ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ತಂ **ಅನುಲೋಮೇನ್ತೇನ**। ಪಟಿಲೋಮೇನ್ತೋ ಹಿ ಕಮ್ಮನ್ತರಂ ಭಿನ್ದನ್ತೋ, ಧಮ್ಮತಞ್ಚ ವಿಲೋಮೇನ್ತೋ ಕುತೋ ಕಿಲೇಸವಿನಯಂ ಅನುಲೋಮೇತಿ। **ಸುತ್ತೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭ ಆದಯೋ; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೮೦) ವುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಪದೇಸೇ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ** ವುತ್ತೇ ಸುತ್ತಸುತ್ತಾನುಲೋಮಆಚರಿಯವಾದಅತ್ತನೋಮತಿಮಹಾಪದೇಸೇ **ಓಲೋಕೇನ್ತೇನ**। ತದೋಲೋಕನೇನ ಹಿ ಸುತ್ತೇ, ವಿನಯೇ ಚ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ ನಾತಿಧಾವತಿ।

ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಾಳಿಂ। **ಅತ್ಥ**ನ್ತಿ ತದತ್ಥಂ। ಹೇತು, ಹೇತುಫಲಾನಿ ವಾ ಅಯಮೇತ್ಥ ಹೇತು **ಧಮ್ಮೋ,** ಇದಮೇತ್ಥ ಹೇತುಫಲಂ **ಅತ್ಥೋ**ತಿ। **ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಾ ಧಮ್ಮತಂ। ಯಥಾ ಏಕೇ "ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಗಾಹೇನ್ತಾ "ನಿಚ್ಚೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಧಮ್ಮಂ ಮಿಚ್ಛಾ ದೀಪೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಅದೀಪೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಪತಿ ಕಾರಣಸ್ಸ ವವತ್ಥಿತಸಭಾವಂ ದೀಪೇನ್ತೇನ। ಯಥಾ ಚ ಏಕೇ "ಅನಿರೋಧಂ ಅನುಪ್ಪಾದ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಗಾಹೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಗಾಹೇ ಅಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅವಿಪರೀತಂ **ಅತ್ಥಂ ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತೇನ**। "ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪುನ "ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದೀಹಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೭) **ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನ** । "ಸಙ್ಖಾರಾ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಭವೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಣ್ಹಾ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪಾದಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನಾತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ಪಕತಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಧಾನಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಮೇವ।

ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಂ। **ಸತ್ತೋ**ತಿ ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಸತ್ತಸುಞ್ಞೇಸು ಪನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸತ್ತವೋಹಾರೋ, ಸತ್ತತ್ಥಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿ ಚ। **ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಮೇವ ಚಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಏವ ಚ, **ಮ**-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋಯೇವ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಮಾತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ, ದುಕ್ಕರತ್ತಾ ಚ **ಪತಿಟ್ಠಂ ನಾಧಿಗಚ್ಛಾಮೀ**ತಿ ಯತ್ಥ ಠಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾ ಸುಕರಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸಾ ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತಂ ತಂ ನಯಂ ಅತ್ತನೋಯೇವ ಞಾಣಬಲೇನ ನಾಧಿಗಚ್ಛಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಸ್ಸಯಂ ಪನ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೋ

“**ಸಾಸನಂ ಪನಿದ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಧ ಸಾಸನನ್ತಿ ಪಾಳಿಧಮ್ಮಮಾಹ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಮೇವ ವಾ। ಸೋ ಹಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮಾದಿನಾನಾದೇಸನಾನಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತೋ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅಜ್ಜಾಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ತದಟ್ಠಕಥಾಸಙ್ಖಾತೋ ಚ **ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಮಗ್ಗೋ**। “ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾ”ತಿ ಆದರಜನನೇ, ಉಸ್ಸಾಹನೇ ಚ ಕಿಂ ಪಯೋಜನನ್ತಿ ಚೇ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ವುತ್ತಞ್ಹೇತ**”ನ್ತಿಆದಿ। **ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಅತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾ ವಾ ನ ನಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅಟ್ಠಿಗತಂ ವಿಯ ಕರೋನ್ತೋ ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ। ಪುಬ್ಬಕಾಲತೋ ಅಪರಕಾಲೇ ಭವಂ **ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಂ**। **ವಿಸೇಸ**ನ್ತಿ ಪಠಮಾರಮ್ಭತೋ ಪಭುತಿ ಖಣೇ ಖಣೇ ಞಾಣವಿಸೇಸಂ, ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯವಿಸೇಸಞ್ಚ ಲಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೮೭. **ದೇಸನಾಭೇದತೋ**ತಿ ದೇಸನಾವಿಸೇಸತೋ। ಅತ್ಥತೋ, ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ, ಏಕವಿಧಾದಿತೋ ಚ **ಅತ್ಥಲಕ್ಖಣೇಕವಿಧಾದಿತೋ । ಅಙ್ಗಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾನಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ವವತ್ಥಾನದಸ್ಸನತೋ।

ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಕಿಲೇಸವಟ್ಟಾನಂ ಮೂಲಕಾರಣತ್ತಾ, ಆದಿತೋ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಮೂಲಂ। ತತ್ಥ ವಲ್ಲಿಯಾ ಮೂಲೇ ದಿಟ್ಠೇ ತತೋ ಪಭುತಿ ವಲ್ಲಿಹರಣಂ ವಿಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಮೂಲೇ ದಿಟ್ಠೇ ತತೋ ಪಭುತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾತಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಾ ನ ಕಾತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಭಗವತೋ ಇದಮೇವ ದಿಟ್ಠಂ, ಇದಂ ಅದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವಿಭಜನೀಯಂ ಅತ್ಥಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಮೂಲತೋ ಪಭುತಿ ಪನ ವಲ್ಲಿಹರಣಂ ವಿಯ ಮೂಲತೋ ಪಭುತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಬೋಧನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವಾ ಬೋಧೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಮೂಲಾದಿದಸ್ಸನಸಾಮಞ್ಞಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಮಾತಿ -

> “ಸ ಖೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಮಾರೋ ವುದ್ಧಿಮನ್ವಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕಮನ್ವಾಯ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಸಮಪ್ಪಿತೋ…ಪೇ॰… ರಜನೀಯೇಹಿ। ಸೋ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಿಯರೂಪೇ ರೂಪೇ ಸಾರಜ್ಜತಿ, ಅಪ್ಪಿಯರೂಪೇ ರೂಪೇ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ, ಅನುಪಟ್ಠಿತಕಾಯಸತಿ ಚ ವಿಹರತಿ ಪರಿತ್ತಚೇತಸೋ, ತಞ್ಚ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಂ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ, ಯತ್ಥಸ್ಸ ತೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪರಿಸೇಸಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಅನುರೋಧವಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವಾ, ಸೋ ತಂ ವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ ಅಭಿವದತಿ, ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೮) -

ಏವಂ ವುತ್ತಸ್ಸ। ಏವಂ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ। ತಸ್ಸ **ಅಭಿನನ್ದತೋ**ತಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ನನ್ದತೋ। **ಅಭಿವದತೋ**ತಿ “ಅಹೋ ಸುಖಂ, ಅಹೋ ಸುಖ”ನ್ತಿ ವಚೀಭೇದಕರಣಪವತ್ತಾಯ ಬಲವತಣ್ಹಾಯ “ಅಹಂ, ಮಮಾ”ತಿ ಅಭಿವದತೋ। ತತೋ ಬಲವತಿಯಾ ಮೋಚೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ **ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೋ**। ತತೋಪಿ ಬಲವತೀ ಪನ ಉಪಾದಾನಭೂತಾ ತಣ್ಹಾ **ನನ್ದೀ**। ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿನನ್ದನಾದಿನಾ ತಣ್ಹಾ ವುತ್ತಾ, ನನ್ದಿವಚನೇನ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಉಪಾದಾನಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ನನ್ದಿತಾತದವಿಪ್ಪಯೋಗತಾಹಿ, ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಭಾವೇಹಿ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿಆದಿಕಞ್ಚ ತತ್ಥೇವ **ಮಹಾತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಯಸುತ್ತೇ** ವುತ್ತಂ।

ವಿಪಾಕವಟ್ಟಭೂತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿಫಸ್ಸಾದಿಕೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಓಜಂ ಸನ್ಧಾಯ “**ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತಣ್ಹಾನಿದಾನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ವಟ್ಟೂಪಥಮ್ಭಕಾ ಪನ ಇತರೇಪಿ ಆಹಾರಾ ತಣ್ಹಾಪಭವೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ “**ತಣ್ಹಾನಿದಾನಾ**”ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟನ್ತಿ।

೫೮೩. ತತೋ ತತೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಸು ದೇಸನಾಸು ತತೋ ತತೋ ದೇಸನತೋ। **ಞಾಯಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಞಾಯೋತಿ** ಮಗ್ಗೋ, ಸೋ ಏವ ವಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ "ಅರಿಯೋ ಚಸ್ಸ ಞಾಯೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಸುದಿಟ್ಠೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೧; ೫.೧೦೨೪) ವಚನತೋ। ಸಯಮೇವ ಹಿ ಸೋ ಸಮನ್ತಭದ್ದಕತ್ತಾ ತಥಾ ತಥಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬತ್ತಾ ತಾಯ ತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। **ಚತುಬ್ಬಿಧಗಮ್ಭೀರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಧಿಗಮನೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಮನ್ತಭದ್ದಕತಾ, ದೇಸನಾವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ದೇಸನಾನಂ ಸಮಾನಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ ವತ್ತುಕಾಮೋ ಆಹ **"ವಿಸೇಸತೋ"**ತಿ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಅಸ್ಸ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ, **ಅಸ್ಸ** ವಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದೇಸನಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಪವತ್ತಿಕಾರಣವಿಭಾಗೋ** ಅವಿಭತ್ತಸಭಾವಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋವ, ಕಾರಣನ್ತಿ ವಾ ಗಹಿತಾನಂ ಪಕತಿಆದೀನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಞ್ಚ ಅಕಾರಣತಾ, ಕಾರಣತಾ ಚ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾ ಕೇಚಿ ಅಕಾರಣಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಯಥಾಸಕೇಹಿ ಅನುರೂಪೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾದಿ**ಪವತ್ತಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ,** ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪವತ್ತಿಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಆದಿ, ತತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಿಯಾ **ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ,** ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾದಿವಸೇನ ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾನುಪುಬ್ಬಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ। ಇತರಾಸಂ ತದತ್ಥತಾಸಮ್ಭವೇಪಿ ನ ತಾಸಂ ತದತ್ಥಮೇವ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥನ್ತರಸಬ್ಭಾವತೋ। ಅಯಂ ಪನ ತದತ್ಥಾ ಏವಾತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ತದತ್ಥತಾ ವುತ್ತಾ।

ಅನುವಿಲೋಕಯತೋ ಯೋ ಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾವಬೋಧಸಙ್ಖಾತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿವೇಧೋ ಪವತ್ತೋ, ತದನುಸಾರೇನ ತದನುಗಮೇನ ಜರಾಮರಣಾದಿಕಸ್ಸ ಜಾತಿಆದಿಕಾರಣಂ ಯಂ ಅಧಿಗತಂ, ತಸ್ಸ ಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ಪಟಿಲೋಮದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ। ಅನುವಿಲೋಕಯತೋ ಪಟಿಲೋಮದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ದೇಸೇನ್ತೋಪಿ ಹಿ ಭಗವಾ ಕಿಚ್ಛಾಪನ್ನಂ ಲೋಕಂ ಅನುವಿಲೋಕೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗ...ಪೇ॰... ಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದೇಸೇಸೀತಿ। ಆಹಾರತಣ್ಹಾದಯೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಾ, ಸಙ್ಖಾರಾವಿಜ್ಜಾ ಅತೀತದ್ಧಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಯಾವ ಅತೀತಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಅತಿಹರಿತ್ವಾ"**ತಿ। ಆಹಾರಾ ವಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ, ತಣ್ಹಾದಯೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ , ಸಙ್ಖಾರಾವಿಜ್ಜಾ ಅತೀತೋತಿ। ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಪನ ಫಲಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತನ್ನಿದಾನದಸ್ಸನವಸೇನ ಫಲಕಾರಣಪರಮ್ಪರದಸ್ಸನಂ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಆಹಾರಾ ಪುರಿಮತಣ್ಹಾಯ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅದ್ಧಾ, ತಣ್ಹಾದಯೋ ಅತೀತೋ, ಸಙ್ಖಾರಾವಿಜ್ಜಾ ತತೋಪಿ ಅತೀತತರೋ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಅನಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋತಿ। **ಯಾವ ಅತೀತದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಯಾವ ಅತೀತತರಂ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋತಿ। ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಆಹಾರಕಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ "ಆಹಾರೇತೀತಾಹಂ ನ ವದಾಮಿ...ಪೇ॰... ಏವಂ ಪನ ಮಂ ಅವದನ್ತಂ ಯೋ ಏವಂ ಪುಚ್ಛೇಯ್ಯ 'ಕಿಸ್ಸ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ'ತಿ, ಏಸ ಕಲ್ಲೋ ಪಞ್ಹೋ, ತತ್ರ ಕಲ್ಲಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨) ವಚನತೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಫಸ್ಸಚೇತನಾನಂ, ತಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುತ್ತಾ ಚ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ। ತೇನ ಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತರೂಪಕಾಯಸ್ಸ, ತಞ್ಚ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮವಿಞ್ಞಾಣಾಯೂಹನಂ ಹೋತಿ। ಭೋಜನಞ್ಹಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ, ರಾಗಾದೀನಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸಙ್ಗಹಿತಾ ಆಹಾರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅದ್ಧಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪರಿಯಾಯೇ ಪುರಿಮೋಯೇವ ಅತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋ।

ಅತೀತದ್ಧತೋ ಪಭುತಿ "ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨) ಅತೀತೇ, ತತೋ ಪರಞ್ಚ ಹೇತುಫಲಪಟಿಪಾಟಿಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತಾನಂ ಆಹಾರಾನಂ ನಿದಾನದಸ್ಸನವಸೇನ ಆರೋಹಿತ್ವಾ ನಿವತ್ತನೇನ ವಿನಾ ಅಬುಜ್ಝನ್ತಾನಂ ತಂಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಾ ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಾಗತದ್ಧಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಪಭುತೀತಿ** ಅನಾಗತಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। **ಅನಾಗತದ್ಧಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತದ್ಧುನೋ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾನಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಹೇತುಫಲಪರಮ್ಪರಾಯ ತಸ್ಸ ಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ, ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ಚ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದಿ ಪವತ್ತಾ ದೇಸನಾ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾ, ತತೋ ಏವ ತಿಸನ್ಧಿ ಚತುಸಙ್ಖೇಪಾ। ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದಿ ಪವತ್ತಾ ದೇಸನಾ ಅಟ್ಠಙ್ಗಾ ದ್ವಿಸನ್ಧಿ ತಿಸಙ್ಖೇಪಾ। ಮಜ್ಝತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ಪವತ್ತಾ ದೇಸನಾ ಛಳಙ್ಗಾ ದ್ವಿಸನ್ಧಿ ತಿಸಙ್ಖೇಪಾ। "ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತಿ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩, ೫೭) ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ಪವತ್ತಾ ದೇಸನಾ ಏಕಸನ್ಧಿ ದ್ವಿಸಙ್ಖೇಪಾ। ಏವಂ ಅಯಂ ಅನೇಕಙ್ಗಾ ಏವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾ ಆಗತಾ। ಏಕಙ್ಗವಸೇನಾಪಿ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾ ಲಬ್ಭತೇವ। ಯಥಾಹ -

> "ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುತವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂಯೇವ ಸಾಧುಕಂ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ 'ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ'ತಿ। ಸುಖವೇದನಿಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಫಸ್ಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖವೇದನಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೨) -

ಆದಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ತಕೋ ಏವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ಏಕಙ್ಗಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತೀತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಇದಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಕಂ ಫಲಂ ಹೋತಿ। **ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಕಂ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಅಭಾವೇ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅಭಾವಸ್ಸ, ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ವಚನೇನ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೇ ನಿಯಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಏವ, ನ ಅಸತಿ, ಇಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾ ಏವ, ನ ನಿರೋಧಾ"ತಿ। ತೇನೇತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಅನ್ತೋಗಧನಿಯಮಂ ಇಧ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿರೋಧೋತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ವಿರಾಗಾಧಿಗಮೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಅವಿಜ್ಜಾಯತ್ವೇವ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ"ತಿಆದಿ (ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೩)। ನಿರೋಧವಿರೋಧೀ ಚ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಯೇನ ಸೋ ಉಪ್ಪಾದವಿರೋಧಿಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ "ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ, ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಅನಿರೋಧೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ನಾಮ, ಸೋ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥಿಭಾವೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಇದಮೇವ ಹಿ ಲಕ್ಖಣಂ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ "ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವದನ್ತೇನ ಪರೇನ ಪುರಿಮಂ ವಿಸೇಸಿತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಧರಮಾನತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಮಗ್ಗೇನ ಅನಿರುದ್ಧಭಾವಞ್ಚಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಇದಂ ನ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ಇದಂ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ (ಉದಾ॰ ೨) ದ್ವಿಧಾಪಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಂ ವದನ್ತೇನ "ಅವಿಜ್ಜಾಯತ್ವೇವ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೩) ನಿರೋಧೋ ಏವ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಿ ನಿರೋಧೋ ಏವಾತಿ ನತ್ಥಿಭಾವವಿರುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಅನಿರೋಧೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ಅನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇನ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಾದಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। ತತೋ ನ ಇಧ ಅತ್ತಲಾಭಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಅಥ ಖೋ ಅನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋತಿ ಏವಮೇತಂ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯವಚನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಸಾತ್ಥಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕೋ ಪನಾಯಂ ಅನಿರೋಧೋ ನಾಮ, ಯೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ? ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೋ, ಅನಿಬ್ಬತ್ತಿತಫಲತಾಪ್ಪಹೀನಾರಹತಾಹಿ ಫಲುಪ್ಪಾದನಾರಹತಾ ಚ। ಯೇ ತೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಭಾವೋ, ಯೇ ಪನ ನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಯಾನಿ ತೇಸು ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಅಖೀಣಾಸವಾನಂ, ತೇಸಂ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತಾ ಚ। ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾನುಸಯತಾಯ ಹಿ ಸಸಂಯೋಜನಾಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

> "ಯಾಯ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತಸ್ಸ ಬಾಲಸ್ಸ, ಯಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸಮುದಾಗತೋ, ಸಾ ಚೇವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಬಾಲಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ಸಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲೋ ಅಚರಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯ, ತಸ್ಮಾ ಬಾಲೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಕಾಯೂಪಗೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಕಾಯೂಪಗೋ ಸಮಾನೋ ನ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣೇನಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯) -

ಆದಿ। ಖೀಣಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಉಪಾದಾನಭವಾನಂ ನ ಸಮ್ಭವೋತಿ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನೇವಾಹ -

> "ಛನ್ನನ್ತ್ವೇವ, ಫಗ್ಗುನ, ಫಸ್ಸಾಯತನಾನಂ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ ಫಸ್ಸನಿರೋಧೋ, ಫಸ್ಸನಿರೋಧಾ ವೇದನಾನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨) -

ಆದಿ। ನ ಹಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮತೋ ಉದ್ಧಂ ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಸಳಾಯತನಾದೀನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ನತ್ಥಿತಾ, ನಿರೋಧಸದ್ದವಚನೀಯತಾ, ಖೀಣಸಂಯೋಜನತಾತಿ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ। ಅಪಿಚ ಚಿರಕತಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಿತಫಲತಾಯ, ಅಪ್ಪಹೀನಾರಹತಾಯ ಚ ಫಲಾರಹಂ ಸನ್ತಂ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಫಲಂ, ನಾಪಿ ಪಹೀನಾರಹನ್ತಿ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಫಲಾರಹಭಾವೋ ಅನಿರೋಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಅನಿರುದ್ಧಭಾವೇನೇವ ಹಿ ಯೇನ ವಿನಾ ಫಲಂ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಂ ಕಾರಣಂ ಅತೀತಾದಿಪಿ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಏವ ಚ ಅವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಅನಾಪನ್ನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪಾದೋ ಕಾಲಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅನಿವತ್ತಿತಾಯ ಏವ "ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ವಿಯ ಪಗೇವ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಯಾ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಅಭಿಮುಖತಾ, ಸಾ "ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತದಾ ಹಿ ತತೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ತದವತ್ಥಂ ಕಾರಣಂ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಉಪ್ಪತಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಅತದವತ್ಥನ್ತಿ ತದವತ್ಥತಾ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ **"ಸತೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಮತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ವದನ್ತೋ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉಪ್ಪಾದಾ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ, ಅಸಬ್ಬಕಾಲಭಾವಿತಂ, ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಅಭಿಮುಖತಞ್ಚ ದೀಪೇನ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಸತಿ, ನ ಅಸತಿ, ಉಪ್ಪಾದಾ, ನ ನಿರೋಧಾ"ತಿ ಪನ ಹೇತುಅತ್ಥೇಹಿ ಭುಮ್ಮನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನೇಹಿ ಸಮತ್ಥಿತಂ ನಿದಾನಸಮುದಯಜಾತಿಪಭವಭಾವಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ। ಹೇತುಅತ್ಥತಾ ಚೇತ್ಥ ಭುಮ್ಮವಚನೇ ಯಸ್ಸ ಭಾವೇನ ತದವಿನಾಭಾವಿಫಲಸ್ಸ ಭಾವೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ, ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಯಥಾ ಅಧನಾನಂ ಧನೇ ಅನನುಪ್ಪದೀಯಮಾನೇ ದಾಲಿದ್ದಿಯಂ ವೇಪುಲ್ಲಮಗಮಾಸಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೯೧), ನಿಪ್ಫನ್ನೇ ಸಸ್ಸೇ ಸುಭಿಕ್ಖಂ ಜಾಯತೀತಿ ಚ। ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಸ್ಸಾಪಿ ಹೇತುಅತ್ಥತಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಭವೇ ಪಕತಿಯಞ್ಚ ಪವತ್ತಿಯಾ, ಯಥಾ "ಕಲಲಾ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬುದಂ, ಅಬ್ಬುದಾ ಜಾಯತೇ ಪೇಸೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫; ಕಥಾ॰ ೬೯೨), "ಹಿಮವತಾ ಗಙ್ಗಾ ಪಭವತಿ, ಸಿಙ್ಗತೋ ಸರೋ ಜಾಯತೀ"ತಿ ಚ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿಭಾವೇನ ಚ

ತದವಿನಾಭಾವಿಸಙ್ಖಾರಾದಿಭಾವೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ಪಭವನ್ತಿ, ಪಕರೀಯನ್ತಿ ಚಾತಿ ತೇಸಂ ಪಭವೋ, ಪಕತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ತದತ್ಥದೀಪನತ್ಥಂ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ"ತಿ ಹೇತುಅತ್ಥಾ ಭುಮ್ಮನಿಸ್ಸಕ್ಕನಿದ್ದೇಸಾ ಕತಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸುಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿಕೋ ನಿದ್ದೇಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಚ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ಅನಿರುದ್ಧತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ, ಉಪ್ಪಾದಞ್ಚ ಅನಿವತ್ತಸಭಾವತಾಸಙ್ಖಾತಂ, ಉದಯಾವತ್ಥತಾಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ "ಸತಿಯೇವ, ನ ಅಸತಿ, ಉಪ್ಪಾದಾ ಏವ, ನ ನಿರೋಧಾ"ತಿ ಅನ್ತೋಗಧನಿಯಮೇಹಿ ವಚನೇಹಿ ಪಕಾಸಿತಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯೇಪಿ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಆಗತಾ ಹೇತುಆದಯೋ ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಯ್ವಾಯಂ ಮೂಲಹೇತುನಿದಾನಸಮ್ಭವಪಭವಾದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ , ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿ ಪವತ್ತಟ್ಠಿತಿ ನಿಮಿತ್ತಟ್ಠಿತಿ ಆಯೂಹನಟ್ಠಿತಿ ಸಂಯೋಗಟ್ಠಿತಿ ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠಿತೀತಿಆದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಚ ಪಕಾಸಿತೋ ಕಾರಣತ್ಥೋ, ಸೋಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಅನ್ತೋಗಧೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೫೮೪. ಮೂಲಕಾರಣಸದ್ದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ **ನ ಅಕಾರಣ**ನ್ತಿ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ, ಅಕಾರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಕಾರಣಂ ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಸುತ್ತಂ ಪಟಿಬಾಹಿತಂ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆಸವಸಮುದಯಾ"**ತಿ ಸುತ್ತಂ ಆಹರತಿ। **ಪರಿಯಾಯೋ** ಕಾರಣಂ। **ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಸೀಸಭಾವೋ** ವಟ್ಟಹೇತುನೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾಪಿ ಹೇತುಭಾವೋ। ತತ್ಥ ಭವತಣ್ಹಾಯಪಿ ಹೇತುಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ತಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ಭವೇ ತಣ್ಹಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಸೇಸೇನ ಸೀಸಭೂತಾತಿ **"ಮೂಲಕಾರಣ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನಾಯ ಉಪ್ಪಾದವಿರಹತೋ ನಿಚ್ಚತಂ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವುಚ್ಚತೀ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅಪಞ್ಞಾಯನತೋ ಪುರಿಮಕೋಟಿಅಪಞ್ಞಾಯನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೮೫. ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಹೇತುಕ್ಕಮೇನ ಫಲೇಸು ವತ್ತಬ್ಬೇಸು **"ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿನೋ"**ತಿ ವಚನಂ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣಾವಿರೋಧನತ್ಥಂ। ಪೂಜಿತಸ್ಸ ಹಿ ದ್ವನ್ದೇ ಪುಬ್ಬನಿಪಾತೋ। ಸವರಾ ಕಿರ ಮಂಸಸ್ಸ ಅಟ್ಠಿನಾ ಅಲಗ್ಗನತ್ಥಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ತಾಪೇತ್ವಾ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಉಣ್ಹೋದಕಂ ಪಾಯೇತ್ವಾ ವಿರಿತ್ತಂ ಸೂನಂ ಅಟ್ಠಿತೋ ಮುತ್ತಮಂಸಂ ಗಾವಿಂ ಮಾರೇನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವಜ್ಝಗಾವೀ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತತಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಉಣ್ಹೋದಕಪಾನಂ ಆರಭತಿ, ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಯಥಾವುತ್ತಂ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ। ಯಥಾ ಪನ ಸಾ ಉಣ್ಹೋದಕಪಾನೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಸೀತುದಕಪಾನಂ ಆರಭತಿ, ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಾತಿಬಲವಭಾವತೋ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಸುಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಆರಭತಿ। ದುಕ್ಖೇ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಂ ತಣ್ಹಾ ಅನುವತ್ತತಿ, ಸುಖೇ ತಣ್ಹಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ।

೫೮೬. **ಕತ್ಥಚಿ** ಸುತ್ತೇ। **ಏಕಧಮ್ಮಮೂಲಿಕಂ ದೇಸನ**ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಸು ಏಕೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ಮೂಲಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಏಕಧಮ್ಮಮೂಲಿಕಾ, ತಂ, ತತ್ಥ ಏಕಂ ಏವ ಧಮ್ಮಂ ಮೂಲಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಂ ದೇಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪನಿಸೀದತಿ ಫಲಂ ಏತ್ಥಾತಿ ಉಪನಿಸಾ, ಕಾರಣಂ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಪನಿಸಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅವಿಜ್ಜೂಪನಿಸಾ। ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋತಿ** ಉಪಾದಾನಿಯೇಸು ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ವಿಸಯಭೂತೇಸು ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತೋ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿತಂ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಂ ಅನುಪಸ್ಸನಸೀಲಸ್ಸ। ಅಪ್ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜತಾಯ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಯೋಗೇನ **ಬಾಲಸ್ಸ। ಏವ**ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನಿವುತತ್ತಾ, ತಣ್ಹಾಸಂಯುತ್ತತ್ತಾ ಚ। **ಅಯಂ ಕಾಯೋತಿ** ಅಯಂ ಮಮಞ್ಚೇವ ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಕಾಯೋ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। "ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೧) ವಚನತೋ ಫಸ್ಸಕಾರಣಞ್ಚೇತಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಯತನಛಕ್ಕಂ ವಾ। **ಸಮುದಾಗತೋತಿ**

ಉಪ್ಪನ್ನೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಕಾಯೋ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ, ಸಳಾಯತನಾನಿ ವಾ। **ಇತ್ಥೇತ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥಂ ಏತಂ। ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಸಞ್ಚ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ದ್ವಾರಾಲಮ್ಬನಭಾವೇನ ವವತ್ಥಿತಾನಿ **ದ್ವಯಂ** ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಿ ದ್ವಯಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ಮಹಾದ್ವಯಂ ನಾಮ ಕಿರೇತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅಞ್ಞತ್ಥ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫, ೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೪; ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫) ಚಕ್ಖು ಚೇವ ರೂಪಾ ಚ...ಪೇ॰... ಮನೋ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾ ಚಾತಿ ವುತ್ತಾನಿ ದ್ವಯಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ "ಅಯಞ್ಚೇವ ಕಾಯೋ"ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಯೇ ಸೇಸಧಮ್ಮೇ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಿತೇ ಏವ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಚಕ್ಖಾದಿಕಾಯಂ ಏಕತ್ತೇನ "ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನ"ನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ, "ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಏಕತ್ತೇನೇವ "ಬಾಹಿರಾಯತನ"ನ್ತಿ ತಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಸ್ಸೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಮಹಾದ್ವಯಮೇತನ್ತಿ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಛಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋವಾತಿ ವುತ್ತಂ। "ಅಯಂ ಕಾಯೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಾನಿ ಸನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, "ಬಹಿದ್ಧಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಪರೇಸಂ। ತಥಾ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಅತ್ತನೋ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ಬಹಿದ್ಧಾ ನಾಮರೂಪಂ ಪರೇಸಂ ಬಾಹಿರಾನೀತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಮತ್ತೇ ಏವ "ಅಯಂ ಕಾಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನೇವ ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಸಞ್ಚ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದೀಪನಾ ನ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। **ಸಳೇವಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಸಳೇವ ಫಸ್ಸಕಾರಣಾನಿ, ಯೇಹಿ ಕಾರಣಭೂತೇಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠೋ ಬಾಲೋ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರೇನ। ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯) ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸುತ್ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾನಿಸ್ಸಿತೇ ಏವ ಕತ್ವಾ ಕಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಸಳಾಯತನಾನಂ ಫಸ್ಸಂ ತಂನಿಸ್ಸಿತಮೇವ ಕತ್ವಾ ವೇದನಾಯ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಬಾಲಪಣ್ಡಿತಾನಂ ಅತೀತದ್ಧಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ ವೇದನಾನ್ತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಪುನ ಚ ಬಾಲಪಣ್ಡಿತಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ -

> "ಯಾಯ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತಸ್ಸ ಬಾಲಸ್ಸ, ಯಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸಮುದಾಗತೋ, ಸಾ ಚೇವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಬಾಲಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ಸಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲೋ ಅಚರಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯ। ತಸ್ಮಾ ಬಾಲೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಕಾಯೂಪಗೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಕಾಯೂಪಗೋ ಸಮಾನೋ ನ ಪರಿಮುಚ್ಚತಿ ಜಾತಿಯಾ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖಸ್ಮಾತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯) -

ವೇದನಾಪಭವಂ ಸಾವಿಜ್ಜಂ ತಣ್ಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಉಪಾದಾನಭವೇ ಚ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ ಕತ್ವಾ "ಕಾಯೂಪಗೋ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಜಾತಿಆದಿಕೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಪಭುತಿ ಉಭಯಮೂಲವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋ, ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ಚ ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಹೇತುಪರಿಕ್ಖಯತೋ ಪಭುತಿ ಉಭಯಮೂಲಕೋ ಪಟಿಲೋಮಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ।

೫೮೭. **ಪೂರೇತು**ನ್ತಿ ವಡ್ಢೇತುಂ, ಉಪಚಿನಿತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ "**ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ವಿನ್ದಿಯಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ "**ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀ**"ತಿ ಚ। ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪವತ್ತನಂ ಉಪ್ಪಾದನಂ **ಆಯತನಂ**। ಸಮ್ಮೋಹಭಾವೇನೇವ ಅನಭಿಸಮಯಭೂತತ್ತಾ **ಅವಿದಿತಂ** ಅಞ್ಞಾತಂ **ಕರೋತಿ**। **ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಜವಾಪೇತೀ**ತಿ ವಣ್ಣಾಗಮವಿಪರಿಯಾಯವಿಕಾರವಿನಾಸಧಾತುಅತ್ಥವಿಸೇಸಯೋಗೇಹಿ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಅ-ಕಾರ ವಿ-ಕಾರ ಜ-ಕಾರೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಣ್ಣಾನಂ ಲೋಪಂ, ಜ-ಕಾರಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಸ್ಸಾಗಮಂ

ಕತ್ವಾ **“ಅವಿಜ್ಜಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಸಭಾವತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಿ “ಇದಂ ವತ್ಥು, ಇದಂ ಆರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಞಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ವುತ್ತಾ। ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಭಾವಛಾದನತೋ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಸ್ಸ, ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಭಾವಸ್ಸ ಚ ಛಾದನತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಚ್ಛಾದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾನಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ। **ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ** ಯಥಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದಿ ಸರೀರಸ್ಸ।

ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಯಥಾ ಸಙ್ಖತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದಗ್ಗಹಣೇನ ಆಗತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ **ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರಾ**। ಯದಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಾ, ತೇ ಪನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ ಪಧಾನಾತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ **“ದುವಿಧಾ”**ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಕಸಙ್ಖಾರಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ತದಞ್ಞೇ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ವಾ ಸಮುದಾಯೋ ವುತ್ತೋ। ತದೇಕದೇಸಾ ಚ ಇಧ ವಣ್ಣೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತಸ್ಮಾ ವಣ್ಣೇತಬ್ಬಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ದುವಿಧತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಪಠಮಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೪) ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಸಞ್ಞಾವೇದನಾವಚೀಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ವುತ್ತಾ, ನ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವುತ್ತಾ ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾದಯೋ।

ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಖತತ್ತಾ। ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತಭಾವೇ “ಮಮೇತಂ ಫಲ”ನ್ತಿ ತತ್ಥಾಭಿಮುಖೇನ ವಿಯ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತತ್ತಾ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪೇಸು ಸಾತಿಸಯೋ ಸಙ್ಖತಭಾವೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೫೮೭) ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರತಾ ವುತ್ತಾ। **ಪಾಳಿಯಂ** ಪನ ತಥಾ ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **“ತೇಪಿ ...ಪೇ॰... ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ ಉಭಯಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನಾಪಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ। **ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಕಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ। ಕಾಯಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪನವೀರಿಯಂ **ಕಾಯಿಕವೀರಿಯಂ**। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಯೋಗವೇಗಸ್ಸ।

ವಾಚಂ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ**। ಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರೀಯತೀತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**। ಚಿತ್ತೇನ ಸಙ್ಖರೀಯತಿ, ಚಿತ್ತಂ ವಾ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ**। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ, ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಟ್ಠಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾದಿಮಾಹ।

ನಮತೀತಿ ಏಕನ್ತಸಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ನಮತಿ। **ಪರಿತಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪಿಪಾಸತಿ, ತಣ್ಹಾಪರಿತಾಪತಾಯ ವಾ ವಿಚಲತಿ। **ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ದಳ್ಹಂ ಆದಿಯತಿ। **ಭವತೀ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಭಾವಯತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಭವಂ। ಚುತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಮರಣನ್ತಿ **“ಮರನ್ತಿ ಏತೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಾದದುಕ್ಖಾ, ಠಿತಿದುಕ್ಖಾತಿ ಚ ಕತ್ವಾ **“ದ್ವೇಧಾ ಖಣತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಯಾಸೋ** ಪರಿಸ್ಸಮೋ ವಿಸಾದೋ।

ನಿದ್ದಿಟ್ಠನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠವಿಧಿಸನ್ದಸ್ಸನಂ। **ಕೇವಲ**-ಸದ್ದೋ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸವಾಚಕೋ ಚ ಹೋತಿ “ಕೇವಲಾ ಸಾಲಯೋ”ತಿಆದೀಸು, ನಿರವಸೇಸವಾಚಕೋ ಚ “ಕೇವಲಾ ಅಙ್ಗಮಗಧಾ”ತಿಆದೀಸು, ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ। ತತ್ಥ **ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುಖರಹಿತಸ್ಸ। ನ ಹಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ಉಪ್ಪಾದವಯರಹಿತಂ ಅತ್ಥಿ। **ಸಕಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಭವಾದಿಗತಸ್ಸ, ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಚ।

೫೮೮. “ಲಕ್ಖಣೇಕವಿಧಾದಿತೋ”ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪರಿಸಮಾಪೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ”**ತಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ, ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೇ ವಾ ಸಮ್ಮೋಹಯತೀತಿ **ಸಮ್ಮೋಹನರಸಾ।** ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಸ್ಸ ಛಾದನಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಛಾದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।** “ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೩) ವಚನತೋ **ಆಸವಪದಟ್ಠಾನಾ।** ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನತ್ಥಂ ಆಯೂಹನ್ತಿ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ಆಯೂಹನರಸಾ।** ರಾಸಿಕರಣಂ ವಾ **ಆಯೂಹನಂ।** ಚೇತನಾಸಭಾವತ್ತಾ ಚೇತನಾ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಚೇತನಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।** ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪುರೇಚಾರಿಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಂ।** ಪುರಿಮಭವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟನಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।** ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಹ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುಜ್ಜತೀತಿ **ಸಮ್ಪಯೋಗರಸಂ।** ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯೋಗೋ **ಸಮ್ಪಯೋಗೋ।** ವಿಸುಂ ಅಭಾವೋ **ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ।** ರೂಪಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ವಿಕಿರತೀತಿ **ವಿಕಿರಣರಸಂ।** ತತೋ ಏವ ಹಿ ಪಿಸಿಯಮಾನಾ ತಣ್ಡುಲಾದಯೋ ವಿಕಿರನ್ತಿ, ಚುಣ್ಣೀಭೂತಾ ವಿದ್ಧಂಸನ್ತಿ, ನಾಮಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ತತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ **“ಅಬ್ಯಾಕತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೩೧೧; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೭೩) ಏತ್ಥ ವಿಯ ಅನಾರಮ್ಮಣತಾ ವಾ ಅಬ್ಯಾಕತತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಆಯತನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಘಟ್ಟನಲಕ್ಖಣಂ, ಆಯಾನಂ ತನನಲಕ್ಖಣಂ ವಾ। ದಸ್ಸನಸ್ಸ ಯಥಾಸಕಂ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಕರಣತೋ **ದಸ್ಸನರಸಂ।** “ದಸ್ಸನಾದಿರಸ”ನ್ತಿ ಪನ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** ವುತ್ತಂ। **ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ಯಥಾರಹಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವತ್ಥುಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದಿಪಞ್ಚಕಾಪೇಕ್ಖಂ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕುಪೇಕ್ಖಾಯ ಅನಿಟ್ಠಭಾವತೋ ದುಕ್ಖೇನ, ಇತರಾಯ ಇಟ್ಠಭಾವತೋ ಸುಖೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **“ಸುಖದುಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖಸಮುದಯತ್ತಾ **ಹೇತುಲಕ್ಖಣಾ ತಣ್ಹಾ।** “ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೯೧, ೪೬೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ವಿಭ॰ ೨೦೩; ಮಹಾವ॰ ೧೪) ವಚನತೋ **ಅಭಿನನ್ದನರಸಾ।** ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ರೂಪಾದೀಸು ಅತಿತ್ತಭಾವೋ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಅತಿತ್ತಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। ಅಮುಞ್ಚನರಸಂ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ। ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ಸೇಸಾನಿ ದಿಟ್ಠಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ **ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।** ಕಮ್ಮುಪಪತ್ತಿಭವವಸೇನ ಭವಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಾದಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

೫೮೯. **ಮೋಹಾದಿಭಾವತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನನುಬೋಧಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಞ್ಞಾಣವಸೇನ **ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ,** ಅಸುಭಾದೀಸು ಸುಭಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ **ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತಿ।** ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ ವಾ **ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ,** ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನ **ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತಿ। ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣತೋ**ತಿ ದ್ವಾರತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು, ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಚ ಪವತ್ತನತೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಭಾಗೋ ನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಏವ, ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಸಬ್ಬೇಸುಪೀ”**ತಿ।

ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾದಿಭಾವತೋತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖಸಂಯೋಜನಿಯಾದಿಭಾವೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಚತುಯೋನಿಸಂವತ್ತನತೋ**ತಿ ಚತುಯೋನಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ।

ಲೋಕಿಯವಿಭಾಗಾದಿಭಾವತೋತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಸಪ್ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖತಾದಿಭಾವೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾದಿತೋ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಸಙ್ಖಾರಾಸಙ್ಖಾರಾದಿಭೇದೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಕಾಮಂ ನಾಮರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾಪಿ ಯಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಏವಂ ಅತೀತಾನಾಗತಮ್ಪೀತಿ ಅದ್ಧದ್ವಯಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ನಯತೋ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಅತೀತಾದಿತೋ ತಿವಿಧ”**ನ್ತಿ।

ಸಞ್ಜಾತಿಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪವತ್ತಿದೇಸಭಾವತೋ। **“ಭೂತಪ್ಪಸಾದವಿಞ್ಞಾಣತೋ”**ತಿ ಪಾಠೋ ಯುತ್ತೋ। “ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿತೋ”ತಿ ಪನ ಪಠನ್ತಿ। ಏಕಸೇಸನಯೇನ ಬಾಹಿರಾಯತನಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೇ ಸತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ನೋಭಯಗೋಚರ**ನ್ತಿ ಮನಾಯತನಮಾಹ। ನ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ

ದೇಸವಸೇನ ಆಸನ್ನತಾ, ದೂರತಾ ವಾ ಅತ್ಥಿ ಅವಿಗ್ಗಹತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಗೋಚರೋ ಮನಾಯತನಂ ಸಮ್ಪತ್ತೋ, ಅಸಮ್ಪತ್ತೋ ವಾತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ। **ಫಸ್ಸಾದೀನಮ್ಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಫಸ್ಸೋ ತಾವ ಫುಸನಸಭಾವತೋ, ಲೋಕಿಯಸಾಸವಾದಿಭಾವತೋ ಚ ಏಕವಿಧೋ। ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸಭೇದತೋ, ಸಹೇತುಕಾದಿಭಾವತೋ ಚ ದುವಿಧೋ। ಭವತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ, ವೇದನಾತ್ತಯಸಮ್ಪಯೋಗತೋ , ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕತೋ ಚ ತಿವಿಧೋ। ಯೋನಿಗತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಚ।

ವೇದನಾ ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣತೋ, ಲೋಕಿಯಸಾಸವಾದಿಭಾವತೋ ಚ ಏಕವಿಧಾ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಮನೋದ್ವಾರಿಕಭೇದತೋ ದುವಿಧಾ। ಸುಖಾದಿಭೇದತೋ ತಿವಿಧಾ। ಯೋನಿಗತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ, ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಚ। ಛಳಾರಮ್ಮಣಭೇದತೋ ಛಬ್ಬಿಧಾ।

ತಣ್ಹಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮುದಯಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಾ। ದುವಿಧಾ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವತೋ। ತಿವಿಧಾ ಕಾಮಭವವಿಭವತಣ್ಹಾಭೇದತೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಚತುಮಗ್ಗಪಹೇಯ್ಯತೋ। ಪಞ್ಚವಿಧಾ ರೂಪಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭಾವತೋ। ಛಬ್ಬಿಧಾ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯಭೇದತೋ।

ಉಪಾದಾನಂ ಏಕವಿಧಂ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಭಾವತೋ। ದುವಿಧಂ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಭೇದತೋ। ತಿವಿಧಂ ಭವತ್ತಯೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಾದಿಭೇದತೋ। ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಪಞ್ಚಗತಿಸಂವತ್ತನತೋ।

ಭವೋ ಏಕವಿಧೋ ಲೋಕಿಯಸಾಸವಾದಿಭಾವತೋ। ದುವಿಧೋ ಕಮ್ಮುಪಪತ್ತಿಭೇದತೋ। ತಿವಿಧೋ ಕಾಮಭವಾದಿಭೇದತೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಚತುರುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯತೋ। ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಪಞ್ಚಗತಿಸಂವತ್ತನತೋ। ಛಬ್ಬಿಧೋ ಕಾಮಕಮ್ಮಭವಾದಿಭೇದತೋ। ಸತ್ತವಿಧೋ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸಙ್ಗಹತೋ। ಅಟ್ಠವಿಧೋ ಚತುರುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಕಮ್ಮಭವಾದಿಭೇದತೋ। ನವವಿಧೋ ಕಾಮಭವಾದಿಭೇದತೋ।

ಜಾತಿ ಏಕವಿಧಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವತೋ। ದುವಿಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹತೋ। ತಿವಿಧಾ ಭವತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ। ಯೋನಿಗತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ, ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಚ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಜರಾಮರಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕವಿಧಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೯೦. ಸೋಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ಅಙ್ಗಬಹುತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗೇ "ದ್ವಾದಸೇವಾ"ತಿ ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಸೋಕಾದಯೋ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಫಲೇನ ಪನ ಕಾರಣಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಮೂಲಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ತೇ ವುತ್ತಾ। ಜರಾಮರಣಬ್ಭಾಹತಸ್ಸ ಹಿ ಬಾಲಸ್ಸ ತೇ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಸೋಕಾದೀನಂ ಜರಾಮರಣಕಾರಣತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಪನ "ಕಾಯಿಕಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಫುಟ್ಠೋ"ತಿ ಚ ಸುತ್ತೇ ಜರಾಮರಣನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ದುಕ್ಖಂ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ತಂ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಜರಾಮರಣಬ್ಭಾಹತಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೇ ಸಾಧಕಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಜರಾಮರಣೇನೇವ ಸೋಕಾದೀನಂ ಏಕಸಙ್ಖೇಪೋ ಕತೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ಜರಾಮರಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಏಕಸಙ್ಖೇಪೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಜರಾಮರಣಂ , ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ತತ್ಥ ಜರಾಮರಣಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಗಹಿತಂ। ಸೋಕಾದಯೋ ಪನ ರೂಪಭವಾದೀಸು ಅಭಾವತೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕಾ ಕೇವಲಂ ಪಾಕಟೇನ ಫಲೇನ ಅವಿಜ್ಜಾನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಗಹಿತಾ। ತೇನ ಅನಾಗತೇ ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ತತೋ ಪರಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಹೇತುಹೇತುಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ಸುತ್ತಞ್ಚ ಸೋಕಾದೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಕಾರಣನ್ತಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಸೋಕಾದೀನಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಜರಾಮರಣನಿಮಿತ್ತತಾಮತ್ತಸ್ಸ। "ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ ಹಿ ವಚನೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸೋಕಾದೀನಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ಚ ಜರಾಮರಣನಿಮಿತ್ತಮೇವ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ ಜರಾಮರಣಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಞ್ಞಥಾ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನಿ ನ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ಕಸ್ಸ ಪನ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ? ಸೋಕಾದೀನಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ "ಜರಾಮರಣಪಚ್ಚಯಾ ಸೋಕಾದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ, ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಯಸ್ಮಾ ತದಞ್ಞೇನಪಿ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ತೇ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಹೀನಸಂಯೋಜನಸ್ಸಾಪಿ ತೇಸಂ ತಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಏಕಂಸಿಕಾತಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತಾವ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಜರಾಮರಣಗ್ಗಹಣೇನ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಪಾಕೋ ಹಿ ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋ ಚ ಜರಾ, ತೇಸಞ್ಚ ಭೇದೋ ಮರಣನ್ತಿ। ಸತಿ ಚ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ತತ್ಥ ಕತುಪಚಿತಂ, ಪೋರಾಣಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ **ಕಮ್ಮಭವೋ,** ಕಮ್ಮಾದಿಉಪಟ್ಠಾನೇ ಚುತಿಅನನ್ತರಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತೀತಿ **ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ** ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಜರಾಮರಣಮ್ಹಿ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಪರಿಯಾಯಸಙ್ಗಹತೋ ಚ "ಜರಾಮರಣಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದತಾತಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗತಾ ವವತ್ಥಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ **"ದ್ವಾದಸೇವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಅಯಂ ತಾವಾತಿ** "ದೇಸನಾಭೇದತೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾಸಙ್ಖಾರಪದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೦. ಅಯಂ ಪನಾತಿ ಇದಾನಿ ವಕ್ಖಮಾನಂ। "ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾ ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೩) ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಚತುಟ್ಠಾನಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ವುತ್ತಾತಿ **"ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ** (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೦೬) ಪನ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಕಥಿತಾಯ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಕಿಚ್ಚಜಾತಿತೋ ಕಥಿತತ್ತಾ ತದತ್ಥವಣ್ಣನಾವಸೇನ ವಿಭಾವನಂ ಕಾತುಂ **"ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನಾ"**ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ **"ವುತ್ತಞ್ಹೇತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಹಾಪೇತ್ವಾ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ। ವಿಭಜನಞ್ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೋ। "ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ತಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸೂತಿ** ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇಸು, ಪುಬ್ಬನ್ತಾದೀಸು ಚ। **ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಾಪಿ। **ಇಧಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ "ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿಕೇ ಪಾಠೇ। **ಸಾತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ** ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನಾ, ಪಗೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। "ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ರಸಿತಬ್ಬೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ ಸಭಾವೋ ರಸೋ, ಅತ್ತನೋ ರಸೋ ಸರಸೋ, ಯಾಥಾವೋ ಯಥಾಭೂತೋ ಸರಸೋ ಯಾಥಾವಸರಸೋ, ಯೋ "ಪೀಳನಟ್ಠೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೮) ವುತ್ತೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪ್ಪಭೇದಾ ಏವ ಚ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಯೋ, ಸೋ ಏವ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ।** ತಂ **ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ** ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನಿತುಂ **ನ ದೇತಿ।**

ತದುಭಯನ್ತಿ ಪುಬ್ಬನ್ತಞ್ಚೇವ ಅಪರನ್ತಞ್ಚ ಅತೀತಂ, ಅನಾಗತಞ್ಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಭಾಗವನ್ತತಾಯ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಭೂತೋ ಮಜ್ಝನ್ತೋ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೋ। **ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತೇಸು ದುಕ್ಖಾದೀಸು। ಯದಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಪಿ ಪವತ್ತತಿ, ಯಥಾ ಪನ ನಿರೋಧಮಗ್ಗೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೀ ತೇ ಜಾನಿತುಕಾಮಸ್ಸ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನ, ಅನಿರೋಧಮಗ್ಗೇಸು ನಿರೋಧಮಗ್ಗಗ್ಗಹಣಕಾರಣಭಾವೇನ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತೇ ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಾದೀಸುಪೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ"ತಿ। ದುಕ್ಖಾದಿವಿಸಯೋ ಅನ್ಧತಮಕರೋ, ಲೋಭಾದೀನಞ್ಚ ಅನ್ಧತಮಕರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಅದಸ್ಸನಾಕಾರೋ **ಅಞ್ಞಾಣಂ।**

೫೯೧. ಪುಞ್ಞಾದಯೋತಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ। ತತ್ಥ ಪುನಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಅಪುಞ್ಞಫಲತೋ, ದುಕ್ಖಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಚ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪುಞ್ಞಂ। ಹಿತಸುಖಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋತೀತಿ ತನ್ನಿಪ್ಫಾದನೇನ ಕಾರಕಸ್ಸ

ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಪೂರೇತಿ, ಪುಜ್ಜಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ವಾ ಪುಞ್ಞಂ। ಇತಿ ಪೂರಕೋ, ಪುಜ್ಜನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಚ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಪುಞ್ಞನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುಞ್ಞಞ್ಚ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚಾತಿ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ಪುಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಪುಞ್ಞನ್ತಿ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮಾಧಿಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಅತಿದೂರತಾಯ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ಅನಿಞ್ಜಞ್ಚ ಭವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ।** ಕಾಯೇನ ಪವತ್ತಿತೋ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತೋ, ಕಾಯಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ।** ವಚೀಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮತ್ತಿಕೋ **ಪರಿವೀಮಂಸನಸುತ್ತಾ**ದಿವಸೇನ ಗಹಿತೋ। ತತ್ಥ ಹಿ ''ಪುಞ್ಞಂ ಚೇ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಪುಞ್ಞೂಪಗಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣ''ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) ಆಗತಂ। ದುತಿಯತ್ತಿಕೋ **ವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತ**ವಸೇನ। ತತ್ಥ ಹಿ ''ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ। ಕತಮೇ ತಯೋ? ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೮) ವುತ್ತಂ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನಾತಿಆದಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಸರೂಪತೋ, ಪಭೇದತೋ ಚ ವಿಭಾವನಂ। **ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ,** ನ ದಾನಸೀಲವಸೇನಾತಿ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರಚೇತನಾಪಿ **''ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ''**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಪನ ''ಭಾವನಾವಸೇನೇವಾ''ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಂ ನಿವತ್ತೇತೀತಿ ವದನ್ತಿ, ತದಯುತ್ತಂ ತಾಸಮ್ಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯತಾಯ ವಿಯ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಭಾವಸ್ಸ ಚ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂಸು ಅಸಙ್ಗಹೋ ಏವ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ''ಕುಸಲಞ್ಚ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಞ್ಚ ನ ಹೋತೀ''ತಿ। **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ತದವಸಿಟ್ಠಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾನಂಯೇವ ಗಹಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಅನವಸೇಸಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸಾಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇತರೇಸು ಪನಾತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದೀಸು। ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ।** ''ಸಮವೀಸತಿ ಚೇತನಾ''ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ಯದಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿಯೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾಯಪಿ ಕುಸಲಾಯ ತಥಾ ಪವತ್ತಾಯ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **''ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ''**ತಿಆದಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಕಾಯವಚೀಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇ, ಕಾಯವಚೀಸಞ್ಚೇತನಾಗ್ಗಹಣೇ ವಾ। **ನ ಗಹಿತಾತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನ ಗಹಿತಾ ''ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ''ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಹೋತಿ, ನನು ಸಾಪಿ ಕುಸಲಾ, ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾ ಚಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ ಸಬ್ಯಾಪಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ತಸ್ಸಾ ಕುಸಲತಾ, ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾ ಚ ವುತ್ತಾ, ನ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇನ। ಸಾ ಪನ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀ ರೂಪಾವಚರಮೇವ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಂ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ। ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಾರಮ್ಮಣಂ ತಿಟ್ಠಾನಿಕಮೇವ ಚ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ** ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸದಿಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ। ನ ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣೋ ಅತ್ಥಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ಚ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಕಸಿಣೇಸು ಚ ಉಪ್ಪಾದಿತಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಭೂತಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ। ಯಥಾಹ ''ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ''ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೪-೨೪೫; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೪-೩೮೬, ೪೩೧-೪೩೩; ಪಾರಾ॰ ೧೨)। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಫಲಸದಿಸಾ ಸಾ, ನ ಚ ಫಲಂ ದೇತಿ। ದಾನಸೀಲಾನಿಸಂಸಭೂತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ವಿಯಾತಿ ಸಾಪಿ ವಿಪಾಕಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ।

''ಯಥಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ, ಏವಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪಿ ನ ಹೋತೀ''ತಿ ಇದಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಧಮ್ಮೇ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ''ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ''ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೨೫) ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಸಾ ಪನ ವಿಚಾರಣಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ಅಕುಸಲಕಥಾಯಂ ವಿಚಾರಿತಾ ಏವಾತಿ ತತ್ಥ ವಿಚಾರಿತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಯದೇಕೇ ವಿಭಜ್ಜ ವದನ್ತಿ, ದಸ್ಸನಭಾವನಾನಂ ಅಭಾವೇಪಿ ಯೇಸಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ, ಸೇಕ್ಖಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ ತದುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ತೇಹಿ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ಅಕುಸಲಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಭಾವನಾಯ ಅಭಾವಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಚಿನ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾಪಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ, ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕೇನಚಿ ಕದಾಚಿ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇಯ್ಯುಂ? ನ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಾ। ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾತಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ। ತೇನೇವ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಚತ್ತತ್ತಾ ವನ್ತತ್ತಾ ಮುತ್ತತ್ತಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ ಉಕ್ಖೇಟಿತತ್ತಾ ಸಮುಕ್ಖೇಟಿತತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾದಿತಬ್ಬಾ, ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬಾ ಚ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಪಹೀನತಾಯ ಏವ ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತುಭೂತಾ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಹೇತುಭೂತಾ ಚ ನ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ನ ತೇ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವಂ, ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪಹೀನೇ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಅರಿಯೋ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ।

ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಪುನೇತಿ ನ ಪಚ್ಚೇತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತಿ...ಪೇ॰... ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೮೦; ಚೂಳನಿ॰ ಮೇತ್ತಗೂಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨೭)। ನ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ, ಇತರೇಸಂ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ದಿಟ್ಠಿಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಆರಬ್ಭ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ , ದಿಟ್ಠಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೭) ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಉದ್ಧಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ "ದಿಟ್ಠಿಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೫) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಅತೀತಾದಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತೇಪಿ ಯಾದಿಸಾನಂ ತಾಹಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾ ಆಪಾದೇತಬ್ಬಾ, ತೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ವತ್ತಮಾನಾ ದಸ್ಸನಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತೇನ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಸೇಕ್ಖೇಸು ವತ್ತಮಾನಾ ಭಾವನಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತಾಯ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ।

ತೇಸು ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಹಾಯವಿರಹಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ಜನಯನ್ತೀತಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಚೇತನಾಯ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ, ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬದಸ್ಸನಭಾವನಾರಹಿತಾನಂ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಸಹಾಯಾನಂ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಸೇಧಿತುನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬದಸ್ಸನಭಾವನಾರಹಿತಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ನೇವದಸ್ಸನೇನ-ನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬತಾಯ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ "ನೇವದಸ್ಸನೇನ-ನಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೮) ವುತ್ತತ್ತಾ, ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಚ ಅಕುಸಲಾನಂ।

ಏವಮ್ಪಿ ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ "ನವತ್ತಬ್ಬಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಕಾಲವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾಪಿ ಅತೀತಾ "ನವತ್ತಬ್ಬಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದರೂಪಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸು ನವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸು ನವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ನವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಕೋಚಿ ನಿಯೋಗತೋ ನವತ್ತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಚತುತ್ಥೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪದೇಸು ವಿಯ ತತ್ಥಾಪಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಭಜಾಪೇತಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಭಜಾಪೇತಿ "ಸಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೨೨)। ತದಭಾವಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ, ಇಧ ಚ ತಥಾ ನ ವುತ್ತಾ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಸಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಸಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಸಪ್ಪಟಿಘಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಮಹಾಭೂತಾ, ದ್ವೇ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ"ನ್ತಿ , ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸಮಾನಸಭಾವಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುನ್ತಿ? ನತ್ಥಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾಪಸಙ್ಗೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದಯೋ ಪರಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ರಾಗೋ ಚ ರಾಗದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬತ್ತಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಪ್ಪಟಿಘಾ, ಏವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವನಾರಹಿತಾ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ವತ್ತಮಾನಾ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದಯೋ ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾ ನ ವುತ್ತಾ। ನ ಚ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಹಿ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾ ಕಿಲೇಸಾ, ನ ತೇ ದಸ್ಸನತೋ ಉದ್ಧಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸ್ಸಪಿ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಸಹಾಯವೇಕಲ್ಲಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಕತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಕೋಚಿ ಭಾವೋ ದಸ್ಸನೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತೋತಿ ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಸತಿ ಸಹಾಯೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನವಚನಂ, ಅಸತಿ ಚ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನವಚನಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ।

ತಯಿದಂ ಸಬ್ಬಂ ತೇಸಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅಹೋಪುರಿಸಿಕಾಮತ್ತನ್ತಿ ಅಪರೇ। ಕಸ್ಮಾ? ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೬)। ಯದಿ ಹಿ ತಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ "ನಿಯೋಗಾ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೩೩) ವತ್ವಾ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ "ನಿಯೋಗಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ಸಿಯಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ"ತಿ ವದೇಯ್ಯ। ಯಾ ಚ ತಂ ಸಮತ್ಥೇನ್ತೇನ "ಯದಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾಪಿ ಅಯುತ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಂ ರಾಗದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಾನಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೋ ಏವ ಇಚ್ಛಿತೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಗ್ಗಹಣೇನ **ಪಾಳಿಯಂ** ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ಸಾಧೇತುಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುದ್ಧರಣಂ ನಿಬನ್ಧನಂ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಅನಿಬನ್ಧನಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಸಾವಸೇಸಪಾಠದಸ್ಸನತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅನಾಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೮.೨) ಏತೇಸಂ ವಿಭಙ್ಗೇ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ವಾ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ **ವಿಭಙ್ಗೇ** ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ನ ಉದ್ಧಟಂ।

ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ಪತಿ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಹಾಯಭಾವೂಪಗಮನಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಕಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿ ವಿಯ ದಾನಸೀಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾಯೇವ ವಿಪಾಕದಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಾ ಠಾನವಸೇನ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಹಾಯಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ಉದಾಹು ಕಿಲೇಸಾ ವಿಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಪತೀತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ಪುರಿಮೋ ಪಕ್ಖೋ ಪಹೀನದಸ್ಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಸೇಕ್ಖಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಿನೋ ಭಾವನಾಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಿರಿಯಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮಾನೇ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತದಾನಾದಿ ವಿಯ। ಅಥ ದುತಿಯೋ, ತಸ್ಸಾಪಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಚಾರಿತನಯೇನೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ಪತಿ ಪಾಳಿಯಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ಅವಿರುಜ್ಝನವಸೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಾಪೀತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇತಿ** ಸಮ್ಮುಣ್ಣಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ। ಯದಿ ಅಪನೇತಬ್ಬಾ, ಕಸ್ಮಾ "ಸಮವೀಸತಿ ಚೇತನಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪೇತಾ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾಯಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾಯ ಸಹ ಏಕವೀಸತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ,

ತಥಾ ಅವಚನಸ್ಸ ವುತ್ತಕಾರಣತ್ತಾ। ತಂ ಪನ ಇತರಾವಚನಸ್ಸಾಪಿ ಕಾರಣನ್ತಿ ಸಮಾನರೂಪಾಯ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಅವಚನೇ ಯಂ ಕಾರಣಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏಕಾ ನ ವುತ್ತಾ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ವುತ್ತಾಯಪಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಯಂ ತಿಕೋತಿ** ಕಾಯಸಙ್ಖಾರತ್ತಿಕೋ। **ಪುರಿಮತ್ತಿಕನ್ತಿ** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರತ್ತಿಕಂ। **ಪವಿಸತೀತಿ** ಕಥಂ ಪವಿಸತಿ। ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಾಮಾವಚರಚೇತನಾಪಭೇದೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತತೋ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತತೋ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಸಿಯಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತೇರಸಪಿ ಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಚ। ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ದ್ವೇ ದ್ವಾರಾನಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚಾತಿ ಏವಂ ದುತಿಯತ್ತಿಕೋ ಪುರಿಮತ್ತಿಕಮೇವ ಪವಿಸತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಅತ್ಥತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂಯೇವ ವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ।

೫೯೩. **ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವೇ ಭಾವತೋತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅತ್ಥಿಭಾವೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಸತಿ ಕದಾಚಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪಹೀನಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಆಹ। ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಅನಿರೋಧೋ ಇಧ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, ನ ಧರಮಾನತಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತೋಯೇವ। **"ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತ"**ನ್ತಿ ಚ ಇಮಿನಾ ಞಾಣಾಭಾವಾದಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ **ಅ**-ಕಾರೋ "ಅಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೨) ಅಭಿಕ್ಖುಕೋ ಆವಾಸೋ"ತಿಆದೀಸು (ಚೂಳವ॰ ೭೯) ತಂಯೋಗನಿವತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಭಾವೋ ಹೇತ್ಥ ದೀಪಿತೋ। "ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭) ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಿತಾನಿವತ್ತಿಯಂ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಬನ್ಧೀತಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾತಿ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಿತಾ ಏತ್ಥ ಜೋತೀಯತಿ। "ಅನಿದಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೯) ತಂಸಭಾವನಿವತ್ತಿಯಂ। ನಿದಸ್ಸನಞ್ಹಿ ದಟ್ಠಬ್ಬತಾ। ಅಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ತಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಾನಿವತ್ತಿಯಂ। ತಥಾ "ಅನಾಸವಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೫)। "ಅಪ್ಪಟಿಘಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೦), ಅನಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೫೫) ತಂಕಿಚ್ಚನಿವತ್ತಿಯಂ। "ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೧), ಅಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೫೭) ತಬ್ಭಾವನಿವತ್ತಿಯಂ। ತದಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಪಕಾಸೀಯತಿ। "ಅಮನುಸ್ಸೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೨೧) ತಬ್ಭಾವಮತ್ತನಿವತ್ತಿಯಂ। ಮನುಸ್ಸತ್ತಮತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞಂ ಸಮಾನನ್ತಿ ಸದಿಸತಾ ಹೇತ್ಥ ಸೂಚೀಯತಿ। "ಅಸ್ಸಮಣೋ ಸಮಣಪಟಿಞ್ಞೋ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩, ೧೭; ಪು॰ ಪ॰ ೯೧, ೧೨೪), ಅಪುತ್ತೋ"ತಿ ತಥಾ ಸಮ್ಭಾವನೀಯಗುಣನಿವತ್ತಿಯಂ। ಗರಹಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಞಾಯತಿ। "ಕಚ್ಚಿ ಭೋತೋ ಅನಾಮಯಂ (ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೪೬; ೨.೨೦.೧೨೯), ಅನುದರಾ ಕಞ್ಞಾ"ತಿ ತದನಪ್ಪಭಾವನಿವತ್ತಿಯಂ। "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೭) ತಂಸದಿಸಭಾವನಿವತ್ತಿಯಂ। ಅತೀತಾನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ, ಉಪ್ಪಾದಿಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೇಕದೇಸನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಆರದ್ಧುಪ್ಪಾದಭಾವಾ, ಕಾಲವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಕೂಲತಾ, ಪಗೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ ತಬ್ಬಿಧುರಭಾವೋ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। "ಅಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೧) ತದಪರಿಯೋಸಾನನಿವತ್ತಿಯಂ। ತನ್ನಿಟ್ಠಾನಞ್ಹೇತ್ಥ ಪಕಾಸೀಯತಿ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಅತ್ಥಾನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಪಾರಿಸೇಸೇನ ಯಥಾ ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ, ಏವಂ ವಿಜ್ಜಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಕತ್ವಾ ಞಾಣಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ದುಕ್ಖನ್ತ್ವೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸುಖನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ, ಏತೇನ ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆರಭತೀತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। **ತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರೇತಿ** ತಣ್ಹಾಯ "ಸುಖಂ ಸುಭ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಜ್ಜಿತೇ ಪರಿಕ್ಖತೇ, ಅಲಙ್ಕತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಣ್ಹಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋತಿ ಅಜಾನನ್ತೋ ಬಾಲೋ "ಅಹೋ ವತಾಹಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೨) ಪರಿತಸ್ಸನ್ತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಕ್ಖರೋತಿ। **ತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರೇತಿ** ವಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿವಾರಭೂತೇ। ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಂ ಹಿ

ಚಕ್ಖಾದಿಂ, ರೂಪಾದಿಞ್ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ ತಂಸಮಙ್ಗೀನಂ ದೇನ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ತಣ್ಹಾಯ ಉಪನೇನ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ಪರಿವಾರಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಗತಿವಿಸೇಸೇ** ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾದಿಕೇ। ಅನೇಕಸತಪಸುಬದ್ಧಭಿಂಸನೋ ವಾಜಪೇಯ್ಯಾದಿಕೋ **ಯಞ್ಞೋ**। ಅಮರಣತ್ಥಾತಿ ಗಹಿತಾ ದುಕ್ಕರಕಿರಿಯಾ **ಅಮರತಪೋ**। ಅಮರೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಭವೇಯ್ಯಂ, ದೇವಞ್ಞತರೋ ವಾತಿ ಪವತ್ತಿತಾ ವತಚರಿಯಾ **ಅಮರತಪೋ**। ದುಕ್ಖತ್ತಾ ವಾ ಮರೋ ಮಾರಕೋ ತಪೋ **ಅಮರತಪೋ**। ದಿಟ್ಠೇ ಅದಿಟ್ಠಸದ್ದೋ ವಿಯ ಮರೇ ಅಮರಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಜಾತಿಆದಿಪಪಾತದುಕ್ಖಜನನತೋ ಮರುಪ್ಪಪಾತಸದಿಸತಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವುತ್ತಾ। "**ಮಹಾಪರಿಳಾಹಜನಿಕ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನುದಹನಟ್ಠೇನ ತಿಣುಕ್ಕಾಸದಿಸತಂ ಪುಞ್ಞಫಲಸ್ಸ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದತಞ್ಞಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಅಧಿಕುಟ್ಟನವಿನಿವಿಜ್ಝನಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಪಲಿಭಞ್ಜನಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಪ್ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಸಭಾವಸ್ಸ ಸುಗತಿಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ। ರಮಣೀಯಭಾವೇನ ಚ ಅಸ್ಸಾದಭಾವೇನ ಚ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ದೀಪಸಿಖಾಮಧುಲಿತ್ತಸತ್ಥಧಾರಾಸದಿಸಂ। ತದತ್ಥೋ ಚ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ತಂನಿಪಾತಲೇಹನಸದಿಸೋ ವುತ್ತೋ। "ಸುಖೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪರಿಬ್ಬಾಜಿಕಾಯ ತರುಣಾಯ ಮುದುಕಾಯ ಲೋಮಸಾಯ ಬಾಹಾಯ ಸಮ್ಫಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೯) ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಅಸುಭಭಾವಸ್ಸ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನೇವ ಏಕಚ್ಚಕಾಮಪರಿಭೋಗೋತಿ ಬಾಲೋ ವಿಯ ಗೂಥಕೀಳನಂ, ಕಿಲೇಸಾಭಿಭೂತತಾಯ ಕೋಧಾರತಿಅಭಿಭೂತೋ ಅಸವಸೋ ಮರಿತುಕಾಮೋ ವಿಯ ವಿಸಖಾದನಂ ಸಮ್ಪತಿ ಕಿರಿಯಾಖಣೇ, ಆಯತಿಂ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಚ ಜಿಗುಚ್ಛನೀಯಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ। ಲೋಭಸಹಗತಸ್ಸ ವಾ ಗೂಥಕೀಳನಸದಿಸತಾ, ದೋಸಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಸಖಾದನಸದಿಸತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಸಭಯಸ್ಸಾಪಿ ಪಿಸಾಚನಗರಸ್ಸ ಕಾಮಗುಣಸಮಿದ್ಧಿಯಾ ಸುಖವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವೋ ವಿಯ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಾನಂ ನಿರನ್ತರತಾಯ, ಅನುಪಲಕ್ಖಿಯಮಾನಉಪ್ಪಾದವಯಾನಂ ದೀಘಸನ್ತಾನತಾಯ ಅಗಯ್ಹಮಾನವಿಪರಿಣಾಮಾನಂ ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಭೂತಾನಮ್ಪಿ ನಿಚ್ಚಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವೋತಿ, ತೇಸಂ ಪಿಸಾಚನಗರಸದಿಸತಾ, ತದಭಿಮುಖಗಮನಸದಿಸತಾ ಚ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವತೋವ ಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ, ನ ಅಭಾವತೋತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸುತ್ತೇನ ಸಮತ್ಥೇತುಂ "**ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸುತ್ತಪದಂ ಆಭತಂ । ತತ್ಥ **ಅವಿದ್ವಾತಿ** ಅವಿದ್ದಸು। **ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಅಪ್ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪಟ್ಠಾನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೪. ತಾವಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತರಾಪೇಕ್ಖೋ ನಿಪಾತೋ, ತೇನ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಇದಂ ತಾವ ಸಿದ್ಧಂ, ಇದಂ ಪನ ಅಪರಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಇದಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಯಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದುಭಯೇಸಂ ಬಹುಭಾವತೋ ಅನೇಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ತಂ ಆಸಙ್ಕನ್ತೋ ಪುಚ್ಛಿ "**ಕತಮೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ, ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ಬಹೂ ಸಙ್ಖಾರಾ ವುತ್ತಾ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಧಾವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ। ಯದಿಪಿ "ಕತಮೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಸಾಧಾರಣತೋ ಪುಚ್ಛಾ ಆರದ್ಧಾ, ಏಕದೇಸೇನ ಪನ ಸಮುದಾಯೋಪಲಕ್ಖಣಮೇತನ್ತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಂ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಪುಚ್ಛಿತೇ ತಪ್ಪಸಙ್ಗೇನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ವಿಸಜ್ಜೇತುಕಾಮೋ ಪಚ್ಚಯೇ ತಾವ ಪಾಳಿನಯೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಭಗವತಾ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಚ ಭಗವತಾ ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

“ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಹೇತುನೋ, ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭೂತಸ್ಸ ಚ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ತಂ ನಿವಾರೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ”**ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಸೋ ಏವ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುನ ಆಹ **“ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ”**ತಿ। ತೇನ ನ ಇಧ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ, ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪರತೋ ಪಾಳಿಯಂ “ಹೇತೂ ಹೇತು...ಪೇ॰... ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧) ತೇನ ತೇನ ಹೇತುಭಾವಾದಿಉಪಕಾರೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತ್ತಂ ವುತ್ತಂ। **ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ “ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ), “ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ) ಚ ಏವಮಾದಿನಾ ಧಮ್ಮಪಟ್ಠಾನನಿದ್ದೇಸೇನ ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಾ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಧಮ್ಮೇಹೇವ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿವಿಭಾವನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇಧಾಪಿ ವಾ “ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ”ತಿ ಧಮ್ಮೇನೇವ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ “ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿಕೋ ಉದ್ದೇಸೋ ಕುಸಲಾದಿಉದ್ದೇಸೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಕಾರಕಭಾವಪ್ಪಧಾನೋತಿ।

“ಏಸೇವ ನಯೋ”ತಿ ಇಮಿನಾ ತಬ್ಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಅತಿದಿಸತಿ “ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ತಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ”ತಿ, ನ ಕಮ್ಮಧಾರಯಮತ್ತಂ।

೫೯೫. ವಚನಾವಯವೋತಿ ಸಾಧನಾವಯವಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ವಚನಸಭಾವಞ್ಹಿ ಸಾಧನಂ ಪರೇಸಂ ಅವಿದಿತತ್ಥಞಾಪನತೋ ಲೋಕೇ ಸಾಧನನ್ತಿ ಪಾಕಟಂ ಪಞ್ಞಾತಂ। ತಥಾ ಹಿ ನಂ ಅವಯವಲಕ್ಖಣಂ, ವಚನಸಭಾವಞ್ಚ ಸಾಧನಂ, ಅವಯವಪಕ್ಖಾದೀನಿ ವಚನಾನಿ ಸಾಧನನ್ತಿ ಚ ಞಾಯವಾದಿನೋ ವದನ್ತಿ। **ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಹೇತೂತಿಆದೀಸೂ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ, ಹೇತು, ಉದಾಹರಣ, ಉಪನಯ, ನಿಗಮನಾನಿ। ಉದಾಹರಣಸಾಧಮ್ಮಿಯಾ ಸಾಧ್ಯಸಾಧನಂ **ಹೇತು**। ವಿರೂಪೋ ಹೇತೂತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು ಕಾರಣಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಪಾಪಕಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ವಾ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬತಾಯ, ಞಾಪಕಲಕ್ಖಣಂ ಪನ ವಚನಾವಯವಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಂ। ಕಾಮಂ ಮೂಲಮ್ಪಿ ಕಾರಣಲಕ್ಖಣಂ ಕಾರಣಮೇವ, ಕಾರಣನ್ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಹೇತು ಗಹಿತೋ। ಮೂಲನ್ತಿ ಹೇತುಹೇತೂತಿ ಕಾರಣವಿಸೇಸವಿಸಯತ್ತಾ ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ। **ಏತೀ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನಂ ವತ್ತತೀತಿ, ತಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನಂ। ತೇನೇವಾಹ **“ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾ”**ತಿ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಠಿತಿಯಾ ಏವ ಉಪಕಾರಕೋ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಯಥಾ ಅನನ್ತರಾದಿಕೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಉಭಯಸ್ಸ ಯಥಾ ಹೇತುಆದಯೋ।

ಉಪಕಾರಕಲಕ್ಖಣೋತಿ ಚ ಧಮ್ಮೇನ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿಂ ಉಪಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಹಿನೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಹೇತು,** ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಹಿ-ಸದ್ದೋ ಮೂಲಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಹಿನೋತಿ ವಾ ಏತೇನ ಕಮ್ಮನಿದಾನಭೂತೇನ ಉದ್ಧಂ ಓಜಂ ಅತಿಹರನ್ತೇನ ಮೂಲೇನ ವಿಯ ಪಾದಪೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಫಲಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತಿ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ **ಹೇತು**। ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕಾರಣಂ**। ನಿದದಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ **ನಿದಾನಂ**। ಸಮ್ಭವತಿ ತಂ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಸಮ್ಭವೋ**। ಪಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಪಭವೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಹೇತುಸದ್ದೇಹಿ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಸಮಾನತ್ಥತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಕಾರಣವಿಸೇಸವಿಸಯೋ ಹೇತುಸದ್ದೋ, ಕಾರಣಸಾಮಞ್ಞವಿಸಯೋ ಪಚ್ಚಯಸದ್ದೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಮೂಲಟ್ಠೇನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಹೇತುಅತ್ಥೋ, ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಪಞ್ಚವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ತಂ ಸಙ್ಖಿಪ್ಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಸಙ್ಖೇಪತೋ...ಪೇ॰... ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ”**ತಿ।

ಯಥಾ ಸಾಲಿವೀಹಿಬೀಜಾದೀನಿ ತಂತಂಓಸಧೀನಂ ಸಾಲಿವೀಹಿಆದಿಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧಕಾನಿ, ಮಣಿಆದಿಪ್ಪಭಾವತ್ಥೂನಿ ಚ ನೀಲಾದಿವಣ್ಣಾನಿ ನೀಲಾದಿಪ್ಪಭಾಸಾಧಕಾನಿ, ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಯಥಾರಹಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ

ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧಕೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **“ಸೋ ಸಾಲಿಆದೀನ”**ನ್ತಿಆದಿನಾ। **ಆಚರಿಯಾನನ್ತಿ** ಚ ರೇವತಾಚರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಯದಿ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೋ, ಏವಂ ಸತಿ। **ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ** ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಯಥಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಹೇತು ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವಾಯ ನ ಪರಿಯತ್ತೋ, ಏವಂ ಅಬ್ಯಾಕತೋಪಿ ಹೇತು ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಾಯ। ಸಭಾವೇನೇವ ಹಿ ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಆಹ **“ನ ಹಿ ಸೋ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತೀ”**ತಿ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಚ ತೇಸಂ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಆಹ **“ನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ”**ತಿ। ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **“ವುತ್ತಞ್ಹೇತ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿನಾ ಏತೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಹೇತುನಾ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಸಾಧಕೇನ ವಿನಾ ಅಹೇತುಕತ್ತಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಸಭಾವೇನೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

“ಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತೀ”ತಿಆದಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೭) ವಚನೇಹಿ ಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪ್ಪಟಿಬದ್ಧತಾ ಸಿದ್ಧಾತಿ ಆಹ **“ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಭಾವೋ”**ತಿ। ಏತೇನೇವ ಅಕುಸಲಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಾಪಿ ಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಯ ನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧಾತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇಕೇ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುಂ “ಅಹೇತುಕಹೇತುಸ್ಸ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಯ ಸಹೇತುಕಹೇತೂನಮ್ಪಿ ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ಅಞ್ಞೇಸಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ”ತಿ, ತಸ್ಸ ಉತ್ತರಂ ವತ್ತುಂ **“ಯದಿ ಚಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲೋ ವಾ ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ವಾತಿ** ಯದಿ ಅಲೋಭೋ ಸಭಾವತೋ ಕುಸಲೋ, ಸೋ ಕುಸಲಸಭಾವತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಕುಸಲೋ ನ ಸಿಯಾ ಅಲೋಭಸಭಾವಸ್ಸ ಅದೋಸತ್ತಾಭಾವೋ ವಿಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಉಭಯಥಾ ಹೋನ್ತೇಸು ಸದ್ಧಾದೀಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಪರಿಯೇಸೇಥ, ನ ಸಭಾವತೋ, ಏವಂ ಹೇತೂಸುಪಿ ಕುಸಲಾದಿತಾ ಅಞ್ಞಪಟಿಬದ್ಧಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ, ನ ಸಭಾವತೋತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ “ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತೂಸು ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ”ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಾ ಪನ ಪರಿಯೇಸಿಯಮಾನಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಹೇತೂಸು ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸುಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವಿರುಳ್ಹಮೂಲಾ ವಿಯಾತಿ ಏತೇನ ಮೂಲಾನಿ ವಿಯ ಮೂಲಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನೇನಾ”**ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ಏವಂ ಸತ್ತಧಾ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ** ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ ಹೇತುಕಿಚ್ಚಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ “ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧), ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ಹೇತುಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೋ, ತೇನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ದುತಿಯೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸನಂ, ತೇನ ನ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಥ ಖೋ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನನು ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ದುತಿಯೇ ಹೇತುಸದ್ದೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಹೇತೂ ಅತ್ತನಾವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ನಾಯಮೇಕನ್ತೋ। ಹೇತುಸದ್ದೋ ಹಿ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ “ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಬ್ಯಾವಟೋ ಯದಾ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ತದಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಸೇಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಅವಿಸಿಟ್ಠಾ ಯೇ ಕೇಚಿ ಗಹಿತಾ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ। ನನು ಚ ಯಥಾ “ಅರೂಪಿನೋ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಅರೂಪಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ”ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ದುತಿಯೇನ ಆಹಾರಗ್ಗಹಣೇನ, ಇನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ವಿನಾಪಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾವ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ।

ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಹಿ ತತ್ಥ ದುತಿಯೇ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇ ಅಸತಿಪಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾವ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ತಂ ನ ಕತಂ, ಇಧ ಪನ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ದುತಿಯಂ ಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮ್ಪಿ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಸೋ ಏವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಹೇತೂತಿ ವಿಸೇಸನಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ ಯೋ ಕೋಚಿ ಹೇತು ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸೇವ ಹೇತುನೋ ಪುನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏತದತ್ಥಮೇವ ಹಿ ವಿನಾಪಿ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇಪಿ ತಸ್ಸ ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ಅಥ ವಾ ಅಸತಿ ದುತಿಯೇ ಹೇತುಸದ್ದೇ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಪನ ಹೇತೂನನ್ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಸೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವಂ ಯೇ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹೇತೂನಂ, ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಹೇತೂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇತುಝಾನಮಗ್ಗಾ ಪತಿಟ್ಠಾಮತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿರಪೇಕ್ಖಾ, ನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ವಿಯ ಸಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇಸ್ವೇವ ದುತಿಯಂ ಹೇತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಪನ ಆಹರಿತಬ್ಬಈಸಿತಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ವಿನಾಪಿ ದುತಿಯೇನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅತ್ತನಾ ಏವ ಆಹರಿತಬ್ಬೇ, ಈಸಿತಬ್ಬೇ ಚ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಭೂತೇ, ಅಞ್ಞೇ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ತಂ ತತ್ಥ ನ ಕತಂ। ಇಧ ಚ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುನಾ, ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನೇವ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತೂನಂ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪುನ ವಿಸೇಸೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ "ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ದುತಿಯಂ ಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೫೯೨. **ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನಾ**ತಿ ವಿಸಯಭಾವೇನ, ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆರಭಿತ್ವಾಪೀತಿ ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ರೂಪಾಯತನಾದಿಮತ್ತೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠತ್ವಾ "ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ ೧.೧.೨) ಅನಿಯಮೇನ ಸಬ್ಬರೂಪಾಯತನಾನಂ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾಯತನಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ರೂಪಾದಿಭೇದೇನ ಛಬ್ಬಿಧೇಸು ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತೋ ಏವ। **ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ**ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ। ಏಕನ್ತಸಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋ ಅನಾರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಆರಬ್ಭೇವಾ"**ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಂ ನವಪ್ಪಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೯೭. **ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಮುಖಭಾವೇನ। ಅತ್ತಾಧೀನಾನಞ್ಹಿ ಪತಿಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಿಪತಿ। ಸೋ ತೇಸಂ ಪಮುಖಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ। "ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂ ನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಛನ್ದಾದಯೋ ಧುರಭೂತಾ ಜೇಟ್ಠಕಭೂತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಸಾಧಯಮಾನಾ ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇಸಂ ವಸೇನ ವತ್ತನ್ತಿ ಹೀನಾದಿಭಾವೇನ ತದನುವತ್ತನತೋ, ತೇನ ತೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಗರುಕಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ತನ್ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅತ್ತಾಧೀನಾನಂ ಪತಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಛನ್ದಾಧಿಪತೀ**ತಿ ಛನ್ದಸಙ್ಖಾತೋ ಅಧಿಪತಿ, ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧) ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧ "ಅಧಿಪತೀ ಅಧಿಪತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೩) ನಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ। ಹೇತವೋ ಹಿ ದ್ವೇ ತಯೋಪಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಜಹನತೋ। ಅಧಿಪತಿ ಪನ ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನ

ಉಪಕಾರಕೋ, ನ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಬಹೂ ಜೇಟ್ಠಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ "ಅಧಿಪತೀ ಅಧಿಪತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಂ।

ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಂ। **ಗರುಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಗರುಕಾರಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ವಾ ಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ ವಾ ಗರುಕಾರಿಕಂ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಅವಿಜಹಿತಬ್ಬಂ ಅನವಞ್ಞಾತಂ ಕತ್ವಾ। **ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ತೇ ತೇ ಗರುಕಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ। **ತೇಸಂ ತೇಸ**ನ್ತಿ ತಂತಂಗರುಕಾರಕಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ। ಸ್ವಾಯಂ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣೇಹಿ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನೇವ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣೇಹಿ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತೇನೇವಾತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾ ಚತ್ತಾರೋ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣೇಹಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತೇನೇವ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾ ತಯೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣೇಹಿ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನೇವ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾ ತಯೋ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸಪ್ಪಕಾರೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸತ್ತಧಾ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿ, ಸತ್ತಧಾ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೮೮. ಅನ್ತರಾಯತೀತಿ ಅನ್ತರಂ, ಬ್ಯವಧಾಯಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತರಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅನನ್ತರೋ, ಅನನ್ತರೋ ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ**। "ಅತ್ಥಾನನ್ತರತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಕಾಲಾನನ್ತರತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಬಹುಧಾ ಪಪಞ್ಚಯನ್ತಿ, ಅಸಾರಂ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನವಿಸೇಸಭಾವೇನ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಏವಂ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ, ಏತೇ ಪನ ಚಿತ್ತನಿಯಮಹೇತುಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ತಂ ಚಿತ್ತನಿಯಮಹೇತುಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೋ ಹಿ ಏಸಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿಆದಿ ಚಿತ್ತನಿಯಮೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸನ್ತೀರಣಾನನ್ತರಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಚುತಿಅನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಯಂ ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತದನನ್ತರುಪ್ಪಾದನಿಯಮೋ ತಂತಂಸಹಕಾರಿಪಚ್ಚಯವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುರಿಮಪುರಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಇಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅತ್ಥಾನನ್ತರತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ಕೇನಚಿ ಧಮ್ಮೇನ ಅನನ್ತರತಾಯ। **ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯಾ**ತಿ ಕಾಲಭೇದೇನ ಅನನ್ತರತಾಯ । **ಆಚರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ **ರೇವತಾಚರಿಯ**ಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತವಿರೋಧೇ। **ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪನ ವಾರಿತತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ವೇಧೇ ದಿನ್ನೇ ಪುಪ್ಫಿತುಂ ಸಮತ್ಥಸ್ಸೇವ ಪುಪ್ಫನಂ ನ ಹೋತಿ, ವೇಧೇ ಪನ ಅಪನೀತೇ ತಾಯ ಏವ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಪುಪ್ಫನಂ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಾರಿತತ್ತಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಸಮತ್ಥಸ್ಸೇವ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅಪಗತೇ ತಾಯ ಏವ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮ್ಪಿ ವಚನಂ **ಕಾಲಾನನ್ತರತಾ ನತ್ಥಿ** ಸತ್ತಾಹಾದಿನಾ ಕಾಲೇನ ಅನ್ತರಿತಭಾವತೋ। **ಏತದೇವ** "ಕಾಲನ್ತರಿತತಾ ಅತ್ಥಿ" ಇಚ್ಚೇವ **ವದಾಮ**। ನನು ಚ ಕಾಲೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ನತ್ಥೀತಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕನ್ತೋ ಆಹ **"ಕಾಲಾನನ್ತರ...ಪೇ॰... ಲದ್ಧೀ**"ತಿ।

ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತತೋವೇತ್ಥ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅತ್ಥತೋತಿ ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಅಧಿವಚನನಿರುತ್ತಿಪದಾನಂ ವಿಯ ಸದ್ದತ್ಥಮತ್ತತೋ ನಾನಾಕರಣಂ, ನ ವಚನೀಯತ್ಥತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವ ಸದ್ದತ್ಥವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಥ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದನ್ತರಾಭಾವತೋ ನಿರನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ರೂಪಕಲಾಪಾನಂ ವಿಯ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ, ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಹಾವಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಚ "ಇದಮಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ, ಉದ್ಧಂ, ತಿರಿಯ"ನ್ತಿ ವಿಭಾಗಾಭಾವಾ ಅತ್ತನಾ ಏಕತ್ತಮಿವ ಉಪನೇತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ। **ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ**ತಿ ಚ ಅಬ್ಯಾಪಾರತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಯದಾಕಾರೇ ನಿರುದ್ಧೇ, ವತ್ತಮಾನೇ ವಾ ಸತಿ ತಂತಂವಿಸೇಸವನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋವ ಆಕಾರೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇವ ಚ

ಉಪಾದಾಯ ಕಾಲವೋಹಾರೋತಿ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅಸಞ್ಞಭವಾ ಚವನ್ತಸ್ಸ, ಪುರಿಮಚುತಿಪಚ್ಛಿಮಪಟಿಸನ್ಧೀನಞ್ಚ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದನಿರನ್ತರತಾಯ ಕಾಲನ್ತರತಾ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಅನ್ತರಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಕಾಲನ್ತರತಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಚ ರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತರಂ ಕರೋತಿ ಅಞ್ಞಸನ್ತಾನತ್ತಾ। ರೂಪಾರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ಹಿ ದ್ವೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸದಿಸಸಭಾವತ್ತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ವಿಸುಂಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಸನ್ತತಿಯಞ್ಚ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಂಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಅನ್ತರಕಾರಕಂ ಹೋತಿ। ತಾದಿಸಞ್ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ಅಭಾವೋ ಅನ್ತರಕಾರಕೋ ಹೋತಿ ಅಭಾವತ್ತಾ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಜವನಾನನ್ತರಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ವಿಯ, ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ನಿರನ್ತರತಾ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರತಾ ಹೋತೀತಿ ತಥಾ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚುತೀನಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಪಾಕಟೋತಿ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾವ ವುತ್ತಾ । ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಗಹಿತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವಚನಂ ಅಲಭನ್ತಾನಂ "ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೮.೪) ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ನ ಸೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಗ್ಗಹಣಂ ಅಪರಿಚ್ಛೇದಂ। ಯತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಏವ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ। ತೇನೇವ ಚ ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ। ತಸ್ಸ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಸತ್ತಧಾ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೯೯. **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಹ ಉಪ್ಪಾದನಭಾವೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಾಕಟೇನ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ಪದೀಪನಿದಸ್ಸನಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಪದೀಪೋ ಹಿ ಪಭಾಸಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಹಜಾತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। ತಸ್ಮಿಂ ಹಿ ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಓಕ್ಕನ್ತಂ ವಿಯ ಪರಲೋಕತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಇಧ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಆದಿಂ ಪವಿಸನ್ತಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಖಣೋ ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಹಿ ನಾಮಸ್ಸ, ನಾಮಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ**ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಅಭಾವತೋ। **ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಪುಬ್ಬೇ "ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾಪಿ ತೇನ ಖಣನ್ತರೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ನ ನಿವಾರಿತೋತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಮಿದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ**ತಿ ಕೇಚಿ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಚಿ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ವತ್ಥುನೋ ಚ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಿವಾರಿತಂ ನಿವಾರೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲ"ನ್ತಿ ವಾ "ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ತಥಾ ಅವತ್ವಾ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನ **ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಉಪಯೋಗೇಕವಚನಂ। **"ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಪಚ್ಚತ್ತಬಹುವಚನಂ ಜಾಯತಿ। **"ಕಾಲೇ"**ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಭುಮ್ಮೇಕವಚನನ್ತಿ ದೀಪಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪುರಿಮೇನ ಚ "ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ವತ್ಥು ಚ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೯) ಆದಿವಚನೇನ ನಾಮಸಹಿತಂ ಏವ ವತ್ಥು ನಾಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಆಪನ್ನೇ ಇತರೇನ ಕೇವಲಸ್ಸ ಚ ತಥಾವತ್ತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ , ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೯) ನವವಿಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೦೦. ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ತಿದಣ್ಡಂ ನಿದಸ್ಸಿತಂ। ಉಪಕಾರಕತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತಾವಸೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ಸಹಜಾತತಾದಿವಸೇನ। ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ಇಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತಾಮತ್ತಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಾ ವತ್ಥುಖನ್ಧಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ತಂ ಇಚ್ಛಿತಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಉಪಕಾರಕತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ"ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಠಿತಿಯಾ ಚ ಉಪಕಾರಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ತಿವಿಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೦೧. ತರುಆದೀನಂ ಪಥವೀ ವಿಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ಪಥವೀಧಾತು ಸೇಸಧಾತೂನಂ, ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪಕಾರಕಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಾದಯೋ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಖನ್ಧಾದಯೋ ತಂತಂನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ। ಪಥವೀಧಾತುಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಏವ ಹಿ ಸೇಸಧಾತುಯೋ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಯಥಾಸಕಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನಾತಿ ಆಧಾರಾಕಾರೇನ। ಆಧಾರಾಕಾರೋ ಚೇತ್ಥ ತೇಸಂ ಸಾತಿಸಯಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯತೋ ಭೂತಾನಿ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಮ್ಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸುಟ್ಠು ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾವಿಸೇಸಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಅದೇಸಕಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯದಿಪಿ ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿಭಾವೋ। ಯೇನ ಪನ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಟುಮನ್ದಭಾವೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ತದನುವಿಧಾನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸ್ವಾಯಮಿಧ ತೇಸಂ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಸಿದ್ಧೋ ವಿಸೇಸೋತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ವಿಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ನಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತೋವ। **ಛಟ್ಠೋ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ಇದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಚೀ"ತಿ, ತತ್ಥ ತೇ ಏವ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚಕ್ಖಾಯತನ"**ನ್ತಿಆದಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। **ಯಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ತೇರಸವಿಧೋ। ಕಥಂ? ಸಹಜಾತತೋ ಕುಸಲಮೂಲಾ ತಯೋ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲೇಸು ಪನ ಪುರೇಜಾತಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಮೇವ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಸಹಜಾತತೋ ಏವ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತೇರಸ।

೬೦೨. **ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ನಿಸ್ಸಿತೋ**ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯೋ ಭುಸೋ ನಿಸ್ಸಯೋ, ತಂ **ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। **ಬಲವಕಾರಣಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವವಸೇನ ಅನನ್ತರಂ ಅನುರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ, ಕೇವಲಞ್ಚ ಬಲವನ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಕಾರಕೋ। ತೇನಾಹ **"ಸೋ"**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ದಾನಂ ದತ್ವಾ**ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಚಜಿತ್ವಾ। ಯಾಯ ವಾ ಚೇತನಾಯ ಸೋ ದಿಯ್ಯತಿ, ಸಾ ಚೇತನಾ ದಾನಂ। **ದತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಚೇತನಂ ಪರಿಯೋದಪೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ। **ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗದಸಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ನಿಚ್ಚಸೀಲಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ। ಇಮಿನಾ ಸಮಾದಾನವಿರತಿಯೇವ ದಸ್ಸಿತಾ, ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿಯೋ ಪನ ಲೋಕೇ "ಸೀಲ"ನ್ತಿ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ ನ ವುತ್ತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ವುತ್ತಾ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತತ್ಥ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿ ಸೇಕ್ಖಾನಂಯೇವ ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೇಸಂ। **ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ "ಪಾಣಂ ನ ಹನೇ, ನ ಚಾದಿನ್ನಮಾದಿಯೇ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೪೦೧) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಉಪೋಸಥಸೀಲಂ। **ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀ**ತಿ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಕುಸಲಂ ಸೇಕ್ಖೋಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ,

ಅರಹಾಪಿ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೇವ। ಅರಹತೋಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಂ ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಮೇವ। ಯೇನ ಪನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ। **ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನೀತಿ** "ದತ್ವಾ ಕತ್ವಾ"ತಿ ಹಿ ಆಸನ್ನಕತಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಇಮಿನಾ ನ ಆಸನ್ನಕತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ, ದಾನಾದೀಹಿ ವಾ ಸೇಸಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। **ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। "ಝಾನಂ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ। **ಸೇಕ್ಖಾ ಗೋತ್ರಭುನ್**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಗೋತ್ರಭುಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। **"ವೋದಾನ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವೋದಾನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಸೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮಿನೋ । **ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಭವಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಸುದ್ಧಮಗ್ಗತೋಯೇವ ಪನ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೪) ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯದಿಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾವ ವಿಭತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಇದಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ನೇಸಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ ನಿಕ್ಖೇಪವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪುರಿಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತೋ, ಇತರೋ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನಪೀತಿ ಸೋಪಿ ನಿಕ್ಖೇಪವಿಸೇಸೋ **ಅತ್ಥತೋ ಏಕೀಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛತಿ** ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ತದುಭಯಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ**ತಿಆದಿ ಅನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನಂ। **ಯಥಾ ಹೀ**ತಿಆದಿ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನಂ।

ಪಕತೋತಿ ಏತ್ಥ **ಪ**-ಕಾರೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಸುಟ್ಠುಕತತಂ ದೀಪೇತಿ। ತಥಾ ಚ ಕತಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಕತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ"**ತಿಆದಿ। ಕರಣಞ್ಚ ದುವಿಧಂ ನಿಪ್ಫಾದನಂ, ಉಪಸೇವನಞ್ಚಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನಿಪ್ಫಾದಿತೋ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನಿಪ್ಫಾದನಂ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮೋಧಾನೇನ ಫಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। **ಉಪಸೇವನಂ** ಪನ ಕಾಯೇ ಅಲ್ಲೀಯಾಪನವಸೇನ ಉಪಯೋಗೂಪಸೇವನಂ, ವಿಜಾನನಸಞ್ಜಾನನಾದೀನಂ ವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪಸೇವನಞ್ಚ। ತೇನೇವ ಅನಾಗತಾನಮ್ಪಿ ಉತುಸಮ್ಪದಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪಸೇವನೇನ ಉಪಸೇವಿತಾನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಪಗೇವ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಉತುಭೋಜನಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೮.೮) ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ। **ಪಕತಿಯಾ ಏವಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಙ್ಖರರಹಿತೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ**ತಿ ಬಲವಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ। **ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರತೋ ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ** ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಆಗತನಯೇನ। ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ಪನ –

> "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ, ಕುಸಲಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ, ಅಕುಸಲಾ ಅಕುಸಲಾನಂ, ಕುಸಲಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ, ಅಕುಸಲಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಕುಸಲಾನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಅಕುಸಲಾನಂ , ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ, ಸೇನಾಸನಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೯)।

ತತ್ಥ ಯೇ ಪುರಿಮಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕದಾಚಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸು ಪದೇಸು ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇಸು "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ ಪುರಿಮಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ವಾ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ವಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ, ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಿಬನ್ಧಕಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಬಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ನ ಭವನ್ತಿ, ಇತರೇಸಂ ಭವನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ

ಯೇಸು ಪದೇಸು ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇಸು "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಿದ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಕಸಿಣಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯತಾಭಾವತೋ ಏಕಚ್ಚಾಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಅನನ್ತರಾತೀತೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾರೂಪವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ **ಪಟ್ಠಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೦೩. **ಪಠಮತರನ್ತಿ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಪುರೇತರಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾಯೇವ। ತೇನಾಹ **"ವತ್ತಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ"**ತಿ। ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ವಿನಾ ಉಪಕಾರಕಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪುರೇಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ। ಏವಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ದುವಿಧೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ **"ಚಕ್ಖಾಯತನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವತ್ಥುವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **"ರೂಪಾರಮ್ಮಣ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ।

ಯಂ ರೂಪನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತತ್ಥ **"ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"**ತಿ ಪವತ್ತಿಕಾಲವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **"ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇನ"** ಇತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲವಸೇನ। ಯಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇನ ವಿನಾ ನ ವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತದಸ್ಸನೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇನ ವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ** "ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಸೇಕ್ಖಾ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೪)। "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೪) ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕಾ ತಯೋವ ವಾರಾ। ತೇ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ, ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭತ್ತಾ।

೬೦೪. ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇತರಂ ಸಿದ್ಧಭಾವೇ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತತಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪುರೇಜಾತಾನ"**ನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿ। ಯದಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಪುರೇತರಮೇವ ಜಾತಾ, ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಉಪಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ"**ತಿ। ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಹಿ ವಿನಾ ಸನ್ತಾನಾವಿಚ್ಛೇದಹೇತುಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕಾ, ತೇಸಂ ಸಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **"ಗಿಜ್ಝಪೋತಕಸರೀರಾನಂ ಆಹಾರಾಸಾಚೇತನಾ ವಿಯಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ "ಆಹಾರಾಸಾ ವಿಯಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಚೇತನಾಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ** ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅವಿಸಿಟ್ಠೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲೋ, ಅಕುಸಲೋ, ವಿಪಾಕೋ, ಕಿರಿಯಾತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೬೦೫. ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಂ ಪವತ್ತನಂ **ಆಸೇವನಟ್ಠೋ,** ಅತ್ತಸದಿಸಸಭಾವತಾಪಾದನಂ ವಾಸನಂ ವಾ। **ಪುರಿಮಪುರಿಮಾಭಿಯೋಗೋ ವಿಯಾತಿ**

ಉಗ್ಗಹಣಸವನಧಾರಣಾದಿಪುರಿಮಾಪುರಿಮಾಸೇವನಾ ವಿಯ। ತೀಸು ಪನ ಏತೇಸು **ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ**ತಿ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇ ವಿಯ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಭಿನ್ನಜಾತಿಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಕತೋತಿ? ಅತ್ತನೋ ಗತಿಂ ಗಾಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ। ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾ ಹಿ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾನಂ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಾ ಅತ್ತನೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಗತಿಂ ಗಾಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇಸಂ ವಾಸನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಪಗುಣಬಲವಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಗತಿಂ ಗಾಹೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾ, ತೇಸಂ ತೇಹಿ ಸಮಾನಜಾತಿಕೇಹೇವ ಸದ್ಧಿಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಥ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ಗಹಿತಂ? ಆಸೇವನಾಭಾವತೋ। ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮವಸೇನ ವಿಪಾಕಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪರಿಣಾಮಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಸನ್ತಂ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಗಾಹೇತ್ವಾ ಪರಿಭಾವೇತ್ವಾ ನೇವ ಅಞ್ಞಂ ವಿಪಾಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ನ ಚ ಪುರಿಮವಿಪಾಕಾನುಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಥ ಖೋ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತಂ ಪತಿತಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ವಿಪಾಕೇ ಆಸೇವನಾ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಗಹಿತಂ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಸಕಮ್ಮಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ಆಸೇವನಗುಣಂ ನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಕುಸಲಾದಯೋಪಿ ತಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ। ನಾನಾಜಾತಿಕತ್ತಾಪಿ ಚೇತೇ ತಸ್ಸ ಆಸೇವನಾಧಾನಂ ನ ಕರೋನ್ತೇವ। ಭೂಮಿತೋ, ಪನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ವಾ ನಾನಾಜಾತಿಕತಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಕಿರಿಯಾ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಂ, ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಕುಸಲಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಸ್ವಾಯಂ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೮) ತಿಧಾವ ವುತ್ತೋ। ಅಬ್ಯಾಕತಗ್ಗಹಣೇನ ಆವಜ್ಜನವಜ್ಜಿತಾ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ಗಹಿತಾ।

೭೦೮. **ಚಿತ್ತಪಯೋಗೋ** ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾ, ಆಯೂಹನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಪಯೋಗೋ ಚೇತನಾ। ತೇನ ಹಿ ಸಾ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿರಿಯತಾವಿಸಿಟ್ಠೇ ಸನ್ತಾನೇ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಗಮೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ತೇನೇವ ಸನ್ತಾನವಿಸೇಸೇನ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಿಕಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಿರಿಯಾಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ಸಹಜಾತಾನಂ ಪನ ಆಯೂಹನಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ಕಿಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಚ ಚೇತನಾಕಮ್ಮಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ನ ಹಿ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸತಿಪಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಭಾವೇ ಚೇತನಾವಜ್ಜಾನಂ ಅತಂಸಭಾವತ್ತಾ ವಿಪಾಕಾಪಿ ಚೇತನಾ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ, ಸ್ವಾಯಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಜಾತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೭೦೯. "**ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಸಉಸ್ಸಾಹೇಹಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ಸದಿಸಾನಮ್ಪಿ ಅಸದಿಸಂ ವಿಪಾಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಾಧೇತಬ್ಬತಾಯ ಪಯೋಗೇನ, ಅಞ್ಞಥಾ ವಾ ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಿದ್ಧೇಸು ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಏವ ಸಿಜ್ಝನತೋ ನಿರುಸ್ಸಾಹೋ ಸನ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ, ನ ಕಿಲೇಸವೂಪಸನ್ತಭಾವೋ। ತಥಾಸನ್ತಭಾವತೋ ಏವ ಹಿ ಭವಙ್ಗಾದಯೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಪಿ ಹಿ ಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಿತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಅಭಿನಿಪಾತಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಮತ್ತಾ ಪನ ವಿಪಾಕಾ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಏವ। **ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಾಯಾ**ತಿ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವತ್ಥಾಯ। ಏತೇನ ತಪ್ಪಚ್ಚಯವನ್ತಾನಂ ಅವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಾನುಕೂಲಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪವತ್ತೇತಿ**ಆದಿ ಪಞ್ಹಾವಾರನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಪನ "ವಿಪಾಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೪) ಆಗತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ನಯದಸ್ಸನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಕಾಮರೂಪಭೂಮೀಸು ವಿಯ ವಿಪಾಕೋ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೭೦೮. ಸತಿಪಿ ಜನಕಭಾವೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಆಹಾರಾನಂ ಪಧಾನಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ **“ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ”**ತಿ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಞ್ಹಿ ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಅರೂಪೀನಂ ಆಹಾರಾನಂ, ಆಹಾರಜರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕರೂಪಾಹಾರಸ್ಸ ಚ ಹೋತಿ। ಅಸತಿಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪೂಪತ್ಥಮ್ಭಕರೂಪಾಹಾರಸ್ಸ, ಅಸತಿ ಪನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇ ಆಹಾರಾನಂ ಜನಕತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಪಧಾನಂ। ಅಥ ವಾ ಜನಯಮಾನೋಪಿ ಆಹಾರೋ ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತೋ ಜನೇತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೋ ಏವ ಆಹಾರಭಾವೋತಿ **“ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ “ರೂಪಾಹಾರೋ ಅತ್ತನಾ ಜನಿತಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಜನಿತಸ್ಸ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **‘ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ’**ತಿ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ “ಆಹಾರೋ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವಿರುದ್ಧಮೇತ”ನ್ತಿ ಅಪರೇ ನಾನುಜಾನನ್ತಿ। ರೂಪಾಹಾರೋ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಏವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅರೂಪಾಹಾರಾ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ಕೇವಲಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಕದಾಚಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೭೦೯. **ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಕೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನೇನ ಗರುಭಾವೋ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ, ಅಥ ಖೋ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ, ಜೀವನೇ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಜೀವನ್ತೇಹಿ, ಮನನೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ, ಸುಖಿತಾದಿಭಾವೇ ಸುಖಿತಾದೀಹಿ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಗ್ಗಹೂಪಟ್ಠಾನಾವಿಕ್ಖೇಪಪಜಾನನೇಸು, “ಅನಞ್ಞಾತಂ ಞಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಆಜಾನನೇ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿಭಾವೇ ಚ ಸದ್ಧಾದಿಸಹಜಾತೇಹೀತಿ ಏವಂ ತಂತಂಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾ। ತೇಸು ಹಿ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ, ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ತದನುವತ್ತನೇನ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ನ ಗಹಿತಂ, ನನು ಚೇತಮ್ಪಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತೀಯತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಅನುವತ್ತೀಯತಿ, ನ ಪನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಜೀವಿತಾಹಾರಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅನುಪಾಲಕಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ , ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಭಾವಾ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯತೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಯಥಾಸಕೇಹಿ ಏವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಯಥಾ ಇತ್ಥಿಆದಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ತಂಸಹಿತಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯತಾ ಚ ತೇಸಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ನ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ।

೭೧೦. ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಭೂತಾನಂ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ವಿತಕ್ಕನಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಪೇಕ್ಖನಂ, ಚಿನ್ತನಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕೋ ಬ್ಯಾಪಾರೋ **ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠೋ**। “ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾಪಿ **“ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನೀ”**ತಿ ವಚನೇನ ಅಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ ನಿವತ್ತನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ “ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ಏತೇನೇವ ಸಿದ್ಧೇ **“ಠಪೇತ್ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯ”**ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ? ವೇದನಾಭೇದೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಸುಖದುಕ್ಖದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಅಝಾನಙ್ಗಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಝಾನಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ, ಸತಿಪಿ ವಾ ಝಾನಙ್ಗವೋಹಾರೇ ವೇದನಾಭೇದದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ ಪನ ಯದಿಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ನಝಾನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪನ ನತ್ಥೀತಿ **ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಗಹಣಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ **“ಸಬ್ಬಾನಿಪೀ”**ತಿ ವಚನಂ ಸಬ್ಬಕುಸಲಾದಿಭೇದಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ, ನ ಪನ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೇಸಂ ಪನ “ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇ ವೇದನಾತ್ತಯ”ನ್ತಿ ಪಾಠೋ, ತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತೋ ವಿಚಾರೋ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೧೧. **ಯತೋ ತತೋ ವಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನಾ**ತಿಆದಿ ಯದಿಪಿ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ಞಾಪಿತೋ ಏವ, ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ ಸರೂಪೇನೇವ ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಏತೇ**

ಪನ ದ್ವೇಪಿ...ಪೇ°... ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ "ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯ"ನ್ತಿ ವಚನಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟ್ಠಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ದ್ವೇಪಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಸ್ಸ ಕಥಮವಿರೋಧೋತಿ? ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ । ಅಯಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಏವ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸೂತಿ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಕತ್ಥಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಲಾಭೋ ನ ನಿವಾರಿತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನ ಸವಿತಕ್ಕಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯೇನ ಅಲಾಭೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಮನೋಧಾತುಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹಸುಞ್ಞತವಾರೇಸು ಝಾನಂ ನ ಉದ್ಧಟಂ, ತಂ ಅಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಝಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸಪಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭೋ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಸಹಜಾತೇ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಏಕತ್ತಗತಭಾವಕರಣಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಬ್ಯಾಪಾರೋ ಬಲವಾ, ನ ತಥಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸೂತಿ। ಇಧ ಪನ ದುಬ್ಬಲಮ್ಪಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಂ ಯದಿ ಕಿಞ್ಚಿಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಸವಿತಕ್ಕಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಅನುಜಾನನ್ತೇನ "**ಏತೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ° ಅಟ್ಠ° ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ) ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚಯಕಥಾ ನಾಮ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನನಿಸ್ಸಿತಾ, ನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀನಿಸ್ಸಿತಾತಿ।

೭೧೧. ಸಮಂ ಅವಿಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ, ಸಹ ವಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತತಾಯ ಏಕೀಭಾವೂಪಗಮೇನ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ। ಕಾ ಪನ ಸಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತತಾತಿ ಆಹ "**ಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೇನಾ**"ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಏಕವತ್ಥುಕಾ, ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಏತ್ತಕೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪೇಸು ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಸೇಸಮಹಾಭೂತುಪಾದಾರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ತಾನಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾನಿ, ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ ವಾ ಭೂತಾನಿ ಏಕಂ ವತ್ಥು ಏತೇಸು ನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾನೀತಿ ಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ। ಯೇ ಏಕವತ್ಥುಕಾ, ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ ಚ, ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಾನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾದೀನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದಗ್ಗಹಣಂ। ಯೇ ಏಕವತ್ಥುಕೇಕಾರಮ್ಮಣೇಕುಪ್ಪಾದಾ, ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಕಿಂ ಪನ ನಾನಾನಿರೋಧಾಪಿ ಏವಂತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಉದಾಹು ಏಕನಿರೋಧಾ ಏವಾತಿ ವಿಚಾರಣಾಯಂ ಏಕನಿರೋಧಾ ಏವ ಏವಂಲಕ್ಖಣಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಏಕನಿರೋಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಏಕನಿರೋಧಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ "ಏಕುಪ್ಪಾದಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿ ಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧತಾತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ। ಯೇ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ ಹುತ್ವಾ ಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧಾ, ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಏಕವತ್ಥುಕೇಸು ಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ನಾನಾವತ್ಥುಕೇಸೂತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏಕವತ್ಥುಕಗ್ಗಹಣಂ। ಯೇ ಏಕವತ್ಥುಕೇಕಾರಮ್ಮಣೇಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧಾ, ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಚೇತಂ ಏಕವತ್ಥುಕಗ್ಗಹಣಂ। ಆರುಪ್ಪೇ ಪನ ವತ್ಥುಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಕುತೋ ಏಕವತ್ಥುಕಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಅವಸರೋ।

೭೧೨. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ವಿಸಂಸಟ್ಠತಾಯ ನಾನತ್ತೂಪಗಮೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾಯ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಅಥ ಖೋ ವಿಸುಂಯೇವ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾನಜಾತಿಯತಾಯ ಸಮಧುರಂ, ಇಧ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಜಾತಿಯತಾಯ ವಿಧುರಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ...ಪೇ°... ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ"ತಿ। ನ ಹಿ ವತ್ಥುಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಅಯುತ್ತಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಹಿ "ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ,

ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೪) ವತ್ಥುನಾ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಚ ಯುತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ನ ಏವಂ ಅಯುತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ರೂಪಾನಂ ರೂಪೇಹಿ ಕಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ? ರೂಪಾನಂ ರೂಪೇಹಿ ಸತಿಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಯ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ (ಧಾತು॰ ३) ನತ್ಥೀತಿ ನ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ। ಸಮ್ಪಯುಜ್ಜಮಾನಾನಞ್ಹಿ ಅರೂಪಾನಂ ರೂಪೇಹಿ, ರೂಪಾನಞ್ಚ ತೇಹಿ ಸಿಯಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾತಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ। ರೂಪಾನಂ ಪನ ರೂಪೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ।

ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಅರೂಪಿನೋಪಿ ರೂಪೀನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅರೂಪಗ್ಗಹಣಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಏವ ಖನ್ಧಾ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಯಥಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ (ಧಾತು॰ ३) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ। ವುತ್ತಞ್ಚ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ** "ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೪)। **ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಚೇತಂ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಚೇವ ಚಕ್ಖಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಛ ವತ್ಥೂನಿಯೇವ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಾಯತನಾದಯೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಭಾವತೋ। ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸಿಯಾ ತತ್ಥ ಆಸಙ್ಕಾ "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಇಮೇ ಇಮೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಉದಾಹು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ? ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಪನ ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಂ ಹೋನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ ತೇಸು ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾತಿ ನ ತೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ। ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಸಬ್ಭಾವತೋ ವತ್ಥೂನಿಯೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ** "ವತ್ಥು ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ"ತಿಆದಿ। ಸ್ವಾಯಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಮೇಕಂ, ಅಕುಸಲಮೂಲಮೇಕಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಾನಿ ತೀಣೀ"ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೧೪. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಲಕ್ಖಣೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವೇನ। ತೇನ "ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ಚತುಕ್ಕಉದ್ದೇಸ ೨೪) ಚ ಏವಮಾದೀಸು ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೂಪಲಬ್ಭಮಾನತಾಲಕ್ಖಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ। ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಪ್ಪಧಾನಾ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾತಿ ಆಹ **"ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ"**ತಿ। ಇದಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಾದೀನಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಸತ್ತಧಾ ಮಾತಿಕಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಳಿಯಾ ಏವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾಹಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **"ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋದಸ್ಸಿತೋ , **"ಚಕ್ಖಾಯತನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪುರೇಜಾತವಸೇನ, **"ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತವಸೇನ। ಏವಮಯಂ ಪಾಠೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಆಗತೋ।

ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಆಗತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ತೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಪುರಿಮಪಾಠೇ ಪನ ಸಾವಸೇಸಾ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸತಿ ಚ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಏಕತೋ, ಪುರೇತರಂ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ

ಆಹಾರೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಂ ನ ಲಭನ್ತಿ, ತದಭಾವೋ ಚ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸ್ವಾಯಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ "ಸಹಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಕುಸಲೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಸಹಜಾತತೋ ಏವ ಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಕುಸಲಮೂಲಾ ತಯೋ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೂಲಾ।
ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಂ। ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಕುಸಲಸ್ಸ,
ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತತೋ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಂ ತೇರಸವಿಧೋ। ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯರೂಪವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಯೋ ಹಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಾಭಾವೇನ ಅನುಪಕಾರಕೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪಕಾರಕೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಾಭಾವೇನ ಅನುಪಕಾರಕಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಿಭಾವಲಾಭೇನ ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತೀತಿ, ಉಪ್ಪಾದಾದಿಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರಕತಾವಿರುದ್ಧೋ ಉಪಕಾರಕಭಾವೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾತಿ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೬೧೫. ಆರಮ್ಮಣೇ ಫುಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಸಹಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಫಸ್ಸಾದಿಸಮುದಾಯೇ ಸತಿ ದುತಿಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ಪನ ಹೋತೀತಿ ತೇನ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ **ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ**। ಸತಿಪಿ ಪುರಿಮತರಚಿತ್ತಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವೇ ನ ತೇನ ತಾನಿ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಿ, ಅನನ್ತರಮೇವ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸಂ ಅಲಭಮಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಓಕಾಸಂ ದದಮಾನಂ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತೀತಿ **"ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಉಪಕಾರಕಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ।

"ತೇ ಏವಾ"ತಿ ಏತೇನ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಸೇಸಾಭಾವಮಾಹ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಭಾವಮತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಓಕಾಸದಾನಂ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ, ಸಭಾವಾವಿಗಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಭಾವವಿಗಮೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ। **ನತ್ಥಿತಾ** ಚ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಾ ಸುಞ್ಞತಾ, **ವಿಗತತಾ** ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತತಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಏವ ಚಾತಿ ಚ-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತೇನ ನ ಕೇವಲಂ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಧಮ್ಮತೋ ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ, ಅಥ ಖೋ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾಪೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। ಯದಿಪಿಮೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮತೋ ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ, ತಥಾಪಿ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸಸಭಾವತಾಯ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ, ಸಭಾವಾವಿಗಮೇನ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೋ ಧಮ್ಮಾವಿಸೇಸೇಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸಮತ್ಥತಾವಿಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಭಗವತಾ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಾ ವುತ್ತಾತಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮಿಮ್ಹಿ ಸದ್ಧಾಯ "ಏವಂ ವಿಸೇಸಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಸುತಮಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಚಿನ್ತಾಭಾವನಾಮಯೇಹಿ ತದಭಿಸಮಯಾಯ ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಆರಮ್ಮಣಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಆಸೇವನಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ, ಇತರೇ ಚುದ್ದಸ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ।

ಹೇತುಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾಸೇವನಪಚ್ಛಾಜಾತಕಮ್ಮವಿಪಾಕಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಏವ, ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಮೇವ, ಉಭಯಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ, ತೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಅತೀತಾ ಏವ। ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ತಿಕಾಲಿಕಾ, ಕಾಲವಿನಿಮುತ್ತಾ ಚ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ದ್ವಿಕಾಲಿಕೋ। ಸೇಸಾ ಪಞ್ಚದಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾವ।

ತಥಾ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ, ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ, ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಜನಕಾ ಏವ, ನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ ಏವ, ನ ಜನಕೋ । ಸೇಸಾ ಜನಕಾ ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ಚಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾಸಙ್ಖಾರಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೬. **ಪಚ್ಚಯೇಸೂ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ದುವಿಧಾ** ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಅನೇಕಧಾ**ತಿ ಸತ್ತರಸಧಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ।

ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತೇನಾತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಸಹಗತಚಿತ್ತೇನ। **ಸಮೋಹಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ**ತಿ ಪರೇಸಂ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಸಮೋಹಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾನನಕಾಲೇ। ಅವಿಜ್ಜಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಯೋ ಯಾ ಕಾಚಿ ವಿಪತ್ತಿಯೋ, ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಮೋಹಮೂಲಿಕಾತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮತಿಕ್ಕಮತ್ಥಾಯ** ವಿವಟ್ಟಾಭಿಪತ್ಥನಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಮೂಳ್ಹತ್ತಾ**ತಿ ಭವಾದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹತ್ತಾ। **ತಾನೇವ ಪುಞ್ಞಾನೀ**ತಿ ತಾನೇವ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ರಾಗಾದೀನನ್ತಿ ರಾಗದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚದೋಮನಸ್ಸಾನಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ರಾಗಾದೀನಂ ರಾಗಾದಿಅಸ್ಸಾದನಕಾಲೇಸು ಅವಿಜ್ಜಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದನಂ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಸ್ಸಾದನಞ್ಚ ರಾಗೋ, ತದವಿಯುತ್ತಾ ಚ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಅಸ್ಸಾದನವಚನೇನೇವ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಗರುಂ ಕರೋನ್ತೀ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ರಾಗಾದೀಹಿ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತೇಹಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾರಮ್ಮಣಾದಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಾವಿನೋ**ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ನ ಆದೀನವದಸ್ಸಿನೋ। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಪಠಮಜವನಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯವಚನೇಸು ಅವುತ್ತಸ್ಸ, ವುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ **“ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ”**ತಿ ಆಹ।

ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮಭವಪತ್ಥನಾವಸೇನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ।

೬೧೭. **ಕಿಂ ಪನಾಯ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚೋದಕಸ್ಸ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - “ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಏವಾತಿ ಅವಧಾರಣಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ , ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯಾಭಾವೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ। ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವಾತಿ ಅವಧಾರಣಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಭವಸ್ಸ ತತೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಅವಧಾರಣಫಲತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಅವಧಾರಣೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇಪಿ ಅಯಂ ದೋಸೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಲೋಭಾದಿಕಮ್ಮನಿದಾನಉಪಾದಾನವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮನಸಿಕಾರಾದಯೋ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ತತ್ಥ **ಏಕಾ**ತಿ ಅಸಹಾಯಾ, ಕಾರಣನ್ತರನಿರಪೇಕ್ಖಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ** ಸಹಕಾರಿಕಾರಣಭೂತಾ। ದೋಸಮೇತ್ಥ ವತ್ತುಕಾಮೋ ಚೋದಕೋ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಇತ್ವಾ ಆಚರಿಯೋ ಆಹ **“ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥಾ”**ತಿ। ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇನ ರಹಿತಭಾವೇ ಚ ಸಹಿತಭಾವೇ ಚ ಕಿಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಅಸಮತ್ತಾ ತೇ ಚೋದನಾ, ಅವಸಿಟ್ಠಞ್ಚ ತಾವ ಕಥೇಹೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏಕಕಾರಣವಾದೋ ಆಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ದೋಸಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ವುತ್ತೋ। ಅನಿಟ್ಠೋ ಹಿ ಏಕಕಾರಣವಾದೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಸಮ್ಭವಾಪತ್ತಿತೋ, ಏಕಸದಿಸಾಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಚ।

ಯಸ್ಮಾ ಏಕಂ ನ ಏಕತೋತಿಆದೀಸು ತೀಸು ಪಕಾರೇಸು ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಪಾರಿಸೇಸೇನ ಅನೇಕತೋ ಅನೇಕಮೇವಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಚತುತ್ಥೇ ಏವ ಪಕಾರೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಏಕಹೇತುಫಲದೀಪನೇ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ನುಪಪಜ್ಜತಿ ಉಪಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಏಕಂ ಫಲಂ ಏಕತೋ ನತ್ಥಿ, ಅನೇಕಮ್ಪಿ ಏಕತೋ ನತ್ಥಿ। ಅನೇಕತೋಪಿ ಏಕಂ ಫಲಂ ನೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನನ್ತಿ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏಕಹೇತುದೀಪನಂ, "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏಕಫಲದೀಪನನ್ತಿ ಏವಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನಂ ಕತಂ।

ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಅನುರೂಪತೋತಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಅನುರೂಪತೋ। ಏಕಸ್ಸೇವ ಹೇತುನೋ, ಫಲಸ್ಸ ಚ ದೀಪನಾ ಸತ್ಥು ದೇಸನಾವಿಲಾಸತೋ ವಾ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ವಾ। ತದುಭಯಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದೇಸೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಧಾನತಾ, ಪಾಕಟತಾ, ಅಸಾಧಾರಣತಾ ಚ। ದೇಸನಾವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತಾ ಚ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ತೇ ದೇಸೇತಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೇ ಬಹೂಸುಪಿ ಪರಿಯಾಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು ಯಥಾರುಚಿತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ, ಸಾ **ದೇಸನಾವಿಲಾಸಾನುರೂಪತಾ**। ತತ್ಥ ಪನ ಯೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯೇ ವೇನೇಯ್ಯಾ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ, ತೇನೇವ ತೇಸಂ ಬೋಧನಂ, ಸಾ **ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪತಾ**।

ಯಥಾಫಸ್ಸಂ ವೇದನಾವವತ್ಥಾನತೋತಿ "ಸುಖವೇದನೀಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಫಸ್ಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಾ ವೇದನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೯), "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫, ೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೪; ೨.೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫, ೪೬೭) ಚ ಸುಖವೇದನೀಯಫಸ್ಸಾದಿಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಅನುರೂಪೇನ ಸುಖವೇದನಾದಿಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾವೇದನಾದೀನಂ ವವತ್ಥಾನತೋ। ಸಮಾನೇಸುಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ಫಸ್ಸವಸೇನ ಸುಖಾದಿವಿಪರಿಯಾಯಾಭಾವತೋ, ಸಮಾನೇಸು ರೂಪಮನಸಿಕಾರಾದೀಸು ಚಕ್ಖಾದಿಸಙ್ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿವಿಪರಿಯಾಯಾಭಾವತೋ, ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಾಮಞ್ಞೇಪಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸವಸೇನ ಸುಖಾದಿಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದೀನಂ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಾದಿಸಙ್ಕರಾಭಾವತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾವುತ್ತಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸುಖಾದೀನಂ ಅವಿಪರೀತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವ **ಯಥಾವೇದನಂ ಫಸ್ಸವವತ್ಥಾನಂ**। ಕಾರಣಫಲವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಫಲಕಾರಣವಿಸೇಸನಿಚ್ಛಯೋ ಹೋತೀತಿ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ನಿಚ್ಛಯೋ ಪವತ್ಥಾನನ್ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಕಮ್ಮಾದಯೋತಿ ಕಮ್ಮಆಹಾರಉತುಆದಯೋ ಅಪಾಕಟಾ ಸೇಮ್ಹಪಟಿಕಾರೇನ ರೋಗವೂಪಸಮನತೋ। ಸೇಮ್ಹಸ್ಸ ಮನ್ದಭಾವಾದಿನಾ ಚ ಸೇಮ್ಹಂಯೇವ ಪಾಕಟಂ ಕಾರಣಂ। ಅಯಮಿಧ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಹೇತುಭಾವೇನ ದೀಪಿತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ವಚನತೋತಿ** "ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತಿ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ, ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩) ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ತಣ್ಹಾಯ ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುನ ತಸ್ಸಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ಆಸವಸಮುದಯೋತಿ ಚ ವಚನತೋ"**ತಿ ಆಹ । ತಣ್ಹಾ ವಾ ಚತುರುಪಾದಾನಭೂತಾ ಕಾಮಾಸವದಿಟ್ಠಾಸವಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಪಾಕಟಾ ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತುಕಾತಿ ಸುತ್ತದ್ವಯೇನಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಾಕಟಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಕಾರಣಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩) ಹಿ ವಚನೇನ ಭವಾದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನಕಿಚ್ಚಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅವಿದ್ವಾ, ತಸ್ಮಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಿಕೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣಭಾವಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಅವಿದ್ದಸುಭಾವೋವ ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾಭಾವತೋ, ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣಾನಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾದೀನೀತಿ ಪುಞ್ಞಭವಾದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತೇನೇವ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಉದಾ॰ ೧; ಮಹಾವ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ಏತ್ಥ ಪನ ಪಧಾನತ್ತಾ,

ಪಾಕಟತ್ತಾ, ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾತಿ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನಪರಿಹಾರವಚನೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ"ತಿಆದೀಸು ಬೋಧನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಬೋಧನಸಙ್ಖಾತಂ ಪಯೋಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೬೧೮. **"ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲಾಯಾ"**ತಿ ಏತೇನ ವಿರುದ್ಧಭಾವಂ, **"ಸಾವಜ್ಜಾಯಾ"**ತಿ ಏತೇನ ವಿಜಾತಿಯಭಾವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಜೋತೇತಿ। ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಹಿ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಯ, ಅನವಜ್ಜಸಭಾವತಾಯ ಚ ತಸ್ಸಾ ವಿರುದ್ಧಾ, ವಿಜಾತಿಯಾ ಚಾತಿ। **ಕಥಂ ನ ಯುಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ**ಆದಿ ಸಮಾಧಾನಂ, ತೇನ ಯ್ವಾಯಂ ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲತಾದಿಹೇತುಪದೇಸೋ, ತಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಯಂ ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಾಯಂ ತಯಾ ಚೋದನಾ "ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ"ತಿಆದಿನಾ ಕತಾ, ಸಾ ಯುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಪತಿ। ನ ಹಿ ಅನಿಟ್ಠವೇಪಕ್ಕಂ ಕಾರಣಂ ಇಟ್ಠಂ ಫಲತಿ, ಇಟ್ಠವೇಪಕ್ಕಂ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಲಕ್ಖಣಧಮ್ಮಾನಂ ಧಮ್ಮತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತತ್ರ ಚಾಯಂ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ ವಿಚಿತ್ತರೂಪತ್ತಾ ತಸ್ಸಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ವಿರುದ್ಧೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ। **ಠಾನನ್ತಿ** ಅವಟ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಮಾ **ಠಾನವಿರುದ್ಧೋತಿ** ಅತ್ಥಿತಾವಿರುದ್ಧೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದೀನಿಠಾನಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ "ಪುರಿಮಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಾನವಿರುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನಯಿದಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ ಸಿಯಾ। ಭವಙ್ಗಮ್ಪಿ ಹಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಜವನಂ ಜವನಸ್ಸ, ನ ಚ ಸಿಪ್ಪಾದೀನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಕಮ್ಮಂ ರೂಪಸ್ಸ** ನಮನರುಪ್ಪನವಿರೋಧಾ, ಸಾರಮ್ಮಣಾನಾರಮ್ಮಣಾದಿವಿರೋಧಾ **ಚ ಸಭಾವವಿರುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ । ಖೀರಾದೀನಿ ದಧಿಆದೀನಂ** ಮಧುರಮ್ಬಿಲರಸಾದಿಸಭಾವವಿರೋಧಾ। ಅವಿಜಾನನಕಿಚ್ಚೋ **ಆಲೋಕೋ** ವಿಜಾನನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ **ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ**। ಅಮದನಕಿಚ್ಚಾ ಚ **ಗುಳಾದಯೋ** ಮದನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ **ಆಸವಸ್ಸ**।

ಗೋಲೋಮಾವಿಲೋಮಾದೀತಿಆದೀಸು ಗೋಲೋಮಾವಿಲೋಮಾನಿ ದುಬ್ಬಾಯ, **ಅವೀತಿ** ಚ ರತ್ತಾ ಏಳಕಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಿಸಾಣಂ** ಸರಸ್ಸ। **ದಧಿತಿಲಪಿಟ್ಠ**ಗುಳಾನಿ ಭೂತಿಣಕಸ್ಸ। ಸೇವಾಲಂ ತಣ್ಡುಲೇಯ್ಯಕಸ್ಸ, ಖರವಳವಾ ಅಸ್ಸತರಸ್ಸಾತಿ ಏವಮಾದಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಾ ಏವ ನ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾಯಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾನಂ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ನ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತದವಿಪಾಕತ್ತೇಪಿ ಸಾವಜ್ಜತಾಯ ತದವಿರುದ್ಧಾನಂ, ತಂಸದಿಸಾನಞ್ಚ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಇತರೇಸನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪಸಙ್ಗಸ್ಸ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ "ವಿರುದ್ಧೋ ಚಾವಿರುದ್ಧೋ ಚ, ಸದಿಸಾಸದಿಸೋ ತಥಾ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಿದ್ಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **"ಇತಿ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೬೧೯. **ಸಬ್ಬತ್ಥ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ ಮರಣನ್ತಿ ಚುತಿಂ ಅಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋತಿ** ಇಧ ಚುತಿ ನಾಮ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವಾದೀಸು ರೂಪಾದೀನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಮರಣಸಞ್ಞಿತೋ ಚರಿಮೋ ಭೇದೋತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಅಜಾನನ್ತೋ। **ಸತ್ತಸ್ಸ** ಸತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ। **ದೇಹನ್ತರಸಙ್ಕಮನಂ** ಅಞ್ಞೇನ ಕಾಯೇನ ಸಮಾಗಮೋ।

ಸಬ್ಬತ್ಥ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಾತುಭಾವೋತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವಾದೀಸು ಖನ್ಧಾನಂ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ। **ನವಸರೀರಪಾತುಭಾವೋತಿ** ಇಧ ಜಿಣ್ಣಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೇ ಪರಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ನವಕಾಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ। ಯಥೇಕೇ ವದನ್ತಿ -

"ವತ್ಥಾನಿ ಜಿಣ್ಣಾನಿ ಯಥಾ ಪಹಾಯ,
ನವಾನಿ ಗಣ್ಹಾತಿ ನರೋ ಪರಾನಿ।
ನಿಕ್ಖಿಪ್ಪ ದೇಹಂ ಇಧ ಜಿಣ್ಣಮೇವಂ,
ಗಣ್ಹಾತಿ ಅತ್ತಾಭಿನವಂ ಸುಖೇಸೀ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಸತ್ತೋತಿ ಅಯಮತ್ತಾ, ಯೋ ಸಾಮೀ, ನಿವಾಸೀ, ಕಾರಕೋ, ವೇದಕೋ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಸತ್ತೋ ಮರತಿ, ಸತ್ತೋ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತೀಸುಪಿ ಠಾನೇಸು **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಇಸ್ಸರಕುತ್ತಬ್ರಹ್ಮಕುತ್ತಾದಿವಿಕಪ್ಪನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಸಭಾವಲಕ್ಖಣನ್ತಿ'ರುಪ್ಪನಾನುಭವನಾದಿಂ, ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಭಾವಮೇವ ವಾ। **ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಂ। **ಸಙ್ಖಾರೇ ಅತ್ತತೋ ಅತ್ತನಿಯತೋತಿ** ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಚ್ಚಂ ಅತ್ತತೋ, ತದಞ್ಞಂ ಅತ್ತನಿಯತೋ।

ಅತ್ತಾ ಜಾನಾತಿ ವಾತಿ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ ಕಾಪಿಲಾದಯೋ ವಿಯ। **ನ ಜಾನಾತಿ ವಾತಿ** ಕಾಣಾದಾಜೀವಿಕಾದಯೋ ವಿಯ। ಕಾಣಾದೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವೇನ ನ ಜಾನಾತಿ। ಯದಾ ಬುದ್ಧಿಗುಣೇನ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಜಾನಾತೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ। **ಸೋ ಏವ ಕರೋತಿ ಚ ಕಾರೇತಿ ಚಾತಿ** ಯೋ ಪರತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವತಿ, ಸೋ ಏವ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಂ ಸಯಂ ಕರೋತಿ, ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಕಾರೇತಿ, ನ ಅಞ್ಞೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । **ಸಣ್ಠಪೇನ್ತಾತಿ** ದ್ವಿಅಣುಕಾದಿಉಪ್ಪಾದನವಸೇನ, ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಾ। **ಸೋತಿ** ಅತ್ತಸಞ್ಞಿತೋ ಸತ್ತೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ತೇನ ಸಳಾಯತನಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ತನೋ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಕತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ವಿಮುಯ್ಹತೀತಿ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಚ್ಛೇಜ್ಜಸುತ್ತಾವುತಾಭೇಜ್ಜಮಣೀನಂ ವಿಯ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವವತ್ಥಾನಂ ನಿಯತಿ, ನಿಯತಿಯಾ, ನಿಯತಿ ಏವ ವಾ ಸಙ್ಗತಿ ಸಮಾಗಮೋ ನಿಯತಿಸಙ್ಗತಿ, ತಾಯ ಭಾವೇಸು ಪರಿಣತಾ ಮನುಸ್ಸದೇವವಿಹಙ್ಗಾದಿಭಾವಂ ಪತ್ತಾ **ನಿಯತಿಸಙ್ಗತಿಭಾವಪರಿಣತಾ**। ನಿಯತಿಯಾ, ಸಙ್ಗತಿಯಾ, ಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಭಾವೇನ ಚ ಪರಿಣತಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರತಂ ಪತ್ತಾ **ನಿಯತಿಸಙ್ಗತಿಭಾವಪರಿಣತಾತಿ** ಚ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ।

ಏತೇಹಿ ಚ ವಿಕಪ್ಪನೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ಪುಞ್ಞಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನ್ಧೀಕತೋ**"ತಿಆದಿ। **ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ** ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ।

ಅಪರಿಣಾಯಕೋತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಮ್ಪಟಿಪಾದಕಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತರಹಿತೋ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಾವಸಾನಂ ವಾ ಞಾಣಂ ಸಮವಿಸಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಯತೀತಿ ಪರಿಣಾಯಕಂ, ತೇನ ರಹಿತೋ ಅಪರಿಣಾಯಕೋ। **ಧಮ್ಮಂ ಞತ್ವಾತಿ** ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪಸ್ಸಯೇನ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸಕಂ ಸುತ್ತಾದಿಧಮ್ಮಂ ಞತ್ವಾ, ಮಗ್ಗಞಾಣೇನೇವ ವಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಪವರಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮಂ ಞತ್ವಾ। ತಂಜಾನನಾಯತ್ತಂ ಪನ ಸೇಸಸಚ್ಚತ್ತಯಾಭಿಸಮಯಂ ಸಮಾನಕಾಲಮ್ಪಿ ತಂ ಪುರಿಮಕಾಲಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಸನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸತೀತಿ** ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಸಬ್ಬಸೋ ಅವಿಜ್ಜೂಪಸಮಾ ಉಪಸನ್ತೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಂ ಠಿತೋ ಯಾವ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಪತ್ತಿ, ತಾವ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಚರಿಯಾಯ ಅತ್ತಭಾವಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸತಿ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರೇಹಿ ವಿಹರಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾವಿಞ್ಞಾಣಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೦. ಯಥಾವುತ್ತಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ತಂ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಮೇವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ "**ಬಾತ್ತಿಂಸ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀ**"ತಿ ಆಹ। **ಧಾತುಕಥಾಯಂ** ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ, ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾಯ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಗಹಿತಾ? ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಂ ಖನ್ಧತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ, ಏಕಾದಸಹಿ ಆಯತನೇಹಿ, ಏಕಾದಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಕತಿಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ? ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಏಕೇನಾಯತನೇನ, ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೪೬೬) ವಚನತೋ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಫಸ್ಸವೇದನಾಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಫಸ್ಸವೇದನಾ ಸಪ್ಪದೇಸಾ ಸಿಯುಂ, "ವಿಪಾಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೩) ಇಮಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಸಜ್ಜನಂ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಗಹಿತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ (ವಿಭ॰ ೨೪೩) ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಸಙ್ಖಾರೋ, ಅಕುಸಲಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ವುತ್ತೋತಿ ಏಸೋ ಏವ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭವೋ ಪನ **ಧಾತುಕಥಾಯಂ** ಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿಭವವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಸೇನ ಗಹಿತೋ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ "ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ "ಕಮ್ಮಭವೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧಾತು॰ ೬೬) ನಯೇನ ಭವೋ ಉದ್ಧಟೋ।

ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಬಾವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ ಯಥಾಅಧಿಕತೇಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ಆಹ **"ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಪನ ವಟ್ಟಕಥಾಯ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಧಾತುಕಥಾಯಂ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧಾತು॰ ೩೬೨) ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ? ತಂ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನತ್ತಾ ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ **ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ** (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೩) ವಿಯ ಅನವಸೇಸವಿಪಾಕಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾ ಪನ ಯಥಾನುಲೋಮದೇಸನಾತಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿಯೋ ಅಸಙ್ಕರತೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ ತದತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಕಥಾಯಂ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿಯೇವ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇನೇವಾಹ **"ವಟ್ಟಕಥಾಯ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನೀ"**ತಿ।

ಯಥಾ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಫಲದಾನೇ ಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕತಂ "ಉಪಚಿತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವಿಪಾಕದಾನಯೋಗ್ಯಮೇವ ಸಙ್ಖಾರಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ **"ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ"**ತಿ ಆಹ। ಹೇತು ನಾಮ ಬ್ಯತಿರೇಕಪ್ಪಧಾನನ್ತಿ **ಅಭಾವ**-ಗ್ಗಹಣಂ, ತೇನ ಕಮ್ಮೇ ಸತಿ ಭಾವತೋ, ಅಸತಿ ಅಭಾವತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । ಯಥಾ ಪನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಸಿದ್ಧಾ, ನ ಏವಂ ವಿಪಾಕಭಾವೋ। ಸೋ ಪನ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ವಿಪಾಕಂಹೇತ"**ನ್ತಿ। ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಸಾಧೇತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಸಾಧನತ್ಥಂ "ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ ವಿಪಾಕಾಭಾವತೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ವಿಪಾಕಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಯದಿ ಕಮ್ಮನಿರಪೇಕ್ಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ಸಬ್ಬೇಸಂ** ಸತ್ತಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಉಪಗತಾನಂ ಝಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಮಹಾವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನೀತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನೋಕಾಸೇ ಠಿತಾನಮ್ಪಿ। **ವಿಪಾಕಾನೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಪೇಕ್ಖಾಯ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ, ಸಬ್ಬವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಙ್ಖಾರಾ ಬಹೂ ಏಕೂನತಿಂಸಚೇತನಾಭೇದತೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚ ಬಹೂನಿ ಬಾತ್ತಿಂಸವಿಧತ್ತಾ, ನ ಚ ಸಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬಾನೀತಿ ಆಹ **"ಕತರಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಕತರವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚೇ"**ತಿ। **"ವಿಞ್ಞಾಣ"**ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಂ **ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇಪಿ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೫೧ ಆದಯೋ) ಇಮಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ತಂ ಪನ ಅತಿಸಂಖಿತ್ತಂ, ನ ಚ ತತ್ಥ ನೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತಾ ವಿಭಾವಿತಾತಿ ತಂ ಪವತ್ತಿಯಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ ಭವಾದೀಸು ಪವತ್ತನಾಕಾರವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ಮಹಾವಿಪಾಕಾನೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಪೇಕ್ಖಾಯ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ। **ಮಹಾವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಪನ ಪಾಠೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

೬೨೧. **ಯಂಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ। **ಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ "ಯಂ ಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಉಭಯತ್ಥ ಆಮೇಡಿತಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **"ಹೋತೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣಭಾವೇ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವಮತ್ತಂ ಪವೇದಿತಂ, ನ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏವಂ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ ಆಹ । ಬ್ರಹ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಿಆಪಾಥಗಮನೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ **"ಇಮಾನಿ ತೇರಸ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವೋಕಾರೋ ವಿತ್ಥಾರೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೋ, ಸೋ ಏವ ಭವೋ, ಏತಸ್ಮಿಂ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ**। ಹೋತಿ ಹಿ

ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಾನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೋ ಯಥಾ "ಉರಸಿಲೋಮೋ"ತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವೋಕರೀಯತೀತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೋ, ಸೋ ಏವ ಭವೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ।

"ಪವತ್ತಿಯಞ್ಞೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ "**ಕಥ**"ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

"**ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನಾವಸಾನೇ**"ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಘವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। "ಚಕ್ಖುಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ…ಪೇ॰… ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನತೋ। ಇಟ್ಠಂ ಚೇ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಸೋಮನಸ್ಸತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಜವನೇನ ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮೇ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಪರೇ, ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಿರಿಯಾಜವನಾನನ್ತರಮೇವ ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಿಹೇತುಕಜವನಾವಸಾನೇ ಚ ಕದಾಚಿ ಅಹೇತುಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಂ ಜವನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ತತ್ಥ ಏಕಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ "**ಸಕಿಂ ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ಅಪರೇ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಜವನಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಕಿಚ್ಚಂ, ತಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೇ ತಥಾ ಆಸನ್ನಭೇದೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ "**ಸಕಿಂ ವಾ**"ತಿ ಇದಂ ದಿರತ್ತತಿರತ್ತಾದಿ ವಿಯ ವಚನಸಿಲಿಟ್ಠತಾವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। "ದಿರತ್ತತಿರತ್ತ"ನ್ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೫೦) ಏತ್ಥ ಹಿ ವಾ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ವಚನಸಿಲಿಟ್ಠತಾಮತ್ತೇನ ದಿರತ್ತಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। "ನಿರನ್ತರಂ ತಿರತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಾ"ತಿ ಇಧ ಪನ ವಾ-ಸದ್ದೋ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸಕಿಂ ಏವ ಚ ಕದಾಚಿ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಸಕಿಂ ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** ಸಕಿಂ ತದಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬದ್ವಾರೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ ಏವ ಚಿತ್ತವಾರಾ ಆಗತಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೭) ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಕಥಾಯಂ ಬಲವರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೇವ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿವಾರಾ ವುತ್ತಾ । ತದೇವ ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತಂ "**ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತವಾರಾ ಆಗತಾ**"ತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅನಿಯತಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೭) ದ್ವಾರಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಏವ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅನನ್ತರಂ ಪರತೋ ವುತ್ತಸಹೇತುಕವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸದಿಸಸಂವಣ್ಣನಂ ಕಾತುಕಾಮತಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಹೇತುಕದ್ವಯಾದೀನಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಭೂತಾನಂ ಸಯಮೇವ ದ್ವಾರತ್ತಾ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಭೂತಾನಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇನ, ಅಞ್ಞೇನ ಚ ದ್ವಾರೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ನಿಯತಂ, ಅನಿಯತಂ ವಾ ದ್ವಾರಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಅಹೇತುಕದ್ವಯಸ್ಸ ಪನ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಭೂತಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಞ್ಚ ಅನಿಯತನ್ತಿ ತಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ "**ಅನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀ**"ತಿ ಆಹ। ತೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಭೂತಾನಂ ದ್ವಾರಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ತತ್ಥಾಪಿ ದ್ವಾರಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ಏಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತೋ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಯಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತೋ, ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ರೂಪಾವಚರಾನಂ ನಿಯತಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। **ಇತರಾನಿ** ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ। ನಿಯತಂ ಅವತ್ಥುಕಾನೀತಿ **ನಿಯತಾವತ್ಥುಕಾನಿ**। ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಾದೀಸುಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತನತೋ **ನಿಯತಾರಮ್ಮಣಾನಿ**।

ತತ್ರಾತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಬಾತ್ತಿಂಸವಿಧಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। **ತೇ ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಿಸಙ್ಖಾರಾ। **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ** ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ।

೬೨೧. ಏವಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ ಪನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾತಿ** ಅನುರೂಪೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಿಚ್ಚೇನ। ತಂ ಪನ ಅನುರೂಪತಂ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। ಭವನ್ತರೇನ ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಸನ್ಧಾನಂ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ತಂ ಅಚಿತ್ತಕಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ "ಕತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾಪಿ **"ಕತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನೀ"**ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। **"ಕೇನ ಕತ್ಥಾ"**ತಿ ಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ।

ತತ್ಥಾತಿ ತೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇಸು। ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಯ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ **"ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ"**ತಿ ವಿಸೇಸನಂ। **ನಪುಂಸಕಾದೀನನ್ತಿ ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ ಮಮ್ಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ಏಕಚ್ಚೇ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಅವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಹುತ್ವಾ ಥೋಕಂ ವಿಚಾರಣಪಕತಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಾನಮ್ಪಿ ಇಧ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸಙ್ಖೇಪತೋತಿ** ಸಮಾಸತೋ, ಅಸುಕಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಸುಕಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೇಸಾನನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಾ ಪಞ್ಚ, ಪಠಮತತಿಯಾರುಪ್ಪಾ ದ್ವೇತಿ ಇಮಾಸಂ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಆರಮ್ಮಣೇ ಏವ ಪವತ್ತನತೋ। **ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸೂತಿ** ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬವಸೇನ ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು।

೬೨೨. **ತಾನೀತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ಕತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ಓಲಮ್ಬನ್ತೀತಿ** ಸಾಯನ್ಹೇ ಮಹನ್ತಾನಂ ಪಬ್ಬತಕೂಟಾನಂ ಛಾಯಾ ವಿಯ ಭೂಮಿಯಂ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ಅವಲಮ್ಬನ್ತಿ ಉಪತಿಟ್ಠನ್ತಿ। **ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಚುತಿಚಿತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧಮತ್ತೇ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಸಮನನ್ತರಮೇವ। **ತದೇವಾತಿ** ತಂಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತಜವನವೀಥಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾದೀಸು ಕಿಲೇಸೇಸು ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನೇಸ್ವೇವ ಕಮ್ಮಾದಿನೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ತಞ್ಚ ಆರಬ್ಭ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಭವನ್ತರನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರತಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಬಲವಿನಾಮಿತ"**ನ್ತಿ। ಸನ್ತಾನೇ ಹಿ ವಿನಾಮಿತೇ ತದೇಕದೇಸಭೂತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ವಿನಾಮಿತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಏಕದೇಸವಿನಾಮಿತಭಾವೇನ ವಿನಾ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಿನಾಮಿತತಾ ಅತ್ಥೀತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪನ ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿನಿನ್ನಾಯ ಚುತಿಯಾ ಪುರಿಮಜವನಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ, ಇತರಾಯ ಚ ಕುಸಲಾನೀತಿ ನಿಚ್ಛಿನನ್ತಿ। "ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾದಗಧಿತಂ ವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಿಟ್ಠಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾದಗಧಿತಂ ವಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಸಮಯೇ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ, ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಯಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಗತೀನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಗತಿಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ನಿರಯಂ ವಾ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ವಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೫) ಹಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಂ ದುಗ್ಗತಿಯಂ, ಕುಸಲಞ್ಚ ಸುಗತಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಅರಹತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಸಬ್ಬಭವುಸ್ಸುಕ್ಕತಾಯ ಕಮ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ ನ ಉಪಟ್ಠಹತಿ, ತತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಲದ್ಧಸಹಾಯತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನ ಜನೇತಿ।

ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಕಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮವಸೇನ, ತದುಪಟ್ಠಾಪಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **"ನರಕಾದೀಸು ಅಗ್ಗಿಜಾಲವಣ್ಣಾದಿಕ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ತಂಸದಿಸತಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸೋ ಏವ ನಿರಯಗ್ಗಿವಣ್ಣಾದಿ ತದಾ ತಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ **ಅಗ್ಗಿಜಾಲವಣ್ಣಾದಿಕನ್ತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವೇತ್ತರಣೀಸಿಮ್ಬಲಿಅಸಿಪತ್ತವನಾದಿವಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನರಕಾದೀಸೂತಿ** ಪನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪೇತತಿರಚ್ಛಾನಾನಂ ನಿಬದ್ಧಸಞ್ಚರಣಟ್ಠಾನಪರಿಯಾಪನ್ನವಣ್ಣಂ। **ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ** ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತವಣ್ಣಾಯತನಂ

ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಏವ ಗೋಚರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏಕಂ ಆವಜ್ಜನಂ, ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ, ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ತೀಣಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ।

ರಾಗಾದಿಹೇತುಭೂತಂ ಹೀನಮಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತಂ ಅನಿಟ್ಠಮಾರಮ್ಮಣಮಾಹ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನವಸೇನ ರಾಗಸ್ಸಾಪಿ ಹೇತು ಹೋತೀತಿ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಜನಕಕಮ್ಮಸಹಜಾತಾನಂ ವಾ ತಂಸದಿಸಾಸನ್ನಚುತಿಜವನಚೇತನಾಸಹಜಾತಾನಞ್ಚ ರಾಗಾದೀನಂ ಹೇತುಭಾವೋ ಏವ ಹೀನತಾ। ತಞ್ಹಿ ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಜನಕಕಮ್ಮಾನಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕಮ್ಮವಸೇನ ಅನಿಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಞ್ಞಥಾ ಚ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೋ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೋ ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ।

ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಆಸನ್ನಕತಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸನ್ತತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂಸದಿಸಞ್ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ತದೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆರಮ್ಮಣೂಪಟ್ಠಾಪಕಂ, ತದೇವ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಭವೇಯ್ಯ। ನ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಚಾರಭೂತಾನಿ ವಿಯ, ಏತಸ್ಮಿಂ ತಯಾ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತಾನಿ ವಿಯ ಚ ಪವತ್ತಾನಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಾನಿ ಜವನಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। "ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತದಾ ಚ ತಂಸಮಾನವೀಥಿಯಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿ ಕಥಂ ಕತೂಪಚಿತಾನಿ ಸಿಯುಂ? ತದಾ ನ ಅಸ್ಸಾದಿತಾನಿ। ನ ಚ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ವಿಯ ಸಮಾನವೀಥಿಫಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। "ಪುಬ್ಬೇ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ, ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಹೋತಿ ಸಮಾದಿನ್ನಾ। ತೇನ ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೩) ಸುತ್ತೇ ಮರಣಕಾಲೇ ಸಮತ್ತಾಯ ಸಮಾದಿನ್ನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸಹಜಾತಚೇತನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಚ ದುಬ್ಬಲೇಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ವಾ ಸಮತ್ತಾ ಹೋತಿ ಸಮಾದಿನ್ನಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಪಟಿವಿಜಾನನಾದಿಜವನಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತೇನೇವ ಹೋತಿ, ನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪೇತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕರಣೇ ಸಹಜವನಕಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾನೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೬೬)।

ತತ್ಥ ಹಿ **ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀತಿ** "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ವಾ ಅಕುಸಲಂ ವಾ ನ ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯೇಸಂ ಪಟಿವಿಭಾವನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸುಖಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಅನ್ವೇತಿ, ತೇಸಂ ಸಾ ಪವತ್ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಞ್ಚ ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಂ ಪನ ಚವನಂ, ತದನನ್ತರಾ ಚ ಉಪಪತ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಾ ಏವ ಹೋತಿ, ನ ಸಹಜವನಕವೀಥಿಚಿತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಇಧ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕತದಾರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಾ ಚುತಿ, ತದನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಅವಸೇಸಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇ ರೂಪಾದಿಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ, ಅವಸೇಸಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೭೨೪. ಕಣ್ಹಪಕ್ಖೇ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ ಪುಬ್ಬೇ "ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖೇ "ಅನವಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ"ತಿ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ "ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ನರಕಾದೀಸು ಅಗ್ಗಿಜಾಲವಣ್ಣಾದಿಕಂ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖೇ "ಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ರತ್ತಕಮ್ಬಲಸದಿಸಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತಂ, ದೇವಲೋಕೇ ವಾ ಉಯ್ಯಾನವಿಮಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಿವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ

ಏವಂ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯಾತಿ** ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣಾದಿಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ।

೬೨೫. **ತಞ್ಚ ಖೋತಿ** ಯದೇತಂ "ಅನವಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ"ತಿ ಅನಿಯಮನಂ ಕತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ** ಏಕನ್ತತೋ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಸ್ಸ। **ಸುದ್ಧಾಯ ವಾತಿ** ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಯ **ಜವನವೀಥಿಯಾ,** ತದಾರಮ್ಮಣರಹಿತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಾ ಪನ ಜವನವೀಥಿ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪಚಾರೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕೇಚಿ ಪನ ತಞ್ಚ ವೀಥಿಂ ಮಹಗ್ಗತಾವಸಾನಂ ವದನ್ತಿ। **"ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ವಾ"**ತಿ ಇದಂ ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಂ, ಆರುಪ್ಪೇಸು ಚ ಪಠಮಂ, ತತಿಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾ ಪನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣವಚನೇನೇವ ಗಹಿತಾ।

ಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತನ್ತಿಆದಿನಾ ವಣ್ಣೋ ಏವ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಆಗತೋ। ತತ್ಥ ಸದ್ದೋ ತಾವ ಅನುಪಾದಿನ್ನಭಾವೇನ ಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ನಾಗತೋತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ, ಗನ್ಧಾದೀನಂ ಪನ ಅನಾಗಮನೇ ಕಾರಣಂ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬಂ।

ಅಯಂ ತಾತ ತವತ್ಥಾಯ ಬುದ್ಧಪೂಜಾ ಕರೀಯತೀತಿಆದೀಸು ಪುಬ್ಬಚೇತನಾವಸೇನ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬನ್ತಿಮಜವನೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸಾಪೀತಿ ವದನ್ತಿ।

೬೨೬. **"ಏತೇನಾನುಸಾರೇನ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾಪಿ ಅನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"**ತಿ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು "ಪಥವೀಕಸಿಣಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಸುಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕೇ ಏವ ನಯೇ ಅಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅವರುದ್ಧಾತಿ? ನ, ತತ್ಥ ರೂಪಾವಚರಚುತಿಅನನ್ತರಾಯ ಏವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕಂ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ತೇನ ವಚನೇನ ರೂಪಾವಚರಚುತಿಯಾ ಏವ ಅನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವುತ್ತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಥಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಯೋಜನಾಯ ಅಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತತ್ಥೇವ ಅವರುದ್ಧಾ, ಅರೂಪಾವಚರಚುತಿಅನನ್ತರಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥಿ। ಅರೂಪಾವಚರೇ ಚ ಉಪರೂಪರಿ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥೀತಿ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಚುತಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥಿ। ತೇನ ತತೋ ತತ್ಥೇವ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ, ಕಾಮಾವಚರೇ ಚ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ। ಇತರಾಹಿ ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ಆರುಪ್ಪಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಚ ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಣಂ ಕತಂ।

೬೨೭. ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಏಕವಿಧಾಯ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ದುವಿಧಾ ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ, ದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ದುವಿಧಾ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ದ್ವಿಏಕದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ , ರೂಪಾವಚರಚುತಿಯಾ ತಥೇವ ಪಞ್ಚವಿಧಾ, ದುವಿಧಾಯ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಾಮಾರುಪ್ಪಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠವಿಧಾ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ಪನ ಏಕವಿಧಾಯ ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುವಿಧಾ ನ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ವುತ್ತಾ ಪನ -

> ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚಾಥ ಪಞ್ಚಟ್ಠ, ದ್ವೇ ಭವಾಲಮ್ಬಭೇದತೋ।
> ಚುತಿಯಾ ತಾದಿಸಾಯೇತಾ, ಚತುವೀಸತಿ ಸನ್ಧಿಯೋ॥ (ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೨೨೭)।

೨೧೮. “ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಕಾರೋತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ವುತ್ತಞ್ಹೇತ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ರೂಪೇನ ಸಹಪವತ್ತಿಯೇವೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ತೇನ **ಮಿಸ್ಸಿತಾ,** ತದಭಾವೋ **ಅಮಿಸ್ಸಿತಾ**। ಯವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಏಕಜಾತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮಿಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಯೋನಿಯೋ**। ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಗನ್ತಬ್ಬಾ ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬಾತಿ **ಗತಿಯೋ**। ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಠಿತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ**। ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀತಿಆದಿಆವಾಸೋ ಏವ ಸತ್ತೇಹಿ ಆವಸಿತಬ್ಬತೋ **ಸತ್ತಾವಾಸೋ**। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾವಾಸಸ್ಸ ಇಧ ಅಸಮ್ಭವತೋ **“ಸತ್ತಾವಾಸವಸೇನ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಹೋತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೨೧೯. **ಅಞ್ಞತ್ರ ಜಾತಿಪಣ್ಡಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಭಾವೇನ ವಿನಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಓಮತೋತಿ ಅವಮತೋ, ಅವಕಂಸತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆದಿನಾ**ತಿ “ಮಿಸ್ಸಂ ಅಮಿಸ್ಸ”ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತೇನ ಮಿಸ್ಸವಿಞ್ಞಾಣೇನ। **ಓಮತೋ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ದಸಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಅನೇಕೇ ಕಲಾಪಾ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಭಾವೇಪಿ ಹಿ ಅನೇಕಗಾವುತಪ್ಪಮಾಣೇನ ಅನೇಕೇ ಕಲಾಪಾ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ತಿಂಸತೋ ಅಧಿಕಾನೇವ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದಹುಜಾತಏಳಕಸ್ಸ ಲೋಮಂ **ಜಾತಿಉಣ್ಣಾ**ತಿ ಕೇಚಿ। ಹಿಮವನ್ತಪ್ಪದೇಸೇ ಜಾತಿಮನ್ತಏಳಕಲೋಮಂ **ಜಾತಿಉಣ್ಣಾ**ತಿ ಅಪರೇ। ಗಬ್ಭಂ ಫಾಲೇತ್ವಾ ಗಹಿತಏಳಕಲೋಮಂ **ಜಾತಿಉಣ್ಣಾ**ತಿ ಅಞ್ಞೇ। ಇಮಾಸು ಗತೀಸು ಇಮಾ ಯೋನಿಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಇಮಾಸು ನ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಏವಂ **ಯೋನೀನಂ ಗತಿವಸೇನ ಸಮ್ಭವಭೇದೋ**।

೨೨೦. **ಭುಮ್ಮವಜ್ಜೇಸೂ**ತಿ ಭುಮ್ಮದೇವಾನಂ ವಜ್ಜನಂ ಯೋನಿವಿಭಾಗಂ ಪತಿ ತೇಸಂ ಮನುಸ್ಸಸದಿಸತ್ತಾ। **ಯೋನಿಯೋ ತಿಸ್ಸೋ ಪುರಿಮಿಕಾ ನ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯೋನಿತ್ತಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಯೋನಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಮೇವ ಹೋತಿ। **ಗತಿತ್ತಯೇ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಪೇತತಿರಚ್ಛಾನಸಞ್ಞಿತೇ ಗತಿತ್ತಯೇ। ತಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಮಟ್ಠಂ।

ಚ-ಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚ-ಸದ್ದೇನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕಪೇತೇಸು ಪುರಿಮಿಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ? ಅಸಮ್ಭವತೋ। ತಾಸಞ್ಹಿ ನಿಚ್ಚಾತುರಭಾವತೋ ಕಾಮಸೇವಾ ನತ್ಥೀತಿ ನ ತಾ ಅಣ್ಡಜಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಕುಚ್ಛಿಯಂ ತಾಸಂ ಗಬ್ಭೋ ನಾವತಿಟ್ಠತಿ ಜಾಲಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಕೇಚಿ। ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾಯ ಸನ್ತಪ್ಪಮಾನಸರೀರಾ ಏತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಲ್ಲಟ್ಠಾನೇಸು, ಪುಪ್ಫಾದೀಸು ಚ ಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ ಸಂಸೇದಜತಾಪಿ ತಾಸಂ ನತ್ಥೇವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **“ಓಪಪಾತಿಕಾ ಏವ ಹಿ ತೇ ಹೋನ್ತೀ”**ತಿ।

ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇಸು ತಾವ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಕೇಸೂತಿ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಕೇಹಿ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। **ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಹಿ ಅಧಿಕರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, ಓಪಪಾತಿಕೇಸೂತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ। ತೇನ “ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಕೇಸೂ”ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತರಾಸಿತೋ “ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇಸೂ”ತಿ ವಿಸೇಸೇನ ತದೇಕದೇಸಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। **ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುದಸಕಾನಂ, ಜೀವಿತನವಕಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ “ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುಸತ್ತಕಾನಂ, ಜೀವಿತಛಕ್ಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ಕಲಾಪಾನಂ ವಸೇನ ರೂಪಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಹ ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಗನ್ಧರಸಾಹಾರಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ”ತಿ ಕಾರಣಂ ವತ್ವಾ ತಂ ಸಮತ್ಥೇನ್ತಾ “ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ‘ರೂಪಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದೇವಾನಂ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಪಞ್ಚ ಧಾತುಯೋ ಪಾತುಭವನ್ತೀ’ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೭-೧೦೦೮) ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ‘ರೂಪಧಾತುಯಾ ಛ ಆಯತನಾನಿ, ನವ ಧಾತುಯೋ’ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹಕವಸೇನ ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯತನಧಾತುಯೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಚ ಘಾನಾಯತನಾದೀನಂ ವಿಯ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಞ್ಚ ತತ್ಥ ಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ‘ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಗನ್ಧಾಯತನನ್ತಿ? ನ ಹೇವಂ

ವತ್ತಬ್ಬೇ’ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೫೨೦)। ನ ಚ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಾನಂ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ವಿಯ ಅಗನ್ಧರಸಾಯತನಾನಂ ಗನ್ಧರಸಾನಂ ತತ್ಥ ಭಾವೋ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಫುಸಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಪಥವೀಆದಿಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಯ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಗನ್ಧರಸಸಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಯದಿ ಚ ಘಾನಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ‘ಆಯತನಾನೀ’ತಿ ತೇ ನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ, ಧಾತುಸದ್ದೋ ಪನ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವವಾಚಕೋತಿ ‘ಗನ್ಧಧಾತು ರಸಧಾತೂ’ತಿ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಚ ತೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಆಯತನಭಾವೋ ಏಕನ್ತಿಕೋ **ಯಮಕೇ** ವುತ್ತೋ ‘ಧಮ್ಮೋ ಆಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ’ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೩)। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವಾಭಾವೇಪಿ ಕೋಚಿ ಆಯತನಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯದಿ ಚ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೋ ಪಥವೀಆದಿಭಾವೋ ವಿಯ ಗನ್ಧರಸಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೋ ತೇಸಂ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಸಙ್ಗಹೋ। ಗನ್ಧರಸಭಾವೇ ಪನ ಆಯತನಭಾವೇ ಚ ಸತಿ ‘ಗನ್ಧೋ ಚ ಸೋ ಆಯತನಞ್ಚ ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ರಸೋ ಚ ಸೋ ಆಯತನಞ್ಚ ರಸಾಯತನ’ನ್ತಿ ಇದಮಾಪನ್ನಮೇವಾತಿ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವೋ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ। ‘ತಯೋ ಆಹಾರಾ’ತಿ ಚ ವಚನತೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ರೂಪಗಣನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮತಾ ನ ವಿಲೋಮಿತಾ ಹೋತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ವುಚ್ಚತೇ - ರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಯತನಾಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಗನ್ಧರಸಾ ಆಯತನಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋನ್ತೀತಿ ತೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೫), “ಛ ಆಯತನಾನೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೯೨) ಚ ಆದಿ ವುತ್ತಂ, “ತಯೋ ಆಹಾರಾ”ತಿ ಚ ಅಜ್ಝೋಹರಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಆಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಗನ್ಧರಸಾನಂ, ಓಜಾಯ ಚ ಅಭಾವತೋ। ಇತಿ ವಿಸಯಿನೋ, ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೇನ ವಿಸಯೋ, ಕಿಚ್ಚವಾ ಚ ಧಮ್ಮೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭವೇ ವಿಸಯೀ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ತಂಹೇತುಕೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಸಯಸ್ಸ ಆಯತನಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅವಚನಂ ಯಥಾ ತತ್ಥೇವ ರೂಪಭವೇ ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಭಾವೇನ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಯತ್ಥ ವಚನಂ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ವಿಸಯೀಸಬ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಯಥಾ ತತ್ಥೇವ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸ।

ಯದಿ ವಿಸಯೀಸಬ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ವಿಸಯಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ, ಕಥಮಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನತ್ಥಿ, ಅಚಕ್ಖಾಯತನಭಾವೇನ ಚ ನೇಸಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಿಸಯೋತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ। ಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಸಞ್ಞೀನಂ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅವಚನಂ, ತೇನ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸಾಪಿ ಅವಚನನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಏಕಂ ಆಯತನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಸಕಞ್ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರಭಾವಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಯೇಸಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇಸು ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇಸು ತದಭಾವತೋ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಸಞ್ಞೀನಂ ಗನ್ಧಾದಿಕೇ ವಿಸುಂ ಆಯತನಭಾವೇನ ಅವತ್ವಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ವಿಸಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತೋಗಧೇ ಕತ್ವಾ “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ”ತಿ **ಪಾಳಿಯಂ** (ವಿಭ॰ ೧೦೧೫) ವುತ್ತಂ। ಏತದತ್ಥಞ್ಹಿ “ಧಮ್ಮಾಯತನ”ನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ನಾಮಕರಣಂ, ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಾನಿ ವಾ ತಾನಿ ಕತ್ವಾ “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೇನ ಚ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅಸಞ್ಞೀನಂ ರೂಪಾಯತನಂ ವುತ್ತಂ, ತೇನ ಸಞ್ಞೀನಮ್ಪಿ ಗನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದೇವಾನಂ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೭) ವುತ್ತಂ। ಅಸತಿಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ರೂಪಸ್ಸ ವಣ್ಣಾಯತನಸಭಾವಾತಿಕ್ಕಮೋ ನತ್ಥೇವಾತಿ ತಂ ರೂಪಾಯತನನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಿನಾ ಚ ನಯದಸ್ಸನೇನ ಗನ್ಧಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಞ್ಞೀನಂ ಅಟ್ಠ ಆಯತನಾನಿ, ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಪಞ್ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ರೂಪಲೋಕೇ ಫುಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಪಥವೀಆದೀನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಚೀಘೋಸೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಮನ್ತರೇನ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ಫುಸನಸಭಾವಾನಂ

ಕತ್ಥಚಿ ಅಫುಸನಭಾವತಾ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚ ಭೂತತ್ತಯಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ರೂಪಭವೇ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಫುಸಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯಪಿ ಪಥವೀಆದೀನಂ ತತ್ಥ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಾಭಾವೇನ ತೇಸಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತೇಸಂ ಸಪ್ಪಟಿಘವಚನಞ್ಚ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಮಹಾಭೂತಾ"ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೧.೧೦)।

ಪಟಿಘೋ ಚ ನಾಮ ಭೂತತ್ತಯಸ್ಸ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಂ ಪತಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಘಟ್ಟನಾದ್ವಾರೇನ ಅಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಇಧ ಪನ ತಂಸಭಾವತಾ। ಸೋ ಚ ಫುಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಸಭಾವಸ್ಸ ಘಟ್ಟನಾಯ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ತತ್ಥ ಅಸತಿಪಿ ವಿಸಯಿನಿ ರೂಪಾಯತನಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ದ್ವೇ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸೇವ ವಚನಂ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಾನಂ ಪಸಾದಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ, ನ ಪನ ಇತರೇಸಂ ಅಭಾವತೋ, ನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ಆಯತನಭಾವಾಭಾವತೋ। ಅಸಞ್ಞೀನಞ್ಹಿ ರೂಪಾಯತನಂ ಸಮಾನತಲವಾಸೀನಂ ವೇಹಪ್ಫಲಾನಂ, ಉಪರಿಭೂಮಿಕಾನಞ್ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಪಸಾದಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಪನ ಗನ್ಧರಸಾತಿ ತೇಸಂಯೇವ ತತ್ಥ ಅವಚನಂ ಯುತ್ತಂ। **ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ** ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಪಟಿಜಾನನ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ।

ಯದಿಪಿ ಚೇತಂ ವಚನಂ ತತ್ಥ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅಭಾವವಿಭಾವನಂ ನ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಿಭಾವದೀಪನಮ್ಪಿ ಪನ ಅಞ್ಞವಚನಂ ನತ್ಥೇವಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ತತ್ಥ ನೇಸಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಂ ಪಾಳಿ ವಿಯ ಪಮಾಣಭೂತಂ ಅಗರಹಿತಾಯ ಆಚರಿಯಪರಮ್ಪರಾಯ ಯಾವಜ್ಜತನಾ ಆಗತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ, ತಂ ಪಮಾಣಂ, ಇದಂ ಪನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ಯಥಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪಾದಿತತ್ತಾ। ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಆಯತನಾನಂ, ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾನಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಭಗವತೋ ಧಾತುದೇಸನಾತಿ ಆಯತನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಂಯೇವ ಧಾತುಭಾವದೀಪನತೋ ಧಾತುಭಾವಸ್ಸಾಪಿ ತೇಸಂ ಅವಚನಂ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದಿವಸೇನ ಇಧ ರೂಪಗಣನಾ ಕತಾತಿ ನ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮತಾವಿಲೋಮನಾಸಙ್ಕಾಯ ಓಕಾಸೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಞ್ಞೇಸು ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಕೇಸೂತಿ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸು ಓಪಪಾತಿಕೇಸು, ಸಂಸೇದಜೇಸು ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಓಪಪಾತಿಕವಿಸೇಸನಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಗ್ಗಹಣಂ, ನ ಸಂಸೇದಜವಿಸೇಸನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಸತಿ ಹಿ ಸಮ್ಭವೇ, ಬ್ಯಭಿಚಾರೇ ಚ ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಸನ್ತತಿಯಾ ರೂಪಾನಂ ಲಬ್ಭನತೋ ವುತ್ತಂ **"ತಾನಿ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ದೇವೇಸೂ"**ತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಕದಾಚಿಪಿ ವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಅಭಾವಕಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಚಕ್ಖು ನೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಪೂರಣೋತಿ ಕತ್ವಾ **ಚಕ್ಖುದಸಕೋ** ನಾಮ, ಅಸಾಧಾರಣೇನ ವಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಲಕ್ಖಿತೋ ದಸಕೋ **ಚಕ್ಖುದಸಕೋ। ಏವಂ ಸೇಸಾತಿ** ಯಥಾ ಚಕ್ಖುದಸಕೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಸೇಸಾಪಿ ದಸಕಾ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಸಂಸೇದಜೂಪಪಾತಯೋನೀಸು , ಅವಕಂಸತೋ ತಿಂಸಾ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ಅವಕಂಸತೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ಪನೇತಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ। ನ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ** ಹಿ "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೭)। ಯದಿ ಹಿ ಅಘಾನಕಸ್ಸಾಪಿ ಉಪಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ "ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಞ್ಚ "ನವಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ, ನ ಚ ತಂ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। **ಏಕಾದಸಾ**ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ ಏಕಾದಸ ಆಯತನಾನಿ। **ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಅನ್ಧಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ। **ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಬಧಿರಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ। **ನವಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸೋತಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ। **ಸತ್ತಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ರೂಪಗನ್ಧರಸಕಾಯಫೋಟ್ಠಬ್ಬಮನೋಧಮ್ಮಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನವಿಕಲೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠೇವಾಯತನಾನಿ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ "ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೇವ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನವಿಕಲೋ। ಸತಿ ಚ ಅಘಾನಕೂಪಪತ್ತಿಯಂ ಪುನಪಿ "ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿಪಿ ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಯಥಾ ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ವಸೇನ "ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ಏಕವಾರಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಅನ್ಧಾಘಾನಕಸ್ಸ, ಬಧಿರಾಘಾನಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ "ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ನವಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿಪಿ ನವಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಧಾತುಪಾತುಭಾವಾದಿಪಞ್ಹಾನಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ "ಸತ್ತತಿ ಉಕ್ಕಂಸತೋಥ ರೂಪಾನೀ"ತಿ ಪದಂ "ಸಂಸೇದಜೂಪಪಾತಯೋನೀಸೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋನಿದ್ವಯವಸೇನ ಯೋಜೀಯತಿ, ನ ಏವಂ "ಅವಕಂಸತೋ ತಿಂಸಾ"ತಿ ಇದಂ। ಇದಂ ಪನ ಸಂಸೇದಜಯೋನಿವಸೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏಕಯೋಗನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ಏಕದೇಸೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಲಭತೀತಿ ಸಂಸೇದಜಸ್ಸ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಅಘಾನಕನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಯೇ ಪನ "ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಅಘಾನಕನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೋ ಹಿ ಪಮಾದಪಾಠೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಆಯತನಯಮಕವಣ್ಣನಾಯಂ** "ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಪನ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, 'ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ'ತಿ ವದೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಆಯತನಯಮಕ ೧೮-೨೧) ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಪನಾಹು "ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ಯಾವ 'ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನೀ'ತಿ ಪಾಳಿ ಓಪಪಾತಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅವಿರೋಧೋ ಸಿದ್ಧೋ। ತಥಾ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಪಾಳಿಯಾ ಅಯಮತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಂಸನ್ದತಿ ಸಮೇತಿಯೇವಾ"ತಿ। ಯಂ ಪನೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಓಪಪಾತಿಕಗ್ಗಹಣೇನ ಸಂಸೇದಜಾಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ** 'ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ'ತಿಆದೀನಂ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೭) **ನಿದ್ದೇಸೇ** 'ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪೇತಾನ'ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೯) ಓಪಪಾತಿಕಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕತಂ, ನ ಸಂಸೇದಜಗ್ಗಹಣ"ನ್ತಿ, ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂಯೇವ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕೇಸು ಸಙ್ಗಹಣವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸಂಸೇದಜಯೋನಿಕಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಭಾವೇನ ಓಪಪಾತಿಕಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ"ತಿ, ಪಧಾನಾಯ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಯೋನಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಓಪಪಾತಿಕಾನನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ, ಇಧ ಪನ ಯೋನಿದ್ವಯಂ ಸರೂಪೇನೇವ ಪಕಾಸೇತುಂ, ಸಂಸೇದಜಯೋನಿವಸೇನೇವ ಚ ಅವಕಂಸತೋ ರೂಪಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಯಾ ಇತರಂ ಅಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಸಂಸೇದಜೂಪಪಾತಯೋನೀಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸಾನಂ ಪನ ಅನ್ತರೇತಿ "ಸತ್ತತಿ, ತಿಂಸಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾನಂ ರೂಪಸ್ಸ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದಾನಂ ಮಜ್ಝೇ। **ಅನುರೂಪತೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಅಪಾಯೇಸು ಅನ್ಧಸ್ಸ ಛ ಚಕ್ಖುದಸಕಾಭಾವತೋ, ತಥಾ ಬಧಿರಸ್ಸ ಸೋತದಸಕಾಭಾವತೋ, ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ಪನ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಸೋತದಸಕಾಭಾವತೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

೯೩೧. ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಾನತಾ **ಅಭೇದೋ**। ಅಸಮಾನತಾ **ಭೇದೋ**।

ಆರಮ್ಮಣತೋಪಿ ಅಭಿನ್ನಾತಿ ಚತೂಸು ಆರುಪ್ಪೇಸು ತತೋ ತತೋ ಚವಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥೇವ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ, ರೂಪಭವೇ ವಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ। ಅರೂಪಭೂಮಿತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನಾಮ ಕಾಮಭವೇ ಏವ, ತತ್ಥಾಪಿ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಏವ। ರೂಪಭವತೋ ಪನ ಚುತೋ ದುಹೇತುಕೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅಮಹಗ್ಗತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಯ** ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ **ಮಹಗ್ಗತಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ** ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪಟಿಸನ್ಧಿ। ಏವಂ ನಯಮತ್ತಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಅವುತ್ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **"ಅಯಂ ತಾವ ಅರೂಪಭೂಮೀಸುಯೇವ ನಯೋ"**ತಿ। ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾನಂ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ತತೋ ಚವಿತ್ವಾ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ **"ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಪಯೋಜನಂ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ - ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀಸು ವುತ್ತಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ತಿಹೇತುಕಾದಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ, ತೇಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ವಿನಿಪಾತಿಕಭಾವೇನ "ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಚ ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ನ ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಏವಾತಿ ತನ್ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಅಪಾಯಪಟಿಸನ್ಧಿ ಏವ ಹಿ ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಹೋತಿ, ನ ಸಬ್ಬಸುಗತಿಚುತಿಯಾತಿ। ಅಥ ವಾ ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುವಿಧಾ ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ, ದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಂಯೇವ ಗಹೇತುಂ ವುತ್ತಂ **"ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀ"**ತಿ। **ಅಹೇತುಕಚುತಿಯಾ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧೀ**ತಿ ದುಹೇತುಕಾ ಚ ತಿಹೇತುಕಾ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಮಣ್ಡೂಕದೇವಪುತ್ತಾದೀನಂ ವಿಯ ಹಿ ಅಹೇತುಕಚುತಿಯಾ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಪಿ ಹೋತೀತಿ।

ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪರೀತತೋ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ "ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿಆದೀಸು ಭೇದವಿಸೇಸೇಸು "ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯಂ ಯಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಂ ತಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯುಜ್ಜಮಾನಮತ್ತಾಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। **ಯೋಜೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ವಾ ಭಾವತ್ಥತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। "ಅಮಹಗ್ಗತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಯ ಮಹಗ್ಗತಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ವಿಪರೀತಯೋಜನಾ ನ ಕಾತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಮಹಗ್ಗತಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅರೂಪಭೂಮೀಸು ಅಮಹಗ್ಗತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅತ್ಥಿ। "ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಪರಿಯಾಯೋ ಸಯಮೇವ ಯೋಜಿತೋ। "ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಚ ವಿಪರಿಯಾಯೋ ನತ್ಥಿ ಏವ। ಭೇದವಿಸೇಸೋ ಏವ ಚ ಏವಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ದಸ್ಸಿತೋ, ಅಭೇದವಿಸೇಸೋ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಭೇದೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋಜನಾವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಕಾಮಾವಚರಚುತಿಯಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಾಮಾವಚರಾ…ಪೇ॰… ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾಯ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾ"ತಿ। ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಪನ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಯಮೇವ ಯೋಜಿತಾ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅಭೇದವಿಸೇಸೋ ನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

೬೩೧. ಇತೀತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। ಏತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಸಹಕಾರಿಕಾರಣಸಹಿತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಸೇನ **ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯಂ**। ಬಾಹಿರಕಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಟ್ಠನಕಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಂ**। ತೇನಾಹ **"ನ ಸತ್ತೋ ನ ಜೀವೋ"**ತಿ। **ಉಪೇತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ತಥಾವೋಹಾರಮತ್ತಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಭವನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಮತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಸ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ**ತಿ ತತ್ಥ ಹೇತುಂ ವಿನಾ। **ಮನುಸ್ಸಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೇನಾ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಚುತಿತೋ ಮನುಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೇನ। ಏವಞ್ಹಿ ಪಾಕಟಗ್ಗಹಣಂ ಉಭಯವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ। ಪಾಕಟತಾ ಚೇತ್ಥ ತದಾಸನ್ನಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ "ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೭) ವಿಯ। **ಮನುಸ್ಸಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೇನಾ**ತಿ ವಾ ಮನುಸ್ಸಚುತಿತೋ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೇನ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ನಿಸ್ಸಯಂ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಅನಾಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೩೧)।

ಸರಸೇನಾತಿ ಸಭಾವೇನ, ಪರಿಕ್ಖೀಣಾಯುಸಙ್ಖಾರತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಕ್ಕಮೇನಾತಿ** ಅತ್ತನಾ, ಪರೇನ ವಾ ಕತೇನ ಸೀಸಚ್ಛೇದನಾದಿಉಪಕ್ಕಮೇನ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸನ್ಧೀನಂ ಬನ್ಧನಾನಿ **ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸನ್ಧಿಬನ್ಧನಾನಿ,** ತೇಸಂ **ಛೇದಕಾನಂ।** **ಸನ್ನಿಪಾತ**ನ್ತಿ ಪತನಂ ಪವತ್ತಿ। ಹದಯಪ್ಪದೇಸೋಪಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸುಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಾವಸೇಸೋ ಹೋತಿ, ಪಗೇವ ಕಾಯೋತಿ ಆಹ **"ಕಮೇನ ಉಪಸುಸ್ಸಮಾನೇ ಸರೀರೇ"**ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "ತಙ್ಖಣಾವಸೇಸಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ"ನ್ತಿ। **"ನಿರುದ್ಧೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸೂ"**ತಿ ಇದಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಯ ನಿರೋಧೋಪಿ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ, ಅತಿಮನ್ದಭಾವೂಪಗಮನತಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ **"ನಿರುದ್ಧೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಅನವಸೇಸನಿರೋಧಂ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಚುತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಯಮಕೇ** ಚ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ಸಚಿತ್ತಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಮನಾಯತನಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ° ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೨೦) ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋತಿ।

ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತೇತಿ ಹದಯವತ್ಥುಪದೇಸಮತ್ತೇ। ನ ಹಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪವತ್ತತಿ। ಹದಯವತ್ಥುಪಿ ತದಾ ಆತಪೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಹರಿತತಾಲಪಣ್ಣಂ ವಿಯ ಅಪ್ಪಾವಸೇಸಂ ಹೋತೀತಿ **"ತಙ್ಖಣಾವಸೇಸಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇತರವತ್ಥೂನಂ ಪನ ಸಕಿಚ್ಚಾಸಮತ್ಥತಾಯ ಕೇವಲಂ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಮೇವ, ತದಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ತಙ್ಖಣಾವಸೇಸಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ"**ನ್ತಿ। ಮಾತುಘಾತಾದಿ, ಮಹಗ್ಗತಮಞ್ಞಂ ವಾ ತಾದಿಸಂ **ಗರುಕಂ** ನಾಮ। **ಸಮಾಸೇವಿತಂ** ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಕತಂ। **ಆಸನ್ನಂ** ಮರಣಕಾಲೇ ಕತಂ, ಯದಾ ತದಾ ವಾ ಕತಮ್ಪಿ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತಂ। **ಪುಬ್ಬಕತಂ** ಅಪರಾಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯಂ। ಲದ್ಧೋ ಅವಸೇಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತೇನಾತಿ **ಲದ್ಧಾವಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ,** ಸಙ್ಖಾರೋ। ಏತೇನ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಕತೋಕಾಸಂ ಯಥೂಪಚಿತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಮಾಹ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಆಯೂಹನಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹತಿ, ತಂ। ಅತೀತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ವಿಪಚ್ಚನಕಾಲೇ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ। **ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಓಕಾಸೇ ಏಕೋ ವಣ್ಣೋ। ಸೋ ಚ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನಾರಹಸ್ಸ "ಅಗ್ಗಿಜಾಲವಣ್ಣಾದಿಕೋ"ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಅವಿಜ್ಜಾಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ತಸ್ಮಿಂ** ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ।

ತಣ್ಹಾಯ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಏವ, ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಚ ಸನ್ತತಿಯಾ ತಥಾಪರಿಣತತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾ ನಾಮೇತೀ"**ತಿ। **ಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನವಿಞ್ಞಾಣಸಹಜಾತಾ ಚೇತನಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನೇ ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಖಿಪನ್ತಿ।** ಖಿಪನ್ತಾ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಪತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿತದಾಸನ್ನವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ **ಸನ್ತತಿವಸೇನ** ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಉಪನೀತೇಕತ್ತಂ । **ತಣ್ಹಾಯ ನಾಮಿಯಮಾನಂ...ಪೇ°... ಪವತ್ತತೀತಿ** ನಮನಖಿಪನಪುರಿಮನಿಸ್ಸಯಜಹನಅಪರನಿಸ್ಸಯಸ್ಸಾದನನಿಸ್ಸಯರಹಿತಪವತ್ತನಾನಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ತಸ್ಸೇವೇಕಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸನ್ತತಿವಸೇನಾತಿ** ಚ ವದನ್ತೋ "ತದೇವಿದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತಿ ಅನಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಮ° ನಿ° ೧.೩೯೬) ಇಮಞ್ಚ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸತಿ ಹಿ ನಾನತ್ತನಯೇ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕತ್ತನಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಓರಿಮತೀರರುಕ್ಖವಿನಿಬದ್ಧರಜ್ಜು ವಿಯ ಪುರಿಮಭವತ್ತಭಾವವಿನಿಬದ್ಧಂ ಕಮ್ಮಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ಮಾತಿಕಾತಿಕ್ಕಮನಿಚ್ಛಾ ವಿಯ ತಣ್ಹಾ, ಅತಿಕ್ಕಮನಪಯೋಗೋ ವಿಯ ಖಿಪನಕಸಙ್ಖಾರಾ, ಯಥಾ ಚ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಪರತೀರೇ ಪತಿಟ್ಠಹಮಾನೋ ಪರತೀರರುಕ್ಖವಿನಿಬದ್ಧಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನೋ ವಾ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನೋ ವಾ

ಕೇವಲಂ ಪಥವಿಯಂ ಸಕಬಲಪಯೋಗೇಹೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಭವನ್ತರತ್ತಭಾವವಿನಿಬದ್ಧಂ ಹದಯವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಕೇವಲಂ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಮ್ಮೇಹೇವ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ **ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನ**ನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಂ, ಪಟಿಲಭಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಭವನ್ತರಾದಿಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋತಿ ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಅಞ್ಞಭವಸ್ಸ ಆದಿಪಟಿಸನ್ಧಾನಭಾವತೋ। ಭವನ್ತರಾದಯೋ ವಾ ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸನ್ತರಾನಿ, ತೇಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಪಿ ಇಧಾಗತಂ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತಾ ಖಿಪನಕಸಙ್ಖಾರಾ। **ನತೀ**ತಿ ನಮನವಸೇನ ಪವತ್ತತಣ್ಹಾ। **ವಿಸಯೋ** ಕಮ್ಮಾದಿ।

೬೩೩. ಸದ್ದಪಟಿಘೋಸಾದೀನಂ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೋ ನ ಪಾಕಟೋತಿ ತೇಸಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಭಾವಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅನಾಗಮನಾತೀತಹೇತುಸಮುಪ್ಪಾದಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸದ್ದಾದಿಹೇತುಕಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪಟಿಘೋಸೋ** ಸದ್ದಹೇತುಕೋ। **ಪದೀಪೋ** ಪದೀಪನ್ತರಾದಿಹೇತುಕೋ। **ಮುದ್ದಾ** ಲಞ್ಛನಹೇತುಕಾ। **ಛಾಯಾ** ಆದಾಸಾದಿಅಭಿಮುಖಮುಖಾದಿಹೇತುಕಾ। **ಹೋನ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಸದ್ದಾದಿಪಚ್ಚಯದೇಸಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ಸದ್ದಾದಿಹೇತುಕಾ ಹೋನ್ತಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ। ಏವಂ ಇದಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ನ ಹೇತುದೇಸಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂಹೇತುಕಂ ಹೋತಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ। ತಸ್ಮಾ ನ ಇದಂ ಹೇತುದೇಸತೋ ಪುರಿಮಭವತೋ ಇಧಾಗತಂ ಪಟಿಘೋಸಾದಯೋ ವಿಯ ಸದ್ದಾದಿದೇಸತೋ, ನಾಪಿ ತತ್ಥ ಹೇತುನಾ ವಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸದ್ದಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಪಟಿಘೋಸಾದಯೋ ವಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಹೋನ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚಯದೇಸೇ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಗನ್ತ್ವಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ, ನಾಪಿ ಸದ್ದಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಇದಮ್ಪೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ನತ್ಥಿ ಏಕತಾ ಏಕಸನ್ತಾನೇಕತ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಾತುಭವನತೋ। **ನಾಪಿ ನಾನತಾ** ಸನ್ತಾನಬನ್ಧತೋ ಪದೀಪೋ ವಿಯ। ಖಣಿಕಾಯ ಹಿ ಪದೀಪಜಾಲಾಯ ಸನ್ತಾನೇಕತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಸೋ ಏವಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **"ಯದಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತಾಯ, ನಾನತಾಯ ಚ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಂ, ಗಹಣೇ ಚ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏಸ ನಯೋ**ತಿ ಅತಿದೇಸೇನ ಬೀಜಙ್ಕುರಾದೀಸು ಸಬ್ಬಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇಧಾಪಿ ಹಿ ಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಏಕನ್ತಮೇಕತ್ತೇ ಸತಿ ನ ಮನುಸ್ಸಗತಿತೋ ದೇವಗತಿ ಸಮ್ಭೂತಾ ಸಿಯಾ। ಏಕನ್ತನಾನತ್ತೇ ನ ಕಮ್ಮವತೋ ಫಲಂ ಸಿಯಾ, ತತೋ "ರತ್ತಸ್ಸ ಬೀಜಂ ರತ್ತಸ್ಸ ಫಲ"ನ್ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ವಿಯ "ಭೂತಪುಬ್ಬಾಹಂ, ಭನ್ತೇ, ರೋಹಿತಸ್ಸೋ ನಾಮ ಇಸಿ ಅಹೋಸಿ"ನ್ತಿಆದಿಕಸ್ಸ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭) ವೋಹಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇಸು ಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ನ ಏಕನ್ತಮೇಕತಾ ವಾ ನಾನತಾ ವಾ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಏಕನ್ತಏಕತಾಪಟಿಸೇಧೇನ "ಸಯಂಕತಂ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೨೨೭) ಇಮಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವಾರೇತಿ, ಏಕನ್ತನಾನತಾಪಟಿಸೇಧೇನ "ಪರಂಕತಂ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೨೨೭), ಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನತಾವಚನೇನ "ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಮೂಲಟೀ॰ ೨೨೭) ಇಮಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವಾರೇತಿ।

೬೩೪. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೇನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞತೋ**ತಿ ಯಂ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞತೋ। "ಧಮ್ಮಮತ್ತಂ ಭವನ್ತರಮುಪೇತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೩೨; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೭; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೦೫) ವುತ್ತತ್ತಾ ಫಲಸ್ಸ **ಉಪಭುಞ್ಜಕೇ ಚ ಅಸತಿ ಕಸ್ಸ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ**ತಿ ಅನುಯುಞ್ಜತಿ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಅನುಯೋಗೇ।

ತತ್ಥಾತಿ ಏಕಸನ್ತಾನೇ। ಯಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೇ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಸನ್ತಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಹೇತುಫಲಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ತೇನೇವ ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ತಂ ಫಲಂ "ಅಞ್ಞಸ್ಸ, ಅಞ್ಞತೋ"ತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। ಚತುಮಧುರಅಲತ್ತಕರಸಾದಿಭಾವನಾ ಅಮ್ಬಮಾತುಲುಙ್ಗಾದಿಬೀಜಾನಂ **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮವಾ ಸತ್ತೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ, ಬೀಜಸ್ಸ ಅಙ್ಕುರಾದಿಪ್ಪಬನ್ಧೋ ವಿಯ ಸತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪ್ಪಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಧುರಸ್ಸ ರತ್ತಕೇಸರಸ್ಸ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ವಾ ತಸ್ಸೇವ ಬೀಜಸ್ಸ, ತತೋ ಏವ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರತೋ ಭಾವೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಸ್ಸ, ತಂಕಮ್ಮತೋ ಏವ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬಾಲಸರೀರೇ ಕತಂ ವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾಪುಣನಂ, ಸಿಪ್ಪಸಿಕ್ಖನಂ, ಓಸಧಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ ನ ವುಡ್ಢಸರೀರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಥ ಚ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಜ್ಜಾಪಾಟವಂ ಸಿಪ್ಪಜಾನನಂ, ಅನಾಮಯತಾ ಚ ವುಡ್ಢಸರೀರೇ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ತಂಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಏವ ವುಡ್ಢಸರೀರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ನ ಚ ಯಥಾಪಯುತ್ತೇನ ವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾಪುಣನಾದಿನಾ ವಿನಾ ತಾನಿ ಅಞ್ಞತೋ ಹೋನ್ತಿ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಫಲಂ, ಏತಂ ನಾಞ್ಞಸ್ಸ। ನ ಚ ಅಞ್ಞತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏತೇನ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾಭಾವೇ ಫಲಾಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯನಿವಾರಣಂ ಕರೋತಿ।

ಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ವದಾಮಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ತತ್ಥ ವಾ ಉಪಭುಞ್ಜಕೇ ಅಸತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಭುಞ್ಜಕಸಮ್ಮುತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಫಲತೀತಿ ಸಮ್ಮುತಿ **ಫಲತಿಸಮ್ಮುತಿ**।

ರುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ರುಕ್ಖಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂತಾನಂ ಭೂತುಪಾದಾಯಧಮ್ಮಾನಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ "ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋತಿ, ಪಾಪಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ಕತ್ತುವೋಹಾರೋ, ಏವಂ ತಸ್ಸ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ "ಸುಖಂ ಅನುಭವತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವತೀ"ತಿ ಉಪಭುಞ್ಜಕವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ನ ಏತ್ಥ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತೇನ ಅಞ್ಞೇನ ಉಪಭುಞ್ಜಕೇನ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

೬೩೫. ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀತಿ ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ ತತ್ಥ ಚ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಪರಿಹರಣೇ ಸತಿ, ಸಿದ್ಧೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಯೇವಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣೇ ಏವ। **ಪವತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇತಿ** ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ ಸಮಾನತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಚ್ಛಾ ಚಾತಿ** ವಿಪಚ್ಚನಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾ ಚ।

ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ ಕತತ್ತಾ ಚೇ ಪಚ್ಚಯಾ, ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ಕತತ್ತಂ ಸಮಾನನ್ತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಫಲಾವಹತಾ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಆಹ **"ನ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಫಲಾವಹಾ"**ತಿ।

"ನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ವಾ"ತಿ ಏತೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ವುತ್ತದೋಸೇ ಪರಿಹರತಿ। ತಸ್ಸಾ ಪಾಟಿಭೋಗಕಿರಿಯಾಯ, ಭಣ್ಡಕೇಣನಕಿರಿಯಾಯ, ಇಣಗ್ಗಹಣಕಿರಿಯಾಯ ವಾ ಕರಣಮತ್ತಂ **ತಂಕಿರಿಯಾಕರಣಮತ್ತಂ,** ತದೇವ **ತದತ್ಥನಿಯ್ಯಾತನೇ** ಪಟಿಭಣ್ಡದಾನೇ, ಇಣದಾನೇ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಫಲಿತನಿಯ್ಯಾತನಾದಿಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೬೩೬. ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತ್ಥನ್ತಿ ಬಾತ್ತಿಂಸಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಯಥಾವುತ್ತಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತಿಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಿಭಜ್ಜ ಅವಿಭಾವಿತೇ ಪವತ್ತನಕಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ಅಪನಯನತ್ಥಂ।

ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ** "ತಿಹೇತುಕೋ ತಿಹೇತುಕಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿಕಂ ಭೇದಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ, ಪಿಣ್ಡವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಬಲವಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। "ದುಬ್ಬಲಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ **ಪಟ್ಠಾನಸಂವಣ್ಣನಾಯ** ದಸ್ಸಿತಮೇತಂ।
ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಕುಸಲಚೇತನಾಭೇದೋತಿ "ರಪೇತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಪ್ಪತ್ತ"ನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ

ಪಚ್ಚಯಭಾವಕಥಾಯ ಅವಿಪಾಕಾರಹಸ್ಸ ಪಸಙ್ಗಾಭಾವತೋ। ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾಯ ಹಿ ಅವಿಪಾಕತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತಾ ಏವ। **ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಪಞ್ಚನ್ನನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮನೋಧಾತುಯಾ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಸನ್ತೀರಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಞ್ಚಾತಿ ಏತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ। **ತಥೇವಾ**ತಿ ದ್ವೇಧಾ ಏವ। ಕಥಂ ಪನ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಪವತ್ತನಕಾನಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ನಿರಯೇ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ। ಥೇರೋ ಹಿ ತತ್ಥ ಇದ್ಧಿಯಾ ವಸ್ಸಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ಕತಿಪಯಂ ವೇಲಂ ನಿರಯಗ್ಗಿಂ ವೂಪಸಮೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ।

ಸ್ವೇವ ಕಾಮಾವಚರೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। **ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ, ರೂಪಾವಚರಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚೇತನಾಭೇದೋತಿ ಏತ್ಥ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚೇತನಾಯ ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ಏಕಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ನೋ ಪವತ್ತೇತಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವನಿಯಮೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ನೋ ಪವತ್ತೇ। ಪವತ್ತೇ ಹಿ ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ರೂಪಭವೇ ಚತುನ್ನನ್ತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಂ। ತಾನಿ ಪನ ಏಕನ್ತತೋ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ರೂಪಭವೇ ಚ ಕಥಂ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋತಿ ಆಹ "**ಸೋ ಚ ಖೋ**"ತಿಆದಿ। "**ತಥಾ ಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇಪಿ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಯೋ ನತ್ಥೀ**"ತಿ ಇದಂ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಬಹುಲಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಇಟ್ಠಾ ಏವ ರೂಪಾದಯೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ಅನಿಟ್ಠಂ। ದೇವಾನಞ್ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿದೇವ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಪಾತುಭಾವಕಾಲಾದೀಸು ಮಿಲಾತಮಾಲಾದಿಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ।

೬೩೭. ಯತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರಪ್ಪಕಾಸನಂ ಕತಂ, ತತೋ ಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮುಖಮತ್ತಪ್ಪಕಾಸನಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಆಹ "**ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯಾ**"ತಿ। ತೇನೇವ "ದ್ವೀಸು ಭವೇಸೂ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ಕೇಚಿ ಅಣ್ಡಜಾ, ಸಂಸೇದಜಾ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ತದಪೇಕ್ಖಾಯ "**ಚತೂಸು ಯೋನೀಸೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಭೂಮಿಕಾಪಿ ಅಸಞ್ಞಾರುಪ್ಪವಜ್ಜಾ ಚತುತ್ಥಿಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಂ ಭಜನ್ತಿ। **ಏಸ** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। **ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**ತಿ "ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ಏಕವೀಸತಿಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕೇಸು ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತೇ ಚ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಪವತ್ತೇ ಏವಾತಿ ಅಯಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವೋ।

ತಾದಿಸೇಯೇವಾತಿ ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಸಙ್ಖಾತೇಯೇವ।

ಚತುನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಿ ಭವಾದಯೋ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಚತೂಸು ಅನ್ತೋಗಧಾನಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಅವಿಞ್ಞಾಣಕೇ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನೇಪಿ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಹೇತುಕತ್ತಂ ಲಬ್ಭತೇವ। ತಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಮುಖಮತ್ತಪ್ಪಕಾಸನೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ದುಗ್ಗತಿಆದೀಸು ಪವತ್ತಿಯಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಭವೇಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾನಾಮರೂಪಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೮. **ವಿಭಾಗಾ ನಾಮರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ನಾಮಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಪಭೇದತೋ।

ತತ್ಥ ನಾಮಸ್ಸ ತಾವ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಕಾಮಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ನಾಮಮೇವ, ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ ಪನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ನಮನತೋ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಪವತ್ತಿಕಥಾಯಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ, ನಮನಟ್ಠಾಭಾವತೋ ಚ ಪಸಙ್ಗೋ ಏವ ನತ್ಥಿ। ನಾಮನಟ್ಠೇನ ಹಿ ತಂ ನಾಮಂ, ನ ನಮನಟ್ಠೇನ। **ತೇಸಂ** ನಾಮರೂಪಾನಂ ಸುಖಾದಿವಸೇನ, ಪಥವೀಆದಿವಸೇನ ಚ **ವಿಭಾಗೋ**।

ಏಕಂ ಸತ್ತಾವಾಸನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾವಾಸಂ। ಪುರಿಮೇಸು ಚತೂಸು, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾವಾಸೇ ಚಾತಿ **ಪಞ್ಚಸು**।

ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣೇನ ಜಲಾಬುಜಾ ಗಹಿತಾತಿ "**ಅಣ್ಡಜಾನಞ್ಚಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಣ್ಡಜಾನಞ್ಚ ಅಭಾವಕಾನನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನೀ**ತಿ ಕಲಾಪಸನ್ತಾನಮೂಲಾನಿ। ಯದಿಪಿ ವಿಕಾರರೂಪಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ನ ಸನ್ತಿ, ಲಕ್ಖಣಪರಿಚ್ಛೇದರೂಪಾನಿ ಪನ ಸನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾನೀತಿ ವಜ್ಜೇನ್ತೋ ಆಹ "**ರೂಪರೂಪತೋ**"ತಿ। ಫಸ್ಸಾದಿಕೇ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಏಕತ್ತಂ ನೇತ್ವಾ "**ತೇವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಪನೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಲಾಪನ್ತರಗತೇ ಪಥವೀಆದಿಕೇ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ।

ತೇಸನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದೀನಂ। **ವಿತ್ಥಾರೇನಾ**ತಿ ಚತೂಸುಪಿ ಸನ್ತತಿಸೀಸೇಸು ರೂಪಾನಂ ಅಸಙ್ಖಿಪನೇನ।

ಕಾಮಭವೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸೇಸಓಪಪಾತಿಕಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಾಮಭವೇ ಓಪಪಾತಿಕಾ ವುತ್ತಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಯೇನ ಸೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಸಾತ್ಥಕಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಅಣ್ಡಜಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಹಿ ಪನ ಓಪಪಾತಿಕಸಂಸೇದಜಾ ಸೇಸಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸೇಸಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದಿಕೇಹಿ ಓಪಪಾತಿಕೇಹಿ ವುತ್ತೇಹಿ ಸೇಸೇ ಸನ್ಧಾಯ "**ಸೇಸಓಪಪಾತಿಕಾನ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ತೇ ಪನ ಅರೂಪಿನೋಪಿ ಸನ್ತೀತಿ "**ಕಾಮಭವೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಪನ ನಾಮರೂಪಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕವಿಞ್ಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಗಣನತೋ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಉತುತೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನರೂಪೇಸು ತೇಜೋಧಾತುತೋ। ಹದಯವತ್ಥುನೋ ತಙ್ಖಣುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ **ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾ**। ತೇಸಂ ಅಜ್ಝೋಹರಿತಾಹಾರೇನ ಅನುಗತೇ ಸರೀರೇ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸುಟ್ಠದ್ಧಕನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ನರೋ**ತಿ ತೇನೇವ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಭಾವೇನ ತಿರೋಕ್ಖೋ। ಅವಕಂಸತೋ ದ್ವೇ ಅಟ್ಠಕಾನೇವ ಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಸದ್ದಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಉಕ್ಕಂಸತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ನವಕಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪುಬ್ಬೇ**ತಿ ಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಸನ್ತತಿದ್ವಯಾದಿಕಂ ಸತ್ತಕಪರಿಯೋಸಾನಂ ರೂಪಂ ಇಧ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ತೀಸು ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ "**ಪುಬ್ಬೇ…ಪೇ॰… ಸತ್ತತಿವಿಧ**"ನ್ತಿ। **ದುವಿಧಮ್ಪಿ** ತನ್ತಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ಸದ್ದಂ।

ಸಣ್ಠಾತುನ್ತಿ ಅದ್ಧನಿಯಭಾವೇನ ಠಾತುಂ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ಖಣಮತ್ತಂ ತಿಟ್ಠತೇವ। **ಚತುದ್ದಿಸಾ ವವತ್ಥಾಪಿತಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸಟ್ಠಸೀಸಾ ಮೂಲೇನ ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ವವತ್ಥಾಪಿತಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಲಿಙ್ಗೇತ್ವಾ ಠಿತಾ **ಭಿನ್ನವಾಹನಿಕಾ ವಿಯ** ಚ।

೬೩೯. ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚ ಪವತ್ತಿಯನ್ತಿ ರೂಪಾಜನಕಕಮ್ಮಜಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲಂ, ಸಹಜಾತವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತದಾ ಹಿ ತತೋ ನಾಮಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ತದಾಪಿ ಉಭಯಂ ಹೋತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಚ ರೂಪಂ ಉಪತ್ಥದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ। **ಅಸಞ್ಞೇಸೂ**ತಿಆದಿ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚ ಪವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಾದಿಜನಕಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞೇನ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲಂ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲಂ, ಭವಙ್ಗಾದಿಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲತೋ ಅಞ್ಞಕಾಲಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಭವಙ್ಗಾದಿಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಹಿ ತಂಜನಕೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಂ, ಸೋ ಚ ವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ।

ಸಹಜಾತವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾನಪೇಕ್ಖಮ್ಪಿ ಹಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ರೂಪಂ, ನಾಮಞ್ಚ ನ ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಾನಪೇಕ್ಖಂ ಹೋತೀತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತೇ ಚ। ಸಹಜಾತವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ನಾಮರೂಪಸದ್ದೋ ಅತ್ತನೋ ಏಕದೇಸೇನ ನಾಮಸದ್ದೇನ ನಾಮಸದ್ದಸ್ಸ ಸರೂಪೋ, ರೂಪಸದ್ದೇನ ಚ ರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ಸರೂಪಾನಂ ಏಕಸೇಸೋತಿ **ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸೋ,** ನಾಮರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ ಠಾನಂ ಇತರೇಸಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಸದ್ದಾನಂ ಅದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಪಾಕತೋ ಅಞ್ಞಂ **ಅವಿಪಾಕಂ**। ಯತೋ ದ್ವಿಧಾ ಮತಂ, ತತೋ ಯುತ್ತಮೇವ ಇದನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಅಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ವಿಯ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಪಿ ವಿಪಾಕಾಜನಕಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಪನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಭಯಞ್ಚ ಲಬ್ಭತೀತಿ ತಾದಿಸವಿಪಾಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಜ್ಜನತ್ಥಂ "**ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೪೦. **ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯತೋತಿ** ಪಟ್ಠಾನೇ ರೂಪಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಯಂ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನಿದಾನಂ ಹೇತು ಪಭವೋತಿ ಕತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣೂಪನಿಸಂ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವುತ್ತಾ। ವನಪತ್ಥಪರಿಯಾಯೇ ಚ ವನಪತ್ಥಗಾಮನಿಗಮನಗರಜನಪದಪುಗ್ಗಲೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೋ, ತತೋ ಚ ಚೀವರಾದೀನಂ ಜೀವಿತಪರಿಕ್ಖಾರಾನಂ ಕಸಿರೇನ, ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನ ಚ ಸಮುದಾಗಮನಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಚ ವನಪತ್ಥಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವಂ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ, ಚೀವರಾದಿಸಮುದಾಗಮನಸ್ಸ ಚ ಭಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿನಾ ಅಭಾವೋ ಏವ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನಾಮಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋವ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯತೋ ಏಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಸಸಂಸಯಸ್ಸ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸೇತಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತೇ ನಾಮಸ್ಸ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ।

ಪವತ್ತಸ್ಸ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಅಪಾಕಟಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛತಿ "**ಕಥಂ ಪನೇತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ। ಸುತ್ತತೋ ನಾಮಂ, ಯುತ್ತಿತೋ ರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋತೀತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ।

ಯುತ್ತಿತೋ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಸುತ್ತೇನ ತಂ ದಳ್ಹಂ ಕರೋನ್ತೋ "**ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾಪಿ ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸೇವಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಿಯ। ಏತ್ಥ ಚ "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧, ೩೯; ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೧) ಭಾಸಮಾನೇನ ಭಗವತಾ ಯಸ್ಮಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಸತ್ತೋ, ನ ಜೀವೋ, ತಸ್ಮಾ ಕೇನಚಿ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯಂ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಹೋತಿ। ಸುಞ್ಞತಪ್ಪಕಾಸನಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ನಾಮರೂಪಮತ್ತತಾವಚನೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನೇನ ಚ ತಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ತಸ್ಸ ಚ ನಿರೋಧೋ, ನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾ ಚ ಪಕಾಸಿತಾ ಏವ ಹೋತಿ। ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಅನಿರುಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವಾ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಉಪಾಯೇನ ವಿನಾ ಅನಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಂ।

ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾಸಳಾಯತನಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೧. ತನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಂ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಸಳಾಯತನಸ್ಸ। **ತಾದಿಸಸ್ಸೇವಾತಿ** ಕತೇಕಸೇಸಸ್ಸೇವ।

ಇಧಾಪಿ **ನಾಮ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸೇವ ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ನಿಯಮತೋ**ತಿ ಇದಞ್ಚ ಚತುನ್ನಂ ಭೂತಾನಂ, ಛನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ, ಜೀವಿತಸ್ಸ ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿನಾ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಪನ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಾನುಪಾಲನಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಾದಿಭಾವೋ ಚ ತೇಸಂ ನ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಮೇವ, ನ ಚ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಯ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವಾತಿ ಅನಿಯಮತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। **ನಿಯಮತೋ...ಪೇ॰... ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏವ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಏವಂ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಛಟ್ಠಾಯತನಸಳಾಯತನಸದ್ದಾನಂ ಸದ್ದತೋ ಸರೂಪತಾ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಳಾಯತನೇಕದೇಸೋವ ಛಟ್ಠಾಯತನನ್ತಿ ಏಕದೇಸಸರೂಪತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅತ್ಥತೋಪಿ ಹಿ ಸರೂಪಾನಂ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ "ವಙ್ಕೋ ಚ ಕುಟಿಲೋ ಚ ಕುಟಿಲಾ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ಏಕದೇಸಸರೂಪಾನಞ್ಚ ಏಕಸೇಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅಥ ವಾ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಮನಾಯತನಞ್ಚ ಛಟ್ಠಾಯತನನ್ತಿ ವಾ ಮನಾಯತನನ್ತಿ ವಾ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಛಟ್ಠಾಯತನನ್ತಿ ವಾ ಮನಾಯತನಞ್ಚ ಮನಾಯತನಞ್ಚ ಮನಾಯತನನ್ತಿ ವಾ ಏಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ "ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಮೇವ ಏಕಸೇಸಂ ನಾಮಮತ್ತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ವಸೇನ ಕತಂ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ಕತೇಕಸೇಸಸ್ಸಾ"**ತಿ। ಯಥಾವುತ್ತೋಪಿ ಹಿ ಏಕಸೇಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ಕತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಏಕಸೇಸೇ ಕತೇ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೇಕಸೇಸಾನಂ ಸಳಾಯತನಾದಿಸದ್ದವಚನೀಯತಾಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

"ನ ಅಞ್ಞಥಾ"ತಿ ಏತೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೇ ತಂ ತಂ ಆಯತನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಬ್ಯತಿರೇಕಂ ವಿಭಾವೇತಿ।

ಯನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ನಾಮಂ, ರೂಪಞ್ಚ। **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಆಯತನಸ್ಸ। **ಯಥಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ ಯೇನ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ। **ನೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಞೇಯ್ಯಂ।

ತಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ತಸ್ಸ ಹೇತುಆದಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ। **ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಉಕ್ಕಂಸೋ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತತೋ ನವಧಾ, ತತೋ ದಸಧಾತಿ ಅಯಂ ಉಕ್ಕಂಸೋ। ಅವಕಂಸೋ ಪನ ದಸಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತತೋ ಅಟ್ಠಧಾ, ತತೋ ಸತ್ತಧಾತಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಪನ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಏವ ದ್ವೇಪಿ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ತತೋ ಅವಕಂಸಾಭಾವತೋತಿ।

ವಿಪಾಕಂ ನಾಮನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ, ಸತ್ತಧಾ, ಹೇತುಆದಿವಸೇನ ಚ। **ಇತರ**ನ್ತಿ ಅವಿಪಾಕಂ ನಾಮಂ।

"ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಸಹಾಯಂ ಹುತ್ವಾ"ತಿ ಏತೇನ ಅರೂಪೇ ವಿಯ ಅಸಹಾಯಂ ನಾಮಂ ನ ಹೋತಿ, ಹದಯವತ್ಥು ಚ ನಾಮೇನ ಸಹ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಪನ ಯಥಾ ಹದಯವತ್ಥು ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನಾಮಮ್ಪೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ವತ್ಥು ಹಿ ನಾಮಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ನಾಮಂ। ನಾಮಞ್ಚ ವಿಪಾಕಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ವತ್ಥೂತಿ। ಪವತ್ತೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾತಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾ ಚ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾದಯೋ ಏವ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

“ತತ್ಥೇವಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ “ಪವತ್ತೇ”ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠನ್ತಿ ಆಹ **“ತತ್ಥೇವ ಹಿ ಪವತ್ತೇ”**ತಿ। “ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ”ತಿ ಪನ ಇದಂ “ಪಞ್ಚನ್ನ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ದೀಪಿತಮೇವಾತಿ। ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಕಸ್ಸ ನಾಮಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನಾ ಜನಿತರೂಪಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸದಿಸಂ, ತಸ್ಮಾ ವತ್ಥುನೋಪಿ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ।

ರೂಪತೋತಿ ರೂಪೇಸು। **ಯಂ ಯಂ ಆಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಾನಂ ಪಞ್ಚಸು ಆಯತನೇಸು ಕಾಯಾಯತನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತರೇಸಂ ಯಥಾರಹಂ ಇತರಾನಿಪಿ।

ಅವಸೇಸಮನಾಯತನಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥ “ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಭವೇ ಪನಾ”ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಏವ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಅವಸೇಸಂ ಮನಾಯತನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಸಾಧಾರಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿಅಸಾಧಾರಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। “ರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ”ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ನಯೋ ಲಬ್ಭತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ವಸೇನ, ಸೋ ಪನ ಅಪಚುರಭಾವತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸೇವ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಭಾವಿತೋತಿ ನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾಫಸ್ಸಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೨. ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ **ಬಾವೀಸತಿಲೋಕಿಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**। ತತೋ ಏವ **ಬಾವೀಸತಿ**।

ತತ್ಥಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಳಾಯತನೇ, ತೇಸು ಛಸು ಆಯತನೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ** ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಞ್ಹಿ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾದೀನಿ, ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಾನಿ ಚ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ, ನ ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ವಿಯ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಕಮ್ಮಕಿಲೇಸನಿಮಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವೇನ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪಠಮಾಚರಿಯವಾದೇ ನ ಗಹಿತಾನಿ, ದುತಿಯಾಚರಿಯವಾದೇ ಪನ ಯಥಾ ತಥಾ ವಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಜ್ಜೇತುನ್ತಿ ಗಹಿತಾನಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸಪದೇ। ಯೇ ತಾವ ಆಚರಿಯಾ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸಿನೋವ ಯಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಏವಂ ನಾಮರೂಪಂ, ಸಳಾಯತನಂ, ಫಸ್ಸಂ, ವೇದನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ದೀಪೇನ್ತಾ ವಿಪಾಕಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। “ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ”ತಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯ**ಪಾಳಿ (ವಿಭಂ ೨೪೩) ಆರುಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾತಿ **“ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಪಾಳಿಅನುಸಾರತೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಾ ನ ಸಮ್ಭೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಿ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಏಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ, “ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ”ತಿ ಏಕಸ್ಸ ವಚನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ , ಅಥಾಪಿ ಏಕಮ್ಹಾ ಆಯತನಾ ಸಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಾ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯುಂ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಸಬ್ಬಫಸ್ಸಸಮ್ಭವತೋ ಆಯತನಭೇದೇನ ಫಸ್ಸಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ತದಭೇದವಸೇನ ಏಕಸ್ಸ ವಚನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಪನ ಅಸಮ್ಭವತೋ ನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೋದೇತಿ **“ನ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ । ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ವಾ ಅಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ವಿಧಾನಸ್ಸ ಬೋಧನತ್ಥಮೇತಂ ವುತ್ತಂ **“ನಾಪಿ ಏಕಮ್ಹಾ ಆಯತನಾ ಸಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಾ”**ತಿ। “ನ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಏಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಮ್ಭೋತೀ”ತಿ ಇದಮೇವ ಪನ ಏಕಫಸ್ಸವಚನಸ್ಸಾಯುತ್ತತ್ತದೀಪಕಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವಾ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। ನಾಪಿ ಏಕಮ್ಹಾ ಆಯತನಾ ಸಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಏವಂ ನ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಏಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಮ್ಭೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಸ ವಚನಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ।

ಪರಿಹಾರಂ ಪನ ಅನೇಕಾಯತನೇಹಿ ಏಕಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತತ್ರಿದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅವಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯತನಾ** ಫಸ್ಸವಜ್ಜಿತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ।

ಏಕೋಪಿ ಅನೇಕಾಯತನಪ್ಪಭವೋ **ಏಕೋಪನೇಕಾಯತನಪ್ಪಭವೋ**।

ಛಧಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ಪಞ್ಚ ವಿಭಾವಯೇ, ಏಕಂ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ, ಬಾಹಿರಾನಿ ಛ ಆಯತನಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ವಿಭಾವಯೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅನೇಕಭೇದಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾದಿಪಞ್ಚದ್ವಾರಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧಸ್ಸ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಪಾಕಫಸ್ಸಸ್ಸ। **ತಾನಿ ಚಾ**ತಿ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ। “ಮನೋ ಚ ನೇಸಂ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೫) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ತಥಾ ಚಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ರೂಪರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಮತ್ತೇನಾ**ತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾವೇದನಾಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೩. **ದ್ವಾರತೋ ಸಳೇವಾ**ತಿ ಪಭವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಏಕವಿಧಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರತೋ ಛ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಛಳೇವ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ।

ಚಿತ್ತಭೇದೇನ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧಾಪಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ ಏವ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ವೇದನಾಸು ಪನಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। “ಸೇಸಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಯದಿಪಿ ಅನನ್ತರಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅನನ್ತರಾದೀನಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ “**ಏಕಧಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಹಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಸಹಜಾತಾ ಫಸ್ಸಾ ಸಕಸಕವೀಥೀಸು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾನಂ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾನಂ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕವೇದನಾನಮ್ಪಿ ಸಹಜಾತಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಸಙ್ಖಾತೋ ಸೋ ಫಸ್ಸೋ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ರೂಪಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕವೇದನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಿವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಕಾಮಾವಚರಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಾತಿ “**ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕವೇದನಾನಮ್ಪೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಾಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅಟ್ಠಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚಯಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಮ್ಪಿ ಕೇಚಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ “**ಯಾ ಪನಾ**”ತಿಆದಿನಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ತಞ್ಚ ಮುಖಮತ್ತದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತೇನ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ, ಅನಾನನ್ತರಸ್ಸ ಚ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕವೇದನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ।

ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾತಣ್ಹಾಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೪. **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸಾಸನೇ ಛ ತಣ್ಹಾ ದೀಪಿತಾ। **ಇಧಾ**ತಿ ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾಪದೇ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಾಸು ಛಸು ತಣ್ಹಾಸು।

ಏಕೇಕಾಯ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾಯ, ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ತದಭಿನನ್ದನಾನುಗುಣೋ ರೂಪಾದೀಸು ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ, ಕೇವಲಂ ಕಾಮಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಸಿಟ್ಠಾಕಾರತ್ತಾ ವುತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ತಣ್ಹಾಯ ತಿವಿಧತಾ।

ಮಮತ್ತೇನಾತಿ ಸಮ್ಪಿಯಾಯನೇನ, ಅಸ್ಸಾದನತಣ್ಹಾಯ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುತ್ತೋ ವಿಯ ವೇದನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಖೀರಾದಯೋ ವಿಯ ವೇದನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ರೂಪಾದಯೋ, ಖೀರಾದಿದಾಯಿಕಾ ಧಾತಿ ವಿಯ ರೂಪಾದಿಛಳಾರಮ್ಮಣದಾಯಕಾ ಚಿತ್ತಕಾರಾದಯೋ ಛ। ತತ್ಥ ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸವತ್ಥದಾಯಕೋ ತನ್ತವಾಯೋ, ವೇಜ್ಜೋ ರಸಾಯತನೋಜಾವಸೇನ, ತದುಪತ್ಥಮ್ಭಿತಜೀವಿತವಸೇನ ಚ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದಾಯಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಸಬ್ಬಾಪೇಸಾ** ಅಟ್ಠಸತಪ್ಪಭೇದಾಪಿ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದಕೋತಿ ಉಪ್ಪಾದಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸೇವ ವಸೇನ **"ಏಕಧಾವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತೇನ ಚ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ತಂಸಭಾಗೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

"ಯಸ್ಮಾ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ನ ಕೇವಲಂ ವಿಪಾಕಸುಖವೇದನಾ ಏವ, ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪನ ವೇದನಾ ವಿಪಾಕಾ ವಿಸೇಸೇನ ತಣ್ಹಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ಅವಿಸೇಸೇನ ಇತರಾ ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತಾ**ತಿ ತಸ್ಮಾ ಸಾಪಿ ಭಿಯ್ಯೋ ಇಚ್ಛನವಸೇನ ತಣ್ಹಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಭೂತಾ ಅನಿಟ್ಠತ್ತಾ ದುಕ್ಖೇ ಅವರೋಧೇತಬ್ಬಾ, ಇತರಾ ಇಟ್ಠತ್ತಾ ಸುಖೇತಿ ಸಾ ದುಕ್ಖಂ ವಿಯ, ಸುಖಂ ವಿಯ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। "ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ"ತಿ ವಚನೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ವೇದನಾವತೋ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ತಣ್ಹುಪ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೇ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಮಾಹ **"ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ಚಾಪೀ"**ತಿಆದಿ।

ನನು "ಅನುಸಯಸಹಾಯಾ ವೇದನಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತಿಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ? ನ, ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ವಟ್ಟಸ್ಸ ಚ ಅನುಸಯವಿರಹೇ ಅಭಾವತೋ ಅನುಸಯಸಹಿತಾವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಮೇವೇತಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾ ಅನುಸಯಸಹಿತಾವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। **ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ತಣ್ಹಾ, ನ ವೇದನಾಯ ವಿನಾತಿ ಅಯಂ ನಿಯಮೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ನ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಏತ್ಥ ನತ್ಥಿ ಏವಾತಿ।

ವುಸೀಮತೋತಿ ವುಸಿತವತೋ, ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುಸ್ಸತೀತಿ ವಾ ವುಸೀತಿ ಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಏತಸ್ಸ ವುತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ **ವುಸೀಮಾ,** ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇನ ಅರಹಾ। ಅಗ್ಗಫಲಂ ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತವಾಸತ್ತಾ "ವುಸೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ವುಸೀಮಾ**।

ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾಉಪಾದಾನಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೫. **ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ** ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಜನಾ। **ವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಮ**ನ್ತಿ ಕಾಮಗುಣಸಞ್ಞಿತಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಮಾಹ। **ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ಕಾಮವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದಳ್ಹಂ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮಂ ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋ ಕಾಮಸದ್ದೋ , **ಕಾಮೋ ಚ ಸೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕತ್ತುಸಾಧನೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಉಪಾದಾನಸದ್ದೋ ಪನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಕತ್ತುಸಾಧನೋವ। **ದಳ್ಹತ್ಥೋ** ಭುಸತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ ಉಪಾಯಾಸೋ, ಭುಸಂ ಕುಟ್ಠಂ ಉಪಕುಟ್ಠಂ, ಏವಂ ಇಧಾಪೀತಿ ಆಹ **"ಉಪಾಯಾಸಉಪಕುಟ್ಠಾದೀಸು ವಿಯಾ"**ತಿ। **ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿ ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಸಸ್ಸತಭಾವೇನ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಆಕಾರೇನ ವಾ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ತೇನೇವ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ದಳ್ಹಂ ಕರೋನ್ತೀ ತಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ **ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿ ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧) ಇದಂ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯಮಾನಂ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿಂ ನಿದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಏಸಾ ದಳ್ಹೀಕರಣವಸೇನ

ಪುರಿಮಂ ಉತ್ತರಾ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಏವಂ “ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ”ನ್ತಿಆದಿಕಾಪೀತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೫; ೨.೯೪; ೩.೯೧, ೧೧೬, ೧೩೬; ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೨೧; ವಿಭ॰ ೯೩೮)। **ಅತ್ತಗ್ಗಹಣಂ** ಪನ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ನ ಇದಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಲೋಕೋ ಚಾತಿ** ವಾ ಅತ್ತಗ್ಗಹಣವಿನಿಮುತ್ತಂ ಗಹಣಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಭೂತಂ ಇಧ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿವಚನೇಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸೀಲಬ್ಬತಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಗೋಸೀಲಾದಿಸಮಾದಾನವಸೇನ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ ವತಂ। ಉಭಯಥಾಪಿ ವಾ ಸೀಲಂ, ತಪೋಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಗಹಿತತಾಯ ವತಂ, ಗವಾದಿಪಕತಿಭಾವನಾ। ಅತ್ತನೋ ವಾ ಗವಾದಿಭಾವಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸೀಲಂ, “ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಭಕ್ಖೇತಿ, ತಿಟ್ಠನ್ತೋ ಮುತ್ತೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಗವಾದಿಕಿರಿಯಾಕರಣಂ ವತಂ। ತಂತಂಅಕಿಚ್ಚಸಮ್ಮತತೋ ವಾ ನಿವತ್ತಿ ಸೀಲಂ, ತಂಸಮಾದಾನವತೋವೇಸ ಭೋಜನಕಿಚ್ಚಕರಣಾದಿವಿಸೇಸಪಟಿಪತ್ತಿ ವತಂ, ತಂ ಸೀಲಬ್ಬತಂ ಅಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಂ “ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೋ ತಥಾ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೋ ಉಪಾದಿಯತಿ, ತಂ ಗಾಹಂ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೀಲಬ್ಬತಸಹಚರಿತಂ ಪರಾಮಾಸಂ ಸೀಲಬ್ಬತನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **“ಸೀಲಬ್ಬತಞ್ಚ ತಂ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾ”**ತಿ। **ಗೋಸೀಲಗೋವತಾದೀನೀತಿ** ಚ ತಥಾಭೂತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ವದತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ಸಯಮೇವ ಉಪಾದಾನಾನೀ”**ತಿ। **ಅಭಿನಿವೇಸತೋತಿ** ಅಭಿನಿವೇಸಭಾವತೋ, ಅಭಿನಿವಿಸನತೋ ವಾ। **ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನ**ನ್ತಿ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ವಾದಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ, ಗಹಣಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣಭೂತಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತವಾದಮತ್ತಮೇವಾತಿ** ಅತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಇದಂ ವಚನಮತ್ತಮೇವ। **ಉಪಾದಿಯನ್ತೀತಿ** ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಕಥಂ? “ಅತ್ತಾ”ತಿ। “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಹಿ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಾ ವಚನಮತ್ತಮೇವ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋತಿ। ಏವಂ “ಅತ್ತವಾದಮತ್ತಮೇವ ಉಪಾದಿಯನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ । **ಅತ್ತವಾದಮತ್ತ**ನ್ತಿ ವಾ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವಾಹ। ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವ ಹಿ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಅತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ।

“ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರೇ ಪನ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ, ಸೇಸುಪಾದಾನತ್ತಯಂ ದಿಟ್ಠಿಮತ್ತಮೇವ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನಾ”ತಿ ಏವಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಸಮುದಾಯತೋ ತದವಯವಭೂತಂ ಸಙ್ಖೇಪಂ, ವಿತ್ಥಾರಞ್ಚ ನಿದ್ಧಾರೇತೀತಿ। **ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರೇತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಾಮೇಸೂತಿ** ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು । **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ** ಕಾಮಸಙ್ಖಾತೋ ಛನ್ದೋ, ನ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದೋ, ನ ಚ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ। ಕಾಮನವಸೇನ, ರಞ್ಜನವಸೇನ ಚ ಕಾಮೋಯೇವ ರಾಗೋ **ಕಾಮರಾಗೋ,** ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಮತ್ಥಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಕಾಮೋ ಏವ ನನ್ದನಟ್ಠೇನ **ಕಾಮನನ್ದೀ,** ತಣ್ಹಾಯನಟ್ಠೇನ ಕಾಮೋಯೇವ **ಕಾಮತಣ್ಹಾ,** ಸಿನೇಹನಟ್ಠೇನ ಕಾಮೋ ಏವ **ಕಾಮಸ್ನೇಹೋ,** ಪರಿದಯ್ಹನಟ್ಠೇನ **ಕಾಮಪರಿಳಾಹೋ,** ಮುಚ್ಛನಟ್ಠೇನ **ಕಾಮಮುಚ್ಛಾ,** ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಾಪನಟ್ಠೇನ **ಕಾಮಜ್ಝೋಸಾನಂ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಪ್ಪತ್ತವಿಸಯಪತ್ಥನಾ ತಣ್ಹಾ** ಆರಮ್ಮಣೇ ಪರಿತಸ್ಸನಭಾವತೋ, **ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ಉಪಾದಾನಂ** ಆರಮ್ಮಣೇ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಭಾವತೋ। **ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ ತಣ್ಹಾ** ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಭಾವತೋ, **ಸನ್ತುಟ್ಠಿಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಉಪಾದಾನಂ** ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾಭಾವತೋ। **ಪರಿಯೇಸನದುಕ್ಖಮೂಲಾ ತಣ್ಹಾ** ಅಪ್ಪತ್ತವಿಸಯಪತ್ಥನಾಭಾವತೋ, **ಆರಕ್ಖದುಕ್ಖಮೂಲಂ ಉಪಾದಾನಂ** ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಗ್ಗಹಣಭಾವತೋ।

ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿಆದೀಸು **ದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ದಾನಮಾಹ, ತಂ ಅಫಲತ್ತಾ ರೂಪಂ ವಿಯ ದಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಯಿಟ್ಠಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಮಹಾವಿಜಿತಯಞ್ಞಸದಿಸೋ ಮಹಾಯಾಗೋ। **ಹುತ**ನ್ತಿ ಆಹುನಪಾಹುನಮಙ್ಗಲಕಿರಿಯಾ। ತತ್ಥ ಆಮನ್ತೇತ್ವಾ ಹವನಂ ದಾನಂ **ಆಹುನಂ,** ಪಾಹುನಾನಂ ಅತಿಥೀನಂ ಅತಿಥಿಕಿರಿಯಾ **ಪಾಹುನಂ,** ಆವಾಹಾದೀಸು ಮಙ್ಗಲತ್ಥಂ ದಾನಂ **ಮಙ್ಗಲಕಿರಿಯಾ,** ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ **ಸುಕತಕಮ್ಮಾನಿ** ನಾಮ, ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ **ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಾನಿ** ನಾಮ, **ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋತಿ** ನಿಸ್ಸನ್ದಾದಿಫಲಞ್ಚೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯವಿಪಾಕೋ ಚ ನತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ “ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ”ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಫಲವಿಪಾಕಪಟಿಕ್ಖೇಪೋವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ನತ್ಥಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋತಿ** ಪರಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ “ನತ್ಥೀ”ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಇಮಂ ಹಿ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಲೋಕೋ, ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಹೋತಿ ಗನ್ತಬ್ಬತೋ, ಆಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಚಾತಿ ಪರಲೋಕತೋ ಇಧಾಗಮನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ತತ್ಥೇವ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನತೋ ಚಿತ್ತೇನ ಪರಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಇಮಂ ಲೋಕಂ “ನತ್ಥೀ”ತಿ

ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿ ಪರಲೋಕೇ ಠಿತಸ್ಸೇವ ಹೋತೀತಿ। **ನತ್ಥಿ ಪರಲೋಕೋತಿ** ಇಧಲೋಕೇ ಠಿತೋ ಪರಲೋಕಂ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಸಂಸರಣಪ್ಪದೇಸೋ ಇಧಲೋಕೋ, ಪರಲೋಕೋ ಚ ನಾಮ ಕೋಚಿ ನತ್ಥಿ ಸಂಸರಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನತೋತಿ।

ಪುರಿಮಭವತೋ ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ಉಪಪತನಂ ಉಪಪಾತೋ, ಸೋ ಯೇಸಂ ಸೀಲಂ, ತೇ **ಓಪಪಾತಿಕಾ**। ತೇ ಪನ ಚವನಕಉಪಪಜ್ಜನಕಸತ್ತಾ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ನತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾ**"ತಿ। **ನತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಸಮಣ...ಪೇ॰... ಪವೇದೇನ್ತೀತಿ** ಅನುಲೋಮಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಿಕಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ನತ್ಥಿ, ಯೇ ಇಮಞ್ಚ ಲೋಕಂ, ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅತ್ತನಾ ಏವ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠೇನ ಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಞತ್ವಾ ಪವೇದನಸಮತ್ಥಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ**ಆದೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಪಕತಿಅಣುಆದೀನಂ ಸಸ್ಸತಗ್ಗಾಹಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ, ಸರೀರಸ್ಸ ಉಚ್ಛೇದಗ್ಗಾಹಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಚ ತೇಸಂ ಗಾಹಾನಂ ಸಾಮಿಭೂತೋ ಕೋಚಿ ಸಸ್ಸತೋ, ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ ವಾ ಅತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ತಗ್ಗಾಹೋ ಕದಾಚಿ ಹೋತೀತಿ "**ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಅತ್ತಗ್ಗಾಹೋ ಅತ್ಥತೋ ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣೋ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಠಮಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿಆದಿನಾವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯದಿಪಿ ಭವರಾಗಜವನವೀಥಿ ಪಠಮಂ ಪವತ್ತತಿ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಸೋ ಪನ ಭವರಾಗೋ ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ನ ಕಾಮುಪಾದಾನಸ್ಸ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿಮಾಹ।

ತಣ್ಹಾ ಕಾಮುಪಾದಾನನ್ತಿ ಪನ ವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅಕರಣೇ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಣ್ಹಾ **ಕಾಮುಪಾದಾನಂ,** ಕರಣೇಪಿ ವಾ ಕಾಮರಾಗತೋ ಅಞ್ಞಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ದಳ್ಹಭಾವಂ ಪತ್ತಾ **ಕಾಮುಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝತಾ ವುತ್ತಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ವಿಸಯೋ**। ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ **ಆಲಯೋ**। ತತ್ಥ ರಮತೀತಿ **ಆಲಯರಾಮಾ,** ಪಜಾ। ತೇನೇವ ಸಾ ಆಲಯರಾಮತಾ ಸಸನ್ತಾನೇ, ಪರಸನ್ತಾನೇ ಚ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। **ಕಾಮಾನ**ನ್ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮಾನಂ। "ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಕಮ್ಮುನಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ **ಕೋತೂಹಲಮಙ್ಗಲಾದಿಬಹುಲೋ ಹೋತಿ**। **ಸಾ** ಕೋತೂಹಲಮಙ್ಗಲಾದಿಬಹುಲತಾ। **ಅಸ್ಸ** ಕಾಮುಪಾದಾನವತೋ। **ತ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ, ಅನತ್ತನಿ ಧಮ್ಮಮತ್ತೇ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಸುಖುಮತರಧಮ್ಮುಪಾದಾನತಾಯ ಸುಖುಮತಾ ವುತ್ತಾ। ಉಪನಿಸ್ಸಯವಚನೇನ ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ।

ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾಭವಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೬. **ಅತ್ಥತೋತಿ** ವಚನತ್ಥತೋ। **ಧಮ್ಮತೋತಿ** ಸಭಾವಧಮ್ಮತೋ। **ಸಾತ್ಥತೋತಿ** ಸಾತ್ಥಕತೋ, ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಪುನ ವಚನಸ್ಸ ಸಪ್ಪಯೋಜನತೋ। **ಭೇದಸಙ್ಗಹಾತಿ** ಭೇದತೋ ಸಙ್ಗಹತೋ, ವಿಭಾಗತೋ ಚೇವ ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಿಪನತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಯಂ ಯಂ ಉಪಾದಾನಂ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಭವತೀತಿ ಭವೋತಿ ಫಲವೋಹಾರೇನ ಕಮ್ಮಭವೋ ವುತ್ತೋ। ಉಪಪತ್ತಿಭವನಿಬ್ಬಚನಮೇವ ಹಿ ದ್ವಯಸ್ಸಪಿ ಸಾಧಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋತಿ ವಾ। ದುತಿಯೋ ಪನ ಕಮ್ಮಭವೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಪುನಬ್ಭವಭಾವೇನ ಸವಿಸೇಸಂ ಭವತೀತಿ **ಭವೋ**। ತತೋ ಏವ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಭವನ್ತರಸ್ಸ, ತಂಹೇತುನೋ ವಾ ಭವಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋ। **ದುವಿಧೇನಾತಿ** ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುವಿಧೇನಾತಿ** ವಾ ಪಚ್ಚತ್ತತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ, ದುವಿಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ಥೀತಿ** ಸಂವಿಜ್ಜತಿ।

೨೪೭. ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕರೀಯತೀತಿ ಕಮ್ಮಂ, ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತೀತಿ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಕೇಚಿ, "ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ **ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾ। ಪರಿತ್ತಭೂಮಕೋತಿ** ಕಾಮಭೂಮಕೋ। **ಮಹಾಭೂಮಕೋತಿ** ಮಹಗ್ಗತಭೂಮಕೋ। **ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಅನವಸೇಸಂ। ಭವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಗಮೇತಿ ಚಾತಿ **ಭವಗಾಮಿ।** ಗಚ್ಛತೀತಿ ಚ ನಿಪ್ಫಾದನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ, ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಭವಾಭಿಮುಖಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ನಿಬ್ಬತ್ತನಮೇವ ವಾ ಗಮನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। "**ಭವಗಾಮೀ**"ತಿ ಚ ಏತೇನ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ವಟ್ಟಕಥಾ, ತಞ್ಚ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ। **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ದ್ವಾದಸ ಚೇತನಾತಿ** ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚೇತನಾಯಪಿ ಗಹಣಂ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಮಹಾವ॰ ೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ಏತ್ಥ ವಿಯ ಸಾಪಿ ಅಪನೇತಬ್ಬಾ। **ಮನ್ದಬಹುವಿಪಾಕತಾತಿ** ಅಪ್ಪಮಹಾವಿಪಾಕತಾ।

"**ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ವುತ್ತಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಆಚಯಗಾಮಿತಾಯ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಕಮ್ಮಭವಪರಿಯಾಪನ್ನತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ವದತಿ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಚೇತನಾವ ಕಮ್ಮಭವೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಕಮ್ಮಭವೋ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೨೪೪)। ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ತೀಹಿಪಿ ತಿಕೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧೋವ। ಯಥಾಹ "ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ... ಕಾಮಭವೋ... ಸಞ್ಞಾಭವೋ... ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸತ್ತರಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿಆದಿ (ಧಾತು॰ ೭೭)। ಯದಿ ಹಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ, "ದ್ವಾದಸಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ಧಾತೂಹೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಕಾಮೇತಬ್ಬತೋ ಕಾಮನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಭೋಗಾ ವಿಯ, ಕಾಮಸಹಚರಿತತಾಯ "ಕುನ್ತಾ ಪಚರನ್ತೀ"ತಿ ವಿಯ, ಕಾಮಾರಮ್ಮಣತಾಯ "ಸುಖಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ವಿಯ, ಕಾಮಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನತಾಯ "ಸುಖೋ ಸಗ್ಗೋ"ತಿ ವಿಯ ಕಾಮಾತಿ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ರೂಪಾವಿರಾಗತೋ ಯಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ, ತದುಪಚಾರೇನ "ಮಞ್ಚಾ ಘೋಸನ್ತೀ"ತಿ ವಿಯ, "ಫನ್ದನದೇವತಾ"ತಿ ವಿಯ ಚ "ರೂಪ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾಕನಿಟ್ಠಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ।

ರೂಪಮೇವ ಭವೋ **ರೂಪಭವೋ,** ತಥಾ ಅರೂಪನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭವಗ್ಗಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅರೂಪಮೇವ ಭವೋ **ಅರೂಪಭವೋ।** ಕಾಮೋ ಏವ ಭವೋತಿ ಕಾಮಭವೋ, ಸೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ "ಕಾಮೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಕಾಮಸಙ್ಖಾತೋ ಭವೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತೋ ವಾ ಭವೋ "**ಕಾಮಸಙ್ಖಾತೋ ಭವೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೋತಿ ಆಹ "**ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸೂ**"ತಿ। **ಸಞ್ಞಾವತಂ ಭವೋತಿ** ಏತ್ಥ ವನ್ತು-ಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥೇ ಅಕಾರಂ ಕತ್ವಾ "ಸಞ್ಞಭವೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತೇನಾಹ "**ಸಞ್ಞಾವಾ**"ತಿಆದಿ। **ವೋಕಿಣ್ಣೋತಿ** ಏತೇನ ವೋಕಾರಸದ್ದಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸಾಧನತಮಾಹ। ವೋಕಿರೀಯತಿ ಪಸಾರೀಯತಿ ವಿತ್ಥಾರೀಯತೀತಿ ವೋಕಾರೋ, ವೋಕಿರಣಂ ವಾ ವೋಕಾರೋ, ಸೋ ಏಕಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ "**ಏಕೋ ವೋಕಾರೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಪಸಟುಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೪೮. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭವನಿದ್ದೇಸೇ "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೨೩೪) ಇಮಿನಾ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ ವುತ್ತಾ। **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋವಾತಿ** ಪನ ಅವಧಾರಣಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇಪಿ ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದೇನ ಸಙ್ಖಾರಭವಗ್ಗಹಣೇಸು ಅತ್ಥೇವ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತಂ। ತೇನಾಹ "**ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ**"ತಿಆದಿ। ಸಙ್ಖಾರಭವಾನಂ ಧಮ್ಮಭೇದತೋ ನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವ ಪುನ ವುತ್ತಾತಿ "**ಸಾತ್ಥಕಮೇವಿದಂ ಪುನವಚನ**"ನ್ತಿ ಏತಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ನ, ಭವೇಕದೇಸಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭವೋತಿ ಪುನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಪರೇನ ವಾ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುನವಚನಂ ಚೋದಿತನ್ತಿ ಚೋದಕಾಭಿಲಾಸವಸೇನ "**ಸಾತ್ಥಕಮೇವಿದಂ ಪುನವಚನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೪೯. ಕಾಮಭವಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾಮಭವಾದಿಭಾವೋ ಫಲವೋಹಾರೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ। ಸಹಜಾತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತುಕಂ ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೨೩೪) ವಚನತೋ ಭವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಉಪಾದಾನಹೇತುಕಂ ವಿಪಚ್ಚನಾಯ ಕತೋಕಾಸಮೇವ ಭವೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ರೂಪಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ, ಅರೂಪಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೀಯತಿ, ಸೋ ಕಮ್ಮಭವೋ, ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ **"ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸೂ"**ತಿ ಅತಿದಿಸತಿ। **ದ್ವೇ ಕಾಮಭವಾತಿ** ಕಾಮಕಮ್ಮಭವೋ, ಕಾಮೂಪಪತ್ತಿಭವೋತಿ ದ್ವೇ ಕಾಮಭವಾ। ಏವಂ **"ದ್ವೇ ರೂಪಭವಾ, ದ್ವೇ ಅರೂಪಭವಾ"**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಅನ್ತೋಗಧೇ ಹಿ ವಿಸುಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತೇ ಏವ ಕತ್ವಾ ಕಾಮಭವಾದಿಕೇ ಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿಭವವಸೇನ ದುಗುಣೇ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಛ ಭವಾ"**ತಿ।

ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಉಪಾದಾನವಸೇನ ಭೇದಂ ಅಕತ್ವಾ। ಉಪಾದಾನಭೇದಾಕರಣೇನೇವ ಚ ದ್ವಾದಸಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಸಙ್ಗಹತೋ **"ಛ ಭವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪಗಮ್ಮಾತಿ** ಅನಿಸ್ಸಾಯ, ಅನಾಮಸಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೫೦. ಗೋಸೀಲೇನ, ಕುಕ್ಕುರಸೀಲೇನ ಚ ಸಮತ್ತೇನ ಸಮಾದಿನ್ನೇನ ಗುನ್ನಂ, ಕುಕ್ಕುರಾನಞ್ಚ ಸಹಬ್ಯತಾ ವುತ್ತಾತಿ "ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನವತೋ ಝಾನಭಾವನಾ ನ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಭವಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। ವಕ್ಖಮಾನೇನ ಪನ ಪಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ **"ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ಅಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಚ ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಪರಾಮಸನಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನನ್ತಿ ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಪರಾಮಸನೇನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ನ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ।

ಅನುಸ್ಸವವಸೇನಾತಿ "ಸೇತವಧಯಜ್ಜಂ ಆಲಭತೇ ಭೂತಿಕಾಮೋ"ತಿ ಆದಿನ್ನಅನುಸ್ಸವವಸೇನ, ಯಥಾ ಇಮೇ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಕಾಮಾ ಸಮಿದ್ಧಾ, ಏವಂ ದೇವಲೋಕೇ ಇತೋ ಸಮಿದ್ಧತರಾತಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಾರೇನ ವಾ। ಪುರಾಣಭಾರತಸೀತಾಹರಣಪಸುಬನ್ಧವಿಧಿಆದಿಸವನಂ **ಅಸ್ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ। ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಅಕತಪುಞ್ಞತಂ, ಅತ್ತಮಿಚ್ಛಾಪಣಿಧಿಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿಪೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಂ ಕಾಮಾನಂ ಅನುಪಾಯಭೂತಾನಿಪಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ **ಕರೋತಿ,** ಚಿರಸಗ್ಗಾದಿಅತ್ಥಂ ಯುದ್ಧಾದಿವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೇ ವಾ ಪನ** ರಜ್ಜಸೇನಾಪತಿಟ್ಠಾನಾದಿಸಙ್ಗಹೇ **ಕಾಮೇ। ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ದುಚ್ಚರಿತನಿಬ್ಬತ್ತೇ, ಸುಚರಿತನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಚ ಕಾಮಭವೇ ಅನ್ತೋಗಧಾ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ** ಚ ಸಞ್ಞಾಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾನಂ ಏಕದೇಸೇನ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತೇ ನಿರವಸೇಸಾ ಕಾಮಭವೇ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ।

ಸಪ್ಪಭೇದಸ್ಸಾತಿ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಮನುಸ್ಸಾದಿಪ್ಪಭೇದವತೋ।

ಕಾಮಾವಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ಪಠಮದುತಿಯಉಚ್ಛೇದವಾದವಸೇನ, ರೂಪಭವೇ ತತಿಯಉಚ್ಛೇದವಾದವಸೇನ, ಅರೂಪಭವೇ ಸೇಸಉಚ್ಛೇದವಾದವಸೇನ ಅಯಮತ್ತಾ ಸುಉಚ್ಛಿನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ ತದುಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸುಉಚ್ಛಿನ್ನೋತಿ** ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮುಚ್ಛೇದೇನ ಸುಟ್ಠು ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಅಪುನಬ್ಭವುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಕಾಮಾವಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ"ತಿ ಇದಂ ಪಠಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಸೇಸಂ ಇತರದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದವಸೇನ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಪಾಳಿಯಂ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯೩ ಆದಯೋ) ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನವಸೇನೇವ ಉಪರಿ ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾ ಆಗತಾ, ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ಪನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಥಾ ತಥಾ ಅಭಿನಿವಿಸತೀತಿ ಅರೂಪಭವಗ್ಗಹಣಂ, ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಮ್ಪಿ ವಾ ಚತುತ್ಥಝಾನಸಙ್ಗಹತೋ ಅರೂಪಭವಗ್ಗಹಣಂ, ಸನ್ತಸುಖತಾಯ ವಾ

ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸುಖಿತಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ। **ವಿಗತಪರಿಳಾಹೋ**ತಿ ಯಥಾಭಿಲಾಸಿತವಿಸಯೂಪಹಾರೇನ, ಪಹಾನೇನ ಚ ವೂಪಸನ್ತಕಾಮರಾಗಪರಿಳಾಹೋ, ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಪರಾಮಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲೋಕಿಯಂ ಸೀಲಂ, ಝಾನಞ್ಚ ಸೀಲಬ್ಬತಮಿಚ್ಚೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ **"ಇದಂ ಸೀಲಬ್ಬತಂ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿ। ಕಮೇನ ಅವತ್ವಾ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಭವಪಚ್ಚಯತಾವಚನಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ವಿಯ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಅಸಮುದಾಚಾರತೋ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ಚ।

ಕಮ್ಮಭವೇತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪ್ಪಭೇದೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಾದೀನಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಸಹಜಾತಾದೀಸು ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇಯ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಪನ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತಾಸೇವನಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಾನನ್ತರಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕದಾಚಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದಿನಾಪಿ, ತಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವಾ"**ತಿ।

ಭವಪಚ್ಚಯಾಜಾತಿಆದಿಪದವಿತ್ಥಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೧. ಜಾತೀತಿಆದೀಸೂತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಮಹಾವ॰ ೧; ಉದಾ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೨೪) ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಜಾತಿಆದೀನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಉಪಪತ್ತಿಭವುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ಜಾತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ"**ತಿ। ಜಾಯಮಾನಸ್ಸ ಪನ ಜಾತಿ ಜಾತೀತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋಪಿ ಅಸತಿ ಅಭಾವಾ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಜಾಯಮಾನರೂಪಪದಟ್ಠಾನತಾಪಿ ಹಿ ರೂಪಜಾತಿಯಾ ವುತ್ತಾ "ಉಪಚಿತರೂಪಪದಟ್ಠಾನೋ ಉಪಚಯೋ, ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ ಸನ್ತತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೪೧)।

ಜಾತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಞ್ಞಾತತಾ, ಅಭಿಮತತಾ ಚ **ಹೀನಪಣೀತತಾ**। ಅನಿಟ್ಠಞ್ಹಿ ಹೀನಂ, ಇಟ್ಠಂ ಪಣೀತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಹೀನುತ್ತಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಯಮಕಾನಮ್ಪಿ ಸತ**ನ್ತಿ ಯಮಕಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾನಂ। **ಸೋ ಚ** ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸೇಸೋ। ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಿಕಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಭಾವತೋ **"ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನೇ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ**ತಿ ಅತ್ತಸನ್ತಾನಗತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ, ಸತಿ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಭಾವತೋತಿ ಪಸಙ್ಗಸ್ಸ ದುನ್ನಿವಾರಣತೋ ಕಾರಣೇ ಅವಿಸಿಟ್ಠೇ ಫಲವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಯುಜ್ಜಮಾನಕತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಕಮ್ಮಭವಹೇತುಕೋವಾ"**ತಿ।

ತೇನ ತೇನಾತಿ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿನಾ ಜರಾಮರಣತೋ ಅಞ್ಞೇನ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನ। ಜರಾಮರಣನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸೋಕಾದಯೋ ಜರಾಮರಣಾಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ, ತದಞ್ಞೇ ಅನಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ। **ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ**ತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂಸೇನ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಲೇಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅನಾಗತೋ ಸತಿ ಭಾವಾ, ಅಸತಿ ಚ ಅಭಾವಾ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಸೋ "ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಚ್ಚಯಮಹಾಪದೇಸೋ ಕಿರೇಸೋ, ಯದಿದಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ।

ಭವಚಕ್ಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೨. ನ ಕೇವಲಂ ಸೋಕಾದೀನಂಯೇವ ಜಾತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸೋಕಾದೀನಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾಯಂ। **ಅವಿದಿತಾದಿ ಮಿದನ್ತಿ ಮ**-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। **ಸತತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾ। **ಸಮಿತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಗತಂ, ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತೇಸೂತಿ ಸೋಕಾದೀಸು। **ಸಿದ್ಧೇಸೂ**ತಿ ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು। **ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ** ಅವಿನಾಭಾವತೋ।

ಕಾಮಯಾನಸ್ಸಾತಿ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ಕಾಮೋ ವಾ ಯಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮಯಾನೋ,** ತಸ್ಸ ಕಾಮವಸೇನ ಯಾಯಮಾನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛನ್ದಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಜಾತತಣ್ಹಾಛನ್ದಸ್ಸ। **ಪರಿಹಾಯನ್ತೀ**ತಿ ವಿಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ರುಪ್ಪತೀ**ತಿ ಸೋಕಾದಿನಾ ಕುಪ್ಪತಿ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತಾಯ ತಿಟ್ಠನಸೀಲೋ **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಟ್ಠಾಯೀ**। "ಪರಿಯುಟ್ಠಟ್ಠಾಯಿನೋ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾತೀತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಂ, ದಿಟ್ಠಿಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ, ತೇನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಟ್ಠಾಯೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಚ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನೀತಿ "ಮಾಲಾ ಮಿಲಾಯನ್ತಿ, ವತ್ಥಾನಿ ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಚ್ಛೇಹಿ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಕಾಯೇ ವೇವಣ್ಣಿಯಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ದೇವೋ ದೇವಾಸನೇ ನಾಭಿರಮತೀ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೮೩) ವುತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಮರಣಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ಹಿ ದಿಸ್ವಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೇ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ಭವಚ್ಛನ್ದಬಲೇನ ದೇವಾನಂ ಬಲವಸೋಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಬಾಲೋತಿ ಅವಿದ್ವಾ। ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಾರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತಿವಿಧಂ ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸಾರುಪ್ಪಕಥಾಸವನ, ಕಮ್ಮಕಾರಣಾದಸ್ಸನ, ಮರಣಕಾಲಕಮ್ಮೋಪಟ್ಠಾನನಿದಾನಂ ಸೋಕಾದಿದುಕ್ಖಂ।

ಆಸವೇ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ ಆಸವೇ ಗಮೇನ್ತಿ ಬೋಧೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಸತೀತಿ ಏವಂ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿದಿತಾದಿತಾಯ ಅನಾದಿಭಾವೇ ಸತಿ। **ಆದಿಮತ್ತಕಥನ**ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇನ ಆದಿಸಬ್ಭಾವಕಥನಂ। ಆದಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಹಿ ಆದಿಮಂ, ಭವಚಕ್ಕಂ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆದಿಮತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಕಥನಂ ಆದಿಮತ್ತಕಥನಂ। ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೋ ವಾ ಮತ್ತಸದ್ದೋ, ಸತಿ ಅನಾದಿಭಾವೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಆದಿಮ್ಹಿ, ಮಜ್ಝೇ, ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಿಯಾತಿ ಆದಿಮತ್ತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಥನಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಧಾನಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ಪಧಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇನಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇನಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಉಪ್ಪಾದನೇನ, ಅಪ್ಪಹಾನೇನ ವಾ, ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಸನ್ನಿಹಿತಭಾವಕರಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಮ್ಮಾದೀನೀ**ತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟಾನಿ। **ಪಲಿಬೋಧೇನ್ತೀ**ತಿ ನಾನಾದುಕ್ಖಪರಿಬ್ಯೂಳ್ಹೇ ಸಂಸಾರಚಾರಕೇ ನಿರೋಧೇನ್ತಿ। **ತೇಹೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟೇಹಿ। ವಟ್ಟಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪಧಾನತ್ತಾ "**ಪಧಾನಧಮ್ಮೋ**"ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಕಥಿತಾ।

ತತೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿತೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಜಾಪತಿಸ್ಸರಪುರಿಸಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ವದತೀತಿ **ವದೋ,** ತಂ ತಂ ಹಿತಾಹಿತಂ ಪವತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇದೇತಿ, ವೇದಿಯತೀತಿ ವಾ **ವೇದೇಯ್ಯೋ,** ಸುಖಾದಿಂ ಅನುಭವತಿ, ಸಬ್ಬವಿಸಯೇ ವಾ ಜಾನಾತಿ, "ಸುಖಿತೋ ದುಕ್ಖಿತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ಚ ಜಾನಾತಿ, ಞಾಯತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾ ವಾ ಅತ್ತನಾ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೋ **ಚ**-ಸದ್ದತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ಕಾರಕವೇದಕರಹಿತ**"ನ್ತಿ ಚ-ಸದ್ದತ್ಥಸಮಾಸಂ।

ದ್ವಾದಸವಿಧಸುಞ್ಞತಾಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಸುಞ್ಞಸಭಾವಾನಂ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಸುಞ್ಞಂ ದ್ವಾದಸವಿಧಸುಞ್ಞತಾಸುಞ್ಞಂ, ಧುವಭಾವಾದಿಸುಞ್ಞತಾಯ ವಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಸುಞ್ಞತಂ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಗತತ್ತಾ ದ್ವಾದಸವಿಧಾತಿ ತಾಯ ದ್ವಾದಸಸುಞ್ಞತಾಯ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೫೩. **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಹರಣತೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ ಅತೀತಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆಹರಣತೋ। ವೇದನಾವಸಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಏಕಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಹೋತಿ। ಭವಚಕ್ಕೇಕದೇಸೋಪಿ ಹಿ ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವೇದನಾ ವಾ ತಣ್ಹಾಸಹಾಯಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದನಾತೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅವಿಜ್ಜಾತೋ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಸಮ್ಬಜ್ಝನತೋ ವೇದನಾವಸಾನಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಿ ತದವಿನಾಭಾವತೋ। ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಭವೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ, ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಗಹಿತಾತಿ ಏವಮ್ಪಿ ವೇದನಾವಸಾನಂ ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ಯುತ್ತಮೇವೇತಂ। ಏವಂ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೇ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನುಪ್ಪವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಸಂ ಕಾರೇನ್ತೀ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೇ ಸಂಸಾರೇ ನಯತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಸಂಸಾರಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಪವತ್ತಿಂ ನಯತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ **ಸಂಸಾರನಾಯಿಕಾ** ವುತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾಯ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾನಂ ಸಂಸಾರನಾಯಿಕಾಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ।

ಪಠಮಂ ಭವಚಕ್ಕಂ। **ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ, ಕರಣತ್ಥೇ ಏವ ವಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಹಿ ಇಧ ದಿಟ್ಠಾ, ಅದಿಟ್ಠಾನಂ ಪುರಿಮಭವೇ ಅತ್ತನೋ ಹೇತೂನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಫಲಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅನುಪಚ್ಛಿಜ್ಜನಂ ಪಕಾಸೇತಿ, ಪಕಾಸನಸ್ಸ ವಾ ಕರಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮಭವಚಕ್ಕಂ ದುತಿಯೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಹೇತೂನಂ ಅನುಪಚ್ಛೇದಂ ಪಕಾಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಪಠಮಸ್ಸ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಹೇತೂನಂ ಅನುಪಚ್ಛೇದಪ್ಪಕಾಸನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಮೇವ ವಾ ಫಲಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಹೇತೂನಂ ಫಲಂ ಅಜನೇತ್ವಾ ಅನುಪಚ್ಛೇದಮೇವ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಹೇತೂನಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧಮೇವ ಪಕಾಸೇತಿ ಪಠಮಂ ಭವಚಕ್ಕಂ, ನ ದುತಿಯಂ ವಿಯ ಪರಿಯೋಸಾನಮ್ಪೀತಿ **"ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅನುಪಚ್ಛೇದಪ್ಪಕಾಸನತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನುಪುಬ್ಬಪವತ್ತಿದೀಪನತೋ**ತಿ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಉದಾ॰ ೧) ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಪವತ್ತಿಯಾ ದೀಪನತೋ। "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಂ ಕಲಲರೂಪಂ ವತ್ವಾ ತತೋ ಉದ್ಧಂ "ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿ ಸಳಾಯತನಪ್ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನತೋ**ತಿ "ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ ವಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ದೀಪನತೋ। ನ ಹಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮೇ ವಿಯ ಭವಚಕ್ಕೇ ಆಯತನಾನಂ ಕಮೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

೭೫೪. ಹೇತುಆದಿಪುಬ್ಬಕಾ ತಯೋ ಸನ್ಧೀ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಹೇತುಫಲಹೇತುಪುಬ್ಬಕತಿಸನ್ಧಿ,** ಭವಚಕ್ಕಂ। ಹೇತುಫಲಹೇತುಫಲವಸೇನ ಚತುಪ್ಪಭೇದೋ ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಚತುಭೇದಸಙ್ಗಹಂ**। ಸರೂಪತೋ ಅವುತ್ತಾಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹೇ ಆಕಿರೀಯನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದಿಗ್ಗಹಣೇಹಿ ಪಕಾಸೀಯನ್ತೀತಿ **ಆಕಾರಾ**। ಅತೀತಹೇತುಆದೀನಂ ವಾ ಪಕಾರಾ **ಆಕಾರಾ**। ಕಿಲೇಸಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾ ವಿಪಾಕಕಿಲೇಸಕಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಹುತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ತೇಸು ವಟ್ಟನಾಮಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ **"ತಿವಟ್ಟ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ವಟ್ಟೇಕದೇಸತ್ತಾ ವಾ "ವಟ್ಟಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ಸನ್ಧೀನಂ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನವವತ್ಥಿತಾತಿ ಸನ್ಧೀನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರವವತ್ಥಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿತಸ್ಸತೀತಿ ತಂ ತಂ ವತ್ಥುಂ ಪರಿಗ್ಗಹಕರಣವಸೇನ ತಸ್ಸತಿ, ತಣ್ಹಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ ದಳ್ಹಗಾಹಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವೇ ಸತಿ।

ತಸ್ಸ ಚ ಸಬ್ಭಾವೋ ಕರಿಯಮಾನತಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಭವೇ ಕರಿಯಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। **ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಮೋಹೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಕೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋ ಮೋಹೋ। **ಆಯೂಹನಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನಕಾ ದಾನಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತನಕಾ। ಏಕಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಾವಜ್ಜನಾ, ತೇಸು **ಏಕಾವಜ್ಜನೇಸು**। **ಸತ್ತಮೇ** ಚೇತನಾ **ಭವೋ**। **"ಯಾ ಕಾಚಿ ವಾ ಪನ ಚೇತನಾ**

ಭವೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಇದಂ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾಯ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಭಾಜನೀಯೇ ವುತ್ತಾಯ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಾಳಿಯಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೭) ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಚೇತನಾ ಭವೋ"ತಿ ಆಗತಾ। ಭವನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ **"ಸಾತ್ಥತೋ**"ತಿ ಏತ್ಥ "ಚೇತನಾವ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಭವೋ ಪನ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪೀ"ತಿ **ವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿ**ವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ। "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ? ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ"ತಿಆದಿನಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಚೇತನಾಭಾವೋ **ವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿಯಂ** (ವಿಭ॰ ೨೨೬) ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಾಳಿಯಂ** "ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತ್ತಾ ಸವಿಪಾಕೇನ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। **ವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿಯಂ** "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೨೩೪) ಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಭವಗಾಮಿಭಾವತೋ, ಕಮ್ಮಸಂಸಟ್ಠಸಹಾಯತಾಯ ಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಚ ಉಪಪತ್ತಿಭವಂ ಭಾವೇನ್ತೀತಿ "ಭವೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಉಪಪತ್ತಿಭವಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ಚೇತನಾಯ ಸಾತಿಸಯನ್ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಾಳಿಯಾ ಚೇತನಾ "ಭವೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಭವಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚಂ ಚೇತನಾಯ ಸಾತಿಸಯನ್ತಿ ವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿಯಂ "ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೨೨೬) ಚೇತನಾ "ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಭಯಂ ಉಭಯತ್ಥ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ವಿರೋಧೋ। **ತಸ್ಸ ಫಲೇ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ನಿಕಾಮನಾತಿ** "ತಸ್ಸ ಸುತಂ ಹೋತಿ 'ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ ದೇವಾ ದೀಘಾಯುಕಾ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ಸುಖಬಹುಲಾ'ತಿ"ಆದಿಸುತಾನುಸಾರೇನ ಭಾವಿನಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ ಅಭಿಕಙ್ಖನಾ। **ಗಹಣನ್ತಿ** ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಕಿಚ್ಚೇನಾಹ। **ಪರಾಮಸನನ್ತಿ** ಇತರಾನಿ। **ಆಯೂಹನಾವಸಾನೇತಿ** ತೀಸುಪಿ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇಸು ವುತ್ತಸ್ಸ ಆಯೂಹನಸ್ಸ ಅವಸಾನೇ।

ಇಧಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ। ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಅತೀತಭವಸ್ಸ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ **ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ,** ಭವನ್ತರಭಾವೇನ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ **ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನಂ,** ತಸ್ಸ ವಸೇನ। ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ "ಪಟಿಸನ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಗಬ್ಭೇತಿ** ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ, ಗಬ್ಭಾವತ್ಥಾಯಂ ವಾ।

ದ್ವೀಸು ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇಸು ವುತ್ತೇ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾರೇ **"ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ"**ತಿ ಆಹ, ತತಿಯೇ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇ ವುತ್ತೇ **"ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"**ತಿ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ದಹರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ಭವಙ್ಗಬಹುಲಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭವನ್ತರಜನಕಕಮ್ಮಾಯೂಹನಸಮತ್ಥಾ ನ ಹೋತೀತಿ **"ಇಧ ಪಟಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **"ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಸಮ್ಮೋಹೋ ದಸ್ಸಿತೋ"**ತಿ ಏತೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಸಮ್ಮೋಹಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಕಮ್ಮಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ।

"ತತ್ಥ ಪುರಿಮಭವಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ, ಏತರಹಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾ, ಏತರಹಿ ಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ, ಅನಾಗತೇ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾತಿ ದಸ ಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಂ, ದಸ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪಾಕೋ, ಇತಿ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮವಟ್ಟಂ, ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ, ವಿಪಾಕವಟ್ಟನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪೋ ಚ ವಿಪಾಕಸಙ್ಖೇಪೋ ಚ, ಕಮ್ಮಭವೋ ಚ ವಿಪಾಕಭವೋ ಚ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಞ್ಚ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಞ್ಚ, ಕಮ್ಮಪವತ್ತಞ್ಚ ವಿಪಾಕಪವತ್ತಞ್ಚ, ಕಮ್ಮಸನ್ತತಿ ಚ ವಿಪಾಕಸನ್ತತಿ ಚ, ಕಿರಿಯಾ ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಫಲಞ್ಚಾತಿ –

> "ಏವಂ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಮಿದಂ ಸಹೇತುಕಂ,
> ದುಕ್ಖಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಚಲಮಿತ್ತರದ್ಧುವಂ।
> ಧಮ್ಮೇಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಪಭವನ್ತಿ ಹೇತುಸೋ,
> ನ ಹೇತ್ಥ ಅತ್ತಾವ ಪರೋವ ವಿಜ್ಜತಿ॥
>
> "ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೇ ಸಞ್ಜನೇನ್ತಿ, ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯಾ।

ಹೇತೂನಞ್ಚ ನಿರೋಧಾಯ, ಧಮ್ಮೋ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತೋ॥

“ಹೇತೂಸು ಉಪರುದ್ಧೇಸು, ಛಿನ್ನಂ ವಟ್ಟಂ ನ ವಟ್ಟತಿ।
ಏವಂ ದುಕ್ಖನ್ತಕಿರಿಯಾಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಿಧ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಸತ್ತೇ ಚ ನುಪಲಬ್ಭನ್ತೇ, ನೇವುಚ್ಛೇದೋ ನ ಸಸ್ಸತ”ನ್ತಿ॥ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೪೨)।

ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಾನೇವ ವಿಪಾಕಂ ಸಮ್ಭರನ್ತಿ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ **ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ,** ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಭವಾ, ತದುಪಕಾರಕಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಿ **ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕೋ ವಾ ಭವೋ ಕಮ್ಮಂ, ತದೂಪಕಾರಕಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾರಾ, ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಚ **ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ ಚ **ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ಏಕಸೇಸವಸೇನ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ದಸ ಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋಪಿ ಕಮ್ಮಸಹಾಯತಾಯ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಾ, ತದೂಪಕಾರಾ ಚಾತಿ “ಕಮ್ಮ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸಙ್ಖಿಪ್ಪನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಚಾತಿ **ಸಙ್ಖೇಪೋ,** ಕಮ್ಮಂ, ವಿಪಾಕೋ ಚ। “ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕೋ”ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖಿಪೀಯತೀತಿ ವಾ **ಸಙ್ಖೇಪೋ,** ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಚ। ಸಙ್ಖೇಪಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪನ ಏಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಸಙ್ಖೇಪಸದ್ದೋ ವಾ ಭಾಗಾಧಿವಚನನ್ತಿ ಕಮ್ಮಭಾಗೋ **ಕಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪೋ**।

ಏವಂ ಸಮುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಕಮ್ಮತೋಪಿ ವಿಪಾಕೋ। ತತ್ಥಾಪಿ “ಅವಿಜ್ಜಾತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ ಏವಂ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಿಸನ್ಧಿಆದಿವಸೇನ ವಾ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ ಇದಂ ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತ್ತರ**ನ್ತಿ ಗಮನಧಮ್ಮಂ, ವಿನಸ್ಸಧಮ್ಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಉಪ್ಪಾದವಯವನ್ತತಾದೀಪಕೇನ **ಅನಿಚ್ಚ**ಸದ್ದೇನ, ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿದೀಪಕೇನ **ಚಲ**ಸದ್ದೇನ ಚ ಅದೀಪಿತಂ ಕಾಲನ್ತರಟ್ಠಾಯಿತಾಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಅದ್ಧುವ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಥಿರಭಾವಾಭಾವನಿಸ್ಸಾರತಂ। ಹೇತು ಏವ ಸಮ್ಭಾರಾ **ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಾ**। “ಠಾನಸೋ ಹೇತುಸೋ”ತಿ (ಕಥಾ॰ ೩೫೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೪) ಏತ್ಥ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ವಾ ಠಾನಂ, ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಂ ಕಾರಣಂ **ಸಮ್ಭಾರೋ,** ಅಸಾಧಾರಣಂ **ಹೇತು**। **ಏವ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಹೇತುತೋ ಧಮ್ಮಮತ್ತಸಮ್ಭವೇ, ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಚ ವಟ್ಟುಚ್ಛೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ತಂನಿರೋಧಾಯ ದೇಸಿತೇ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಇಧ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಿಧ ಸತ್ತೇ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ “ಏವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಞ್ಚ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾ ಚ ನ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಹೇತುಆಯತ್ತೇ ಧಮ್ಮಮತ್ತಸಮ್ಭವೇ ಸತ್ತೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತೇ ಸಸ್ಸತೋ, ಉಚ್ಛೇದೋ ವಾ ಸಿಯಾತಿ ನುಪಲಬ್ಭನ್ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ನೇವ ಉಚ್ಛೇದೋ ನ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೬೫೫. ಸಚ್ಚಪ್ಪಭವತೋತಿ ಸಚ್ಚತೋ, ಸಚ್ಚಾನಂ ವಾ ಪಭವತೋ ಚ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವಟ್ಟಕಥಾಯ ವತ್ತಮಾನತ್ತಾ ಸಾಸವನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ “ಚೇತನಾ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ”ತಿ ವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ತಣ್ಹಾ ಚ...ಪೇ॰... ಅವಸೇಸಾ ಚ ಸಾಸವಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೨೦೮-೨೧೦) ಹಿ ಚೇತನಾಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ, ಅರಿಯಸಚ್ಚವಿಸೇಸಂ ವಾ ಅಕತ್ವಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ** ಹಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ “ಸಮುದಯಸಚ್ಚ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಭವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ದುತಿಯಸಚ್ಚಪಭವಂ**। ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಪಠಮದುತಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯ”**ನ್ತಿ।

೬೫೬. ವತ್ಥೂಸೂತಿ ಆರಮ್ಮಣೇಸು, ದುಕ್ಖಾದೀಸು ವಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಬ್ಬೇಸು ವತ್ಥೂಸು। **ಸಮ್ಮೋಹೇತೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಅದೇನ್ತೀ ತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನ ಸಮ್ಮೋಹೇತಿ। **ವತ್ಥು**ನ್ತಿ ಇಧ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ಠಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ದ್ವೇ ನಳಕಲಾಪಾ ವಿಯ। **ಸವಿಸಯೇ**ತಿ ಯಥಾಸಕಂ ವಿಸಯೇ ರೂಪಾಯತನಾದಿಕೇ। ಜಾಯಮಾನಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಕಾರಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಜಾತಿ ತೇ ಜನೇನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ

“ಖನ್ಧೇ ಚ ಜನೇತೀ”ತಿ। ತೇನಾಹ **“ತೇಸಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ”**ತಿ। **ಪಾಕಭೇದಭಾವಞ್ಚ ಅಧಿತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ “ಖನ್ಧೇ ಜನೇತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಪಾಕಭೇದವಸೇನ ವತ್ತತಿಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ । ಪಚ್ಚತೀತಿ ಪಾಕೋ, ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಭೇದೋ, ಪಾಕೋ ಚ ಭೇದೋ ಚ **ಪಾಕಭೇದಂ,** ತಸ್ಸ ಭಾವಂ ಪಚ್ಚನಂ, ಭಿಜ್ಜನಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋಕಾದೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಕಾರಣತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಸಿದ್ಧಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಹಿತೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಭವನ್ತರಪಾತುಭಾವಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ **“ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಭವನ್ತರಪಾತುಭಾವಾಯಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರರಹಿತಂ ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಸಹಾಯತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಮಾಹ **“ಸೋಕಾದೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ”**ತಿ। **ದ್ವೇಧಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಸರಸೇನ, ಧಮ್ಮನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ದ್ವೇಧಾ। ಬ್ಯಾಪನಿಚ್ಛಾಲೋಪೇನ ಹಿ ನಿದ್ದೇಸೋ।

೬೫೭. **“ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ”**ತಿ ಏತೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾದಸ್ಸನೇನ “ಕೋ ನು ಖೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ಏಸ ನೋ ಕಲ್ಲೋ ಪಞ್ಹೋ”ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ತೇನೇತಂ ಕಾರಕದಸ್ಸನನಿವಾರಣಂ। ಅತ್ತಾ ಭವತೋ ಭವನ್ತರಂ ಸಙ್ಕಮತೀತಿ ದಸ್ಸನಂ **ಅತ್ತಸಙ್ಕನ್ತಿದಸ್ಸನಂ,** ತಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿವಚನೇನ ನಿವಾರಿತಂ ಹೋತಿ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಭೇದತೋ ಏಕೋ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಣಂ **ಘನಸಞ್ಞಾ,** ತಂ ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಂ ಭಿನ್ದನ್ತೇನ ವಿಯ “ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇತ”ನ್ತಿ ವಚನೇನ ನಿವಾರಿತಂ ಹೋತಿ। **“ಏವಮಾದಿದಸ್ಸನನಿವಾರಣ”**ನ್ತಿ ಏತೇನ “ಸೋಚತಿ ಪರಿದೇವತಿ ದುಕ್ಖಿತೋ”ತಿಆದಿದಸ್ಸನನಿವಾರಣಮಾಹ। ಸೋಕಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಾ ಅವಸವತ್ತಿನೋತಿ “ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ಸೋಕ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಭವನ್ತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಉದಾ॰ ೧) ಏತೇನ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನನಿವಾರಣತೋಪೀ**ತಿ ಕಾರಕದಸ್ಸನಾದಿನಾನಾವಿಧಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸನಿವಾರಣತೋಪಿ।

೬೫೮. **“ಸಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನಾ”**ತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಾಥಾವತೋ ಅದಸ್ಸನಮಾಹ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮೇಸು ಪರಮತ್ಥತೋ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ಉಪಕ್ಖಲನಂ ವಿಯ** ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ। **ಪತನಂ ವಿಯ** ಭವನ್ತರಪಪಾತತೋ। **ಗಣ್ಡಪಾತುಭಾವೋ ವಿಯ** ದುಕ್ಖತಾಸೂಲಯೋಗತೋ, ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣತೋ ಚ। **ಗಣ್ಡಭೇದಪೀಳಕಾ ವಿಯಾ**ತಿ ಭೇದನತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಮಾನೇ ಗಣ್ಡೇ ತಸ್ಸ ಉಪರಿ ಜಾಯಮಾನಾ ಖುದ್ದಕಪೀಳಕಾ ವಿಯ, ಗಣ್ಡಸ್ಸ ವಾ ಅನೇಕಧಾಭೇದೇ ಪೀಳಕಾ ವಿಯ। **ಘಟ್ಟನಂ ವಿಯ** ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸತಾಯ ಫಸ್ಸೋ। **ಘಟ್ಟನದುಕ್ಖಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಘಟ್ಟನತೋ ಜಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ವಿಯ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾವಸೇನ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ವೇದನಾನಂ ದುಕ್ಖಭಾವತೋ। **ಪಟಿಕಾರಾಭಿಲಾಸೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನಾಹ। **ಅಸಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ** ಬಹುವಿಧಾನತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತೋ। **ಅಸಪ್ಪಾಯಲೇಪನಂ ವಿಯ** ದುಕ್ಖಹೇತುನೋ ಸಸನ್ತಾನೇ ಸನ್ನಿಧಾಪನತೋ। **ಗಣ್ಡವಿಕಾರಪಾತುಭಾವೋ ವಿಯ** ಅತ್ತಭಾವಗಣ್ಡಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಿಕಾರಭಾವತೋ , ತನ್ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ಸೂನಭಾವಾದಿಸಮ್ಭವತೋ। ಸೂನತಾಸರಾಗಪುಬ್ಬಗ್ಗಹಣಾದಯೋ ಹಿ **ಗಣ್ಡವಿಕಾರಾ।** ಸರಸತೋ ಗಣ್ಡಸ್ಸ ಭಿಜ್ಜನಂ ಪಾಕೇನ ವಿನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಭೇದಗ್ಗಹಣೇನೇವಸ್ಸ ಪಾಕೋಪಿ ಗಹಿತೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **“ಗಣ್ಡಭೇದೋ ವಿಯ ಜರಾಮರಣ”**ನ್ತಿ। ಗಣ್ಡಸ್ಸ ವಾ ವಿಸದಿಸಾಪತ್ತಿ, ಭಿಜ್ಜನಞ್ಚ **ಗಣ್ಡಭೇದೋ,** ತತ್ಥ ವಿಸದಿಸಾಪತ್ತಿ ಪಾಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉಪಮಾಹಿ ಭವಚಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತೇನ ಏಕಾಧಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ಉಪಮಾವಿಸೇಸೇಹಿ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಾನಾಧಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ **“ಯಸ್ಮಾ ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಟಲಾಭಿಭೂತಚಕ್ಖುಕೋ ರೂಪಾನಿ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ಕಿಞ್ಚಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ವಿಪರೀತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತೋ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ವಾ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ **ಪಟಲಂ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಾ।** **ಕೋಸಕಾರಕಿಮಿ ವಿಯ** ಅತ್ತನಾವ ಕತತ್ತಾ, ವಟ್ಟಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಏವ ಪರಿಬ್ಭಮನಕಾರಣತ್ತಾ ಚ **ಕೋಸಪ್ಪದೇಸಾ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಾ।** ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಹಂ ವಿನಾ ಪತಿಟ್ಠಂ ಅಲಭಮಾನಂ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಪರಿಣಾಯಕಪರಿಗ್ಗಹಂ ವಿನಾ ಪತಿಟ್ಠಂ ಅಲಭಮಾನೋ **ರಾಜಕುಮಾರೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇನ ವಿನಾ ಪತಿಟ್ಠಾಲಾಭೋ ಏತ್ಥ ಉಪಮೋಪಮೇಯ್ಯಸಾಮಞ್ಞಂ। **ಉಪಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾದಿಆರಮ್ಮಣಮಾಹ। **ಪರಿಕಪ್ಪನತೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕನತೋ।

ದೇವಮನುಸ್ಸಮಿಗವಿಹಙ್ಗಾದಿವಿವಿಧಪ್ಪಕಾರತಾಯ **ಮಾಯಾ ವಿಯ ನಾಮರೂಪಂ**। ಪತಿಟ್ಠಾವಿಸೇಸೇನ ವುದ್ಧಿವಿಸೇಸಾಪತ್ತಿತೋ **ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೋ ವಿಯ ಸಳಾಯತನಂ**। ಆಯತನಾನಂ ವಿಸಯಿವಿಸಯಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಭಿಮುಖಭಾವೋ **ಆಯತನಘಟ್ಟನಂ**। ತತೋ ಆಯತನಘಟ್ಟನತೋ ದ್ವಯಸಙ್ಘಟ್ಟನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ವೇದನಾದುಕ್ಖಹೇತುತೋ ಚ **ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಫಸ್ಸೋ**। ಸಪರಿಳಾಹತೋ **ದಾಹೋ ವಿಯ ವೇದನಾ**। ಉಪರೂಪರಿ ತಣ್ಹಾಪವಡ್ಢನತೋ ಲೋಣೂದಕಪಾನಂ ವಿಯ ವಿಸಯಾನುಭವನಂ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಾತುಕಮ್ಯತಾಭಾವತೋ **ಪಿಪಾಸಾ ವಿಯ ತಣ್ಹಾ**। **ತದಸ್ಸುಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ತಂ ಅಭಿಲಾಸಕರಣಂ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಂ ಅಸ್ಸ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ, ತದಸ್ಸ ವಾ ಭವೇಯ್ಯ ಉಪಾದಾನಂ। ಬ್ಯಸನಾವಹತಾಯ ಅಜಾನನತೋ ಭವುಪಾದಾನಂ ಮಚ್ಛಸ್ಸ ಬಳಿಸುಪಾದಾನಂ ವಿಯ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಕೋಸಪ್ಪದೇಸಪರಿಣಾಯಕಾದೀಹಿ ದ್ವೀಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಸದಿಸತಾಯ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಉಪಮಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೬೫೯. ಕೋಚಿ ಅಗಮ್ಭೀರೋ ಏವ ಗಮ್ಭೀರೋ ವಿಯ ಖಾಯತಿ ಪುರಾಣತಿಣಪಣ್ಣಾದಿಭರಿತೋ ಪಬ್ಬತಸಙ್ಖೇಪೇ ಜಲಾಸಯೋ ವಿಯ, ನ ಏವಮಯಂ। ಅಯಂ ಪನ ಗಮ್ಭೀರೋವ ಹುತ್ವಾ ಓಭಾಸತಿ ಪಕಾಸತಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ **ಗಮ್ಭೀರಾವಭಾಸೋ**। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಾದಿವಸೇನ ಯಥಾನುರೂಪಂ।

ಜಾತಿತೋ ಜರಾಮರಣಂ ನ ನ ಹೋತಿ, ಹೋತಿ ಏವಾತಿ ಅವಧಾರಣೇ ಸಿದ್ಧೇ "ಸಿಯಾ ನು ಖೋ ಜರಾಮರಣಂ ಜಾತಿತೋ, ಅಞ್ಞತೋಪೀ"ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯಂ ತದಾಸಙ್ಕಾನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **"ನ ಚ ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞತೋ ಹೋತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಗ್ಗಹಣಂ ಜಾತಿಯಾ ಪಟಿಯೋಗೀವಿಸಯಂ, ನ ಅಞ್ಞಮತ್ತವಿಸಯಂ "ಜಾತಿಂ ವಿನಾ"ತಿ ವಚನತೋ। ತೇನಸ್ಸ ನಾಞ್ಞಂ ಜಾತಿಯಾ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಂ ನಿವತ್ತಿತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ। **ಇತ್ಥ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಕಾರಂ, ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ**ತಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಂ ಹುತ್ವಾ ಸಹಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ಉದ್ಧಂ ಆಗತಭಾವೋ, ಅನುಪ್ಪವತ್ತಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೋ ಚ ಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ಚ **ಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ**। "ನ ಜಾತಿತೋ ಜರಾಮರಣಂ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಹಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೋ ವುತ್ತೋ। **ಇತ್ಥಞ್ಚ ಜಾತಿತೋ ಸಮುದಾಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ, ಯಾ ಯಾ ಜಾತಿ ಯಥಾ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತದನುರೂಪಪಾತುಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ "ನ ಜಾತಿತೋ ಜರಾಮರಣಂ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅವಿತಥತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, "ನ ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞತೋ ಜರಾಮರಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನಞ್ಞಥತ್ತಂ, "ಇತ್ಥಞ್ಚ ಜಾತಿತೋ ಸಮುದಾಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ತಥತಂ। ತೇನ ಚ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ, ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ, ಏವಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾಪಿ ತಬ್ಭಾವೇತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। "ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಏತೇನ ವಚನೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹೇತುಫಲಭಾವೋ ಕಥಂ ಞಾತಬ್ಬೋತಿ? "ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಸಮಾಸಪದಸ್ಸ ಅವಯವಪದತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। "ಅತ್ಥೇ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ "ಅತ್ಥೇ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಹೇತುಫಲೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಞಾಣ"ನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಹೇತುಫಲಅತ್ಥಸದ್ದಾ ಏಕತ್ಥಾ, ಞಾಣಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವದನ್ತೇನ ಸಾಧಿತೋ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹೇತುಫಲಭಾವೋ।

ಯೇನಾಕಾರೇನಾತಿ ಯೇನ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೇನ। ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಸಿದ್ಧೇನ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೇನ ವಿಸಿಟ್ಠಾಕಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೫೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫)। **ಯದವತ್ಥಾ**ತಿ ಯಾಯ ಅವತ್ಥಾಯ ಅವತ್ಥಿತಾ। ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವನ್ತೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ತೇನ ತೇನ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೇನ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ, ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಅನುಪಚಿತಕುಸಲಸಮ್ಭಾರೇಹಿ ದುರವಬೋಧತೋ ಏವ ಞಾಣೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಪತಿಟ್ಠೋ

ಚಾತಿ ಆಹ “**ತಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಗಮ್ಭೀರೋ**”ತಿ। **ತಸ್ಸ** ಆಕಾರಸ್ಸ, ಅವತ್ಥಾಯ ಚ। **ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಹೇತುನೋ ಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯತಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಸ್ಸಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ। **ತೇನ ತೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ** ತೇನ ತೇನ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಬುಜ್ಝನಾನುಗುಣತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾರಣೇನ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ದೇಸನಪ್ಪಕಾರೇ। **ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋತಿ** ನಯಿಧ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪಾದಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪಾದಸಙ್ಖಾತಂ ಅನುಲೋಮಂ, ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ಪಟಿಲೋಮಮಾಹ। ಆದಿತೋ ಪನ ಅನ್ತಗಮನಮನುಲೋಮಂ, ಅನ್ತತೋ ಚ ಆದಿಗಮನಂ ಪಟಿಲೋಮಮಾಹ। ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾಯ, ಅನ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಲೋಮದೇಸನಾಯ ಚ **ತಿಸನ್ಧಿಚತುಸಙ್ಖೇಪಂ।** “ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ಕಿಂನಿದಾನಾ”ತಿಆದಿಕಾಯ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧) ವೇಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಲೋಮದೇಸನಾಯ, “ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ”ತಿಆದಿಕಾಯ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೧, ೪೨೫-೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೫; ೨.೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫, ೪೬೭) ಅನುಲೋಮದೇಸನಾಯ ಚ **ದ್ವಿಸನ್ಧಿತಿಸಙ್ಖೇಪಂ।** “ಸಂಯೋಜನೀಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತಿ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩, ೫೭) **ಏಕಸನ್ಧಿದ್ವಿಸಙ್ಖೇಪಂ।** ಕತ್ಥಚಿ ಏಕಙ್ಗೋಪಿ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ “ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುತವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೨) ದಸ್ಸಿತೋ ಏವ।

ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಸಭಾವೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯತೀತಿ **ಪಟಿವೇಧೋ।** ವುತ್ತಂ ಹೇತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ತೇಸಂ ತೇಸಂ ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬೋ ಸಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತೋ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೋ ಪಟಿವೇಧೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ)। ಜಾನನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ **ಅಞ್ಞಾಣಟ್ಠೋ।** ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣೇನ ದಸ್ಸನಭೂತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೋ **ಅದಸ್ಸನಟ್ಠೋ।** ಯೇನ ಪನೇಸಾ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಯಾಥಾವಸರಸಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸಾ **ಸಚ್ಚಾಸಮ್ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ।** ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಕದೇಸೋ **ಸರಾಗೋ,** ಅಞ್ಞೋ **ವಿರಾಗೋ।** ರಾಗಸ್ಸ ವಾ ಅಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ರಾಗಪವಡ್ಢಕೋ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ **ಸರಾಗೋ,** ಇತರೋ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ **ವಿರಾಗೋ।** “ದೀಘರತ್ತಂ ಹೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸ್ಸುತವತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಜ್ಝೋಸಿತಂ ಮಮಾಯಿತಂ ಪರಾಮಟ್ಠಂ ‘ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ’”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೨) ಅತ್ತಪರಾಮಾಸಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಸೇಸತೋ ವತ್ಥು ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ **ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೋ** ಗಮ್ಭೀರೋ। ಅತ್ತಾ ವಿಜಾನಾತಿ ಸಂಸರತೀತಿ ಸಬ್ಯಾಪಾರತಾಸಙ್ಕನ್ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಬಲವತಾಯ **ಅಬ್ಯಾಪಾರಟ್ಠಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪಾತುಭಾವಟ್ಠಾ** ಚ ಗಮ್ಭೀರಾ। **ನಾಮರೂಪಸ್ಸ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ **ಏಕುಪ್ಪಾದೋ,** ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಯಥಾರಹಂ **ಏಕುಪ್ಪಾದೋ,** ನಾಮಸ್ಸ ರೂಪೇನ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ನಾಮೇನ ಅಸಮ್ಪಯೋಗತೋ **ವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ,** ನಾಮಸ್ಸ ನಾಮೇನ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ರೂಪೇನ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕಚ್ಚೇನ **ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ** ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಏಕುಪ್ಪಾದೇಕನಿರೋಧೇ ಹಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ಸೋ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಏಕಕಲಾಪಪವುತ್ತಿನೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಥ ವಾ ಏಕಚತುವೋಕಾರಭವೇಸು ನಾಮರೂಪಾನಂ ಅಸಹವತ್ತನತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಸಹವತ್ತನತೋ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ ನಾಮ ಇಧ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। “ಲೋಕೋಪೇಸೋ ದ್ವಾರಾಪೇಸಾ ಖೇತ್ತಮ್ಪೇತ”ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭-೫೯೮) ವುತ್ತಾ **ಲೋಕಾದಿಅತ್ಥಾ** ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಮನಾಯತನಸ್ಸಾಪಿ ಲುಜ್ಜನತೋ, ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ದ್ವಾರಖೇತ್ತಭಾವತೋ ಚ ಏತೇ ಅತ್ಥಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಏವ। ಆಪಾಥಗತಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಪಕಾಸನಯೋಗ್ಯತಾಲಕ್ಖಣಂ ಓಭಾಸನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ **ವಿಸಯಿಭಾವೋ,** ಮನಾಯತನಸ್ಸ ವಿಜಾನನಂ। **ಸಙ್ಘಟ್ಟನಟ್ಠೋ** ವಿಸೇಸತೋ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಇತರೇ ಛನ್ನಮ್ಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಫುಸನಞ್ಚ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಭಾವೋ, ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ

ರಸೋ, ಇತರೇ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಾ। **ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಟ್ಠೋ** ರಸವಸೇನ ವುತ್ತೋ, **ವೇದಯಿತಟ್ಠೋ** ಲಕ್ಖಣವಸೇನ। ಸುಖದುಕ್ಖಮಜ್ಝತ್ತಭಾವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ಸಭಾವವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಅತ್ತಾ ವೇದಯತೀತಿ ಅಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ **ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೋ** ವೇದನಾಯ ಗಮ್ಭೀರೋ। ನಿಜ್ಜೀವಾಯ ವಾ ವೇದನಾಯ ವೇದಯಿತಂ ನಿಜ್ಜೀವವೇದಯಿತಂ, ನಿಜ್ಜೀವವೇದಯಿತಮೇವ ಅತ್ಥೋ **ನಿಜ್ಜೀವವೇದಯಿತಟ್ಠೋ**। ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ **ಅಭಿನನ್ದಿತಟ್ಠೋ,** ಬಲವತರತಣ್ಹಾಯ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಾಪನಂ **ಅಜ್ಝೋಸಾನಟ್ಠೋ**। ಇತರೋ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಆದಾನಗ್ಗಹಣಾಭಿನಿವೇಸಟ್ಠಾ** ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಸಮಾನಾ, **ಪರಾಮಾಸಟ್ಠೋ** ವುತ್ತೋ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಾದೀನಮೇವ, ತಥಾ **ದುರತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೋ**। "ದಿಟ್ಠಿಕನ್ತಾರೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೯೨) ಹಿ ವಚನತೋ ದಿಟ್ಠೀನಂ ದುರತಿಕ್ಕಮತಾ, ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣತ್ತಾ ವಾ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ **ದುರತಿಕ್ಕಮಟ್ಠೋ** ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ದುರತಿಕ್ಕಮತಾಯಪಿ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯ **ಸಮುದ್ದಟ್ಠೋ** ವುತ್ತೋ। **ಯೋನಿಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸೇಸುಖಿಪನ**ನ್ತಿ ಸಮಾಸೇ ಭುಮ್ಮವಚನಸ್ಸ ಅಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಚ ತೇನ ಆಯೂಹನಾಭಿಸಙ್ಖರಣಪದಾನಂ ಸಮಾಸೋ ಹೋತಿ। ಜರಾಮರಣಙ್ಗಂ ಮರಣಪ್ಪಧಾನನ್ತಿ ಮರಣಟ್ಠಾ ಏವ **ಖಯಾದಯೋ** ಗಮ್ಭೀರಾತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ನವನವಾನಞ್ಹಿ ಖಯೇನ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಪರಿಪಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತಿ ಜರಾತಿ, ಖಯಟ್ಠೋ ವಾ ಜರಾಯ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನವಭಾವಾಪಗಮೋ ಹಿ ಖಯೋತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ। **ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ** ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ವಾ ಜರಾಯ ಖಯವಯಭಾವೋ, ಸಮ್ಮುತಿಖಣಿಕವಸೇನ ಮರಣಸ್ಸ ಭೇದವಿಪರಿಣಾಮತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

೬೬೦. **ಅತ್ಥನಯಾ**ತಿ ಅತ್ಥಾನಂ ನಯಾ, ಅವಿಜ್ಜಾದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಏಕತ್ತಾದೀ ಸಕೇನ ಭಾವೇನ ನಯನ್ತಿ ಗಮೇನ್ತೀತಿ ಏಕತ್ತಾದಯೋ, ತೇಸಂ ನಯಾತಿ ವುತ್ತಾ। ನೀಯನ್ತೀತಿ ಹಿ ನಯಾತಿ। ಅತ್ಥಾ ಏವ ವಾ ಏಕತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ನೀಯಮಾನಾ ಞಾಯಮಾನಾ **ಅತ್ಥನಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ನೀಯನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ವಾ ನಯಾ, ಏಕತ್ತಾದೀಹಿ ಚ ಅತ್ಥಾ "ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನೀಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕತ್ತಾದಯೋ ಅತ್ಥಾನಂ ನಯಾತಿ **ಅತ್ಥನಯಾ**।

ಅಙ್ಕುರಾದಿಭಾವೇನಾತಿ ಅಙ್ಕುರಪತ್ತನಾಳಖನ್ಧಸಾಖಾಪಲ್ಲವಪಲಾಸಾದಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಅವಯವೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದೇನ ಬೀಜಂ ರುಕ್ಖಭಾವಂ ಪತ್ತಂ ರುಕ್ಖಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ತಞ್ಚ ಏಕತ್ತೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ **ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದೋ** ಯಥಾ ಏಕತ್ತಂ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದಿಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದೋ ಏಕಸನ್ತತಿಪತಿತತಾ **ಏಕತ್ತನಯೋ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಹೇತುಫಲಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭೇದೇ ಹೇತುಭಾವೇನ, ಫಲಭಾವೇನ ಚ ತೇಸಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವೋಯೇವೇತ್ಥ **ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದೋ,** ಯತೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತತ್ಥೇವ ಫಲುಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಕತಸ್ಸ ವಿನಾಸೋ, ಅಕತಸ್ಸ ಅಬ್ಭಾಗಮೋ ಚ ನತ್ಥೀತಿ। **ಏಕತ್ತಗ್ಗಹಣತೋ**ತಿ ಹೇತುಫಲಾನಂ ಭೇದಂ ಅನುಪಧಾರೇತ್ವಾ ಹೇತುಂ, ಫಲಞ್ಚ ಅಭಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕಭಾವಸ್ಸ ಅಭೇದಸ್ಸ ಗಹಣೇನ। "ತದೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತೀ"ತಿಆದಿನಾ **ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ**।

ಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನನ್ತಿ ಸಭಾವವವತ್ಥಾನಂ ಹೇತುನೋ, ಫಲಸ್ಸ ಚ ಭಿನ್ನಸಭಾವತಾವಬೋಧೋ। **ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧರಹಿತಸ್ಸ ನಾನತ್ತಸ್ಸ ಗಹಣತೋ ಅಞ್ಞೋ ಮತೋ, ಅಞ್ಞೋ ಜಾತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಸತ್ತನ್ತರೋ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಸತ್ತನ್ತರೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ **ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ**।

ಅಮ್ಹೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೋ** ಅನಭಿಸನ್ಧಿತಾಯ ಅಬ್ಯಾವಟತಾ। **ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ**ತಿ "ನಿರೀಹಾ ನಿಜ್ಜೀವಾ ಧಮ್ಮಮತ್ತಾ"ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ। ಸಭಾವೋ ಏವ ನಿಯಮೋ **ಸಭಾವನಿಯಮೋ** "ಸಸಮ್ಭಾರಗ್ಗಿನೋ ಉದ್ಧಮುಖತಾ, ಸಸಮ್ಭಾರವಾಯುನೋ ತಿರಿಯಗಮನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ ವಿಯ। ತೇನ ಸಿದ್ಧೋ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ **ಹೇತುಭಾವೋ**। "ಕಸ್ಸಚಿ ಕತ್ತುನೋ ಅಭಾವಾ ನ ಕಾಚಿ ಕಿರಿಯಾ ಫಲಪಬನ್ಧಿನೀ"ತಿ **ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ**।

“ಖೀರತೋ ದಧಿ, ನ ಉದಕತೋ, ತಿಲತೋ ತೇಲಂ, ನ ವಾಲಿಕತೋ”ತಿ ಸಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬಸಮ್ಭವಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ **ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿಂ** ಹೇತುಅನುರೂಪಮೇವ ಫಲಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। ಯತೋ ಕುತೋಚೀತಿ** ಯದಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ವಾಲಿಕತೋ ತೇಲಸ್ಸ, ಉಚ್ಛುತೋ ಖೀರಸ್ಸ ಕಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಕೋಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಹೇತು ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿಂ,** ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ನಿಯತತಾಯ ತಿಲಗಾವೀಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಾದೀಹಿ ತೇಲಖೀರಸರೀರಾದೀನಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ನಿಯತಿವಾದಞ್ಚ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ** ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

೨೨೧. ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಇದಞ್ಹಿ ಭವಚಕ್ಕಂ ಅಪದಾಲೇತ್ವಾ ಸಂಸಾರಭಯಮತೀತೋ ನ ಕೋಚಿ ಸುಪಿನನ್ತರೇಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಗಾಧಂ** ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಂ **ದುರತಿಯಾನಂ** ದುರತಿಕ್ಕಮಂ। **ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕಮಿವಾತಿ** ಅಸನಿಮಣ್ಡಲಮಿವ। ತಞ್ಹಿ ನಿಮ್ಮಥನಮೇವ, ನಾನಿಮ್ಮಥನಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಭವಚಕ್ಕಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖುಪ್ಪಾದನತೋವ **“ನಿಚ್ಚನಿಮ್ಮಥನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಞಾಣಾಸಿನಾ ಅಪದಾಲೇತ್ವಾ ಸಂಸಾರಭಯಮತೀತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಸಾಧಕಸುತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತನ್ತೂನಂ ಆಕುಲಕಂ ತನ್ತಾಕುಲಕಂ, ತನ್ತಾಕುಲಕಮಿವ ಜಾತಾ **ತನ್ತಾಕುಲಕಜಾತಾ,** ಕಿಲೇಸಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇಹಿ ಅತಿವಿಯ ಜಟಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಲಿಯಾ ಸಕುಣಿಯಾ ನೀಡಂ ಕುಲಿಕಂ, ತಂ ವಿಯ ಜಾತಾ **ಕುಲಿಕುಣ್ಡಿಕಜಾತಾ।** ಮುಞ್ಜಾ ವಿಯ, ಪಬ್ಬಜಾ ವಿಯ ಚ ಭೂತಾ ಜಾತಾ **ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಭೂತಾ।** ತದುಭಯಂ ಕಿರ ತಿಣಂ ಆಕುಲಂ ಜಟಿತಂ ಹುತ್ವಾ ವಡ್ಢತಿ। ವಡ್ಢಿಯಾ ಅಭಾವತೋ **ಅಪಾಯಂ,** ದುಕ್ಖಗತಿಭಾವತೋ **ದುಗ್ಗತಿಂ,** ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ **ವಿನಿಪಾತಞ್ಚ,** ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಪಾಯಂ “ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟೀ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೧೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೯೫ ಆಪಸಾದನಾವಣ್ಣನಾ; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೬೦; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೧೯೯; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೬ ಸಙ್ಖಾರಪದನಿದ್ದೇಸ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೫೨೩; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೯; ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪, ೫೮; ಥೇರಗಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೭, ೯೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೧೭; ಚೂಳನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೫೮) ವುತ್ತಂ **ಸಂಸಾರಞ್ಚ ನಾತಿವತ್ತತಿ।** ಸಂಸಾರೋ ಏವ ವಾ ಸಬ್ಬೋ ಇಧ ವಡ್ಢಿಅಪಗಮಾದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಅಪಾಯಾದಿನಾಮಕೋ ವುತ್ತೋ ಕೇವಲಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಭಾವತೋ।

ಪಞ್ಞಾಭೂಮಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಸತ್ತರಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೮. ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೨. ಯಾ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಇಮೇಸು** ಯಥಾವಿಚಾರಿತೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಯ **ಭೂಮಿಭೂತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು**। ಗನ್ಥಸ್ಸ ಉಗ್ಗಣ್ಹನಂ ವಾಚುಗ್ಗತಕರಣಂ **ಉಗ್ಗಹೋ,** ಪರಿತೋ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾ **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ,** ಸವನುಪಪರಿಕ್ಖಾದಿವಸೇನ ತದತ್ಥಸ್ಸ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿ, ತದುಭಯವಸೇನ ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥಪಿ ಞಾಣಂ ಸ್ವಾಸೇವಿತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಞಾಣಪರಿಚಯಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ, ಖನ್ಧಾದೀಸು ಸುತಮಯಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿತ್ಥಾರಿತಮೇವ,** ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರಿತನಯಾನುಸಾರೇನ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಪಿ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿ ವಿಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಸಉಪಚಾರಾ"**ತಿ। **ವೇದಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ತಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ವಿದಿತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವೇದಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಾಧಿಗಮವಸೇನ ಅನುಭವಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಕೇವಲೇನ ಜಾನನಮತ್ತೇನ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಚ ತತ್ಥ ಅಪತಿಟ್ಠಾಯ ಉಪರಿವಿಸುದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ।

ನಾಮರೂಪಾನಂ ಯಾಥಾವದಸ್ಸನನ್ತಿ ನಾಮಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ವಿಭಜ್ಜ ಯಥಾಭೂತಸಭಾವದಸ್ಸನಂ। ನಾಮಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ತೇಭೂಮಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಗಹಣಂ, ನ "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿನಾ, ನಾಪಿ "ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೪, ೩೫೨; ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೦೮) ಏತ್ಥ ವಿಯ ಸನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೬೩. ಯಾತಿ ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಯಾನಂ, ಸಮಥೋವ ಯಾನಂ ಸಮಥಯಾನಂ, ತಂ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಮಥಯಾನಿಕೋ। ಝಾನೇ, ಝಾನೂಪಚಾರೇ ವಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ, ತೇನ **ಸಮಥಯಾನಿಕೇನ** । **"ಠಪೇತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ಭವಗ್ಗಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹತಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಲಕ್ಖಣರಸಾದಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ** ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಪರಿಗ್ಗಹವಿಧಿ ಪನ **ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೨೧ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಾ ಏವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖನಮನಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ತೇನ ನಮನಟ್ಠೇನ, ನಾಮಕರಣಟ್ಠೇನ ವಾ। ವೇದನಾದಯೋ ಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ಚ ಫಸ್ಸಾದಿನಾಮಕತ್ತಾ ಪಥವೀಆದಯೋ ವಿಯ ಕೇಸಕುಮ್ಭಾದಿನಾಮನ್ತರಾನಾಪಜ್ಜನತೋ ಅತ್ತನಾವ ಕತನಾಮತಾಯ ನಾಮಕರಣಟ್ಠೇನ **"ನಾಮ"**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ವಿಯ ಅಧಿವಚನಂ ನಾಮಂ ಅನ್ತರೇನ ಅನುಪಚಿತಸಮ್ಭಾರಾನಂ ಗಹಣಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ನಾಮಾಯತ್ತಗ್ಗಹಣತಾಯ ವೇದನಾದಯೋ **"ನಾಮ"**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ವಿನಾಪಿ ನಾಮಸವನಂ ಅತ್ತನೋ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೇನೇವ ಗಹಣಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ವವತ್ಥಾಪೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ರೂಪೇನ ಚ ಅಮಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತೇ ಠಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಚ ನಾಮ ಯಾವದೇವ ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ಥನ್ತಿ ತದನುರೂಪಮೇವ ನಿದಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ರುಪ್ಪನತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೋ "ಸೀತಾದಿವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಪಾತೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾಟೀ॰ ೨.೪೩೧) **ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ** ವುತ್ತೋಯೇವ। ಏವಂ ವಿಸುಂ ನಾಮಪರಿಗ್ಗಹಂ, ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಏಕಜ್ಝಂ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತೋ ನಮನಲಕ್ಖಣ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೭೭೪. ಇತಿ ಅರೂಪಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ರೂಪಮುಖೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೋ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಸಮಥಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕಸ್ಸ ಪನ ಸಮಥಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಆಹ **“ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೋ”**ತಿ, ಸಮಥಭಾವನಾಯ ಅಮಿಸ್ಸಿತವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಮೇವ ವಾ ಸಮಥಯಾನಿಕೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಸಮಥಯಾನಿಕೋ ಏವ ವಾ। ತೇನ ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಅರೂಪಮುಖೇನೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಾತುಪರಿಗ್ಗಹಮುಖಾನ**ನ್ತಿ “ಯಂ ಥದ್ಧಲಕ್ಖಣಂ, ಅಯಂ ಪಥವೀಧಾತೂ”ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೩೦೮) ಸಙ್ಖೇಪಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ತೇರಸಸು ಧಾತುಪರಿಗ್ಗಹಮುಖೇಸು। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋ ನಾಮ ಕೇಸೋ ಚಮ್ಮಬ್ಭನ್ತರಗತೋ। **ತತ್ಥೇವಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಕೇಸೇ। ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಸ್ಸ ವಿಯ ಭಾವಸ್ಸಾಪಿ ಸಕಲಸರೀರಬ್ಯಾಪಿತಾಯ **“ಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುನ **ತತ್ಥೇವಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕೇಸಸಙ್ಖಾತೇ ರೂಪಸಮುದಾಯೇ। **ಅಪರಾನಿಪೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ವೀಸತಿ, ಇಮಾನಿ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಚತುವೀಸತಿ ರೂಪಾನೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ **ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ,** ತಞ್ಚ ಖೋ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಸನ್ತತಿಸೀಸಸಾಮಞ್ಞೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **“ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾ”**ತಿ ಚ ಇದಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅನಿಯತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಉತುಚಿತ್ತತೋ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಂ ಸಸದ್ದಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಕೇಸೇ, ಏವಂ ಲೋಮಾದೀಸು ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕೇಸು। **ಚತುವೀಸತಿಕೋಟ್ಠಾಸೇಸೂ**ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಯ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ವಕ್ಖಮಾನೇ ಅಟ್ಠ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚತುವೀಸತಿಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು। ಸೇದಾದೀನಂ ಆತಪೂಪತಾಪಾದಿನಾ, ಚಿತ್ತವಿಕಾರೇನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ತೇ **ಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ** ವುತ್ತಾ।

ದ್ವತ್ತಿಂಸಕೋಟ್ಠಾಸಗತೇಸು ರೂಪೇಸು ಪಾಕಟೇಸು ಜಾತೇಸು ತದಞ್ಞಾನಿಪಿ ಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪರೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಪರೇ ದಸ ಆಕಾರಾ**ತಿ ತೇಜೋವಾಯೋಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಅಪರೇ ದಸ ಆಕಾರಾ। **ಕಮ್ಮಜೇ**ತಿ ಭೂತಕಥನಂ, ನ ವಿಸೇಸನಂ ಅಸಿತಾದಿಪರಿಪಾಚಕಸ್ಸ ತೇಜಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ತಥಾ ಚಿತ್ತಜೇ**ತಿ ಚ ಏಕನ್ತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನನ್ತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ನ, ಅಚಿತ್ತಜಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಉತುಜಭಾವತೋ। ಅಬ್ಭನ್ತರಟ್ಠಾ ಏವ ಹಿ ತೇ ಚಿತ್ತಜಾ, ನ ಬಹಿದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ **“ಚಿತ್ತಜೇ”**ತಿ ಇದಂ ವಿಸೇಸನಮೇವ, ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಆನಾಪಾನಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಸೇಸೇಸೂ**ತಿ ಸನ್ತಪ್ಪನಾದಿವಸೇನ ಚೇವ ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾದಿವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತೇಸು ತೇಜೋವಾಯೋಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು।

ಚಕ್ಖುದಸಕಾದೀಸು ಪಧಾನರೂಪಂ ಚಕ್ಖಾದಯೋತಿ ತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಅವಯವಕಿಚ್ಚಂ ಸಮುದಾಯೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ವತ್ಥುದ್ವಾರವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದಯೋ”**ತಿ। ವತ್ಥುವಸೇನ ಹದಯವತ್ಥುದಸಕಞ್ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಏಕಯೋಗನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಏಕದೇಸೋ ಅನುವತ್ತತೀತಿ। **ಸಬ್ಬಾನಿಪೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಗಣನಾಯಂ ಚತುನ್ನವುತಿಚತುಸತಾಧಿಕಾನಿ ಸಹಸ್ಸರೂಪರೂಪಾನಿ। ಕೋಟ್ಠಾಸಾವಯವಾನಂ ಪನ ತದವಯವಕಲಾಪಾನಞ್ಚ ಭೇದೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅತಿವಿಯ ತತೋ ಬಹುತರೋ ರೂಪಭೇದೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪನ ಭೇದೋ ಇಧ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹೋತಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಕಾಮಂ ವತ್ಥುವಸೇನಾಪಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ದ್ವಾರವಸೇನ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಅನಾಕುಲೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ದ್ವಾರವಸೇನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀ”**ತಿ । ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ **“ಏಕಾಸೀತಿ ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತಾನೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಲಾಭಿನೋ ಏವ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಾನಿ ಸುಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ಸಾಧಾರಣತೋ। ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಹಿ ಸತ್ತ ಚೇತಸಿಕಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಾಧಾರಣಾ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ**ತಿ ಏಕಾಸೀತಿ ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತಾನಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಫಸ್ಸಾದಯೋತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇ। ಆರಮ್ಮಣಾದಿವಿಭಾಗೇನ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಭೇದೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ತತೋ ಬಹುತರೋ ಏವ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪನ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ।

೬೬೫. ಅಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಪನ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಹಜಾತರೂಪಾನಿ ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಸ್ಸ ಇಚ್ಚೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತತ್ಥೇವಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುಪದೇಸೇ। **ಅನುಪಾದಿನ್ನರೂಪಾನೀತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತರೂಪಾನಂ ಉಪಾದಿನ್ನರೂಪತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಅಕಮ್ಮಜರೂಪಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಸಾನೀತಿ** ಪಠಮಂ ಚಕ್ಖುನೋ ವುತ್ತತ್ತಾ ತತೋ ಸೇಸಾನಿ, ತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುದಸಕಾದೀಸು ಏಕಸ್ಸಪಿ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತೋ **"ಅವಸೇಸಾನಿ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ರೂಪಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸದ್ದಸ್ಸ ಅನಿಯತತ್ತಾ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ರೂಪಾನೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೇ ದ್ವೇ ಸದ್ದೇ ಗಹೇತ್ವಾ **"ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಾ"**ತಿ ಕೇಚಿವಾದೋ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಅವಸೇಸರೂಪಾನೀತಿ "ದಸ ಧಾತುಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ದ್ವಾದಸ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಿ ಛ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ। ರೂಪರೂಪಾನೇವ ಹಿ ಇಧ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದವಿಕಾರಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಯರೂಪಾರಮ್ಮಣಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ, ಚಿತ್ತಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕತಾಯ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ "ಚಕ್ಖುಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ, ಅವುತ್ತಞ್ಚ "ಸೋತಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ"ತಿಆದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ** ಏತ್ಥಪಿ "ಏಕಾ"ತಿ ಪದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ "ಏಕಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿ। ಅಡ್ಢೇನ ಏಕಾದಸ **ಅಡ್ಢೇಕಾದಸ,** ಅಡ್ಢಂ ವಾ ಏಕಾದಸಮಂ ಏತಾಸನ್ತಿ **ಅಡ್ಢೇಕಾದಸ**। **ಅಡ್ಢಟ್ಠಮಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೬೬೬. ಚಕ್ಖುಧಾತುಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ "ಯಂ ಲೋಕೋ ಸೇತಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲವಿಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೬೫) ವುತ್ತನಯೇನ।

೬೬೭. ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ಭಾವಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ **"ಸತ್ತರಸ ರೂಪಾನಿ ಸಮ್ಮಸನುಪಗಾನೀ"**ತಿ ಆಹ। ಸಮ್ಮಸಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಿ ಸಮ್ಮಸನಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಸಮ್ಮಸನುಪಗಾನಿ,** ಸಮ್ಮಸನೀಯಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಕಾರ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ, **ವಿಕಾರ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ, ಇತರೇನ ಆಕಾಸಧಾತೂತಿ ವದನ್ತಿ। **ಆಕಾರ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಲಕ್ಖಣರೂಪಮಾಹ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾದಿಆಕಾರಮತ್ತನ್ತಿ। **ಅನ್ತರಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ** ತಂತಂಕಲಾಪಾನಂ ಅಸಙ್ಕರಕಾರಣತಾಯ ಅನ್ತರಭೂತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ । ಯದಿ ನ ಸಮ್ಮಸನುಪಗಾನಿ, ಆಕಾರಾದಿಮತ್ತಾನಿ ಚ, ಕಥಂ ರೂಪಾನೀತಿ ಆಹ **"ಅಪಿಚ ಖೋ"**ತಿಆದಿ।

೬೬೮. ಏವಂ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ತದನುಸಾರೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಏವ ನಾಮಪರಿಗ್ಗಹಂ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ತತೋ ಸಂಖಿತ್ತಸಂಖಿತ್ತತರಸಂಖಿತ್ತತಮವಸೇನ, ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುವಸೇನ, ದ್ವಾದಸಾಯತನವಸೇನ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಚ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅತಿಸಂಖಿತ್ತನಯೇನಾಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾ ಚ ಧಾತುಆದಿವಸೇನ, ಏವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಸೇನಪಿ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ತಾವ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚಾತಿ ಸತ್ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಂ, ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಞ್ಚ ವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸ ನಾಮಂ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಇಧ ಅನಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಾ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಾಮಂ, ಇತರಾನಿ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಾ। ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇ ಆದಿತೋ ತೀಣಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ನಾಮಂ, ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಾನಿ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಛಟ್ಠಸತ್ತಮಅಟ್ಠಮನವಮಾನಿ ನಾಮಂ, ದಸಮಂ ನಾಮಞ್ಚೇವ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಚ್ಚಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಸೇನಪಿ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಪನ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ವಿಭಾಗೇನ ಕಥನೇ ಪಯೋಜನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

೨೧೯. ಕಾಮಂ ವೇದನಾದೀಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ನ ಉತ್ತರುತ್ತರಾ ವಿಯ ಪುರಿಮಪುರಿಮಾ ಸುಖುಮಾ, ತಥಾಪಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನ ವಿಕಾರಆಪಜ್ಜನಕೇ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಸುಖುಮಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಸುಖುಮತ್ತಾ ಅರೂಪಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ। **ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬಂ। **ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತಥಾ ಚಿತ್ತೇ ಠಪೇತಬ್ಬಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವಿನಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋಗಿನೋ । **ಸುವಿಕ್ಖಾಲಿತ**ನ್ತಿ ಸುವಿಸೋಧಿತಂ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಯಾವ ಧಮ್ಮಾ ಸುಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ನ ಉಪತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತಾವ ತೇ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹಬಲೇನ ಅಭಿಭೂತಾ ಅವಿಸುದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಅಸಙ್ಕರತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಜಟಿತಾ। ಯದಾ ಪನ ಸಮ್ಮಸನಾದಿವಿಧಿನಾ ತಂ ವಿಭೂತಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ತೇ ಸುವಿಕ್ಖಾಲಿತಾ, ನಿಜ್ಜಟಾ ಚ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಯಥಾ ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನಾಕಾರೇನ ಗಹಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ"**ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ "ತಸ್ಸೇವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತರೂಪಸ್ಸ ದ್ವಾರವಸೇನ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ವತ್ಥುವಸೇನಾತಿ।

ಇದಾನಿ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಉಪಾಯೋ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭೋ ಚಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಹಿ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಮುಖನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಮುಖಸ್ಸ ಪಟಿಬಿಮ್ಬಂ। ತತ್ರಿದಂ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ - ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಯೋಗಾವಚರೋ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಗ್ಗಾಹಕಞಾಣಂ, ಆದಾಸಂ ವಿಯ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಆದಾಸಸ್ಸ ಅಪರಿಸುದ್ಧಕಾಲೋ ವಿಯ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖಾಲಿತಕಾಲೋ, ತದಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪಞ್ಞಾಯನಂ ವಿಯ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅವಿಸುದ್ಧತಾಯ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪಟ್ಠಾನಂ, ಆದಾಸಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿಮಜ್ಜನಂ ವಿಯ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಸೋಧನಂ, ಸುಪರಿಮಜ್ಜಿತೇ ಆದಾಸೇ ಸುಬ್ಯತ್ತಂ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯನಂ ವಿಯ ಸುವಿಕ್ಖಾಲಿತೇ ನಿಜ್ಜಟೇ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ **ತೇಲತ್ಥಿಕೋಪಮಾ**ದೀಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತಿಲಪಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ತಿಲಚುಣ್ಣಂ। **ಕತಕಟ್ಠಿ**ನ್ತಿ ಕತಕಬೀಜಂ। **ಕಲಲಕದ್ದಮ**ನ್ತಿ ತನುಕದ್ದಮಂ।

ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕಕಿಲೇಸಾತಿ ತಸ್ಸ ಅರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಞಾಣಸ್ಸ ವಿಬನ್ಧಭಾವೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಸಮ್ಮೋಹಾದಿಕಿಲೇಸಾ। **ಉಚ್ಛು**ಆದಿಉಪಮಾಸು ಇದಂ ಮುಖಮತ್ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ - ಯಥಾ ಉಚ್ಛುರಸಂ ಗಹೇತುಕಾಮೋ ಉಚ್ಛೂನಿ ಉಚ್ಛುಯನ್ತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕವಾರಂ ದ್ವಿವಾರಂ ಯನ್ತಕ್ಕಮನಮತ್ತೇನ ಉಚ್ಛುರಸೇ ಅನಿಕ್ಖಮನ್ತೇ ನ ಉಚ್ಛೂನಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಚೋರೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಹಿ ಕತಕಮ್ಮಂ ಜಾನಿತುಕಾಮೋ ದ್ವತ್ತಿಪ್ಪಹಾರಮತ್ತೇನ ತೇಸು ತಮತ್ಥಂ ಅಕಥೇನ್ತೇಸು ನ ತೇ ಮುಞ್ಚತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಗೋದಮ್ಮಕೋ ಗೋಣಂ ದಮೇತುಕಾಮೋ ಧುರೇ ತಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಏಕವಾರಂ ದ್ವಿವಾರಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಥೇನ ಅಗಚ್ಛನ್ತೇ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ, ಯಥಾ ಚ ದಧಿಂ ಮನ್ಥೇತ್ವಾ ನವನೀತಂ ಗಹೇತುಕಾಮೋ ದಧಿಕಲಸಿಯಂ ಮನ್ಥಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಕಿಂ, ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಮನ್ಥಸ್ಸ ಭಮನಮತ್ತೇನ ನವನೀತೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇ ನ ದಧಿಂ ಛಡ್ಡೇತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಮಚ್ಛೇ ಪಚಿತ್ವಾ ಖಾದಿತುಕಾಮೋ ಏಕವಾರಂ ದ್ವಿವಾರಂ ಅಗ್ಗಿದಾನಮತ್ತೇನ ಮಚ್ಛೇಸು ಅಪಚ್ಚನ್ತೇಸು ನ ತೇ ಛಡ್ಡೇತಿ। "ಅಥ ಖೋ ನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿಮಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ "ಅಥ ಖೋ ನಂ ಉಚ್ಛುಯನ್ತೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪಮತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೨೦. ಆಕಿರೀಯನ್ತಿ ಅಭಿಮುಖಾ ಹೋನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಆಕಾರಾ, ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಮುಖಭೂತಾ ಫುಸನಾನುಭವನವಿಜಾನನಪ್ಪಕಾರಾತಿ ಆಹ **"ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ತೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ"**ತಿಆದಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಅಸತಿಪಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯೇ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ ಫಸ್ಸೋ, ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಅಭಿನಿಪತನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ

“**ಪರಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ಫಸ್ಸೋ**”ತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಫುಸನಾಕಾರೇನ ಸುಪಾಕಟಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಫಸ್ಸೇ ಪನ ಉಪಟ್ಠಿತೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸೋ ಫಸ್ಸೋ, ತಸ್ಸ ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ವೇದನಾ, ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ ಸಞ್ಞಾ, ಆಯೂಹನಲಕ್ಖಣಾ ಚೇತನಾ, ಪಟಿವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಇಮೇಪಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ “**ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ**”ತಿಆದಿ। ಏವಂ ಸಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಫಸ್ಸಮುಖೇನ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತಥಾ ಕೇಸೇ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕೇಸೇ ಪಥವೀಧಾತೂ**ತಿ ಕೇಸಸಙ್ಖಾತೇ ಪಥವೀಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪಥವೀಧಾತು। ಲಕ್ಖಣವಿಭತ್ತಿತೋ ಹಿ ಧಾತುವವತ್ಥಾನದಸ್ಸನಮೇತಂ।

ಪುನಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತುವವತ್ಥಾನಾನಂ ವಸೇನ ವೇದನಾಮುಖೇನ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಏಕಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಸ ರಸಾನುಭವನಕವೇದನಾ**ತಿ ಥದ್ಧಭಾವಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಭಾವಸ್ಸ ಅನುಭವನವಸೇನ ಪವತ್ತವೇದನಾ।

ಅಪರಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವಿಜಾನನನ್ತಿ** ಥದ್ಧತಾಸಙ್ಖಾತಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಪಟಿವಿಜಾನನಂ। ಕಾಯದ್ವಾರಾಭಿನಿಹತಂ, ಕೇವಲಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನವಿಞ್ಞಾಣಮಾಹ। ತಞ್ಹಿ “ಪಥವೀಧಾತು ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾ”ತಿ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ, ಇತರಂ ಪನ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಪಟಿವಿಜಾನನಮತ್ತಮೇವಾತಿ।

ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನಾತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಸಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖೇಪತೋ, ಸಲಕ್ಖಣವಿಭತ್ತಿತೋ ಚ ಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಠಿತಸ್ಸ ಫಸ್ಸಾದಿಮುಖೇನ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನುಪಾಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ। **ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಕೇಸೇ**ತಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಕೇಸತೋ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಕೇಸೇ। **ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾತಿಆದಿನಾ ನಯೇನಾ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ನ ಕೇವಲಂ “ಪಗ್ಘರಣಲಕ್ಖಣಾ ಆಪೋಧಾತೂ”ತಿಆದಿನಾ ಲಕ್ಖಣವಿಸೇಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಧಾತ್ವನ್ತರಾನಿಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿಭೇದಾನಿ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರಾನಿಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ “**ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಧಾತುಕೋಟ್ಠಾಸೇಸೂ**”ತಿ। **ಸಬ್ಬಂ ನಯಭೇದಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಧಾತುಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ ನಾನಾವಿಧೋ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹನಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನಯಭೇದಂ ನಯವಿಸೇಸಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ, ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀಸು ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಮುಖೇಸು ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹದಸ್ಸನವಸೇನ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ರಿದಂ ಯೋಜನಾಮುಖಮತ್ತದಸ್ಸನಂ - ಏಕಸ್ಸ ತಾವ “ಚಕ್ಖುಧಾತು ರೂಪಾಭಿಘಾತಾರಹಭೂತಪ್ಪಸಾದಲಕ್ಖಣಾ, ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಭೂತಪ್ಪಸಾದಲಕ್ಖಣಾ ವಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೦೦) ನಯೇನ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ “ಪರಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ಫಸ್ಸೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ”ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ “ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾಯ ಚಕ್ಖುಧಾತುಯಾ ರಸಾನುಭವನಕವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿಆದಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ “ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾ ಚಕ್ಖುಧಾತೂ”ತಿ, “ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವಿಜಾನನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಆಯತನಾದಿವಸೇನ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಮುಖೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೬೭೧. ಯಥಾ ನಾಮ ಹೇಟ್ಠಿಮಝಾನಂ ಸುಭಾವಿತಂ ವಸೀಭಾವಂ ಪಾಪಿತಮೇವ ಉಪರಿಝಾನಸ್ಸ ಪಾದಕಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಂ, ಏವಂ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸುವಿಸುದ್ಧೋ ನಿಜ್ಜಟೋ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬೋ ಏವ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪಾದಕಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅವಿಸುದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪಸ್ಸ ಏಕದೇಸೇಪಿ ಅನುಪಟ್ಠಿತೇ ಸೋ ಅವಿಸುದ್ಧೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಪಗೇವ ಬಹೂಸು ಅನುಪಟ್ಠಿತೇಸೂತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಸಚೇ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। **ಪಬ್ಬತೇಯ್ಯಾ ಗಾವೀ ವಿಯ** ಬಾಲಾ ಅಬ್ಯತ್ತಾ ಅಖೇತ್ತಞ್ಞೂ।

ಖಗ್ಗೇನಾತಿ ಖಗ್ಗಗ್ಗೇನ। **ಸಮುಗ್ಗನ್ತಿ** ಮಞ್ಜೂಸಾಸದಿಸಂ ಮಹಾಸಮುಗ್ಗಂ। ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅವಿಭತ್ತಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಮ್ಪಿ ನಾಮರೂಪಂ ವಿಭತ್ತಸಭಾವಮೇವ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿಭಾಗೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಗ್ಗಹೇಸು ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ಚ

ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಮುಗ್ಗವಿವರಣಂ, ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಫಾಲನಞ್ಚ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಞ್ಹಿ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಅಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಏವಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕೇ ಧಮ್ಮೇ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ವವತ್ಥಪೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬ-ಸದ್ದೋ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾಯಕೋ, ನಾಮರೂಪಭಾವೋ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಧುರೋತಿ ನ ತದುಭಯಂ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ಪರಿಸಮಾಪಯೇತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ "ಯದೇತ್ಥ ನಮನಲಕ್ಖಣಂ, ತಂ ನಾಮಂ। ಯಂ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ, ತಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ದ್ವೇಧಾ ವವತ್ಥಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೋಯೇವ ಚ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ವವತ್ಥಪೇತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ"ತಿ ಏತೇನೇವ ತಸ್ಸ ದುವಿಧಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇ "ದ್ವೇಧಾ ವವತ್ಥಪೇತೀ"ತಿ ಇದಂ ನಾಮರೂಪವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ನಾಮರೂಪಮತ್ತತೋ ಉದ್ಧ"**ನ್ತಿಆದಿ। "ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕೇ ಧಮ್ಮೇ"ತಿ ಪನ ಸಬ್ಬಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಸನುಪಗಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನವಸೇಸೇತಬ್ಬತಾಯ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಏಕಂಸತೋ ವಿರಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ತತೋ ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿರಾಜಯಂ ಪಮೋಚೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> "ಸಬ್ಬಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಭಿಜಾನಂ ಅಪರಿಜಾನಂ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿರಾಜಯಂ ಅಪ್ಪಜಹಂ ಅಭಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯ। ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಜಾನಂ ಪರಿಜಾನಂ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ವಿರಾಜಯಂ ಪಜಹಂ ಭಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೬-೨೭)।

ಯದಿ ತೇಭೂಮಕಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಗಹಿತಂ "ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ, ಯಂ ಇತೋ ಬಾಹಿರಕೇಹಿ ಪದತ್ಥಭಾವೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪಕತಿಆದಿ ದ್ರಬ್ಯಾದಿ ಜೀವಾದಿ ಕಾಯಾದಿ। ತತ್ಥ ಕಥಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ಉಮ್ಮತ್ತಕವಿಪಲ್ಲಾಸಸದಿಸೇ ಅಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪವೇದಿತೇ ಕಾ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಾ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತೋ। ಅಥ ವಾ ತೇಪಿ ನಾಮರೂಪನ್ತೋಗಧಭಾವಾಭಾವವಸೇನ ನಿಚ್ಛಿತಾ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಪಕತಿ, ಮಹಾ, ಅಹಂಕಾರೋ, ತಮ್ಮತ್ತಾನಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಭೂತಾನಿ, ಪುರಿಸೋತಿ ಏತೇ ಪಕತಿಆದಯೋ। ತತ್ಥ ಸಮಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸತ್ತರಜತಮಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಮೋಹಾನಂ ಸಮುದಾಯೋ **ಪಕತಿ, ಪಧಾನ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸತ್ತಮತ್ತಸಮ್ಪವೇದನೀಯೋ **ಮಹಾ,** ಬುದ್ಧೀತಿ ಕೇಚಿ। ಸತ್ತರಜಾದೀಸು ಅಭಿಮಾನೋ **ಅಹಂಕಾರೋ,** ಅಸ್ಮಿಮತ್ತಾತಿ ಕೇಚಿ। ಸದ್ದಫಸ್ಸರೂಪರಸಗನ್ಧಾ **ತಮ್ಮತ್ತಾನಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ಪಥವೀಆದೀನಂ ಏಕುತ್ತರತಾದಸ್ಸನತೋ ಏಕುತ್ತರಾನಿ ತಮ್ಮತ್ತಾನೀತಿ ವಿಜ್ಝವಾಸಿಏಕಲಕ್ಖಣೇಹಿ ತಮ್ಮತ್ತೇಹಿ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ವಿಸೇಸಾ ಸಜಿಯನ್ತಿ, ಸುಖುಮಭಾವೇನ ಪನ ನೇಸಂ ಸಮ್ಪವೇಸನತೋ ಏಕುತ್ತರತಾತಿ ಕೇಚಿ। ಸೋತಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಸವನಾದಿವುತ್ತಿಕಾನಿ **ಬುದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ,** ವಚನಾದಾನವಿಚರಣುಸ್ಸಗ್ಗಾನನ್ದಕಿಚ್ಚಾನಿ ವಾಚಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ **ಕಮ್ಮಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ**। ಮನೋ ಅನ್ತೋಕರಣಂ, ಇತರಂ ಬಾಹಿರಕರಣಂ। ಗನ್ಧಾದೀಹಿ ಆರದ್ಧಾನಿ ಪಥವೀಉದಕಅಗ್ಗಿವಾಯುಆಕಾಸಾನಿ **ಭೂತಾನಿ,** ಚೇತನಾಸಭಾವೋ **ಪುರಿಸೋ**ತಿ ಏವಂ ಪಕತಿಆದೀನಿ ಸರೂಪತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ ಹಿ **ಪಕತಿ** ತಾವ ಸುಖದುಕ್ಖಮೋಹಮತ್ತತಾಯ ನಾಮಂ, ಸಮವಿಸಮಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ ಅನಿಚ್ಚಾ, ದುಕ್ಖಾ, ಸಙ್ಖತಾ ಚ ಆಪನ್ನಾ। **ಮಹಾ**ಪಿ "ತಸ್ಮಾ ಅಲಿಙ್ಗತೋ ಲಿಙ್ಗವಿಸೇಸಾಮತ್ತೋ ಮಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನತೋ, ಬುದ್ಧಿಭಾವಾನುಜಾನನತೋ ಚ ನಾಮಂ, ಅನಿಚ್ಚಂ, ಸಙ್ಖತಮೇವ ಚ ಆಪನ್ನಂ। "ತಸ್ಮಾ ಮಹತೋ ಛ ವಿಸೇಸಾ ಸಜಿಯನ್ತೀ"ತಿ ಸಕ್ಕತೇ ವಚನತೋ "ಅಸ್ಮೀ"ತಿ ಗಹಣನಿಮಿತ್ತಭಾವಾನುಜಾನನೇನ **ಅಹಂಕಾರೋ** ಅಭಿಮಾನೋತಿ ಕತ್ವಾ ನಾಮಂ, ತತೋ ಏವ ಅನಿಚ್ಚಸಙ್ಖತಭಾವಾಪತ್ತಿ ಚಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಾ। ಇತರಂ **ತಮ್ಮತ್ತಪಞ್ಚಕಂ** ಗನ್ಧರಸರೂಪಫಸ್ಸಸದ್ದಭಾವಾನುಜಾನನತೋ ರೂಪಂ, ಅರೂಪನ್ತಿ ಪನ ಕಾಪಿಲಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಮತ್ತಂ। ತೇ ಹಿ ಸೋಳಸ ವಿಸೇಸಾ ಪಞ್ಚ ಭೂತಾನಿ, ಏಕಾದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭೂತೇಹಿ ಭೂತವಿಸೇಸಾನೀತಿ ಗನ್ಧಾದಿತಮ್ಮತ್ತೇಹಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಪಥವೀಆಪೋತೇಜೋವಾಯೋಆಕಾಸಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಇಚ್ಛಿತಾನಿ। "ತಬ್ಬಿಸೇಸಾ ಚ ನಾನಾಜಾತಿಕಾ ಅಹಂಕಾರತೋ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಸೋತಕಾಯಚಕ್ಖುಜಿವ್ಹಾಘಾನವಾಚಾಪಾಣಿಪಾದಪಾಯೂಪತ್ಥಾನಿ ಚೇವ ಮನೋ ಚಾತಿ **ಏಕಾದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ**।

ತತ್ಥ **ಮನೋ** ನಾಮಂ, ಇತರಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ರೂಪಂ। **ವಾಚಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥಾವಜೋತಕಸ್ಸ ಅಕ್ಖರಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಗಹಣಂ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಧಮ್ಮಿನೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಞ್ಞತ್ಥಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಸಿದ್ಧಾವ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಪರಿಣಾಮಪಕ್ಖೇ, ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಿಪಕ್ಖೇಪಿ ಯದಿ ತಬ್ಬಿಸಯಞಾಣುಪ್ಪಾದೇನ ಅಭಿಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಸಿದ್ಧಾವ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ಅಥ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥೇವ। ಅಕ್ಖಬ್ಯತ್ತಿವಾದೋ ಪನ ಸಿಯಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ದಿಸಾಮತ್ತಂ। ದ್ರಬ್ಯಗುಣಕಮ್ಮಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸಮವಾಯಾ **ದ್ರಬ್ಯಾದಿಕಾ**। ತತ್ಥ ಪಥವೀ ಆಪೋ ತೇಜೋ ವಾಯು ಆಕಾಸೋ ಕಾಲೋ ದಿಸಾ ಅತ್ತಾ ಮನೋತಿ ನವ **ದ್ರಬ್ಯಾನಿ**। ಸದ್ದ ರೂಪ ರಸ ಗನ್ಧ ಫಸ್ಸ ಸಙ್ಖ್ಯಾ ಪರಿಮಾಣಾನಿ ಪುಥುತ್ತ ಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗ ಪರತ್ತಾ ಪರತ್ತ ಬುದ್ಧಿ ಸುಖ ದುಕ್ಖ ಇಚ್ಛಾ ದೋಸ ಪಯತ್ತ ಗುರುತ್ತ ದ್ರವತ್ತ ಸ್ನೇಹ ವೇಗಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ದಿಟ್ಠಾ ಚೇತಿ ಏವಮೇತೇ ತೇವೀಸತಿ **ಗುಣಾ**। ಉಕ್ಖೇಪನಂ ಅವಕ್ಖೇಪನಮಾಕುಚನಂ ಪಸಾರಣಂ ಗಮನಮಿತಿ ಪಞ್ಚ **ಕಮ್ಮಾನಿ**। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ಅವಿಸಿಟ್ಠಮಭಿಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ **ಹೋತಿ**। ಸಂ-ಇತಿ ಯತೋ ದ್ರಬ್ಯಗುಣಕಮ್ಮೇಸು ಸಾ ಅತ್ಥಿ ಏವಾತಿ ಏತಂ **ಮಹಾಸಾಮಞ್ಞಂ**। ಪಥವೀಆದೀಸು ಅನುವತ್ತಿಬ್ಯಾವುತ್ತಿಬುದ್ಧಿನಿಮಿತ್ತಂ ದ್ರಬ್ಯತ್ತಾದಿ, ತಂ ಯಥಾ ದ್ರಬ್ಯತ್ತ ಗುಣತ್ತ ಕಮ್ಮತ್ತ ಘಟತ್ತಾದಿ, ಏಸೋ **ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸೋ**। ಇಹ ತನ್ತೇಸು ಪಟೋ, ಕಪಾಲೇಸು ಘಟೋತಿ ಇಹೇತಿ ಯತೋ ಹೇತುಹೇತುಫಲಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಮವಾಯೋತಿ ವುತ್ತೋ, **ಸಮವಾಯೋ**ತಿ ಏವಮೇತೇ **ದ್ರಬ್ಯಾದಿಕಾ**।

ತತ್ಥ ಪಥವೀ ಆಪ ತೇಜ ವಾಯೂ ಭೂತರೂಪಂ, ಆಕಾಸಂ ತೇಸಂ ಅಭಾವಮತ್ತಂ, ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವಾ, ಚನ್ದಸೂರಿಯಾದಿಪರಿವತ್ತನಂ, ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ **ಕಾಲೋ**। ತಥಾ **ದಿಸಾ, ಅತ್ತಾ** ಚ। **ಮನೋ** ನಾಮಂ। **ಸದ್ದರೂಪರಸಗನ್ಧಾ** ರೂಪಮೇವ। ತಥಾ **ಫಸ್ಸೋ** ಭೂತತ್ತಯಸಭಾವತೋ। **ಸಙ್ಖ್ಯಾ** ಏಕಾದಿಕಾ ತಂ ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ। ತಥಾ ಅವಯವಸಮುದಾಯೇ ಗುಣವಿಸೇಸವಸೇನ, ಸಣ್ಠಾನವಿಸೇಸವಸೇನ ವಾ ಮಹನ್ತಂ ದೀಘಂ, ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯತೋ ಅಣು ರಸ್ಸನ್ತಿ ಭಿನ್ನಲಕ್ಖಣದೇಸೇಸು **ಪುಥುತ್ತ**ನ್ತಿ। ಭಿನ್ನದೇಸಜಾನಂ ಸಹಭಾವೇ **ಸಂಯೋಗೋ**ತಿ। ತದಪಾಯೇ **ವಿಯೋಗೋ**ತಿ। ಸಮಾನದಿಸಾದೇಸಗತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಮಹದಬ್ಭನ್ತರಾನಂ ವಸೇನ ಪರಮಪರನ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ। **ಬುದ್ಧಿಸುಖದುಕ್ಖಇಚ್ಛಾದೋಸಪಯತ್ತಾ** ನಾಮಮೇವ। **ಗುರುತ್ತ ದ್ರವತ್ತ ಸ್ನೇಹವೇಗಾ** ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರಾ। ಇತರೋ **ಸಙ್ಖಾರೋ** ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋ। **ಅದಿಟ್ಠೋ**ಪಿ ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮಭಾವತೋ ನಾಮಮೇವ। **ಉಕ್ಖೇಪನಂ ಅವಕ್ಖೇಪನಂ ಆಕುಚನಂ ಪಸಾರಣಂ ಗಮನ**ನ್ತಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಂ। ಸದಿಸಾಸದಿಸತಾಯಂ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸಞ್ಞಾ, ಅಯುತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಮವಾಯಸಮಞ್ಞಾತಿ ದ್ರಬ್ಯಾದೀನಮ್ಪಿ ನಾಮರೂಪನ್ತೋಗಧತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಜೀವಾಜೀವಬನ್ಧ ಪುಞ್ಞ ಪಾಪಾಸವ ಸಂವರನಿಜ್ಜರವಿಮೋಕ್ಖಾ **ಜೀವಾದಿಕಾ**। ತತ್ಥ **ಜೀವೋ**ತಿ ಅತ್ತಾ। ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮಾಕಾಸಕಾಲೇಸು **ಅಜೀವಸಞ್ಞಾ**। ತೇಸು ಸದ್ದಫಸ್ಸರೂಪರಸಗನ್ಧಸಣ್ಠಾನಬನ್ಧಭೇದಸುಖುಮಪರಅಪರಾಘಾತಪ್ಪಭಾಛಾಯೋಜ್ಜಾಕತಮಾನಿ ಪುಗ್ಗಲಲಕ್ಖಣನ್ತಿ **ಪುಗ್ಗಲೋ** ರೂಪಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಮತ್ತತೋ। **ಧಮ್ಮಾಧಮ್ಮಾ** ಜೀವಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಗತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ತತಾಯ ತದವಿಸಿಟ್ಠಾ । **ಆಕಾಸಕಾಲಾ** ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಂ। **ಬನ್ಧೋ** "ಕಮ್ಮಪುಗ್ಗಲನ್ತರಸಂಯೋಗೋ"ತಿ ವಚನತೋ ತೇಹಿ ಅನಞ್ಞೋ। **ಪುಞ್ಞಪಾಪಾನಿ** ನಾಮನ್ತಿ ಪಾಕಟಮೇವ। "ಕಮ್ಮಪುಗ್ಗಲಾನಮಾಸವೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಸಮ್ಭವೇ ಆಸವಸಮಞ್ಞಾತಿ ತತೋ ಅವಿಸಿಟ್ಠೋ **ಆಸವೋ**। "ಆಸವನಿರೋಧೋ ಸಂವರೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞನಿರೋಧೋ **ಸಂವರೋ**। "ಕಮ್ಮಫಲಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಕತಿಯಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನಿಜ್ಜರೋ"ತಿ ವಚನತೋ ವಿಪಾಕನಿರೋಧನಿಮಿತ್ತಂ **ನಿಜ್ಜರೋ**। **ಮೋಕ್ಖೋ**ಪಿ "ಸಬ್ಬಕಮ್ಮವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಕಮ್ಮಪುಗ್ಗಲಜೀವವಿಯೋಗೋ। ತತ್ಥ **ಕಮ್ಮಪುಗ್ಗಲಾನಂ** ಸದ್ದಾದಿಲಕ್ಖಣತಾಯ ರೂಪಮತ್ತತಾ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಮತ್ತತಾಯ ಅರೂಪತಾ। **ಜೀವೋ** ಚ ಅರೂಪಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಅಯಂ ದ್ರಬ್ಯಮೋಕ್ಖೋ। ಭಾವಮೋಕ್ಖೋ ಪನ ಜೀವಸ್ಸ ರಾಗಾದಿಭಾವಾಪರಿಣಾಮೋ ರಾಗಾದಯೋ ನಾಮಮೇವಾತಿ ಜೀವಾದಯೋಪಿ ನಾಮರೂಪನ್ತೋಗಧಾ ಏವ।

ಕಾಯಪ್ಪವತ್ತಿಗತಿಜಾತಿಬನ್ಧಾಪವಗ್ಗಾ **ಕಾಯಾದಿಕಾ**। ತತ್ಥ ಪಥವೀಆಪತೇಜವಾಯುಅತ್ತಸುಖದುಕ್ಖೇಸು **ಕಾಯಸಮಞ್ಞಾ**। ತದವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪವತ್ತಿಗತಿಜಾತಿಬನ್ಧಾಪವಗ್ಗಾ, "ಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಕಾಯೋತಿ ಅನತ್ಥನ್ತರ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಕಾಯತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ

ನತ್ಥಿ। “ಪವತ್ತಿಸಞ್ಞಾ ಕಿರಿಯಾಸಂಯೋಗವಿಭಾಗೇಸೂ”ತಿ ವಚನತೋ ಗತಿಆದಿಪ್ಪಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಥವೀಆದಯೋ ಏವ **ಪವತ್ತಿ** ಉಪಚಾರೋ। “ತಸ್ಮಿಂ ಅನತ್ಥನ್ತರ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಕಾಯತೋ ಅನಞ್ಞಾ ಸುರಮನುಜಪೇತತಿರಚ್ಛಾನನರಕೂಪಪತ್ತಿಯೋ **ಗತಿಯೋ**। ತಾಸು ಪುರಿಮಾಪುರಿಮಾವಿಸಿಟ್ಠೋ ಗತೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಯೋಪಿ ಪವತ್ತಿಮತ್ತನ್ತಿ ತತೋ ಅನಞ್ಞಾ ಕಣ್ಹನೀಲರತ್ತಪೀತಸುಕ್ಕಅತಿಸುಕ್ಕಸಙ್ಖಾತಾ **ಜಾತಿಯೋ**। ತಾ ಉತ್ತರುತ್ತರವಿಸಿಟ್ಠಾ ಅಞ್ಞಾಣಮೋಹರಾಗದೋಸತತ್ತಾಸನ್ದಸ್ಸನಪ್ಪಾಯಾ **ಸುಕ್ಕಜಾತಿ,** ಅನ್ತಾ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಮುತ್ತಾ ಅವಗಾಹಿತತ್ತಾ ಚಾತಿ **ಸುಕ್ಕಜಾತಿ** । “ದೋಸೇಸು ಬನ್ಧಸಮಞ್ಞಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞಾಣಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ **ಬನ್ಧಸ್ಸ** ಜೀವತೋ ಅನಞ್ಞತಾ। ಅಞ್ಞಾಣಾದಿದೋಸಾಭಾವತೋ ಅಪವಗ್ಗಸಿದ್ಧೀತಿ **ಕಾಯಾದಯೋಪಿ** ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ।

ಯೋಪಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ “ಪುರಿಸೋ ಅತ್ತಾ ಜೀವೋ”ತಿಆದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಅತ್ತಪದತ್ಥೋ, ಸೋಪಿ ಯಥಾರಹಂ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತೋ, ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ವಾ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ತೇಪಿ ನಾಮರೂಪನ್ತೋಗಧಭಾವಾಭಾವವಸೇನ ನಿಚ್ಛಿತಾ ಏವಾ”ತಿ।

ಸಮ್ಬಹುಲಸುತ್ತನ್ತಸಂಸನ್ದನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೧. **ಸೋತಿ** ಸೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಿಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ। ಏವನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಪರಾಮಸನಂ। **ಯಾಥಾವಸರಸತೋತಿ** ಯಥಾಭೂತಸಭಾವತೋ। ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಏತಮತ್ಥಂ ಸಂಸನ್ದೇತ್ವಾ ವವತ್ಥಪೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯಪಿ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ,** ಪಗೇವ “ಸತ್ತೋ ಜೀವೋ”ತಿ ಪವತ್ತನಕಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನಾಮರೂಪಮತ್ತತಾಯ ಅವಿನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ಸನ್ತಾನಾದಿಘನಭೇದಸ್ಸ ಚ ಅಕತತ್ತಾ ಅಭಿನಿವೇಸೇನ ವಿನಾ ಸಮೂಹೇಕತ್ತಗ್ಗಹಣವಸೇನ “ಸತ್ತೋ”ತಿ ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ **ಸತ್ತಸಮ್ಮೋಹೋ**। ತಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾ **ಅಸಮ್ಮೋಹಭೂಮಿ**। **ಸಮ್ಬಹುಲಸುತ್ತನ್ತವಸೇನಾತಿ** “ಯಥಾಪೀ”ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ವುತ್ತಾನಂ, ಅವುತ್ತಾನಞ್ಚ “ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ, ಮಹಾಲಿ, ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸ, ನಯಿದಂ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೯; ಮಹಾವ॰ ೨೦) ಏವಮಾದಿನಾ ಸಮ್ಬಹುಲಾನಂ ಸುತ್ತನ್ತಾನಂ ವಸೇನ। “ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವಾ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಏತಮತ್ಥ”**ನ್ತಿ।

ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಾತಿ ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಹೇತು। ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ತಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಸತಿ ಏವ ತಸ್ಮಿಂ **“ಸತ್ತೋ”**ತಿ ವೋಹಾರೋ।

ಅಗಾರನ್ತ್ವೇವಾತಿ ಯಥಾ ಕಟ್ಠಾದೀನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ತೇಸಂ ನಾಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಗಾರಮಿಚ್ಚೇವ ಸಙ್ಖಂ ಸಮಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಅಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾಯ ತೇಸಂ ನಾಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ರೂಪಂ ಸರೀರಮಿಚ್ಚೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ದುಕ್ಖಮೇವ ಸಮ್ಭೋತೀತಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾದಿಭೇದಂ ತಿವಿಧಂ ದುಕ್ಖಮೇವ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದೇವ ದುಕ್ಖಂ ಖಣಟ್ಠಿತಿಪಬನ್ಧಟ್ಠಿತಿವಸೇನ ತಿಟ್ಠತಿ ಚೇವ ಖಣನಿರೋಧಆಯುಕ್ಖಯನಿರೋಧಾದಿವಸೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ದುಕ್ಖಮೇವಾತಿ ಏವಕಾರೇನ ನಿವತ್ತಿತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ನಾಞ್ಞತ್ರಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾವುತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಠಪೇತ್ವಾ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯೋ “ಸತ್ತೋ”ತಿ ವಾ “ಜೀವೋ”ತಿ ವಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಭಾವಾ ಕುತೋ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋತಿ।

ಉಪಮಾಹಿನಾಮರೂಪವಿಭಾವನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೩. **ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಸಣ್ಠಿತೇಸೂತಿ** ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಅಕ್ಖಾದೀಸು ಸನ್ನಿವಿಟ್ಠೇಸು ರಥಸಮಞ್ಞಾ, ತೇನ ಏಕೇನ ಆಕಾರೇನ ಸಮವಟ್ಠಿತೇಸು ಏಕಜ್ಝಂ ರಾಸಿಕತೇಸು । **ಏವಮೇವ**ನ್ತಿ ಸನ್ನಿವೇಸವಿಸಿಟ್ಠೇ ಅವಯವಸಮುದಾಯೇ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಯಥಾ "ರಥೋ ಗೇಹಂ ಮುಟ್ಠಿ ವೀಣಾ ಸೇನಾ ನಗರಂ ರುಕ್ಖೋ"ತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಪನ ರಥಾದಿ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ, ಏವಮೇವಂ। **ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸೂತಿ** ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸಮುದಿತೇಸು ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು "ಸತ್ತೋ ಜೀವೋ"ತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಪನ ಸತ್ತೋ ವಾ ಜೀವೋ ವಾ ನತ್ಥೀತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನನಂ। ಇದಂ **ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸನಂ** "ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೭೭೪. **ತಸ್ಸಾತಿ** ಸತ್ತೋತಿ ಗಹಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ। **ವಿನಾಸ**ನ್ತಿ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸ ವಿನಾಸಂ। **ಅವಿನಾಸ**ನ್ತಿ ಅವಿನಸ್ಸನಂ, ನಿಚ್ಚತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದ್ವಯವಸೇನೇವ ಹಿ ಅತ್ತವಾದಿನೋ ರಿತಾ, ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ, ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ವಾ, ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತವಾದೋಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಮವರುದ್ಧೋತಿ। **ಅವಿನಾಸಂ ಅನುಜಾನನ್ತೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಿಆದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿನಾಸಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋಪಿ "ಧಮ್ಮೀ ನಿಚ್ಚೋ ಕೂಟಟ್ಠೋ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿನಾಸಾಭಾವಂ ಅನುಜಾನನ್ತೋ। **ಸಸ್ಸತೇತಿ** ಸಸ್ಸತಗಾಹೇ। **ಪತತಿ** ಕತವಿನಾಸಅಕತಬ್ಭಾಗಮಾದಿದೋಸಪ್ಪಸಙ್ಗತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಖೀರನ್ವಯಸ್ಸಾತಿ** ಖೀರಸ್ಸ ಅನ್ವಯಭೂತಸ್ಸ, ಫಲಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದನ್ವಯಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅನ್ವಯಭೂತಸ್ಸ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಕಸ್ಸಚಿ **ಅಭಾವತೋ। ಓಲೀಯತಿ ನಾಮಾತಿ** "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸೇನ ಭವಾಭಿರತೋ ಹುತ್ವಾ ಭವನಿರೋಧತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೋ ಭವೇಯೇವ ನಿಲೀಯತಿ ನಾಮ। **ಅತಿಧಾವತಿ ನಾಮಾತಿ** ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಹಿ ಭವೇ ಅತ್ತಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಉಚ್ಛೇದವಾದೀ "ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸನ್ತಂ ಭವಂ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ಅತಿಧಾವತಿ ನಾಮಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಕಿಲೇಸನಿರೋಧೇ ಪನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅವಿಪಚ್ಚನತೋ ಭವನಿರೋಧೇ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೇ ತಥಾ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ತಂ ತಂ ಭವವಿಸೇಸಂ ಆಗಮ್ಮ ಅತ್ತಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಭವನಿರೋಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತಂ ಅತಿಧಾವತಿ ನಾಮ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಾತಿ ಅಭಿಭೂತಾ। **ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ**ತಿ ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಚಕ್ಖುಮನ್ತೋ।

ಕಾಮಭವಾದಿಭೇದೋ ಭವೋ ಆರಮಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಆರಾಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಭವಾರಾಮಾ**। ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರತಾ ಅಭಿರತಾತಿ **ಭವರತಾ**। ಭವೇ ಸಮ್ಮೋದಂ ಆಪನ್ನಾತಿ **ಭವಸಮ್ಮುದಿತಾ**। ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಭವಸ್ಸಾದಗಧಿತತಾವ ವುತ್ತಾ। **ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ** ಭವಸ್ಸಾದಗಧಿತತ್ತಾ ಏವ ಭವನಿರೋಧಾವಹೇ ಧಮ್ಮೇ ಚಿತ್ತಂ ನ ಅನುಪ್ಪವಿಸತಿ। **ನಪ್ಪಸೀದತೀತಿ** ನ ಓಕಪ್ಪತಿ। **ನ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ನ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ। **ನಾಧಿಮುಚ್ಚತೀತಿ** ನ ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ।

ಅಟ್ಟೀಯಮಾನಾತಿ ದುಕ್ಖಾಪಿಯಮಾನಾ। **ಹರಾಯಮಾನಾತಿ** ಲಜ್ಜಮಾನಾ। **ಜಿಗುಚ್ಛಮಾನಾತಿ** ಹೀಳೇನ್ತಾ। **ವಿಭವ**ನ್ತಿ ಉಚ್ಛೇದಂ। **ಅಭಿನನ್ದನ್ತೀ**ತಿ ವುತ್ತಅಭಿನನ್ದನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ "**ಯತೋ ಕಿರ ಭೋ**"ತಿಆದಿ।

ಭೂತನ್ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಜಾತತ್ತಾ, ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಚ ಭೂತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಭೂತತೋತಿ** ಯಥಾಭೂತಸಭಾವತೋ, ಸಲಕ್ಖಣತೋ, ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣತೋ ಚ।

೭೭೫. ಏವಂ ಸತ್ತಗಾಹತೋ ಅವಲೀಯನಾತಿಧಾವನದೋಸೇ, ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸನತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾದಿಗುಣೇ ಚ ಸುತ್ತವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಾಮರೂಪಮತ್ತೇಪಿ ಗಮನಾದಿಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಸ್ಮಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ "ಅಸ್ಮೀ"ತಿ ವಾ "ಅಹ"ನ್ತಿ ವಾ ಗಾಹಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತೋ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಪರಮತ್ಥತೋ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ, ತಸ್ಮಾ। ಸಚೇ ಕೋಚಿ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕಥಮಿಧ ನಾಮರೂಪಮತ್ತೇ ಗಮನಾದಿಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ದಾರುಯನ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿ। "**ಞಾಯತೀ**"ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾ ನಿಜ್ಜೀವೇ ದಾರುಮಯಯನ್ತೇ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ

ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಜೀವಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಈಹಸ್ಸ ಸಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸತೋ, ಏವಂ ನಿಜ್ಜೀವೇ ನಾಮರೂಪಮತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸತೋ ಗಮನಾದಿಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧೀತಿ ಸಈಹಸ್ಸ ಸಬ್ಯಾಪಾರಸ್ಸ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸಚ್ಚತೋತಿ ಭೂತತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಞ್ಞಂ ಜೀವೇನ ಯನ್ತಮಿವ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪವತ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಞ್ಜೋ** ನಿಚ್ಚಾತುರತಾಯ **ತಿಣಕಟ್ಠಸದಿಸೋ** ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಂ** ನಾಮರೂಪಂ।

ಯಮಕನ್ತಿ ಯುಗಳಕಂ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಯಮಕಭಾವೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಭಾವೇನಾತಿ ಆಹ **"ಉಭೋ ಅಞ್ಞೋಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ। ತತೋ ಏವ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಮಿಂ ಉಭೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ರೂಪೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೇ ಅರೂಪಂ ಅನಿರುಜ್ಝನ್ತಂ, ಅರೂಪೇ ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೇ ರೂಪಂ ಅನಿರುಜ್ಝನ್ತಂ ಅತ್ಥಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಭಙ್ಗೋ **ಪಚ್ಚಯಾ** ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧೇನೇವ, ನಾಮರೂಪನಿರೋಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಾಪಿ ಉಭೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೭೭. **ದಣ್ಡಾಭಿಹತ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸನೇನ ದಣ್ಡಂ, ದಣ್ಡಾಭಿಘಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪುರಿಸವಾಯಾಮಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ, ಭೇರಿಯಾ ಪನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣತಾಯ। ತೇನೇವ ಹಿ "ಅಞ್ಞಾ ಭೇರೀ"ತಿ ಭೇರೀಯೇವ ಗಹಿತಾ, ನ ದಣ್ಡಾದಯೋ। ಅದಿಸ್ಸಮಾನರೂಪತಾಯ ಸದ್ದಂ ನಾಮಟ್ಠಾನಿಯಂ ಕತ್ವಾ **"ಏವಮೇವ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ಕರೋತಿ।

ನ ಚಕ್ಖುತೋ ಜಾಯರೇತಿ ನ ಚಕ್ಖಾಯತನತೋ ನಿಗ್ಗಚ್ಛನವಸೇನ ಜಾಯನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಚ ಪದೇಸವನ್ತೋ, ಯೇನ ತೇ ತತೋ ನಿಗ್ಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ। ತೇನೇವಾಹ "ಪುಞ್ಜೋ ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತೇ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦)। **ನ ರೂಪತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **"ನೋ ಚ ಉಭಿನ್ನಮನ್ತರಾ"**ತಿ ಇದಂ ಪನ ತೇಸಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮತ್ತಾ ಅಪ್ಪದೇಸತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕೇವಲಂ ಪನ ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೋ, ತದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಹೇತುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಭವನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಾ"**ತಿ, ಚಕ್ಖುರೂಪಾಲೋಕಮನಸಿಕಾರಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ತೇಹಿ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಕತತ್ತಾ ಸಙ್ಖತಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಾಕಟಂ ರೂಪಧಮ್ಮಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾಪಿ ಸದ್ದೋ ಪಹಟಾಯ ಭೇರಿಯಾ"**ತಿ ಆಹ। ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಾಕಟಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ದಸ್ಸನಂ। ಸೇಸಗಾಥಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ವತ್ಥುರೂಪಾತಿ ಹದಯವತ್ಥುತೋ। ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಬಹುಭೇದತ್ತಾ ಸಾಮಞ್ಞವೋಹಾರೇನ ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಙ್ಖತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೭೮. **ನಿತ್ತೇಜ**ನ್ತಿ ತೇಜಹೀನಂ ಆನುಭಾವರಹಿತಂ। ಯಥಾ ಪನ ತಂ ನಿತ್ತೇಜಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಖಾದತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಸದ್ದಹನುಸ್ಸಹನಾದೀಸು ನಾಮಂ "ನಿತ್ತೇಜ"ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ನಾಪಿ ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾರಣಾಬನ್ಧನಾದೀಸು। ತೇನೇವ ಹಿ "ರೂಪಂ ನಿತ್ತೇಜ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ **"ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಖಾದಿತುಕಾಮತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **"ಅಥ ಖೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನಾಪಿ ನಾಮರೂಪಾನಂ ನಿತ್ತೇಜತಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಹಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಸಮತ್ಥತಾವಿಭಾವನಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾ, ನಿರೀಹತಾ, ಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹತಾ ಚ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಂ ಸಮುದಿತಭಾವೇ ಸಮತ್ಥತಾ ಹೋತಿ? ಅಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಅಹೇತೂನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಮ್ಪಿ ಅಹೇತುಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದಟ್ಠುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಂ ಅನ್ಧಾನಂ ಸತಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಸಮುದಿತಂ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ

ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಇಮಸ್ಸ ಪನತ್ಥಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। **ಇಮಂ ಉಪಮಂ ಉದಾಹರನ್ತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಉಪಮಾಯಪಿ ಅಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧೇತಬ್ಬತೋ। ತೇನೇವಾಹ “ಉಪಮಂ ತೇ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಉಪಮಾಯಪಿಧೇಕಚ್ಚೇ ವಿಞ್ಞೂ ಪುರಿಸಾ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಜಾನನ್ತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೭)। **ತುಟ್ಟಹಟ್ಠೋತಿ** ಯದಿಪಾಹಂ ಚಕ್ಖುಕರಣೀಯಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋಮಿ, ಪಾದಕರಣೀಯಂ ಪನ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋಮಿ, ತ್ವಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಕರಣೀಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಸಹಿತಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಇಚ್ಛಿತದೇಸಸಮ್ಪತ್ತಿ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ತುಟ್ಠಹಟ್ಠೋ **ಜಚ್ಚನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ**ತಿಆದಿ ಉಪಮೋಪಮೇಯ್ಯಸಂಸನ್ದನಂ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತಲಾಭೋ ಪರಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ, ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಲಾಭಸ್ಸಾಪಿ ಪರಪಟಿಬದ್ಧಮೇವ ಅತ್ಥಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ನ ಸಕೇನ ತೇಜೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ತಾಸು ತಾಸು ಕಿರಿಯಾಸು ಪವತ್ತತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸಂ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವಾ ಪವತ್ತಿ ವಾ ನ ಚ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಜಚ್ಚನ್ಧಪೀಠಸಪ್ಪಿಉಪಮಾಯ ಸಾಧಿತಮತ್ಥಂ ನಿಗಮೇನ್ತೋ “ಅಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಅಹೇತೂನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಮ್ಪಿ ಅಹೇತುಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ”ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತಿ।

ಪರಧಮ್ಮವಸಾನುವತ್ತಿನೋತಿ ಪರೇಸಂ ಅತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಅನುವತ್ತನಸೀಲಾ। **ಅತ್ತದುಬ್ಬಲಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ದುಬ್ಬಲಾ ಅಸಮತ್ಥಾ। **ಪರಪಚ್ಚಯತೋ**ತಿ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಏತೇನ ಜನಕಪಚ್ಚಯಂ ವದತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ಜಾಯರೇ”**ತಿ। **ಪರಆರಮ್ಮಣತೋ**ತಿ ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। ಏತೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯಂ ವದತಿ। ಪಚ್ಚಯಗ್ಗಹಣಂ ವಾ ರೂಪಾಪೇಕ್ಖಂ, ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ ನಾಮಾಪೇಕ್ಖಂ। **“ಪರಧಮ್ಮೇಹೀ”**ತಿ ಇದಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸೇಸನಂ। ಪುರಿಮತ್ಥೇನ ಹಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಚ್ಛಿಮತ್ಥೇನ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। **ಪಭಾವಿತಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ।

ನಾವಾಯನ್ತಿಕೂಪಮಾಯಪಿ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಅವಸವತ್ತಿತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ಯಥಾಪೀ”**ತಿಆದಿನಾ ತಿಸ್ಸೋ ಗಾಥಾ ವುತ್ತಾ। **ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಯ। **ಯನ್ತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಮನುಸ್ಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ನೇತುಭೂತೇ ನಿಯಾಮಕಕಮ್ಮಕಾರಕಾದಿಮನುಸ್ಸೇ ಅಪಸ್ಸಾಯ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಅರಣಗ್ಗಹಣಲಙ್ಕಾರಸಣ್ಠಾಪನಉದಕುಸ್ಸಿಞ್ಚನಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ವಿನಾ ನಾವಾ ಇಚ್ಛಿತದೇಸಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ಉಭೋ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನುಸ್ಸಾ, ಮನುಸ್ಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ನಾನಾನಯೇಹೀ**ತಿ ಪಠಮಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ, ತೇಸಂ ಉಪಚಾರಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಚುದ್ದಸ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಮುಖಾನಿ, ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನೇ ವುತ್ತಾನಂ ತೇರಸನ್ನಂ ಧಾತುಪರಿಗ್ಗಹಮುಖಾನಂ ಧಾತಾಯತನಖನ್ಧಮಹಾಭೂತವಸೇನ, ಇಧ ವುತ್ತಾನಂ ಅವುತ್ತಾನಞ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಸೇನ ಸಮವೀಸತಿ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಮುಖಾನಿ, ತಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ “ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಸಮ್ಮುಖಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ತಿಗುಣಿತಾನಿ ಸಮಸಟ್ಠಿ, ಚುದ್ದಸ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಮುಖಾನಿ, ತಾನಿ ಚಾತಿ ಚತುಸತ್ತತಿಯಾ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹನಯೇಹಿ ಚೇವ ಸಮ್ಬಹುಲಸುತ್ತನ್ತರಥಗೇಹಮುಟ್ಠಿವೀಣಾಸೇನಾರುಕ್ಖದಾರುಯನ್ತನಳಕಲಾಪಿಭೇರಿಜಚ್ಚನ್ಧಪಙ್ಗುಳನಾವಾಮನುಸ್ಸೂಪಮಾಹಿ ಚ ನಾಮರೂಪಪಮತ್ತತಾವವತ್ಥಾಪನನಯೇಹಿ ಚ। **ಸತ್ತಸಞ್ಞಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ**ತಿ ಅನಾದಿಕಾಲಭಾವಿತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಅತ್ತಗಾಹಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ। **ನಾಮರೂಪಾನಂ ಯಾಥಾವದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ “ಇದಂ ನಾಮಂ, ಏತ್ತಕಂ ನಾಮಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ। ಇದಂ ರೂಪಂ, ಏತ್ತಕಂ ರೂಪಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ”ತಿ ಚ ತೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣಮುಖೇನ ಧಮ್ಮಮತ್ತಭಾವದಸ್ಸನಂ। ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನತೋ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಏತಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಯಾಥಾವದಸ್ಸನಸ್ಸೇವ।

ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೯. ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೮. ಅನನ್ತರನಿದ್ದಿಟ್ಠಾಯ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ **"ಏತಸ್ಸೇವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ತದಞ್ಞತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ತದಞ್ಞಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತು ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪನ ಲಕ್ಖಣತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಾಮರೂಪಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। **ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನಾ**ತಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕರಣವಚನಂ। ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಹೇತು ಹಿಸ್ಸ ಅದ್ಧತ್ತಯಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ ಹೋತೀತಿ, ಕರಣೇ ವಾ ಏತಂ ಕರಣವಚನಂ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಸಾಧಕತಮಭಾವತೋ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಕಿರಿಯಾಯ। ಯದಾ ಹಿಸ್ಸ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ ನಿಜ್ಜಟೋ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬೋ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತದಾನೇನ ಕಙ್ಖಾ ವಿತರೀಯತೀತಿ। **ವಿತರಿತ್ವಾ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪನ ಞಾಣಂ ತಥಾಧಿಗತಂ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಝಾನಂ ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಠಿತಂ ಞಾಣ"**ನ್ತಿ।

ತನ್ತಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಂ। ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಕಾಮೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಾಥಾವತೋ ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮರೂಪಂ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಯೋಗತೋ ರೋಗೋ ವಿಯ। ಪಚ್ಚಯಾ ಚಸ್ಸ ರೋಗಸಮುಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ನಾಮ...ಪೇ॰... ಪರಿಯೇಸತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖನಿಮುಗ್ಗಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ತತೋ ವಿಮೋಚೇತುಕಾಮತಾವಸೇನ ಅನುಕಮ್ಪಿತಬ್ಬತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಮೇವ ಠಿತೇ ಯದೇಕೇ ವದನ್ತಿ "ಅನುಕಮ್ಪೇತಬ್ಬಕುಮಾರಕದಸ್ಸನೇನ ತಸ್ಸ ಮಾತಾಪಿತುಆವಜ್ಜನಂ ಇಧ ಅನುದಾಹರಣಂ ನಿರೋಧೇತಬ್ಬತಾಯ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅನುಕಮ್ಪಿತಬ್ಬತಾಭಾವತೋ"ತಿ, ತದಪಾಹತಂ ಹೋತಿ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚೇತಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲಸನ್ತಾನೇ ಸತ್ಥು ಮಹಾಕರುಣಾಪವತ್ತಿ ಏವ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಮನ್ದಬುದ್ಧಿತಾಯ **ಮನ್ದಂ**। ವುದ್ಧತರೋಪಿ ಕೋಚಿ ಮನ್ದಬುದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ತತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ **"ಕುಮಾರ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಠಮವಯೇ ವತ್ತಮಾನೋ "ಕುಮಾರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ **"ದಹರ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಯೋ ಆಧಾವಿತ್ವಾ ಪರಿಧಾವಿತ್ವಾ ವಿಚಾರಣಕೋ ತರುಣದಾರಕೋ, ಸೋಪಿ "ದಹರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತತೋ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **"ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಕ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಚತೂಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಕರುಣಾಯಿತಬ್ಬತಂಯೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಕರೋತಿ।

ಯಥಾ ಪನಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪರಿಯೇಸನಾಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಬ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ಅತ್ಥೋ ಸಾಧಿತೋ ಸಮ್ಮದೇವ ಸಾಧಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅಹೇತುಕಭಾವಂ ತಾವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ **"ನ ತಾವಿದಂ ನಾಮರೂಪಂ ಅಹೇತುಕ"**ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ಹೇತುಮನ್ತರೇನ ಸತಿ ಸಮ್ಭವೇ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಅಭಾವೋ ಸಮಾನೋತಿ ಸಬ್ಬಸಮಾನತಾ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸೋತಪದೇಸಾದೀಸು, ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಹೇತುಅಭಾವೋತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪರಿಭೇದತೋ ಉದ್ಧಞ್ಚ ಹೇತುಅಭಾವೋತಿ ಸಬ್ಬದಾ ಚ ಅನ್ಧಾದೀನಂ ಅರೂಪೀನಂ, ಅಸಞ್ಞೀನಞ್ಚ ಹೇತುಅಭಾವೋತಿ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಹೇತುಅಭಾವಾ ವಿಸೇಸತೋ ತಞ್ಚ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಏಕಸದಿಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ"**ತಿ। ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಯದಿದಂ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಹೀ"ತಿ। ಯತ್ತಕಾ ಲೋಕೇ ವಿಸೇಸಾ, ತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಸಬ್ಬಕಾಲಞ್ಚ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಕತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಭಾವೇ ವಿಸಿಟ್ಠತಾಯ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವಾತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕಸದಿಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ, ಸಬ್ಬದಾ ಏಕಸದಿಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಸದಿಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಅಹೇತುಭಾವೇ

ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ವಿಸಮಹೇತುವಾದೀ ವದೇಯ್ಯ "ನ ಇದಂ ಅಹೇತುಕಂ ಕಿಞ್ಚರಹಿ ಸಹೇತುಕಂ, ಕೇನ ಪನ ಹೇತುನಾ ಸಹೇತುಕನ್ತಿ? ಇಸ್ಸರಾದಿನಾ"ತಿ।

ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಪಕತಿಪುರಿಸಪಜಾಪತಿಕಾಲಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಆಹ "**ನ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕ**"ನ್ತಿಆದಿ। ನ ನಾಮರೂಪಂ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕಂ ನಾಮರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಇಸ್ಸರಪಕತಿಆದಿನಮೇವ ಅಭಾವತೋ। ಯದಿ ಪನ ಅಸತೋ ಇಸ್ಸರಾದಿತೋ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಸಾ ಏವ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಸದಿಸತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕಂ, ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಂ, ಹುತ್ವಾ ಚ ವಿನಸ್ಸನ್ತಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಇಸ್ಸರಾದೀಹಿಪಿ ತಾದಿಸೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಚ ತದಪಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಸಙ್ಖತಮೇವಾತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಅಥ ತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಹೇತುಕತಾ ತಸ್ಸ ಆಪನ್ನಾ। ತೇನಾಹ "**ಅಹೇತುಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ**"ತಿ।

ಅಪಿಚ ನ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕಂ ನಾಮರೂಪಂ। ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? ಕಮೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಏವಂ ನಿಚ್ಚಂ ಇಸ್ಸರಾದಿಸಞ್ಞಿತಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಕಾರಣಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ, ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ಯತ್ತಕೇಹಿ ತತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಾರಣಸ್ಸ ಸನ್ನಿಹಿತಭಾವತೋ। ಯದಿ ಪನ ತಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇಯ್ಯುಂ, ತಾಸಞ್ಚ ಇಚ್ಛಾನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಕೋ ವಿಬನ್ಧೋ। ಅಥ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣಾದಿಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಚೇ? ತದೇವ ಹೇತು ಕಾರಣಂ, ಕಿಮಞ್ಞೇನ ಅದಿಟ್ಠಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಪಯೋಜನಂ? ದಿಟ್ಠಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ತದಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಧಾನೇಪಿ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ರೂಪಾಲೋಕಮನಸಿಕಾರಸನ್ನಿಧಾನೇಪಿ ಚಕ್ಖುನೋ ಅಭಾವೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಂ, ಭಾವೇ ಚ ಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ಚಕ್ಖುನೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಯ್ವಾಯಂ ಯಮಕಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾನಂ ಜನಕಜನನೀಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಾದಿಬಾಹಿರಪಚ್ಚಯಸಮಭಾವೇಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಹೀನಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಚ ಸಸನ್ತಾನೇ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಹೇತುಕೋತಿ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮತ್ಥತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಏವಮಿಸ್ಸರಾದಿಕಸ್ಸ। ಕಾರಣಸ್ಸ ಹಿ ಭಾವಾಭಾವೇ ಫಲಸ್ಸ ಭಾವಾಭಾವೇಹಿ ಕಾರಣಸ್ಸ ಸಮತ್ಥತಾ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ನ ಚ ಸನ್ನಿಹಿತೇ ತದಕಾರಣಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಇಸ್ಸರಾದಿವೇಕಲ್ಲೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ದಿಟ್ಠಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಕಾರಣಮಿಸ್ಸರೋ।

ಅಥಾಪಿ ಸಗ್ಗೋ ಏವಂ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕೋ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಸೋಪಿ ಸಗ್ಗಪ್ಪಕಾರೋ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಸನ್ನಿಹಿತಕಾರಣಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿ ಯುತ್ತಾ। ನಿಚ್ಚೇ ಚ ಸತಿ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖಕಾರಣೇ ಸಗ್ಗಸ್ಸ ಆದಿಯೇವ ನ ಯುತ್ತೋ, ಯಾವ ಇಸ್ಸರಾದಿಕಂ ಕಾರಣಂ, ತಾವ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯ "ಅಞ್ಞೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ, ಇಸ್ಸರಾದಿಕಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ಯದೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಯದಿ ಪರೋ ವದೇಯ್ಯ "ಇಧ ಬುದ್ಧಿಪುಬ್ಬೋ ಭಾವಾನಂ ರಚನಾವಿಸೇಸೋ ದಿಟ್ಠೋ, ಯಥಾ ತಂ ಘಟಗೇಹಾದೀನಂ। ಅತ್ಥಿ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಂ ಸರೀರಪದುಮಾದೀನಂ ರಚನಾವಿಸೇಸೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇನಾಪಿ ಬುದ್ಧಿಪುಬ್ಬೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಸ ಚ ಸೋ ಬುದ್ಧಿಪುಬ್ಬೋ, ಸೋ ಇಸ್ಸರಾದಿಕೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇನ ನಾಮರೂಪಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಕಾರಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ। ತಯಿದಂ ಅಸಿದ್ಧಂ, ರಚಿತಾ ಸರೀರಪದುಮಾದಯೋತಿ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ। ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಸನ್ನಿವೇಸವಸೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಪಟ್ಠಪನಂ "ರಚನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನೇಕನ್ತಿಕೋ ಚಾಯಂ ಅಬುದ್ಧಿಪುಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ದಿಟ್ಠೋ ಹಿ ನ್ಹಾರುಆದೀನಂ ಅಗ್ಗಿಸಂಯೋಗೇನ ರಚನಾವಿಸೇಸೋ, ತಥಾ ವಿಸುಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಪುಬ್ಬಚಮ್ಮಾದೀನಂ। ಯದಿ ಪನಾಯಮಿಸ್ಸರಾದಿಕೋ ಗವಸ್ಸಜಗದ್ರಭಾದೀನಂ ಕರೀಸಾವತ್ತೇ ಪಟಿಮಹುತಂ ರಚೇಯ್ಯ, ಉಮ್ಮತ್ತೋ ವಿಯ ವಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸಿಯಾ। ಕಿಞ್ಚಾಯಂ ಲೋಕಂ ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ ಅತ್ತತ್ಥಂ ವಾ ಸಜ್ಜೇಯ್ಯ ಲೋಕತ್ಥಂ ವಾ।

ತತ್ಥ ಚ ಯದಿ ಪುರಿಮೋ ಮಕ್ಖೋ ಕತಕಿಚ್ಚೋ ನ ಸಿಯಾ ಲೋಕೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ। ಅಥ ದುತಿಯೋ, ಕಸ್ಮಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಹಿತದುಕ್ಖಾವಹಂ ಪಾಪಂ ನಿರಯಾದಿಂ, ಜರಾಮರಣಾದಿಞ್ಚ ಸಜತಿ? ಅಥ ತದುಭಯಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೀಳತ್ಥಂ ಸಜತಿ। ಕೀಳಾ ಚ ನಾಮ ರತಿಅತ್ಥಾ ಹೋತಿ। ವಿನಾ ಕೀಳಾಯ ರತಿಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಂ ರತಿಅತ್ಥಞ್ಚ ಕೀಳಮಾರಭನ್ತೋ ರತಿಯಂ ಇಸ್ಸರೋ ಅನಿಸ್ಸರೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಪಯೋಜನನಿರಪೇಕ್ಖೋ, ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಸಜೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ಚಾಯಂ ಸಜನಸಮತ್ಥತಾ ಅಹೇತುಕಾ ವಾ ಸಿಯಾ ಸಹೇತುಕಾ ವಾ। ಅಹೇತುಕಾ ಚೇ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಿಯಾ ಸಹೇತುಕಾ ವಾ। ಅಹೇತುಕಾ ಚೇ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಸಹೇತುಕಾ, ಸೋ ಚಸ್ಸ ಹೇತು ಪರತೋ ವಾ ಸಮ್ಭೂತೋ ಸಿಯಾ ಅತ್ತತೋ ವಾ। ತತ್ಥ ಪರತೋ ಚೇ ಸಮ್ಭೂತೋ, ಯದಸ್ಸ ಸೋ ಲದ್ಧೋ, ತಸ್ಸಾಯಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಕರಸದಿಸೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಅತ್ತತೋ ತದುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಯಂ ಕೀದಿಸೋ ಲೋಕೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಆಲುನವಿಸಿಣಂ ಆಕುಲಬ್ಯಾಕುಲಂ ಗೋಯೂಥೇನ ಗತಮಗ್ಗಸದಿಸಫೇಣಪಿಣ್ಡಸಮಂ ಅವಿಮದ್ದಕ್ಖಮಂ ಅಸಾರಂ। ತಿಟ್ಠತು ಪಸಙ್ಗೋ, ಯಥಾಧಿಕತಮೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ನ ಅಹೇತುಕಂ, ನಾಪಿ ಇಸ್ಸರಾದಿವಿಸಮಹೇತುಕಂ, ತಸ್ಮಾ। **ತೇ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ।

೬೭೯. ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ, ಸುಪಾಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸುಕರೋತಿ **"ಇಮಸ್ಸ ತಾವ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಂ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹವಿಧಿಂ ಆರಭತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುವಾದನಿವತ್ತಿಯಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಿದಾವಿರಾಗಾವಹಭಾವೇನ ತತ್ಥ ಅಭಿರತಿನಿವತ್ತಿಯಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ತಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸುಚಿಭಾವಪಟಿಸೇಧನಮುಖೇನ ಅಸುಚಿಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಅಯಂ ಕಾಯೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಲಾದೀನಿ ಅಸುಚಿಟ್ಠಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿಪಿ ಸಯಂ ಸುಚಿಸಮ್ಮತಾನೇವಾತಿ ತಂದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗ್ಗಹಣಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ಯಥಾ ಸಙ್ಕಾರಧಾನಸ್ಮಿಂ, ಉಜ್ಝಿತಸ್ಮಿಂ ಮಹಾಪಥೇ।
ಪದುಮಂ ತತ್ಥ ಜಾಯೇಥ, ಸುಚಿಗನ್ಧಂ ಮನೋರಮ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೫೮)।

"ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ"ತಿ ಇದಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನಸಾಮಞ್ಞತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಮತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಆಹಾರಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯತಾವಚನಂ, ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಪಚ್ಛತೋ ಕರಣಾದಿವಚನಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧಜೇಗುಚ್ಛಪಟಿಕ್ಕೂಲತಾವಚನಞ್ಚ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ। ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ ಯದೇಕಚ್ಚೇಹಿ ಪಿಟ್ಠಿತೋ, ಪುರತೋ ಚ ಕರಣಂ ಕಿಂ ಸಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಪಾಹತಂ ಹೋತಿ। **"ನಿಬ್ಬತ್ತಕತ್ತಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣತಾಯ **ಹೇತೂ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಪಥವೀಸಲಿಲಪಾರಿಸಿಆದಯೋ ವಿಯ ಆಹಾರೋ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣತಾಯ **ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಹೇತು ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭವೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನದೋಸಪಟಿಚ್ಛಾದನಪತ್ಥನಾ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರಭವಾನಂ ಹೇತುಭೂತಾ ಜನಕಸಹಾಯತಾಯ ಭವನಿಕನ್ತಿ ತಂಸಹಜಾತಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಿಕಾ, ಅಪಸ್ಸಯಭೂತಾ ಚಾತಿ **"ಮಾತಾ ವಿಯ ದಾರಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಪಿತು ಜನಿತಸುಕ್ಕೇ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಪಿತಾ ಜನಕೋ, ಏವಂ **ಕಮ್ಮಂ** ಸತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕತ್ತಾ **ಜನಕಂ** ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ **ಧಾತಿ** ಜಾತಸ್ಸ ದಾರಕಸ್ಸ ಪೋಸನವಸೇನ ಸನ್ಧಾರಿಕಾ, ಏವಂ **ಆಹಾರೋ** ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸಾತಿ **ಸನ್ಧಾರಕೋ** ವುತ್ತೋ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ನಾಮಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಕಾರನ್ತರೇನ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಂ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಚಕ್ಖುಞ್ಚಾ**ತಿ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ತೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾದಿಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಚ್ಚಯಜಾತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ರೂಪೇ ಚಾ**ತಿ ಪನ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಯಥಾ ಬಹುಲಂ ಬಾಹಿರರೂಪಂ

ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಏವಂ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಬಾಹಿರಂ ಪಚ್ಚಯಜಾತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಲದ್ಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ, ರೂಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅನನ್ತರಾದಿಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವಚನಭೇದೇ ಪನ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಹಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ''ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ''ತಿಆದಿಪಾಠಸ್ಸ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪; ೩.೪೨೧, ೪೨೫-೪೨೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೩-೪೫; ಕಥಾ॰ ೪೬೫, ೪೬೭) ವಿಯ ''ಸೋತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ''ತಿಆದಿಪಾಠಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಏವಂ ಸಮ್ಮಸನುಪಗಂ ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಂ ಸಹಪಚ್ಚಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **''ನಾಮಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಂ ಕರೋತೀ''**ತಿ।

ಪವತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾತಿ ಏತರಹಿ ಪವತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ನ ಕೇವಲಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಮತ್ತಮೇವ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಂ, ಅಥ ಖೋ ಯಾದಿಸೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏತರಹಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಾದಿಸೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹೇವ ಅತೀತೇಪಿ ಪವತ್ತಿತ್ಥಾತಿ ಪಚ್ಚಯಸದಿಸತಾಪಿ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೮೦. **ಪುಬ್ಬನ್ತನ್ತಿ** ಅತೀತಂ ಖನ್ಧಪ್ಪಬನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸಂ। **ಆರಬ್ಭಾತಿ** ಉದ್ದಿಸ್ಸ। **ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿನ್ತಿ** ಸಸ್ಸತಾಕಾರಂ, ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಆಕಾರಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತೀತೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿನ್ತಿ** ಜಾತಿಲಿಙ್ಗೂಪಪತ್ತಿಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ''ಖತ್ತಿಯೋ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೀಸು ಗಹಟ್ಠಾದೀಸು ದೇವಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರೋ ನು ಖೋ''ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। **ಕಥಂ ನು ಖೋತಿ** ಸಣ್ಠಾನಾಕಾರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ''ದೀಘೋ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ರಸ್ಸಓದಾತಕಾಳಪಮಾಣಿಕಅಪ್ಪಮಾಣಿಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞತರೋ''ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ''ಕೇನ ನು ಖೋ ಪಕಾರೇನ ಅಹೋಸಿ''ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಕಾರತೋ ಕಙ್ಖತೀತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। **ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಅಹೋಸಿನ್ತಿ** ಜಾತಿಆದಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ''ಖತ್ತಿಯೋ ಹುತ್ವಾ ನು ಖೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಹೋಸಿಂ…ಪೇ॰… ದೇವೋ ಹುತ್ವಾ ನು ಖೋ ಮನುಸ್ಸೋ ಅಹೋಸಿ''ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಕಙ್ಖತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಚ **ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಕಾಲಾಧಿವಚನಂ। **ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋತಿ** ಸಸ್ಸತಾಕಾರಂ, ಉಚ್ಛೇದಾಕಾರಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನಾಗತೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಏತರಹಿ ವಾ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ** ಇದಾನಿ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮಾದಿಂ ಕತ್ವಾ ಚುತಿಪರಿಯನ್ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವತ್ತಮಾನಕಾಲಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಥಂಕಥೀ ಹೋತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧೇಸು ವಿಚಿಕಿಚ್ಛೋ ಹೋತಿ। **ಅಹಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ। ಅಯುತ್ತಂ ಪನೇತನ್ತಿ। ಯುತ್ತಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಕಾ ಏತ್ಥ ಚಿನ್ತಾ। ಉಮ್ಮತ್ತಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋ। **ನೋ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ನತ್ಥಿಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** ಖತ್ತಿಯೋವ ಸಮಾನೋ ಅತ್ತನೋ ಖತ್ತಿಯಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। **ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀನ್ತಿ** ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಕೇವಲಞ್ಹೇತ್ಥ ''ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಜೀವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ''ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ದೀಘಾದಿಭಾವಂ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ''ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀ''ನ್ತಿ ಕಙ್ಖತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಕುತೋ ಆಗತೋ, ಸೋ ಕುಹಿಂ ಗಾಮೀ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಆಗತಿಗತಿಟ್ಠಾನಂ ಕಙ್ಖತಿ। **ಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಹೀಯತೀತಿ** ಸಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸೋಳಸವಿಧಾಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಹೀಯತಿ।

೬೮೧. ಕುಸಲಾದಿಭೇದತೋ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಸ್ಸಾಪಿ ನಾಮಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ, ತತೋ ಪವತ್ತಿತೋ ಮನಸಿಕಾರಾದಿಕೋ ಕುಸಲಾದಿಭೇದತೋ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಸ್ಸಾಪಿ ನಾಮಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಕುಸಲಾದಿಭೇದತೋತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದತೋ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿಅಞ್ಞತರಭೇದವಸೇನ **ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಸ್ಸಾಪಿ**। ಯಂ ಏಕನ್ತತೋ ಛದ್ವಾರಿಕಂ, ತಮ್ಪಿ ಛದ್ವಾರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಂ ಯಥಾ ಛಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇನಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ **''ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಸ್ಸಾಪೀ''**ತಿ। **ತತೋತಿ** ಚಕ್ಖುರೂಪಾದಿತೋ। **ಮನಸಿಕಾರಾದಿಕೋತಿ** ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಕೋ , ಕಮ್ಮಭವಙ್ಗಾದಿಕೋ ಚ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ದ್ವಾರಛಕ್ಕಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ನಾಮಸ್ಸೇವ ಸಾಧಾರಣೋ, ಅಸಾಧಾರಣೋ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಪನ

ಅವಿಸೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕನಾಮಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕನಾಮಸ್ಸ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ ಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಚ ನಾಮಸ್ಸ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ ತದಞ್ಞನಾಮರೂಪಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಥಾ ಸಭಾಗೋ, ಉತುಸಭಾಗೋ ಚ ಆಹಾರೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ತದಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಸಾಧಾರಣೋತಿ ರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಸಾಧಾರಣೋ, ಅಸಾಧಾರಣೋ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಯಥಾರಹಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ನಾಮ ಅನಧಿಗತಾರಹತ್ತೇನ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ತದಪೇಕ್ಖಾಯ **"ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾದಿಕೋ ಕುಸಲಸ್ಸೇವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ, ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ವಿಪರೀತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ವಚನತೋ ಯಥಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿವಿಪರೀತೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಥಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಕುಸಲಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ಅಕುಸಲಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ವಾ, ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಮೇತಂ। **ಕಮ್ಮಾದಿಕೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ವಿಯ ಗತಿಕಾಲಾದಯೋಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಭವಙ್ಗಾದಿಕೋತಿ** ಭವಙ್ಗಸನ್ತೀರಣಪರಿತ್ತಕಿರಿಯಾರಹತ್ತಾದಿಕೋ। ತತ್ಥ **ಭವಙ್ಗಂ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾನಂ, **ಸನ್ತೀರಣಂ** ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ, **ಪರಿತ್ತಕಿರಿಯಾ** ಯಥಾರಹಂ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಕಿರಿಯಾನಂ, **ಅರಹತ್ತಂ** ಆವಜ್ಜನವಜ್ಜಾನಂ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಚೇತನಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಸಾ ಚ ಖೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೭)। ನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧)। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಕಮ್ಮಾದೀಸು ರೂಪಜನಕಪಚ್ಚಯೇಸು। ಅತೀತತೋ ಏವ ಕಮ್ಮತೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ವತ್ತಮಾನತೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಕಮ್ಮಂ ಅತೀತಮೇವ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತೋ ಕಮ್ಮತೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಏವ ಫಲೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ತಂ ದಿಟ್ಠಮಿಚ್ಛಿತಂ ವಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕೇ ಕುದಾಚನಂ ಕರಿಯಮಾನಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ಫಲಂ ದೇನ್ತಂ ದಿಟ್ಠಂ, ತಥಾರೂಪೋ ವಾ ಆಗಮೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ನನು ಚ ಇದಮಪಿ ನ ದಿಟ್ಠಂ, ಯಂ ವಿನಟ್ಠತೋ ಹೇತುತೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ, ಮತೋ ವಾ ಕುಕ್ಕುಟೋ ವಸ್ಸನ್ತೋತಿ? ಸಚ್ಚಮದಿಟ್ಠಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಬನ್ಧವಿಚ್ಛೇದೇ, ಇದಂ ಪನ ಅರೂಪಂ ಪಬನ್ಧೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಉಪಮಾ ನ ಸಂಸನ್ದತಿ। ಕಮ್ಮತೋ ಹಿ ಅತೀತತೋ ಏವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ, ಉಪಚಿತತ್ತಾ ಚ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧)। ಯಸ್ಮಾ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭತೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಏವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬಲವತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ರೂಪಂ ಜನೇತೀತಿ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"**ನ್ತಿ। ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಬಲವತಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭತೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಉತುಆಹಾರಾ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ, ಬಾಹಿರಂ ಉತುಂ, ಆಹಾರಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಉತುಆಹಾರಾ ರೂಪಂ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವನ್ತಿ "ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣವಸೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ।

೭೮೨. ಸಙ್ಖಾರಾನನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾನಂ। **ಭಙ್ಗ**ನ್ತಿ ಮರಣಂ। **ಜರಾಮರಣಂ ನಾಮ ಜಾತಿಯಾ ಸತೀ**ತಿಆದಿ ಫಲದಸ್ಸನಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾ ಹೇತುದಸ್ಸನಕ್ಕಮೇನ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸುಕರೋತಿ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ಥ **ಭವೇ ಸತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಭವೇ ಸತಿ।

೭೮೩. **ಪುಬ್ಬೇ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಅನುಲೋಮಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಸೇನಾ**ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಲೋಮನಯೇನ ಆದಿಪಾಪನವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಅನುಲೋಮಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಸೇನ। "ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ನತ್ಥಿ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪) ಹಿ ಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇ "ಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಯಸ್ಸ ಅಭಾವೋ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ, ಅನ್ವಯತೋ ಚ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸುಕರೋತಿ।

೭೮೪. **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಮೋಹೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಕಮ್ಮಸಹಾಯತ್ತಾ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಕಮ್ಮವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟವಸೇನಾ"**ತಿ।

೭೮೫. ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ತಭಾವೋ, ತತ್ಥ ವೇದಿತಬ್ಬಫಲಂ ಕಮ್ಮಂ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ।** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವತೋ ಅನನ್ತರಂ ವೇದಿತಬ್ಬಫಲಂ ಕಮ್ಮಂ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ। ಅಪರಾಪರಿಯಾಯೇ**ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನನ್ತರಾನಾಗತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಯೇ ಅತ್ತಭಾವಪರಿವತ್ತೇ। **ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಅಹೋಸಿ ಏವ ಕಮ್ಮಂ, ನ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಹೋಸಿ, "ಅತ್ಥಿ, ಭವಿಸ್ಸತಿ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಕಮ್ಮಂ। ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅನಭಿಭೂತತಾಯ, ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧವಿಸೇಸತಾಯ ಚ ಬಲವಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಾತಿಸಯಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಫಲದಾಯಿನೀ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾ** ನಾಮ। ಸಾ ಹಿ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ಬಲವತಿ ಜವನಸನ್ತಾನೇ ಗುಣವಿಸೇಸಯುತ್ತೇಸು ಉಪಕಾರಾಪಕಾರವಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ಆಸೇವನಾಲಾಭೇನ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕತಾಯ ಚ ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ ಇತರದ್ವಯಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಸನ್ತಾನುಪರಮಾಪೇಕ್ಖಂ, ಓಕಾಸಲಾಭಾಪೇಕ್ಖಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಧೇವ ಪುಪ್ಫಮತ್ತಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಮತ್ತಂ ಫಲಂ ದೇತಿ। **ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ನಾಮ ಉಪಧಿಪಯೋಗಾದಿಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮವಾಯೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ತದಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ। **ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ**ತಿ ದಾನಾದಿಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ। ಕಾ ಪನ ಸಾತಿ ಆಹ **"ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ"**ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಲದ್ಧವಿಸೇಸಾ, ಪುರಿಮಜವನಚೇತನಾಹಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾ ಚ ಸಮಾನಾ ಅನನ್ತರತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕದಾಯಿನೀ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ। **"ಸತಿ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸತಿ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠತಿ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ದೀಪೇತಿ।

೭೮೬. **ಯಂ ಗರುಕ**ನ್ತಿ ಯಂ ಅಕುಸಲಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಕುಸಲಂ ಮಹಾನುಭಾವಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಯಂ ಬಹುಲ**ನ್ತಿ ಯಂ ಬಹುಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಕತಂ ಸಮಾಸೇವಿತಂ। **ಮರಣಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತ**ನ್ತಿ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಭಾವೇನ ಮರಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಂ। ಆಸನ್ನಕಾಲೇ ಕತೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **"ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ "ಯಂ ಬಹುಲ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಕಮ್ಮತೋ ವಿಸೇಸೇತಿ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ನಿವತ್ತೇತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಾನುಜಾನನತೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕವಸೇನ ಹಿ ಗರುಕಾದಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಂ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಗರುಕಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಗರುಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಗರುಕೇ ಅಸತಿ ಬಹುಲೀಕತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಆಸನ್ನಂ, ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅಸತಿ "ಕಟತ್ತಾ ವಾ ಪನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಪುರಿಮಜಾತೀಸು ಕತಕಮ್ಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಬಹುಲಾಸನ್ನಪುಬ್ಬಕತೇಸು ಚ ಬಲಾಬಲಂ ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಪಾಪತೋ ಪಾಪನ್ತರಂ, ಕಲ್ಯಾಣಞ್ಚ, ಕಲ್ಯಾಣತೋ ಚ ಕಲ್ಯಾಣನ್ತರಂ, ಪಾಪಞ್ಚ, ಬಹುಲೀಕತತೋ ಚ ಮಹತೋ ಚ ಪುಬ್ಬಕತಾದಿ, ಅಪ್ಪಞ್ಚ। ಬಹುಲಾನುಸ್ಸರಣೇನ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿಜನನತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪರಿಪುಣ್ಣತಾಯ ಆರದ್ಧವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಸೇಸಸ್ಸ ವಾ ಅಪರಾಪರಿಯಾಯೇ ವೇದನೀಯಸ್ಸ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತಾಯ ಸನ್ತತಿಯಾ ಪರಿಣಾಮವಿಸೇಸತೋತಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಆಹಿತಬಲಂ ಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। **ಮಹಾನಾರದಕಸ್ಸಪಜಾತಕೇ** ವಿದೇಹರಞ್ಞೋ ಸೇನಾಪತಿ ಅಲಾತೋ, ಬೀಜಕೋ ದಾಸೋ, ರಾಜಕಞ್ಞಾ ರುಚಾ ಚ ಏತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ –

“ತತ್ರಾನನ್ದ , ಯ್ವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ , ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ, ತೇನ ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ಸೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಉಪಪಜ್ಜ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ।

“ತತ್ರಾನನ್ದ, ಯ್ವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ, ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ, ತೇನ ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ಸೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಉಪಪಜ್ಜ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ।

“ತತ್ರಾನನ್ದ, ಯ್ವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ, ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ, ತೇನ ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಸುಗತಿಂ ಸಗ್ಗಂ ಲೋಕಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ಸೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಉಪಪಜ್ಜ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ।

“ತತ್ರಾನನ್ದ, ಯ್ವಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ…ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾಸ್ಸ ತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ, ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾ, ತೇನ ಸೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ಪರಂ ಮರಣಾ ಅಪಾಯಂ …ಪೇ॰… ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ಖೋ ಸೋ ಇಧ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಉಪಪಜ್ಜ ವಾ ಅಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೩)।

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಯಂ ತಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಕಮ್ಮವಿಭಙ್ಗಞಾಣಂ, ತಸ್ಸೇವಾಯಂ ವಿಸಯೋ, ಯದಿದಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತೇನ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಪಾಕತಾ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ।

೭೮೭. ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಾದಿವಸೇನ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಜನಕಂ। ತೇನಾಹ “**ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತೇಪಿ ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೇ ಜನೇತೀ**”ತಿ। ಸುಖದುಕ್ಖಸನ್ತಾನಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪಪ್ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ವಾ ಚಿರತರಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ। ತೇನಾಹ “**ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತೇತೀ**”ತಿ। ಉಪಪೀಳಕಂ ಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಬನ್ಧೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಸಣಿಕಂ ಸಣಿಕಂ ತಂ ಹಾಪೇತಿ। ತೇನಾಹ “**ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪೀಳೇತಿ ಬಾಧತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತೀ**”ತಿ। **ಘಾತೇತ್ವಾತಿ** ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನಂ ನಾಮ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪಟಿಬಾಹನಮೇವಾತಿ ಆಹ “**ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ**”ತಿ। ತಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ “**ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತೀ**”ತಿ। ವಿಪಚ್ಚನಾಯ ಕತೋಕಾಸಂ

ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಕ್ಕಮೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಏವಂ ಪನ ಕಮ್ಮೇನ ಕತೇ ಓಕಾಸೇ ತಂ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೀ"**ತಿ। **ಉಪಪೀಳಕಂ** ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ನ ಸಯಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। **ಉಪಘಾತಕಂ** ಪನ ದುಬ್ಬಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಬವ್ಹಾಬಾಧತಾದಿಪಚ್ಚಯೂಪನಿಪಾತೇನ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಬಾಧಕಂ **ಉಪಪೀಳಕಂ,** ತಥಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಉಪಚ್ಛೇದಕಂ **ಉಪಘಾತಕಂ।** ಕಮ್ಮಂ ಉಪಘಾತೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಕರಣೇನ ವಿಪಚ್ಚನೇ ಸತಿ ಜನಕಮೇವ ಸಿಯಾ, ಜನಕಾದಿಭಾವೋ ನಾಮ ವಿಪಾಕಂ ಪತಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ನ ಕಮ್ಮಂ ಪತೀತಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಉಪಘಾತಕತಾ ಯುತ್ತಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ, ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬಂ।

ಕಮ್ಮನ್ತರನ್ತಿ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೋ ಕಮ್ಮಾನಂ ಬಲಾಬಲಭೇದೋ। **ವಿಪಾಕನ್ತರ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕವಿಸೇಸೋ, ತಸ್ಸ ಹೀನಪಣೀತತಾದಿಭೇದೋ। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಯಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತೇ ಚ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ **ಹೋತಿ,** ತಂ **ಜನಕಂ।** ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕತೇ ಅಞ್ಞೇನ ಜನಿತಸ್ಸ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ವಿಬಾಧಕವಿಚ್ಛೇದಕಪಚ್ಚಯಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಉಪಬ್ರೂಹನಪಚ್ಚಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಜನಕಾನುಭಾವಾನುರೂಪಂ ಪರಿಪೋಸಚಿರತರಪ್ಪಬನ್ಧಾ **ಹೋನ್ತಿ,** ತಂ **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ।** ಜನಕೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಕುಸಲಫಲಂ ವಾ ಅಕುಸಲಫಲಂ ವಾ ಯೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಭೂತೇನ ರೋಗಧಾತುಸಮತಾದಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಬಾಧೀಯತಿ, ತಂ **ಉಪಪೀಳಕಂ ।** ಯೇನ ಪನ ಕಮ್ಮುನಾ ಜನಕಸಾಮತ್ಥಿಯವಸೇನ ಚಿರತರಪ್ಪಬನ್ಧಾರಹಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಚ್ಛೇದಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಹಞ್ಞತಿ ವಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ತಂ **ಉಪಘಾತಕಂ।** ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ದುತಿಯಸ್ಸ ಕುಸಲಭಾವಂ ಇತ್ಥನ್ನಾಮಗತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಾಬಾಧದೀಘಾಯುಕತಾಸಂವತ್ತನವಸೇನ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಕುಸಲಭಾವಂ ಬವ್ಹಾಬಾಧಅಪ್ಪಾಯುಕತಾಸಂವತ್ತನವಸೇನ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ದೇವದತ್ತಾದೀನಂ, ಪನ ನಾಗಾದೀನಂ, ಇತೋ ಅನುಪದಿನ್ನೇನ ಯಾಪನಕಪೇತಾನಞ್ಚ ನರಕಾದೀಸು ಅಕುಸಲವಿಪಾಕುಪತ್ಥಮ್ಭನುಪಪೀಳನುಪಘಾತಕಾನಿ ನ ನ ಸನ್ತೀತಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೋ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಬುದ್ಧಾವೇಣಿಕತಾಯ ಅಸಾಧಾರಣಸ್ಸೇವ ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭಾವತೋ ಕಮ್ಮನ್ತರಾದಿ **"ಅಸಾಧಾರಣಂ ಸಾವಕೇಹೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕದೇಸತೋ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ** ಅನವಸೇಸತೋ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅವಿಸಯತ್ತಾ। ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜಾನನೇ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ನ ಪರಿಪೂರತೀತಿ।

೬೮೮. ಯಥಾವುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ವತ್ತಮಾನವಿಪಾಕಪ್ಪಬನ್ಧನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಕಮ್ಮೇಕದೇಸತಾಯ **"ದ್ವಾದಸವಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಸಹಾಯತಾಯ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಪಕ್ಖಿಕಮೇವ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಕಮ್ಮವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟವಸೇನಾ"**ತಿ। ಯಾದಿಸತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅದ್ಧಾನೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ತಾದಿಸತೋ ಏವ ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅದ್ಧದ್ವಯೇತಿ ಯಥಾ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ನಯಂ ನೇತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇದ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನಾಗತೇಪಿ ಕಮ್ಮವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟವಸೇನೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ **ಏವ**-ಸದ್ದಂ "ಏತರಹಿ ಅತೀತೇಪೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅದ್ಧತ್ತಯೇಪಿ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಫಲಮತ್ತತಾದಸ್ಸನಪರತ್ತಾ ಚೋದನಾಯ। **ಇತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಚೇವಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಪರಾಪರಂ ವಟ್ಟನಟ್ಠೇನ **ವಟ್ಟಂ।** ತಥಾ ಪವತ್ತನಂ **ಪವತ್ತಂ।** ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತೀತಿ **ಸನ್ತತಿ,** ಪಬನ್ಧೋ। ಕರಣಟ್ಠೇನ, ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕರೀಯತೀತಿ ವಾ **ಕಿರಿಯಾ।**

ಕಮ್ಮಾತಿ ಕಮ್ಮತೋ। ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಸಮ್ಭವೋ, ಕಮ್ಮಂ ಸಮ್ಭವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಮ್ಮಸಮ್ಭವೋ,** ವಿಪಾಕೋ।

ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ದಾನಾದೀಹಿ ಸಾಧಿತಕಿರಿಯಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಕಾರಣಮತ್ತೇ ಕತ್ತುವೋಹಾರೋತಿ ಆಹ **"ನೇವ ಕಾರಣತೋ ಉದ್ಧಂ ಕಾರಕಂ ಪಸ್ಸತೀ"**ತಿ। ಕರೋತೀತಿ ಹಿ **ಕಾರಕಂ।** ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದಕಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ । ಕಾಮಂ ಬಾಲಾಪಿ "ಕಾರಕೋ ಪಟಿಸಂವೇದಕೋ"ತಿ ವದನ್ತಾ ಅತ್ಥತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಮೇವ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನಾಪಿ ವದನ್ತೀತಿ ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮಞ್ಞಾಮತ್ತೇನ ಪಣ್ಡಿತಾ ವೋಹರನ್ತೀ"**ತಿ।

೬೮೯. ಏವೇತನ್ತಿ ಏವಂವಿಧಂ ಏತಂ ದಸ್ಸನಂ, **ಸಮ್ಮದಸ್ಸನಂ,** ಅವಿಪರೀತದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬೀಜರುಕ್ಖಾದಿಕಾನಂವಾ**ತಿ ಯಥಾ ಬೀಜತೋ ರುಕ್ಖೋ, ರುಕ್ಖತೋ ಪುನ ಬೀಜನ್ತಿ ಅನಾದಿಕಾಲಿಕತ್ತಾ ಬೀಜರುಕ್ಖಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕೋಟಿ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕೋ, ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅನಾದಿಕಾಲಿಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಕುಕ್ಕುಟಿಯಾ ಅಣ್ಡಂ, ಅಣ್ಡತೋ ಕುಕ್ಕುಟೀ, ಪುನಪಿ ಕುಕ್ಕುಟಿಯಾ ಅಣ್ಡ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅನಾಗತೇಪಿ ಸಂಸಾರೇ**ತಿ ಯಥಾ ಅತೀತೇ, ಏವಂ ಅನಾಗತೇಪಿ ಅದ್ಧಾನೇ "ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೧೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೯೫ ಅಪಸಾದನಾವಣ್ಣನಾ; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೬೦; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೪.೧೯೯; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೨೬ ಸಙ್ಖಾರಪದನಿದ್ದೇಸ; ಸು॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೫೨೩; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೯; ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪, ೫೮; ಥೇರಗಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬೭, ೯೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೧೭; ಚೂಳನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೫೮) ವುತ್ತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಪವತ್ತತಿ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏತಮತ್ಥನ್ತಿ "ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೮೯) ವುತ್ತಮತ್ಥಂ। **ಅಸಯಂವಸೀ**ತಿ ನ ಸಯಂವಸಿನೋ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಪರವಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರೋಧಿತಾ**ತಿ ಇತರೀತರವಿರೋಧಿತಾ, ದಿಟ್ಠಿಯೋ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ವಿರೋಧಿತಾ ವಿರುದ್ಧಾ।

ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಗೋಚರತಾಯ **ಗಮ್ಭೀರಂ।** ತಥಾ **ನಿಪುಣಂ।** ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಭಾವಸುಞ್ಞತಾಯ ಚ **ಸುಞ್ಞಂ। ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ, ತಪ್ಪಚ್ಚಯಪಟಿವೇಧೇನೇವ ಚ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ। **ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ವಿಪಾಕಮ್ಹೀ**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಪಚ್ಚಯಸುಞ್ಞಂ ಫಲನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಯಥಾ ನ ಸೂರಿಯೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಸೂರಿಯಾದೀನಂ। **ಸೋ**ತಿ ಅಗ್ಗಿ। **ಸಮ್ಭಾರೇಹೀ**ತಿ ಆತಪಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ।

ಯದಿ ಚ ಹೇತು ಚ ಫಲಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞರಹಿತಂ, ಕಥಂ ಹೇತುತೋ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಖೋ ಉಪಾದಾಯಾ"**ತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಫಲಮೇವ ಸುಞ್ಞಂ ಕತ್ತುರಹಿತಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಕಾರಕರಹಿತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಹೇತ್ಥ ದೇವೋ"**ತಿ ಗಾಥಾ ವುತ್ತಾ। **ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಹೇತುಸಮೂಹನಿಮಿತ್ತಂ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ।

೬೯೦. ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕಮ್ಮವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಪಹೀನವಿಚಿಕಿಚ್ಛಸ್ಸ ಅದ್ಧತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಭವೇಸು ಚ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅನುಪದಧಮ್ಮವಸೇನ ತಥಾಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ। **ಸಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ**ತಿ ಯಾಯ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಂ, ತಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಂ ಕರೋತಿ, ಸಾ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ "ಇದಂ ನಾಮಂ, ಏತ್ತಕಂ ನಾಮ"ನ್ತಿಆದಿನಾ, "ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ಏತ್ತಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಞಾತವತೀ ಪಞ್ಞಾತಿ ಕತ್ವಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ।

ಇದಾನಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಅದ್ಧತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋ ಏವಂ ಪಜಾನಾತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭವನ್ತರಸಙ್ಕಮೋ ನಾಮ ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ನಿರುಜ್ಝನತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಜ್ಝಾಯ ಮನ್ತೋದಕಪಾನ ಮುಖಮಣ್ಡನ ಪದೀಪಸೀಖೂಪಮಾಹಿ ತಮೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಕಮಾಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಅಪಿಚ ಖೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಮನೋಧಾತುಅನನ್ತರನ್ತಿ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ನ ಚೇವ ಆಗತನ್ತಿ** ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುತೋ ನ ಚೇವ ಆಗತಂ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ನಾಪಿ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಅನನ್ತರನ್ತಿ** ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುತೋ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಲಾಭೇನ ತತೋ ಅನನ್ತರಂ ನಾಪಿ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಯಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ, ತಥೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ವತ್ತತೇ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ, ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ತತೋ ಅನನ್ತರಂ ನಾಪಿ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸನ್ತತಿಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಕುತೋಚಿ ಆಗಮಾಭಾವಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಹಿ ಸಮ್ಬನ್ಧತಾತಿ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ **ಸನ್ತತೀತಿ**। ತೇನಾಹ **"ಪುರಿಮಂ ಭಿಜ್ಜತೇ ಚಿತ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಪುರಿಮನ್ತಿ** ಚುತಿಚಿತ್ತಂ। **ಭಿಜ್ಜತೇತಿ** ನಿರುಜ್ಝತಿ। **ಪಚ್ಛಿಮನ್ತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ। **ತತೋತಿ** ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಅನನ್ತರಮೇವ ಜಾಯತಿ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ದೂರೇಪಿ ಕಾಲನ್ತರೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಅನನ್ತರಮೇವ ಜಾಯತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ **ತೇಸಂ ಅನ್ತರಿಕಾ ನತ್ಥಿ** ತೇಸಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂ ಬ್ಯವಧಾಯಕಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ। **ವೀಚಿ ತೇಸಂ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಇತೋತಿ** ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಅನನ್ತರಂ ನ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಂ ತಥೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಜಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮೇವ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ **ಜಾಯತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಪುನಪಿ ಸಙ್ಕಮಾಭಾವಮೇವ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಂ ನಿಗಮೇತಿ।

೬೯೧. ನಾಮರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ , ತಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **"ವಿದಿತಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಗತಾ। **ಥಾಮಗತಂ** ಹೋತಿ ಅನೇಕಾಕಾರವೋಕಾರಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹವಿಧಿನೋ ಅನುಟ್ಠಿತತ್ತಾ। **ಸುಟ್ಠುತರಂ ಪಹೀಯತಿ** ತಿಯದ್ಧಗತಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಗತಸಮ್ಮೋಹತ್ತಾ। **ಸಾ ಏವಾತಿ** ಸೋಳಸವಿಧಾ ಕಙ್ಖಾ ಏವ। ಯಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ "ಬುದ್ಧೋ, ಧಮ್ಮೋ, ಸಙ್ಘೋ, ಸಿಕ್ಖಾ"ತಿ ಚ ಕಙ್ಖಾಯ ಗೋಚರಭೂತಾ ಲೋಕಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಕಿಲೇಸಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೋತಿ** ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋ। **ಅಪರನ್ತೋತಿ** ಅನಾಗತಾ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೋತಿ** ತದುಭಯಂ, ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ತದುಭಯಭಾಗಯುತ್ತತ್ತಾ। ಏವಂ ಬುದ್ಧಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಗಹಿತೋ ಅಟ್ಠಮೋ ಕಙ್ಖಾವಿಸಯೋ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾಯ ಕಙ್ಖಾಯ ಪಹೀನಾಯ ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ ಕಙ್ಖಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಕೇವಲಞ್ಚ...ಪೇ॰... ಪಹೀಯತಿಯೇವಾ"**ತಿ।

ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಯಮಾನಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೀಯತೀತಿ ಆಹ **"ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ। ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹಿ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ನಯಪ್ಪವತ್ತಾ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ ಕಙ್ಖಾ, ಸಾ ಏವ ಚ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಿವತ್ಥುಕಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸವತ್ಥುಕಾನಿ ಚ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ, ಬುದ್ಧಾದಿವತ್ಥುಕಾ ಚ ಕಙ್ಖಾ ತದೇಕಟ್ಠಾತಿ। ಧರೀಯನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಧಮ್ಮಾ, ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಫಲನ್ತಿ ಠಿತಿ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ, ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ। ಅಥ ವಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ಕಾರಣಂ "ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೧೮ ಆದಯೋ) ವಿಯ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿ ಸಭಾವೋ, ಧಮ್ಮತೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ, ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ**। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಂ ಯಂ ಭೂತಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿ ಯಥಾಭೂತಂ, ತತ್ಥ ಞಾಣನ್ತಿ **ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ**। ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ**।

ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಹೇತುಆದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯೋ। ತತೋ ಏವ **ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ**। **ಉಭೋಪೇತೇತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಆಸವಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಾವ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಉಭಯೇಪಿ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ। **ಇತೀತಿ** ಏವಂ। **ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ। ವುತ್ತನಯೇನ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ**।

ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ, ಅತ್ಥತೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ತೇ ಹಿ ಘನಸಞ್ಞಾಪವತ್ತಿಯಾ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ನಿಮಿತ್ತಂ, ಸವಿಗ್ಗಹಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ವಾ। ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ನಾಮ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಪರೀತಾಕಾರೋ। ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚತಾಯ ಲೇಸಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವತೋ **ಅನಿಚ್ಚತೋ** ಪಸ್ಸನ್ತೋ **ಯಥಾಭೂತಂ ಜಾನಾತಿ**। ತಞ್ಚ ಞಾಣಂ ಅವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣತಾಯ **ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ**। ತಂಸಮಙ್ಗಿನಾ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ವಿಯ ಅತೀತಾನಾಗತೇಸುಪಿ ನಯಂ ನೇನ್ತೇನ ತೇ ಸುಪರಿವಿದಿತಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅನಿಚ್ಚತಾ ಚ ನಾಮ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತೋ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಚ ಪಚ್ಚಯವಸೇನಾತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೀ ಯಥಾವುತ್ತಕಙ್ಖಾಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅನಿಚ್ಚತೋ…ಪೇ॰… ಪಹೀಯತೀ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ತದನ್ವಯೇನಾತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅನುಗಮನೇನ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಯಥಾದಿಟ್ಠೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು। **ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾ ಸಾತಿಸಯಂ ದುಕ್ಖಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದಿವಸೇನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾದಿವಸೇನ ಚ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ ಅಪರೇ। "ನಿಮಿತ್ತಂ, ಪವತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಸನ್ತಾನಸಞ್ಞಿತೇ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ನಾಮರೂಪೇ ಯಾಥಾವತೋ ಪವತ್ತಾ ಏಕಾವ ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯಾಯವಸೇನ "ಯಥಾಭೂತಞಾಣ"ನ್ತಿಪಿ "ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನ"ನ್ತಿಪಿ ತತ್ಥ ಕಙ್ಖಾವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ "ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಾ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ "ರುಕ್ಖೋ ಪಾದಪೋ ತರೂ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಯಞ್ಚ ಯಥಾಭೂತಞಾಣ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಾಸನೇ ಅಸ್ಸಾಸೋ ನಾಮ ಅರಿಯಫಲಂ, ಪತಿಟ್ಠಾ ನಾಮ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಅಯಂ ಪನ ಅನಧಿಗತಮಗ್ಗಫಲೋಪಿ ತದಧಿಗಮುಪಾಯಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತತ್ತಾ ಲದ್ಧಸ್ಸಾಸೋ ವಿಯ, ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಲದ್ಧಸ್ಸಾಸೋ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ"**ತಿ। ಅಪರಿಹೀನಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಕೋ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ಲೋಕಿಯಾಹಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಉತ್ತರಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಸುಗತಿಪರಾಯಣೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿಯತಗತಿಕೋ"**ತಿ। ತತೋ ಏವ **ಚೂಳಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ**। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹಿ ಖೀಣಾಪಾಯದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತೋತಿ।

ಅಥ ವಾ **ಲದ್ಧಸ್ಸಾಸೋ** ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಸಮಧಿಗಮೇನ। ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಸಭಾವಸರಸತೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಾಸನೇ ಧಮ್ಮೂಪಸಂಹಿತಪಾಮೋಜ್ಜಪ್ಪಟಿಲಾಭೇನ ಲದ್ಧಸ್ಸಾಸೋ ಹೋತಿ। **ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ** ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಸಮಧಿಗಮೇನ। ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಹಿ ಪರಿಮದ್ದಿತದಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ವಿನಿದ್ಧುತಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುವಾದೋ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹೇವ ಧಮ್ಮಮತ್ತಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಸಾಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸದ್ಧೋ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸೇವ ಅಪರಭಾಗೇನ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕಾರಾದಿವಿಧಿನಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಕ್ಖಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತೇ ನಿರೋಧೇ ಏಕಂಸೇನೇವ ನಿನ್ನಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಲೋಕಿಯೇನೇವ ಞಾಣೇನ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಅಪಾಯೇಸು ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ, ಸೋತಾಪನ್ನಭೂಮಿಯಂ ಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿಯತಗತಿಕೋ"**ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಚೂಳಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತೀ"**ತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಮಹಾನಿಸಂಸಸಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ। **ಸದಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ರತ್ತಿಞ್ಚೇವ ದಿವಾ ಚ। **ಸಬ್ಬಸೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುಆದಿಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ।

ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೦. ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೧. ಏವಂ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ಠಿತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅಯಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿನಿಮುತ್ತಾ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗೋ, ಅಯಂ ಓಭಾಸಾದಿಭೇದೋ ದಸವಿಧೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ ನ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏವಂ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ಯಾಥಾವತೋ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ಞಾಣಂ।

ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ಕಲಾಪತೋ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನಂ **ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ,** ಅಯಂ ಕಿರ ಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸೀನಂ ಅಭಿಲಾಪೋ। "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೬೧; ೨.೧೧೩; ೩.೮೬; ಅ॰ ನಿ॰ ४.೧೮೧) ನಯೇನ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ **ನಯವಿಪಸ್ಸನಾ,** ಅಯಂ ಕಿರ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪವಾಸೀನಂ ಅಭಿಲಾಪೋ। ತೇನೇವಾಹ **"ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಸಙ್ಖಾತಾಯ ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ"**ತಿ। **ತಾವ**-ಸದ್ದೋ ಕಮತ್ಥೋ, ತೇನ ಸಮ್ಮಸನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಬಹುಭೇದತಂ ದೀಪೇತಿ। ಬಹುಭಾವತೋ ಹಿ ತೇಸಂ ಪಠಮಂ ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಯೋಗಾರಮ್ಭಂ ಅನುಸಾಸತಿ "ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತಾವ ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ"ತಿ। **ಕಸ್ಮಾ**ತಿ ಚೋದಕವಚನಂ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆದಿತೋ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಇತರೋ ತಸ್ಸಾಯಂ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪಾದೋ, ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇ ಸತಿ ಓಭಾಸಾದಿಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಮ್ಭವೋ, ತತೋ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಆದಿತೋವ ಆರಮ್ಭಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಠಮಂ ಆರದ್ಧಬ್ಬಾ"ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಪಠಮಂ ನಯವಿಪಸ್ಸನಾವ ಕಸ್ಮಾ ಆರದ್ಧಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಆದೀ"**ತಿ। ತಞ್ಹಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಸುಕರಂ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಆದಿಭೂತಂ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಆದಿಭೂತತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಆದಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ। **ಅಪಿಚಾ**ತಿಆದಿ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಸ್ಸೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆದಿಭಾವೇ ಉಪಚಯಹೇತುದಸ್ಸನಂ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಪರಿಯೋಸಾನಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ, ಅಸಮ್ಪತ್ತೇ ಏವ ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ವತ್ತಮಾನಾಯಾ"**ತಿ। **ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇ ತಾವ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ತಸ್ಸೇವ ಪಠಮಾರಮ್ಭೇ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ನಾಮ ಏಕವಿಸುದ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ನ ಅನ್ತೋಗಧಂ, ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾವ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತಂ **ಸುತ್ತನ್ತೇಸು** ಏಕದೇಸೇನ, ಅನವಸೇಸತೋ ಚ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಮನಸಿಕಾರಸುಕರತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆದಿಭಾವೇನ ಠಪಿತಂ। ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಚ ಓಭಾಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣಸಮ್ಭವೋ, ತಸ್ಮಾ "ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಯಂ ವಿಚಾರೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೯೨. ತತ್ರಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾನನ್ತರಭಾವೇ, ತಾಸು ವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಸು। **ವಿನಿಚ್ಛಯೋ**ತಿ ಸರೂಪತೋ, ಕಿಚ್ಚತೋ, ಭೂಮಿತೋ ಚ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। **ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ** ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚದ್ವಯೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಿವಿಧಾಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಲಬ್ಭತೀತಿ **"ಲೋಕಿಯಪರಿಞ್ಞಾ"**ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣತೋ ಞೇಯ್ಯಅಭಿಮುಖಾ ಪಞ್ಞಾ **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ। ಞಾತಟ್ಠೇ**ತಿ ಞಾತಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ। ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಜಾನನಹೇತು **"ಞಾಣ"**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನಪಞ್ಞಾ। **ತೀರಣಟ್ಠೇ**ತಿ ಸಮ್ಮಸನಭಾವಹೇತು। **ಪಹಾನಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಜಹನಪಞ್ಞಾ। ವೇದಯಿತಾದಿಲಕ್ಖಣವಿಧುರತಾಯ **ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ** ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸಂಯೇವ**

ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಗಹಿತಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ। ಯಥಾ ಪಥವೀಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಿ ತೀಸುಪಿ ಖಣೇಸು ಸಲ್ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾನಿ ಪಟಿನಿಯತರೂಪತಾಯ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಾನೇವ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ನ ಏವಮನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತಾನಿ ಪನ ಭಙ್ಗುದಯಬ್ಬಯಪೀಳಾವಸವತ್ತನಾಕಾರಮುಖೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಸಮಾರೋಪಿತರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ"**ತಿ। ಲೋಕಿಯಪರಿಞ್ಞಾನಂಯೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾವ **"ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದತೋತಿ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನತೋ, ಯಾ "ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಖನ್ಧಾದಿವಿಚಾರೋ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **"ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ಆಧಿಪಚ್ಚ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಪಞ್ಞಾನಂ ತೀರಣಪಹಾನಾಸಮತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತಿ । ತಾಸಮ್ಪಿ ಪನ "ನಮನಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮಂ, ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಅರೂಪರೂಪಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾಕಾರಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ತೀರಣಪರಿಯಾಯೋ, ದಿಟ್ಠಿಕಙ್ಖಾವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಪಹಾನಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಿಯಾ ತೀರಣಪಹಾನೇಸುಪಿ ಆಧಿಪಚ್ಚನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇನ ಪನ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾವ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಛೇದತಾ, ಏವಂ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ತೀರಣಪಹಾನಕಿಚ್ಚತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಹಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾ ವವತ್ಥಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಸಙ್ಕರೋ ಸಿಯಾ। **ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿ** ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣಸನ್ತೀರಣತೋ। ತೇನಾಹ **"ಏತಸ್ಮಿಂ... ಪೇ॰... ಆಧಿಪಚ್ಚ"**ನ್ತಿ। ಕಾಮಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಮ್ಪಿ ಕಞ್ಚಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಂ ಪಜಹತಿ, ತಸ್ಸ ಪನ ಅಥಾಮಗತತ್ತಾ ನ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಹಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭೂಮೀ"**ತಿ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರತೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ। **ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ "ತೇ ನಿಚ್ಚಾ ಸಸ್ಸತಾ"ತಿ ಪವತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಞ್ಞಂ। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಮ್ಭೂತಾಯ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಜನವಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ। **ನನ್ದಿ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಂ। **ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ**ತಿ ವಿರಾಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿರಜ್ಜನವಸೇನ ಯಥಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ರಾಗೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ। ತಥಾಭೂತೋ ಹಿ ರಾಗಂ ಪಜಹತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿರೋಧೇನ್ತೋ**ತಿ ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಯಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿಯೇವ, ನ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ। ತಥಾಭೂತೋ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತಿ ನಾಮ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನತೋ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ**ತಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಯಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನ ಪುನ ಆದಿಯನ್ತಿ, ಏವಂ ವೋಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ಆದಾನಂ ಪಜಹತೀ"**ತಿ, ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಾ ಗಹಣಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾಧಿತತ್ತಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಾದಿತತ್ತಾ। **ಇತರಾ**ತಿ ತೀರಣಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ। ಏವಂ ಪರಿಞ್ಞಾ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಕ್ಕಮವಸೇನಪಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಾನನ್ತರಂ "ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ಯ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ನಿಗಮವಸೇನ ಪಚ್ಚಾಹರನ್ತೋ **"ತೇನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

೬೯೪. **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೇ, ತಸ್ಸ ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಆದಿಭಾವೇ। **ಅಯಂ ಪಾಳೀ**ತಿ ದಸ್ಸಿಯಮಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪಾಳಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನೇ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕತೋ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಸಾಧೇತಬ್ಬೇ ತಂಸಾಧನೀಯಾ ಪಞ್ಞಾ। ಸಮ್ಮಸನೇ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ತೀರಣೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ, ಸಾ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವವತ್ಥಾನೇ ಸಮ್ಮಸನೇ**ತಿ ಚ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥಪೇತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪರತೋ ವಣ್ಣಿಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥೇವ ನೇಸಂ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಾವಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನಂ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಏತ್ಥ ಹಿ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಮನಸಿಕಾರಸುಖತ್ಥಂ **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಂ ತಾವ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಮುಖೇನ ಗಹಿತಾ, ತೇ ಪನ ಖನ್ಧಾ ಯಸ್ಮಾ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ

ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ದ್ವಾರಭಕ್ಖಾದಿವಸೇನ ದಸ ಛಕ್ಕಾ ಗಹಿತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲಕ್ಖಣೇಸು ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದುಕ್ಖವಿಭಾಗಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಿಭಾವನಾಯ ಛ ಧಾತುಯೋ ಗಹಿತಾ। ತತೋ ಯೇಸು ಕಸಿಣೇಸು ಇತೋ ಬಾಹಿರಕಾನಂ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ, ತಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಮತ್ತಾನೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದಸ ಕಸಿಣಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ತತೋ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿವಾರಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಕಾರವಸೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಗಹಿತಾ। ಪುಬ್ಬೇ ಖನ್ಧವಸೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಗಹಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇನ, ವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ಚ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಚ ಗಹಿತಾ। ತೇಸು ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಸುಞ್ಞನಿರೀಹಅಬ್ಯಾಪಾರಭಾವೇ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋ ಆಧಿಪಚ್ಚವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನತ್ಥಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ಏವಂ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಾಪಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭೂಮಿತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ತಿವಿಧಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತಿಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ಗಹಿತಾ।

ಏತ್ತಾವತಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಕಾಮಭವಾದಯೋ ನವ ಭವಾ ಗಹಿತಾ। ಏತ್ತಕೇ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯವಿಸೇಸೇ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲೇನ ಸಣ್ಹಸುಖುಮೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಝಾನಪ್ಪಮಞ್ಞಾರುಪ್ಪಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ತತ್ಥ ಝಾನಾನಿ ನಾಮ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾರಮ್ಮಣಾನಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ। ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಭಾಗತೋ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಮನಸಿಕಾರೋ ಹಿ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಸುಖೇನ, ಸುಟ್ಠುತರಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಛತೋ ಗಹಿತೋ। ಏವಮೇತೇ ಸಮ್ಮಸನೀಯಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪಞ್ಚವೀಸತಿವಿಧಾ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಅತೀತಾದಿಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾವ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ದ್ವೀಹಿ ಊನಾನಿ ದ್ವೇಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚತೋ ವವತ್ಥಪೇತೀ**ತಿಆದಿಕೋ ಪಠಮೋ ಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾಪನವಾರೋ। **ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿಆದಿಕೋ ದುತಿಯೋ ಹೇತುವಾರೋ ಲಕ್ಖಣಾನಂ ಹೇತುಕಿತ್ತನತೋ। **ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿಆದಿಕೋ ಪನ ಹೇತುಪತಿಟ್ಠಾಪನವಾರೋ ಪಾಕಟಭಾವಸಲ್ಲಕ್ಖಣತೋ। **ಖಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಹಿ ಖಯಸಭಾವತೋ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಂ ಖಯಸಭಾವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಖಯಂ ವಯಂ ಭೇದಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಭಾಯಿತಬ್ಬಭಾವತೋ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಂ ಪಭಙ್ಗುರತಾಯ ಭಯಾನಕಂ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫, ೪೫, ೪೬, ೭೬, ೮೫; ೨.೪.೧೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೦)। **ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಸಾರಕಭಾವತೋ, ಅತ್ತಸಾರವಿರಹತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತಿಯವಾರೇ ಪನ "ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಹೇತುಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ "**ಸಙ್ಖತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತಂ, ಅನುರೂಪೇ ಚ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ, ನ ವಿನಾ ತೇಹಿ ಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ ಖಯವಯವಿರಾಗನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಅನಿರುಜ್ಝನಕಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯಂ ತಂ ರೂಪಂ ಜಾತಂ ಭೂತಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಲೋಕಧಮ್ಮಂ, ತಂ ವತ ಮಾ ಪಲುಜ್ಜೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೯)। ಏತೇನ ಅನಿಚ್ಚಾ ಪಥವೀಧಾತು ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ತದಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಂ ವಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಧಮ್ಮೇಸುಪಿ।

ಇದಾನಿ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚತಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ "**ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಸ್ಸೇವ ಚೇತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತೇ ಸೇಸಲಕ್ಖಣದ್ವಯಸ್ಸಪಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪನಸಿದ್ಧಿತೋ।

ಇಮಿನಾ ಪೇಯ್ಯಾಲೇನ ಇಮೇ ಧಮ್ಮರಾಸಯೋ ಸಂಖಿತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "**ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**"ತಿ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ "ಚಕ್ಖುಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬) ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ರೂಪಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ಪನ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ

ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಚಕ್ಖು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಥಾದಸ್ಸನೇ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಇಮೇ ಧಮ್ಮರಾಸಯೋ ಸಂಖಿತ್ತಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಆಗತತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವುತ್ತಂ ಹೇತ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನೇವಾಹ **"ತಂ ತತ್ಥ...ಪೇ॰... ಸಂಖಿತ್ತ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ತನ್ತಿ** ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ। "ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಆಗತಾ। ಕೇಚಿ ಪನ **"ಏತ್ಥಾತಿ** ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। ಸಮ್ಮಸನುಪಗಾ ಏವ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ ಗಹಿತಾ ಸಮ್ಮಸನವಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ನ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೬) ವಿಯ ಸಬ್ಬೇವ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಯೇ** ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ। **ಯಸ್ಸಾತಿ** ಯೋಗಿನೋ। **ತೇಸು ತೇನ ಸಮ್ಮಸನಂ ಆರಭಿತಬ್ಬಂ** ಯಥಾಪಾಕಟಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಕತ್ವಾ। ಪಚ್ಛಾ ಪನ ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತೇಪಿ ಉಪಾಯೇನ ಉಪಟ್ಠಹಾಪೇತ್ವಾ ಅನವಸೇಸತೋವ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಾ।

೬೯೫. "ಅತೀತಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಾ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಾತಿ ಆಹ **"ಏಕಾದಸಹಿ ಓಕಾಸೇಹೀ"**ತಿ। **ವವತ್ಥಾಪನಂ** ನಾಮ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಞ್ಚೇತ್ಥ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಾತಿ ಆಹ **"ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಸಮ್ಮಸತೀ"**ತಿ।

ಕಥನ್ತಿ ಸಮ್ಮಸನಾಕಾರೋ ಪುಚ್ಛಿತೋತಿ ತಂ ಪರತೋ ಇಧೇವ ಪಾಳಿಯಂ ದುತಿಯವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ। ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ವುತ್ತಞ್ಹೇತ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಹೀ**-ತಿ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಯಸ್ಮಾ "ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಸಮ್ಮಸತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಏವಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖೇಪೋಯೇವಾತಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅತೀತೇತಿ** ಅತೀತೇ ಭವೇ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಹಿ ಇದಂ ಸಮ್ಮಸನವಿಧಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಭವವಸೇನ ಅದ್ಧಾಭೇದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತೇನಾಹ **"ನಯಿಮಂ ಭವಂ ಸಮ್ಪತ್ತನ್ತೀ"**ತಿ। ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಂ ಅತೀತಭವೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ರೂಪಂ, ತಂ ಅತೀತೇಯೇವ ಭವೇ ಖೀಣಂ, ತತೋ ನ ಇಮಂ ಭವಂ ಸಮ್ಪತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ ಖಯಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಮಸತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ಯಂ ಅನಾಗತ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

ಯಂ ಬಹಿದ್ಧಾ, ತಮ್ಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಏವ ಖೀಯತಿ, ನ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿ, ಯಂ ಓಳಾರಿಕಂ, ತಮ್ಪಿ ತತ್ಥೇವ ಖೀಯತೀತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪೀತಿ ಇದಂ ಅತೀತಾದಿಭೇದಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನತೋ ಸಬ್ಬಂ ಏಕಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಸಮ್ಮಸನಂ ಏಕಂ ಸಮ್ಮಸನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ।

ತನ್ತಿ ತಂ ಏಕಾದಸವಿಧಮ್ಪಿ ರೂಪಂ। **ಸಪ್ಪಟಿಭಯತಾಯಾತಿ** ಭಯಾನಕತಾಯ। **ಭಯಾವಹಂ ಹೋತೀತಿ** ಅಪ್ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ "ಅಹಂ ವಿನಸ್ಸಾಮಿ, ಮಮ ಸನ್ತಕಂ ವಿನಸ್ಸತೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಭಯಜನಕಂ ಹೋತಿ। **ಸೀಹೋಪಮಸುತ್ತೇ ದೇವಾನಂ ವಿಯಾತಿ** ಸೀಹೋಪಮಸುತ್ತೇ ದೇಸಿಯಮಾನೇ ದೇವಾನಂ ವಿಯ। ತತ್ಥ ಹಿ -

> "ಯದಾ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ...ಪೇ॰... ಸೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ 'ಇತಿ ರೂಪಂ, ಇತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ಇತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ। ಇತಿ ವೇದನಾ... ಇತಿ ಸಞ್ಞಾ... ಇತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ... ಇತಿ

ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಇತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ಇತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಙ್ಗಮೋ'ತಿ। ಯೇಪಿ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇವಾ ದೀಘಾಯುಕಾ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ಸುಖಬಹುಲಾ ಉಚ್ಚೇಸು ವಿಮಾನೇಸು ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ, ತೇಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭಯಂ ಸಂವೇಗಂ ಸನ್ತಾಸಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ 'ಅನಿಚ್ಚಾವ ಕಿರ ಭೋ ಮಯಂ ಸಮಾನಾ ನಿಚ್ಚಮ್ಹಾತಿ ಅಮಞ್ಞಿಮ್ಹ, ಅದ್ಧುವಾವ...ಪೇ॰... ಅಸಸ್ಸತಾವ ಕಿರ ಭೋ ಮಯಂ ಸಮಾನಾ ಸಸ್ಸತಮ್ಹಾತಿ ಅಮಞ್ಞಿಮ್ಹ, ಮಯಮ್ಪಿ ಕಿರ ಭೋ ಅನಿಚ್ಚಾ ಅದ್ಧುವಾ ಅಸಸ್ಸತಾ ಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ'"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩) -

ಏವಂ ದೇವಾನಂ ಭಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಆಗತಾ।

ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ, ತದೇಕದೇಸೋ ವಾ ಅತ್ತವಾದೀಹಿ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪೀಯತಿ, ತಞ್ಚ ಏಕನ್ತತೋ ಅನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಞ್ಚಾತಿ ಆಹ **"ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತೀಸು ದುಕ್ಖತಾಸು ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾವ ಬ್ಯಾಪಿನೀ, "ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅನಿಚ್ಚತಂ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನಂ ವಾ"**ತಿ। **ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸಾ**ತಿ "ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಸಯಂವಸೀ"ತಿ ಏವಂಭೂತೋ ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತನಂ ಅಯುಜ್ಜಮಾನಕಂ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ಅಭೇದತೋ ತಿವಿಧಂ ಸಮ್ಮಸನಂ, ಭೇದತೋ ತೇತ್ತಿಂಸವಿಧಂ, ಏವಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸುಪೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ **"ಏಸ ನಯೋ"**ತಿ ಅತಿದಿಸತಿ। ತೇನ ಖನ್ಧವಸೇನ ತಾವ ಭೇದತೋ ಪಞ್ಚಸಟ್ಠಿಅಧಿಕಾ ಸತಂ ಸಮ್ಮಸನವಾರಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ದ್ವಾರಛಕ್ಕಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಸಮ್ಮಸನಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೯೭. **ನಿಯಮತೋ ಸಙ್ಖತಾದಿಭೇದಂ ಹೋತೀತಿ** ಏಕಂಸೇನ ಸಙ್ಖತತಾದಿವಿಸೇಸವನ್ತಂ ಹೋತಿ ಅಸಙ್ಖತಾದಿಸಭಾವೇ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ। **ಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ವೇವಚನದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ತಂ ಪನ "ಖಯಧಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಪುರಿಮಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ। ನ ಹಿ ತದೇವ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯೋ ಹೋತಿ, ನಾಪಿ ಸಙ್ಖತಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಪದಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವದೀಪನತೋ ಪಾಕಭಾವದೀಪನತೋ। ಪಾಕಭಾವದೀಪನೇನ ಪನ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಸಾಧನಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪದಾನಂ ಪರಿಯಾಯತಾಭಾವತೋ **"ನಾನಾಕಾರೇಹಿ ವಾ"**ತಿ ವಿಕಪ್ಪನ್ತರಂ ಗಹಿತಂ। **ಮನಸಿಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಉಪಬ್ರೂಹನಮನಸಿಕಾರಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ಚತ್ತಾರೀಸಾಕಾರಅನುಪಸ್ಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೮. **ಸೋ**ತಿ ಯೋಗಾವಚರೋ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಭೇದಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ। **ಥಿರಭಾವತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ದಳ್ಹಭಾವತ್ಥಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕಾರೋ ವಿಯ ಬಹುಲೀಕಾರಭಾವತೋ। ಯಂ ತಂ ಭಗವತಾ ಏತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮಸನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅನುಲೋಮಿಕ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಂ। **ಖನ್ತಿ**ನ್ತಿ ಞಾಣಖನ್ತಿಂ। ಞಾಣಞ್ಹಿ ವಿಸಯಸಭಾವಂ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನೇ ಖಮತಿ ಸಹತೀತಿ ಖನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ। ಸೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಸಮ್ಮತ್ತಞ್ಚೇವ ಅನಿವತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಯ ನಿಯಾಮೋ ಚಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **"ಆದಿನಾ ನಯೇನಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧೋ ಸುಖಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೮) ಏವಮಾದಿಕೋ ಪಾಠಸೇಸೋ ರೋಗಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಯೋಜನಾವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ। **"ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧೋ ನಿಚ್ಚಂ ನಿಬ್ಬಾನ"**ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದುಕ್ಖರೋಗತಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸುಖಾರೋಗ್ಯಾದಿಭಾವೋ "ಆದಿನಾ ನಯೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ನಯಗ್ಗಹಣೇನ ದೀಪಿತೋತಿ। ಅವಸೇಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಪಾಠೋ ಪಕಾಸಿತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಚತ್ತಾರೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಮ್ಮಸನಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣೇ ಭಾವೇತಬ್ಬವಿಧಾನಂ। ತೇನಾಹ **"ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ವಿಭಜನ್ತೇನ...ಪೇ॰... ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ, ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಕತಪರಿಚಯಸ್ಸೇವ ಕಿಚ್ಚಾವಹಂ ಹೋತೀತಿ ಇಧಾಪಿ

ವುತ್ತನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತಸ್ಸಾಪೀತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಸ್ಸೇವ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚತ್ತಾಲೀಸಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮಸನಸ್ಸಪಿ। ತಞ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಿಕಖನ್ತಿಪಟಿಲಾಭಾಯ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಾಯ ಚ ಸಂವತ್ತನತೋ ಏಕಂಸತೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ –

> "ಸೋ ವತ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಲೋಮಿಕಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಅನುಲೋಮಿಕಾಯ ಖನ್ತಿಯಾ ಅಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಅನೋಕ್ಕಮಮಾನೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಅರಹತ್ತಂ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಸೋ ವತ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೯೮; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೬) –

ಆದಿ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ "ಸೋ ವತ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸುಖತೋ, ದುಕ್ಖತೋ, ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಅತ್ತತೋ, ಅನತ್ತತೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೬) ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ।

೬೯೮. ಏಕೇಕಂ ಖನ್ಧಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಮ್ಮಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಾಧಾರಣತಾಯ "**ಏಕೇಕಂ ಖನ್ಧ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯಾ**ತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಭಾವತೋ, ಅಸಸ್ಸತತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಸ್ಸತಞ್ಹಿ ಅಚ್ಚನ್ತಿಕಂ ಪರಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವತೋ। **ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಕೋಟಿವನ್ತತಾಯ, ಉದಯಬ್ಬಯಧಮ್ಮತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಅನಿಚ್ಚತೋತಿ ಚ ಅದ್ಧುವತೋ। ಏತಞ್ಹಿ ನ ನಿಚ್ಚಂ, ಖಣಿಕತಾಯ ಅಸದಾಭಾವಿತಾಯ ವಾ ನ ಇಚ್ಚಂ ನ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ **ಅನಿಚ್ಚಂ**। **ಉಪ್ಪಾದವಯಪಟಿಪೀಳನತಾಯಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದೇನ, ವಯೇನ ಚ ಪತಿ ಪತಿ ಖಣೇ ಖಣೇ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಿಬಾಧನಸಭಾವತ್ತಾ, ತೇಹಿ ವಾ ಸಯಮೇವ ವಿಬಾಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಣ್ಹಂ ತೇಹಿ ಪಟಿಪೀಳಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಯಾ ಪೀಳನಾ "ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾಯಾ**ತಿ ತಿವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ। **ಪಚ್ಚಯಯಾಪನೀಯತಾಯಾ**ತಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಯಾಪೇತಬ್ಬತಾಯ। **ರೋಗಮೂಲತಾಯಾ**ತಿ ಮೂಲಬ್ಯಾಧಿ ವಿಯ ಅನುಬನ್ಧಬ್ಯಾಧೀನಂ ಮೂಲಭಾವತೋ, ಪದದ್ವಯೇನಾಪಿ ಯಾಪ್ಯರೋಗಸದಿಸತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಾಪ್ಯಬ್ಯಾಧಿ ಹಿ ರೋಗೋ ಇತರೋ ಆಬಾಧೋತಿ। **ದುಕ್ಖತಾಸೂಲಯೋಗಿತಾಯಾ**ತಿ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ರುಜ್ಜನೇನ ಯುಜ್ಜತಾಯ। **ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣತಾಯಾ**ತಿ ಯಥಾರಹಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಸಮನ್ನಾಗಮವಸೇನ ಚ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾಸುಚಿವಿಸ್ಸನ್ದನತೋ। ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಉದ್ಧುಮಾತತಾ**।

ಅನ್ತೋತುದನತಾಯಾತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ತುದನತೋ। ದುಕ್ಖವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಹಿ ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಾ ಏವ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ತುದನ್ತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಣ್ಡಾಸೇನ ವಿನಾ ನೀಹರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ **ದುನ್ನೀಹರಣೀಯತಾ** ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸದಳ್ಹಭಾವತೋ। **ಅಘನ್ತಿ** ಪಾಪಂ ವಿಯ ಅರಿಯಜನೇಹಿ ವಿಗರಹಿತಬ್ಬಂ। ಸತ್ತಾನಂ ಅನತ್ಥಜನನತೋ ಅವಡ್ಢಿಆವಹಂ, ಪಾಪಸ್ಸ ಚ ವತ್ಥುಭೂತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕನ್ತಿ ಆಹ "**ವಿಗರಹ…ಪೇ॰… ಅಘತೋ**"ತಿ। **ಅಸೇರಿಭಾವಜನಕತಾಯಾ**ತಿ ಪರವಸತಾಜನನತೋ। ಯಥಾ ಗಿಲಾನೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಂವೇಸನವುಟ್ಠಾಪನಾದಿನಾ ಪರಪಟಿಬದ್ಧಸರೀರವುತ್ತಿಕೋ ಅಸೇರೀ, ಏವಮೇತೇಪಿ ಅಸೇರಿಭಾವಜನಕಾ। **ಅವಸತಾಯಾ**ತಿ ಅವಸವತ್ತನತೋ। ಯಥಾ ಪರೋಸತನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಪರಸ್ಸ ವಸಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಸುಭಸುಖಾದಿಭಾವೇನ ವಸೇ ವತ್ತೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತೋ। **ಅವಿಧೇಯ್ಯತಾಯಾ**ತಿ "ಮಾ ಜೀರಥ, ಮಾ ಮೀಯಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಧಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತೋ। **ಪಲುಜ್ಜನತಾಯಾ**ತಿ ಬ್ಯಾಧಿಆದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಭಿಜ್ಜನತೋ ವಿನಸ್ಸನತೋ। ತೇಹಿ ಏವ ವಾ ಆಬ್ಯಸನತೋ। ಬ್ಯಸನತ್ಥೋ ಹಿ ಲೋಕಸದ್ದೋ, ಪಸದ್ದೋ

ಭುಸತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಬ್ಯಾಧಿಆದೀಹಿ ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಬ್ಯಸನನ್ತಿ। ಬ್ಯಸನಾವಹಭಾವೇನ ಏತೀತಿ **ಈತಿ,** ಆಗನ್ತುಕಾನಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಬ್ಯಸನಹೇತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಖನ್ಧಾ ಚ ಏದಿಸಾತಿ ಆಹ **"ಅನೇಕಬ್ಯಸನಾವಹತಾಯ ಈತಿತೋ"**ತಿ।

ಉಪದ್ದವತೀತಿ ಉಪದ್ದವೋ, ಅನತ್ಥಂ ಜನೇನ್ತೋ ಅಭಿಭವತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ರಾಜದಣ್ಡಾದೀನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಖನ್ಧಾ ಚ ಏದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅವಿದಿತಾನಂ...ಪೇ॰... ಉಪದ್ದವತೋ"**ತಿ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಭಯಾವಹತೋ, ಅಭಯಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಚ ಖನ್ಧಾ ಭಯನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬಭಯಾನಂ...ಪೇ॰... ಭಯತೋ"**ತಿ। ಬಹಿದ್ಧಾ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರಾಗಾದೀಹಿ ಅನತ್ಥೇಹಿ ಉಪಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನ, ಉಪಸಗ್ಗಸದಿಸತಾಯ ಚ ಉಪಸಗ್ಗೋ। **ಉಪಸಗ್ಗೋ**ತಿ ಚ ದೇವತೂಪಸಂಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಬ್ಯಾಧಿಆದಿಅನತ್ಥೋ। ಸೋ ಅತ್ಥಕಾಮೇನ ಮುಹುತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಅನೇಕೇಹಿ... ಪೇ॰... ಉಪಸಗ್ಗತೋ"**ತಿ। **ದೋಸೂಪಸಟ್ಠತಾಯಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ, ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಚ ರಾಗಾದಿದೋಸೇಹಿ ಉಪೇತತಾಯ। ಲೋಕಧಮ್ಮಾ ಲಾಭಾದಿಹೇತುಕಾ ಅನುನಯಪಟಿಘಾ, ತೇಹಿ, ಬ್ಯಾಧಿಆದೀಹಿ ಚ ಅನವಟ್ಠಿತತಾ **ಪಚಲಿತತಾ।**

ಉಪಕ್ಕಮೇನಾತಿ ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಪಯೋಗೇನ। **ಸರಸೇನಾ**ತಿ ಸಭಾವೇನ। **ಪಭಙ್ಗುಪಗಮನಸೀಲತಾ** ಭಿದುರತಾ। **ಸಬ್ಬಾವತ್ಥನಿಪಾತಿತಾಯಾ**ತಿ ರುಕ್ಖಫಲಂ ವಿಯ ಅತಿತರುಣಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಬ್ಬಾಸು ಅವತ್ಥಾಸು ನಿಪತನಸೀಲತಾಯ। ಅನಿಪತಸ್ಸಪಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಸಾರತಾಯ **ಥಿರಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತಾಯ।** ಥಿರಞ್ಹಿ ಧುವಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾಯಿತುಂ ರಕ್ಖಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನ ತಾಯನೋತಿ ಅತಾಯನೋ, ತಬ್ಭಾವೋ **ಅತಾಯನತಾ।** ತಾಣಾಸೀಸಾಯ ಉಪಗತಸ್ಸ **ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಖೇಮತಾ।** ದುಕ್ಖಭೀತಿಯಾ ಉಪಲೀಯನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ಅಲ್ಲೀಯಿತುಂ।** ದುಕ್ಖನಿವತ್ತನಂ **ಲೇಣಕಿಚ್ಚಂ।** ಜಾತಿಆದಿಭಯಾನಂ ಹಿಂಸನಂ ವಿಧಮನಂ **ಭಯಸಾರಕತ್ತಂ। ಯಥಾಪರಿಕಪ್ಪಿತೇಹೀ**ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಬಾಲೇಹಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ। **ರಿತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ವಿವಿತ್ತತಾಯ, ವಿರಹಿತತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನ್ತೋಸಾರಾಭಾವೋ **ರಿತ್ತತಾ।** ಸಾ ಏವ ಚ ತುಚ್ಛತಾತಿ ಆಹ **"ರಿತ್ತತಾಯೇವ ತುಚ್ಛತೋ"**ತಿ। **ಅಪ್ಪಕತ್ತಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತತ್ತಾ, ಲಾಮಕತ್ತಾ ವಾ। ಧುವಸಾರಾಭಾವಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ತಸಾರಾಭಾವಂ ರಿತ್ತಪದೇನ ವತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮತ್ತಸಾರಾಭಾವಮೇವ ಸುಞ್ಞಪದೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಾಮಿ...ಪೇ॰... ಸುಞ್ಞತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಕೇನಚಿ ಸಾಮಿಆದಿಲಕ್ಖಣೇನ ಅತ್ತನಾ ಸುಞ್ಞಾ ಏತೇ, ಏವಂ ಸಯಮ್ಪಿ ಅತಂಸಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಸಯಞ್ಚ...ಪೇ॰... ಅನತ್ತತೋ"**ತಿ। ನ ಅತ್ತಾತಿ ಹಿ ಅನತ್ತಾತಿ।

ಪವತ್ತಿದುಕ್ಖತಾಯಾತಿ ಭವಪವತ್ತಿದುಕ್ಖಭಾವತೋ। ಭವಪವತ್ತಿ ಚ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರೇನ ಪವತ್ತನಮೇವ, ಸೋ ಚ ಆದೀನವೋ। ಯಥಾಹ "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ, ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಆದೀನವೋ"ತಿ। ತೇನಾಹ **"ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಆದೀನವತಾಯಾ"**ತಿ। **ಆದೀನನ್ತಿ** ಭಾವನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ ಯಥಾ "ಏಕಮನ್ತ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೫), ಅತಿವಿಯ ಕಪಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭುಸತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ **ಆ**-ಕಾರೋ। ಯಥಾ "ದ್ವಿಧಾ ಭಿದ್ದಕಂ ವಿಚ್ಛಿದ್ದಕ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ **ವಿ**-ಸದ್ದೋ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ ಆಹ **"ದ್ವೇಧಾ ಪರಿಣಾಮಪಕತಿತಾಯ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತೋ"**ತಿ। ವಿಪರಿಣಾಮೋ ಚ ವಿಪರೀತಸಭಾವಾಪತ್ತಿ। **ದುಬ್ಬಲತಾಯಾ**ತಿ ಸರಸಭಿದುರತಾಯ ಬಲಾಭಾವತೋ। ದುಬ್ಬಲಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೇನ ದುಪ್ಪಧಂಸಿಯಾ। ಇಮೇ ಪನ ಸುಪಧಂಸಿಯಾ ಏವಾತಿ ಆಹ **"ಫೇಗ್ಗು ವಿಯ ಸುಖಭಞ್ಜನೀಯತಾಯ ಚಾ"**ತಿ। ಅಘಸ್ಸ ಪಾಪಸ್ಸ ಹೇತುತಾ **ಅಘಹೇತುತಾ।** ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧಮೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ಕಿಬ್ಬಿಸನ್ತಿ। ಇಮೇ ರೂಪಾದಯೋ ಸುಖಹೇತು, ನ ದುಕ್ಖಹೇತೂತಿ ಜನಿತವಿಸ್ಸಾಸಾನಂ ಹನನಸೀಲತಾಯ, ಖನ್ಧೇಸು ಹಿ "ಏತಂ ಮಮಾ"ತಿ ಗಾಹವಸೇನ ಸತ್ತಾ ಬ್ಯಸನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ವಿಸ್ಸಾಸಂ ವಾ ಹನನ್ತೀತಿ **ವಿಸ್ಸಾಸಘಾತಿನೋ,** ತಬ್ಭಾವತೋ।

ವಿಗತಭವತಾಯಾತಿ ಅಪಗತವಡ್ಢಿತಾಯ। ವಿಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವೋ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ, ತತೋ **ವಿಭವತೋ,** ಪಿತುಸದಿಸಸ್ಸ ವಾ ಸಭಾವಹೇತುನೋ **ವಿಭವತೋ** ವಿನಾಸತೋ ಸಮ್ಭೂತತಾಯ। ಆಸವಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ **ಆಸವಪದಟ್ಠಾನತಾ।** ಬೀಜಾದಿಕೋ ಅಸಾಧಾರಣೋ **ಹೇತು,** ಭೂತಸಲಿಲಾದಿಕೋ ಸಾಧಾರಣೋ **ಪಚ್ಚಯೋ।** ಏಸ ನಯೋ

ಅಜ್ಝತ್ತೇಪಿ। ತೇಹಿ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಕತೋ **ಸಙ್ಖತೋ। ಮಚ್ಚುಮಾರಸ್ಸ** ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ, **ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ** ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಂವಡ್ಢನತೋ **ಆಮಿಸಭೂತತಾ,** ಖನ್ಧಾಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಆಮಿಸಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಂವಡ್ಢನತೋ, ತದನ್ತೋಗಧಾ **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। ದೇವಪುತ್ತಮಾರಸ್ಸ** ಪನ "ಮಮೇತ"ನ್ತಿ ಅಧಿಮಾನವಸೇನ ಆಮಿಸಭಾವೋತಿ ಖನ್ಧಾದಿಮಾರಾನಮ್ಪಿ ಇಮೇಸಂ ಯಥಾರಹಂ ಆಮಿಸಭೂತತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಧಮ್ಮಸದ್ದೋ "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೩; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೩) ವಿಯ ಪಕತಿಅತ್ಥೋ , "ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೧೮ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಪಕತಿತಾಯ, ಸೋಕಪರಿದೇವಉಪಾಯಾಸಹೇತುತಾಯಾ"**ತಿ। **ಸಂಕಿಲೇಸತ್ತಯ**ಗ್ಗಹಣೇನ ತದೇಕಟ್ಠಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತದಾರಮ್ಮಣಾಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ತದನತಿವತ್ತನತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಏವ। ತಥಾ ಖುದ್ದಾ, ತಣ್ಹಾ, ಜಟಾದೀಸು ಸರೀರಸ್ಸ, ಸಂಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಚ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಚತ್ತಾರೀಸಾಪಿ ಸಮ್ಮಸನಾನಿ ತೀಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾಸು ಅನ್ತೋಗಧಾನೇವಾತಿ ತದನ್ತೋಗಧಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತ್ಥ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾನಿ** ಸರೂಪತೋ , ಪರಿಯಾಯತೋ ಚ ಅನಿಚ್ಚಭಾವವಿಭಾವನತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ। **"ಅಸಾರಕತೋ"**ತಿ ಇದಂ ನಿಚ್ಚಸಾರಾಭಾವವಿಭಾವನಂ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಕಲಾಪತೋ ಧಮ್ಮೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಯತೋ ಸಮ್ಮಸನಮತ್ತಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ನ ತಾವ ಅನುಪದಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿಹಿತಾತಿ **"ಸಮ್ಮಸನಾರಮ್ಭವಿಧಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇನ್ದ್ರಿಯತಿಕ್ಖಕಾರಣನವಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೯. ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಮಹಾಪಞ್ಞಸ್ಸ ನಯವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇತರಸ್ಸ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಯಸ್ಸ ಪನ...ಪೇ॰... ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಹಿ ಇಧ ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನ "ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಭವನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಅನ್ತರಾ ಚ ಅಬ್ಬೋಸಾನೇನಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾನಂ ನವನ್ನಂ ಆಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಕತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯಾನಿ ಸೇವಮಾನೇನ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತೇನಾತಿ ಯೋಗಿನಾ। **ನವಹಾಕಾರೇಹೀತಿ** ವಕ್ಖಮಾನೇಹಿ ನವಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ** ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ತಿಕ್ಖಾನೀತಿ** ತಿಖಿಣಾನಿ ವಿಸದಾನಿ ಸೂರಾನಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ। **ಸಙ್ಖಾರಾನನ್ತಿ** ವಿಪಸ್ಸಿಯಮಾನಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ಖಯಮೇವಾತಿ** ಪರಮಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಖಯಮೇವ ಭಙ್ಗಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಸ ತಥಾಖಯದಸ್ಸನಪಸುತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ವಹತಿ, ಇತರಾನಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ಖಯದಸ್ಸನೇ। **ಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯಾತಿ** ಆದರಕಾರಿತಾಯ, ಯಥಾ ಖಯದಸ್ಸನಪರಮೇನೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ತಂ ಆದರಜಾತೋ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। **ಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯಾತಿ** ಅವಿಚ್ಛೇದಕಿರಿಯಾಯ, ಯಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಖಯದಸ್ಸನವಸೇನ ನಿರನ್ತರಮೇವ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। **ಸಪ್ಪಾಯಕಿರಿಯಾಯಾತಿ** ಅನುರೂಪಕಿರಿಯಾಯ ಆವಾಸಾದಿಸತ್ತವಿಧಸಪ್ಪಾಯಾಸೇವನಕಿರಿಯಾಯ । **ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೇನಾತಿ** ಯಥಾ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ಆಕಾರಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮ್ಪಾದೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅನುಪವತ್ತನತಾಯಾತಿ** ಅನುರೂಪತೋ ಪವತ್ತನೇನ ಭಾವನಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನಭಾವೇ ಪೀತಿವೀರಿಯಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಉದ್ಧತಭಾವೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಬ್ರೂಹನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಯೇ ಚ ಜೀವಿತೇ ಚ ಅನಪೇಕ್ಖತ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ ಅಸುಚಿಭಾವೇನ ಬಾಹಿರಕಅವಿಞ್ಞಾಣಕಕುಣಪೇ ವಿಯ ಜೀವಿತೇ ಅಹಿತಾವಹಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇ ವಿಯ ನಿರಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತಿ। **ತತ್ಥ ಚ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇನಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯಚಿತ್ತೇ ಅನಪೇಕ್ಖಭಾವೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಭಾವಾಪಾದನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ

ದುಕ್ಖಂ ವೀರಿಯೇನ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಭಾವನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। **ಅನ್ತರಾ**ತಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಾಯ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅನ್ತರಾವ। **ಅಬ್ಯೋಸಾನೇನಾ**ತಿ ಅಸಙ್ಕೋಚನೇನ।

ಏವಂ ವುತ್ತಾನನ್ತಿ ಏವಂ "ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಭವನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ನಾಮ ಸುಖುಮಾನಂ ಮುತ್ತಾಪವಾಳಾದೀನಂ ವಿಜ್ಝನೇ ಸುಖುಮತರೇನ ವೇಧನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಏವಮೇವ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನೇ ತಿಕ್ಖೇನ ಞಾಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತೇಸಂ ಪನ ಖಯವಯದಸ್ಸನೇ ತಿಕ್ಖತರೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಿಕ್ಖತರತಾ ಚಸ್ಸ ನಿಸಾನಸಿಲಾಯಂ ಸಣ್ಹಮಟ್ಠತಾಯ ಕರಣೇನ ವಿಯ ಫರಸುಧಾರಾಯ ನಿಸಿತಭಾವಾಪಾದನೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಭಾವಾಪಾದನೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾ। ತಞ್ಚ ಯೇಹಿ ನವಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಹೋತಿ, ತೇಸು ಖಣಿಕಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣೇ ಖಣೇ ಭಿಜ್ಜನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ ಪರಮಂ ವುತ್ತಂ "ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಯಮೇವ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ। ಅಸತಿ ಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತರಭಾವೇ ತದಭಾವತೋ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯತಿಕ್ಖತಾ ತಸ್ಸ ಸಮ್ಭಾರಭಾವತೋ ವುತ್ತಾ, ಅವಿನಾಭಾವತೋ ವಾ। ಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಪನ ತಸ್ಸ ಉಪಾಯದಸ್ಸನಂ। **ಅಸಪ್ಪಾಯಾನಿ** ಭೋಜನಾದೀನಿ ಅನುಪಯುಞ್ಜನಾದಿವಸೇನ **ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯಾನಿ** ಮತ್ತಸೋ **ಸೇವಮಾನೇನ**। ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಧುರತಾಯ ಏಕಜ್ಝಂ ಅಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ತಥಾ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಚ ಇಧ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ **"ಕಾಲೇನ ರೂಪಂ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಂ, ಕಾಲೇನ ಅರೂಪ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಾಪಿ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕತಾಯ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। **ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ತಾವ ಆಗಮಾನುಸಾರತೋ ಅನುಮಾನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತೋ ಪರಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಬಲಪ್ಪತ್ತೇ ಭಾವನಾಞಾಣೇ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋಪಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ।

ರೂಪನಿಬ್ಬತ್ತಿಪಸ್ಸನಾಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೦. **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಅಣ್ಡಜಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ। **ಪಠಮಂ ಕಮ್ಮತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ** ತಂಮೂಲಕತ್ತಾ ಉತುಜಾದಿರೂಪಾನಂ। ಪರತೋ ಪವತ್ತನಕಕಾಯದಸಕಾದಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಪಬನ್ಧತ್ತಯಂ, ಸನ್ತತಿಸೀಸಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ **"ತಿಸನ್ತತಿವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದನ್ಧಂ ಮನ್ದಂ ಚಿರೇನ ನಿರೋಧೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ದನ್ಧನಿರೋಧಂ** ಸತ್ತರಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಗರುಪರಿವತ್ತೀ"**ತಿ। **ತೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಮಾ, ಯಸ್ಮಾ "ತತೋ ಸೀಘತರಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಯುಸಙ್ಖಾರಾ ಖೀಯನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೮) ವಚನತೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾಪಿ ಇತ್ತರಕಾಲಾ ಏವ, ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪನ ತೇಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ ಇತ್ತರಕಾಲಾ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ ಭಗವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಚಾರಿತಮೇವ। **ತೇಹಿ ಸದಿಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಹಿ ಸದಿಸಾ। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ವಿಸದಿಸತಾ ನತ್ಥಿ, ಸಮಾನಕಾಲಾವ ತೇ। **ಠಾನಪ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಠಿತಿಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಂ। **ತೇನಾ**ತಿ ದುತಿಯಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನ। ವತ್ಥುರೂಪಂ ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಮರಣಾಸನ್ನಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ತೇನ ಸದ್ಧಿ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಠಾನಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ। **ಯಾವ ಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಯಾವ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಯಾವ ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತೀತಿ। ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಂ ಸಂಸೇದಜಾ ಓಪಪಾತಿಕಸದಿಸಾತಿ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂಯೇವ ಗಹಣಂ। **ಓಪಪಾತಿಕಾನಮ್ಪೀ**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ಸಂಸೇದಜೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। **ಸತ್ತಸನ್ತತಿವಸೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಂ ವಸೇನ।

೭೦೧. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಕಮ್ಮತೋ ರೂಪಪವತ್ತಿಯಂ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭೂತಂಯೇವ ಇಧ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ"**ತಿ। ಜೀವಿತನವಕಂ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದಿಅನ್ತೋಗಧಮೇವ ಕತ್ವಾ **"ಸಮಸತ್ತತಿರೂಪ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂ ವಾ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದಿ ವಿಯ ಸುಖಪರಿಗ್ಗಹಂ ನ ಹೋತೀತಿ। **ತದೇವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಕಟತ್ತಾರೂಪಮಾಹ। ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಜನಕಂ, ಪರಿಪಾಚಕಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಜಗ್ಗಿನೋ ಚ ವಸೇನ ಅನುರಕ್ಖಣಸಬ್ಭಾವತೋ, ಆಹಾರಾದಿಪಟಿಲಾಭಹೇತುತಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕನಿಮಿತ್ತತೋ ಚ। ತೇನಾಹ **"ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಹೋತೀ"**ತಿ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯತಾ ಚಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ, ತದೇವ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ವಿಪಾಕಚೇತಸಿಕಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಓಜಾ ಅಞ್ಞಂ ಓಜಟ್ಠಮಕಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ** ಆಹಾರಾನುಗತೇ ಸರೀರೇತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ತತ್ರಾಪೀತಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇಪಿ ಓಜಟ್ಠಮಕೇ। **ಚತಸ್ಸೋ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ಪವತ್ತಿಯೋ ಘಟೇತೀತಿ** ಸದಿಸಸನ್ತತಿವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ರೂಪಕಲಾಪಪ್ಪವತ್ತಿಯೋ ಸನ್ತಾನೇತಿ। ಬಾಹಿರಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಪನ ವಿಸದಿಸಾ ಬಹೂಪಿ ಪವತ್ತಿಯೋ ಘಟೇತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಪವೇಣಿಘಟನಾ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೇಪೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪರಮ್ಪರಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಅಕಮ್ಮಜಾ ದುತಿಯಾದಿಪವತ್ತಿಯೋ ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ದಸ್ಸಿತಾ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಜಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಉತುವಸೇನ, ಕಮ್ಮಜಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾಹಾರವಸೇನ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಚಿತ್ತಜಾಹಾರಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಉತುಆಹಾರವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಭೇದವಸೇನಾಪಿ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಜತೋ ಪವತ್ತಆಹಾರಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಲಾಭೇ ಸತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಮಾಣಾಹಿ ಪವತ್ತೀಹಿ ಉದ್ಧಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಿಯೋ ನ ಘಟೇನ್ತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ಹಿ "ದಸ ದ್ವಾದಸ ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಂ ಘಟೇತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೦೩), "ಏವಂ ದೀಘಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಪಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾಪಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪವತ್ತತಿ ಏವಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೦೪) ಚ ವಕ್ಖತಿ।

೭೦೧. **ಜನಕಾಜನಕಾ ಮತಾತಿ** ಪುರಿಮಕಾ ತಿಕೋಟ್ಠಾಸಸಙ್ಗಹಿತಾ ಜನಕಾ, ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾ "ಸೋಳಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಅಜನಕಾತಿ ಮತಾ ಞಾತಾ। **ಕುಸಲಕಿರಿಯತೋತಿ** ಕುಸಲತೋ ಚ ಕಿರಿಯತೋ ಚ। ಇರಿಯಾಯ ಕಾಯಿಕಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಪಥಭಾವತೋ **ಇರಿಯಾಪಥೋ,** ಗಮನಾದಿ, ಅತ್ಥತೋ ತದವತ್ಥಾ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪವಿನಿಮುತ್ತೋ ಇರಿಯಾಪಥೋ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರುಪ್ಪಾದಕಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕಂ, ತಂ ಏಕಂಸತೋ ಇತರಸ್ಸ ಜನಕಂ ಅವಿನಾಭಾವತೋ, ತಥಾ ಇರಿಯಾಪಥೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ರೂಪಸ್ಸ। ಏತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ರೂಪಂ, ಇರಿಯಾಪಥಂ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚಾ"**ತಿ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ಕತೋ। **ವಿಪಾಕವಜ್ಜಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ವಿಪಾಕಾಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯವಜ್ಜಾನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತದಞ್ಞೇಸಂಯೇವ ಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ನ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬತೋ। **ನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯನ್ತಿ** ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಾದೀನಂ ಸನ್ತಭಾವೇನ ಅವಿಪ್ಫಾರಿಕಭಾವತೋ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕಮೇವ ಹಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದಿವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಇರಿಯಾಪಥೂಪತ್ಥಮ್ಭಕಾನಿ ಪನ ಹೋನ್ತಿ ಸತಿಪಿ ಸನ್ತಭಾವೇ ಝಾನವೇಗೇನ ಸಉಸ್ಸಾಹತ್ತಾ, ಯತೋ ತೇಸಂ ಜವನಕಿಚ್ಚತಾ। ಪಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ರೂಪಮೇವ ಜನಯನ್ತಿ, ನ ಇರಿಯಾಪಥಂ** ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನ ಪರಿದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ। ಕಿರಿಯಾಮಯಚಿತ್ತೇಹಿ ಅವಿಮಿಸ್ಸಭವಙ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಖನ್ಧಾದಿಸರೀರಾವಯವಾನಂ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನಾವಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಅಬ್ಯೋಕಿಣ್ಣೇ ಭವಙ್ಗೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ಓಸೀದನ್ತಿ ಪವಿಟ್ಠಾನಿ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। "ದ್ವತ್ತಿಂಸಾ"ತಿ ಪನ ಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಸು ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇಸು ವತ್ತಮಾನೇಸು ಅಙ್ಗಾನಿ ಉಪತ್ಥದ್ಧಾನಿ ಯಥಾಪವತ್ತಇರಿಯಾಪಥಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। **ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ** ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲತಾಯ ರೂಪಂ ನ ಜನೇನ್ತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ** ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾಯ। **ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ –

"ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ರೂಪಾವಚರೇ ಅರೂಪಾವಚರೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ, ಯೇ ಚ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ

ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೮೮) -

ಪನ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಬ್ಭಗತತಾದಿವಿಬನ್ಧಾಭಾವೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ಚುತೋ ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚಸ್ಸ ಪವತ್ತತಿ, ನಾಪಿ "ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ಅತ್ಥಿ, "ಖೀಣಾಸವಾನ"ನ್ತಿ, ಪನ ವಿಸೇಸನಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಪಾಕಟನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸೋಳಸ ಚಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹಣಂ ತೇಸಂ ರೂಪಜನನೇ ಏಕಂಸತೋ ನಿಯಮೇತಬ್ಬತ್ತಾ, ಅಞ್ಞಾನಿ ಪನ ಬಹೂನಿ ಅರೂಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಅನೋಕಾಸಗತತ್ತಾ ರೂಪಂ ನ ಜನೇನ್ತಿಯೇವ। ನ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ರೂಪಂ ಜನೇನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಪನ ಬಲವಂ** ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭತೋ।

ಯಥಾ ಪಥವೀಆದಯೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಹೇತುಕಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ಏವಂ ವೇದನಾದಯೋಪೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ತಯೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ, ಸದ್ದನವಕ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತೇನೇವಾಹ - "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ? ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೦೧, ೧೫೩೪)। ತತ್ಥ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ಪರಿಯಾಯತೋ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ತೇಸಂ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ। **"ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅತಂಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಜರೂಪಸ್ಸ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥಾ ಪನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ದಸ್ಸಿತಂ , ಏವಂ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ, ಸಹಜಾತವೇದನಾದೀನಞ್ಚ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ಸಿಯಾ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಉತುಆಹಾರೇಹಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಉತುಆಹಾರಾ ಬಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಚತುಪಞ್ಚಪವತ್ತಿಘಟನಂ ವುತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ದ್ವತ್ತಿಪ್ಪವತ್ತಿಘಟನಂ ತಂಪಾಕತಿಕಚಿತ್ತವಸೇನ, ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಚಿತ್ತವಸೇನ ಪನ ಬಹುತರಾಪಿ ಪವತ್ತಿಯೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತಂನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಉಳಾರಪಣೀತಭಾವತೋ।

೭೦೩. **"ಉಪಾದಿನ್ನಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಓಜಾ ರೂಪಾಹರಣಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ಚಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜಭೂತಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾವಸೇನಾತಿ ಆಹ **"ತತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾಯಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಮೂಲಕತ್ತಾ ಸಿಯಾ ಕಮ್ಮಜಪರಿಯಾಯೋತಿ ತಂನಿವತ್ತನತ್ಥಂ "ಉಪಾದಿನ್ನ"ನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಆಹಾರೋ ನ ಕೇವಲಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋವ, ಅಥ ಖೋ ಜನಕೋಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ದಸ ದ್ವಾದಸ ವಾರೇ"ತಿ ವತ್ವಾ ಕಥಂ ಇಮಸ್ಸೇವ ದಸ ದ್ವಾದಸ ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಘಟನಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಏಕದಿವಸಂ ಪರಿಭುತ್ತಾಹಾರೋ"**ತಿಆದಿ। **ದಾರಕಸ್ಸ ಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ**ತಿ ನಾಭಿಮೂಲಾನುಗತಾಹಿ ರಸಹರಣೀಹಿ ಫರಿತ್ವಾ, ಅಞ್ಞಥಾ ಜಲಾಬುಅನ್ತರಿಕೇ ಕಾಯೇ ಮಕ್ಖನಾವಸೇನ ನ ಸಮ್ಮಾವಿನಿಯೋಗೋ ಆಹಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೀತಿ।

ಉಪಾದಿನ್ನಕೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕೋತಿ ದುವಿಧೇ ಆಹಾರೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಆಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಇತರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಮ್ಮಜಾಹಾರೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ತೇನಾಹ **"ಚತಸ್ಸೋ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ಪವತ್ತಿಯೋ ಘಟೇತೀ"**ತಿ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಉತುನೋಪಿ ಉತುಪಚ್ಚಯಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಯ ದಸ ದ್ವಾದಸ ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಘಟನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ನ ಉದ್ಧತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸೇಸಾನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಚಿತ್ತಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ತಿಸನ್ತತಿರೂಪಾನಂ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಹಿ ಅಞ್ಞಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಿತಸ್ಸ, ತಿಸನ್ತತಿರೂಪಾನಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಸ್ಸ ಜನಕೋ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋಯೇವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ

ಹೋತಿ, ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾನನಯೇನ ನತ್ಥಿ। ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಆಹಾರನಿಸ್ಸಯಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸುತ್ತನ್ತನಯೇನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪರತೋ ಉತುನೋ ನಿಸ್ಸಯಜೋತನಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೭೦೪. ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಯಪಿ ತೇಜೋಧಾತುಯಾ ರೂಪುಪ್ಪಾದನೇ ಸಮತ್ಥಭಾವತೋ "**ಉತು ನಾಮ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ತೇಜೋಧಾತೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಸ ದುವಿಧೋ ಹೋತೀತಿ** ಏಸ ಉತು ತೇಜೋಧಾತುಭಾವಾವಿಸೇಸೇಪಿ ತಿಕ್ಖಮನ್ದತಾವಿಸೇಸೇನ ಉಣ್ಹೋ, ಸೀತೋತಿ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಚಾರಿತಮೇವ। ಯದಿಪಿ ಉತು ಉಪಾದಿನ್ನಕೇನ ವಿನಾಪಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೇ ಪನ ತೇನ ವಿನಾ ತಸ್ಸ ರೂಪುಪ್ಪಾದನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ "**ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ**"ತಿ। ತೇನಾಹ "ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಉತೂ"ತಿ। ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋಯೇವ ಹಿ ಉತು ಉಪಾದಿನ್ನಕೇನ ವಿನಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। **ಉತುಪಚ್ಚಯಂ** ನಾಮ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಂ ರೂಪಂ। ಯಞ್ಹಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪನ್ನರಸವಿಧಂ ರೂಪಂ, ಯಞ್ಚ ತದಞ್ಞತಿಸನ್ತತಿರೂಪಂ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಸಭಾಗೋ ಉತುಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ವಿಸಭಾಗೋ ಉತು ಹಿಮಾದಿ ವಿಯ ಪದುಮಾದೀನಂ ವಿಸದಿಸರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಪುರಿಮರೂಪಂ ವಿನಾಸೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಭಾಗಂ, ವಿಸಭಾಗಞ್ಚ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಉತು ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ವಿನಾಸಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ದೀಘಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ "ದಸ ದ್ವಾದಸ ವಾರೇ"ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವುತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ದೀಘಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ। ಉತು ಹಿ ಸಭಾಗಸನ್ತತಿವಸೇನ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ಚಿರತರಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ ಸದಿಸಾಕಾರಂ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ತಾನೇತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ, ಪಗೇವ ಇತರಥಾ। ತೇನಾಹ "**ಅನುಪಾದಿನ್ನಪಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾಪೀ**"ತಿ, ಮಂಸವಿನಿಮುತ್ತಕೇಸಲೋಮನಖಚಮ್ಮಖಿಲತಿಲಕಾದಿವಸೇನ ಜೀವಮಾನಸರೀರೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಮತಕಳೇವರಾದಿವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ದಿಟ್ಠಾಯ ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗೋಪಿ ದಿಟ್ಠೋಯೇವ ಹೋತಿ ಇತ್ತರಕಾಲತ್ತಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ ಆಹ "**ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕಾಲೇನ ರೂಪಂ ಸಮ್ಮಸತಿ ನಾಮಾ**"ತಿ। ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಮತ್ತದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಮಸನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಞ್ಚ ಅಧಿಕತನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಗ್ಗಹಣೇಸು।

ಅರೂಪನಿಬ್ಬತ್ತಿಪಸ್ಸನಾಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೫. **ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನೇವಾತಿ** ಅವಧಾರಣಂ ಇತರಸ್ಸ ಅವಿಸಯತ್ತಾ।

ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ತಂತಂಭವವಸೇನ। ತದೇವ ಏಕೂನವೀಸತಿಪ್ಪಭೇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಥಾ **ಚುತಿವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು। **ಅನನ್ತರಚಿತ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯಾತಿ**ಆದಿನಾಪಿ ಪವತ್ತಿಯೇವ ವುತ್ತಾ।

ಸೋ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂಯೇವ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋತಿ ಸುದ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪವತ್ತೇ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತ್ತಾತಿ** ಅವಿನಟ್ಠತ್ತಾ। "ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ "**ಚಕ್ಖುಪಸಾದಸ್ಸ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "**ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಮೇವಾ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಥಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಂ ರೂಪಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಏಕಂ ವಾ ಪಞ್ಚ, ಸತ್ತ ವಾ ಜವನಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಂ ಚಿತ್ತಂ ವಾತಿ ವಾ-ಸದ್ದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ದುತಿಯಮೋಘವಾರವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ** ಸುತ್ತಮುಚ್ಛಿತಾದಿಕಾಲೇ, **ಸತ್ತ** ಪಾಕತಿಕಕಾಲೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಜವನಾರಮ್ಮಣಾನುರೂಪನ್ತಿ** "ತಿಹೇತುಕಂ ಚೇ ಜವನಂ, ತಿಹೇತುಕಂ, ದ್ವಿಹೇತುಕಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ, "ಇಟ್ಠಂ ಚೇ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚ ಜವನಸ್ಸ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಅನುರೂಪಂ। **ಸೇಸದ್ವಾರೇಸೂತಿ** ಸೋತದ್ವಾರಾದಿಸೇಸದ್ವಾರೇಸು।

ಅನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾಧಿಗಮಾನುಕ್ಕಮೇನ **ಪಞ್ಞಾಭಾವನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ** ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ।

ರೂಪಸತ್ತಕಸಮ್ಮಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೬. ರೂಪೇಸು ಮನಸಿಕಾರಸತ್ತಕಂ **ರೂಪಸತ್ತಕಂ,** ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹಿ ಮನಸಿ ಕಾರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಅರೂಪಸತ್ತಕಮ್ಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಇಮೇಹಿ ಆಕಾರೇಹೀತಿ** ಇಮೇಹಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪನಮನಸಿಕಾರಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ, ಇಮೇಹಿ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ। **ಆರೋಪೇತ್ವಾತಿ** ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ।

ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪನತೋತಿ ಭವಸ್ಸ ಗಹಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ, ಜಾತಿತೋ, ಮರಣತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಯೋವುಡ್ಢತ್ಥಗಾಮಿತೋತಿ** ವಯಸಾ ವುಡ್ಢಸ್ಸ ಅತ್ಥಗಾಮಿಭಾವತೋ, ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ ಇಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ। **ಆಹಾರತೋತಿ** ಆಹಾರಹೇತು , ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಆಹಾರತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಲೋಹಾದಿಭೂಮಿಪಾಸಾಣಾದಿಭೇದಂ ವಿವಿಧವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಪೇಕ್ಖಂ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ **ಧಮ್ಮತಾರೂಪಂ। ಸತ್ತಾತಿ** ಸತ್ತಧಾ ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹಿ। **ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ** ತಂ ತಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಸಮ್ಮಸತಿ।

''ಭಾರಾದಾನಂ ದುಖಂ ಲೋಕೇ''ತಿ ವಚನತೋ ಖನ್ಧಭಾರಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಗಹಣನ್ತಿ ಕತ್ವಾ **''ಆದಾನನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧೀ''**ತಿ ಆಹ। ''ಸಬ್ಬೇವ ನಿಕ್ಖಿಪಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಭೂತಾ ಲೋಕೇ ಸಮುಸ್ಸಯ''ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೬) ಪನ ವಚನತೋ ಖನ್ಧಭಾರನಿಕ್ಖೇಪೋತಿ ಕತ್ವಾ **''ನಿಕ್ಖೇಪನನ್ತಿ ಚುತೀ''**ತಿ ವುತ್ತಂ। ''ಯೋ ಚಿರಂ ಜೀವತಿ, ಸೋ ವಸ್ಸಸತ''ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೫-೧೪೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೭೪) ವಚನತೋ ತತೋ ಊನಾಧಿಕಭಾವೋ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **''ಏಕಂ ವಸ್ಸಸತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ''**ತಿ। **ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪನನ್ತರೇ ಪವತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇ ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಪ್ಪಭೇದಾ ಸಙ್ಖಾರಾ। ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಇದಂ ಸಮ್ಮಸನವಿಧಾನನ್ತಿ। ''ಅನಿಚ್ಚಾ''ತಿ ಗಹಿತಮತ್ತಂ ಯುತ್ತಿತೋ ಹದಯೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ **''ಕಸ್ಮಾ''**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಾದವಯವತ್ತಿತೋತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಸೇನ, ನಿರುಜ್ಝನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತನತೋ, ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವತೋ ಹುತ್ವಾ ವಯೂಪಗಮನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪರಿಣಾಮತೋತಿ** ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುರಿಮುತ್ತರವಿಸದಿಸಭಾವತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ವಸ್ಸಸತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ರೂಪೇ ಇದಂ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನೇವ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಜರಾಮರಣೇನ ವಿಪರಿಣಾಮೇತಬ್ಬತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಸತಿಪಿ ಧಮ್ಮಭೇದೇ ಅವತ್ಥಾಭೇದೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾ ಏವ ಭಙ್ಗಾವತ್ಥಾತಿ ಯುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ''ಜರಾಯ ಚೇವ ಮರಣೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ಪರಿಣಾಮಪಕತಿತಾಯಾ''ತಿ। ಸಭಾವವಿಗಮೋ ಏವ ವಾ ಏತ್ಥ ವಿಪರಿಣಾಮೋ। ಖಣಿಕತಾ **ತಾವಕಾಲಿಕತಾ।** ನಿಚ್ಚಸಭಾವಾಭಾವೋ ಏವ **ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ।** ಅನಿಚ್ಚಧಮ್ಮಾ ಹಿ ತೇನೇವ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಜಾನನ್ತಾನಂ ನಿಚ್ಚತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಿ ನಾಮ। ಯತೋ ನ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಯದವತ್ಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ನ ತದವತ್ಥಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇತಿ ಅವತ್ಥನ್ತರಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಯತಿ ತೇಸಂ ಕಿಲಮನಾಕಾರೋತಿ ಆಹ **''ಠಿತಿಯಂ ಜರಾಯ ಕಿಲಮನ್ತೀ''**ತಿ, ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಪಾಕಟಜರಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯೇ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಠಿತಿಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವೋ ನಾಮ ದುರತಿಕ್ಕಮೋ ಜರಾನನ್ತರಂ ಭಙ್ಗೋತಿ ಆಹ **''ಜರಂ ಪತ್ವಾ ಅವಸ್ಸಂ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ''**ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರನ್ತರಬಾಧತಾ, ತತೋ ಚ ನೇಸಂ ದುಸ್ಸಹತಾಯ ದುಕ್ಖಮತಾ, ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ದುಕ್ಖತಾನಂ, ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾ, ತಸ್ಮಾ। ಅಭಿಣ್ಹ…ಪೇ॰… ದುಕ್ಖಾತಿ ಯೋಜನಾ।

''ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ''ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಠಿತಿಂ ಮಾ ಪಾಪುಣನ್ತು,** ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **''ಉಪ್ಪನ್ನಾ''**ತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿತಾ ವುತ್ತಾ। **ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಮಾ ಜೀರನ್ತೂತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಅತ್ಥತೋ ಠಿತಿ ಏವ ಜರಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಜರಾವಸೇನ ಪನ ಯೋ ಕಿಲಮಥೋ, ಸೋ ಇಧ ಜರಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಮಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೂತಿ** ನಿಚ್ಚತಂ ಆಸೀಸತಿ। ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರಸ್ಸಾಪಿ ಭಗವತೋ ವಸವತ್ತಿಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಲಕ್ಖಣಞ್ಞಥತ್ತಂ

ಕೇನಚಿ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಭಾವಞ್ಞಥತ್ತಮೇವ ಹಿ ಇದ್ಧಿವಿಸಯೋ। **ಸುಞ್ಞಾ** ಸಙ್ಖಾರಾ **ತೇನ** ತೀಸು ಠಾನೇಸು **ವಸವತ್ತನಾಕಾರೇನ**। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ವುತ್ತಕಾರಣಪರಾಮಸನಂ। **ಸುಞ್ಞತೋ**ತಿ ನಿವಾಸೀಕಾರಕವೇದಕಅಧಿಟ್ಠಾಯಕವಿರಹೇನ ತತೋ ಸುಞ್ಞತೋ, ನ ನಿಸ್ಸಭಾವತೋತಿ ಏಕಚ್ಚಪರಿಕಪ್ಪಿತಸಭಾವಸುಞ್ಞತೋ। **ಅಸ್ಸಾಮಿಕತೋ**ತಿ ಸಾಮಿಭೂತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ। ಏತೇನ ಅನತ್ತನಿಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅವಸವತ್ತಿತೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಸವತ್ತಿಭಾವಾಭಾವತೋ। **ಅತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ**ತಿ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನತೋ। "ಸುಞ್ಞತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಬಾಹಿರಕಪರಿಕಪ್ಪಿತಅತ್ತವಿರಹೋ ವುತ್ತೋ, ಇಮಿನಾ ಪನ ಅತಂಸಭಾವತೋ ಅತ್ತಾ ನ ಹೋತೀತಿ।

೭೦೭. ಏತ್ಥ ಚ "ಉಪ್ಪಾದವಯವತ್ತಿತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾ, "ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ದುಕ್ಖಾ, "ಸುಞ್ಞತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನತ್ತಾತಿ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ನಿರುಳ್ಹಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಿತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ತಂ ತತ್ಥ ಆರೋಪೇತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಪನಾನೇನ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪನವಸೇನ ಸಮ್ಮಸಿತತ್ತಾ ಆಹ "**ರೂಪೇ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ**"ತಿ।

ತತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಗ್ಗಹಣಪುಬ್ಬಕಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಗ್ಗಹಣಂ, ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಗ್ಗಹಣಪುಬ್ಬಕಂ ವಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಗ್ಗಹಣಂ। ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪಭೇದೇನ ದಸ್ಸಿಯಮಾನಂ ಯಥೋಳಾರಿಕತೋ ದೀಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ತಂ ವಸ್ಸಸತಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಪಠಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ವಸ್ಸಸತಂ ಠಿತಸ್ಸ "ದಸ ವಾ ವೀಸತಿ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಯಾವಉದ್ಧರಣಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತತೋ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ತಿಲಕ್ಖಣಾರೋಪನಂ ವಯೋವುಡ್ಢತ್ಥಙ್ಗಮತೋ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಮೇವ ವಸ್ಸಸತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಯವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನವಿಧಿ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಓಳಾರಿಕವಸೇನೇವಾಯಂ ಆದಿತೋ ರೂಪಭೇದೋ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ವಸ್ಸಸತಂ ಸಮಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ವಿಭತ್ತಂ, ಮಜ್ಝಿಮಾವತ್ಥಾಯ ವಾ ತಥಾರೂಪತ್ತಾ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇ ಏಕಂ ವಸ್ಸಂ ವಡ್ಢಿತಂ।

೭೦೮. ಮನ್ದತಾಬಾಹುಲ್ಲೇನ ಪವತ್ತಂ ವಸ್ಸಾನಂ ದಸಕಂ **ಮನ್ದದಸಕಂ**। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ತದಾತಿ ಪಠಮೇ ವಸ್ಸದಸಕೇ। **ಸೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ಚಪಲೋ**ತಿ ಅನವಟ್ಠಿತಕಿರಿಯತಾಯ ತರಲೋ। ತೇನ ಮೋಮೂಹಭಾವತೋ ವಿಸೇಸೇತಿ। ನ ಹೇಸ ನವಮದಸಕೇ ವಿಯ ಮೋಮೂಹಭಾವೇನ ಮನ್ದೋ, ಅಥ ಖೋ ಚಪಲತಾಯಾತಿ। ತೇನಾಹ "**ಕುಮಾರಕೋ**"ತಿ। ತತಿಯೇ ದಸಕೇ ಮಂಸಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಯಥಾರಹಂ ಛವಿವಣ್ಣೋ ವಿಪ್ಪಸೀದತೀತಿ ಆಹ "**ವಣ್ಣಾಯತನಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪಾಪುಣಾತೀ**"ತಿ। ಚತುತ್ಥೇ ದಸಕೇ ಅಟ್ಠೀನಂ, ನ್ಹಾರೂನಞ್ಚ ಥಿರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಬಲಞ್ಚ ಥಾಮೋ ಚ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪಾಪುಣಾತಿ**। ಪಞ್ಚಮೇ ದಸಕೇ ಯೋಬ್ಬನಮದಸ್ಸ ದೂರೀಭಾವೇನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಿಲೇಸತನುತಾಯ ಪಞ್ಞಾ ಯಥಾರಹಂ ಸುವಿಸದಾ ಹೋತಿ। ಖಿಡ್ಡಾಯ ರತಿ **ಖಿಡ್ಡಾರತಿ**। ಕಪಲ್ಲಿಕಾದಿನಿಸ್ಸಯವಿಸೇಸೇನ ಪದೀಪಸ್ಸ ಸುದ್ಧತಾದಿ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಯವಿಸೇಸೇನ ಪಞ್ಚಮಛಟ್ಠದಸಕೇಸು ಪಞ್ಞಾಯ ಬುದ್ಧಿಹಾನಿಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪುರತೋ ಪಬ್ಭಾರೋ ಹೋತಿ** ಕಟಿಸನ್ಧಿಗೀವಾಸನ್ಧೀನಂ ವಸೇನ ರಸ್ಸಸ್ಸಾಪಿ, ಪಗೇವ ದೀಘಸ್ಸ। **ಪಬ್ಭಾರೋ**ತಿ ಚ ಗರುಭಾವೇನ ಪಲಮ್ಬಕೋ। **ಮೋಮೂಹೋ ಹೋತಿ** ಸತಿಪಞ್ಞಾವಿಪ್ಪವಾಸತೋ। **ಸಯನಬಹುಲೋವ ಹೋತಿ** ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಸರೀರಭಾರಂ ವಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ।

೭೦೯. **ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚತುವಸ್ಸಿಕೋಪಿ ಹಿ ಏಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಹೋತೀತಿ। ದ್ವಿಸತಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ಏಕೇಕಅಯನವಸೇನಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಸ್ಸಾನೇ ಪವತ್ತರೂಪನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ತಂ ಪನ ವಸ್ಸಾನಂ ದ್ವಿಧಾ ಸಮತ್ತಂ, ನ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಚತುಮಾಸನ್ತಿ ಆಹ "**ದ್ವೇಮಾಸ**"ನ್ತಿ। ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಚೇತಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। ಸೋ ಪನ **ವಸ್ಸಾನೋ** ಉತು ಸಾವಣಪೋಟ್ಠಪಾದಮಾಸಾ, ಅಸ್ಸಯುಜಕತ್ತಿಕಮಾಸಾ **ಸರದೋ,** ಮಿಗಸಿರಫುಸ್ಸಮಾಸಾ **ಹೇಮನ್ತೋ,** ಮಾಘಫಗ್ಗುನಮಾಸಾ **ಸಿಸಿರೋ,** ಚಿತ್ತವೇಸಾಖಮಾಸಾ **ವಸನ್ತೋ,** ಜೇಟ್ಠಾಸಳ್ಹಮಾಸಾ **ಗಿಮ್ಹೋ** ಉತೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಛ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ**ತಿ ದಸದಸನಾಟಿಕಾವಸೇನ ಛ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ।

೭೧೦. ಅಭಿಮುಖಂ ಪುರತೋ ಕಮನಂ **ಅಭಿಕ್ಕಮೋ।** ಪಟಿನಿವತ್ತನವಸೇನ ಕಮನಂ **ಪಟಿಕ್ಕಮೋ।** ಆಮುಖಂ ಲೋಕನಂ **ಆಲೋಕನಂ।** ವಿವಿಧಂ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಲೋಕನಂ **ವಿಲೋಕನಂ।** ಹತ್ಥಪಾದಾನಂ ಸಙ್ಕುಚನಂ **ಸಮಿಞ್ಜನಂ।** ಆಯಮನಂ **ಪಸಾರಣಂ।**

ಪಾದುದ್ಧರಣಕಾಲೇತಿ ದುತಿಯಪಾದುದ್ಧರಣಕಾಲೇ। **ಪಾದಸ್ಸಾ**ತಿ ಉದ್ಧಟಪಾದಸ್ಸ। **ಓಮತ್ತಾ**ತಿ ಸತ್ತಿತೋ ಹೀನಪ್ಪಮಾಣಾ। ತೇನಾಹ "**ಮನ್ದಾ**"ತಿ। **ಇತರಾ**ತಿ ತೇಜೋವಾಯೋಧಾತುಯೋ। ಯಥಾ ಪಾದಸ್ಸ ಉದ್ಧರಣಂ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ಪವತ್ತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು ಏಕಂಸತೋ ತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಅಧಿಮತ್ತತಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ಸಲ್ಲಹುಕಸಭಾವತಾಯ ತಾಸಂ। ತತೋ ಏವ ಚ ಇತರಾಸಂ ಓಮತ್ತತಾ ಗರುಸಭಾವತ್ತಾ। ತಂಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ಪನ ಸೇಸಂ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ತಗ್ಗತಿಕಮೇವ ಹೋತಿ। ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಪವತ್ತಿಯಂ ವಾಯೋಪಥವೀಅಧಿಮತ್ತತಾ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುರತೋ ಹರಣೇ, ಪಚ್ಛತೋ ಹರಣೇ ಚ ಉದ್ಧರಣೇ ವಿಯ ಸಲ್ಲಹುಕಸಭಾವರೂಪಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ತಾಸಂಯೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಅಧಿಮತ್ತತಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ "**ತಥಾ ಅತಿಹರಣವೀತಿಹರಣೇಸೂ**"ತಿ। ಯಥಾ ಉದ್ಧರಣಾದೀಸು ಸಲ್ಲಹುಕಸಭಾವತ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಅಧಿಕಂ ಹೋತಿ, ಇತರಾಸಂ ಹೀನಂ, ಏವಂ ವೋಸ್ಸಜ್ಜನಾದೀಸು ತೀಸು ಗರುಸಭಾವತ್ತಾ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಅಧಿಕಂ ಹೋತಿ, ಇತರಾಸಂ ಹೀನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ವೋಸ್ಸಜ್ಜನೇ**"ತಿಆದಿ।

ತದುಪಾದಾಯರೂಪಾನೀತಿ ತಾ ಧಾತುಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ। **ಏತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಉದ್ಧರಣೇಯೇವ। ತೇನಾಹ "**ಅತಿಹರಣಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ**"ತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಉದ್ಧರಣಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸೇ। **ಪಬ್ಬಂ ಪಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರಸಙ್ಕಾರಾಭಾವದಸ್ಸನಂ। **ತಟತಟಾಯನ್ತಾ**ತಿ ತಟತಟಾಯನ್ತಿ ವಿಯ, ತೇನ ನೇಸಂ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣಸ್ಸ ಇತ್ತರತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೧೧. **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ। **ದಾರುತಿಣುಕ್ಕಾದೀಸೂ**ತಿ ದಾರುಉಕ್ಕಾತಿಣುಕ್ಕಾದೀಸು। "ಕಿಂ ಅನ್ಧಬಾಲ ಏಕಘನಂ ಸತತಂ ಸಬ್ಬದಾಭಾವಿಂ ಏಕನ್ತಿ ಮಞ್ಞಸೀ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ "**ಕಿಮೇತ್ಥ ಮನಾಪ**"ನ್ತಿ। **ಇದಮ್ಪೀ**ತಿ ಯದಿದಂ ತೇಲವಟ್ಟಿಕ್ಖಯೇನ ಪದೀಪಸ್ಸ ಅಪಣ್ಣಾಯನಂ ವುತ್ತಂ, ಇದಮ್ಪಿ। **ಅಙ್ಗುಲಙ್ಗುಲನ್ತರೇ**ತಿ ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಮಿತಂ ಅಙ್ಗುಲನ್ತಿ ಅಙ್ಗುಲಪ್ಪಮಾಣೇ ಪದೇಸೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತನ್ತುನೋ ಅವಯವಲೇಸಭೂತಂ ಪರಮಸುಖುಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಅಂಸುಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ಅಂಸುಂ ಪನ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ**"ತಿ।

ತತ್ಥಾತಿಆದಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ। ತತ್ಥ ಕಾಮಂ ಉಪಮೇಯ್ಯೇ ವಿಯ ಉಪಮಾಯಂ ಪಾಕಟೋ ಕಾಲಭೇದೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸಗತಂ ಪನ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರಂ ನ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಉಪಮಾಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉಪಮಾಯಮ್ಪಿ ವಾ ತಾವ ಯಾವಾತಿ ಕಾಲಸ್ಸ ಭೇದಮತ್ತಾ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಗಹಣೇ ಕಾಲಭೇದವಸೇನಾಪಿ ಉಪಮಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

೭೧೨. ಪುಬ್ಬೇ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಾದಿವಸೇನ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಂ ಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ, ಇದಾನಿ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತದೇವ ರೂಪಂ ವಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ** ವಿಭಜಿತ್ವಾ। "ವಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ಅಯಮೇವತ್ಥೋ। **ಆಹಾರಮಯ**ನ್ತಿ ಆಹಾರೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ। **ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ಮಿಲಾತಂ। **ಕಿಲನ್ತ**ನ್ತಿ ಖಿನ್ನಂ। **ಧಾತ**ನ್ತಿ ತಿತ್ತಂ। **ಪೀಣಿತ**ನ್ತಿ ಮಂಸೂಪಚಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪೀಣಿತಂ। ತತೋ ಏವ **ಮುದು।** **ಸಿನಿದ್ಧ**ನ್ತಿ ಸಿನಿದ್ಧಚ್ಛವಿತಾಯ ಸಣ್ಹಂ। ತತೋ ಏವ **ಫಸ್ಸವನ್ತಂ।**

೭೧೩. **ಉಣ್ಹಕಾಲೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಉಣ್ಹಸನ್ತಾಪೇನ ಸನ್ತತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಸೀತಉತುನಾ**ತಿ ಸಪ್ಪಾಯೇನ ಸೀತಉತುನಾ।

೭೧೪. **ಆಯತನದ್ವಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಆಯತನಸಙ್ಖಾತದ್ವಾರವಸೇನ। ಕಮ್ಮದ್ವಾರನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಆಯತನಗ್ಗಹಣಂ। **ಕಾಯದ್ವಾರೇ**ತಿ ಪಸಾದಕಾಯದ್ವಾರೇ। **ಮನೋದ್ವಾರಂ** ನಾಮ ಸಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ। ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಿಸ್ಸಿತವೋಹಾರೇನ "**ಮನೋದ್ವಾರೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯತ್ಥ ಮನೋದ್ವಾರುಪ್ಪತ್ತಿ।

೭೧೫. **ಸೋಮನಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸಿತವಸೇನಾ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸಿತಪುಗ್ಗಲವಸೇನ, ಸೋಮನಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸಿತಕಾಲವಸೇನ ವಾ।

ಅಯಮತ್ಥೋತಿ ಅಯಂ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅತಿಇತ್ತರಖಣತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥೋ।

ಜೀವಿತನ್ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। **ಸುಖದುಕ್ಖಾ**ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಹಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾಸು ಏವ ಅನ್ತೋಗಧಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭಾವತೋ। **ಅತ್ತಭಾವೋ**ತಿ ಜೀವಿತವೇದನಾವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। ಸಞ್ಞಾತಿ ಕೇಚಿ। **ಕೇವಲಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ನಿಚ್ಚಭಾವೇನ ವಾ ಅವೋಮಿಸ್ಸಾ। **ಏಕಚಿತ್ತಸಮಾಯುತ್ತಾ**ತಿ ಏಕೇಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹಿತಾ। **ಲಹುಸೋ ವತ್ತತೇ ಖಣೋ**ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತಾಯ ಲಹುಕೋ ಅತಿಇತ್ತರೋ ಜೀವಿತಾದೀನಂ ಖಣೋ ವತ್ತತಿ।

ಚುಲ್ಲಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ಕಪ್ಪನ್ತಿ ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣಂ ಕಪ್ಪಂ, ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಏತಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ಕಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಏಕವಚನಂ। **ಮರೂ**ತಿ ದೇವಾ। **ದ್ವೀಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮೋಹಿತಾ**ತಿ ಏವಂ ಚಿರಜೀವಿನೋಪಿ ತೇ ದ್ವೀಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತೇಸಮ್ಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಜೀವಿತಾದೀನಿ ದ್ವೀಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಏಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ತೇನೇವ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಯಾವ ದುತಿಯಾ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ।

ಯೇ ನಿರುದ್ಧಾ ಮರನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಚವನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುದ್ಧಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಯೇ ಖನ್ಧಾ। **ತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ ವಾ ಇಧಾ**ತಿ ಯೇ ವಾ ಇಧ ಪವತ್ತಿಯಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಸ್ಸ ಧರನ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿರುದ್ಧಕ್ಖನ್ಧಾ। **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸದಿಸಾ** ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಏಕಸದಿಸಾ ಅತ್ಥಙ್ಗತಾ **ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ** ಪುನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಾನಾಭಾವೇನ ವಿಗತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಚುತಿಕ್ಖನ್ಧಾ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಏವಂ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಖನ್ಧಾ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂ ಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅನನ್ತರಾ ಚ ಯೇ ಭಗ್ಗಾತಿ ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನನ್ತರಮೇವ ಭಗ್ಗಾ ನಿರುದ್ಧಾ। **ಯೇ ಚ ಭಗ್ಗಾ ಅನಾಗತೇ**ತಿ ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಗತೇ ಭಗ್ಗಾ ಭಞ್ಜನಸೀಲಾ ಭಿಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ತದನ್ತರಾ ನಿರುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಅನ್ತರಾ ವೇಮಜ್ಝೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾನಂ ಭಗ್ಗಾನಂ। **ವೇಸಮಂ ನತ್ಥಿ ಲಕ್ಖಣೇ**ತಿ ತೇಸಂ ತಿವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಭಙ್ಗಲಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಸಮತಾ ವಿಸದಿಸತಾ ನತ್ಥಿ।

ಅನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ನ ಜಾತೋತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಜಾತೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಜಾತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ** ವತ್ತಮಾನೇನ ಚಿತ್ತೇನ **ಜೀವತಿ** ಜೀವಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಭಙ್ಗಾ ಮತೋ ಲೋಕೋ**ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಮತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪರಮತ್ಥಿಯಾ** ಯಾಯಂ ತಂ ತಂ ಸನ್ತಂ ಸನಿಸ್ಸಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ "ತಿಸ್ಸೋ ಜೀವತಿ, ಫುಸ್ಸೋ ಜೀವತೀ"ತಿ ಏವಂ ವಚನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಸಯಭೂತಾ ಸನ್ತಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಾ ಏತ್ಥ ಪರಮತ್ಥಿಯಾ ಪರಮತ್ಥಭೂತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ "ನಾಮಗೋತ್ತಂ ನ ಜೀರತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೭೬)।

ಅನಿಧಾನಗತಾ ಭಗ್ಗಾತಿ ಯೇ ಭಗ್ಗಾ, ನ ತೇ ಕತ್ಥಚಿ ನಿಧಾನಂ ಗತಾ, ಅಥ ಖೋ ಅಭಾವಮೇವ ಗತಾ। **ಪುಞ್ಜೋ ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತೇ** ಯತೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ ವತ್ತಮಾನಭಾವಂ। **ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಯೇಪೀ**ತಿ ಯೇ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಭಾವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಪಿ **ಆರಗ್ಗೇ ಸಾಸಪೂಪಮಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।** ಯಥಾ ನಾಮ ಸೂಚಿಯಂ ಠಿತಾಯಂ ಸಾಸಪೋ ಖಿತ್ತೋ ತಸ್ಸಾ ಸಿಖಂ ಫುಟ್ಠಮತ್ತೋ ವಿಗಚ್ಛತಿ ನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ತೇಸಂ ಅವಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಭಙ್ಗೋ ನೇಸಂ ಪುರಕ್ಖತೋತಿ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಭಙ್ಗೋ ನಾಮ ಪುರತೋ ಏವ ಕತೋ, ಏಕಂಸಭಾವೀ ನ ಅಪಸಕ್ಕತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುರಾಣೇಹೀ**ತಿ ಪುರಿಮಕೇಹಿ ಅತೀತೇಹಿ।

ಅದಸ್ಸನತೋತಿ ಅಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತೋ। **ಆಯನ್ತೀ**ತಿ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। "**ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಕುತೋಚಿ ರಾಸಿತೋ ಆಗಮನಾಭಾವಮೇವಾಹ। **ಭಗ್ಗಾ ಗಚ್ಛನ್ತುದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಭಗ್ಗಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಉಪಗಮನಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಅಭಾವಮೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಮಾಹ "**ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದೋ...ಪೇ॰... ವಯನ್ತಿ ಚಾ**"ತಿ।

೭೧೯. "**ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕರೂಪ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಯಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಧಮ್ಮತಾಯ "**ಧಮ್ಮತಾರೂಪ**"ನ್ತಿ ಅನ್ವತ್ಥನಾಮತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಯಲೋಹಾದೀಸು **ಅಯೋ** ನಾಮ ಕಾಳಲೋಹಂ। **ಲೋಹಂ** ನಾಮ ಜಾತಿಲೋಹಂ ವಿಜಾತಿಲೋಹಂ ಕಿತ್ತಿಮಲೋಹಂ ಪಿಸಾಚಲೋಹನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋ ರಜತಂ ಸುವಣ್ಣಂ ತಿಪು ಸೀಸಂ ತಮ್ಬಲೋಹಂ ವೇಕನ್ತಕಲೋಹನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ **ಜಾತಿಲೋಹಾನಿ।** ನಾಗನಾಸಿಕಲೋಹಂ **ವಿಜಾತಿಲೋಹಂ।** ಕಂಸಲೋಹಂ ವಟ್ಟಲೋಹಂ ಹಾರಕೂಟನ್ತಿ ತೀಣಿ **ಕಿತ್ತಿಮಲೋಹಾನಿ।** ಮೋರಕ್ಖಕಾದಿ **ಪಿಸಾಚಲೋಹಂ।** ತತ್ಥ ತಮ್ಬಲೋಹಂ ವೇಕನ್ತಕನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಜಾತಿಲೋಹೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಇಧ "ಲೋಹ"ನ್ತಿ ಗಹಿತನ್ತಿ। **ತಿಪೂ**ತಿ ಸೇತತಿಪು। **ಸೀಸ**ನ್ತಿ ಕಾಳತಿಪು। **ಸುವಣ್ಣಂ** ಆಕರುಪ್ಪನ್ನರಸವಿದ್ಧಾದಿಭೇದಂ। **ಮುತ್ತಾ** ಸಾಮುದ್ದಿಕಮುತ್ತಾದಿ। **ಮಣೀ**ತಿ ವೇಳುರಿಯಲೋಹಿತಙ್ಕಮಸಾರಗಲ್ಲಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಮಣಿವಿಸೇಸೋ। **ವೇಳುರಿಯೋ** ವಂಸವಣ್ಣಮಣಿ। **ಸಙ್ಖೋ** ಸಾಮುದ್ದಿಕಸಙ್ಖೋ। **ಸಿಲಾ**ತಿ ಕಾಳಸಿಲಾಪಣ್ಡುಸಿಲಾದಿಭೇದಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ರತನಸಮ್ಮತಸಿಲಾ। **ಪವಾಳಂ** ನಾಮ ವಟ್ಟುಮಂ ವಿದ್ಧಮಂ। **ಲೋಹಿತಙ್ಗಂ** ರತ್ತಮಣಿ। **ಮಸಾರಗಲ್ಲಂ** ಕಬರಮಣಿ। **ಭೂಮಿ**ಆದಯೋ ಪಾಕಟಾವ। **ತದಸ್ಸಾ**ತಿ ತಂ ಧಮ್ಮತಾರೂಪಂ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ।

ತರುಣಪಲ್ಲವವಣ್ಣನ್ತಿ ಅಮ್ಬಾದೀನಂ ತರುಣಪಲ್ಲವೇನ ಸಮಾನವಣ್ಣಂ। **ಸಭಾಗರೂಪಸನ್ತತಿ**ನ್ತಿ ವಣ್ಣಾದಿನಾ ಸಮಾನಭಾಗಂ ರೂಪಸನ್ತಾನಂ। **ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧಾಪಯಮಾನ**ನ್ತಿ ಹೇತುಫಲಪರಮ್ಪರಾಯ ಸಮ್ಬನ್ಧನವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಸೋತಿ ಯೋಗೀ। **ತ**ನ್ತಿ ಅಸೋಕರುಕ್ಖಪಣ್ಣಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತ್ವಾ। **ಇಮಿನಾ ನಯೇನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸೋಕಪಣ್ಣೇ ವುತ್ತೇನ ನಯೇನ। **ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ** ಅಯಲೋಹಾದಿಭೇದಂ **ಧಮ್ಮತಾರೂಪಂ।** ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಸೀತಕಾಲೇ ಸೀತಲಂ, ಉಣ್ಹಕಾಲೇ ಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪೇನ ಉಣ್ಹತರಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸೀತಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ರೂಪಂ ಉಣ್ಹಂ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸೀತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ತಟತಟಾಯನ್ತಂ ಭಿಜ್ಜತೀತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಅರೂಪಸತ್ತಕಸಮ್ಮಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೭. **ಕಲಾಪತೋ**ತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಕಲಾಪತೋ।

ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಾಧಾರಣಾ ಸುಪಾಕಟಾ, ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಕಲಾಪತೋತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ**"ತಿ ಆಹ। ಯೇ ಇಮೇ ಸಮ್ಮಸನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ವಿನಟ್ಠಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ। **ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ। **ತಂ ಯುತ್ತತರ**ನ್ತಿ ತಂ ಅರಿಯವಂಸಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ ಯುತ್ತತರಂ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ವಿಭೂತತರಂ ರೂಪಸತ್ತಕೇ ಸಮ್ಮಸನಂ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ರೂಪಸತ್ತಕೇ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸಾತಿಸಯಂ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ತಬ್ಬಿಸಯಂ ಅರೂಪಸಮ್ಮಸನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಮ್ಪವತ್ತತೀತಿ ತಂ ಯುತ್ತತರಂ, ನ ಪನ ಅಪುಬ್ಬಕೇಸಾದಿಸಮ್ಮಸನಂ ಕತ್ವಾ ತಬ್ಬಿಸಯಂ ಪವತ್ತಿತಂ। ತಥಾ ಸತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನವಂ ನವಂ ಏವ ಸಿಯಾ, ಪುಬ್ಬೇ ಗಹಿತಂ ಸಮ್ಮಸನವಿಸಯಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನವಿಸಯಸ್ಸ ಗಣ್ಹನತೋ। **ಸೇಸಾನಿಪೀ**ತಿ ಯಮಕತೋ ಸಮ್ಮಸನಾದೀನಿಪಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಅರಿಯವಂಸಕಥಾನಯೇನೇವ।

೭೧೮. **ತಮ್ಹಿ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪತೋ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮ್ಹಿ। ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಹಿ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಯಮಕತೋ ಸಮ್ಮಸತಿ ನಾಮ** ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಯುಗಳವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ರೂಪಸತ್ತಕವಸೇನ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಠಿತೋಪಿ ಇದಾನಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾವ ತಂ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಖಣಿಕತೋ ಸಮ್ಮಸನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೭೧೯. **ಏತಮ್ಪೀ**ತಿ ಏತಂ ಚತುತ್ಥಸಮ್ಮಸನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ। **ಪಠಮಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಾದಿವಸೇನ ರೂಪಂ ಸಮ್ಮಸಿತಚಿತ್ತಂ, ಯಂ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಾಹಕಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಸಮ್ಮಸಿತಸಮ್ಮಸಿತಚಿತ್ತಸಮ್ಮಸನೇನ ತೇಸಂ ಖಣಿಕಭಾವಸ್ಸ ವಿಭಾವನತೋ ಇದಂ ಸಮ್ಮಸನಂ "**ಖಣಿಕತೋ ಸಮ್ಮಸನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೨೦. ಇದಮೇವ ಚ ಸಮ್ಮಸನಂ ದಿಗುಣಿತಂ ಅನೇಕಸಮ್ಮಸನಪಟಿಪಾಟಿಸಮ್ಭವತೋ "**ಪಟಿಪಾಟಿತೋ ಸಮ್ಮಸನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಟ್ಟೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಸತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಸಮ್ಮಸನಪಸುತಾ ಏವ ಭಾವನಾ ಸಿಯಾ, ನ ಮೂಲಕಮ್ಮಟ್ಠಾನುಪಕಾರೀ, ನ ಚಾಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಾರೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ತತ್ತಕೇನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು, ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಭೂತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ಯಾವ ದಸಮಚಿತ್ತಸಮ್ಮಸನಾ…ಪೇ॰… ಠಪೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ। **ಠಪೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಚ ನ ಏಕಾದಸಮಂ ದ್ವಾದಸಮೇನ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಟಿಪಾಟಿತೋ ಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನಪರಂ, ನ ತತೋ ಸಮ್ಮಸನತೋ ಓರಮನದಸ್ಸನಪರಂ, ತಸ್ಮಾ ಪುನಪಿ ರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯಾವ ದಸಮಚಿತ್ತಸಮ್ಮಸನಾ ಭಾವನಮನುಯುಞ್ಜತೇವ। **ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಅರಿಯವಂಸಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ।

೭೨೧. **ವಿಸುಂ ಸಮ್ಮಸನನಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಮನಸಿಕಾರವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅಞ್ಞೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಮನಸಿಕಾರೋ ನತ್ಥಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಆದಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾ ಇಧ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಾದಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಏವ ಹಿ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಾದಯೋ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯಂ ಪನೇತ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸತ್ತಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಸತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸಞ್ಞಾ। ದುಬ್ಬಲಾಯ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹಗತಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಸತ್ತಸಞ್ಞಂ ಉಗ್ಘಾಟಿತಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಸತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪವತ್ತಚಿತ್ತೇನ ದಿಟ್ಠಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾ ಚಿತ್ತದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ತದಭಾವೇನ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಮಾನೋ** ನಾಮ ಯೋ ದಿಟ್ಠೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ, ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಯ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೋ ಏವ ಹೋತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜನತೋತಿ ಆಹ "**ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟಿತ…ಪೇ॰… ಮಾನೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ**"ತಿ। ಮಾನೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಯಮಾನೋ ತಣ್ಹಾಯ ಪವತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇತಿ, ಅಭಿಮತವಿಸಯೇಸು ಏವ ತಣ್ಹಾಯ ಪವತ್ತನತೋತಿ ವುತ್ತಂ "**ಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟಿತ…ಪೇ॰… ತಣ್ಹಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ**"ತಿ। **ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಇಧ ಸುಖುಮಾ ನಿಕನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ "**ತಣ್ಹಾಯ…ಪೇ॰… ಪರಿಯಾದಿನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಅಯಂ ನಯೋತಿ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಮ್ಮಸನವಿಧಿ।

ಮಮ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಇಮಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನಿಯಸಞ್ಞಿತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಾಮಿಭೂತೋ ಅತ್ತಾ ಪರಾಮಸೀಯತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹತಾತಿ ತಥಾ "**ಗಣ್ಹತೋ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾಟನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಞ್ಚಾಯಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಸಮಧಿಗಮೇನ ವಿಸುದ್ಧದಿಟ್ಠಿಕೋ, ಮಗ್ಗೇನ ಪನ ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತತ್ತಾ ಅನೋಳಾರಿಕಾಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಸೇನೇವಂ ವುತ್ತಂ।

ಸುಟ್ಠೂತಿ ಸಮ್ಮಾ। **ಮನಾಪನ್ತಿ** ಚ ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸನಂ, ಮನವಡ್ಢನಾಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಸಯಂ ಅಧಿಮಾನಮಾಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟೋ ನಾಮ ನ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ವಿಪಸ್ಸಿತುಂ ಸಕ್ಕೋಮೀತಿ ತತ್ಥ ಸಮತ್ಥತಾಪದೇಸೇನ ಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತಾ ದಸ್ಸೀಯತಿ, ಚಿತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸಿತುಂ ಸಕ್ಕೋಮಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋ ಏವ ಕಾಲಂ ವೀತಿನಾಮೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ಯಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾಟನಂ ನಾಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "**ಸಚೇ ಸಙ್ಖಾರಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಿಧಿಂ ವತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚತೋಪಿ ದುಕ್ಖತೋಪಿ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ ಏವ ತದುಪಬ್ರೂಹನತೋ, ತಸ್ಮಾ "**ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟನಂ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹೋತಿ। ಖಣೇ ಖಣೇ ಭಿಜ್ಜನಕೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಕುತೋ ಮಾನಸ್ಸ ಅವಸರೋ। ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟಾಯಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಸ್ಮಾ ನಿಕನ್ತಿಪರಿಯಾದಾನಂ ನಾಮ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಸಭಾವತೋ, ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ ಚ ದುಕ್ಖಭೂತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಈಸಕಮ್ಪಿ ಅಭಿರತೋ ಹೋತಿ। ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಹಿ ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಸೇಸಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣೇ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಪಾಟಿತೋ ಸಮ್ಮಸನಂ ಪಸುತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಯದಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ವಿಸದಾ ಪವತ್ತತಿ, ಇತರಾ ದ್ವೇಪಿ ತದನುಗತಿಕಾ, ತದಾನೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಮೂಲಿಕಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಾ।

ಯದಾ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ವಿಸದಾ ಪವತ್ತತಿ, ಇತರಾ ದ್ವೇಪಿ ತದನುಗತಿಕಾ , ತದಾನೇನ ಮಾನಸಮುಗ್ಘಾಟನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಸತಿ ಹಿ ನಿಚ್ಚಗಾಹೇ ಮಾನಜಪ್ಪನಾ "ಇದಂ ನಿಚ್ಚಂ, ಇದಂ ಧುವ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೧) **ಬಕಬ್ರಹ್ಮುನೋ** ವಿಯ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ನಿಚ್ಚಗಾಹಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಾ।

ಯದಾ ಪನ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ವಿಸದಾ ಪವತ್ತತಿ, ಇತರಾ ದ್ವೇಪಿ ತದನುಗತಿಕಾ, ತದಾನೇನ ನಿಕನ್ತಿಪರಿಯಾದಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಸತಿ ಹಿ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ತಣ್ಹಾಗಾಹೋವ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ನಿಕನ್ತಿಯಾ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಾ। ಏವಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಾದೀನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಇತಿ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಠಾನೇಯೇವ ತಿಟ್ಠತೀ**"ತಿ। ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಸಕಕಿಚ್ಚಕರಣಞ್ಹಿ ಸಕಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಠಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ಸಮ್ಮಸನನಯೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೭೨೨. ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋತಿ ಇಧ ವಿಯ ಏಕದೇಸೇನ ಅವತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಸರೂಪತೋ, ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಅನವಸೇಸತೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ। **ಇಧೇವಾತಿ** ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯಮೇವ। ಏಕಚ್ಚಾನಂಯೇವೇತ್ಥ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಆಹ "**ಏಕದೇಸಂ**

ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ"ತಿ, ತಾ ಪನ ಸಯಮೇವ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇಸ್ಸತಿ । **ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಯಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಇಧ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಾಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಧಮ್ಮೇ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಕೇ **ಪಜಹತಿ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ।

ಖಯಾನುಪಸ್ಸನನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಣಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ। **ಭಾವೇನ್ತೋ**ತಿ ವಡ್ಢೇನ್ತೋ। **ಘನಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸನ್ತತಿಸಮೂಹಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಂ ವಸೇನ ಏಕತ್ತಗ್ಗಹಣಂ। **ಖಯಾನುಪಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾನುಪಸ್ಸನನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ "ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ಪಸ್ಸತಿ, ಸಾ **ಖಯಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಸ್ಸಾ ಪಾರಿಪೂರೀತಿ ಘನಸಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪರಿಪುಣ್ಣತಾಯ ತಂ ನ ಹೋತಿ। ಏವಮಞ್ಞತ್ಥಾಪೀತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣತಾ ಪಹಾನತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ, ಅನ್ವಯತೋ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ನಿರೋಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾ **ವಯಾನುಪಸ್ಸನಾ,** ತಾಯ **ಆಯೂಹನಂ ಪಜಹತಿ**। ಯದತ್ಥಂ, ಯಾಯ ಚ ಆಯೂಹತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತೇ ತಣ್ಹಾಯ ಚಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ನಮತೀತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ವಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಆಯೂಹನಂ ಪಜಹತೀ**"ತಿ। ಜಾತಸ್ಸ ಜರಾಮರಣೇಹಿ ದ್ವಿಧಾ ಪರಿಣಾಮದಸ್ಸನಂ, ರೂಪಸತ್ತಕಾದಿವಸೇನ ವಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸ್ಸ ತಂತಂಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪರಂ ಅಞ್ಞಭಾವದಸ್ಸನಂ **ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನಾ,** ತಾಯ **ಧುವಸಞ್ಞಂ** ಥಿರಭಾವಗಹಣಂ **ಪಜಹತಿ**।

ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಏವ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸನ್ತತಿಯಂ, ಸಮೂಹೇ ಚ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಕಾಲನ್ತರಾವಟ್ಠಾಯಿಭಾವೇನ, ನಿಚ್ಚಭಾವೇನ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಕಿಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದತಾಯ ಸವಿಗ್ಗಹಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ। **ಪಣಿಧಿ**ನ್ತಿ ಸುಖಪತ್ಥನಂ, ರಾಗಾದಿಪಣಿಧಿಂ ವಾ, ಅತ್ಥತೋ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿನ್ನತಂ। **ಅಭಿನಿವೇಸ**ನ್ತಿ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ। ಏತೇಸಞ್ಚ ನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಅನಿಮಿತ್ತಾದಿನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತಾತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಯೋ ವಿಯ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಾದಯೋವ ಪಟಿಪಕ್ಖಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಞತ್ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ದಿಸ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಮರಣಂ, ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಙ್ಗವಸೇನ ಸುಞ್ಞತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ಚ ಸಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ **ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾ,** ತಾಯ ನಿಚ್ಚಸಾರಾದಿಆದಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಸತಣ್ಹಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ। **ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ನಾಮ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಂ। ತೇನ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಏವಮಾದಿಕಂ, "ಇಸ್ಸರತೋ ಲೋಕೋ ಸಮ್ಭವತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಞ್ಚ **ಸಮ್ಮೋಹಾಭಿನಿವೇಸಂ ಪಜಹತಿ**। ಭಯತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಬ್ಬಭವಾದೀಸು ಆದೀನವದಸ್ಸನಞಾಣಂ **ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ,** ತಾಯ ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಆಲಯನಿಸ್ಸಯಅದಸ್ಸನತೋ **ಆಲಯಾಭಿನಿವೇಸಂ** ತಥಾಪವತ್ತಂ ತಣ್ಹಂ **ಪಜಹತಿ**। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಮುಞ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ,** ತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾತತ್ತಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಪಜಹತಿ। ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ, ಅನುಲೋಮಞಾಣಞ್ಚ **ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ವಸೇನ ತಸ್ಸ ಪದುಮಪಲಾಸೇ ಉದಕಬಿನ್ದು ವಿಯ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪತಿಲೀಯತಿ ಪತಿಕುಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾಯ **ಸಂಯೋಗಾಭಿನಿವೇಸಂ** ಕಾಮಸಂಯೋಗಾದಿಕಿಲೇಸಪ್ಪವತ್ತಿಂ **ಪಜಹತಿ**। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಸತ್ತ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಅತ್ಥತೋ ವಿಭತ್ತಾತಿ, ಪರತೋ ಚ ಸಂವಣ್ಣೀಯನ್ತೀತಿ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾ।

ತಾಸೂತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು। **ಇಮಿನಾ**ತಿ ಯೋಗಿನಾ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ತಂದಸ್ಸನಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಅನುಪಸ್ಸನಾತಿ। **ಪಟಿವಿದ್ಧಾ**ತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾ। ಯದಗ್ಗೇನ ಹಿ ಞಾಣೇನ ಸವಿಸಯೋ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ, ತದಗ್ಗೇನ ತಂ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನಂ** ಯಥಾ "ರುಕ್ಖೋ ಪಾದಪೋ ತರೂ"ತಿ। **ತಾಪಿ** ಅನಿಮಿತ್ತಾಪಣಿಹಿತಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ।

ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಏಕದೇಸೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ,** ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಗೇವ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಇದಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀ"**ತಿ। **ಸೇಸೇಸು** ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ದಸಸು। **"ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ತೇಸಂ ಏಕದೇಸಪಟಿವೇಧಮಾಹ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಸಿದ್ಧಾಯ ನಿರೋಧಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಖಯಾನುಪಸ್ಸನಾ, ವಯಾನುಪಸ್ಸನಾ, ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ ಏಕದೇಸೇನ ಸಿದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ ಚ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ಇತರಾತಿ।

ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೩. ಪರತೋ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನಕಥಾಯಂ ಅಬ್ಭಾದಿವಿಗಮೇನ ಆಕಾಸಸ್ಸ ವಿಯ, ಪಙ್ಕಮಲವಿಗಮೇನ ಉದಕಸ್ಸ ವಿಯ, ಕಾಳಕಾಪಗಮೇನ ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ವಿಯ ಸಂಕಿಲೇಸವಿಗಮೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧೀತಿ ಆಹ **"ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದೀನಂ ಪಹಾನೇನ ವಿಸುದ್ಧಞಾಣೋ"**ತಿ। ಅನೇಕಾಕಾರವೋಕಾರಸಙ್ಖಾರೇಸು ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸಲ್ಲಕ್ಖಣಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ ಪಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸಾತಿ** ನಯವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ। ತಸ್ಸೇವ ಹಿ ಥಿರಭಾವಾಯ ಇತರೇ ಸಮ್ಮಸನವಿಸೇಸಾತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸಾತಿ** ವಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಸಮ್ಮಸನಞಾಣಸ್ಸ। ಅನುಪದಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸದಿಸಾ ಹಿ ಸಾ। ತಾಯ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಉಗ್ಘಾಟನಾದಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಭಾವನಾವಿಧಾನಂ ಪರತೋ ವತ್ತುಕಾಮೋ **"ಸಙ್ಖೇಪತೋ ತಾವ ಆರಭತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹಿ ಆರಮ್ಭೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಸುಕರೋ। **ತತ್ರಾತಿ** ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಆರಮ್ಭೇ।

ಕಥನ್ತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। ಯಂ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ…ಪೇ॰… ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥಂ ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ, ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಕಾತಬ್ಬೋ, ನ ಅತೀತಾನಾಗತೇತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"**ನ್ತಿ। ಉದಯದಸ್ಸನಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಾವದೇವ ವಯದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಧಾನತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ"**ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ಪನ ವಯದಸ್ಸನಂ ಉದಯದಸ್ಸನಪುಬ್ಬಕನ್ತಿ ಆಹ **"ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"**ನ್ತಿ।

ಜಾತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಭಾವಂ। ಅಯಂ ಹಿ ಜಾತಸದ್ದೋ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾ ಭೂತಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೪೬) ವಿಯ, ನ ಅತೀತಂ

> "ಯೇ ತೇ ಜಾತಾ ನ ತೇ ಸನ್ತಿ, ಯೇ ನ ಜಾತಾ ತಥೇವ ತೇ।
> ಲದ್ಧತ್ತಭಾವಾ ನೋ ಭಗ್ಗಾ, ತೇವ ಸನ್ತಿ ಸಭಾವತೋ"ತಿ॥ -

ಆದೀಸು ವಿಯ, ನಾಪಿ ಜಾತತಾಮತ್ತಂ "ಯಂ ತಂ ಜಾತಂ ಭೂತಂ ಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ತೇನಾಹ **"ಜಾತಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"**ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೯), ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಂ ನಾಮ ಜಾತಂ ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪನ ಆದಿತೋ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹನ್ತಿ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ರೂಪಸ್ಸ। ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಪಪಞ್ಚಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಉದಯೋತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತನಸಙ್ಖಾತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಉದಯೋ ಉಪ್ಪಾದೋ। **ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ವಯೋತಿ** ವಿಪರಿಣಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ವಯೋ ವಿನಾಸೋ। **ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿ** ಯಾ ಉದಯಸ್ಸ, ವಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪೇಕ್ಖನಾ, ತಂ ಞಾಣಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದೀಸು ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸೀಸೇನ ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ "ಜಾತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಸಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಉದಯೋ, ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ವಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೯) ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಂ

ಜಾತಿಜರಾಮರಣವನ್ತತಾ, ನಿಪ್ಫನ್ನತಾ ಚ ಅನುಞ್ಞಾತಾ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಪರಿಹರಿತುಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗೇಸು ಭವಪರಿಯೋಸಾನಾವ ದೇಸನಾ ಕತಾ।

ಸೋತಿ ಯೋಗೀ। **ಇಮಿನಾ ಪಾಳಿನಯೇನಾತಿ** ಇಮಾಯ "ಜಾತಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ದಸ್ಸಿತಾಯ ಪಾಳಿಗತಿಯಾ। **ಜಾತಿನ್ತಿ** ನ ಪಸೂತಿಂ, ನ ಚ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಮತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಉಪ್ಪಾದಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಿಕಾರಂ। ಸ್ವಾಯಂ ವಿಕಾರೋ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಭಿನವಾವಟ್ಠಾನಜರಾ ವಿಯ ನವಭಾವಾಪಗಮೋತಿ ಆಹ **"ಅಭಿನವಾಕಾರ"ನ್ತಿ**। ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರಾಸಿ ವಾ ನಿಚಯೋ ವಾ ನತ್ಥಿ** ಯತೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅಲದ್ಧತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ...ಪೇ... ನತ್ಥೀ"**ತಿ। ಯಥಾ ಅನಾಗತೇ ಅದ್ಧನಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಅತೀತೇಪಿ ಅದ್ಧನೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನಿರುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸಾಪೀ"**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂಯೇವ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವೂಪಗಮೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸಮುದಾಯಗತಂ ತದೇಕದೇಸಭೂತಾಯ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಯಥಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ರಾಸಿತೋತಿ** ರಾಸಿಭಾವೇನ ಸಮುಸ್ಸಿತೋ ಪುಞ್ಜೋ ರಾಸಿ। ಯಥಾ ತಥಾ ಪಿಣ್ಡಿಭೂತೋ **ನಿಚಯೋ**। ಭೂಮಿಯಂ ನಿದಹಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ **ನಿಧಾನಂ**। ಉಪವೀಣೇತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಉಪವೀಣಂ,** ವೀಣಾವಾದನಂ।

೭೨೪. ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುನ ಯಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾ, ಅತ್ಥಿಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿರೋಧವಿರೋಧೀಹಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ಥಿಭಾವವಾಚಕೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಭವಸಿದ್ಧಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ, ಅತ್ಥಿಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಚ ತೀಹಿ ಅತೀತಕಾಲಿಕಾನಿ ತೇಸಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾನಾದೀನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇಸು ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ಸೋ ಏವ ಗಹಿತೋ **"ಆಹಾರಸಮುದಯಾ"**ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಗಹಿತೇ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಉತುಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನಂ ವಿಭಾವಿತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪನಿಸ್ಸಯಸಹಿತೇನೇವ ಕಮ್ಮುನಾ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಅಸತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜುಪನಿಸ್ಸಯಾಯ ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಜಾತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವಾತಿ। ಯಥಾ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪನಿಸ್ಸಯತಾ, ಏವಂ ವೇದನಾದೀನಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಆಹಾರೋ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಪೋಸಕೋ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಕಾಮಧಾತಾಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಚ ದೇಸನಾಯ। ಉಕ್ಕಂಸನಿದ್ದೇಸೇನ ವಾ ಆಹಾರಗ್ಗಹಣಂ। **"ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಾಲವಸೇನ ಉದಯದಸ್ಸನಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅದ್ಧಾನವಸೇನ ಪಗೇವ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ಇಧ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ದಿಸ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಖಣವಸೇನ ಪಸ್ಸತಿ। **ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಕಮ್ಮಂ ಆಹಾರೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಸಙ್ಖಾತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚೇವ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಞ್ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿತಾ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸ ಉದಯೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪನ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಮೇವಾತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧತೋ ಅನಾಗತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। **ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅನಾಗತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕರೂಪಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧಭಾವೇನ। **ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ ಕಮ್ಮನಿರೋಧಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಆಹಾರನಿರೋಧಾತಿ** ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇ। **ರೂಪನಿರೋಧೋತಿ** ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಭಙ್ಗಕಾಲವಸೇನ ತೇಸಂ ವಯದಸ್ಸನಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ

ಅದ್ಧಾವಸೇನ ಪಗೇವ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ಇಧ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ದಿಸ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಖಣವಸೇನ ಪಸ್ಸತಿ। **ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಇಧ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಖಣನಿರೋಧೋ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತನಿರೋಧೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ವಿಪರಿಣಾಮೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಮೇವ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - "ಫುಟ್ಠೋ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩), "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾ, ಸಞ್ಞಾ, ಚೇತನಾ"ತಿ, ಚ ವಚನತೋ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾ (ವಿಭ॰ ೨೩೧) ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತಂನಿರೋಧಾ ಚ ತೇಸಂ ನಿರೋಧೋ, **ಮಹಾಪದಾನ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೦) **ಮಹಾನಿದಾನ**ಸುತ್ತೇಸು, **ಅಭಿಧಮ್ಮೇ** ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಾರೇ "ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಕಥಾ॰ ೭೧೯) ವಚನತೋ ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತಂನಿರೋಧಾ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋತಿ ವುತ್ತಂ **"ಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ"**ತಿಆದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕೇಚಿ ತಾವ ಆಹು "ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನೇವ, ನ ಖಣವಸೇನಾ"ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇನ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಮೇವ ನ ಸಿಯಾ। ಅಪರೇ ಪನಾಹು "ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾಸಮ್ಭವಂ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪ್ಪಾದಂ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿಅಭಾವೇ ಚ ತಸ್ಸಾ ಅಸಮ್ಭವಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಭಙ್ಗಂ। ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ, ಭಙ್ಗಞ್ಚ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ, ತಂ ಯುತ್ತಂ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಹಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉದಯತೋ, ವಯತೋ ಚ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಭಾವನಾಯ ಬಲಪ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖವಿಸದಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪಠಮಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೇ ಖನ್ಧೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಖಣತೋಪಿ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ।

ತಸ್ಸ ಯದಾ ಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖಂ ವಿಸದಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾ, ಭಿಜ್ಜನ್ತಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಉದಯೋ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಉದಯೋ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾಪಿ। ತಣ್ಹಾ...ಪೇ॰... ಕಮ್ಮ...ಪೇ॰... ಆಹಾರಸಮುದಯಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ। **ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ವಯೋ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾಪಿ ತಣ್ಹಾ...ಪೇ॰... ಆಹಾರನಿರೋಧಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ವಯೋ ಅನುಪ್ಪಾದೋತಿ **ಪಚ್ಚಯತೋ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಮನಸಿಕಾರಂ ಕರೋತಿ । ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಉದೇತೀ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಆಹಾರಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಉದೇತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಿಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಆಹಾರಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ **ವೇತಿ** ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಖಣತೋ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಮನಸಿಕಾರಂ ಕರೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೭೨೫. ಏವಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ನ ಯಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಾ ಸುಟ್ಠು ಪಾಕಟಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಇತಿ ಕಿರಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ...ಪೇ॰... ಪಟಿವೇನ್ತೀ"**ತಿ, ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಪರಮಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಥ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ನಯಂ ನೇತಿ। ದುಕ್ಖಾದಿಸಚ್ಚಪ್ಪಭೇದಾ, ಅನುಲೋಮಾದಿಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪ್ಪಭೇದಾ, ಏಕತ್ತಾದಿನಯಪ್ಪಭೇದಾ, ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪಭೇದಾ ಚ **ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯಲಕ್ಖಣಪ್ಪಭೇದಾ**। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಪತಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವತೋ।

೭೧೬. **ಯನ್ತಿ** ಕರಣೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ, ಯೇನ ಞಾಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। **ಯನ್ತಿ** ವಾ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ। **ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮುದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ನಿರೋಧಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಸಮುದಯನಿರೋಧತೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮುದಯನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಞ್ಞತ್ತಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿಆದಿವಚನಭೇದೋ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಕತೋ, ನ ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಸ್ಸ ಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ ಅಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣತ್ತಾತಿ **"ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತೀ"**ತಿ ವಚನಭೇದಂ ಅಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹೀ**ತಿ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ಚ ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖಣತೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯೇ ಪಸ್ಸತಿ ನಾಮಾತಿ **"ಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ।

೭೧೭. **ಇಚ್ಚಸ್ಸೇವನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಮುದಯಾ"ತಿಆದಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ, "ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿಆದಿ ಖಣತೋ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋಗಿನೋ। **ಏವನ್ತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಪರಾಮಸನಂ। ಯೇ ಪನ **"ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತೋ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ **ಇತೀ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಪರಾಮಸನಂ। **ಜನಕಾವಬೋಧತೋ**ತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಜನಕಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅವಬುಜ್ಝನತೋ । **ಜಾತಿದುಕ್ಖಾವಬೋಧತೋ**ತಿ ಜಾತಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅವಬುಜ್ಝನತೋ। **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ** ಏಕದೇಸದಸ್ಸನೇನ ಪಬ್ಬತಸಮುದ್ದಾದಿದಸ್ಸನಕಾನಂ ವಿಯ। **ಮರಣದುಕ್ಖಾವಬೋಧತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **"ಪಚ್ಚಯಾನುಪ್ಪಾದೇನಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಇಧ ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪಚ್ಚಯವತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾನಂ। **ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಪಚ್ಚಯತೋ, ಖಣತೋ ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಾನಂ ದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಅಸಮ್ಮೋಹೋ, ತಪ್ಪಧಾನೋ ವಾ ವಿತಕ್ಕಾದಿಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೋ **ಮಗ್ಗೋ ವಾಯಂ ಲೋಕಿಕೋ**ತಿ ನಿಯ್ಯಾನಾನುಲೋಮತೋ ಲೋಕಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಏವಾಯಂ। **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ **ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ** ಸಭಾವಾವಬೋಧತೋ। ತೇನಾಹ **"ತತ್ರ ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತೋ"**ತಿ, ತದಙ್ಗವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತೋ ಮಗ್ಗೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತೋ ಅಸಮ್ಮೋಹಸಭಾವೋ ಅತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಕಾಸೇತಿ ಪದೀಪೋ ವಿಯಾತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಪಾಕಟಭಾವೋ ಮೋಹನ್ಧಕಾರವಿಧಮನೇನಾತಿ ಆಹ **"ತತ್ರ ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತೋ"**ತಿ।

೭೧೮. "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ"ತಿಆದಿಕೋ **ಅನುಲೋಮೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ** ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನುಲೋಮನತೋ। "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಸು ಸನ್ತೇಸೂತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತೀತಿ ಅವಬೋಧತೋ"**ತಿ। ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಲೋಮನತೋ "ಅವಿಜ್ಜಾಯತ್ವೇವ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ"ತಿಆದಿಕೋ **ಪಟಿಲೋಮೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ತೇ ಚ** ಸಙ್ಖತಾ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ** "ಜರಾಮರಣಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦)। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಪಾಕಟತಾ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಪಾಕಟತಾಯ ಏವ "ಇಮಸ್ಸೇತಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ಅವಬೋಧತೋ।

೭೧೯. ಪುರಿಮಪುರಿಮಾನಂ ನಿರೋಧೋ ಉತ್ತರುತ್ತರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾನುಬನ್ಧೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನೋ ಏಕತ್ತನಯಾಧಿಗಮಾಯ ಹೋತಿ। ಯತೋ "ಅಞ್ಞೋ ಕರೋತಿ, ಅಞ್ಞೋ ಪಟಿಸಂವೇದಯತೀ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭) ವೋಹಾರಸಿದ್ಧಿಯಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನೋಕಾಸತಾ। ತೇನಾಹ **"ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಖಣತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನೋ ನಾನತ್ತನಯಾಧಿಗಮಾಯ ಹೋತಿ। ಯತೋ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಭಾವಭೇದಾವಬೋಧತೋ "ಸೋ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದಯತೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನೋಕಾಸತಾ। ತೇನಾಹ **"ಖಣತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ** ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಫಲಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಅಸತಿ ಅಭಾವೋತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿಯಾ

ಅತ್ಥಿತಾಮತ್ತೇನೇವ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾರಣನ್ತಿ **ಅಬ್ಯಾಪಾರನಯೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ**। ಯತೋ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನೋಕಾಸತಾ ವಸವತ್ತಿತಾಯ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯತೋ । ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಧಮ್ಮಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಅವಸವತ್ತಿಭಾವೋ** ಪರಾಯತ್ತತಾ, ಸಾ ಚ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನೇನ** ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಹೇತುಫಲಸ್ಸ ಹೇತುಅನುರೂಪತೋ ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನೋಕಾಸತಾವಾತಿ ಆಹ "**ಪಚ್ಚಯತೋ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। ಸತಿ ಕಾರಣೇ ಕುತೋ ಅಕಿರಿಯವಾದೋ। ಕರೋತೀತಿ ಹಿ **ಕಾರಣಂ**।

೭೩೦. ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಸಭಾವೇ ಸತಿ ಫಲಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಅತ್ಥಿತಾಮತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾತಿ ಸಙ್ಖತಾನಂ ನಿರೀಹತಾ, ಅಸತಿ ಚ ಅಭಾವೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿತಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಾ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಂ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಆಹ "**ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಸ್ಸ...ಪೇ॰... ತಾವಬೋಧತೋ**"ತಿ। **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ** ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯತೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ "**ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾವಬೋಧತೋ**"ತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನಞ್ಹಿ **ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವೋ**। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವೇಕೋ** ಅತೀತಾನಾಗತಭಾವಸುಞ್ಞತಾ। ನ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಖಣತ್ತಯತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವೇಕಾವಬೋಧತೋ**ತಿ ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಪಟಿವೇಧತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಉದ್ಧಂ ಜರಾಭಙ್ಗಾವತ್ಥನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿರನ್ತರಂ ವಿಬಾಧೀಯನ್ತೇವ। ಸಾ ಚ ನೇಸಂ ವಿಬಾಧಿಯಮಾನತಾ ಸಮ್ಮಾ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ವಿಭೂತಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ದುಕ್ಖ...ಪೇ॰... ಬೋಧತೋ**"ತಿ।

ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಮ್ಪೀತಿ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ನ ಕೇವಲಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪಥವೀಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಪಾಕಭಾವವಿದ್ಧಂ ಸಭಾವಾವಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ "**ಉದಯಬ್ಬಯಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾವಬೋಧತೋ**"ತಿ। **ಸಭಾವಲಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಸಭಾವಸಙ್ಖಾತೇ ಲಕ್ಖಣೇ, ತಂತಂಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣೇ। **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ತಾವಕಾಲಿಕತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾದಿಪರಿತ್ತಕಾಲಿಕತಾಪಿ ಖಣನ್ತರಾನವಟ್ಠಾನತೋ ತಸ್ಸ। ತೇನಾಹ "**ಉದಯಕ್ಖಣೇ**"ತಿಆದಿ। **ಉದಯವಯ**ಮತ್ತಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ಇಮಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ, ನ ಠಿತಿಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ।

೭೩೧. ನ **ಕೇವಲಞ್ಚ ನಿಚ್ಚನವಾ,** ಅಥ ಖೋ ಪರಿತ್ತಕಾಲಟ್ಠಾಯಿನೋ। ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಸೂರಿಯುಗ್ಗಮನೇ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಉದಕೇ ದಣ್ಡೇನ ಕತಲೇಖಾ **ಉದಕೇ ದಣ್ಡರಾಜಿ। ಉಸ್ಸಾವಬಿನ್ದು**ಆದಯೋ ಪಞ್ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉತ್ತರುತ್ತರಿ ಅತಿಪರಿತ್ತಟ್ಠಾಯಿಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನಿದಸ್ಸಿತಾ, ತಥಾಪಿ ತೇ ದನ್ಧನಿರೋಧಾ ಏವ ನಿದಸ್ಸಿತಾ, ತತೋಪಿ ಲಹುತರನಿರೋಧತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಗಮನಸ್ಸಾದಾನಂ ದೇವಪುತ್ತಾನಂ ಹೇಟ್ಠುಪರಿಯಾಯೇನ ಪಟಿಮುಖಂ ಧಾವನ್ತಾನಂ ಸಿರಸಿ ಪಾದೇ ಚ ಬನ್ಧಖುರಧಾರಾ ಸನ್ನಿಪಾತತೋಪಿ ಸೀಘತರೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ, ಪಗೇವ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। ನ ಕೇವಲಂ ನಿಚ್ಚನವಾ, ನಾಪಿ ಪರಿತ್ತಕಾಲಟ್ಠಾಯಿನೋವ, ಅಥ ಖೋ ಅಸಾರಾ। ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಮಾಯಾ**"ತಿಆದಿ। ಮಾಯಾದಯೋ ಹಿ ಮಣಿಆದಿವಸೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಅತಂಸಭಾವತಾಯ **ಅಸಾರಾ**। ತತ್ಥ ಮನ್ತೋಸಧಭಾವಿತಾ ಇನ್ದಜಾಲಾದಿಕಾ **ಮಾಯಾ**। ಮಿಗತಣ್ಹಿಕಾ **ಮರೀಚಿ**। ಸುಪಿನಮೇವ **ಸುಪಿನನ್ತಂ**। ಮಣ್ಡಲಾಕಾರೇನ ಆವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಂ ಅಲಾತಮೇವ **ಅಲಾತಚಕ್ಕಂ**। ಗನ್ಧಬ್ಬದೇವಪುತ್ತಾನಂ ಕೀಳನಿಚ್ಛಾವಸೇನ ನಗರಂ ವಿಯ ಆಕಾಸೇ ಉಪಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ **ಗನ್ಧಬ್ಬನಗರಂ**।

ಏತ್ತಾವತಾತಿ ಯ್ವಾಯಂ "ಜಾತಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿಪಾಳಿನಯಾನುಸಾರೇನ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೯), "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿಪಾಳಿನಯಾನುಸಾರೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೬೭, ೩೬೧; ೨.೧೧೩; ೩.೮೬, ೮೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ವಾ ಯಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿವೇಧಾ ಭಾವನಾವಿಧಿ ಆರದ್ಧೋ, ಏತ್ತಾವತಾ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿಕೋಪಿ ಹಿ ಸಬ್ಬೋ

ಭಾವನಾವಿಧಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪಾದನಸ್ಸೇವ, ನ ಪರಿಸಪರಿಸರೀರಕರಬನ್ಧೋತಿ। **ವಯಧಮ್ಮಮೇವಾತಿ** ಭಿಜ್ಜನಸಭಾವಮೇವ। **ವಯಂ ಉಪೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ। ಯಞ್ಹಿ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಏವ ವಿನಸ್ಸತಿ ಅಹೇತುಕತ್ತಾ ವಿನಾಸಸ್ಸ। ಉಪಕ್ಕಮಹೇತು ಪನ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನಾತಿ** "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ಹಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ವಯಂ ಅನಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾಪಿ "ವಯಧಮ್ಮಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಉದಯಸ್ಸ, "ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಇದಂ ವಯಂ ಉಪೇತೀ"ತಿ ವಯಸ್ಸ ಚ ಇಮಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಾಕಾರೇನ। ಅಧುನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ನ ತಾವ ಬಲಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣ"**ನ್ತಿ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಸಮ್ಮಸನಂ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತಿ, ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮೇವ ಲಭತೀತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಸಾಧಿಗಮಾ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀ"**ತಿ।

ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೨. **ಇಮಾಯ** ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ **ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ** ವಸೇನ, ನ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ, ನಾಪಿ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। **ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸಾತಿ** ಚ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸೇವಾತಿ ಏವ-ಕಾರೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತೇನಾಹ **"ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ದಿಟ್ಠಿಗಾಹಾದಿವತ್ಥುಭಾವೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸನ್ತೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ। "ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸಾ"**ತಿ ಇದಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇನ ವುತ್ತಂ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಪತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಕಸ್ಸಾತಿ** ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಯಥಾ ತಥಾ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಕಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಗರಹಿತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಕಸ್ಸಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಉಪರಿಪದದ್ವಯೇಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ವೋಸಾನಂ ಆಪನ್ನಸ್ಸ। **ಕುಸೀತಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ** ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಕೋಸಜ್ಜೇನ ಭಾವನಂ ಅನನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ। ಅಥ ವಾ **ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಕಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ವಿಗರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಕಸ್ಸ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿಯೇವ ಹಿ ಸಸಮ್ಭಾರಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ, ತದಞ್ಞಾ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ, ಸಾ ಚ ತತ್ಥ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರಸ್ಸ ಹೋತಿ। ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರತಾ ಚ ಕೋಸಜ್ಜೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕುಸೀತಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ"**ತಿ। **ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಯೋಗೇನ ಞಾಣೇನ ಭಾವನಮನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ। ಸಾ ಪನ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ಸಮಥವಸೇನಾಪಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸಾ"**ತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ** ನ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸೇವ ಅಸಮ್ಭವತೋ।

ಓಭಾಸಾದೀಸು "ಅರಿಯಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಪವತ್ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಂ, ತೇನ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿತೋ ಉಕ್ಕಮನೇನ ವಿರೂಪಂ ಗಹಿತಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಾನಸಂ **ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸಂ। ಓಭಾಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ** ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನಾಹ, ಈದಿಸಂ ಓಭಾಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇನ್ತೋ ಮಮ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಓಭಾಸಂ ಆವಜ್ಜತಿ "ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ ವಾ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ವಾ "ಫಲ"ನ್ತಿ ವಾ। **ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಧಮ್ಮೇ ಮಗ್ಗಫಲಭಾವೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಞಾಣಾದಿಕೇ ಪನ ಮಗ್ಗಫಲಭಾವೇನೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತತೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಉದ್ಧಚ್ಚನ್ತಿ** ತತೋ ಓಭಾಸಹೇತು ಯೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ, ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **"ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸೋ"**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ **"ಅನಿಚ್ಚತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ** "ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ –

> "ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ, ಆವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು ವಾ ಭಿಕ್ಖುನೀ ವಾ ಮಮ ಸನ್ತಿಕೇ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ ಬ್ಯಾಕರೋತಿ, ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ, ಏತೇಸಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರೇನ। ಕತಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ? ಇಧಾವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ

ಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯತೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಞ್ಜಾಯತಿ, ಸೋ ತಂ ಮಗ್ಗಂ ಆಸೇವತಿ ಭಾವೇತಿ ಬಹುಲೀಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಮಗ್ಗಂ ಆಸೇವತೋ…ಪೇ॰… ಕರೋತೋ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತಿ।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಆವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಸಮಥಂ ಭಾವೇತಿ…ಪೇ॰… ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತಿ…ಪೇ॰…।

"ಪುನ ಚಪರಂ, ಆವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ಹೋತಿ, ಹೋತಿ ಸೋ, ಆವುಸೋ, ಸಮಯೋ ಯಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ ಸನ್ನಿಸೀದತಿ ಏಕೋದಿ ಹೋತಿ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಞ್ಜಾಯತಿ…ಪೇ॰… ಅನುಸಯಾ ಬ್ಯನ್ತೀಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭೦) -

ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತಪದೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಯಥಾವುತ್ತಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಧಮ್ಮಾ **ಧಮ್ಮೋ**। ತತ್ಥ **ಉದ್ಧಚ್ಚಂ** "ಅಧಿಗತಮಗ್ಗಾದಿಕೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಅಮಗ್ಗಾದೀಸು ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಂ, ತೇನ ಉಪದ್ದುತಂ **ವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸಂ** ಹೋತಿ। **ನಿಕನ್ತಿ** ಓಭಾಸಾದೀಸು ಅಪೇಕ್ಖಾ ಸುಖುಮರೂಪಾ ತಣ್ಹಾ, ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿರತಿಆಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ ಅಧಿಮಾನಿಕೇನ "ಧಮ್ಮೋ"ತಿ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ **"ನಿಕನ್ತಿ 'ಧಮ್ಮೋ'ತಿ ನಿಕನ್ತಿಂ ಆವಜ್ಜತೀ"**ತಿ।

೭೩೩. ವಿಪಸ್ಸನೋಭಾಸೋತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ಸಸನ್ತತಿಪತಿತಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಭಾಸುರಂ ರೂಪಂ। ತತ್ಥ **ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಂ** ಯೋಗಿನೋ ಸರೀರಟ್ಠಮೇವ ಪಭಸ್ಸರಂ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇತರಂ ಸರೀರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಞಾಣಾನುಭಾವಾನುರೂಪಂ ಸಮನ್ತತೋ ಪತ್ಥರತಿ, ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸೇ ರೂಪಗತಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸತಿ, ಉದಾಹು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಿನೋ ವಿಯ ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। **ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿ** ನಾಮ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವ। **ಉಕ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ** ಯೋಗಿನಾ "ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ ಅಧಿಮಾನೇನ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ, ತಸ್ಸ ವಾ ಯೋಗಿನೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತತೋ ಏವ ವೀಥಿ ಉಕ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಮೂಲಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಮೇವಾಹ।

ವೇಮತ್ತತಾಯಾತಿ ಅಪ್ಪವಿಪುಲತಾವಸೇನ ವಿಸದಿಸತಾಯ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಓಭಾಸಸ್ಸ। ದ್ವೀಹಿ ಕುಟ್ಟೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಗೇಹಂ **ದ್ವಿಕುಟ್ಟಗೇಹಂ**। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಪಿ ಏಕಾ ಭಿತ್ತಿ ಹೋತಿ ಬಹಿಪಿ, ಉಭಿನ್ನಂ ಅನ್ತರೇ ಅನುಪರಿಯಾಯಪಥಂ ಹೋತಿ, ಸಾಯನ್ಹೇ ತತ್ಥ ಸನ್ಥರಿತಾನಿ **ಪಞ್ಚವಣ್ಣಾನಿ ಕುಸುಮಾನಿ,** ವಿಸದಞಾಣಸ್ಸ ಓಭಾಸೇನ ಫರಿತಟ್ಠಾನೇ ರೂಪಗತಞ್ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ವಿಯ **ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ**। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಭನ್ತೇ ಮಯ್ಹ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಏವಂ ಓಭಾಸಸ್ಸ ವೇಮತ್ತತಾಯ ವತ್ಥುಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಚಿರಕಾಲವಿಪ್ಪಲಮ್ಭನೇ ವತ್ಥುಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಯಂ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ**ತಿ ವಕ್ಖಮಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ, ನ ಸಬ್ಬಂ। **ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಲಾಭೀ ಅಧಿಮಾನಿಕೋ।

ದಿವಾಸನೇತಿ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸೀದಿತಬ್ಬಆಸನೇ। ಪಠಮಂ "ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಪಞ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಆಗತೋಮ್ಹೀ"**ತಿ।

ಪಚ್ಛಾ ಉಪಾಯೇನ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಚಿನ್ತಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಅವಸ್ಸಯೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿಚ್ಚೇವಾಹಂ ಆಗತೋ"**ತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ಪಧಾನತ್ತಾ ಸಾವಧಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಅಯಂ

ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನುಗತೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಧಮ್ಮೋತಿ ಥೇರಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವದತಿ। **ಸಮಾಧಿನ್ತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮಾಧಿಂ। **ಅಞ್ಚಿತಕಣ್ಣೋತಿ** ನಿಚ್ಚಲಟ್ಠಪಿತಕಣ್ಣಪುಟೋ। **ಪಲಾಯಿತುಂ ಆರದ್ಧೋ** ಭಯೇನ। ತೇನಾಹ **"ಥೇರೋ ಕಿರ ದೋಸಚರಿತೋ"**ತಿ। ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಹಿ ಸೂರಸ್ಸಾಪಿ ಸಹಸಾ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರೋ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಞತ್ವಾ "ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂ ಜಾನಾಪೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಹತ್ಥಿನಿಮ್ಮಾಪನಾದಿಮಕಾಸಿ। ದೋಸಚರಿತತ್ತಾ ಹಿ ಥೇರೋ ಖಿಪ್ಪಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ। ಖಿಪ್ಪವಿರಾಗೀ ಹಿ ದೋಸಚರಿತೋ।

೭೩೪. **ತಸ್ಸಾತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ। "ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಉದೇತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ವೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಮೇವೇತ್ಥ ತುಲನಂ, ತೀರಣಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ದೇವಾನಮಿನ್ದೇನ ಖಿತ್ತಂ ವಜಿರಂ ಅಮೋಘಂ, ಅಪ್ಪಟಿಹತಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಞಾಣಂ ನಿಪುಣಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಿಸ್ಸಟ್ಠಇನ್ದವಜಿರಮಿವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತಿಖಿಣನ್ತಿ** ಅಕುಣ್ಠಂ। **ಸೂರನ್ತಿ** ತೇಜವನ್ತಂ। **ಅತಿವಿಸದನ್ತಿ** ನಿಸಿತಭಾವೇನ ಅತಿವಿಯ ಪಟುತರಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿನೇನ ಯೋಗೀ "ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಮಞ್ಞತಿ।

ವಿಪಸ್ಸನಾಪೀತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪೀತಿ। ಖುದ್ದಕಾದಯೋ ಪೀತಿಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಣ್ಣಿತಾ ಏವ। ಯಸ್ಮಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಞ್ಚ ಪೀತಿಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಅಯಂ ಪಞ್ಚ... ಪೇ॰... ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ। ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತೇನ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಫರಣಾಪೀತಿಯೇವ ಹೋತಿ। ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞದಾಪಿ ಹಿ ಫರಣಾಪೀತಿ ಹೋತಿಯೇವ। ತೇನಾಹ **"ಸಕಲಸರೀರಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ।

ಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀನಿ ಛ ಯುಗಳಕಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿಯೋಗಿನೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಇತರಾಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನಮುಖೇನ ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ನೇವ ದರಥೋ, ನ ಗಾರವ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಪಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸೇವ। ಕಾಯಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದಯೋ ಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ದರಥಾದಿನಿಮ್ಮದ್ದಿಕಾತಿ। **ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಾನಿ...ಪೇ॰... ಉಜುಕಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಅಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಥಿನಮಿದ್ಧಾದಿದಿಟ್ಠಿಮಾನಾದಿಸೇಸನೀವರಣಾದಿಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಿಮಾಯಾಸಾಥೇಯ್ಯಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಧಮನವಸೇನ ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ। **ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ। ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಯನ್ತಿ ಮಾನುಸೀ, ಮನುಸ್ಸಯೋಗ್ಗಾ ಕಾಮಸುಖರತಿ, ತಾದಿಸೇಹಿ ಮನುಸ್ಸವಿಸೇಸೇಹಿ ಅನುಭವಿತಬ್ಬತಾನತಿವತ್ತನತೋ ದಿಬ್ಬಾ ರತಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಮಾನುಸೀಸದಿಸತಾಯ ಕಾಮಸುಖಭಾವೇನ ದಿಬ್ಬಾ ರತಿಪಿ ವಾ, ತಸ್ಸಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತಾಯ ನ ಮಾನುಸೀತಿ **ಅಮಾನುಸೀ**।

ಸುಞ್ಞಾಗಾರನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿವಿತ್ತಂ ಸೇನಾಸನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಏವ ವಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ನಿಚ್ಚಭಾವಾದಿಸುಞ್ಞತಾಯ, ಯೋಗಿನೋ ಸುಖಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಚ "ಸುಞ್ಞಾಗಾರ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಗಮೇನ **ಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ**। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಸ್ಸ ಇಕ್ಖನೇನ **ಭಿಕ್ಖುನೋ**। **ಸಮ್ಮಾ** ಞಾಯೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ **ವಿಪಸ್ಸತೋ**। ಸಮ್ಮಸತೋ ಅನಾರದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅವಿಸಯತಾಯ **ಅಮಾನುಸೀ**। ವಿಪಸ್ಸನಾಪೀತಿಸುಖಸಞ್ಞಿತಾ **ರತಿ ಹೋತೀತಿ** ಅಯಮೇತ್ಥ ಗಾಥಾಯ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ। ದುತಿಯಗಾಥಾ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ **ಯತೋ ಯತೋತಿ** ರೂಪತೋ ವಾ ಅರೂಪತೋ ವಾ।

ವಿಪಸ್ಸನಾಸುಖನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕಸುಖಂ। ಯಸ್ಮಾ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತೇಹಿ ಅತಿಪಣೀತರೂಪೇಹಿ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಯೋ ಪರಿಫುಟೋ, ಪರಿಬ್ರೂಹಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಕಲಸರೀರಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನ"**ನ್ತಿ।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಸದ್ಧಾ, ನ ಯೇವಾಪನಕಾಧಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಾ ಚೇತ್ಥ ನ ಕಮ್ಮಫಲಂ, ರತನತ್ತಯಂ ವಾ ಸದ್ದಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸ್ಸಿಯಾಪಗಮೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಅತಿವಿಯ ಪಸನ್ನಭಾವಹೇತುಭೂತಾ। ತೇನಾಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ...ಪೇ॰... ಸದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"**ತಿ।

ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಭಾವನಾಬಲಸಂಸಿದ್ಧಂ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖತೋ ಕೋಸಜ್ಜತೋ ಪಗ್ಗಣ್ಹನತೋ **ಪಗ್ಗಹೋ**। ತೇನಾಹ **"ಪಗ್ಗಹೋತಿ ವೀರಿಯ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಸುಪಟ್ಠಿತಾತಿ ಸಭಾವಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಿತಾ। **ಸುಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ** ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಗಮೇನ ತೇನ ಅಚಲನೀಯತಾಯ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। ತತೋ ಏವ ನಿಖಾತಾ ವಿಯ **ಅಚಲಾ**। ಅಚಲಭಾವೇನೇವ **ಪಬ್ಬತರಾಜಸದಿಸಾತಿ** ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸುಪತಿಟ್ಠಿತಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸೋತಿ** ಯೋಗಾವಚರೋ। **ಯಂ ಯಂ ಠಾನನ್ತಿ** ಯಂ ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಉಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ವಾ ಅರೂಪಂ ವಾ। **ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ। **ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪರಿಭಣ್ಡಭೂತಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಪರಲೋಕಸಞ್ಞಿತೇ ಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪರಲೋಕೋ ವಿಯಾ"**ತಿ ನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪರಲೋಕವಿಸಯತ್ತಾ। ವಣ್ಣಾಯತನವಿಸಯಞ್ಹಿ ತನ್ತಿ। **ಅಸ್ಸ** ಸತಿ **ಉಪಟ್ಠಾತಿ** ಖಾಯತಿ, ಉಪತಿಟ್ಠತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಯದಗ್ಗೇನ ಹಿ ಸತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿಸ್ಸ ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಿಚಿನಿತವಿಸಯತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಚಿನನೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ಠಿತಾ **ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ**। ಸಾ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ತಥಾಪವತ್ತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾವ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚೇತನಾ ಆವಜ್ಜನೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ **"ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಉದಯಬ್ಬಯಾನಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ತದನುಪಸ್ಸನಾಯಂ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ಇಧ **ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ** ನಾಮ। ತೇ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ"**ತಿ। ಆವಜ್ಜನಾಯ ಇನ್ದವಜಿರತತ್ತನಾರಾಚಸದಿಸತಾ, ಸೂರತಿಕ್ಖಭಾವೋ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪುರೇಚರಾ ವಿಯ ತದನುಚರಞಾಣಸ್ಸ ತಥಾಭಾವೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಕಾಮನಾ ಅಪೇಕ್ಖಾ। ಓಭಾಸಾದಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಜಮ್ಭನಭೂತಾ ತಸ್ಸಾ ಅಲಙ್ಕಾರೋ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಓಭಾಸಾದಿಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾಯಾ"**ತಿ। **ಆಲಯನ್ತಿ** ಅಪೇಕ್ಖಂ। **ಸುಖುಮಾ, ಸನ್ತಾಕಾರಾತಿ** ಸುಖುಮಾಕಾರಾ, ಸನ್ತಾಕಾರಾ ಚ, ಸಾ ಚಸ್ಸಾ ಸುಖುಮಸನ್ತಾಕಾರತಾ ಭಾವನಾಯ ಸಾತಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ಯತೋ ಕಿಲೇಸಭಾವೋಪಿಸ್ಸಾ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಯಾ ನಿಕನ್ತಿ ಕಿಲೇಸೋತಿ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ।

ಏತೇಸುಪೀತಿ ಯಥಾದಸ್ಸಿತೇಸು ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ। **"ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ"**ತಿ ಇದಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ "ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿಆದಿಗ್ಗಹಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ನ ವಾಪಿ ಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಪನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಹೋತಿ। **"ನ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ"**ತಿ ಇದಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ತದಾ ಯೋಗಿನೋ ತಥಾಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ। ನ ಹಿ ಸೋ ತದಾ ತಂ "ನಿಕನ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, ತಥಾ ಸತಿ ತಬ್ಬಿಸಯಸ್ಸ "ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿಆದಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಏವಮಸ್ಸ ಸಿಯಾ "ನ ವತ ಮೇ ಏವರೂಪಾ ಭಾವನಾಭಿರತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ, ಅದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋಮ್ಹೀ"ತಿ।

೭೩೫. ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥುತಾಯಾತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ದಿಟ್ಠಿಮಾನತಣ್ಹಾ ಇಧ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ತೇಸಂ ವತ್ಥುತಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ। ನ ಸಭಾವತೋತಿ ಆಹ **"ನ ಅಕುಸಲತ್ತಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಓಭಾಸಾದಯೋ, ಏವಂ ನಿಕನ್ತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹಾದೀನಂ ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥು ಚಾ"**ತಿ। **ವತ್ಥುವಸೇನೇವಾತಿ** ಗಾಹೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಗಾಹಾನಂ ವತ್ಥುತಾವಸೇನೇವ। ಅತ್ತವಾದೀ ಹಿ "ಅಹಂಬುದ್ಧಿನಿಬನ್ಧನೋ"ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ಅತ್ತಾ ಓಭಾಸಸ್ಸ ಸಾಮಿಭೂತೋ "ಮಮಾ"ತಿ

ಸಾಮಿವಚನಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಗಹಿತೋತಿ ಆಹ **“ಮಮ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹೋ”**ತಿ। ಓಭಾಸಸ್ಸ ಮನಾಪಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ತೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಸೇಯ್ಯಾದಿತೋ ದಹತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಮನಾಪೋ ವತ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಮಾನಗಾಹೋ”**ತಿ। **ಅಸ್ಸಾದಯತೋ**ತಿ ಸಮ್ಪಿಯಾಯತೋ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹಾದಿಸಞ್ಞಿತಾನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಸೇನ। **ಓಭಾಸಾದೀಸೂ**ತಿ ಓಭಾಸಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ। ಕಮ್ಪನಂ ಯಥಾರದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ವಿಕ್ಖೇಪಾಪತ್ತಿ, ಸಾ ಚ ಓಭಾಸಾದೀಸು ತಣ್ಹಾದಿಗಾಹೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಓಭಾಸಾದೀಸು ಕಮ್ಪತಿ...ಪೇ॰... ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ”**ತಿ ಆಹ।

ಓಭಾಸನಿಮಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಓಭಾಸೇ ವಾ ವಿಸಯಭೂತೇ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಕಮ್ಪತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತೇನಾಹ **“ಯೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪವೇಧತೀ”**ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಉಪಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಸತಿಯಂ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ।

ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗವವತ್ಥಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೬. **ಕುಸಲೋ ಪನಾ**ತಿಆದೀಸು ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಕೋಸಲ್ಲಯೋಗೇನ **ಕುಸಲೋ**। ಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣತಾಯ **ಪಣ್ಡಿತೋ**। ಆಗಮಬ್ಯತ್ತಿಯಾ **ಬ್ಯತ್ತೋ**। ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸತಬ್ಬಿಸೋಧನೇಸು ಆದೀನವಾನಿಸಂಸಾವಬೋಧಯೋಗತೋ **ಬುದ್ಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ**। **ಅಯಂ ಖೋ ಸೋ**ತಿ ಯೋ ಸೋ ಆಚರಿಯೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನದಾನಕಾಲೇ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತೋ, ಅಯಂ ಖೋ ಸೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಭಾವವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸಯಭಾವೂಪನಯನವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಸೋ ಖೋ ಪನಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಠಮನಯೇ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಿದ್ಧೇ ಇತರಮ್ಪಿ ಲಕ್ಖಣದ್ವಯಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ। ದುತಿಯನಯೇ ಪನ ಓಭಾಸಾದಿಕೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕದಿಟ್ಠಿಗಾಹಾದೀನಂ ಉಗ್ಘಾಟನಸಮುಗ್ಘಾಟನಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಚೇ ಓಭಾಸೋ ಅತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅರೂಪಸತ್ತಕೇ “ಸಚೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯು”ನ್ತಿಆದಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೨೧) ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಓಭಾಸಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸೋ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೋವಾತಿ ಆಹ **“ಸಬ್ಬಂ ಅರೂಪಸತ್ತಕೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ”**ನ್ತಿ।

ಓಭಾಸಂ “ನೇತಂ ಮಮಾ”ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಣ್ಹಾಗಾಹತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸೋಧೇತಿ, “ನೇಸೋಹಮಸ್ಮೀ”ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಮಾನಗಾಹತೋ, “ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ”ತಿ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹತೋ। ತೇನಾಹ **“ಓಭಾಸಂ ನೇತಂ ಮಮಾ”**ತಿಆದಿ। ಏಸ ನಯೋ ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ।

ಇಮಾನಿ ದಸ ಠಾನಾನೀತಿ ಇಮಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಓಭಾಸಾದೀನಿ ದಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಕಾರಣಾನಿ। **ಪಞ್ಞಾ ಯಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಿತಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಪಞ್ಞಾ ಓಭಾಸಾದೀಸು ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪರಿಚಿತವತೀ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಠಿತಾ। ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಸಮಗ್ಗಭಾವಜಾನನೇನ **ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚಕುಸಲೋ ಹೋತಿ**।

ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನನ್ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ।

ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಂ ಅಧಿಗತಾಯಂ, ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಞಾಣೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಸೋಧನೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನತೋ। ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಾತಿ ಆಹ **“ಕಙ್ಖಾ...ಪೇ॰... ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತ”**ನ್ತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ, ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ। **ಇಮಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಇಮಾಯಂ। **ಸಮ್ಮಾ**ತಿ ಅವಿಪರೀತಂ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತಮಗ್ಗಸ್ಸ।

ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ವೀಸತಿಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೨೧. ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೭. ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ **ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ**। ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಿ ಪನಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಅತ್ತಟ್ಠಮಾನಂವಸೇನ ಜಾತಾತಿ ಆಹ **“ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪನ ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ”**ತಿ। ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕಸ್ಸ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹತಮಸ್ಸ ವಿಗಮನೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾನುಕೂಲತ್ತಾ **“ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಞಾಣ”**ನ್ತಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಮಾಹ। ತಾನಿ ಪನ ಞಾಣಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಟ್ಠನ್ನನ್ತಿ ಚಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ತದನುಸಾರೇನ ಇತರಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚ ವಿಭಾವೇನ್ತೀಯೇವ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ **“ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ತಯಿದಂ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಭಾವಮೇವ ಮಞ್ಞಮಾನೇಹಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞನ್ತೋಗಧಮೇವ, ಉದಯಬ್ಬಯಾದೀನಂ ಪನ ಜಾನನಟ್ಠೇನ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚ ಞಾಣದಸ್ಸನಾನಿ, ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಿ। ತಾನಿಯೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ, ಸಾ ಏವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಟಿಪದಾ ಚಾತಿ **ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಮತ್ತಂ ಅಪ್ಪಗುಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಗುಣಞ್ಹಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಸಿದ್ಧಿಯಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ। ಯತೋ ತದವಿಗಮೇನ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕಚ್ಚಾ ಅಧಿಗತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಟಿವೇಧೇನ ವಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರಾನಂ ತೀರಣಮತ್ತೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅಸತಿ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಹಾನೇ ಕುತೋ ಞಾಣಾದೀನಂ ವಜಿರಮಿವ ಅವಿಹತವೇಗತಾ, ತಿಖಿಣವಿಸದಾದಿತಾ ವಾ। ತಸ್ಮಾ ಪಗುಣಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಪಕ್ಖಿಯಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗಸ್ಸೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ, ತದೇವ ಞಾಣಂ **ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ**। ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸಾವೀ ಭಾಯತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಭಯಂ, ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಭಾಯಿತಬ್ಬಾಕಾರಗಾಹಿಞಾಣಂ **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ**। ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯಂ, ಚಿತ್ತಂ, ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ , ತದೇವ ಞಾಣಂ **ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ**। ಪುನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ**। ನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಞಾಣಂ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ। ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದಿನವವಿಧಞಾಣಂ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ, ತಸ್ಮಾ।

೭೩೮. **“ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತ”**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸನೇನ ವಿಭಾವಿತಮತ್ಥಂ ಅನವಬುಜ್ಝನ್ತೋ ಚೋದಕೋ **“ಪುನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇ ಯೋಗೋ ಕಿಮತ್ಥಿಯೋ”**ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ **ಕಿಮತ್ಥಿಯೋ**ತಿ ಕಿಂ ಪಯೋಜನೋ ನಿರತ್ಥಕೋ, ಪಗೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತತ್ತಾ ಪಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚನಂ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ವಾ ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾದಿಹೇತುಪಟಿಪಾಟಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ತಮತ್ಥಂ ಞಾಪೇತುಕಾಮೋ ಆಚರಿಯೋವ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾವಸೇನ **“ಕಿಮತ್ಥಿಯೋ”**ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣತ್ಥೋ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಂ ಸಮ್ಮದೇವ ಉಪಧಾರಣತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಹೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ನನು ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ನಾಮ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ, ತೇನ ಕಥಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸಲ್ಲಕ್ಖಣಂ ಹೋತೀತಿ? ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ “ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯವಿಸಯಂ ಹೋತೀ”ತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯೇ ಪನ ಪಟಿವಿದ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತತೋ “ಯದನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ತದನತ್ತಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫; ೪೫, ೭೭; ೪.೧, ೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೦) ಇತರಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ। ಅಥ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಗ್ಗಹಣೇನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರೋ, ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಾಕಾರೋ, ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ ಚ ವಿಭೂತತರೋ ಹೋತೀತಿ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇ

ಯೋಗಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸಲ್ಲಕ್ಖಣತ್ಥತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಸಮ್ಮುಖೇನೇವ। **ಹೇಟ್ಠಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ। ತಞ್ಹಿ ಓಭಾಸಾದಿಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತಾಯ ತಿಕ್ಖಂ ವಿಸದಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಿಆದೀಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ ಕುಣ್ಠಂ ಅವಿಸದಮೇವ ಜಾತಂ। ತೇನಾಹ **"ದಸಹಿ…ಪೇ॰… ನಾಸಕ್ಖೀ"**ತಿ।

೭೩೯. **ಅಮನಸಿಕಾರಾ**ತಿ ಹೇತುಮ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ। **"ಕಿಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ"**ತಿ ಹಿ ಇದಂ "ಕೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಹೇತುಪುಚ್ಛಾ। ಸನ್ತತಿಯಾ ಹಿಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಸಾ ಚ ಸನ್ತತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾಮನಸಿಕಾರೇನ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಜಾತಾ। ಇರಿಯಾಪಥೇಹಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತೇ ಚ ಇರಿಯಾಪಥಾ ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಾಮನಸಿಕಾರೇನ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಾ ಜಾತಾ। ಘನೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತೇ ಚ ಘನಾ ನಾನಾಧಾತುವಿನಿಬ್ಭೋಗಾಮನಸಿಕಾರೇನ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಾ ಜಾತಾತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ನ ಉದಯಾವತ್ಥಾ ವಯಾವತ್ಥಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ವಯಾವತ್ಥಾ ವಾ ಉದಯಾವತ್ಥಂ। ಅಞ್ಞೋವ ಉದಯಕ್ಖಣೋ, ಅಞ್ಞೋವ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ ಏಕೋಪಿ ಧಮ್ಮೋ ಖಣವಸೇನ ಭೇದತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಪಗೇವ ಅತೀತಾದಿಕೋತಿ ಆಹ **"ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪನ…ಪೇ॰… ಉಪಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಸನ್ತತಿಯಾ ವಿಕೋಪಿತಾಯಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞೋಞ್ಞಭಾವಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನ ಸನ್ತತಿಯಾ ಉಗ್ಘಾಟಿತಾಯ। ನ ಹಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಯೋಸಲಾಕಾ ವಿಯ ಅಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವೇನಾತಿ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ।

ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾತಿ ಯಥಾಪರಿಗ್ಗಹಿತಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಪಟಿಪೀಳಿಯಮಾನತಂ ವಿಬಾಧಿಯಮಾನತಂ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾ। **ಇರಿಯಾಪಥೇ ಉಗ್ಘಾಟಿತೇ**ತಿ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಲಬ್ಭಮಾನದುಕ್ಖಪಟಿಚ್ಛಾದಕಭಾವೇ ಉಗ್ಘಾಟಿತೇ। ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿನೋದಕಂ ಇರಿಯಾಪಥನ್ತರಂ ತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸೇಸಾಪೀತಿ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ತಂತಂದುಕ್ಖಪಟಿಚ್ಛಾದಕಭಾವೇ ಯಾಥಾವತೋ ಞಾತೇ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಪಟಿಚ್ಛಾದಕಭಾವೋ ಉಗ್ಘಾಟಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರನ್ತರಂ ದುಕ್ಖಾಭಿತುನ್ನತಾಯ ಪಾಕಟಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ **"ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ। **ನಾನಾಧಾತುಯೋ**ತಿ ನಾನಾವಿಧಾ ಪಥವೀಆದಿಧಾತುಯೋ ನಾನಾವಿಧೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇ। **ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ**ತಿ "ಅಞ್ಞಾ ಪಥವೀಧಾತು, ಅಞ್ಞಾ ಆಪೋಧಾತೂ"ತಿಆದಿನಾ, "ಅಞ್ಞೋ ಫಸ್ಸೋ, ಅಞ್ಞಾ ವೇದನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ। **ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ಕತೇ**ತಿ ಸಮೂಹಘನೇ, ಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಘನೇ ಚ ಪಭೇದಿತೇ। ಯಾ ಹೇಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪತ್ಥದ್ಧೇಸು ಸಮುದಿತೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಏಕತ್ತಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಪರಿಮದ್ದಿತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಗಯ್ಹಮಾನಾ **ಸಮೂಹಘನತಾ,** ತಥಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಚ್ಚಭೇದಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಪಟಿನಿಯತಭಾವೇ ಏಕತೋ ಗಯ್ಹಮಾನಾ **ಕಿಚ್ಚಘನತಾ,** ತಥಾ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಂ ಸತಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಭೇದೇ ಏಕತೋ ಗಯ್ಹಮಾನಾ **ಆರಮ್ಮಣಘನತಾ** ಚ, ತಾ ಧಾತೂಸು ಞಾಣೇನ ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಹತ್ಥೇನ ಪರಿಮಜ್ಜಿಯಮಾನೋ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ವಿಯ ವಿಲಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, "ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸುಞ್ಞಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಮತ್ತಾ"ತಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟತರಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ನಾನಾಧಾತುಯೋ…ಪೇ॰… ಉಪಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ।

೭೪೦. ಧುವಭಾವಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ನ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ **ಅನಿಚ್ಚಂ,** ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಯಥಾಹ "ರೂಪಂ ಖೋ, ರಾಧ, ಅನಿಚ್ಚಂ, ವೇದನಾ… ಸಞ್ಞಾ… ಸಙ್ಖಾರಾ… ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೭೬)। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ **"ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಭಾವಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಉಪ್ಪಾದೋ** ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ, **ವಯೋ** ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ, **ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ** ಜರಾ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿನಸ್ಸನತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮೇನ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸಬ್ಭಾವತೋ **ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ದುತಿಯೇನ ಪಾಕಭಾವವಿದ್ಧಂಸಾಭಾವತೋ। ಯಸ್ಸ ಭಾವೇನ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಹಿ ತಂ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಲಕ್ಖೀಯತಿ। **ಆಕಾರವಿಕಾರೋ**ತಿ ಆಕಾರವಿಕತಿ। ಅಭಾವಾಕಾರೋ ಹಿ ವಿಕತಿರೂಪೇನ ಲಬ್ಭತಿ, ವಿರೂಪತ್ತಾ ನ ಉಪ್ಪಾದಾಕಾರೋ। **ಆಕಾರವಿಕಾರೋ**ತಿ ವಾ ಆಕಾರವಿಸೇಸೋ। ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವೋ ಹಿ

ಪಾಕಭಾವತೋ ಭಿನ್ನೋ ವಿದ್ಧಂಸಾಭಾವತ್ತಾ ತತ್ಥ ಚ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ನಿರುಳ್ಹಂ। ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರೋ ಹಿ ದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಕಾರೇಹಿ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದಾಕಾರತೋ ಚ ವಿಸಿಟ್ಠೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸಾಭಾವೋ ಸಙ್ಖತಭಾವೇನಪಿ ಸಾಧೀಯತಿ।

ಸಙ್ಖತಭಾವೋ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಉಪ್ಪಾದವನ್ತತಾ। **ಉಪ್ಪಾದೋ** ಚ ಪಾಕಭಾವಸಾಧಿತಾ ಧರಮಾನಾವತ್ಥಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ದುಕ್ಖಾನತ್ತಾಲಕ್ಖಣಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅಪಿಚ ಯಥಾ ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಾಕಾರಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಭಾವಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೋ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರೋ **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ,** ಏವಂ ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಸುಖಾಕಾರಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅಭಿಣ್ಹಪಟಿಪೀಳನಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೋ ದುಕ್ಖಾಕಾರೋ **ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ,** ತಥಾ ಅತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅನತ್ತಾತಿ ಅತ್ತಾಕಾರಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೋ ಅನತ್ತಾಕಾರೋ **ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇ ಯಿಮೇ ತಯೋಪಿ ಆಕಾರಾ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿನಾ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಖನ್ಧೇ ಪನ ಉಪಾದಾಯ ವೋಹಾರವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ತದಾದೀನವವಿಭಾವನಾಯ ವಿಸೇಸಕಾರಣಭೂತಾ ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಸೇಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಯಿದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣತ್ತಯಞ್ಚೇವ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। **"ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತೀ"**ತಿ ಇದಂ ತದತ್ಥೇ ತಬ್ಬೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣತ್ಥಞ್ಹಿ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾ "ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣ"ನ್ತಿ ಕಥಿತಾ। ನ ಹಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಾದಿವಿಸಯಂ । ತಬ್ಬಿಸಯತ್ತೇ ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಮೇವ ನ ಸಿಯಾ, ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಪನ ತಿಕ್ಖಂ, ವಿಸದಞ್ಚ ಕಾತುಕಾಮೇನ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯತೀರಣಮೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಪರಿಕಮ್ಮಸದಿಸಞ್ಚೇತಂ ತಸ್ಸ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಞಾಣೇಸುಪೀತಿ।

ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೧. **ವಹತೀ**ತಿ ಪವತ್ತತಿ। ಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವೋ ಭಾವನಾಯ ಪಗುಣಭಾವೇನ। ಪಗುಣಾ ಚ ಭಾವನಾ ವಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪಿತಾ ವಿಯ ಪವತ್ತತೀತಿ ಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಲಹುಉಪಟ್ಠಾನತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಸಙ್ಖಾರೇಸು** ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ **ಲಹುಂ ಲಹುಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇಸು** ಉದಯದಸ್ಸನಞ್ಚ "ಉಪ್ಪಾದವತೋ ವಿನಾಸೋ"ತಿ ಯಾವದೇವ ವಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾವಹತ್ತಾತಿ ವಯೇ ಏವಸ್ಸ ಆಭೋಗಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತತಿ, ತೇನ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಯಮೇವಾರಬ್ಭ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಉಪ್ಪಾದಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಾದ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಿಕಾರಂ। **ಠಿತಿ**ನ್ತಿ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಂ, ಜರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪ್ಪವತ್ತಂ। **ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। ಯಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮುದಯಾದಿಘನವಸೇನ, ಸಕಿಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದತಾಯ ಚ ಸವಿಗ್ಗಹಾನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ **"ಪವತ್ತಂ** ನಾಮ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದೇನ ಪವತ್ತನಂ ಉಪ್ಪಾದೋವ, **ನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ಠಾನಪರಮ್ಪರಾ, ತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ ಚೇ, ಪವತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ನಾಮ। ಠಿತಿಂಯೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ ಚೇ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ **"ಉಪ್ಪಾದಂ ವಾ"**ತಿಆದಿವಚನೇನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ನ ಹಿ ಅಸತಿ ಭೇದೇ ವಿಕಪ್ಪೋ ಯುತ್ತೋ। **ನ ಸಮ್ಪಾಪುಣಾತಿ** ಅಗ್ಗಹಣತೋ। ಕಿಂ ಪನ ಸಮ್ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಆಹ **"ಖಯ...ಪೇ॰... ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ನಿರೋಧ**ಸದ್ದೋ ಅನುಪ್ಪಾದೇಪಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಭೇದಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ, **ಭೇದ**ಸದ್ದೋ ವಿಸೇಸವಾಚಕೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ವಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ, ಸೋಪಿ ಅನಿರೋಧವಾಚಕೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಖಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ, ಖಯವಯಭೇದಸಙ್ಖಾತೇ ಖಣಿಕನಿರೋಧೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಸತಿಸೀಸೇನ ಞಾಣಮಾಹ। **ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ**ತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವಾಪತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಉದಯಮ್ಪಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಯಸ್ಸೇವ ಮನಸಿಕಾರಕಾಲೇ।

ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ ರೂಪವೇದನಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಖಯವಯವಸೇನೇವ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ। ಯಕಾರಲೋಪೇನ ಹಿ ನಿದ್ದೇಸೋ "ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮, ೪೦೫) ವಿಯ। ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಖಯವಯಭೇದವಸೇನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ **ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾ**। **ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನೇ**ತಿ ಯೋ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗೋ, ತಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನೇ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಪಕಾರತೋ ಜಾನನಾ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಇದಾನೇವ ಸಂವಣ್ಣೇಯತಿ।

೭೪೨. ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ರೂಪಂ ಯಾವ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಗಹಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಮಾಹ । ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಂ ನಾಮ ಜಾನನಂ, ತಞ್ಚ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಭಙ್ಗತೋ ದಸ್ಸನಮೇವಾತಿ ಆಹ **"ಜಾನಿತ್ವಾ ಖಯತೋ ವಯತೋ ದಿಸ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ರೂಪಾರಮ್ಮಣಮೇವ **ರೂಪಾರಮ್ಮಣತಾ** ಯಥಾ "ದೇವೋ ಏವ ದೇವತಾ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಾರಮ್ಮಣತಾ**ತಿ ವಾ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಥ ವಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ**"ತಿ ಆಹ। **ಅಪರೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಿಸಯಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಮಾಹ। ಏವಞ್ಹಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪಗುಣಾ ಹೋತಿ, ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಸ್ಸ ವಿಭೂತತರಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। **ಞಾತ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಮಾಹ ಅನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಞಾತತ್ತಾ। **ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। **ಉಭೋಪಿ ವಿಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಖಯತೋ ವಯತೋ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ। ಅಯಂ ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ರೂಪಸ್ಸ ಯಾವ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಖಯತೋ ವಯತೋ ದಸ್ಸನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾತಂ, ದಸ್ಸನಕಞಾಣಸ್ಸ ಖಯತೋ ವಯತೋ ದಸ್ಸನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಭಙ್ಗಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನನ್ತಿ ಉಭಯತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ। ಪುರಿಮಂ ವಾ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಿಮಾಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಏವ ಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣನ್ತಿ।

ಏತ್ಥಾತಿ "ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ। **ಅನೇಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ। **ಅನು**-ಸದ್ದೋ "ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇತಿ ಆಹ **"ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಸ್ಸತೀ"**ತಿ।

ಇಧ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಪಕತಿಕೋ, ತಸ್ಸ ಜಾತಿ ಆದಿಕೋಟಿ, ಜರಾ ಮಜ್ಝಿಮಕೋಟಿ, ಮರಣಂ ಓಸಾನಕೋಟಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದಾದಿತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ತಥಾಪಿ ಜಾತಿಜರಾಸು ದಿಟ್ಠಾಸು ನ ತಥಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ಯಥಾ ವಯಕ್ಖಣೇತಿ ಆಹ **"ಭಙ್ಗೋ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಪರಮಾ ಕೋಟೀ"**ತಿ, ಉತ್ತಮಾ ಕೋಟಿ ಪರಿಯೋಸಾನಕೋಟೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಜರಾಧಮ್ಮಂ, ಮರಣಧಮ್ಮಮೇವ ಚ ಜಾಯತೀತಿ **ಜಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಆದಿ ಕೋಟಿ, ತಥಾ ಜಾತಿಧಮ್ಮಂ, ಮರಣಧಮ್ಮಮೇವ ಚ ಜೀರತೀತಿ **ಜರಾ** ಮಜ್ಝಿಮಾ ಕೋಟಿ, ಜಾತಿಧಮ್ಮಂ, ಜರಾಧಮ್ಮಮೇವ ಚ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ **ಭಙ್ಗೋ** ಪರಮಾ ಕೋಟೀತಿ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ನ ಕಲಾಪತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ವಿಯ "ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೮) ಅನುಮಾನವಸೇನ, ನಾಪಿ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಉದಯಗ್ಗಹಣಪುಬ್ಬಕವಯದಸ್ಸನವಸೇನ, ಅಥ ಖೋ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಉದಯವಯೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ಉದಯಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಸ್ಸತೋ ಪನಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಗಾಹಸ್ಸ ಲೇಸೋಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ"**ತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಏವ ಅನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವ-ಕಾರೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ತೇನ ನಿವತ್ತಿತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾದಿನಿವತ್ತನಮಾಸಙ್ಕಿತಬ್ಬಂ ಪಟಿಯೋಗೀನಿವತ್ತನಪರತ್ತಾ, ಏವ-ಕಾರಸ್ಸ ಉಪರಿ ದೇಸನಾರುಳ್ಹತ್ತಾ ಚ ತಾಸಂ। **ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅನಿಚ್ಚತೋ ತಾವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಯುತ್ತಾ "ಭಙ್ಗೋ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಪರಮಾ ಕೋಟೀ"ತಿ, ದುಕ್ಖಾದಿತೋ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **"ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ದುಕ್ಖತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ। ಏತೇನ ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಂ ಏಕನ್ತತೋ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ, ತತೋ ಚ

ನ ಅಭಿನನ್ದನಿಯಾದಿರೂಪಂ। ತಸ್ಮಾ ಉಪರಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತೋ ಞಾಣಪರಿಕಮ್ಮತ್ಥಞ್ಚ ಇತರಾಸಮ್ಪಿ ಛನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "**ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ**ತಿಆದಿನಾ ವಿಸುಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇನೇವ ಸಬ್ಬಂ ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಯುತ್ತಂ, ತತೋ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನೇಕಾಕಾರವೋಕಾರಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾವ। ಅಞ್ಞಥಾ "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೧) ಪಾಳಿ, "ಅನೇಕೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಆಗತಾ ತಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಚ ವಿರೋಧಿತಾ ಸಿಯಾ। **ತದೇವ** ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ।

ನ ತಂ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ "ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ನ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬಂ। **ನ ತತ್ಥ ರಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ ರಜ್ಜನವಸೇನ ನ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಂ, ಕಾಮರಾಗೋ, ಭವರಾಗೋ ವಾ ನ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರಾಗಂ ನಿರೋಧೇತೀ**ತಿ ರಾಗಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನನಿರೋಧಂ ಪಾಪೇತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "**ಲೋಕಿಕೇನೇವ ತಾವ ಞಾಣೇನಾ**"ತಿ। ಸತಿ ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇ ಕಥಂ ಸಮುದಯೋತಿ ಆಹ "**ನೋ ಸಮುದೇತಿ, ಸಮುದಯಂ ನ ಕರೋತೀ**"ತಿ।

ಏವಂ ವಿರತ್ತೋತಿ ಏವಂ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾನುಸಾರೇನ ವಿರತ್ತೋ। ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಂ ಸಮ್ಪತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ನಿರೋಧೇತಿ ನಿರೋಧಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ಅದಿಟ್ಠಮ್ಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಅನ್ವಯಞಾಣವಸೇನ ಯಥಾ ಇದಂ ಏತರಹಿ, ಏವಂ ಇತರೇಪೀತಿ ಅನುಮಿನನ್ತೋ ನಿರೋಧೇತಿ ಮನಸಿಕತಸ್ಸಾಪಿ ನಿರೋಧಂ ಕರೋತಿ। **ನೋ ಸಮುದೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ, ನೋ ಸಮುದಯಂ ಮನಸಿ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ಸದ್ಧಿಂ ಖನ್ಧಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪರಿಚ್ಚಜನತೋ**ತಿ ಖನ್ಧೇಹಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಚ ಸಹ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಜಹನತೋ। ಕಿಲೇಸೇ ಹಿ ಪಜಹನ್ತೋ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಕಕಮ್ಮಂ, ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕೇ ಖನ್ಧೇ ಚ ಪಜಹತಿ ನಾಮ। **ಸಙ್ಖತದೋಸದಸ್ಸನೇನಾ**ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಸು ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖತಾದಿಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ। **ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ**ತಿ ನಿಚ್ಚಸುಖಾದಿಸಭಾವೇ। **ತನ್ನಿನ್ನತಾಯಾ**ತಿ ತದಧಿಮುತ್ತತಾಯ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಸದ್ದೋ** ಪರಿಚ್ಚಾಗತ್ಥೋ, ಪಕ್ಖನ್ದನತ್ಥೋ ಚಾತಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಸ್ಸ ದುವಿಧತಾ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ **ಪಕ್ಖನ್ದನಂ** ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ। **ಯಥಾವುತ್ತೇನಾ**ತಿ ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನಪ್ಪಕಾರೇನ, ತನ್ನಿನ್ನಪ್ಪಕಾರೇನ ಚ। **ನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದನವಸೇನ। ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಆದಿಯತೀತಿ ತೇ ಅನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಆದಿಯತಿ ನಾಮ। **ಅದೋಸದಸ್ಸಿತಾವಸೇನಾ**ತಿ ದೋಸಾನಂ ಅದಸ್ಸಾವಿಭಾವೇನ। ಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣಂ ಆದಿಯತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಿತಾಯ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆದಿಯತೀತಿ ಆದೀನವದಸ್ಸಿತಾಯ ತೇ ನ ಆದಿಯತಿ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ।

೭೪೩. **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋಗಿನೋ। **ತೇಹಿ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಞಾಣೇಹಿ। **ತ**ನ್ತಿ ಪಹಾನಂ। **ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಗಾಹಂ, ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಅತ್ತಸಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಪ್ಪೀತಿಕಂ ತಣ್ಹ**ನ್ತಿ ಸಉಪ್ಪಿಲಾವಿತಂ ಅಭಿಪತ್ಥನಂ।

೭೪೪. "**ವತ್ಥುಸಙ್ಕಮನಾ**"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ "ವತ್ಥೂ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ರೂಪಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಕಮನಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಏಕತ್ತನಯೇನ ವುತ್ತಂ , ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞದೇವ ರೂಪಭಙ್ಗವಿಸಯಂ ಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞದೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಭಙ್ಗವಿಸಯನ್ತಿ ಕುತೋ ಸಙ್ಕಮನಾ। ಪಞ್ಞಾವಿವಟ್ಟನಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ। ವಯಸ್ಸೇವ ಗಹಣವಸೇನ ಉದಯತೋ ವಿನಿವಟ್ಟನಾ। ತೇನಾಹ "**ಉದಯಂ ಪಹಾಯ ವಯೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ**"ತಿ। "**ಅನನ್ತರಮೇವ ಆವಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಮಾಹ।

೭೪೫. **ಉಭೋತಿ** ದಿಟ್ಠಾದಿಟ್ಠಭಾವೇನ ದ್ವೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ। **ಏಕವವತ್ಥನಾತಿ** ಖಣಭಙ್ಗುರತಾಯ ಸಮಾನಾತಿ ವವತ್ಥಾಪನಾ।

ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಹೀತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ। **ವಿಸುದ್ಧದಸ್ಸನೋ**ತಿ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪರಿಬನ್ಧವಿಧಮನೇನ ವಿಸುದ್ಧಞಾಣೋ, ಸುವಿಸುದ್ಧಭಙ್ಗದಸ್ಸನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತದನ್ವಯಂ ನೇತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಙ್ಖಾರಭಙ್ಗದಸ್ಸಿನೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಅನ್ವಯಂ ಅನುಗತಭೂತಂ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಕತ್ಥ ಪನ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಆಹ "**ಅತೀತನಾಗತೇ**"ತಿ, ಅತೀತೇ, ಅನಾಗತೇ ಚ ಸಙ್ಖಾರಗತೇ। **ಸಬ್ಬೇಪೀ**ತಿಆದಿ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ।

ಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ನಿರೋಧೇ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏಸಾ**ತಿ ಯಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ವಯೇನ ಉಭೋ ದಿಟ್ಠಾದಿಟ್ಠೇ ಖಣಭಙ್ಗುರತಾಯ ಏಕಭಾವೇನ ವವತ್ಥಾಪನಾ, ಏಸಾ ವಯಲಕ್ಖಣೇ ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣೇ **ವಿಪಸ್ಸನಾ** ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೪೬. **ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ**ತಿಆದಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತ್ತಾ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ದಳ್ಹೀಕರಣಂ। ತಯಿದಂ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಸವತ್ತನಾವಬೋಧನೇನ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಾಯಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸುಞ್ಞತೋ ಚ ಉಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಹಿ ಭಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಮನುಪಸ್ಸತೋ ವಿಸೇಸತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಞ್ಞಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "**ತಸ್ಸೇವ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ನ ಚತ್ಥಿ ಅಞ್ಞೋತಿ ಏತ್ಥ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಅಞ್ಞೋ ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ನತ್ಥಿ। **ತೇಸಂ ಖಯಂ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಂ ಭಙ್ಗಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಅಪ್ಪಮಾದಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ **ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ।** ಯಥಾ ಕಿಂ? **ಮಣಿಂವ ವಿಜ್ಝಂ ವಜಿರೇನ ಯೋನಿಸೋ** ಯಥಾ ನಾಮ ಕುಸಲೋ ಪುರಿಸೋ ಉಪಾಯೇನ ಮಣಿಂ ವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಮಣಿಸ್ಸ ಛಿದ್ದಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ , ನ ಮಣಿಸ್ಸ ವಣ್ಣಾದಿಂ, ಏವಮೇವ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಭಙ್ಗಮೇವ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ನ ಸಙ್ಖಾರೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾ ವಾ ವಜಿರೇನ ಮಣಿಂ ವಿಜ್ಝನ್ತಸ್ಸ ವಿದ್ಧಟ್ಠಾನಂ ನ ಪುನ ರುಹತಿ, ಏವಂ ವಜಿರಸದಿಸೇನ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಭಙ್ಗೇ ದಿಟ್ಠೇ ನ ಪುನ ನಿಚ್ಚಗಾಹೋ ರುಹತಿ, ಏವಂ ಭಙ್ಗಮೇವ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾತಿ "ರೂಪಾರಮ್ಮಣತಾ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೧) ಏವಮಾಗತಾ ಯಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಸಙ್ಖಾ, "ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಂ ಅನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾ **ಯಾ ಚ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ,** "ಸಙ್ಖಾರಾವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಭೇದೋ ಮರಣಂ, ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ **ಯಞ್ಚ ಸುಞ್ಞತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ,** ಅಯಂ ಏವಂ ತಿಧಾ ವುತ್ತಾಪಿ **ಅಧಿಪಞ್ಞಾವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮಾ**ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೪೭. **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸೂ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸು। **ನಿಬ್ಬಿದಾದೀಸೂ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾವಿರಾಗನಿರೋಧಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಸು । **ತಯೋ ಉಪಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೇ ಉಪಟ್ಠಾನೇ। ಖಯತೋ ವಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ದುಕ್ಖತೋ, ಸುಞ್ಞತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಅನತ್ತತೋತಿ। **ದಿಟ್ಠೀಸೂ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿನಿಮಿತ್ತಂ **ನ ವೇಧತಿ।** ತಾ ಹಿ ಅಸಂಹೀರತಾಯ ನ ಚಲತಿ।

೭೪೮. **ದುಬ್ಬಲಭಾಜನಸ್ಸ ವಿಯಾ**ತಿ ತಿನ್ತಆಮಮತ್ತಿಕಾಭಾಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಭೇದಮೇವ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ದುಬ್ಬಲಭಾಜನೂಪಮಾ** ಸರಸಭಿದುರತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ, **ವಿಪ್ಪಕಿರಿಯಮಾನಸುಖುಮರಜೂಪಮಾ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಮ್ಬನ್ಧತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ, **ಭಿಜ್ಜಿಯಮಾನತಿಲೂಪಮಾ** ಖಣೇ ಖಣೇ ಭಿಜ್ಜನಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಭೇದಮೇವಾ**ತಿ ವಿನಾಸಮೇವ **ಪಸ್ಸತಿ** ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ಅಗ್ಗಹಣತೋ। **ಏವಮೇವಾ**ತಿ ಯಥಾ ಉದಕಬುಬ್ಬುಳಕಾನಿ ಉದಕತಲಾದಿಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ನ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾನಿ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ಸಬ್ಬೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ

ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಖಣಟ್ಠಿತಿಕಾ ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಭೇದಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ತುರಿತತುರಿತಞ್ಹಿ ನೇಸಂ ಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ “**ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ**”ತಿ ಆಮೇಡಿತವಚನಂ।

ಮರೀಚಿಪಿ ಇತ್ತರಕಾಲಿಕಾವ, ನಿಸ್ಸಯಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪನ ಚಿರತರುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ “**ಯಥಾ ಪಸ್ಸೇ ಮರೀಚಿಕ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಯಾಥಾವುಪಟ್ಠಾನತೋವ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಲೋಕಂ। **ಮಚ್ಚುರಾಜಾ ನ ಪಸ್ಸತಿ** ಅರಹತ್ತಾಧಿಗಮೇನ ಪುನಬ್ಭವಾಭಾವತೋ।

೭೪೯. **ಭವದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ। ನ ಹಿ ನಿರನ್ತರಂ ಭಙ್ಗಮೇವ ಪಸ್ಸತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅವಸರೋ ಅತ್ಥಿ। ತತೋ ಏವ ಜೀವಿತೇ ನಿರಾಲಯತ್ತಾ **ಜೀವಿತನಿಕನ್ತಿಪರಿಚ್ಚಾಗೋ**। **ಸದಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ। ಭಾವನಾಯ **ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತತಾ**। ಇಚ್ಛಾಚಾರಾನಂ ದೂರೀಭಾವತೋ **ವಿಸುದ್ಧಾಜೀವಿತಾ**। **ಉಸ್ಸುಕ್ಕಪ್ಪಹಾನಂ** ಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಚೇಸು ಅಬ್ಯಾವಟತಾ ತಿಬ್ಬಸಂವೇಗತ್ತಾ। **ವಿಗತಭಯತಾ** ಕುತೋಚಿಪಿ ನಿಬ್ಭಯತಾ ಅತ್ತಸಿನೇಹಾಭಾವತೋ। **ಖನ್ತಿಸೋರಚ್ಚಪಟಿಲಾಭೋ** ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಸುದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಪನ್ತಸೇನಾಸನೇಸು ಅಧಿಕುಸಲೇಸು ಚ ಅರತಿಯಾ, ಕಾಮಗುಣೇಸು ರತಿಯಾ ಚ ಸಹನತೋ ಅಭಿಭವನತೋ **ಅರತಿರತಿಸಹನತಾ**।

ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಗ್ಗುಣಮುತ್ತಮಾನೀತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಮ**-ಕಾರೋ ಚ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ, ಭವದಿಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾನಾದಿಕೇ ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ಉತ್ತಮಾನಿಸಂಸೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಹಿ**ನ್ತಿ ತತ್ಥ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೦. **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನ**ನ್ತಿ ತೇಭೂಮಕಾನಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಹಿ ಪದೇಸಸಬ್ಬವಿಸಯೋ ಇಧ ಸಬ್ಬಸದ್ದೋ। **ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಆದರವಸೇನ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ। **ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಡ್ಢೇನ್ತಸ್ಸ ಬ್ರೂಹೇನ್ತಸ್ಸ। **ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ। **ಪಭೇದಕಾ**ತಿ ಖಣೇ ಖಣೇ ಭಿಜ್ಜನವಸೇನ ಪಭೇದಕಾ। ಆಜೀವಿಕಾ ಬ್ಯಾಧಿಆದಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮರಿತುಕಾಮಸ್ಸ, ಅಮರಿತುಕಾಮಸ್ಸಾಪಿ ಸೂರಸ್ಸ ಭಾಯಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ನ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ “**ಸುಖೇನ ಜೀವಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಭೀರುಕಪುರಿಸಸ್ಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಭೀರುಕಜಾತಿಕಸ್ಸ ಸೀಹಾದಯೋ ಸನ್ತಾಸನಿಮಿತ್ತಂ ಭಯಾನಕಭಾವತೋ, ತಥಾ ಯೋಗಿನೋ ಭಙ್ಗತೋ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಆಹ “**ಸೀಹ...ಪೇ... ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ**”ತಿ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಓಳಾರಿಕಾ ದೀಘತರಪಬನ್ಧಾ, ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಸುಖುಮತರಾ ಇತ್ತರಕಾಲಾ, ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಇಧ ಆದಿತೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಭಯತೋ ಭಾಯಿತಬ್ಬತೋ ಉಪತಿಟ್ಠನಕೇಸು ಞಾಣಂ **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ**।

ಯಥಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುತ್ತಾನಂ ಸೀಸಸ್ಸ ಛಿನ್ನತಾ ಛಿಜ್ಜಮಾನತಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಭಯಾವಹಾ, ಏವಂ ಯೋಗಿನೋ ತಿಯದ್ಧಗತಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರೋಧಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಏಕಿಸ್ಸಾ ಕಿರ ಇತ್ಥಿಯಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾ ಪೂತಿಭೂತಂ ಓದನಾದಿ ನ ಸಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠತಿ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಯಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ವಿಜಾತವಿಜಾತಾ ಪುತ್ತಾ ನ ಜೀವನ್ತಿ ಮರನ್ತಿ ಏವ, ಸಾ “**ಪೂತಿಪಜಾ**”ತಿ ವುತ್ತಾ। ಪೂತಿಪಜಾಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಸೇಸತೋ ಗಬ್ಭಗತಮರಣಚಿನ್ತಾದಸ್ಸನೇನ ಯೋಗಿನೋ ಅನಾಗತಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಸನ್ನಿಟ್ಠಾನದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ ಹಿಸ್ಸ ಸುಪಾಕಟೋ ಏವಾತಿ ನ ಸೋ ಉಪಮಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ। ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಚ ಯೋಗಿನೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಮಾದಿಭಾವಿನೋ ಅತೀತೇ ದುಕ್ಖಬಹುತಾಯ, ಅನಾಗತದುಕ್ಖಪರಿತ್ತತಾಯ ಚ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಬಹುಪಜಾವ ಇತ್ಥೀ ನಿದಸ್ಸಿತಾ।

ತತ್ಥ ಯಥಾ ತಸ್ಸಾ ನವ ಪುತ್ತಾ ಮತಾ, ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಪ್ಪಭೇದಾ ಅತೀತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ವುಸಿತಪುಬ್ಬಾ ವಾ ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಮೀಯಮಾನಪುತ್ತೋ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಪವತ್ತಮಾನೋ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಜಾತಪುತ್ತೋ ವಿಯ ಅನಾಗತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಭಾವೀ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ ಯದೇಕೇ ದಸಪುತ್ತಮಾತರಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನವಪುತ್ತಮಾತುಗ್ಗಹಣಂ ಸಾತ್ಥಕನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತದಪಾಹತಂ ಹೋತಿ । ದಾರಕಾನಂ ಮರಣಸ್ಸ ಚಿರಕಾಲಿಕತ್ತಾ **ಮರಣಾನುಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಗಬ್ಭಗತೋ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖತಾಯ ಭಾವೀಪಕ್ಖೇಯೇವ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಕುಚ್ಛಿಗತೋ ಅನಾಗತಸಙ್ಖಾರಟ್ಠಾನಿಯೋ ವುತ್ತೋ। **ಏತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ**ತಿ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಯಾನಕಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಕ್ಖಣೇ।

೭೫೦. **ನ ಭಾಯತಿ** ಞಾಣಸ್ಸ ಭಾಯನಾಕಾರೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ। ಪಟಿಘಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಹಿ ಭಾಯನಂ, ಞಾಣಂ ಪನ ಭಾಯಿತಬ್ಬವತ್ಥುಂ ಭಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಜಾನಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅತೀತಾ...ಪೇ॰... ತೀರಣಮತ್ತಮೇವಾ"**ತಿ, ತಿಸ್ಸೋ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯೋ ಅತಿತಾಪೇನ ತಿಕ್ಖಮಜ್ಝಮುದುಭೇದಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾಮಭವಾದೀನಞ್ಚ ತಿಣ್ಣಂ ಭವಾನಂ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ತಾಸಂ ಗಹಣಂ, ತಥಾ ಖದಿರಾದಿಸೂಲತ್ತಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಣೀತಾದಿಭಾವತೋ। ತೇನಾಹ **"ಕೇವಲಂ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಞಾಣಸ್ಸ। **ಬ್ಯಸನಾಪನ್ನಾ**ತಿ ನಾನಾವಿಧವಿಪುಲಾನತ್ಥಪತಿತಾ। **ಭಯತೋ**ತಿ ಭಾಯಿತಬ್ಬತೋ।

ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ "ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಮೂಹಾದಿಘನವಸೇನ, ಸಕಿಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದತಾಯ ಚ ಸವಿಗ್ಗಹಾನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪನ ತಥಾ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಖಾರವಿನಿಮುತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅತೀತಾ...ಪೇ॰... ಅಧಿವಚನ"**ನ್ತಿ। **ಮರಣಮೇವಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಮೇವ। **ತೇನಾ**ತಿ ಭಙ್ಗದಸ್ಸನೇನ। ಖಣೇ ಖಣೇ ಭಙ್ಗಮೇವ ಪಸ್ಸತೋ ಹಿ ನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಿತಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಪವತ್ತಂ ನಾಮ ಕಾಮಂ ಸಬ್ಬಾ ಭವಪವತ್ತಿ, ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾಯ ಪನ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಬ್ಬಭವೇಸು ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಸ್ಸ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಸನ್ತಸುಖಾಭಿಮತಾಪಿ ಭವಾ ದುಕ್ಖಸಭಾವತಾಯ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಪವತ್ತನ್ತಿ ರೂಪಾರೂಪಭವಪವತ್ತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಭಯ**ನ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತಂ, ಪವತ್ತಞ್ಚ। ದ್ವಯಮ್ಪಿ ಹಿ ತಂ ಅತ್ತಸುಞ್ಞಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹತೀತಿ।

ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೧. **ತಾಣ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಹೇತುಕಾ ಅನತ್ಥತೋ ರಕ್ಖಣಂ। **ನೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ** ಸಬ್ಬಭವಾದೀನಂ ಸಾದೀನವತಾಯ ಏಕಸದಿಸತ್ತಾ। **ಲೇಣ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಹರಣತಾಣಾಯ ಉಪಲೀಯನಂ। **ಗತೀ**ತಿ ತದತ್ಥಂ ಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ। **ಪಟಿಸರಣ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಪಟಿಸರಣಟ್ಠಾನಂ। **ಪತ್ಥನಾ**ತಿ ಆಸೀಸನಾ ನ ಹೋತಿ। ಏತೇನ "ನೇತಂ ಮಮಾ"ತಿ ತಣ್ಹಾಗಾಹಾಭಾವಮಾಹ। **ಪರಾಮಾಸೋ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೋ। ತೇನ "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹಾಭಾವಮಾಹ। ತಣ್ಹಾಗಾಹಾಭಾವೇನೇವ ಚೇತ್ಥ "ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಮಾನಗಾಹಾಭಾವೋಪಿ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ, **ವಾ**-ಸದ್ದಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ।

ಇದಾನಿ ಪತ್ಥನಾದೀನಮಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಯೋ ಭವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಯೋ ಭವಾ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯೋ ವಿಯ** ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಮಹಾಭಿತಾಪತಾಯ। **ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ** ಕಟ್ಠಮುಖಪೂತಿಮುಖಅಗ್ಗಿಮುಖಸತ್ಥಮುಖಸಙ್ಖಾತಾ **ಘೋರವಿಸಆಸೀವಿಸಾ ವಿಯ** ಕಾಯಸ್ಸ ಥದ್ಧತಾವಿಸ್ಸನ್ದನದಾಹಚ್ಛೇದದುಕ್ಖವಿಧಾನತೋ ವಿಸೇಸತೋ, ಅವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಆಸಯತೋ, ವಿಸವಿಕಾರತೋ, ಅನತ್ಥದಾನತೋ, ದುರುಪಚಾರತೋ, ದುರಾಸದತೋ, ಅಕತಞ್ಞುತೋ, ಅವಿಸೇಸಕಾರಿತೋ, ಅನೇಕಾದೀನವೂಪದ್ದವತೋ ಚ। "ಚತ್ತಾರೋ ಆಸೀವಿಸಾ ಉಗ್ಗತೇಜಾ ಘೋರವಿಸಾತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಚತುನ್ನೇತಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ** ಏಕಕ್ಖನ್ಧಭೇದೇ ಅಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧಾನವಟ್ಠಾನತೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಘಾತನತೋ, ಮರಣದುಕ್ಖಾವಹನತೋ

ಚ **ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕವಧಕಾ ವಿಯ**। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕೋ ವಧಕೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ। **ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ** ಅತ್ತತ್ತನಿಯಭಾವೇನ ಗಹಿತಾನಿಪಿ ತತೋ ರಿತ್ತಭಾವತೋ **ಸುಞ್ಞಗಾಮೋ ವಿಯ** ಭೋಜನಾದಿಗಯ್ಹುಪಗಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಪವಿಟ್ಠಸುಞ್ಞಗಾಮೋ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

> "ಸುಞ್ಞಗಾಮೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛನ್ನೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚಕ್ಖುತೋ ಚೇಪಿ ನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಣ್ಡಿತೋ ಬ್ಯತ್ತೋ ಮೇಧಾವೀ ಉಪಪರಿಕ್ಖೇಯ್ಯ, ರಿತ್ತಕಞ್ಞೇವ ಖಾಯತಿ, ತುಚ್ಛಕಞ್ಞೇವ ಖಾಯತಿ, ಸುಞ್ಞಕಞ್ಞೇವ ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) -

ಆದಿ। **ಛ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ ಗಾಮಘಾತಕಚೋರಾ ವಿಯ** ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಘಾತಕಭಾವತೋ। ತೇನೇವಾಹ "ಚೋರಾ ಗಾಮಘಾತಕಾತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛನ್ನೇತಂ ಬಾಹಿರಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಹಞ್ಞತಿ ಮನಾಪಾಮನಾಪೇಸು ರೂಪೇಸೂ"ತಿಆದಿ। ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀಹಿ **ಏಕಾದಸಹಿ ಅಗ್ಗೀಹಿ**। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆದಿತ್ತಂ। ಕೇನ ಆದಿತ್ತಂ? ರಾಗಗ್ಗಿನಾ ದೋಸಗ್ಗಿನಾ ಮೋಹಗ್ಗಿನಾ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಯ ಮರಣೇನ ಸೋಕೇಹಿ ಪರಿದೇವೇಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ದೋಮನಸ್ಸೇಹಿ ಉಪಾಯಾಸೇಹೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೮) -

ಆದಿ । ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಗಣ್ಡಾದಿಸದಿಸತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯೇವ। **ನಿರಸ್ಸಾದಾತಿ** ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬರಹಿತಾ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ। **ನಿರಸಾತಿ** ಸಮ್ಪತ್ತಿರಹಿತಾ ವಿಪತ್ತಿಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿರಸ್ಸಾದಾ ನಿರಸಾ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿಭೂತಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಏವಂ ಉಪರಿಪಿ "ಸವಾಳಕಮಿವ ವನಗಹನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ತಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಸಸದ್ದೂಲಾತಿ ಸಬ್ಯಗ್ಘಾ। **ಗಾಹಾ** ಕುಮ್ಭಿಲಾದಯೋ। **ರಕ್ಖಸೋ** ದಕರಕ್ಖಸೋ। **"ನಿರಸಂ ನಿರಸ್ಸಾದ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಆದೀನವಸ್ಸ ಅಬ್ಭೋಕಿಣ್ಣತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಸಬ್ಬೇಸು ಭವಾದೀಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿಸ್ಸಗ್ಗತೋ ನಿರನ್ತರಂ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಾವ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಯಞ್ಚ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಂ, ತಂ ಸಾದೀನವಂ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಸೇವ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಯನ್ತಿ ಆದೀನವಞಾಣಂ। **ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಇದಂ ದಸವತ್ಥುಕಂ ದ್ವಾದಸವಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ತಸ್ಸೇವ ಪದಭಾಜನಂ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** ವುತ್ತಂ।

ಉಪ್ಪಾದೋ ಭಯನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅಖೇಮಟ್ಠೇನ ಭಯವತ್ಥುತಾಯ ಭಯಂ। ಉಪ್ಪಾದಮೂಲಕಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸಬ್ಬವತ್ಥುಕನ್ತಿ ಸಬ್ಯಸನಂ। **ಪವತ್ತಂ ಭಯನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ, ನ ವಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಗತೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ **ಅನುಪ್ಪಾದೋ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಭಯಾಭಾವತೋ ಪರಮಸ್ಸಾಸಭೂತತ್ತಾ ನಿಬ್ಭಯಟ್ಠೇನ **ಖೇಮನ್ತಿ**। **ಸನ್ತಿಪದೇತಿ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಭೂತೇ ಅಮತಪದೇ। **ಅಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿಆದೀಹಿಪಿ** ಪವತ್ತಾದಿಪಟಿಕ್ಖೇಪಮುಖೇನ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವದತಿ। ಪವತ್ತಿಯಂ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತದನನ್ತರಮೇವ ನಿವತ್ತಿಯಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನವಸೇನ ಸೀಘಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇನ್ತಾನಂ ವಸೇನ **"ಉಪ್ಪಾದೋ ಭಯಂ, ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಖೇಮ"**ನ್ತಿ ತತಿಯವಾರೋ ವುತ್ತೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಛಟ್ಠವಾರಾದೀಸುಪಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಉಪ್ಪಾದೋ** ವಿಸೇಸೋ, **ಭಯಂ** ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಂ ಸಾಮಞ್ಞಭಾವತೋತಿ ಸತಿಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೇ ಲಿಙ್ಗಭೇದೋ ಗಹಿತೋ। ಯಥಾ "ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೪)। ಏಸ ನಯೋ **"ಗತಿ ಭಯ"**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹೇತ್ವಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಭೇದತೋ ವಿಹಿತಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ತೇಸಂ ವಿಭಾಗತೋ ವಿಪಸ್ಸಿಯಮಾನತ್ತಾತಿ ವಚನಭೇದೋ ಕತೋ।

ಆಯೂಹನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಞಾಣಂ ಆದೀನವೇ ಇದ**ನ್ತಿ ಆದೀನವೇ ವಿಸಯಭೂತೇ ಇದಂ ಪಞ್ಚವತ್ಥುಕಂ ಞಾಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಞಾಣಂ ಸನ್ತಿಪದೇತಿ** ಸನ್ತಿಪದೇ ನಿನ್ನಾದಿಭಾವೇನ ಠಿತಂ ಇದಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೫೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಾಕಟತರೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಆಹ **"ಪುರಿಮಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತೀ"**ತಿ। ಪವತ್ತಂ ನಾಮ ಇಧ ಪವತ್ತಿಯಂ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತೀ"**ತಿ। **ಸಬ್ಬಮ್ಪೀತಿ** ತಿಯದ್ಧಗತಂ ರೂಪಾರೂಪಂ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾದಿವಿಭಾಗಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತರಹಿ ಪವತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಾದಪವತ್ತಆಯೂಹನಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣೇನ ಅನಾಗತದ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಉಪಾದಿತ್ತಾ। ಉಪ್ಪಾದಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಅತೀತದ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾರಾ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗಿತಾ। ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಗಹಿತಾ। **ಯಾಯ ಗತಿಯಾ ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ** ಸಾ ನಿರಯಾದಿಭೇದಾ ಗತಿ ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ಸಾ ಪನತ್ಥತೋ ತಂತಂಕಮ್ಮನಿಯಮಿತಾ ಭವಸಮಞ್ಞಾರಹಾ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ, ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ। **ಪಾಕಟಾ ಏವ** ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ। ಯದಿ ತೇ ಪಞ್ಚೇವ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಸೇಸಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ವೇವಚನವಸೇನಾ"**ತಿ। ತೇನ ವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಸಂವಡ್ಢನತ್ಥಂ ದೇಸನಾ ವಡ್ಢಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅನ್ವಯತೋ ದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಪಟಿಪಕ್ಖಞಾಣದಸ್ಸನಂ** "ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಭಯಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ। **"ಭಯತುಪಟ್ಠಾನೇನ ವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿದಸ್ಸನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ, ಅನುಬುದ್ಧಾನಞ್ಚ ಆಚಿಣ್ಣಮೇತಂ ಯಥಾ ಪುರಿಮಂ ಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿರೋಧಸಚ್ಚದೇಸನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಆದೀನವದಸ್ಸನಂ ನಿರತ್ಥಕಮ್ಪಿ ಹೋತಿ, ನ ತಥಾ ಇದಂ, ಇದಂ ಪನ ಸಾತ್ಥಕಮೇವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಮಾ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖನಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ** ದಾಹಾಭಿಭೂತಸ್ಸ ಸೀತನಿನ್ನತಾ ವಿಯ ಸುಟ್ಠು ದಿಟ್ಠಾದೀನವತೋ ಏಕಂಸೇನ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಭಾವತೋ।

ಭಯನ್ತಿ ಭಾಯಿತಬ್ಬಂ। "**ನಿಯಮತೋ ದುಕ್ಖ**"ನ್ತಿ ಏತೇನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಭಾವೇನ ಭಾಯಿತಬ್ಬತಾತಿ ಭಾಯಿತಬ್ಬತಾ ದುಕ್ಖಭಾವಂ ನ ಬ್ಯಭಿಚರತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಟ್ಟಾಮಿಸಂ** ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ವಟ್ಟಂ, ವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಞ್ಚ **ವಟ್ಟಾಮಿಸಂ**। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆಮಸಿತಬ್ಬತೋ **ಲೋಕಾಮಿಸಂ,** ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ । ಕಿಲೇಸಾ ಏವ **ಕಿಲೇಸಾಮಿಸಂ**। **ಸಙ್ಖಾರಮತ್ತಮೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ **ಏವ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸಙ್ಖಾರಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಸಾಮಿಸತಾಲೇಸೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ಪನ ಅಪರಿಪುಣ್ಣತಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಸಾಮಿಸನ್ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** "ಭಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವೇನ ನಿಯತತ್ತಾ। ಯದಿ ಯಂ ಭಯಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಾದಿಸಭಾವಮೇವ, ತಥಾ ಸತಿ ಭಯಾದೀಸು ಏಕೇನೇವ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ। ಕಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ತೇಸು ಏವ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಾನತ್ತಂ, ಏವಂ ಭಯಾಕಾರಾದಿಆಕಾರನಾನತ್ತತೋ **ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವೇತ್ಥ** ಞಾಣಸ್ಸ **ನಾನತ್ತಂ** । ತತ್ಥ ಭಯಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ **ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ,** ಇತರಾಕಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಆದೀನವಞಾಣ**ನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಆದೀನವಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ ಪನ್ನರಸಾಪಿ ಅತ್ಥಾ ಉಪ್ಪಾದಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸ್ವೇವ ಅನ್ತೋಗಧಾ, ತತ್ಥ ಚ ಞಾಣಂ ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ದಸವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆಹ **"ದಸ ಞಾಣೇ ಪಜಾನಾತೀ"**ತಿ। ಪಜಾನನಞ್ಚ ಸಾತಿಸಯಂ ವಿಸಯಗತಸಮ್ಮೋಹವಿಗಮೇನ ಅಸಮ್ಮೂಳ್ಹಂ, ಅತ್ತನಿಪಿ ಅಸಮ್ಮೂಳ್ಹಮೇವಾತಿ ಅತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಜಾನನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"**ತಿ। **ದ್ವಿನ್ನ**ನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಕುಸಲಸದ್ದಯೋಗೇನ ಹಿ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ ಯಥಾ "ಕುಸಲಾ ನಚ್ಚಗೀತಸ್ಸಾ"ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧೧.೯೪)। **ಕುಸಲತಾತಿ** ಕರಣೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನನ್ತಿ ಆಹ **"ದ್ವಿನ್ನಂ**

ಕುಸಲತಾಯಾ"ತಿ। **ದ್ವಿನ್ನನ್ತಿ** ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪವತ್ತಿಯಾ ಯಾಥಾವತೋ ದಿಟ್ಠತಾಯ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸನ್ತಿಪದಂ ಸುವಿನಿಚ್ಛಿತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಾದಿಮಿಚ್ಛಾಗಾಹವಸೇನ ನ ವಿಚಲತಿ। ತತ್ಥ ಸುಪರಿದಿಟ್ಠಾದೀನವತ್ತಾತಿ ಆಹ "**ನಾನಾದಿಟ್ಠೀಸು ನ ಕಮ್ಪತೀ**"ತಿಆದಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೪. ಸಙ್ಖಾರಗತೇತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ತೇಭೂಮಕೇ ಸಙ್ಖಾರೇ। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದತೀತಿ** ಞಾಣನಿಬ್ಬಿದೇನ ನಿಬ್ಬೇದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾಭೂತೋ ಚ ತತ್ಥ ಉಕ್ಕಣ್ಠನ್ತೋ, ಅನಭಿರಮನ್ತೋ ಚ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಉಕ್ಕಣ್ಠತಿ ನಾಭಿರಮತೀ**"ತಿ।

ತತ್ಥ ಅನಭಿರಮಣಸ್ಸ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೇಯ್ಯಥಾಪೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅನೋತತ್ತದಹಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತೇಸು ದ್ವಿಯೋಜನಸತುಬ್ಬೇಧೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಾನುಅಞ್ಜನರಜತಸುವಣ್ಣಸತ್ತರತನಮಯೇಸುಗನ್ಧಮಾದನಕಾಳಕೇಲಾಸಸುದಸ್ಸನಚಿತ್ತಕೂಟಭೇದೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಹಿಮವತೋ ಮಹಾಸಿಖರೇಸು ಪಚ್ಛಿಮೋ **ಚಿತ್ತಕೂಟಪಬ್ಬತೋ** ನಾಮ। ಸೀಹಪಪಾತಾದೀಸು **ಸತ್ತಸು ಮಹಾಸರೇಸು**।

ಸುವಣ್ಣಪಞ್ಜರೇತಿ ಸುವಣ್ಣಮಯೇ ಸೀಹಪಞ್ಜರೇ। **ಪಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ** ನಿರುದ್ಧೋ। **ತಿವಿಧೇ ಸುಗತಿಭವೇತಿ** ಕಾಮಸುಗತಿಆದಿಕೇ ತಿವಿಧೇ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ।

ಹತ್ಥಪಾದವಾಲವತ್ಥಿಕೋಸೇಹಿ ಭೂಮಿಫುಸನೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋತಿ **ಸತ್ತಪತಿಟ್ಠೋ। ನಗರಮಜ್ಝೇ ನಾಭಿರಮತಿ** ದ್ವಾರಪಞ್ಜರನಾಳನಾದಿಅವಬಾಧನಭಯೇನ। **ದಿಟ್ಠೇತಿ** ಅಧಿಮುತ್ತಿಪುಬ್ಬಕೇನ ಅನ್ವಯದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠೇ। ತೇನಾಹ "**ತನ್ನಿನ್ನತಪ್ಪೋಣತಪ್ಪಬ್ಭಾರಮಾನಸೋ**"ತಿ।

ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

೭೫೫. ತಂ ಪನೇತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಮಾಹ। **ಞಾಣದ್ವಯೇನಾತಿ** ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣದ್ವಯೇನ। ಯಸ್ಮಾ ಭಯತೋ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಏವ ಸಙ್ಖಾರಾ ಮಹಾದೀನವಾ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಮ್ಪಿ ತಂ ಞಾಣಂ ತಥಾಭಾವನಾಬಲಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಯುತ್ತಂ ತಿವಿಧಕಿಚ್ಚಸಾಮತ್ಥಿಯವನ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅತ್ಥತೋ ಏಕ**"ನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "**ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ**"ತಿಆದಿ।

ತಯಿದಂ ತಾಸಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಆದಿಮ್ಹಿ ಪನ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಉಪ್ಪಾದೇಸೀತಿ** ಪಾತ್ವಾಕಾಸಿ, ವಿಭಾವೇಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೬. ನ **ಸಜ್ಜತಿ** ಬಹ್ವಾದೀನವತಾಯ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। **ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮಂ ನಿಸ್ಸರಿತುಕಾಮಂ ಹೋತಿ** ಅನಾದಿಕಾಲಿಕಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯಮಾನತ್ತಾ। **ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮತಾ** ತತೋ ಅತ್ತಾನಂ ನಿಬ್ಬೇಧೇತುಕಾಮತಾ ನಿಸ್ಸರಿತುಕಾಮತಾ ಅಪಗನ್ತುಕಾಮತಾ। **ಪಞ್ಜರಪಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ** ಪಞ್ಜರೇನ ಸಮೋರುದ್ಧೋ। **ಏವಮಾದಯೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆದಿತ್ತಅಙ್ಗಾರಉಪಸಟ್ಠದೇಸಬ್ಯಾಳಸಾಪದಾಕುಲವನಗಹನಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೫೭. **“ಸಬ್ಬಭವ ...ಪೇ॰... ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋ”**ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ **ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಾತಿ ಸಬ್ಬ**ಗ್ಗಹಣಂ ಸಾತಿಸಯಮುತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಧಿಕವಚನಂ ಅಞ್ಞಮತ್ಥಂ ಬೋಧೇತೀತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಅನನುಬನ್ಧಸ್ಸ ಮುಞ್ಚನಂ, ತಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಮುಞ್ಚನಂ। ತಂ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನಾಯ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಹೋತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪುನ ತೇ ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಕತನ್ತಿ **ಪುನ**ಗ್ಗಹಣಂ। ಭವಾದಿಗತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅಪರಿತುಲಿತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **“ತೇ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅನುಪಸ್ಸನಾಕಾರಸ್ಸ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಅತ್ಥಿತಾಯ **“ಏವ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾಕಾರೇನಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ನಾಮ ಪರಿಪುಣ್ಣಲಕ್ಖಣವಸೇನೇವ ಹೋತೀತಿ **“ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನಚ್ಚನ್ತಿಕತೋತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಪಠಮೇನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತೋ ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

ದುತಿಯೇನ “ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನತೋ ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

ಅಜಞ್ಞತೋತಿ ಅಮನುಞ್ಞತೋ, ಅಸೋಭನತೋ ವಾ। **ಜೇಗುಚ್ಛತೋ**ತಿ “ಧೀ”ತಿ ಜಿಗುಚ್ಛಿತಬ್ಬತೋ। **ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ**ತಿ ಅಭಿರುಚಿಯಾ ಪಟಿಲೋಮನೇನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಭಾವತೋ। ನ ಮಣ್ಡನೇನ ಹತಾ **ಅಮಣ್ಡನಹತಾ,** ಅಮಣ್ಡನೇನ ಸಕ್ಕಾ ಏತೇಸಂ ಸುಭಭಾವಂ ಹನ್ತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಮಣ್ಡನೇನ ವಾ ತೇಸಂ ಅಸುಭತಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತೀತಿ **ಅಮಣ್ಡನಹತಾ**। ಮಣ್ಡನೇನ ವಾ ನ ಹನ್ತಬ್ಬಸಭಾವಾ “ಅಸೂರಿಯಪಸ್ಸಾ”ತಿ ವಿಯ **ಅಮಣ್ಡನಹತಾ**। ತತೋ ಅಮಣ್ಡನಹತಭಾವತೋತಿ ರೂಪಸಙ್ಖಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ವಿರೂಪತೋ**ತಿ ಅಸುನ್ದರತೋ। ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನವತ್ಥುತಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತೇ ಅತ್ತನಿ ಬನ್ಧತೀತಿ **ಬೀಭಚ್ಛಂ** ಅತಿವಿಯ ವಿರೂಪಂ। ಯಂ ದಿಟ್ಠಮತ್ತಮೇವ ದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಜಞ್ಞಜಿಗುಚ್ಛನೀಯತಾ ಹಿ ಗೂಥಂ ವಿಯ ಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬಂ ವಾ **ಬೀಭಚ್ಛಂ**। ಇಧ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಅಸುಚಿತೋ ಅಮನಾಪತೋ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

ಚತುತ್ಥೇನ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ “ಅಪರಿಣಾಯಕತೋ ಅತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ।

೭೫೮. **ಅಯನ್ತಿ** ಯೋಗಾವಚರೋ। **ಮುಞ್ಚನಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುನ ಅನನುಬನ್ಧನತ್ಥಂ ಸುಮುತ್ತಮುಞ್ಚನಸ್ಸ। **ಉಪಾಯಸಮ್ಪಾದನತ್ಥನ್ತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಪರಿಮದ್ದನಾ ಉಪಾಯೋ, ತಸ್ಸ ಸಾಧನತ್ಥಂ।

ಮಚ್ಛಗಹಣತ್ಥಂ ಉದಕೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಖಿಪನ್ತಿ ಏತನ್ತಿ **ಖಿಪ್ಪಂ,** ಮಚ್ಛಾನಂ ಗಹಣಕೂಟಪಂ। **ಓಡ್ಡಾಪೇಸೀ**ತಿ ಓಸಾರೇಸಿ, ಖಿಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಪ್ಪನ್ತಿ** ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಂ। **ಗಹಣೇ**ತಿ ಯಥಾಗಹಿತಂ ಸಪ್ಪಂ ಅಭಡ್ಡೇತ್ವಾ ಗಹಣೇ। **ಹತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬೇಠೇತ್ವಾ**ತಿ ಸಪ್ಪೇನ ಅತ್ತನೋ ಭೋಗೇನ ವೇಠಿತಂ ಹತ್ಥಪದೇಸಂ ನಿಬ್ಬೇಠೇತ್ವಾ ಮೋಚೇತ್ವಾ। **ಆವಿಞ್ಛಿತ್ವಾ** ಆವೇಠಿಕಪ್ಪಹಾಪನೇನ ಭಮೇತ್ವಾ। **ನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ।

ತತ್ಥಾತಿಆದಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ। ತತ್ಥ **ಆದಿತೋವಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತಕಾಲೇ। **ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮೂಹಾದಿಘನಗ್ಗಹಣಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ಸುಮುತ್ತನ್ತಿ** ಭಾವನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ “ವಿಸಮಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೦) ವಿಯ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಭೇದಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಾತಿಸಯಂ ಬಲವಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಸಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರಸ್ಸ

ಸುಟ್ಠುತರಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ ಆಹ **"ತಿಲಕ್ಖಣಾರೋಪನೇನ...ಪೇ॰... ಪಾಪೇತ್ವಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ನಿಬ್ಬುದ್ಧಕರಣೇ ಬಲವತರೇನ ಪಟಿಮಲ್ಲೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಮುಟ್ಠಿಪ್ಪಹಾರಾದಿನಾ ವಿಮಥಿತೋ ಇತರೋ ತೇನ ಯುಜ್ಝಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಂ ಪಾಪಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಅಸಮತ್ಥತಂ ಪಾಪಿತೋವ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಮರಣಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ವಾ ಮರಣಂ ವಾ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಏವಮೇತೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವಂ ದುಬ್ಬಲಭಾವಂ ಪಾಪಿತಾ ಉಪರಿಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನತಂ, ಸಬ್ಬಸೋ ಭಙ್ಗಞ್ಚ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ।

೭೫೯. **ಏತ್ತಾವತಾತಿ** ಏವಂ "ಅನಚ್ಚನ್ತಿಕತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪರೋಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಭಾವಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸಪ್ಪವತ್ತೇನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನೇನ।

ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಕಥಾಯಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೫೦) ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **"ಪಟಿಸಙ್ಖಾ"**ತಿ ಪದಸ್ಸ **"ಜಾನಿತ್ವಾ"**ತಿ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾನಂ ಸಮಾನಖಣತ್ತಾ ಅಸತಿಪಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಕಾಲತ್ತೇ ಸದ್ದವೋಹಾರಮತ್ತೇನ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಾಮ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩), ನಿಹನ್ತ್ವಾ ತಿಮಿರಂ ಸಬ್ಬಂ, ಉಗ್ಗತೋಯಂ ದಿವಾಕರೋ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು ವಿಯ ಸಮಾನಕಾಲವಸೇನಾಯಂ ಸದ್ದಪಯೋಗೋತಿ। ತಥಾ ಮನಞ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಠಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಛಾ ನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏದಿಸೋ ಸದ್ದಪಯೋಗೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲೋಕೇ ಪುಬ್ಬಕಾಲವಸೇನೇವ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲವಸೇನೇವ ಇಧಾಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕತ್ತನಯೇನ ವಾ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಅಪರಾಪರಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಞಾಣೇಸು ಪುರಿಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಕಿರಿಯಾ, ತದಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಿರಿಯಾ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ನ ಚ ತಾನಿ ಭೇದತೋ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾನಿ ಏಕಸನ್ತಾನಪತಿತತಾಯ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಗಹಿತತ್ತಾತಿ। **ಇತರಸ್ಮಿಂ ಪದದ್ವಯೇತಿ** "ಪವತ್ತಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ, ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಪವತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದದ್ವಯೇ।

ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೬೦. ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾಕಾರಾದಿಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ವಿಸೇಸತೋ ಅನತ್ತಾಕಾರಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಪಧಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಞ್ಞಾತಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸಚ್ಚಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ ಇಜ್ಝತಿ, ನ ಅಸತಿ। ತದಭಾವತೋ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾಪಕಮ್ಪಿ **ಸರಭಙ್ಗಸತ್ಥಾರಾ**ದೀನಂ ಸಾಸನಂ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಮೇವ ಜಾತಂ। ಅಥ ವಾ ತೇಸಂ ನಿಚ್ಚಸಾರಾದೀಹಿ ರಿತ್ತಕಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಞ್ಞಾತಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಞ್ಹಿ ಯತೋ ರಿತ್ತಕಂ, ತಂ ತೇನ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವತೋ ಅನೇಕವಾರಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಾಯಪಿ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ದಳ್ಹೀಭಾವಾಪಾದನತ್ಥಂ **"ಪುನ ಸುಞ್ಞಮಿದ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯದಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನತ್ತತಾ, ತದಗ್ಗೇನ ಅನತ್ತನಿಯಾ। ಸತಿ ಹಿ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ತನಿಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸುಞ್ಞಮಿದಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ"**ತಿ। **ದ್ವಿಕೋಟಿಕ**ನ್ತಿ ದ್ವಿಅಂಸಿಕಂ, ಅತ್ತಾನಂ ನೇವ ದಿಸ್ವಾ ಞಾಣಚಕ್ಖುನಾ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ, ಅನುಮಾನತೋ ಚ ತಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪರಂ ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ತಂ, ಸಙ್ಖಾರಂ ವಾ ಪರಿಕ್ಖಾರಭಾವೇ ಅತ್ತನೋ ಸುಖದುಕ್ಖಸಾಧನಭಾವೇ ಠಿತಂ ನ ದಿಸ್ವಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಪುನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಧಿಕಾರೇ।

ಕ್ವಚೇತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಠಾನೇ, ಕಾಲೇ, ಧಮ್ಮೇ ವಾ। ಅಥ ವಾ **ಕ್ವಚೇತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ। **ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಕತ್ತಾನಂ। "ಅಯಂ ಖೋ ಭವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ...ಪೇ॰... ಸೇಟ್ಠೋ ಸಜಿತಾ ವಸೀ ಪಿತಾ ಭೂತಭಬ್ಯಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨) ಪರೇಹಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚನಭೂತಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಸ್ಸಚೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪರಸ್ಸಾತಿ** "ಪರಜಾತಿ, ಪರೋ ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಚ ಏವಂ ಗಹಿತಸ್ಸ। **ನ ಚ ಮಮ ಕ್ವಚನೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಮಮ**-ಸದ್ದೋ ಅಟ್ಠಾನೇ ಪಯುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಮಮ-ಸದ್ದಂ ತಾವ ಠಪೇತ್ವಾ"**ತಿ। **ಪರಸ್ಸ ಚಾತಿ** ಅತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। "ಪರೋ ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಏವಂಭೂತೋ ಅತ್ಥೋ ಮಮತ್ಥಾಯ ಠಿತೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಮಯ್ಹಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಏವಂ ಏಕಚ್ಚದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಪರಿಕಪ್ಪಿತವಸೇನ ಪರಂ ಅತ್ತಾನಂ ತಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಕಿಞ್ಚನಭೂತಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನ ಚ ಕ್ವಚನೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ **ನಾಹಂ ಕ್ವಚನೀತಿ** ಸಕಅತ್ತನೋ ಅಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚನತಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಸಕಅತ್ತನೋ ಏವ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನತ್ತನಿಯತಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ನ ಚ ಮಮಾತಿ** ಏತಂ ದ್ವಯಂ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಅತ್ಥೀತಿ** ಪಚ್ಚೇಕಂ। **ನ ಚ ಕ್ವಚನಿ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ** ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ। **ತಸ್ಸ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಮಮ ಕಿಞ್ಚನತಾ ನ ಚತ್ಥೀತಿ** ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ತನಿಯತಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಸುಞ್ಞತಾ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜತಾ ಚತುಕೋಟಿಕಸುಞ್ಞತಾಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನೇನ ದಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏವಮಯ"**ನ್ತಿಆದಿ।

೭೯೧. **"ಛಹಾಕಾರೇಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಗತೇ ಪಕಾರೇ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಬ್ರೂಹನಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಛಹಾಕಾರೇಹೀತಿ** ಛಹಿ ಗಹಣಾಕಾರೇಹಿ, ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೇಹಿ ವಾ। **ನಿಚ್ಚೇನಾತಿ** "ನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಅತ್ತನಾ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ವಾ ಕೇನಚಿ। **ನಿಚ್ಚೇನಾತಿ** ವಾ ನಿಚ್ಚಭಾವೇನ। ಧುವಾದಯೋ "ನಿಚ್ಚೋ"ತಿ ಗಹಿತಸ್ಸೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರಾ। ತಬ್ಬಿಭಾಗೇನ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಛಕ್ಕತಾ। ತತ್ಥ ನಿಚ್ಚತಾ ನಾಮ ಕೂಟಟ್ಠತಾ। ಧುವಭಾವೋ ಥಿರತಾ। ಸದಾ ಭಾವಿತಾ ಸಸ್ಸತತಾ। ನಿಬ್ಬಿಕಾರತಾ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತಾ। **ಯಾವ ಜರಾಮರಣಾತಿ** ಪೇಯ್ಯಾಲಂ ಅಕತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನಪದಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೯೨. ನ ಸಾರನ್ತಿ **ಅಸಾರಂ,** ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಸಾರನ್ತಿ **ನಿಸ್ಸಾರಂ**। ಸಾರತೋ ಅಪಗತಂ, ಸಾರಂ ವಾ ತತೋ ಅಪಗತನ್ತಿ **ಸಾರಾಪಗತಂ**। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ನಿಚ್ಚಸಾರಸಾರೇನ ವಾ ಸುಖಸಾರಸಾರೇನ ವಾ ಅತ್ತಸಾರಸಾರೇನ ವಾ"ತಿ ಪಾಳೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಅಸಾರಂ ನಿಸ್ಸಾರಂ ಸಾರಾಪಗತ"ನ್ತಿ ಪದತ್ತಯಂ ಏಕೋ ಸುಞ್ಞತಾಪರಿಗ್ಗಹಾಕಾರೋ, ಅಞ್ಞಥಾ ಸತ್ತೇವ ಆಕಾರಾ ಸಿಯುಂ, ನ ಅಟ್ಠಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಸುಭಸಾರಸಾರೇನಾತಿಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅತ್ಥೀತಿ 'ಅಸಾರಂ ನಿಸ್ಸಾರಂ ಸಾರಾಪಗತ'ನ್ತಿ ಇದಂ ಪದತ್ತಯಂ 'ನಿಚ್ಚಸಾರಸಾರೇನಾ'ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸೇತವಚ್ಛೋತಿ** ಸೇತವರುಣಕೋ। "ಮಿನರುಕ್ಖೋ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಪಾಳಿಭದ್ದಕೋತಿ** ಕಿಂಸುಕೋ।

೭೯೩. ನಿಚ್ಚಸಾರಾದೀನಂ ಅಭಾವತೋ **ರಿತ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ**। ಪರಿತ್ತತೋ, ಲಾಮಕತ್ತಾ ವಾ **ತುಚ್ಛತೋ**। ಅತ್ತಸಾರಾಭಾವೇನ **ಸುಞ್ಞತೋ**। ಸಯಂ ಅನತ್ತತಾಯ **ಅನತ್ತತೋ**। ಇಸ್ಸರಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ಕೇನಚಿ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಕಾರೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಚ **ಅನಿಸ್ಸರಿಯತೋ**। ಫೇಣಪಿಣ್ಡೇನ ಭಾಜನಾದಿಂ ಕಾತುಕಾಮಸ್ಸ ವಿಯ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಚ್ಚತಾದಿಂ ಕಾತುಕಾಮಸ್ಸ ತಂ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಸಕಇಚ್ಛಾವಸೇನ ವಾ ಕಾಚಿ ಕಿರಿಯಾ ನತ್ಥೀತಿ **ಅಕಾಮಕಾರಿಯತೋ**। "ಏವಂ ರೂಪಂ ಹೋತು, ಮಾ ಏವ"ನ್ತಿ **ಅಲಬ್ಭನೀಯತೋ**। ಸಯಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇ ನ ವತ್ತತಿ, ನಾಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತೇತೀತಿ **ಅವಸವತ್ತಕತೋ**। ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಯಂ ತಸ್ಸ ಪರೋ ವಿಯ ಅವಿಧೇಯ್ಯತಾಯ **ಪರತೋ**। ಕಾರಕಾದಿ ವಿಯ ಕಾರಣೇಹಿ, ಫಲೇನ ಚ **ವಿವಿತ್ತತೋ**। ನ ಹಿ ಕಾರಣೇನ ಫಲಂ, ಫಲೇನ ವಾ ಕಾರಣಂ ಸಗಬ್ಭಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾದೀಸುಪಿ।

೭೯೪. **ರೂಪಂ ನ ಸತ್ತೋತಿ**ಆದೀಸು ಯೋ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ಸತ್ತೋ, ರೂಪಂ ಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ತಸ್ಸಾವುತ್ತಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕೋ ರೂಪಮತ್ತಂ "ಸತ್ತೋ"ತಿ ವೋಹರತಿ, ಬಾಹಿರಕಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ಪನ ಅತ್ತಾ "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಹಿ ತೇಹಿ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತವಿಸತ್ತತಾಯ ಪರೇಸಂ ಸಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ "ಸತ್ತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ರೂಪಂ

ಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಞ್ಞತಾಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಞ್ಹೇತನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ನ ಜೀವೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ। ತತ್ಥ ಜೀವನಟ್ಠೇನ **ಜೀವೋ**। ನರನಟ್ಠೇನ ನೇತುಭಾವೇನ **ನರೋ**। "ಅಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಮಾನುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಮಾನೋ ಏತ್ಥ ವಾತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಮಾನವೋ**। ಥಿಯತಿ ಏತ್ಥ ಗಬ್ಭೋತಿ **ಇತ್ಥೀ**। ಪಧಾನಭಾವೇನ ಪುರಿ ಸೇತೀತಿ **ಪುರಿಸೋ** । ಆಹಿತೋ ಅಹಂಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ಅತ್ತಾ**। ಪಚ್ಚತ್ತಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅಹಂಕಾರವತ್ಥುತಾಯ "ಅಹ"ನ್ತಿ ಚ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೇಹಿ ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ತಾದಿಸಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸುಞ್ಞತಾಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಂ ನ ಸತ್ತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾವ ದಸ್ಸಿತಾ। ಇತರೇಹಿ ಚತೂಹಿ ತಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚನತಾಭಾವೋ। ತತ್ಥ **ನ ಮಮಾ**ತಿ ಮಯ್ಹಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ನ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಂ ನ ಹೋತಿ ಅತ್ತನೋಯೇವ ಅಭಾವತೋ। **"ನ ಅತ್ತನಿಯ"**ನ್ತಿ ಪದೇನ ಪಕಾಸಿತೋ ಏವತ್ಥೋ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಪಕಾಸಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾದೀಸುಪಿ।

೭೯೫. ಹೇಟ್ಠಾ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಸ್ಸ ದಳ್ಹಭಾವಾಯ ವುತ್ತಸಮ್ಮಸನನಯಾಪಿ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ದಳ್ಹಭಾವಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಭಯಸ್ಸ ಅಹಿಂಸನೇನ **ಅಸರಣತೋ**। "ಸರಣ"ನ್ತಿ ಗಹೇತುಂ ಅಯುತ್ತತಾಯ **ಅಸರಣೀಭೂತತೋ**। **"ಅನಸ್ಸಾದತೋ"**ತಿ ಇದಂ ಪಾಳಿಯಂ ನತ್ಥಿ। ಸತಿ ಚ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಆಕಾರಾ ಸಿಯುಂ। ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಬ್ಬಾದೀನವೂಪಲದ್ಧಿಯಾ **ಆದೀನವತೋ**। **"ಸಮುದಯತೋ ಅತ್ಥಙ್ಗಮತೋ"**ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಯಥಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದಸ್ಸನಂ ಪನಾಳಿಕಾಯ, ನಿಚ್ಚಸಾರವಿರಹದೀಪನೇನ ವಾ ಸುಞ್ಞತಾವಿಭಾವನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸುಞ್ಞತಾವಿಭಾವನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ "ಯಂ ಖೋ ರೂಪಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬) ದಸ್ಸನಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾವಿಭಾವನೇನ ಸುಞ್ಞತಾವಿಭಾವನಂ। "ಯಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ, ಅಯಂ ರೂಪಸ್ಸ ಆದೀನವೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬) ಚ ದಸ್ಸನಂ ನಿಚ್ಚತಾದಿಸುಞ್ಞತಾಭಾವನತೋ। ತಥಾ "ಯೋ ರೂಪೇ ಛನ್ದರಾಗವಿನಯೋ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಂ, ಇದಂ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಮುದಯಾದಿದಸ್ಸನಾನಂ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ಯಥಾರಹಂ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾನುಬ್ರೂಹನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಂ ಪನ ಆದೀನವತೋ ದಸ್ಸನಂ, ಪುಬ್ಬೇ ವತ್ವಾಪಿ ಪುನ ವಚನಂ ಅಸ್ಸಾದಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸ ಆಕಾರಾ ನೇತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ವೇದನಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ...ಪೇ॰... ನಿಸ್ಸರಣತೋ ಪಸ್ಸತೀ"**ತಿ।

ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚ ನಿದ್ದೇಸೇ **ಏತಂ** ಸುಞ್ಞತಾಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಕಥಾಸನ್ದಸ್ಸನಂ "ಅಸುಕಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ"ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ತಸ್ಸ ಫಲಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ।

೭೯೬. ಏವಂ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಖನ್ಧೇಸು ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಸುಞ್ಞತಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ತಿವಿಧಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಭಾವನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣುಪ್ಪತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏವಂ ಸುಞ್ಞತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ**ತಿ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ। **ಭಯಞ್ಚ ನನ್ದಿಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಕತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಪತ್ತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯಞ್ಚೇವ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಪೀತಿಞ್ಚ ಪಜಹಿತ್ವಾ। ಅಥ ವಾ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಞಾಣಭಯಞ್ಚ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಪೀತಿಸಙ್ಖಾತಂ ನನ್ದಿಞ್ಚ ಪಹಾಯ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ ದಿಟ್ಠಾಯ ಭಯನನ್ದೀನಂ ಅವಸರೋ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ಉಪೇಕ್ಖಾವ ಸಣ್ಠಾತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಾಸೀನೋ ಹೋತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇನ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೇನ ಅನುದಾಸೀನತಾ ಸಿಯಾ, ತದಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ನ ಗಣ್ಹಾತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ಉದಾಸೀನತಾಯ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವಿಸ್ಸಟ್ಠಭರಿಯೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಅನುದಾಸೀನತಾಪುಬ್ಬಿಕಾ ಉದಾಸೀನತಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಇಧ ಓಪಮ್ಮತ್ಥಂ ಫರತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅತಿವಿಯ ನಂ ಮಮಾಯೇಯ್ಯ** ಇತ್ಥೀನಂ ಸಾಠೇಯ್ಯಕೂಟೇಯ್ಯವಙ್ಕೇಯ್ಯಾದೀನಂ ಅಜಾನನತೋ। **ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮೋವ ಹುತ್ವಾ, **ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಯ್ಯ** ನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ವಸೇನೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಯಂ**

ಯೋಗಾವಚರೋ। ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮತಾಯ ಉದ್ಧಂ ಯಾವ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಏವಾತಿ ಆಹ "**ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ**"ತಿ।

ಪತಿಲೀಯತೀತಿ ಏಕಪಸ್ಸೇನ ನಿಲೀಯತಿ ನಿಲೀನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಪತಿಕುಟತೀ**ತಿ ಸಙ್ಕುಚತಿ। **ಪಟಿವಟ್ಟತೀ**ತಿ ವಿವಟ್ಟತಿ। **ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯತೀ**ತಿ ನ ವಿಸರತಿ, ಅಭಿರತಿವಸೇನ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಚ್ಚಸ್ಸಾತಿ ಇತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ।

೭೯೭. ತಿಕ್ಖವಿಸದಸೂರಭಾವೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನೇ ಸಿಜ್ಝಮಾನೇ **ತಂ ಪನೇತಂ** ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಅನೇಕವಾರಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪರಿಪಾಕಗಮನೇನ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ **ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ** ನಾಮ। ತಥಾಭೂತಞ್ಚ **ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪವತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ** ನಾಮ। ತಯಿದಂ ಇಧ ಞಾಣಂ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತ್ತಂ ನೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ । **ನೋ ಚೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಾವ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಸ್ಸ ಅಪರಿಪಕ್ಕತಮೇವಾಹ। ಸಮುದ್ದಂ ತರನ್ತೀತಿ **ಸಾಮುದ್ದಿಕಾ,** ಸಂಯತ್ತಿಕಾ। ದಿಸಾಜಾನನಕೋ ಕಾಕೋ **ದಿಸಾಕಾಕೋ,** ಲಕ್ಖಣಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಯೋ ಕೋಚಿ ತಾದಿಸೋ ಸಕುನ್ತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವಿದೇಸ**ನ್ತಿ ಅದೇಸಂ ಸಮುದ್ದೇ ಅಪರಿಚಿತಟ್ಠಾನಂ। **ಅನುಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಅನು ಅನು ಗನ್ತ್ವಾ।

ತಯಿದಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। **ಪಿಟ್ಠಂ ವಟ್ಟಯಮಾನಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಥೂಲಥೂಲತೋ ವಿವೇಚನವಸೇನ ನಿಪ್ಫೋಟಿಯಮಾನಂ ಸಣ್ಹಂ ಸಣ್ಹಂ ಪಿಟ್ಠಚುಣ್ಣಂ ವಿಯ। **ನಿಬ್ಬಟ್ಟಿತಕಪ್ಪಾಸ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಟ್ಟಿತಬೀಜಂ ಕಪ್ಪಾಸಂ। **ವಿಹನಮಾನಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಧನುಕೇನ ವಿಹಞ್ಞಮಾನಂ ವಿಯ। ಉಪಮಾದ್ವಯೇನಪಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮ್ಮಸನೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಸುಖುಮತರಭಾವಾಪತ್ತಿಮಾಹ। ಯಥಾ ಯಥಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಬಲೇನ ತಿಕ್ಖಾ, ವಿಸದಾ, ಸೂರಾ ಚ ಹೋತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಸುಖುಮತರಾಪಿ ಹೋತೀತಿ। **ಸಙ್ಖಾರವಿಚಿನನೇ**ತಿ ಪವಿಚಯಸ್ಸ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತತಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿಯ ತೇಸಂ ವಿಚಿನನೇಪಿ ಉದಾಸೀನಂ ಹುತ್ವಾ ತಿವಿಧಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತಿಟ್ಠತಿ ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। "ಸತ್ತಧಾ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭತ್ತಾಪಿ ಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಪಕಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸ್ವೇವ ತೀಸು ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತಾಸಂ ಏವ ವಸೇನ ತಿಟ್ಠತಿ।

೭೯೮. **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಾಪಜ್ಜನೇ, ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಪಚ್ಚಯತ್ಥೇ ಚ। **ಇದಂ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। **ತಿಣ್ಣಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯವಸೇನಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವವಸೇನ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಬಹುಲಸ್ಸ ಹಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಬಹುಲಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಬಹುಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಬಲವತರಭಾವಂ ಪತ್ತಾನಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಂ ಆಪಾದೇನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ತಿವಿಧಾನುಪಸ್ಸನಾ...ಪೇ॰... ಆಪಜ್ಜತಿ ನಾಮಾ**"ತಿ। **ತಿವಿಧವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕೇ ಪನ ತಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ, ಕಾನಿ ವಾ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನೀತಿ ಅನ್ತೋಲೀನೇ ಅನುಯೋಗೇ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾಧೀನತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾಧಿಗಮಸ್ಸ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚನ್ತೀ**"ತಿ ವತ್ವಾ ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯಥಾಹಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಾಯಾತಿ ಲೋಕತೋ ನಿಕ್ಖಮನಾಯ, ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ವಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಕ್ಖಮನಾಯ। **ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿವಟುಮತೋ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಚೇವ ಪರಿವಟುಮತೋ ಚ। **ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಮದೇವ ಅನು ಅನು ಪಸ್ಸನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆದಿತೋ ಉದಯೇನ, ಅನ್ತತೋ ವಯೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಪಸ್ಸತಿ। ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಯ ಹಿ ತೇ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತವಿರಹತೋ "ಅನಿಮಿತ್ತಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ। **ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನತಾಯಾ**ತಿ

ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾದಿಭಾವೇನ ಸಮ್ಮದೇವ ಅಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪವಿಸನತ್ಥಾಯ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಯಾತಿ** ರಾಗಪಣಿಧಿಆದೀನಂ ಅಭಾವೇನ "ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ। **ಸುಞ್ಞತಾಯಾತಿ** ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ "ಸುಞ್ಞತಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ।

ಗತಿನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಭಾವವಿಭಾವನೇನ ಸಂವೇಜಿಯಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಸಮುತ್ತೇಜಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಮನೋಸಮುತ್ತೇಜನತಾಯಾತಿ ಚಿತ್ತಸಂವೇಜನತಾಯಾ"**ತಿ। ಮಮಂಕಾರೇನ ಅತ್ತನಿಯಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಸಾಮಿಭೂತೋ ಅತ್ತಾ ಪರಮಂ ಪರಾಮಸೀಯತಿ, ತತೋ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿ ಆಹ **"ನಾಹಂ, ನ ಮಮಾತಿ ಏವಂ ಅನತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾ"**ತಿ। **ತೀಣಿ ಪದಾನೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿವಟುಮ, ಮನೋಸಮುತ್ತೇಜನ, ಸಮನುಪಸ್ಸನಪದಾನೀತಿ ವದನ್ತಿ, "ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ"ತಿಆದೀನಿ ಪನ ತೀಣಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ ತೀಣಿ ಪದಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ವಸೇನ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪದಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಏವ। **ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇತಿ** "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಕಥಂ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ"ತಿ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ।

೭೯೯. ಏವಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕತಮೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲೋತಿ** ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಬಹುಲೋ। ಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಹಿ ಆದಿತೋ ಸದ್ಧಾಮತ್ತಕೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾಯ ತರುಪಲ್ಲವಾದೀಸು ವಿಯ ಮಣಿಕನಕಾದೀಸುಪಿ ತೇಸಂ ಅನಿಚ್ಚತಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸತೋ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ"ತಿ ಸತ್ಥರಿ ಸದ್ಧಾ ಬಲವತೀ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲೋ, ಅಧಿಮತ್ತಸದ್ಧೋ ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಬಹುಲತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಸೋ **"ಅನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಂ ಪಟಿಲಭತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋತಿ** ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ "ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸುಖೋ ನಿರೋಧೋ"ತಿ ಚ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸನ್ತಪಣೀತಸುಖಭಾವಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಸಮಾಯೋಗತೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋ ಹೋತಿ। ತತೋ ಚ ಅಧಿಮತ್ತಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಲಾಭೇನ ರಾಗಪಣಿಧಿಯಾ ದೂರೀಭಾವತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಸಮಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ದುಕ್ಖತೋ…ಪೇ॰… ಪಟಿಲಭತೀ"**ತಿ। **ವೇದಬಹುಲೋತಿ** ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ನಿಪುಣಞಾಣವಿಸಯತ್ತಾ ಞಾಣಬಹುಲೋ ಹೋತಿ। ತತೋ ಚ ಅಧಿಮತ್ತಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಲಾಭೇನ ಮೋಹಸ್ಸ ದೂರೀಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಸಮಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಅನತ್ತತೋ…ಪೇ॰… ಪಟಿಲಭತೀ"**ತಿ।

ಯೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಯತ್ಥ ಇದಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸೋ ನತ್ಥಿ, ತಂ "ಅನಿಮಿತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಮಗ್ಗೇನ ಘಟೇತಿ। ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **"ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ"**ತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಾಕಾರೋ ನೇವ ಮಗ್ಗೇನ ಕತೋ, ನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ, ಅಥ ಖೋ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋ। ತದಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಚ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತೋ"**ತಿ। ಯೋ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಣಿಧಿಯಾ ದೂರೀಭಾವಕರಣೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ , ಯೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅತ್ತೂಪಲದ್ಧಿಯಾ ದೂರೀಭಾವಕರಣೇನ ಸುಞ್ಞತಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತೋತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಏತೇನೇವ ನಯೇನಾ"**ತಿಆದಿ।

೭೭೦. ಯದಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖನಾಮಂ ಲಭತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ **ಅಭಿಧಮ್ಮೇ** ವಿಮೋಕ್ಖದ್ವಯಮೇವ ಆಗತನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ತನ್ತಿ** ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಿಮೋಕ್ಖದ್ವಯವಚನಂ। **ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ**

ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಉಜುಕಮೇವ ವಿಪಸ್ಸನತೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನಿಮಿತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾ ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಕಾಮಂ **ಸುತ್ತೇ** "ಅನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಭಾವೇಹಿ, ಮಾನಾನುಸಯಮುಜ್ಜಹಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೪೪) ಅನಿಮಿತ್ತವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಥಿತಾ, ಸಾ ಪನ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಧುವನಿಮಿತ್ತಅತ್ತನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಉಗ್ಘಾಟೇನ್ತೀಪಿ ಸಯಂ ನಿಮಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ಚರತೀತಿ ಸನಿಮಿತ್ತಾವ **ಹೋತೀತಿ**। ಅಪಿಚ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾ, ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಪರಮತ್ಥತೋ ಹೇತುವೇಕಲ್ಲಮೇವ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಹಿ **ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೋ** ಕಥಿತೋ। ತತ್ಥ ಚ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಏಕಙ್ಗಮ್ಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಅಮಗ್ಗಙ್ಗತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಇತರೇಸು ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೋ,** ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ **ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೋ**।

ತೇಸು ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ತಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಙ್ಗತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ ದಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ನ ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ ತದಭಾವತೋತಿ ಕೇಚಿ। ಯೇ ಪನ ವದನ್ತಿ "ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ ಆಗಮನತೋ ನಾಮಂ ಅಲಭನ್ತೋಪಿ ಸಗುಣತೋ ಚ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ನಾಮಂ ಲಭತೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸುಞ್ಞತಮಗ್ಗಾಪಿ ಸಗುಣತೋ ಏವ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಏವ ಚ ನಾಮಂ ಲಭೇಯ್ಯುನ್ತಿ? ತಂ ಅಯುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ ಸರಸತೋ ಚ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಚಾತಿ, ಸಭಾವತೋ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗೋ** ಹಿ ರಾಗಪಣಿಧಿಆದೀಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ, **ಸುಞ್ಞತಮಗ್ಗೋ** ರಾಗಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞೋ ಏವಾತಿ ತೇ ಸರಸತೋ ನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ತಥಾ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಮಗ್ಗೋ** ಪಣಿಧಿಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, **ಸುಞ್ಞತಮಗ್ಗೋ** ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಏವಾತಿ ತೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ, **ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ** ಪನ ರಾಗಾದಿನಿಮಿತ್ತಾನಂ, ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ವಾ ಅಭಾವೇನ ಸರಸತೋ ಏವ ನಾಮಂ ಲಭತಿ, ನೋ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಸಾ ಪನಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಭಾವೇ ಠಿತಾತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ತಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**"ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ। ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಂ ಯಂ ಸಮ್ಮಸನ್ತೀ ವುಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಂ ದೇತಿ, ತತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ಅನತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸುತ್ತನ್ತಸಂವಣ್ಣನಾ ಏಸಾತಿ ಕತ್ವಾ ಇಧ ತಯೋಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಉದ್ಧಟಾ। ಯಂ ಪನ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ಅಭಿನಿವೇಸನಿಮಿತ್ತಪಣಿಧಿಮುಞ್ಚನಂ ಉಪಾದಾಯ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ತದಾಗಮನವಸೇನ ತದನ್ವಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾದಿಭಾವೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ "ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿ "ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಞಾಣಂ। **ನಿಚ್ಚತೋ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಮುಞ್ಚತೀತಿ** "ತೇ ನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ನಿಚ್ಚಾಕಾರತೋ ಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸವಿದ್ಧಂಸನವಸೇನ, ತದನ್ವಯಂ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಮುಞ್ಚತಿ। **ಇತೀತಿ** ತಸ್ಮಾ। ಅನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸತೋ ರಿತ್ತತಾಯ, ವಿಮುತ್ತತಾಯ ಚ **ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತನ್ತಿ ತಿವಿಧಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯತೋ, ಯಸ್ಸ ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ನಾಮಲಾಭೋ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ,** ಅಥ ಖೋ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ**

ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಥಾಭಾವತೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖದ್ವಯಮೇವ ವುತ್ತಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಧಿಕಾರೇ। "ತಿವಿಧವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಉದ್ದೇಸವಚನೇ।

೭೭೧. **ತೇಸಂ ವಿಭಾಗಾಯಾತಿ** ತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿಆದಿಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತಸಭಾವತಾಯ।

೭೭೨. **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ** ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿಭಾವಿತಾಕಾರಣಭೂತಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಲಭತಿ। ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲತಾಯ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮತ್ತತಾಯ ಚ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಅಪಿಚ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರಸಲ್ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಭಿಬುದ್ಧಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ತದನ್ವಯೇ ಮಗ್ಗೇ ಸದ್ಧಾ ತಿಕ್ಖತರಾ ಹೋತಿ, ತೇನ ಅಟ್ಠಮಕೋ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ** ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಸೇಸೇಸು ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸೂತಿ** ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಗ್ಗಫಲಾ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು। "ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸೂ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಸೇಸೇಸು ಛಸು ಠಾನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ, ಅಗ್ಗಫಲೇ ಪನ ಸಚಾಯಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಲಾಭೀ, ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ನೋ ಚೇ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಲಾಭೀ, ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ, ನ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ। **ಅಭಿಧಮ್ಮೇ** ಹಿ -

> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ 'ಇದಂ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ, 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ'ತಿ, 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ'ತಿ, 'ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ'ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ತಥಾಗತಪ್ಪವೇದಿತಾ ಚಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಯ ದಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ಚ ಖೋ ಯಥಾದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೨೦೮) -

ಏಕಚ್ಚಾಸವಪರಿಕ್ಖಯವಚನತೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸೇಕ್ಖಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾವೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ "ದ್ವೇ ಧುರಾನಿ, ದ್ವೇ ಅಭಿನಿವೇಸಾ, ದ್ವೇ ಸೀಸಾನೀ"ತಿ ವಚನತೋ ನತ್ಥಿ ಅರಹತೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತತಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಥಾ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ, ಇಧ ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಪರಿಯಾಯತೋ ಅರಹತೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತತಾ, ಕೋ ಪನ ಸೋ ಪರಿಯಾಯೋ? ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತನ್ವಯತಾ। ಯೋ ಹಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಪಿ ತದನ್ವಯತಾಯ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಇಧಾಪಿ ತಥೇವ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸದಿಸತಾಯ ಅರಹಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ। ಕಾ ಪನೇತ್ಥ ಸದಿಸತಾ? ಯಥಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋ ಕುಣ್ಠೇನ ಅಸಿನಾ ಕದಲಿಚ್ಛೇದಸದಿಸೋ "ನೋ ಚ ಖೋ ಯಥಾದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ವಚನತೋ, ಏವಂ ತದನ್ವಯಸ್ಸಾಪಿ ಅರಹತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸದಿಸತಾ। ಕಿಂ ಪನ ನೇಸಂ ಕಿಲೇಸಪಹಾನೇ ನಾನತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ? ನತ್ಥಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ? ಆಗಮನೀಯನಾನತ್ತೇನ। ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ಹಿ ಆಗಮನಮ್ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನ ಅಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಪಿಚ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ನೇಸಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಸಾ ಚ ಯಾವತಿಕಾ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದೀಸು ಸತಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತೇ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ತಿಕ್ಖತಾವಚನಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ।

೭೭೩. **ಸೋತಿ** ದುಕ್ಖತೋ ವುಟ್ಠಿತೋ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಠಾನೇಸು। ನನು ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ದ್ವೇ ಧುರಾನೀ"ತಿ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ವಾ ಸಿಯಾ, ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ವಾ? ಇಧ ನ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ಯುತ್ತೋ, ಕಾಯಸಕ್ಖಿತಾಪಿ ಅರಹತೋ ನತ್ಥಿ। **ಅಭಿಧಮ್ಮೇ** ಹಿ -

“ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ**? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ”ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೨೦೮) –

ಏಕಚ್ಚಾಸವಪರಿಕ್ಖಯವಚನತೋ ಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ ಸೇಕ್ಖಭಾವೋವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ, ಇಧ ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಕೋ ಪನ ಸೋ ಪರಿಯಾಯೋತಿ? ಕಾಯಸಕ್ಖಿಸದಿಸತಾ। ಉಪಚಾರರೂಪಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿತೋ ಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ ಅರೂಪಸಮಾಧಿಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ಲದ್ಧಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಏಕಚ್ಚಾಸವಪರಿಕ್ಖಯಂ ಉಪಾದಾಯ “ಕಾಯಸಕ್ಖೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಪುಗ್ಗಲೇನ ಸಾತಿಸಯಸಮಾಧಿಸಮ್ಫಸ್ಸತದಧಿಟ್ಠಾನಾಸವಪರಿಕ್ಖಯಸಾಮಞ್ಞಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ವಿಯ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ**ತಿ ಅರಹಾ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ವುತ್ತೋತಿ ಇಧಾಪಿ ತಮೇವ ನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅರಹತೋಪಿ ಕಾಯಸಕ್ಖಿತಾ ವುತ್ತಾ। ಸುತ್ತನ್ತಸಂವಣ್ಣನಾ ಹೇಸಾತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಛಸು ಠಾನೇಸು ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೋ ಚ ಖೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ, ನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೋ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋ, ಉಪಚಾರಮತ್ತಲಾಭೀ, ರೂಪಜ್ಝಾನಮತ್ತಲಾಭೀ ವಾ। **ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲೋ**ತಿ ಚ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸೀಸೇನ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋತಿ ಸಾತಿಸಯಸಮಾಧಿಲಾಭೀ ಸಮಥಯಾನಿಕೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸೇವ ಚ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಭಾವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ। **ಅರೂಪಜ್ಝಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ। ತತ್ಥ ಪನ ಏಕಮ್ಪಿ ಲದ್ಧಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಅರೂಪಜ್ಝಾನ**”ಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ನ “ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನೀ”ತಿ। ತೇನಾಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ, ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಮ್ಹಿಪಿ। ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋತಿ **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ**।

೭೭೪. ಪಞ್ಞವತೋ ನಿಪುಣತರಾ, ಗಮ್ಭೀರಾ ಚ ಅತ್ಥಾ ಪಾಕಟಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ವೇದಬಹುಲತಾ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಲಾಭೋ ಚ ವುತ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ಹೋತಿ** ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ। ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಇಧ “ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ “ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ (ಜಾ॰ ೧.೧.೫೭)।

೭೭೫. ಯಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ವಸೇನ ಇಧ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾದಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಪಾಳಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ವುತ್ತಂ ಹೇತ**”ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

೭೭೬. “ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮತ್ತತ್ತಾ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ”ತಿ ಏವಮಾದಿಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ **ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ**। “**ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋ**”ತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸದ್ಧಾಮತ್ತೇನ ವಿಮುತ್ತಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಸೇಕ್ಖಭಾವಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ ವಾ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಫುಟ್ಠನ್ತಂ ಸಚ್ಛಿಕತೋತಿ ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಫುಟ್ಠನ್ತೋ, ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಂ ಅನನ್ತರೋ ಕಾಲೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಚೇತಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಫುಟ್ಠಾನನ್ತರಕಾಲಮೇವ ಸಚ್ಛಿಕರಣೂಪಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಭಾವನಪುಂಸಕಂ ವಾ ಏತಂ ಯಥಾ “ಏಕಮನ್ತ”ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೨)। ಯೋ ಹಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ, ನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋ ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ, ತೇನ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಆಲೋಚಿತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕತೋ, ನಿರೋಧಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇಸು ಆಸವೇಸು ಖೇಪಿತೇಸು ತೇನ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾಆಲೋಚಿತಂ ನಾಮಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಾಕಾಸೀತಿ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ತು ವಿಮುತ್ತೋ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ। **ದಿಟ್ಠನ್ತಂ ಪತ್ತೋ**ತಿ ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಪತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ। “**ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪತ್ತೋ**”ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿರೋಧಂ ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮೇ ಚ

ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಪರಿಯೋಸಿತಞಾಣಕಿಚ್ಚಾತಿ ತಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುಚ್ಚತೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಝಾನಫಸ್ಸನ್ತಿ** ಸಾತಿಸಯಂ ಝಾನಫಸ್ಸಂ। ತೇನ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಫಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ।

“**ದುಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಞಾತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಮಾಹ, “**ಸುಖೋ ನಿರೋಧೋತಿ ಞಾತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಂ। ತದುಭಯೇನ ಚ ಸಮುದಯಮಗ್ಗಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಂ ನಾನನ್ತರಿಯಕಭಾವತೋ। “**ಞಾತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ದುತಿಯಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, “**ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ತತಿಯಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, “**ವಿದಿತಂ ಹೋತೀ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, “**ಸಚ್ಛಿಕತ**”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಠಮಫಲಕಿಚ್ಚಂ, “**ಫುಸಿತ**”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೇಸಫಲದ್ವಯಕಿಚ್ಚಂ। ಇತಿ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಬ್ಯಾಪಾರದಸ್ಸನಾನಿ ಇಮಾನಿ ಪದಾನೀತಿ ವದನ್ತಿ।

೭೭೭. **ಇತರೇಸೂತಿ** ಸದ್ಧಾನುಸಾರಿಆದಿಪದೇಸು। **ಸದ್ಧಂ ಅನುಸರತೀತಿ** ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಂ ಸದ್ಧಂ ಅನುಗಚ್ಛತಿ। ಯಥಾ ಸಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ಅಹೋಸಿ , ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ತದನುರೂಪಮೇವ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ಧಾಯ ವಾ ಅನುಸರತೀತಿ** ಸದ್ಧಾಯ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಸರತಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದ್ವೀಹಿಪಿ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪೇಹಿ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮತ್ತತಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋತಿ** ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋ, ರೂಪಕಾಯತೋ ಚ ನಾಮಕಾಯತೋ ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ ಚ ನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ನಾಮಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭೋಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ। **ಪಜಾನನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಫಸ್ಸೇನ ವಿನಾ ಪರಿಜಾನನಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಜಾನನ್ತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ತೇಸಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತಾಯ ವಿಸೇಸೇನ ಮುತ್ತೋತಿ ವಿಮುತ್ತೋ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾ - ಯಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾಕಾರತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ** ನಾಮ ಹೋತಿ, ಮಜ್ಝೇ ಛಸು ಠಾನೇಸು **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ**। ಅಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾಕಾರತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಬಹುಲತಾಯ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖೂಪನಿಸಾಯ ಸದ್ಧಾಯಪಿ ತಿಬ್ಬತರತ್ತಾ, ಧುರನಿಯಮತೋ ಚ। ಸೋಪಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ** ಏವ ಹೋತಿ, ಮಜ್ಝೇ ಛಸು ಠಾನೇಸು **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ,** ಅನ್ತೇ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ** ಚ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಅನತ್ತಾಕಾರತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ವೇದಬಹುಲೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ** ಏವ ಹೋತಿ, ಮಜ್ಝೇ ಛಸು ಠಾನೇಸು **ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ,** ಅನ್ತೇ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ** ಏವ ಹೋತಿ। ಇಮೇ ಪನ ನ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭಿನೋ, ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ ಪನ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ** ವಾ **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ** ವಾ ಸಿಯಾ। ಮಜ್ಝೇ ಛಸು ಠಾನೇಸು **ಕಾಯಸಕ್ಖೀ,** ಪರಿಯೋಸಾನೇ **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ**ತಿ।

ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ।

೭೭೮. ಯಂ ತಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸತ್ತಅರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಾಯ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ, **ತಂ ಪನೇತಂ** ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ। **ಪುರಿಮೇನ ಞಾಣದ್ವಯೇನಾತಿ** ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣದ್ವಯೇನ **ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ,** ಪವತ್ತಿಆಕಾರಭೇದತೋ ನಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ, ಪಾಳಿಯಾ ಚ ಸಾಧೇತುಂ “**ತೇನಾಹೂ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಮುಞ್ಚನುಪಾಯಕರಣಞಾಣಾನಿಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಾಸೀನಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸಮಞ್ಞಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಇದಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಏಕಮೇವ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತೀ**”ತಿ। ತೇನ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾವೋಹಾರೋ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾದಿಞಾಣಸಮುದಾಯವಿಸಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೮೦. **ಉಪ್ಪಾದಾದೀನೀತಿ** ಉಪ್ಪಾದಪವತ್ತಾದಿಅಪದೇಸೇನ ವುತ್ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ। **ಪರಿಚ್ಚಜಿತುಕಾಮತಾತಿ** ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನನ್ತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ತೀರಣಂ। **ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾತಿ** ನಿರಾಲಯಭಾವಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಪೇಕ್ಖಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ಅವಸಾನೇತಿ** ತಥಾಕರಣಸ್ಸ ಉತ್ತರಕಾಲಂ। ಯಾವ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನಾ ನ ಇಜ್ಝತಿ, ತಾವ ವಿಚಿನನೇಪಿ ಉದಾಸೀನತಾಯ ಞಾಣಸ್ಸ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ"**ತಿ। ಏವನ್ತಿ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಾಕಾರಸಾಮಞ್ಞತೋ "ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ ಚ ಸಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ।

೭೮೧. **ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಇಮೇ ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಞಾಣಪರಿಯಾಯೋ ವಾ ಇಧ ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕತ್ತಾತಿ** ಏಕಸಭಾವಾ।

೭೮೨. **ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಹೋತಿ** ವುಟ್ಠಾನಗಮನತೋ। **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾದಿಞಾಣತ್ತಯಸ್ಸಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಞಾಣತ್ತಯಸ್ಸ। ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನವಸೇನಪಿ ಲೋಕಿಯಞಾಣಾನಂ ಉಪರಿ ಠಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಉತ್ತಮಭಾವಂ ಪತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। **ನಿಮಿತ್ತಭೂತತೋತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತತೋ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕತೋ। ತೇನಾಹ **"ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠವತ್ಥುತೋ"**ತಿ। ತಞ್ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಗೋಚರಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಭಿನಿವೇಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠವತ್ಥುನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಮ್ಪಿ ಪರತೋ ದಿಟ್ಠಿತಾಯ "ಬಹಿದ್ಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತದೇವ ಹಿ "ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನೀ"ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಪವತ್ತತೋತಿ** ಸಸನ್ತಾನೇ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪವತ್ತನಆದಿತೋ, ತದನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚ। ತಞ್ಹಿ ಸಸನ್ತತಿಯಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪವತ್ತಭಾವತೋ, ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸತಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪವತ್ತಭಾವತೋ ಚ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ವುಟ್ಠಹನಞ್ಚ ನೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾಕರಣಂ, ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನಞ್ಚ। **ಘಟಿಯತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಮೇವ ಮಗ್ಗಸಮುಪ್ಪತ್ತಿತೋ।

೭೮೩. **ತತ್ರಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ "ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠವತ್ಥುತೋ ವುಟ್ಠಹನತೋ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪವಚನೇ। ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾರೂಪಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಲಕ್ಖಣತ್ತಯವಸೇನ ಅಯಂ **ಮಾತಿಕಾ** ಉದ್ದೇಸೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾತಿ** ಸಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ। **"ಅಜ್ಝತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ ಇದಂ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯತೋ ವುತ್ತಂ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ಮಗ್ಗೋ ಸಬ್ಬತೋಪಿ ವುಟ್ಠಾತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನಾತಿ** ಏಕಜ್ಝಂ, ತಂ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ಅವಿಭಾಗೇನ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ತಯಿದಂ ಸತ್ಥು ಸಮ್ಮುಖಾ ದೇಸನಾನುಸಾರೇನ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಞಾಣುತ್ತರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವದನ್ತಿ।

೭೮೪. **ಸುದ್ಧಅಜ್ಝತ್ತದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ನ ಹೋತಿ** ಮಮಂಕಾರವತ್ಥುನೋಪಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ವುಟ್ಠಾನಂ, ಮಗ್ಗೇನ ವಾ ವುಟ್ಠಾನಂ **ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ**।

೭೮೫. **ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಭೂತುಪಾದಾಯವಸೇನ ದುವಿಧಂ ಅನ್ತರಭೇದವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದಮ್ಪಿ "ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಪಿಣ್ಡತೋ ಗಹೇತ್ವಾ। ಯಥಾ ರೂಪೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕಸ್ಸ, ಏವಂ ಅರೂಪೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಹೋತಿ। **ಅಭಿನಿವೇಸೋತಿ** ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕತ್ತಬ್ಬನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಂ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ರೂಪೇ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

೭೮೬. **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಕಾಮಂ ಉದಯಬ್ಬಯಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ, ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತೇ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ, ತೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಚಾರೇನ್ತೋ ಞಾಣುತ್ತರೋ ಯಥಾನಿಸಿನ್ನೋವ ಞಾಣಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತಿ ನಾಮ। ಅಞ್ಞಥಾ ಏಕೇನೇವ ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹಪರಿಜಾನನಾದೀನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಾದಿಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಏಕವಾರಂ ಞಾಣೇನ ಫಸ್ಸಿತಂ, ಪುನ ತಂ ಫಸ್ಸಿತಬ್ಬಮೇವ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

೭೮೮. ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಅಕಾರಣಂ ವುಟ್ಠಾನಮೇವ ಪಮಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಅರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಾಪಿ ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏತ್ಥ ಚ ಯೋಪೀ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತಯೋಪಿ ಜನಾತಿ** ವುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಭೇದೇ ಅಸತಿಪಿ ಅಭಿನಿವೇಸವಸೇನೇವ ಲದ್ಧಂ ಭೇದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

೭೮೯. **ಸದ್ಧಿಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಞಾಣೇಹೀತಿ** ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದಿಪುರಿಮಞಾಣೇಹಿ ಚೇವ ಗೋತ್ರಭುಆದಿಪಚ್ಛಿಮಞಾಣೇಹಿ ಚ ಸಹ। **ಉದ್ದಾನನ್ತಿ** ಉದ್ದೇಸೋ।

ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ...ಪೇ॰... ವಟ್ಟೇಯ್ಯುಂ ತಂತಂಞಾಣಟ್ಠಾನಿಯಸ್ಸ ಉಪಮಾವತ್ಥುನೋ ಲಬ್ಭನತೋ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಪದೇಸೇ। **ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಂ ವಾ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ ವೇಮಜ್ಝೇ ಠತ್ವಾ ವಿಭಾವಿಯಮಾನತ್ತಾ। **ವುತ್ತಾ** ವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾಯಂ।

೭೯೦. **ನಿಲೀಯಿತ್ವಾತಿ** ಉಪವಿಸಿತ್ವಾ। **ಪರಾಮಸಿತ್ವಾತಿ** ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ।

ಗಯ್ಹುಪಗಂ ಅದಿಸ್ವಾತಿ ಗಹಣಯೋಗ್ಗಂ ನಿಚ್ಚಸಾರಾದಿಂ ಅದಿಸ್ವಾ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಙ್ಕಭಾವಕರಾನಂ ಮಾಯಾದೀನಂ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ ಉಜುಕಸಾಖಾಸದಿಸತಾ। ನಿಬ್ಬಾನಾಲೋಚನತೋ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ಉಲ್ಲೋಕನಸದಿಸತಾ। ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತನಸದಿಸತಾ।

೭೯೧. **ಸಪ್ಪವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬನತೋ। **ಆಗತಮಗ್ಗಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಠಾನಂ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ** ಅಸಮ್ಮೋಹಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಅತ್ತನೋಪಿ ದಸ್ಸನತೋ। **ಅಭಯಟ್ಠಾನೇ ಠಾನನ್ತಿ** ಅಭಯಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತಮಾಹ, ನ ತಸ್ಸ ಪಾಪುಣಪಟಿಪತ್ತಿಂ।

೭೯೨. ಅತ್ತತ್ಥಾದೀನಂ ಅನವಬುಜ್ಝನತೋ "ಅಹಂ, ಮಮಾ"ತಿ ಗಹಣಸ್ಸ ನಿದ್ದೋಕ್ಕಮನಸದಿಸತಾ। **ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ**ಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠನಾಪಿ ಗಹಿತಾ। ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ತಾಸಂ ಸಂಸಾರತೋ ನಿಕ್ಖಮನಾಧಿಮುತ್ತತಾಯ ನಿಕ್ಖಮನಮಗ್ಗೋಲೋಕನಸದಿಸತಾ। ಮಗ್ಗೇ ದಿಟ್ಠೇ ಮಗ್ಗಪಟಿಪತ್ತಿ ವಿಯ ಅನುಲೋಮೇ ಸಿದ್ಧೇ ಮಗ್ಗೋ ಸಿದ್ಧೋ ಏವಾತಿ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗದಸ್ಸನಸದಿಸತಾ। ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ಆದಿತ್ತಘರತೋ **ನಿಕ್ಖಮನಂ ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ**। **ವೇಗೇನ ಗಮನಂ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಗಹೇತಬ್ಬಪದೇಸೇಸು ಸಾಧನಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಯೋಗತೋ।

೭೯೩. ಪರತೋ ನ ಮಮಾಯಿತಬ್ಬತೋ ಚ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ **"ಅಹಂ, ಮಮಾ"**ತಿ ಗಹಣಸ್ಸ ರಾಜಗೋಣಾನಂ ಸಕಗಹಣಸದಿಸತಾ ವುತ್ತಾ।

೭೯೪. ಸಭಯೇ ಅಭಯದಸ್ಸನಹೇತುತಾಯ ಖನ್ಧಾನಂ "ಅಹಂ, ಮಮಾ"ತಿ ಗಹಣಸ್ಸ ಯಕ್ಖಿನಿಯಾ ಸಂವಾಸಸದಿಸತಾ। **ಸುಸಾನವಿಜಹನಂ ವಿಯ** ಸಙ್ಖಾರಸುಸಾನಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ಗೋತ್ರಭು**।

೭೯೫. **ಪುತ್ತಗಿದ್ಧಿನೀತಿ** ಪುತ್ತವಚ್ಛಲಾ। **ಓತ್ತಪ್ಪಮಾನಾತಿ** ಸಾರಜ್ಜಯಮಾನಾ। ಓಳಾರಿಕಓಳಾರಿಕಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಚ್ಚಜನತೋ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ ತತ್ಥೇವ ದಾರಕೋರೋಪನಸದಿಸತಾ।

೭೯೬. **ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ,** ನ ಪುರಿಮಾಸು ವಿಯ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಠಿತಸ್ಸ ಛಾಯನಾದಿಆಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ಚಿರಾನುಬನ್ಧತೋ, ದುಸ್ಸಹತೋ ಚ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸದಿಸಂ ಜಿಘಚ್ಛಾದುಕ್ಖನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಂಸಾರವಟ್ಟಜಿಘಚ್ಛಾಯಾ**"ತಿ। ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಏವ ಭೋಜನಂ **ಕಾಯಗತಾಸತಿಭೋಜನಂ।** ಸಾ ಪನೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಅಮತರಸಪರಿಭೋಗತಾಯ ಚ "**ಅಮತರಸಂ ಕಾಯಗತಾಸತಿಭೋಜನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಅಮತಂ ತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಿ, ಯೇ ಕಾಯಗತಾಸತಿಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೬೦೦)।

ಫಲರಸಾಮಲಕಸಿಙ್ಗೀವೇರಮುಗ್ಗಮಾಸಾದಿ **ಅನೇಕಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಂ।**

ಕಪಣಾಸೇರಿಭಾವಾದಿಕರಣೇನ ತಣ್ಹಾಸಿನೇಹಸ್ಸ ಸೀತಸದಿಸತಾ। **ಮಗ್ಗತೇಜ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ಇನ್ಧಗ್ಗಿಂ।

ರಾಗಗ್ಗಿಆದಯೋ ಏಕಾದಸಗ್ಗೀ ವೂಪಸಮನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಏಕಾದಸಗ್ಗಿವೂಪಸಮಂ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಅನ್ಧಕಾರಪರೇತೋತಿ ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತತ್ಥಂ ವಾ ಪರತ್ಥಂ ವಾ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಅಭಿಭೂತೋ। ಞಾಣಮಯೋ ಆಲೋಕೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಞಾಣಾಲೋಕಾ,** ಮಗ್ಗಭಾವನಾ।

ಅಮತಭೂತಂ , ಅಮತಭಾವಸಾಧಕಂ ವಾ ಓಸಧಂ **ಅಮತೋಸಧಂ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಹೇಟ್ಠಾ ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಮೇವ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಬ್ಯಾಪಾರಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ತೇನ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

೭೯೭. ನಿರಾಲಯತಾಯ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ಭವಾದೀಸು ಅವಿಸಟಜ್ಝಾಸಯೋ ಹುತ್ವಾ ತತೋ ಸಙ್ಕುಚಿತಚಿತ್ತೋ ಪತಿಲೀನಭಾವೇನ ಚರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪತಿಲೀನಚರೋ, ತಸ್ಸ **ಪತಿಲೀನಚರಸ್ಸ**। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಸ್ಸ ಇಕ್ಖನತಾಯ **ಭಿಕ್ಖುನೋ** ಕಾಯಚಿತ್ತವಿವೇಕಸಿದ್ಧಿಯಾ **ವಿವಿತ್ತಮಾಸನಂ ಭಜಮಾನಸ್ಸ**। **ಸಾಮಗ್ಗಿಯ**ನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ, ಪತಿರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭವನೇತಿ** ಕಾಮಭವಾದಿಕೇ ತಿವಿಧೇಪಿ ಭವೇ। ಸೋ ಹಿ ಇಧ ಭವನಟ್ಠೇನ ಭವನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। **ನ ದಸ್ಸಯೇತಿ** ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನವಸೇನ ನ ದಸ್ಸೇಯ್ಯ। **ತಸ್ಸ ತಂ** ಅದಸ್ಸನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯನ್ತಿ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ **ಆಹೂತಿ** ಯೋಜನಾ।

ನಿಯಮೇತ್ವಾತಿ ನಿಯತಂ ಏಕಂಸಿಕಂ ಕತ್ವಾ। ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಸೇಸಂ, ಮಗ್ಗಙ್ಗವಿಸೇಸಂ, ಝಾನಙ್ಗವಿಸೇಸಂ, ಪಟಿಪದಾವಿಸೇಸಂ, ವಿಮೋಕ್ಖವಿಸೇಸನ್ತಿ ವಿಸೇಸಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ವಿಸೇಸ**ನ್ತಿ ಛಸತ್ತಭಾವೋ ಸತ್ತಟ್ಠಭಾವೋ ಪಞ್ಚಾದಿಭಾವೋತಿ ಇಮಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಲಬ್ಭಮಾನಭೇದಂ। **ಪಾದಕಜ್ಝಾನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಝಾನಂ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾತಿ** ಮಗ್ಗಾಸನ್ನಾಯ ಏವ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಗೋಚರಭೂತಾ ವಿಪಸ್ಸಿತಾ। **ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋತಿ** ಉಭಿನ್ನಂ ಭೇದೇ ಸತಿ ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮಂ **ಕೇಚೀತಿ** ವುತ್ತೋ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ। ದುತಿಯಂ **ಕೇಚೀತಿ** ವುತ್ತೋ ಮೋರವಾಪೀವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರೋ। ತತಿಯಂ **ಕೇಚೀತಿ** ವುತ್ತೋ ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ।

ತೇಸಮ್ಪಿ ವಾದೇಸು ಅಯಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತೀಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನೇವ ಹಿ ಪಠಮತ್ಥೇರವಾದೇಪಿ ಅಪಾದಕಪಠಮಜ್ಝಾನಪಾದಕಮಗ್ಗಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾವ ಹೋನ್ತಿ, ಇತರೇ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಮಗ್ಗಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇಹಿ ತಂತಂಝಾನಿಕಾವ ತತೋ ತತೋ ದುತಿಯಾದಿಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ

ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಸ್ಸ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾತಿಕ್ಕನ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾವಿರಾಗಭಾವನಾಭಾವತೋ, ಇತರಸ್ಸ ಚ ಅತಬ್ಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಗ್ಗಾಸನ್ನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತ್ತೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮಾದಿಝಾನಿಕತಾ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತ್ತೇ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕತಾ ಏವ ಚ ಹೋತಿ, ತತೋ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ತೇಸಂ ನಿಯಮನೇ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ, ಪಧಾನಕಾರಣಞ್ಚ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ, ನ ಏವಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ ವಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವ ಇಮಂ ಯಥಾವುತ್ತವಿಸೇಸಂ ನಿಯಮೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಪಧಾನಕಾರಣಂ ಹೋತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ "ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾವ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತಿಯೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸೇಸವಾದೇಸುಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾತಿಕ್ಕನ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾವಿರಾಗಭಾವನಾಭೂತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸನಿಯಾಮಿಕಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಾತಿಕ್ಕನ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾನಂ ಜಿಗುಚ್ಛನಾಕಾರವಿರಾಗಭಾವನಾಭೂತಾ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ, ಉಭಯಸಬ್ಭಾವೇ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ತತೋ ಅಞ್ಞತರೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಾ ಚ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ।

೭೯೮. **ತತ್ರ** ತಸ್ಮಿಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸನಿಯಮನೇ। ಅಝಾನಲಾಭೀ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೋವ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಝಾನಸಿನೇಹೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಸಿನಿದ್ಧಭಾವತೋ ಸುಕ್ಖಾ ಲೂಖಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಖಾರೇತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ಅಞ್ಞೇ ಸಙ್ಖಾರೇ। ತೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಮ್ಮಸಿತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮಸ್ಸ ಏಕನ್ತಿಕಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ನ ಹಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಂ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಯೋ ನಿಯಮಹೇತೂ ದಿಟ್ಠಾ, ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ಪನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಅಭಾವೇಪಿ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾದೀನಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಭಾವಹೇತು, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿವಿಸೇಸನಿಯಮನೇ ಏಕನ್ತಿಕಹೇತೂತಿ। ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ತೇಸಂ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋತಿ** ಅಯಂ ಝಾನಾದೀನಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಾದಿವಿಸೇಸೋ, ನ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಮೇನ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನ ಚ। **ತೇಸಮ್ಪೀತಿ** ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾನಿ ಪಾದಕಾನಿ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗಾನಮ್ಪಿ। **"ಆಸನ್ನಪದೇಸೇ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಪಸ್ಸಕೇನ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಪವಿಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಸೇನ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೯೯. **ತತ್ರಾಪಿ ಚಾತಿ** ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇಪಿ। ತಂತಂಸಮಾಪತ್ತಿಸದಿಸತಾ ತಂತಂಸಮ್ಮಸಿತಸಙ್ಖಾರವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇಹಿ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತಂತಂವಿರಾಗಾವಿರಾಗಭಾವನಾಭಾವೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ಝಾನಙ್ಗಾದಿನಿಯಮಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕರೋತೀತಿ ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೦೦. **ತನ್ತಿ** ತಂತಂಝಾನಸದಿಸಭವಂ। **ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನುಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ವಿನಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಮತ್ತೇನ ಅಸಿಜ್ಝನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಾದೀನಂ ಅಸಿಜ್ಝನದೀಪಕೇನ **ನನ್ದಕೋವಾದೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ**। ತತ್ಥ ಹಿ ಯಥಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾಯಪಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಕಪ್ಪತಂ ವದನ್ತೇನ ಭಗವತಾ "ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಾಮಕೋ, ನಾಞ್ಞಸ್ಸಾ"ತಿ ತೇನ ತೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಕಪ್ಪತಾ ಹೋತಿ, ನ ತತೋ ಪರಂ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಸಬ್ಭಾವೇ ಸತಿಪಿ ಅಸಿಜ್ಝನತೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪಿತೋ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ದುತಿಯಾದಿಝಾನಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಾಮಕೋ, ನಾಞ್ಞಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಸಿಜ್ಝನತೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಾದೇ ಪಾದಕಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನುಪನಿಸ್ಸಯಸಬ್ಭಾವೇ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಏಕನ್ತೇನ ಹೋತಿ ತಂತಂಫಲೂಪನಿಸ್ಸಯಸಬ್ಭಾವೇ ತಂತಂಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿಯಾತಿ ತದಭಾವಾಭಾವತೋ "ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥಾಪೀತಿ ತತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇಪಿ। **ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**ತಿ "ಯತೋ ಯತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ। ತಸ್ಮಾ "ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ವುತ್ತನಯೇನ ತದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೦೧. ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿನಿಯಾಮಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಟಿಪದಾದಿನಿಯಾಮಿಕತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಚೇ ಪನಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಯ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಕಾಮಂ "ಇಮಂ ವಾರಂ ರೋಚೇಸು"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾವಸಾನೇ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಕಿಚ್ಛತಾವಾರಂ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾತಿ ರೋಚೇಸುನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ಸೂರೇ ಪಸನ್ನೇ ವಹನ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿಂ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಪರಿಯಾದಿಯತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಮುಞ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾದಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೀ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾಪಕ್ಖೇಯೇವ ತಿಟ್ಠತೀತಿ। ತೇನಾಹ **"ಆದಿತೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಯಮಾನಾ"**ತಿಆದಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಯೇನ ಞಾಣೇನ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಇದಂ ಞಾಣಂ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ **'ಆದಿತೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಯಮಾನಾ'**ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸಪ್ಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಉಸ್ಸಾಹನೇನ। **ಸಸಙ್ಖಾರೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಕಿಚ್ಛಸಿದ್ಧಿಮೇವ ವದತಿ। **ವಿಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ಅದುಕ್ಖೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ। ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಿತಂ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿವಸತಿ ವಿಪ್ಪವಸತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪರಿವಾಸೋ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪರಿವಾಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸೋ,** ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವೋ, ತಂ ಪನ ಸೀಘಂ ಕುರುಮಾನಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸಣಿಕ"**ನ್ತಿ। ಕುರುಮಾನಾ ಅಯಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಯತೋ ಮಗ್ಗೋ ಆಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಮಿಂ **ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ**। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಭವಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ನಾಮಂ ದೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾದಿವಿಪಸ್ಸನಾನಯೋ ಅಞ್ಞೋ, ಅಞ್ಞೋ ಏವ ಮಗ್ಗೋತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ"**ತಿ। **ತೇನ** ಆಗಮನತೋ ಲದ್ಧನಾಮೇನ "ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸರಸತೋ ಏದಿಸಂ ನಾಮಂ ಅತ್ಥಿ।

ಸಾ ಪನಾಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಾ **ಪಟಿಪದಾ। ನಾನಾ ಹೋತೀ**ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಹೋತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ **ಚತೂಸುಪಿ ಮಗ್ಗೇಸು ಏಕಾವ** ಹೋತೀತಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ ಚಲನತೋ। **ಅಹೇಸು**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಗವನ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಂ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಮಗ್ಗಾ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಪಟಿಪದಾಪಸಙ್ಗೇನ ಅಧಿಪತಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಧಿಪತಯೋ**ತಿ ಛನ್ದಾದಿಅಧಿಪತಯೋ। ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನುರೂಪಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯೋ ವಾ ಹೋತಿ ವೀರಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಾಧಿಪತೇಯ್ಯೋ ವಾ, ನ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ಕಸ್ಸಚಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ"**ತಿಆದಿ।

೮೦೨. ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನವಸೇಸತೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಲಾಭೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸರಸೇನಾ**ತಿ ಸಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ। **ಪಚ್ಚನೀಕೇನಾ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ। **ಸಗುಣೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಗುಣವಸೇನ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾ ಆಗಮನೇನ ವಿನಾ ಸಗುಣೇನ, ಆರಮ್ಮಣೇನ ಚ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಲಾಭೋ ಅವವತ್ಥಿತೋ, ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಕೇನ ವಿನಾ ಸರಸೇನೇವ ನಾಮಲಾಭೋ, ತಥಾಪಿ ಸರಸಾದಯೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಾಮಲಾಭಸ್ಸ ಕಾರಣಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸರಸೇನ ವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ। ತೇ ಚ ಅಸಙ್ಕರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಚೇ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಸನಹೇತು। ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ **ತ್ವಾ**-ಸದ್ದೋ "ಘತಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಬಲಂ ಹೋತಿ, ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಮಗ್ಗಕತ್ತುಕಾಯ ವುಟ್ಠಾನಕಿರಿಯಾಯ ಏಕನ್ತಿಕಹೇತುಭೂತಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ

ಫಲೂಪಚಾರೇನ “**ವುಟ್ಠಾತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಏತಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ, ತದನ್ತೋಗಧಞ್ಚ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ ಏಕತ್ತನಯೇನ “**ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾತೀ**”ತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಿತೇನ ವಿಮುಚ್ಚನೇನ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ ವಾ ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ। ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇದಂ ಸರಸತೋ ನಾಮಂ ನಾಮಾ**ತಿ ಇದಂ ನಿಮಿತ್ತಾದಿವಿರಹತೋ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ಸುಞ್ಞತನ್ತಿ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಭಾವತೋ ಸಿದ್ಧನಾಮಂ ನಾಮ।

ಏಸಾತಿ ಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ ಏಕತ್ತನಯೇನ। **ಇದಂ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನಾಮಂ ನಾಮಾ**ತಿ ಇದಂ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಪಣಿಧಿಯಾ, ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಚ ಪಹಾನವಸೇನ ಲದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಾದಿನಾಮತ್ತಯಂ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಿದ್ಧನಾಮಂ ನಾಮ।

ಸುಞ್ಞತ್ತಾತಿ ವಿವಿತ್ತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗೇ ರಾಗಾದಯೋ ಸನ್ತಿ। **ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದೀನ**ನ್ತಿ ರೂಪನಿಮಿತ್ತವೇದನಾನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ರಾಗನಿಮಿತ್ತಾದೀನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸವಿಗ್ಗಹಾನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾನಞ್ಚೇತ್ಥ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಇದಮಸ್ಸ ಸಗುಣತೋ** ನಾಮನ್ತಿ ಇದಂ ರಾಗಾದಿವಿವಿತ್ತತ್ತಾ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದಿಪಣಿಧಿಆದಿಅಭಾವವಸೇನ ಅಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಗುಣತೋ ಸಿದ್ಧಂ ನಾಮಂ।

ಸ್ವಾಯನ್ತಿ ಸೋ ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ। **ಸುಞ್ಞತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸುಞ್ಞತೋ, ಅತ್ತಸುಞ್ಞತೋ ಚ **ಸುಞ್ಞತಂ**। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾಭಾವತೋ **ಅನಿಮಿತ್ತಂ**। ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿಆದೀನಂ ಅಭಾವೇನ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ**। **ಇದಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸುಖಾರಮ್ಮಣಂ ರೂಪಂ “ಸುಖ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಇದಂ ಅಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾದಿಭೇದಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಸಿದ್ಧಂ ನಾಮಂ।

೮೦೩. ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸರಸತೋ **ಸುಞ್ಞತಾ ನಾಮ**। ತಸ್ಸಾ ಸುಞ್ಞತಾವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನೇನ **ಸುಞ್ಞತೋ**। **ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನಾಮ** ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಉಗ್ಘಾಟನತೋ। **ಇದಂ ಪನ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ **ನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಲಬ್ಭತಿ**। ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಸರಸಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ನಾಮಲಾಭತೋ। ಯೋ ಹಿ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ನಾಮಲಾಭೋ, ಸೋ ಸರಸಪ್ಪಧಾನೋ ಹೋತಿ, ಸರಸೇನೇವ ಚ ನಾಮಲಾಭೇ ಸಬ್ಬಮಗ್ಗಾನಂ ಸುಞ್ಞತಾದಿಭಾವೋತಿ ವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಸತಿಪಿ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಲಾಭೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋವ ನಾಮವವತ್ಥಾನಕರಣಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ತದಭಾವಾ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಥ ವಾ **ನ ಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖೇಹಿ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಸರಸಪಚ್ಚನೀಕೇಹಿ ಸಹಿತೇಹಿ ನಾಮಲಾಭತೋ। ಪಚ್ಚನೀಕಞ್ಹಿ ವವತ್ಥಾನಕರಣಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕೇವಲಸ್ಸ ಸರಸಸ್ಸ ನಾಮಹೇತುಭಾವೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ನತ್ಥಿ, ಅವವತ್ಥಾನಾಪತ್ತಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಪಣಿಧಿಪಟಿಪಕ್ಖವಿಪಸ್ಸನಾನುಲೋಮಾ ಮಗ್ಗಾ ಸತಿಪಿ ಸರಸನ್ತರೇ ಪಚ್ಚನೀಕಸಹಿತೇನ ಸರಸೇನ ನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ನ ಹೋತಿ, ಸಯಂ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣತೋ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣಾನಿವಾರಣಾತಿ ತದನುಲೋಮೋ ಮಗ್ಗೋಪಿ ನ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ನಿಮಿತ್ತಗತವಿಪಸ್ಸನಾಯಪಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಸರಸೋ ವವತ್ಥಾನಕರಪಚ್ಚನೀಕಾಭಾವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮದಾಯಕೋ ನ ಗಯ್ಹತೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾನುಲೋಮೋ ಮಗ್ಗೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾನಯೇ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಹಿ ಸೋ ವುತ್ತೋ। ಸುತ್ತನ್ತೇ ಪನ ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣಮತ್ತೇನಪಿ ನಾಮಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ “**ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಲಬ್ಭತೀ**”ತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಆಗಮನವಸೇನಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತತ್ರಾ ಹೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಗಮನೀಯಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಆಗಮನಪಟಿಪದಾಠಾನೇ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನಮೇವಾತಿ।

ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಅನುಲೋಮಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೪. **ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸದ್ಧಾತಿ** ಪಸಾದಭೂತೋ ವತ್ಥುಗತೋ ನಿಚ್ಛಯೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾಭೂತಾ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇನ ಕಿಚ್ಚತೋ ಅಧಿಮತ್ತತಾಯ ಬಲವತರಾ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ಸುಪಗ್ಗಹಿತನ್ತಿ** ಸುಟ್ಠು ಪಗ್ಗಹಿತಂ। ಅಸಲ್ಲೀನಂ ಪಟುತರಭಾವೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಮನಸಮತ್ಥಂ ವೀರಿಯಂ ಹೋತಿ। **ಸೂಪಟ್ಠಿತಾತಿ** ತಿಕ್ಖತರತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಸುಟ್ಠು ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಹೋತಿ। **ಸುಸಮಾಹಿತನ್ತಿ** ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸುಖಾನಂ ಸಾತಿಸಯತಾಯ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮ್ಮದೇವ ಠಪಿತಂ ಅಪ್ಪಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ತಿಕ್ಖತರಾತಿ** ಅನುಲೋಮಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಚಿನನೇಪಿ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಸ**ಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ** ಪಞ್ಞಾ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ವಾ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತೀತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಮಸನ್ತೀ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಿಣ್ಣಾ ನಾಮ **ಹೋತಿ** ತತೋ ಪರಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತನಯೇನೇವಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಆಲಮ್ಬನಕರಣನಯೇನೇವ, ನ ಸಮ್ಮಸಿತನಯೇನ। ತೇನಾಹ **"ಆರಮ್ಮಣಂ ಕುರುಮಾನ"**ನ್ತಿ। **ಆವಟ್ಟೇತ್ವಾತಿ** ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ವತ್ತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ। ವಿಸದಿಸಚಿತ್ತಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ವೀಚಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಅವೀಚಿಕಾ, ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ। ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಾ ಹಿ ಭವಙ್ಗೇ ಆವಟ್ಟಿತೇ ಕಿರಿಯಮಯಚಿತ್ತಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸವೀಚಿಕಾ ಸನ್ತರಾ, ನ ಏವಂ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಅವೀಚಿಕಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧಮಾನ"**ನ್ತಿ। **ತಥೇವಾತಿ** ಯಥಾ ಅತೀತಾಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸಜವನವೀಥೀಸು ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ "ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿ ವಾ "ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ವಾ "ಅನತ್ತಾ"ತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಮ್ಮಣಮಕಾಸಿ, ತಥೇವ। **ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮತ್ತಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾರಕತ್ತಾ । **ಉಪಚಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನತ್ತಾ, ಸಮೀಪಚಾರಿಕತ್ತಾ ವಾ। ಅನುಲೋಮತ್ತಂ ಸಯಮೇವ ವದತಿ।

ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಕಾಮಂ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಪಠಮಜವನಸ್ಸ ಪಟಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೋ, ದುತಿಯಸ್ಸ ತತೋ ಆಸನ್ನಟ್ಠೋ, ತತಿಯಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮುಪರಿಮಾನಂ ಅನುಲೋಮಟ್ಠೋ ಚ ಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಇಮಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಆಸೇವನನ್ತಿ** ಆದರೇನ ಸೇವನಂ। **ಪುರಿಮಭಾಗಪಚ್ಛಿಮಭಾಗಾನನ್ತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ, ಉಪರಿಮಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ। **ಅಟ್ಠನ್ನನ್ತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸಮ್ಮಸನಕಿಚ್ಚಾವ , ಇದಮ್ಪಿ ತಥೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ತಥಕಿಚ್ಚತಾಯಾ"**ತಿ। **ಉಪರೀತಿ** ಮಗ್ಗೇ। **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ** ತಥಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಲೋಮೇತಿ ಸಮ್ಮೋಸಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಮನತೋ। ಇದಾನಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ತದುಭಯಕಿಚ್ಚಾನುಲೋಮಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ **ಸಾತಿಸಯಂ** ವಿಧಮನೇನ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇಸು ಉಕ್ಕಂಸಪರಿಯನ್ತಗತಂ, ತತೋ ಏವ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚಂ ಪಟಿಪಕ್ಖದೂರೀಭಾವೇನ ಅತ್ಥತೋ ಸಾಧೇನ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾಪವತ್ತಮಾನಞ್ಚ ತೇಸಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತಾನಂ…ಪೇ॰… ತಥಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಲೋಮೇತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ **"ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸೀಸೇನ ಞಾಣಬ್ಯಾಪಾರಮೇವ ವದತಿ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಥಾಸಭಾವದಸ್ಸನದೀಪನತೋ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ಸತ್ತಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಞಾಣಬ್ಯಾಪಾರೋವ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಏತಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಲಕ್ಖಣವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತ್ತಾ"**ತಿ। **ತಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಯಾ ಸಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಥೂಲಥೂಲಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಂಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪಟಿಪತ್ತಿ, ತಾಯ। ನ ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣೇ ತಥಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇ ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಓಪಮ್ಮೇನ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ “**ಯಥಾ ಹೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠನ್ನಂ **ವೋಹಾರಿಕಮಹಾಮತ್ತಾನಂ ಅಗತಿಗಮನಂ ಪಹಾಯ** ತಂತಂವಿನಿಚ್ಛಯಕರಣಂ ವಿಯ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಯಥಾಸಕಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಪಹಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿ, ರಞ್ಞೋ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೋ ವಿಯ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಅನುಕೂಲತಾ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮಞಾಣಾನಂ ಅನುಲೋಮನಮುಖೇನ ಉಪರಿಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಅನುಲೋಮನತೋಯೇವ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಿಕತ್ತಾ।

ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀವಿಪಸ್ಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೫. ಕಿಞ್ಚಿ ಅಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಞಾಣಂ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಏಕಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ಕತ್ವಾ “**ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾಯಾ**”ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ। ತಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಗಚ್ಛತಿ ಉಪೇತೀತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। ತೇನಾಹ “**ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬ**”ನ್ತಿಆದಿ। **ಅಸಮ್ಮೋಹತ್ಥನ್ತಿ** ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸುತ್ತೇ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇಹಿ ಆಗತಾಯ ಸಮ್ಮೋಹಾಭಾವತ್ಥಂ। **ಸುತ್ತಸಂಸನ್ದನಾತಿ** ಸುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ಅನುಸನ್ಧಾನಂ।

ಯೇ ಲೋಕಿಯೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಅನುಲೋಮಪರಿಯೋಸಾನಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಪವತ್ತತಿ, ತಂಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ ತಣ್ಹಾ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ತಮ್ಮಯಾ ನಾಮ, ತಮ್ಮಯಾವ ತಮ್ಮಯತಾ, ತಮ್ಮಯಾ ವಾ ತಣ್ಹಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ ತಮ್ಮಯತಾ, ಸಾ ಏವ ತಣ್ಹಾ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ **ಅತಮ್ಮಯತಾ**। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ತಮ್ಮಯತಾ ನಾಮ ತಣ್ಹಾ, ತಸ್ಸಾ ಪರಿಯಾದಿಯನತೋ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಅತಮ್ಮಯತಾತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೧೦)। **ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** ತಂ ಅತಮ್ಮಯತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ, ಭಾವೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕತ್ತಾತಿ** ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಪಾಳಿ “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ರೂಪೇಸು…ಪೇ॰… ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸು, ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ನಾನತ್ತಾ ನಾನತ್ತಸಿತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೦), ಸಯಮ್ಪಿ ನಾನಾಸಭಾವಾ, ನಾನಾರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಿತಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಪನ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನನಿಸ್ಸಿತಾ…ಪೇ॰… ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನನಿಸ್ಸಿತಾ, ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಏಕತ್ತಾ ಏಕತ್ತಸಿತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೧೦)। ಯಾ ಹಿ ತಂತಂಅರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಸಾ ಏಕಸಭಾವತ್ತಾ, ಏಕಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚ ಏಕತ್ತಾ, ಏಕತ್ತಸಿತಾ ಚಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಾ ಪನ ತಂತಂಝಾನಸಹಗತವೇದನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ಚಾತಿ ವದನ್ತಿ। **ತಂ ಪಜಹಥಾತಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಲೇಸಪಹಾನೇನ ಪಜಹಥ। ತೇನಾಹ “**ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಥಾ**”ತಿ।

ನಿಬ್ಬಿದಾತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸುತ್ತೇ **ವಿರಜ್ಜತೀತಿ** ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಮಾಹ, **ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ** ಫಲಕಿಚ್ಚಂ।

ಸುಸಿಮಸುತ್ತಂ ನಿದಾನವಗ್ಗೇ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ** ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀತಿ **ವುತ್ತಾ** ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ। **ನಿಬ್ಬಾನೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಞಾಣಮಾಹ।

ಸಞ್ಞಾ ಖೋ, ಪೋಟ್ಠಪಾದಾತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮಂ “ಸಞ್ಞಾ”ಇಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಪನ “ಸಞ್ಞಗ್ಗಂ ಫುಸತೀ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಆಹ “**ಸಞ್ಞಗ್ಗನ್ತಿ ವುತ್ತಾ**”ತಿ।

ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ ತದೇಕದೇಸಭೂತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ವುತ್ತಾ। ಸಮುದಾಯೇಸು ಹಿ ಪವತ್ತಾ ವೋಹಾರಾ ಅವಯವೇಸುಪಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। **ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಧಾನಿಯಙ್ಗ**ನ್ತಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಪಧಾನಕಾರಣಂ।

ತೇಹಿ ನಾಮೇಹೀತಿ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಸಞ್ಞಾತೇಹಿ ತೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ।

ಕಿತ್ತಿತಾತಿ ಥೋಮಿತಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ। ಮಹನ್ತಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಸನಟ್ಠೇನ **ಮಹೇಸಿನಾ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ। ಸನ್ತಕಿಲೇಸತಾಯ **ಸನ್ತಾ। ಯೋಗ**ನ್ತಿ ಭಾವನಂ, ಭಾವನಾಭಿಯೋಗಂ ವಾ।

ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಏಕವೀಸತಿಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೧. ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೯. ಇದಾನಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇ ಸಾ ಯಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಇತೋ ಪರಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಹೋತೀ**"ತಿ ಆಹ। **ಇತೋ ಪರ**ನ್ತಿ ಇತೋ ಅನುಲೋಮಞಾಣತೋ ಉಪರಿ। **ತ**ನ್ತಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ। **ನೇವ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಂ ಭಜತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣತೋ। ನ **ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಂ ಭಜತಿ** ಸತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಖೇಪನತೋ। ತತೋ ಏವೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ವಿಸಯಂ ಉದ್ದೇಸನ್ತಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಂ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ವಿಯ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯಂ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅನ್ತರಾ**ತಿ ಛಟ್ಠಸತ್ತಮವಿಸುದ್ಧೀನಂ ವೇಮಜ್ಝೇ। **ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಮೇವ ಹೋತಿ** ಉಭಯವಿಸುದ್ಧಿಲಕ್ಖಣತಾಭಾವತೋ। ತಥಾಪಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಕ್ಖಿಕಂ। ತೇನೇವಸ್ಸ ತಂಸೋತಪತಿತತಾ। ತೇನಾಹ "**ವಿಪಸ್ಸನಾಸೋತೇ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀ**"ತಿ। ಏತೇನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಭಜನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸಆದಿತೋ ಪಜ್ಜನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ಸೋ ಏವ ಮಗ್ಗೋ, ಸೋತಂ ವಾ ಅರಿಯಂ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ಪಠಮಕೋ। ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿದೇವ ಇಮಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಕಾಮಭವಂ ನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಾಗಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ **ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ**। ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಹನನಾದಿನಾ ಅರಹಂ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಟ್ಠೋ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ, ಸೋ ಏವ ಮಗ್ಗೋತಿ **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ**। **ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣಂ** ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ನಾಮ**।

ತೇಹಿ ತೀಹಿಪೀತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ತಿಣ್ಣಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ತೀಸು ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। **ತೀಹಿಪೀ**ತಿ ವಾ ವಿಕಪ್ಪನ್ತರಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ ಪಿ-ಸದ್ದೋ, ತೇನ ತೀಹಿಪಿ ದ್ವೀಹಿಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ತನೋ ಬಲಾನುರೂಪೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಆನುಭಾವಾನುಕೂಲಂ। ಪಠಮಞ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಸಬ್ಬೋಳಾರಿಕಂ, ದುತಿಯಂ ತತೋ ನಾತಿಓಳಾರಿಕಂ, ತತಿಯಂ ತತೋ ನಾತಿಓಳಾರಿಕಂ ತಮಂ ಅನ್ತರಧಾಪೇತಿ। ಅಥ ವಾ **ಬಲಾನುರೂಪೇನಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಆಹಿತಬಲಾನುರೂಪೇನ । ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಸಿದ್ಧೋ ಅತ್ಥೇವ ಮುದುತಿಕ್ಖತಾವಿಸೇಸೋ। **ಪಲಿಬೋಧತೋ ಉಪಟ್ಠಾ**ತಿ ಪಲಿಬೋಧಭಾವಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ತಮಸ್ಸ ಅನ್ತರಧಾಪಿತತ್ತಾ। "**ಆಸೇವನನ್ತೇ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ವಾ ತತಿಯಸ್ಸ ವಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ, ನ ಪಠಮಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ತಸ್ಸ ಅನಾಸೇವನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನಿಮಿತ್ತಾದಿವಿರಹತೋ, ತಬ್ಬಿಧುರತೋ ಚ "**ಅನಿಮಿತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತ**ನ್ತಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸಮಞ್ಞಂ। **ಗೋತ್ತ**ನ್ತಿ ಹಿ ಏಕವಂಸಜಾನಂ ಸಮಾನಾ ಸಮಞ್ಞಾ, ಏವಂ ಇಧಾಪೀತಿ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸಙ್ಖ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ, **ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನವತ್ಥುಂ। ಏಕನ್ತಿಕತಾಯ ಏಕವಾರಮೇವ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಅಪುನರಾವಟ್ಟಕಂ**।

ಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನವಿವಟ್ಟನೇತಿ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಯಾ ಬಹಿಭಾವತೋ ಬಹಿದ್ಧಾಸಞ್ಞಿತಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಾ ವುಟ್ಠಾನಭೂತೇ ವಿವಟ್ಟನೇ ನಿಪ್ಫಜ್ಜಮಾನೇ ಪಞ್ಞಾ। **ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀ**ತಿ ಅಭಿಭವತಿ। **ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**ತಿ ಅನುಪವಿಸತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "**ಉಪ್ಪಾದಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತೀ**"ತಿಆದಿನಾ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನಂ ತದತಿಕ್ಕಮನಮಾಹ। "**ಅನುಪ್ಪಾದಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ**"ತಿಆದಿನಾ ಅರಿಯಗೋತ್ತಭಾವನಂ ತದುಭಯಭಾವತೋ।

೮೦೭. ಏಕಾವಜ್ಜನಾನಂ ನಾನಾವೀಥಿತಾ ನತ್ಥೀತಿ ನ ತಂನಿಸೇಧನಾಯ ಏಕವೀಥಿಗ್ಗಹಣಂ, ಅಥ ಖೋ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾನಮ್ಪಿ ಏಕಾವಜ್ಜನಾನಂ ನಾನಾವೀಥಿತಾ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಮಹಾಮಾತಿಕ**ನ್ತಿ ಮಹನ್ತಂ ಉದಕವಾಹಕಂ। **ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ**ತಿ ಅನೋತರನ್ತೋ ಏವ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ। **ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ**ತಿ ಉಪರಿಭಾಗೇನೇವ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ। ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರತಾ ಉತ್ತರುತ್ತರವಿಸಿಟ್ಠಾ ನಿನ್ನತಾವ।

ಅಟ್ಠಹಿ ಞಾಣೇಹಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಜಾತನ್ತಿ ಆಹ “**ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿನಾ ವೇಗೇನ ಧಾವಿತ್ವಾ**”ತಿ। ರೂಪಂ ಅನೇಕಸನ್ತತಿಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ಅನೇಕವಟ್ಟರಚಿತಾ ರಜ್ಜು ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ರೂಪರಜ್ಜುಂ ವಾ**”ತಿ। ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ರುಕ್ಖಟ್ಠಾನಿಯತಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧದಣ್ಡಟ್ಠಾನಿಯತಾ ವೇದನಾದೀಸು ಏಕಸ್ಸೇವ ಯುತ್ತಾ, ನ ವೇದನಾದಿಸಮುದಾಯಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ “**ವೇದನಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರದಣ್ಡಂ ವಾ**”ತಿ। **ಅನುಲೋಮಾವಜ್ಜನೇನಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನೇನ। ಯೇನ ಆವಜ್ಜನೇನ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ **ತಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ। “**ಪಠಮೇನ ಅನುಲೋಮಚಿತ್ತೇನ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ**”ತಿ ಇದಂ ಸಕ್ಕಾಯತೀರಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತಿಕ್ಕಮನಾರಮ್ಭತಾಯ ವುತ್ತಂ। “**ದುತಿಯೇನ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಮಾನಸೋ**”ತಿ ಇದಂ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರತೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಅಲಗ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ ವಿಸಙ್ಖಾರೇ ಅಲ್ಲೀನಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ನಿಬ್ಬಾನೇ** ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ **ಪತತಿ** ಯೋಗಾವಚರೋ। **ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಏಕವಾರಂಯೇವ ಆಲಮ್ಬಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ। ತೇನಾಹ “**ಅಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯಾ**”ತಿ। ತೇನ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಆಸೇವನಾ ಉಪಕಾರವತೀ, ನ ತಥಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೮೦೮. **ತತ್ರಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭೂನಂ ಇತರೀತರಕಿಚ್ಚಾಕರಣೇ। **ನಕ್ಖತ್ತಯೋಗ**ನ್ತಿ ನಕ್ಖತ್ತೇನ ಚನ್ದಸ್ಸ ಯೋಗಂ, ನಕ್ಖತ್ತಯೋಗವಿಭಾವನಿಯಂ ವಾ ಕಾಲಂ, ದಿವಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥಾತಿಆದಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ।

ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಹೀತಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಿ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಅಹಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ವತ್ತಾಹೀತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುನಾ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಾಮುಞ್ಚನಂ, ಅನುಬನ್ಧನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಕರಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೮೦೯. **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಗೋತ್ರಭುನಾ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಿಯ ತೇನ ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ವತ್ತಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನೇ। ಉಸುಂ ಅಸತಿ ಖಿಪ್ಪತೀತಿ **ಇಸ್ಸಾಸೋ,** ಧನುಗ್ಗಹೋ। ಸರಗೋಚರಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಅಟ್ಠಉಸಭಮತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಖೋ ದೂರೇ ಪಾತಿನೋ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಸ್ಸ ವಸೇನ ಚತುಹತ್ಥಾಯ ಯಟ್ಠಿಯಾ ವೀಸತಿಯಟ್ಠಿ ಉಸಭಂ, ತೇನ **ಅಟ್ಠಉಸಭಮತ್ತೇ ಪದೇಸೇ** ಹತ್ಥವಸೇನ ಚತ್ತಾರೀಸಾಧಿಕಛಸತಹತ್ಥೇ ಪದೇಸೇ। **ಫಲಕಸತ**ನ್ತಿ ಅಸನಸಾರಮಯಂ ಫಲಕಸತಂ। ಕುಮ್ಭಕಾರಚಕ್ಕಸದಿಸೇ **ಚಕ್ಕಯನ್ತೇ। ಆವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ**ತಿ ಭಮೇತ್ವಾ। ದಣ್ಡಕಘಟ್ಟನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಸದ್ದೋ **ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞಾ।** ಫಲಕಸತವಿನಿವಿಜ್ಝನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ **ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ** ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। **ಇಸ್ಸಾಸೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ** ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝಿತಬ್ಬನಿವಿಜ್ಝನತೋ।

೮೧೦. ಅಟ್ಠಮಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಂ **ಅನಮತಗ್ಗಸಂಸಾರವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಮುದ್ದಂ ಸೋಸೇತಿ।** ಸದ್ಧಾಧನಂ ಸೀಲಧನಂ ಹಿರಿಧನಂ ಓತ್ತಪ್ಪಧನಂ ಸುತಧನಂ ಚಾಗಧನಂ ಪಞ್ಞಾಧನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ **ಸತ್ತನ್ನಂ ಅರಿಯಧನಾನಂ। ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಿದ್ಧಿಂ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಞ್ಚವೇರಾನಿ ಚೇವ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಮಹಾಭಯಾನಿ ಚಾತಿ **ಸಬ್ಬವೇರಭಯಾನಿ। ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ** ರತನತ್ತಯೇ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧಾದೀನಂ। ಸಮುದಾಯೇ ಪವತ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸದ್ದೋ ತದೇಕದೇಸೇಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ “**ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣ**”ನ್ತಿ।

ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಸೋತಾಪನ್ನಪುಗ್ಗಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೧. **ತಸ್ಸೇವ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ನಾತಿತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ದ್ವೇ, ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ತೀಣಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಅವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಸೇನ "**ದ್ವೇ, ತೀಣಿ ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಾಧಿಮಾನನ್ತರಿಕಞ್ಞಮಾಹೂತಿ** ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಸಮನನ್ತರಂ ನಿಯಮೇನೇವ ಫಲಪ್ಪದಾನತೋ ಆನನ್ತರಿಕಸಮಾಧೀತಿ ಆಹೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನನ್ತರಮೇವ ಪವತ್ತನಕಂ ಫಲಂ ಅನನ್ತರಂ, ತತ್ಥ ನಿಯುತ್ತೋ, ತಂ ವಾ ಪಯೋಜನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಆನನ್ತರಿಕೋ, ಮಗ್ಗೋ।

ಆಸೇವನನ್ತೇತಿ ಆಸೇವನತೋ ಅನ್ತೇ, ಆಸೇವನಲಾಭಿನೋ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲದ್ಧಾಸೇವನಮೇವ ಅನುಲೋಮಂ ಗೋತ್ರಭುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಉಪರಿ ಪನ ಛ, ಸತ್ತ ವಾ ಜವನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚತ್ತಾರಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ "**ಸತ್ತಚಿತ್ತಪರಮಾ ಚ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥೀ**"ತಿ।

ತಂ ಪನ ನ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

೮೧೨. **ಏತ್ತಾವತಾತಿ** ಪಠಮಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮಕ್ಕೇನ। **ಭುಸಂ ಪಮತ್ತೋಪೀತಿ** ದೇವರಜ್ಜಚಕ್ಕವತ್ತಿರಜ್ಜಾದಿಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತೋಪಿ। **ಯೇಸಂ** ಯಥಾವುತ್ತಆವಜ್ಜನಜವನಚಿತ್ತಾನಂ **ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏಸ** ಸೋತಾಪನ್ನೋ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ** ನಾಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏತೇನೇವ ಪಸಙ್ಗೇನ ಸೇಸಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಥಾ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋಯೇವ ಚೇಸೋ, ಯದಿದಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಂ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ಅಭಾವೇನೇವಾ**"ತಿ ಏತೇನ ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮತ್ಥತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಲೋಭೋ ಏವ **ಲೋಭಧಮ್ಮೋ**।

ದುತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೩. **ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುಭಾವಾಯಾತಿ** ಏತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ತನುಭಾವತ್ಥಂ। ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತನುಭಾವೋ ಅಧಿಚ್ಚುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮನ್ದತಾಯ ಚ। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಹಿ ವಟ್ಟಾನುಸಾರಿಮಹಾಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಾ ಅಭಿಣ್ಹಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ಕದಾಚಿ ವಿರಳಾಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಪಿ ಮದ್ದನ್ತಾ ಛಾದೇನ್ತಾ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದ್ವೀಹಿ ಪನ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಹೀನತ್ತಾ ಮನ್ದಮನ್ದಾ ತನುಕಾಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಾಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಚಿರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಪಿ ಬಹಲಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಪುತ್ತಧೀತರೋ ದಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ, ತಂ ಅಕಾರಣಂ ವತ್ಥುಪಟಿಸೇವನೇನ ವಿನಾಪಿ ಗಬ್ಭಗ್ಗಹಣಸಬ್ಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತೇಸಂ ತನುಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ದುತಿಯಾಯಾತಿ** ಗಣನವಸೇನಪಿ ದುತಿಯಾಯ, ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನಪಿ ದುತಿಯಾಯ **ಭೂಮಿಯಾ। ಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಸಾಮಞ್ಞಫಲಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾಯ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಭೂಮಿ**। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸಮಾನೇಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೇ ಸಯಮ್ಪಿ ಭವತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ಅಪಾತುಭೂತಂ, ತಸ್ಮಾಪಿ "**ಭೂಮೀ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯೋಗಂ ಕರೋತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿಯೋಗಂ ಕರೋತಿ। "ನವಹಾಕಾರೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಭವನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೬೬) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯದಗ್ಗೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ಬಲಾನಿ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಚ ಪಟುತರಭಾವಂ ಆಪಾದೇನ್ತೋ **ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ** ಲಕ್ಖಣತ್ತಯತೀರಣವಸೇನ

ಞಾಣೇನ ಪರಿಮದ್ದತಿ। ತತ್ಥ ಅಪರಾಪರಂ ಞಾಣಂ ಚಾರೇನ್ತೋ **ಪರಿವತ್ತೇತಿ**। ತೇನಾಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಓಗಾಹತೀ"**ತಿ। **ವುತ್ತನಯೇನೇವಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದನೇ ವುತ್ತನಯೇನ। **ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಗೋತ್ರಭು ವಿಯ ಗೋತ್ರಭು। ಪಠಮಮಗ್ಗಪುರೇಚಾರಿಕಞಾಣಞ್ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ, ಅರಿಯಗೋತ್ತಭವನತೋ ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇದಂ ಪನ ತಂಸದಿಸತಾಯ ಪರಿಯಾಯತೋ ಗೋತ್ರಭು। ಏಕಚ್ಚಸಂಕಿಲೇಸವಿಸುದ್ಧಿಯಾ , ಪನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಚ ವೋದಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ **ಪಟ್ಠಾನೇ** "ಅನುಲೋಮಂ ವೋದಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ ೧.೧.೪೧೭)। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ಉಪ್ಪಾದಾದಿಅಭಿಭವನತ್ಥಂ ಉಪಾದಾಯ "ಅಟ್ಠ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೬೦) ಗೋತ್ರಭುನಾಮೇನೇವೇತಂ ಆಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ "ಗೋತ್ರಭುಅನನ್ತರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ದುತಿಯಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೪. **ಸಕಿದೇವಾ**ತಿ ಏಕವಾರಂಯೇವ। **"ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಚಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಚತ್ತಾರೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕೋವ ಗಹಿತೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಇಧ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಇಧೇವ ಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಯೋ ಪನ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಯಾವತಾಯುಕಂ ವಸಿತ್ವಾ ಪುನ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ ಏಕೋವ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯಾತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ತನುಕತಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಅನಾಗಮನತೋ **ಅನಾಗಾಮೀ**।

ತತಿಯಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೫. **ಓಪಪಾತಿಕೋ**ತಿ ಉಪಪಾತಯೋನಿಕೋ। ಇಮಿನಾಸ್ಸ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। **ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**ತಿ ತತ್ಥ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಾ। **ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಇಧ ಅನಾವತ್ತನಸಭಾವೋ, ಬುದ್ಧದಸ್ಸನಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾನಂ ಪನತ್ಥಾಯ ಆಗಮನಂ ಹೋತಿಯೇವ।

ರೂಪರಾಗಅರೂಪರಾಗಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯಾತಿ ಏತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ನಿಸ್ಸೇಸಪ್ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। ತತ್ಥ ರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗೋ **ರೂಪರಾಗೋ**। ಅರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗೋ **ಅರೂಪರಾಗೋ**। **ಮಾನೋ** ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝಮಾನೋ। ತಥಾ **ಉದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾ**।

ಚತುತ್ಥಞಾಣಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

ಅರಹನ್ತಪುಗ್ಗಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೬. ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋತಿ ಮಹಾನುಭಾವತಾನಿಬನ್ಧನಂ ಪೂಜಾವಚನಮೇತಂ, ನ ಉಪಾದಾಯವಚನಂ ಯಥಾ "ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ"ತಿ। ನ ಹಿ ಚೂಳಖೀಣಾಸವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅನ್ತಿಮದೇಹಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಅನ್ತಿಮದೇಹಧಾರೀ।** ಖನ್ಧಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಭಾರಾನಂ ಓಹಿತತ್ತಾ ಓರೋಪಿತತ್ತಾ **ಓಹಿತಭಾರೋ।** ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ ಸದತ್ಥಂ ಸಕತ್ಥನ್ತಿ **ಅನುಪ್ಪತ್ತಸದತ್ಥೋ। ಸದತ್ಥೋ**ತಿ ಚ ಅರಹತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತುಪನಿಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತಾನಂ ಅವಿಜಹನಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತನೋ ಪರಮತ್ಥಟ್ಠೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥತ್ತಾ ಸಕತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರಿಕ್ಖೀಣಾನಿ ದಸಪಿ ಭವಸಂಯೋಜನಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಪರಿಕ್ಖೀಣಭವಸಂಯೋಜನೋ।** ಖನ್ಧಾದಿಅತ್ಥಂ ಸಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಾಯ ವಿಮುತ್ತೋತಿ **ಸಮ್ಮದಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ।** ಅಗ್ಗೋ ಚ ಸೋ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ ಚ, ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣಂ ವಾ ಅರಹತೀತಿ **ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ।**

ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೭. ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ **ಚತುಞಾಣಾಯ। ಆನುಭಾವವಿಜಾನನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಪಾರಿಪೂರಿಆದಿಕಸ್ಸ ಆನುಭಾವಸ್ಸ ಬೋಧನತ್ಥಂ।

ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೋ, ಮಗ್ಗೋ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪರಿಪುಣ್ಣಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಭಾವೋ।** ವುಟ್ಠಾನಬಲೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾವ **ವುಟ್ಠಾನಬಲಸಮಾಯೋಗೋ, ಯೇ** ಸಂಯೋಜನಾದಯೋ **ಯೇನ** ಪಠಮಮಗ್ಗಾದಿನಾ **ಪಹಾತಬ್ಬಾ।**

೮೧೮. ಬುಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ವಾ ಬೋಧೋ, ಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। ತಸ್ಸ ಬುಜ್ಝನಕಿರಿಯಾಯ ಅನುಗುಣಭಾವತೋ ಪಕ್ಖೇ ಭವಾತಿ **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ।**

೮೧೯. ತೇಸು ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು। **ಆರಮ್ಮಣೇಸೂ**ತಿ ಕಾಯಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸು। **ಓಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ। **ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಉಪಟ್ಠಾನತೋ**ತಿ ಅಸುಭಾಕಾರಾದಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನತೋ। ಕಾಯಾದೀಸು ಅಸುಭಾಕಾರಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಾಧನಂ ಮಗ್ಗಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಏಕಾವ ಸತಿ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ।

೮೨೦. ಪದಹನ್ತೀತಿ ವಾಯಮನ್ತಿ, ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ವಾ। ಅಸೋಭಾಹೇತೂನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪಜಹನೇನ, ಸೋಭಾಹೇತೂನಞ್ಚ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನೇನ **ಸೋಭನಂ,** ಸುನ್ದರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಟ್ಠಭಾವಾವಹನತೋ**ತಿ ಪಾಸಂಸತಮಭಾವಸಾಧನತೋ। **ಪಧಾನಭಾವಕಾರಣತೋ**ತಿ ಉತ್ತಮಭಾವಹೇತುತೋ।

೮೨೧. ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇನಾತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೬೯) ವುತ್ತೇನ। **ಇಜ್ಝನಟ್ಠೋ** ನಿಪ್ಫಜ್ಜನಟ್ಠೋ, ಪಟಿಲಾಭಸಮ್ಪದಾ ವಾ, ಯೇನ ವಾ ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ **ಇಜ್ಝನಂ।** ಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಪಮುಖಾ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಇಧ **"ಇದ್ಧೀ"**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೋ** ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಇಜ್ಝತೀತಿ **ಇದ್ಧಿ,** ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಛನ್ದಾದಯೋ **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೇನ ಪಾದೋ।** ತಸ್ಸಾ ಏವ **ಫಲಭೂತಾಯ** ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಛನ್ದಾದಯೋ **ಪುಬ್ಬಭಾಗಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಪಾದೋ। ಸೋ**ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ। **ಇಮೇ ಲೋಕುತ್ತರಾವಾ**ತಿ ಇಮೇ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಛನ್ದಾದಯೋ ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯೇ ಆಗತನಯೇನ ಲೋಕುತ್ತರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಛನ್ದಾದಿಅಧಿಪತಿವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಧಮ್ಮಾಪಿ** ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನೋ ಅಧಿಪತಿ, ಅಧಿಪತಿ ವಾ ನೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯಥಾ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರಜ್ಜೇ ರಜ್ಜಾರಹೇಸು ಚತೂಸು ರಾಜಕುಮಾರೇಸು ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಏಕೋವ ರಜ್ಜಮನುಸಾಸತಿ, ನ ಸಬ್ಬೇ, ಏವಂ ಏಕಮೇಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಏಕೋವ ಅಧಿಪತಿ, ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೧೧. ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ಸದ್ಧಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅವತ್ಥುಗತೋ ಪಸಾದಪತಿರೂಪಕೋ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ ವಾ। **ಕೋಸಜ್ಜಂ** ಥಿನಮಿದ್ಧಪಧಾನೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। **ಪಮಾದೋ** ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೋ ತಥಾಪವತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ। **ಅಭಿಭವನಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀನಂ ಅಭಿಭವನತೋ ಅಭಿಭವನನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇನ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಗ್ಗಹಉಪಟ್ಠಾನಅವಿಕ್ಖೇಪಪಜಾನನಸ್ಸ ಏಕಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀಹಿ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಥಿರಭಾವೇನ ಚ **ಬಲನ್ತಿ** ಏವಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೧೩. ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸ। ಯೋ ಹೇಸೋ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಸತಿಆದಿಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಕರಣಭೂತಾಯ ಬುಜ್ಝತಿ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾನನಿದ್ದಾಯ ಉಟ್ಠಹತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಅರಿಯಸಾವಕೋ, ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಬುಜ್ಝನಕಸತ್ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ। ನಿಯ್ಯಾನಿಕಟ್ಠೇನಾತಿ** ವಟ್ಟತೋ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೇನ।

೮೧೪. ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಚುದ್ದಸವಿಧೇನಾತಿ** ಆನಾಪಾನಇರಿಯಾಪಥಚತುಸಮ್ಪಜಞ್ಞಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರಧಾತುಮನಸಿಕಾರಪಬ್ಬಾನಿ, ನವ ಸಿವಥಿಕಪಬ್ಬಾನಿ ಚಾತಿ ಏವಂ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ। **ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ ಚ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ** ಲಬ್ಭತಿ, ನ ವೇದನಾದಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। "ಸುಖಂ ವೇದನ"ನ್ತಿಆದಿನಾತಿ ವಾ "ಸಾಮಿಸ"ನ್ತಿಆದಿನಾತಿ ವಾ "ನಿರಾಮಿಸ"ನ್ತಿಆದಿನಾತಿ ವಾ ಏವಂ **ನವವಿಧೇನ।** ಸರಾಗದೋಸಮೋಹಸಂಖಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಸಮಾಹಿತಸಉತ್ತರವಿಮುತ್ತಪದಾನಂ ಸಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ವಸೇನ **ಸೋಳಸವಿಧೇನ।** ನೀವರಣಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾಯತನಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಚ್ಚಪಬ್ಬಾನಂ ವಸೇನ **ಪಞ್ಚವಿಧೇನ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬನ್ತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅಭೂತಪುಬ್ಬಂ। **ಪರಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಕುಸಲಂ ದಿಸ್ವಾ** ತನ್ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ವಧಬನ್ಧಾರಹಾದೀನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ತಾದಿಸಸ್ಸ। ಭವತಿ ಹಿ ತಂಸದಿಸೇಪಿ ತಬ್ಬೋಹಾರೋ ಯಥಾ "ತಾನಿಯೇವ ಓಸಧಾನೀ"ತಿ। **ತಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾಪಿ ಸಿಯುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬ"**ನ್ತಿ, ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಂಯೇವ ಗಹಣಂ। ತೇಸು ವುತ್ತೇಸು ಸೇಸಿದ್ಧಿಪಾದಸೇಸವಿರತಿಯೋ ಅತ್ಥತೋ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಏವಂ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಏತೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಇದ್ಧಿಪಾದಾ। **ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಾನನ್ತಿ** ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ। ಕಾಮಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನಾವ, ತಥಾಪಿ ಸಾತಿಸಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಬ್ಯಾಪಾರೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇತಿ ವುತ್ತಂ **"ಫಲಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ"**ತಿ। **ಅವಸೇಸಾ ತೇತ್ತಿಂಸ ಲಬ್ಭನ್ತಿ,** ತೇ ಚ ಖೋ ಪರಿಯಾಯತೋ, ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೮೧೫. ಸೇಸೇಸು ಪನಾತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು। ಯಥಾ ಸತಿವೀರಿಯೇಸು "ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ"ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಪನವಸೇನ ಹಾಪನಂ, "ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ"ತಿಆದಿವಿಭಾಗದಸ್ಸನವಸೇನ ವಡ್ಢನಂ ಅತ್ಥಿ, ಈದಿಸಂ ಹಾಪನವಡ್ಢನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೧೬. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಏವ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅಪಿಚಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತೇಸೂತಿ** ಸತ್ತತಿಂಸಾಯ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಸು। **ಛದ್ಧಾತಿ** ಏಕಧಾ ದ್ವೇಧಾ ಚತುಧಾ ಪಞ್ಚಧಾ ಅಟ್ಠಧಾ ನವಧಾತಿ ಏವಂ ಛಪ್ಪಕಾರೇನ **ತೇ ಭವನ್ತಿ।**

ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಾದಿವಸೇನಾತಿ ಛನ್ದೋ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದವಸೇನೇವ, ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದವಸೇನೇವ, ಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಉಪೇಕ್ಖಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಸೇನೇವ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಮಗ್ಗವಸೇನೇವಾತಿ ಏವಂ **ನವ ಏಕವಿಧಾವ ಹೋನ್ತಿ**।

ಚುದ್ದಸೇವ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾತಿ ಸತಿ ವೀರಿಯಂ ಛನ್ದೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾ ಸದ್ಧಾ ಸಮಾಧಿ ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋತಿ ಇಮೇ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾ ಪದನ್ತರಸಮ್ಭೇದೇನ ವಿನಾ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಚುದ್ದಸೇವ ಚ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ। **ಚುದ್ದಸಾ**ತಿ ಚ ಉಕ್ಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಖೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕೇ ಪನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾಭಾವತೋ ತೇರಸ, ತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕೇಸು ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾಭಾವತೋ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। "**ಸತ್ತತಿಂಸಪ್ಪಭೇದತೋ**"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಉಕ್ಕಂಸವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ, ಅವಕಂಸತೋ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಞ್ಚತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ, ಚತುನ್ನಂ ಅಧಿಪತೀನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಏಕಸ್ಸೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸತ್ತತಿಂಸಪಭೇದತೋ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನತೋ**"ತಿಆದಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಸಭಾವತೋ ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಆನುಭಾವಾನುರೂಪಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸರೂಪೇನ ಚ ವುತ್ತಿತೋ**ತಿ ಅಭೇದಸ್ಸ ಚಿತ್ತಿದ್ಧಿಪಾದಾದಿಕಸ್ಸ ಸರೂಪೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಚ।

ಏತ್ಥಾತಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಝಾನಕೋಟ್ಠಾಸೋ ನ ಗಹಿತೋ, ನನು ಝಾನರಹಿತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನತ್ಥೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ತತೋ ಏವ ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ "ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಝಾನಂ ನ ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭, ೩೫೭ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪನೇತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನತ್ಥಿ। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಝಾನಕೋಟ್ಠಾಸೋ ನ ಗಹಿತೋ, ನನು ಝಾನರಹಿತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ತಂ ಪಟಿಪದಾ ವಿಯ ಏಕನ್ತಪುಬ್ಬಭಾಗಿಯಂ, ನಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಯ ಮಗ್ಗನಿಸ್ಸನ್ದೋ, ಅಥ ಖೋ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನೋ, ಯತೋ "ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭, ೩೫೭ ಆದಯೋ) ವುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಮಗ್ಗಪರಿವಾರಧಮ್ಮಾ ಚ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಯಂ ತಾವ ವುತ್ತಂ ಝಾನರಹಿತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ, ತತ್ಥ ನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯೋಗಮತ್ತೇನ ಝಾನಸ್ಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯತಾ ಲಬ್ಭತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಆಹಾರಾದೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಏತೇನ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಭಾವಸ್ಸ ಅಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಮಗ್ಗಮಗ್ಗಪರಿವಾರಧಮ್ಮಾ ಚ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ"ತಿ, ತತ್ಥ ಪರಿವಾರಟ್ಠೋ ಕಿಂ ಸಹಪವತ್ತಿಅತ್ಥೋ, ಉದಾಹು ಪರಿಕ್ಖಾರಟ್ಠೋತಿ? ಯದಿ ಪುರಿಮೋ ಪಕ್ಖೋ, ಸೋ ಪಗೇವ ನಿಲ್ಲೋಚಿತೋ। ಅಥ ದುತಿಯೋ, ಇದಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಝಾನಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ? ಯದಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ, ಏವಂ ಸತಿ ಫಸ್ಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಪರಿಕ್ಖಾರತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಂಸನೇನ, ನ ಸಬ್ಬೇ ಝಾನಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಂಸನಸಮತ್ಥಾ। ನ ಹಿ ವಿಚಾರೋ, ವೇದನಾ ಚ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ **ಪೇಟಕೇ** "ಸುಖಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ, ವಿಚಾರೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸುಖಂ ಸಯಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ನ ಚ ವಿಚಾರೋ ಪಞ್ಞಾ ವಿಯ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ವಿಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿರೂಪತಾಯ ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಪೀತಿಪಿ ನ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಅದೋಸೋ ವಿಯ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಅದೋಸಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। ವಿತಕ್ಕಸಮಾಧಯೋ ಏವ ಪನ ಝಾನಧಮ್ಮೇಸು ಉಜುಕಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಂಸನಸಮತ್ಥಾತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿದ್ಧಂಸನಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ

ಝಾನಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನ ಚಸ್ಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಚ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಝಾನಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ವಾ ಇತರೇಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ **ಪಾಳಿಯಂ** "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕ"ನ್ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೭೭)।

ವುಟ್ಠಾನಬಲಸಮಾಯೋಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೭. **ವುಟ್ಠಾನಂ** ನಿಮಿತ್ತತೋ, ಪವತ್ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಾನಂ। **ಬಲಸಮಾಯೋಗೋ** ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ। ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಿವಸೇನ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ವಿಸೇಸದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ **"ಲೋಕಿಯವಿಪಸ್ಸನಾ"**ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ "ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫)। ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನೇವನಿಮಿತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಪವತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಛಿನ್ದನತೋ ನ ಪವತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಕರಣಂ। ಪವತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೇತುನಿರೋಧೇನ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನಂ। ತೇನಾಹ **"ಸಮುದಯಸ್ಸ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಪವತ್ತಾ ನ ವುಟ್ಠಾತೀ"**ತಿ।

ದುಭತೋತಿ ಉಭತೋ, ದ-ಕಾರಾಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। **ದುಭಾ**ತಿ ವಾ ಪದನ್ತರಮೇವೇತಂ ಉಭಯಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥಂ। **ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಿಲಕ್ಖಣೇನ ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಪ್ಪಭೇದಾಯಪಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। **ತದನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸೇಹೀ**ತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯತಾಯ ತಸ್ಸಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನುವತ್ತಕೇಹಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾದಿಕಿಲೇಸೇಹಿ। **ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ತದನುವತ್ತಕಸದ್ದೋ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ। ತೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ತದನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚ ಖನ್ಧೇಹಿ ಚ ವುಟ್ಠಾತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಪಾಳಿ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಯಥಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ, ಏವಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದಯೋಪಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ ಏವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ** ಚೇತನಾಸಭಾವಾ। **ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ** ತಥಾಪವತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ ಮಾನತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಸೋ ಹಿ "ಅಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಿಯೋ, ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗತೋ ಪನೇತ್ಥ ವುಟ್ಠಾನಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಸಂಯೋಜನಾನುಸಯೇಹೇವ ವುಟ್ಠಾನಂ ಉದ್ಧಟಂ।

ಅಣುಸಹಗತಾತಿ ಅಣುಭಾವಂ ಗತಾ ಪತ್ತಾ, ತನುಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೨೮. ಏವಂ ವುಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಬಲಸಮಾಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಲೋಕಿಯಾನಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಮಥಬಲಂ ಅಧಿಕಂ ಹೋತಿ** ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಭಾವತೋ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ಅಧಿಕಂ ಹೋತಿ** ಞಾಣುತ್ತರತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ। ಸಮಾನಭಾವೇನ ಯುಗೇ ನದ್ಧಾ ಬದ್ಧಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಯುಗನದ್ಧಾ**। ತೇನಾಹ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನಾ"**ತಿ, ಕಿಚ್ಚತೋ ಅನೂನಾಧಿಕಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಏವ **ಸಮಾಯೋಗೋ**ತಿ ಸಮಪರಿಚ್ಛೇದಯೋಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಮಾಧಿಪಟಿಪಕ್ಖದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇಹೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಪಧಾನೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೋ ಸಮಾಧಿ। **ನಿರೋಧಗೋಚರೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೋ। **ವುಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ವುಟ್ಠಾನಕಭಾವೇನ ನಿಮಿತ್ತತೋ, ಪವತ್ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಹಮಾನವಸೇನ। **ಏಕರಸಾ**ತಿ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚಾ।

ಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೯. **ಯೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಯೇ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ। ಸಂಯೋಜನಾದೀಸು ಸಂಯೋಜನಟ್ಠೇನ ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ **ಸಂಯೋಜನಾನಿ,** ವಿಬಾಧನಟ್ಠೇನ, ಉಪತಾಪನಟ್ಠೇನ ವಾ **ಕಿಲೇಸಾ,** ಮಿಚ್ಛಾಸಭಾವಾತಿ **ಮಿಚ್ಛತ್ತಾ,** ಲೋಕೇ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾತಿ **ಲೋಕಧಮ್ಮಾ,** ಮಚ್ಛೇರಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾತಿ **ಮಚ್ಛರಿಯಂ,** ವಿಪರೀತಟ್ಠೇನ **ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ,** ಗನ್ಥನಟ್ಠೇನ **ಗನ್ಥಾ,** ಅಯುತ್ತಾ ಗತೀತಿ **ಅಗತಿ,** ಆಸವನ್ತೀತಿ **ಆಸವಾ,** ಓಹನನ್ತೀತಿ **ಓಘಾ,** ಯೋಜನಟ್ಠೇನ **ಯೋಗಾ,** ನೀವರನ್ತೀತಿ **ನೀವರಣಾನಿ,** ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪರತೋ ಆಮಸನ್ತೀತಿ **ಪರಾಮಾಸಾ,** ಭುಸಂ ಆದಿಯನ್ತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಾನಿ,** ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಅನು ಅನು ಸೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ,** ಮಲೀನಭಾವಕರಣಟ್ಠೇನ **ಮಲಾ,** ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀನಂ, ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಪಥಾ ಚಾತಿ **ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ,** ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ,** ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿ , ಅಕುಸಲೋ ಚ ಸೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಚಾತಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಕುಸಲಸದ್ದಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಖನ್ಧೇಹಿ ಖನ್ಧಾನನ್ತಿ ಇಧಲೋಕಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಪರಲೋಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ। **ಯಾವಞ್ಚ ತೇ**ತಿ ತೇ ರೂಪರಾಗಾದಯೋ ಯಾವ ಪವತ್ತನ್ತಿ ನ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ, **ತಾವ ಏತೇಸಂ** ಖನ್ಧಫಲದುಕ್ಖಾನಂ **ಅನುಪರಮೋ** ಅವಿಚ್ಛೇದೋತಿ। ಏತೇನ ತೇಸಂ ಸಂಯೋಜನತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಉದ್ಧ**ನ್ತಿ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು, ತತಿಯಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಉದ್ಧಂ। ಉದ್ಧಂ ಭಜನ್ತೀತಿ ಉದ್ಧಂಭಾಗಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವಾ, ತೇಸಂ ಅವಿಚ್ಛೇದಹೇತುತಾಯ ಹಿತಾನಿ **ಉದ್ಧಂಭಾಗಿಯಾನಿ**।

ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಿಲೇಸೇನ್ತಿ ಚಾತಿ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಯಂ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ "ಲೋಕಥೂಪಿಕಾದೀಸು ಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ ಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾವಿಮೋಕ್ಖೋ। ಅಭಿನಿವಿಸನಾದಿವಸೇನ ಮಿಚ್ಛಾ ವಿಪರೀತಂ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪವತ್ತನತೋ **ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ** ಮೋಹೋವ।

ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಸತಿ। **ಅನುಪರಮಧಮ್ಮಕತ್ತಾ**ತಿ ಪುಞ್ಞಪಾಪವಸೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಅವಿಚ್ಛಿಜ್ಜನತೋ। "ಲಾಭಹೇತುಕೋ ಲಾಭೋ"ತಿಆದಿನಾ **ಕಾರಣೋಪಚಾರೇನ**।

ಆವಾಸೇ ಮಚ್ಛರಿಯಂ, ಆವಾಸಹೇತುಕಂ ವಾ ಮಚ್ಛರಿಯಂ **ಆವಾಸಮಚ್ಛರಿಯಂ**।

ತಯೋತಿ ವತ್ಥುಂ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ।

ಗನ್ಥಕರಣಂ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪಟಿಬದ್ಧತಾಕರಣಂ **ಗನ್ಥನ**ನ್ತಿ ತಂ ರೂಪಕಾಯೇಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ "**ನಾಮಕಾಯಸ್ಸ ಚೇವ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಚಾ**"ತಿ। ತತ್ಥ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಿಸಜ್ಜನುಪನಯ್ಹವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಗನ್ಥನಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯತೋ ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಸಂಯೋಜನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ।

ಛನ್ದದೋಸಮೋಹಭಯೇಹೀತಿ ಛನ್ದದೋಸಮೋಹಭಯಹೇತು। **ತಞ್ಚೀ**ತಿ ಅಕತ್ತಬ್ಬಕರಣಂ, ಕತ್ತಬ್ಬಾಕರಣಞ್ಚ।

ಸವನಾತಿ ಪವತ್ತನತೋ। **ಸವನತೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಭಾವೇನ ವಿಸ್ಸನ್ದನತೋ। ಪುನ **ಸವನತೋ**ತಿ ಪಸವನತೋ।

ಆಕಡ್ಢನಟ್ಠೇನ , **ದುರುತ್ತರಣಟ್ಠೇನ ಚಾ**ತಿ ಏತೇನ ಓಘಾ ವಿಯ **ಓಘಾ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಆರಮ್ಮಣೇನ, ದುಕ್ಖೇನ ಚ ವಿಯೋಗಸ್ಸ ಅಪ್ಪದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಯೋಜನಟ್ಠೇನ **ಯೋಗಾ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಕರಣಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಸಞ್ಞೇವಾ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂಯೇವ। ತೇ ಹಿ ಸೋತವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾ ಸೋತತೋ ವಿಯ ಸೋತಪತಿತೇ ಸತ್ತೇ ಅಪಾಯಸಮುದ್ದಂ ಪಾಪೇನ್ತಿ, ಸಂಸಾರಸಮುದ್ದತೋ ಚ ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ, ಯಥಾಗಹಿತಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ, ಯಾದಿಸಞ್ಚ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತೇ ಪುನಪಿ ತಾದಿಸೇನ ಯೋಜೇನ್ತಿ।

ಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ, ವಿಸೇಸತೋ ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಆದಿತೋ ವರಣಂ **ಆವರಣಂ।** ಕಿಲೇಸವಾಸನಂ ನೇತ್ವಾ ವರಣಂ **ನೀವರಣಂ।** ಕುಟ್ಟಕವಾಟಾದೀಹಿ ವಿಯ ಪಿದಹನಂ **ಪಟಿಚ್ಛಾದನಂ,** ತಂ ಪನ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತುಂ, ಪರಿಞ್ಞಾತುಂ, ಞಾತುಞ್ಚ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಭಾವನ್ತಿ ಕಾಯಾದಿಕಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಸುಭಾದಿಸಭಾವಂ। **ಅಭೂತಂ ಸಭಾವನ್ತಿ** ಸುಭಾದಿಸಭಾವಂ।

ಥಾಮಗತಟ್ಠೇನಾತಿ ಥಾಮಗತಭಾವೇನ। **ಥಾಮಗತನ್ತಿ** ಚ ಅಞ್ಞಾಸಾಧಾರಣೋ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಸಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇನ ತೇ ಏವ ಭಗವತಾ "**ಅನುಸಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅನುಸಯನಞ್ಚ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹತಾ। ತೇನಾಹ "**ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಅನುಸೇನ್ತಿಯೇವಾ**"ತಿ।

ದುಮ್ಮೋಚನೀಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ತೇಲಞ್ಜನಕಲಲಂ ವಿಯಾ**"ತಿ।

೮೩೦. ಸೇಸಾತಿ ಅನಪಾಯಗಮನೀಯಾ। ಸುಖುಮಾ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಚತುತ್ಥಞಾಣವಜ್ಝಾ ಏವಾತಿ** ಅವಧಾರಣೇನ ಪಠಮಞಾಣಾದಿವಜ್ಝತಾ ನಿವತ್ತೀಯತಿ। ತಯಿದಂ ನಿಯಮದಸ್ಸನಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಪಠತೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ "**ನಿಯಮಂ ನ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ**"ತಿ ಏತೇನ ನಿಯಮೇ ಅಕತೇ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗವಜ್ಝತಾಪಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾ ಏವ ಹೋತೀತಿ।

ಲೋಭ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಞಾಣವಜ್ಝಾನೀತಿಆದೀಸು ಪಠಮಞಾಣಾದೀಹಿ ಹತಾಪಾಯಗಮನೀಯಾದಿಭಾವಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ಗಹಿತಾ।

ಯಸೇತಿ ಪರಿವಾರೇ।

ಅಗತೀಸು ಛನ್ದಾದಯೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ತಥಾಪಿ ತಂಮೂಲಕಸ್ಸ ಅಕತ್ತಬ್ಬಕರಣಸ್ಸ, ಕತ್ತಬ್ಬಾಕರಣಸ್ಸ ಚ ಅಪಾಯಗಮನೀಯತಾಯ ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ।

ಕತಾಕತಾಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಸಯಂ ಯಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಭೂತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ತಂ ಇಧ **ತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝಂ** ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ "ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪಕತತಾಯ ಆಪತ್ತಿಮಾಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೩೮; ಕಙ್ಖಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನವಣ್ಣನಾ) ವುತ್ತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧೭೯) **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಚನಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ, ನ ವಿರೋಧತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ। ಓಳಾರಿಕಾನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಠಮತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಅನುವಸಿತ್ವಾ ಅನುವಸಿತ್ವಾ ಆವಸಥಪಿಣ್ಡಂ ಭುಞ್ಜಿತು"ನ್ತಿ, "ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯನ್ತೋ ನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸೀ"ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೨೦೪) ಪನ ಆಗತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ನ ನೀವರಣಂ ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ನೀವರಣಪಟಿರೂಪಕಂ ಪನ "ಕಪ್ಪತಿ ನ ಕಪ್ಪತೀ"ತಿ ವೀಮಂಸನಭೂತಂ ವಿನಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ನಾಮ, ತಂ ತಥಾಪವತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋವ।

ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನುಸಯಾ ಅಣುಸಹಗತಾ **ತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝಾ।** ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಪನ ದುತಿಯಞಾಣವಜ್ಝತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾವ।

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಮಕ್ಖಪಳಾಸಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಪಮಾದಥಮ್ಭಸಾರಮ್ಭಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೮೩೧. ಅಫಲೋ ವಾಯಾಮೋತಿ ಏತ್ಥ ಅತೀತಾನಂ ತಾವ ಪಜಹನೇ ಅಫಲೋ ಹೋತು ವಾಯಾಮೋ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ, ಅನಾಗತಾನಂ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಅವಿಪರೀತಮತ್ಥಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ನತ್ಥಿತಾಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದೇತಿ, ತಥಾಪಿ "ಅಫಲೋ"ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ನತ್ಥಿತಾಯ ಚೋದನಾ ಕತಾ, ಇದಾನಿ ಪಹಾನಸ್ಸ। ಯದಿ ಹಿ ಪಹಾನಂ ಅತ್ಥಿ, ಕಥಂ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸನ್ತಿ? ಅಥ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸನ್ತಿ, ಕಥಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ? ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚ ಸನ್ತಿ, ಪಹಾನಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಮೇತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಸನ್ತೇಸು ಪಹಾನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ತದುಪಗೋ ವಾಯಾಮೋ ಅಫಲೋ ಆಲೋಕತಮಾನಂ ಸಹಾವಟ್ಠಾನೇ ಸತಿ ಆಲೋಕಸ್ಸ ಅಫಲತಾ ವಿಯ। ಅಥಾಪಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಪಹಾನಂ ಸಿಯಾ? **ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಚ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಆಪಜ್ಜತಿ** ಪಹಾತಬ್ಬಪಹಾಯಕಾನಂ ಸಹಾವಟ್ಠಾನತೋ । **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ವಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ** ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರವಾದೀನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಂ ಪನ ನೇಸಂ ವಾದೀನಂ ಯಥಾ ಮತಿಮತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ನ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಿಲೇಸೋ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ"**ತಿ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾದಿಭಾವೇನ ವತ್ತಮಾನಾ ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇ ಕಥಂ ಚಿತ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮ ಸಿಯುಂ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ। **ಆವೇಣಿಕಾತಿ** ಅಸಾಧಾರಣಾ, ಸಯಮೇವ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ ಪಾಳಿ ಅನಾರುಳ್ಹಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಾಳಿಯಂಯೇವ ಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಸ್ವಾಯಂ** ಪುಗ್ಗಲೋ। **ಹಞ್ಚೀ**ತಿ ಯದಿ।

ವಿನಿಬದ್ಧೋತಿ ಮಾನೇನ ಪತ್ಥದ್ಧಚಿತ್ತೋ। **ಪರಾಮಟ್ಠೋತಿ** ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವಿಟ್ಠೋ। **ಥಾಮಗತೋತಿ** ಥಾಮಗತಕಿಲೇಸೋ ಥಿರಭಾವಗತಾನುಸಯೋ। **ತೇನ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ತೀಸುಪಿ ಕಾಲೇಸು ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಿಕಾಲಿಕಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ, ತಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **"ನ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಚತುಕ್ಕತ್ತುಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ "ಪಾಳಿಯಂಯೇವ ಹೀ"ತಿಆದಿಂ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಮೇವಾತಿ ಯಥಾ ಅಜಾತಫಲೇ ತರುಣರುಕ್ಖೇ ಮೂಲೇ ಛಿನ್ನೇ ಅಸತಿ ಛೇದನೇ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾನಿ ಛೇದನಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಿ ವಿನಟ್ಠಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಅಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾ ಕಿಲೇಸಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ "ಪಹೀನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಉಪ್ಪಾದೋತಿ** ಉಪ್ಪಾದಸೀಸೇನ ಉಪ್ಪಾದವನ್ತೋ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾ। **ಅನುಪ್ಪಾದೇತಿ** ನಿಬ್ಬಾನೇ। **ಅಜಾತಾಯೇವ ನ ಜಾಯನ್ತಿ,** ತಸ್ಮಾ ಪಹೀನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ "ನತ್ಥಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನ"ನ್ತಿ ಪರವಾದಿನಾ ಕತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ "ನ ಹೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ತೇ ಪನ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಗತಾ, ನಾಪಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ "ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀ"ತಿಆದಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಹೇತುನಿರೋಧಾತಿ** ದುಕ್ಖಹೇತೂನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿರೋಧಾ। **ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋತಿ** ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ। ಉಪ್ಪಾದಪವತ್ತನಿಮಿತ್ತಾಯೂಹನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವವಸೇನ ಗಹಿತಾ।

೮೩೨. ಏತೇನಾತಿ "ಅಜಾತಾಯೇವ ನ ಜಾಯನ್ತೀ"ತಿಆದಿವಚನೇನ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತಂ ಭೂಮಿಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಲದ್ಧವನ್ತೋ **ಭೂಮಿಲದ್ಧಾ** ಯಥಾ "ಅಗ್ಗಿಆಹಿತೋ"ತಿ, ಲದ್ಧಭೂಮಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ । ವತ್ತಮಾನಾದಿಉಪ್ಪನ್ನವಿಧುರತಾಯ **ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಾ ಏವ ನಾಮ ತೇತಿ** ವುತ್ತಂ।

೮೩೩. ಅನುಭವಿತ್ವಾ, ಭವಿತ್ವಾ ಚ ಅಪಗತಂ **ಭೂತಾಪಗತಂ।** ಅನುಭೂತಭೂತಾ ಹಿ ಭೂತತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಭೂತಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ। ಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಹಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಿಸೇಸೀಯತೀತಿ। **ಅನುಭೂತ**ಸದ್ದೋ ಚ ಕಮ್ಮವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವತೋ ಅನುಭಾವಕವಾಚಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವಿಕಪ್ಪಗಾಹವಸೇನ ರಾಗಾದೀಹಿ, ತಬ್ಬಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಚ ಅಕುಸಲಂ, ಕುಸಲಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವತಿ, ನ ವಿಪಾಕೋ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ, ನಾಪಿ ಕಿರಿಯಾ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅತಿದುಬ್ಬಲತಾಯ, ಸಹೇತುಕಾನಞ್ಚ ಖೀಣಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅತಿಸನ್ತವುತ್ತಿತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮನಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೇವ ವತ್ತುಂ

ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ “ಭೂತಾಪಗತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ “ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೬೫೧-೬೬೨; ವಿಭ॰ ೩೯೦-೩೯೧) ಏತ್ಥ “ಉಪ್ಪನ್ನ”ನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂಸದಿಸಾನಂ ಪಹಾನಂ, ವುದ್ಧಿ ಚ ವುತ್ತಾ। ಪಚ್ಛಿಮನಯೇ ಚ-ಸದ್ದೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಞ್ಚ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಂ ವುತ್ತಂ ಭುತ್ವಾಪಗತಭಾವಾಭಿಧಾನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ। ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಓಕಾಸಕರಣವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತಂ ಅತೀತಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ತತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಆರದ್ಧೋ ವಿಪಾಕೋ ಚ ಅನಾಗತೋ **ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ವುತ್ತೋ ಓಕಾಸೋ ಕತೋ ಏತೇನ, ಓಕಾಸೋ ಕತೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಚ ಅತ್ಥದ್ವಯವಸೇನ, ಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ದೇನ ವಿನಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸನ್ಧಾಯ “ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಞ್ಚೇತನಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನ”ನ್ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೧೭, ೨೧೯) ವುತ್ತಂ।

ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸೂತಿ ಮನುಸ್ಸದೇವಾದಿಅತ್ತಭಾವಸಙ್ಖಾತೇಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಅನಾಪಾದಿತತಾಯ **ಅಸಮೂಹತಂ**। ಅಸಮೂಹತತ್ತಾಯೇವ ಹಿಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನವೋಹಾರೋ।

೮೩೪. “ಕಾ ಭೂಮಿ, ಕೋ ವಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧೋ”ತಿ ಆಸಙ್ಕಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ **“ಏತ್ಥ ಚಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **“ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ”**ತಿ ಏತೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾತತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಮತ್ತಂ ತೇಭೂಮಕಗ್ಗಹಣೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಭೂಮೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಖನ್ಧೇಸು** ವತ್ಥುಭೂತೇಸು। **ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ। **ಅತೀತಾನಾಗತೇ,** ಪಗೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ಅಞ್ಞಸನ್ತಾನಗತಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ। ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತೇನ ಭೂಮಿಲದ್ಧಂ ನಾಮ ಯದಿ ಸಿಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಸ್ಸ। **ಅಪ್ಪಹೇಯ್ಯತೋ** ಪರಸನ್ತತಿಪತಿತತ್ತಾ **ನ ಕೋಚಿ ಭವಮೂಲಂ ಪಜಹೇಯ್ಯ**। ಭೂಮಿಲದ್ಧಞ್ಹಿ ಅನುಸಯಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವತ್ಥುವಸೇನಾ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ। **ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ** ಭವೇ, ಸನ್ತಾನೇ ವಾ। ಪರಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಅಭೂಮಿಭಾವತೋ **“ಅಪರಿಞ್ಞಾತಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಭುತೀ**ತಿ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **ತೇಸು** ಖನ್ಧೇಸು **ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಅನುಸೇತಿ,** ತಸ್ಮಾ **ತಂ** ಅನುಸಯಿತಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ, ತೇನೇವ ಅನುಸಯನಸಙ್ಖಾತೇನ **ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಭೂಮಿಲದ್ಧನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ**।

೮೩೫. ತತ್ಥ ಚ ಭೂಮಿಭೂತೇಸು ಖನ್ಧೇಸು ನ ಸಬ್ಬೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವತ್ಥೂ ಹೋನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಯಸ್ಸ ಯೇಸೂ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ಯೇಸೂ**ತಿ ಸತಿಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇ ಯೇಸು ಅತೀತಾದಿಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ಖನ್ಧೇಸು। **ತೇ ಏವ** ಯಥಾನುಸಯಿತಾ **ಖನ್ಧಾ**। ಕಿಂ ಪನೇತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಾ ವಿಯ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ? ಯತೋ ತೇ ಏವ ಖನ್ಧಾ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವತ್ಥೂತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಹೇವ ಖೋ ಅನುಸಯಾನಂ ವತ್ಥುಂ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। ಅತೀತಾದಿಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಪನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಯೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೋ, ಸೋ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಪವತ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ **“ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧೇಸೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ವತ್ಥುವಸೇನ ಭೂಮಿಲದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ವತ್ಥುಭೇದೇನ ಸಿಯಾ ತಸ್ಸ ಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾವವತ್ಥಿತಭಾವತೋ ಏವ ಹಿ “ಅಞ್ಞತರೋ ಲೋಲಜಾತಿಕೋ ತಂ ರಸಪಥವಿಂ ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಸಾಯೀ”ತಿಆದಿವಚನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೦) ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅನುಸಯಿತಾನಂ ರಸತಣ್ಹಾದೀನಂ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುನ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧವತ್ಥುಕತಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತೇನಾಹ **“ತಥಾ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇಸೂ”**ತಿಆದಿ । ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ, ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸೂ”**ತಿ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾಭಿಭವನವಸೇನ ಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಸಯನಟ್ಠೋ ಅನುಮೀಯತಿ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। ಯಸ್ಸ ಯೇ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀನಾ, ತೇಸಂ ವತ್ಥು ತೇನ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ತಾತಿ ಕುತೋ ನೇಸಂ ಭೂಮಿಸಮಞ್ಞಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ

“**ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀಸು ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। ಇಧ **ವಟ್ಟಮೂಲಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ಅನುಸಯಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ನ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಭವತಣ್ಹಾ ಚ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ** ಚೇತನಾಚೇತಸಿಕಭೇದಂ, ಕಾಯಿಕಾದಿಭೇದಂ ವಾ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ, ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ। ತೇ ಪನೇತೇ ಅನುಸಯಾ ಅತೀತಾದಿಕಾಮಾವಚರಾದಿವಸೇನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅನುಸಯನ್ತಾಪಿ ತೇ ತೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಅವಿಭಾಗೇನೇವ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ತಸ್ಸೇತಂ ವಟ್ಟಮೂಲ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

೮೩೬. ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ “**ಪಥವೀರಸಾದಿ ವಿಯಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ರುಕ್ಖಗಚ್ಛಲತಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಾ ರಸೋ **ಪಥವೀರಸೋ**। **ಆಪೋರಸೇ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಾಖಾ** ನಾಮ ಖುದ್ದಕಸಾಖಾ। **ಪಸಾಖೋ** ವಿಟಪೋ। **ರುಕ್ಖಪವೇಣಿ**ನ್ತಿ ರುಕ್ಖಪರಾಪರಂ। **ಸನ್ತಾನಯಮಾನೇ**ತಿ ಅಪರಾಪರಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧನ್ತೇ।

ಮಣ್ಡೂಕಕಣ್ಟಕೋತಿ ಏಕೋ ಮಚ್ಛಕಣ್ಟಕೋತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅನುಪಾದಾನೋ**ತಿ ಪಹೀನಚತುರುಪಾದಾನೋ, ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಕಿಞ್ಚಿಪಿ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ।

೮೩೭. ಇಧ **ಸಮುದಾಚಾರೋ** ನಾಮ ಲದ್ಧತ್ತಲಾಭತಾತಿ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಆಹ “**ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನ**”ನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಆಪಾಥಗತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆದಿತೋ ಪವತ್ತಜವನವಾರೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ। **ಅಧಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ**ತಿ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಅಭಿರುಯ್ಹ ಗಹಿತತ್ತಾ, ದಳ್ಹಂ ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪರಭಾಗೇ**ತಿ ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಕಾಲಭಾಗೇ, ಕಾಲನ್ತರೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಸತಿ ತಥಾ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ನಿಯಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ಕಲ್ಯಾಣಿಗಾಮೇ**ತಿ ಏವಂನಾಮಕೇ ಗಾಮೇ। ರೋಹಣೇ ಕಿರ ಅಭಿರೂಪಾನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಸೋ ಗಾಮೋ ತಥಾ ವುಚ್ಚತಿ। **ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಮನಾರುಳ್ಹ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। “**ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಕಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಭಾವಾ**”ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹತಾಯ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನತಾಪರಿಯಾಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನನು ಚ ಅಸಮೂಹತುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಮೇವ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಪಹಾನವಿಸೇಸಭಾವಕತೋ ಪನ ನೇಸಂ ಭೇದೋ। ಯಥಾ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಸಮೂಹತಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಂ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪೀತಿ ತಿವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಭೂಮಿಲದ್ಧೇನ ಏಕಸಙ್ಗಹತಾ ವುತ್ತಾ।

೮೩೮. ಅಕುಸಲಮ್ಪಿ ಭೂತಾಪಗತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅತೀತತ್ತಾ ನ ಪಹಾತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಏಕಚ್ಚಂ ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ ಇತರಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ, ಸೇಸದ್ವಯಂ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿಭಾವತೋತಿ ಆಹ “**ಅಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾ**”ತಿ। **ಕೇನಚೀ**ತಿ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗಞಾಣೇಸು ಕೇನಚಿ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ। **ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ವಿನಾಸಯಮಾನ**ನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹತಂ ವಿನಾಸೇನ್ತಂ। ಪಠಮಂ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇನ ಯಥಾಬಲಂ ಪಹೀನಮೇವ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣಂ ಪಜಹತೀತಿ ಲೋಕಿಯಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ಪರಿಞ್ಞಾದಿಕಿಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೯. **ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಕಾಲಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಕ್ಖಣೇ। **ವುತ್ತಾನೀ**ತಿ “ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೯), “ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಚ ವುತ್ತಾನಿ। **ಯಥಾಸಭಾವೇನಾ**ತಿ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೇನ। “ಜಾನಿತಬ್ಬಾನೀ”ತಿ ವತ್ವಾ ತೇಸಂ ಜಾನನವಿಧಿಂ ಉಪಮಾವಸೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಾವ ವುತ್ತನಯೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ವುತ್ತಂ ಹೇತ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಯಥಾ ಪದೀಪೋ**ತಿಆದಿ ಏಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕಥಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತಾದಿಸಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ ದಿಟ್ಠಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ವಚನಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅನ್ತೋಲೀನಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನಾ**"ತಿ। ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ **ಅಭಿಸಮೇತಿ** ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ **ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನಾ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ **ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಸೇಸಮಗ್ಗಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಾವಸೇನ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ। **ಅಭಿಸಮೇತಿ** ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾಸಮ್ಭೂತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮೋಹಂ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತಂ ಅತ್ತನಿಪಿ ಸಮ್ಮೋಹಂ ವಿದ್ಧಂಸೇತಿಯೇವ। **ನಿರೋಧ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ। **ಪಾಪುಣಾತೀ**ತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಅಧಿಗಮೋ ದಸ್ಸನಪಟಿವೇಧೋತಿ ಆಹ "**ಪಸ್ಸತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**"ತಿ।

"**ನಿರೋಧಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**"ತಿ ಏತೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಮೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವೇಧೇನ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಸಮ್ಮೋಹಪಟಿವೇಧೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಏವಂ ಯುತ್ತಿವಸೇನ ವಿಭಾವಿತಂ ಏಕಪಟಿವೇಧಂ ಆಗಮೇನಪಿ ಸಾಧೇತುಂ "**ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "**ಸಬ್ಬಂ ವೇದಿತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ "ಯೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಆಗತಂ ಸಮುದಯಂ ಸಚ್ಚಾದಿಮೂಲಕಂ ಯೋಜನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ನ ಚೇತಂ ಕಾಲನ್ತರದಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಏಕಪಟಿವೇಧಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ "ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖೇಪೇತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ವಿಭ॰ ೭೯೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೦೯) ಅಪರಂ ಸುತ್ತಪದಂ ಆನೀತಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಯೋ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ಪಟಿಪದಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಏಕಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಞ್ಞಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿಭಾವವಿಚಾರಣಾಯ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ ಆಯಸ್ಮತಾ **ಗವಮ್ಪತಿತ್ಥೇ**ರೇನ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಚೇಕಞ್ಚ ಸಚ್ಚತ್ತಯದಸ್ಸನಯೋಜನಾ ಕತಾ। ಅಞ್ಞಥಾ ಕಮಾಭಿಸಮಯೇ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುನ ಅದಸ್ಸನತೋ ಸಮುದಯಾದಿಂ ಪಸ್ಸತೋ ದುಕ್ಖಾದಿದಸ್ಸನಂ ಪುನ ಅವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಚ ಸಬ್ಬದಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸನನ್ತರಪರಮನ್ತಿ ದಸ್ಸನಾನುಪರಮೋ ಏವ ಸಿಯಾತಿ।

ನಿಸ್ಸಯಭಾವಹೇತುತಾಯ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಯ ವಟ್ಟಿಝಾಪನಸದಿಸತಾ, ಪಟಿಪಕ್ಖವಿದ್ಧಂಸನತಾಯ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಅನ್ಧಕಾರವಿಧಮನಸದಿಸತಾ, ಞಾಣಾಲೋಕಪರಿಬ್ರೂಹನತಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಆಲೋಕವಿದ್ಧಂಸನಸದಿಸತಾ, ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಯಥಾ ಯಥಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ, ತಥಾ ತಥಾ ಕಿಲೇಸಸ್ನೇಹಪರಿಯಾದಾನಂ ಹೋತೀತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸ್ನೇಹಪರಿಯಾದಾನಸದಿಸತಾ ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ।

೮೪೦. ಓಭಾಸೇತೀತಿ ಪಕಾಸೇತಿ। **ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸದರಥಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭೂತಂ।

೮೪೧. ಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಪಪ್ಪೋತಿ। ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಕ್ಕಾಯತೀರಸಮತಿಕ್ಕಮಭಾವತೋ ಓರಿಮತೀರಪ್ಪಹಾನಸದಿಸತಾ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸತ್ತತ್ತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾವಹನತಾಯ ಭಣ್ಡವಹನಸದಿಸತಾ।

೮೪೨. ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಪವತ್ತಞಾಣೋ,** ಮಗ್ಗೋ। **ಅಸ್ಸ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ।

ತಥಟ್ಠೇನಾತಿ ತಥಸಭಾವೇನ, ಪೀಳನಾದಿಅವಿಪರೀತಸಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಪಟಿವೇಧಾನೀ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬಾಕಾರಾನಿ।

ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿವಣ್ಣನಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾಟೀ॰ ೧.೧೪೪) ವುತ್ತಮೇವ। **ಏಕಸಙ್ಗಹಿತಾನೀ**ತಿ ಏಕೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಕೇನ? ತಥಟ್ಠೇನ, ಸಚ್ಚಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಏಕಸಙ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿಆದಿ ಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಪಟಿವೇಧದಸ್ಸನಂ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ನಿರೋಧಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಮ್ಪಿ ಯೋ ಸೋ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ತಚ್ಛಾವಿಪಲ್ಲಾಸಭೂತಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಸಚ್ಚಟ್ಠೋ, ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹವಿದ್ಧಂಸನೇನ ತಂ ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕರೋನ್ತಮೇವ ಪವತ್ತತಿ। ಯತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಪೀಳನಾದಯೋ ಸೋಳಸಪಿ ಸಚ್ಚಟ್ಠಾ ಅರಿಯಸ್ಸ ಹತ್ಥಾಮಲಕಂ ವಿಯ ಯಾಥಾವತೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ।

೫೪೩. **ಅತ್ಥಾ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಅರಣೀಯತೋ ಅತ್ಥಾತಿ ಲದ್ಧಸಮಞ್ಞಾ ಆಕಾರಾ। **ಅಞ್ಞಸಚ್ಚದಸ್ಸನವಸೇನಾ**ತಿ ಸಮುದಯಾದಿಸಚ್ಚನ್ತರದಸ್ಸನವಸೇನ। **ಆವಿಭಾವತೋ**ತಿ ಪಕಾಸಭಾವತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯೇ ಆಕಾರಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಸಭಾವವಸೇನ, ಸಚ್ಚನ್ತರದಸ್ಸನವಸೇನ ಚ ಆವಿಭವನ್ತಿ, ತೇ ಪೀಳನಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋಯೇವಾತಿ ಸೋಳಸೇವ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಞ್ಞೇತಿ। ಅಯಮತ್ಥೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ಕಥಮಿದಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಪಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಂ ವುತ್ತಂ ಕಿಚ್ಚನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನಪಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ಸಭಾವತೋ, ಸಚ್ಚನ್ತರದಸ್ಸನತೋ ಚ ಸಚ್ಚಾನಂ ಆಕಾರಾ ಆವಿಭವನ್ತೀ"ತಿ।

ಕಿಚ್ಚನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ಆವಿಭಾವತೋ ದಸ್ಸನಸದಿಸನ್ತಿ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಇತರಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ದಸ್ಸನೇಸು। **ಆಯೂಹಿತ**ನ್ತಿ ಪಿಣ್ಡವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ। ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸಮುದಿತಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ। **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇಹಿ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಕತಂ। **ರಾಸಿಕತ**ನ್ತಿ ಪುಞ್ಜಕತಂ। ಅನೇಕಮೇವ ಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಏಕಜ್ಝಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ರಾಸಿಕತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಸಮುದಯೇನ ಆಯೂಹಿತತ್ತಾ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ , ತಸ್ಸ **ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಹರೋ**। ಸಯಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹಾಭಾವತೋ **ಸುಸೀತಲೋ**। **ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ ಆವಿಭವತಿ** ಉಳಾರದಸ್ಸನೇನ ತದಞ್ಞಸ್ಸ ಅನುಳಾರಭಾವೋ ವಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಆಯಸ್ಮತೋ"**ತಿಆದಿ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಸ್ಸ** ನಿಚ್ಚಸಭಾವಸ್ಸ **ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ** ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಆವಿಭವನಾಕಾರಸ್ಸ ಸುಖಸಿದ್ಧಿತೋ।

ನಿದಾನಟ್ಠೋ ಆವಿಭವತಿ ಇದಮಸ್ಸ ನಿದದಾತೀತಿ। ಸಂಯೋಗಪಲಿಬೋಧಟ್ಠಾ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಆವಿಭವನಾಕಾರಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ವಿಸಂಯೋಗಭೂತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। ಕಿಲೇಸದುಕ್ಖೇಹಿ ಸಂಯೋಜನಟ್ಠೋ **ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋ**। ಸಂಸಾರಚಾರಕೇ ಪಲಿಬುದ್ಧನಟ್ಠೋ **ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋ**।

ಕಿಲೇಸಸಙ್ಗಣಿಕಾದಿವಸೇನ **ಅವಿವೇಕಭೂತಸ್ಸ**। **ವಿವೇಕಟ್ಠೋ** ಉಪಧಿವಿವೇಕತಾ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರವಿವಿತ್ತತಾ ಅಸಙ್ಖತಭಾವೋತಿ ಏವಂ ಅಚ್ಛರಿಯಬ್ಭುತಸಭಾವೋಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಖತೋ ಏವ, ಅಯಮೇವ ಚ ಏಕೋ ಅಸಙ್ಖತೋತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಭಾವೋ ಸುಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। **ದುಕ್ಖಂ ವಿಸಂ** ಮರಣಧಮ್ಮತೋ ತಸ್ಸ ಅಗದಭೂತಂ **ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ**।

"ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಸಮ್ಭಾವೇತಬ್ಬತಂ ಪತ್ತೋ ಸುಖುಮಸನ್ತಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತೋ ನಿಕನ್ತಿಭೂತೋಪಿ **ನಾಯಂ** ಸಮುದಯೋ **ಹೇತು ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ**। **ಅಯಂ** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ **ಹೇತೂ**ತಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ **ಹೇತುಟ್ಠೋ ಆವಿಭವತಿ**। **ನಿರೋಧದಸ್ಸನೇನಾ**ತಿ ಅತಿವಿಯ ನಿಪುಣಸ್ಸ ಪರಮಗಮ್ಭೀರಸ್ಸ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ। ತೇನಾಹ **"ಪರಮಸುಖುಮಾನೀ"**ತಿಆದಿ। **ದುಕ್ಖದಸ್ಸನೇನಾ**ತಿ ಅತಿವಿಯ ಆದೀನವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪುಲತರಾದೀನವಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ**। ತೇನಾಹ **"ಅನೇಕರೋಗಾತುರ...ಪೇ॰... ಉಳಾರಭಾವೋ ವಿಯಾ"**ತಿ। ಏವಮೇತೇ ಯಥಾರಹಂ ಅನ್ವಯತೋ, ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಚ ಸಚ್ಚೇಸು ಆವಿಭವನಾಕಾರಾ ವಿಭಾವಿತಾ।

ಏಕೇಕಸ್ಸಾತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ, ಪೀಳನಾಯೂಹನನಿಸ್ಸರಣನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣನ್ತಿ** ಸಙ್ಖತಾದಿಅತ್ಥೇ। **ಯೇ ಪನ** ವಾದಿನೋ। **ನಾನಾಭಿಸಮಯನ್ತಿ** ನಾನಾಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಮಯಂ, ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣೇ ನಾನಾಞಾಣೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಾನಾಭಿಸಮಯೋ ಸಿಯಾ, ದುಕ್ಖದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದೀಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯಾದೀನಂ ಏಕದೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಏಕದೇಸಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಟ್ಠತಾದಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ। ತಂತಂದಸ್ಸನಾನನ್ತರಞ್ಚ ತಂತಂಫಲೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತಂತಂಪಹೇಯ್ಯಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭೂತಾನಂ ಫಲಾನಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಯ ಚತುಕ್ಕತಾ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಏಕದೇಸಸೋತಾಪನ್ನತಾದಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಯದಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ನಾನಾಭಿಸಮಯೋ ಸಿಯಾ, ಅಞ್ಞೇನ ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಅಞ್ಞೇನ ಸಮುದಯಂ, ಅಞ್ಞೇನ ನಿರೋಧಂ, ಅಞ್ಞೇನ ಮಗ್ಗಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಮೇವ ಸಿಯಾ। ಮಗ್ಗದಸ್ಸನೇನ ಹಿ ದ್ವಯಗತಿ, ತೇನೇವ ವಾ ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ, ಅಞ್ಞೇನ ವಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ತಾವ ಪಕ್ಖೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಅತ್ತನಿ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ತೇನೇವ ಅಙ್ಗುಲಗ್ಗೇನ ತಮೇವ ಪರಾಮಸಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಅಥ ಅಞ್ಞೇನ ಅನವಟ್ಠಾನಪ್ಪಸಙ್ಗೋ "ಯೇನ ಮಗ್ಗಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ। ತಮ್ಪಿ ಯೇನ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಾಭಿಸಮಯತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಸಮ್ಮೋಹಪಟಿವೇಧೋವ ಯುತ್ತೋ। ಅಪಿಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಾನಿ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ತತೋ ಅನಿಸ್ಸರಣತೋ। ನ ಹಿ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಾನಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣೇನ ಞಾಣೇನ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಿ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಪನ ತತ್ಥ, ಇತರದ್ವಯೇ ಚ ಸಮ್ಮೋಹಂ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೇನ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ ಏಕಾಭಿಸಮಯೋ ಏವ ಯುತ್ತೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತೋ ಏವಾತಿ **"ತೇಸಂ ಉತ್ತರಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಕಥಾವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತಮೇವಾ"**ತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾದಿಪ್ಪಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೫. ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಅಪಿಚ ಸುತಮಯಾಯ, ಚಿನ್ತಾಮಯಾಯ, ಏಕಚ್ಚಭಾವನಾಮಯಾಯ ಚ ಅಭಿವಿಸಿಟ್ಠಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಞಾತಾ **ಅಭಿಞ್ಞಾತಾ। ಆವೇಣಿಕಾ ಭೂಮಿ** ಪರಿಞ್ಞನ್ತರಾನಂ ಅವಿಸಯಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ।

೮೪೬. ಅನುಲೋಮಞಾಣಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ, ಪಗೇವ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾದಯೋತಿ ಆಹ **"ಯಾವ ಅನುಲೋಮಾ ಆವೇಣಿಕಾ ಭೂಮೀ"**ತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಭೂಮಿಯಂ ಞಾತಪ್ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯೋಪಿ ಲದ್ಧಾವಸರಾ, ತತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಕಿಚ್ಚಕಾರೀ, ನ ತಥಾ ಇತರಾತಿ ಆವೇಣಿಕಗ್ಗಹಣಂ।

೮೪೭. ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಮಗ್ಗಞಾಣನ್ತಿ **"ಯಾವ ಮಗ್ಗಞಾಣಾ ಭೂಮೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ । **ಅಯಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ**ತಿ ಇಧ ಅಭಿಸಮಯಕಾಲೇ ಕಿಚ್ಚವಿಚಾರೇ ಅಯಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ತದತ್ಥತ್ತಾ ಸೇಸಪರಿಞ್ಞಾನಂ। ತೇನಾಹ **"ಯಸ್ಮಾ ವಾ"**ತಿಆದಿ।

ತದತ್ಥಾಯೇವಾತಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞತ್ಥಾ ಏವ। ಅಥ ವಾ **ತದತ್ಥಾಯೇವಾ**ತಿ ಪಹಾನತ್ಥಾ ಏವ। ಅಥ ವಾ **ತದತ್ಥಾಯೇವಾ**ತಿ ಮಗ್ಗತ್ಥಾ ಏವ। ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಹಿ ಯಾವದೇವ ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಾ। **ನಿಯಮತೋ ಞಾತಾ ಚೇವ ತೀರಿತಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ** ಞಾತತೀರಿತಭಾವೇಹಿ ವಿನಾ ಪಹಾನಾಭಾವತೋ, ಪಹಾನಸಿದ್ಧಿಯಞ್ಚ ಞಾತತೀರಿತಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖೇ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಸ್ಸ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ವಿಯ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹವಿದ್ಧಂಸನತೋ। ತೇನಾಹ **"ಪರಿಞ್ಞಾತ್ತಯಮ್ಪಿ...ಪೇ॰... ವೇದಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ।

೮೩೮. ಪರಿಞ್ಞಾ ವಿಯಾತಿ ತಿವಿಧತಾಸಾಮಞ್ಞಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾತಬ್ಬತಾಸಾಮಞ್ಞಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಅರಿಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಭಾವತೋ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಯಥಾ ನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಏವಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನಿಸೇಧನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮೇವ ಪಹಾನಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ। ಪಾಕಟತ್ತಾತಿ** "ಅಯಂ ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋ ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೯೮) ಪರೇಸಮ್ಪಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ। **"ನ ಸಹಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರನ್ತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಸುಭಾವಿತೇ ಪನ ಪಗುಣಜ್ಝಾನೇ ಯಾವ ಚರಿಮಕಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರನ್ತೇವ। ಅಥ ವಾ **ಝಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪೀತಿ** ಝಾನಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ। **ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇಪೀತಿ** ಝಾನಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಕಿಚ್ಚಪ್ಪಸುತಸ್ಸಪಿ। **ವಿತಕ್ಕಾದಯೋತಿ** ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖರೂಪಸಞ್ಞಾದಯೋ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ದುತಿಯಾದೀಸು ಅಪ್ಪಿತೇಸುಯೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ್ತಿ, ತತೋ ತತೋ ವುಟ್ಠಿತಮತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ವುಟ್ಠಹನತೋ।

೮೪೯. "ಪದೀಪೇನ ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿಯಾ"ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಪಹೀನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಹಿ ಪದೀಪೋ ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ, ಘಟಪ್ಪಹಾರೋ ಪನ ಸೇವಾಲಸ್ಸ ನ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಕೇವಲಂ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಣಮತ್ತಮೇವ ಕರೋತೀತಿ। ತೇನ ಅಸತಿಪಿ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತಾಯ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ತಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಯುಜ್ಜತಿ। **"ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅವಯವಭೂತೇನಾ"**ತಿ ಇದಂ ಇಧಾಧಿಕತತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ಸೀಲವಿಸೋಧನಾದಿನಾಪಿ ಹಿ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ। **ಞಾಣಙ್ಗೇನಾತಿ** ಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾರಣೇನ। ತದಙ್ಗೇನ ತದಙ್ಗಸ್ಸ ಪಹಾನಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ।** ಸತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯೇ, ಸಯಂ ವಾ ತತ್ಥ ಸತಿ ದಿಟ್ಠಿ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ,** "ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೧; ೪.೩೪೫) ನಯೇನ ವುತ್ತಾ ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿ। ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ, ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ ಚ ಕಙ್ಖಾವ ಮಲಂ **ಕಙ್ಖಾಮಲಂ। ಸಮೂಹಗಾಹಸ್ಸಾತಿ** "ಅತ್ತಾ ಅತ್ತನಿಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಸಮೂಹಗಹಣಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಕಿರಣವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ದಸ್ಸನತೋ। **ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾಸಞ್ಞಾಯ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ। **ಅನುಪೇಕ್ಖನಸ್ಸಾತಿ** ಅಪೇಕ್ಖಾಯ। ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಚ್ಚಾದಿಗಾಹೋ **ಸಚ್ಚಪಟಿಲೋಮಗಾಹೋ** ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾಧಿಗಮಸ್ಸ ವಿಲೋಮನತೋ। ಸಾದೀನವೇಸು ಅನಾದೀನವಸಞ್ಞಿತಾ, ಅನಾದೀನವೇ ಚ ಸಾದೀನವಸಞ್ಞಿತಾ **ಸಚ್ಚಪಟಿಲೋಮಗಾಹೋತಿ** ಚ ವದನ್ತಿ।

ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧಿಕ್ಕಮೇನ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ವಾ ಪನ ಪಹಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೫೦. ವುತ್ತಮೇವ "ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೪೧)।

ಸನ್ತತಿಸಮೂಹಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಂ ವಸೇನ ಘನಗ್ಗಹಣಂ ಘನಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಸಾ **ಘನಸಞ್ಞಾಯ।**

ನಿರೋಧೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾ, ತಾಯಾತಿ ತಿಯದ್ಧಗತಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರೋಧಮೇವ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ಅಧಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಪವತ್ತಪಞ್ಞಾ, ತಾಯ। **ಆಯೂಹನಸ್ಸಾತಿ** ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಸ್ಸ।

ತಂ ತಂ ಪರಿಚ್ಛೇದನ್ತಿ ಆದಾನನಿಕ್ಖೇಪಾದಿಕಂ ತಂ ತಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ। **ಅಞ್ಞಥಾಪವತ್ತಿದಸ್ಸನನ್ತಿ** ವುತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅಞ್ಞಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ದಸ್ಸನಂ, ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಂ ವಾ। **ಧುವಸಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಥಿರಭಾವಗ್ಗಹಣಸ್ಸ।

ಸಾರಾದಾನಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸಾತಿ ಅಸಾರೇಸು ಸಾರಗಹಣಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ।

ಸಂಸಯಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಸಮ್ಮುಯ್ಹನಂ ಸಮ್ಮೋಹೋ, ಸೋ ಏವ ಅಭಿನಿವೇಸೋತಿ **ಸಮ್ಮೋಹಾಭಿನಿವೇಸೋ।** ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಲೇಣತಾಣಭಾವಗ್ಗಹಣಂ **ಆಲಯಾಭಿನಿವೇಸೋ,** ಅತ್ಥತೋ ಭವನಿಕನ್ತಿ।

ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ವಿವಟ್ಟಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ, ತಥಾ ಪವತ್ತನತೋ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಅನುಲೋಮಞ್ಚ "ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿವಿಟ್ಠಭಾವೇನ ಓಗಾಳ್ಹಭಾವೇನ ಪವತ್ತಸಂಯೋಜನಾದಿಕಿಲೇಸಾ ಏವ **ಕಿಲೇಸಾಭಿನಿವೇಸೋ।** **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸಮಾಧಿ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧಿಮಾಹ।

೮೫೧. **ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕಂ** ಅಸನಿಮಣ್ಡಲಂ। **ಏವಂ ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನಮಾಹ। ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾನಂ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಖಯಂ ನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಖಯಗಾಮೀ,** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಲೋಕುತ್ತರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಿದ್ಧೇಪಿ ಖಯಗಾಮಿಗ್ಗಹಣಂ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ। **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಮೇವಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತಂ ಉಪಾದಾಯ। **ತದತ್ಥಾನೇವಾ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನತ್ಥಾನೇವ। ತೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಾನಂ ಮಗ್ಗಸಮ್ಭಾರತಮಾಹ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಅಸಿಜ್ಝನತೋ। ಅಥ ವಾ **ತದತ್ಥಾನೇವಾ**ತಿ ಮಗ್ಗತ್ಥಾನೇವ। ತೇನ ತದತ್ಥತಾಯ ತೇಸಂ ತಂಕಿಚ್ಚತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ। ತಮೇವತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಟಿರಾಜಾನಂ ವಧಿತ್ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಮ್ಪಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕತ**ನ್ತಿ ಯಂ ತತೋರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಂ ಪಚ್ಚನ್ತಸಾಧನದುಗ್ಗವಿದ್ಧಂಸನಾದಿ। ಯಥಾ **ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ರಞ್ಞಾ ಕತನ್ತಿಯೇವ ವುಚ್ಚತಿ,** ಏವಂ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇನ ಸಾಧಿತಾನಿಪಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಾನಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಭಾವೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತದತ್ಥತಾಯ, ತೇಸಂ ತಂಸನ್ತತಿಪತಿತತಾಯ ಚ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೮೫೨. ಲೋಕಿಯಸ್ಸ, ಲೋಕಿಯಾ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ **ಲೋಕಿಯಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ।** ಏವಂ **ಲೋಕುತ್ತರಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಲಾಭೀಮ್ಹೀ**ತಿ ಲಾಭೀ ಅಮ್ಹಿ। ತಥಾ **ವಸೀಮ್ಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಞಾಣಫಸ್ಸೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣಫಸ್ಸನೇನ। **"ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ"**ತಿ ಚ ಇಮಿನಾ ಅನುಮಾನತೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, "ಈದಿಸಮಿದ"ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನನಂ ಹೇತ್ಥ "ಞಾಣಫಸ್ಸೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಫಸ್ಸಿತಾ**ತಿ ಞಾಣೇನ ಫುಟ್ಠಾ।

ಝಾನಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾಪಿ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹವಿದ್ಧಂಸನವಸೇನ ತಥಾವಿದ್ಧಂಸನಪವತ್ತಞಾಣಂ **ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯಞಾಣಂ।**

ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಜಾನನ್ತೋ। **ಅಮತೋಗಧ**ನ್ತಿ ಅಮತಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ಅಮತಸಙ್ಖಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ ದಸ್ಸನಂ, ತೇನ ದಸ್ಸನೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ **ದಸ್ಸನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ।** ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ತತೋ ಪಠಮತರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಆಲಮ್ಬನಕರಣತೋ ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾಕರಣತೋ ಪನ ನ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಾ ದುವಿಧಾಪೀ**ತಿ ಸಾ ದಸ್ಸನಭಾವನಾವಸೇನ ದುವಿಧಾಪಿ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ। **ದಸ್ಸನಭಾವನಾವಸೇನಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಭಾವನಾಮಗ್ಗವಸೇನ। ತೇನ ಅಮಗ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। **ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಪನ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಂ। **ಇಮಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಗತಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣಸ್ಸ।

೮೫೩. **ಅಭಿಮತಾ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಭಾವನಾ ನಾಮ ಉಪ್ಪಾದನಾ, ಸನ್ತಾನಪರಿಭಾವನಾ ಚಾತಿ ತದುಭಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಲೋಕಿಯಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯದಗ್ಗೇನ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾ ಕುಸಲಾದಯೋ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ, ವಡ್ಢಿತಾ ಚ, ತದಗ್ಗೇನಸ್ಸ ಸೀಲಭಾವನಾ, ಕಾಯಭಾವನಾ, ಚಿತ್ತಭಾವನಾ, ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾ ಚ ಲೋಕಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದಿತಾ ಹೋತಿ, ತಾಯ ಚ ಸನ್ತಾನೋಪಿ ಪರಿಭಾವಿತೋತಿ। **ತಾಸು** ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭಾವನಾಸು **ಇಧ** ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾಯಂ **ಲೋಕುತ್ತರ**ಭಾವನಾ **ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ,** ನ ಇತರಾ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಭಾರಭಾವತೋ। **ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪೇತಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ

ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಿಭೇದಾನಿ **ಸೀಲಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ**। ಕಥಂ? ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಾಯ। **ಸೀಲಾದೀನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಗಹಣಂ, ನ ಪಞ್ಞಾಯ। ನ ಹಿ ತದೇವ ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಮಗ್ಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಪನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ತದನ್ತೋಗಧಭಾವಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ। ಸೋ ಹಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ವದನ್ತಿ। **ಸೀಲಾದೀನೀ**ತಿ ವಾ ಫಲಸೀಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಗಹಣನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಯಪಿ ಗಹಣಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದಿತಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದಿತಾಯಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತೇಹಿ ಚ ಸನ್ತಾನಂ ವಾಸೇತೀ**ತಿ ತೇಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದನಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭನವಸೇನ ಪವತ್ತೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರೇಹಿ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಪರಿಭಾವೇತಿ। ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪರಾವುತ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪರಿಞ್ಞತ್ತಯಮ್ಪಿ ಪಹಾನತ್ತಯಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ, ನ ಏವಮಿಧ। ಇಧ ಪನ **ಲೋಕುತ್ತರಭಾವನಾವ ಅಸ್ಸ** ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ **ಕಿಚ್ಚಂ**। ನ ಹೇತ್ಥ ಭಾವನಾಯ ಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅವಧಾರಣಂ। ತೇನ ಲೋಕಿಯಭಾವನಂ ನಿವತ್ತೇತಿ।

ಏವಂ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಾಯಾತಿ “ಚಿತ್ತಂ ಭಾವಯ”ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿ ವಿಯ ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ “ಪಞ್ಞಂ ಭಾವಯ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಸರೂಪೇನೇವ ಆಗತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ। **ಯಂ ವುತ್ತಂ** ಉದ್ದೇಸವಸೇನ। **ಏತ್ತಾವತಾ ತಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ ಹೋತಿ**। ಅಯಞ್ಚ ಪಞ್ಹೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ಬಾವೀಸತಿಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

೧೩. ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾನಿಸಂಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಆನಿಸಂಸಪಕಾಸನಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೪. **ಅನೇಕಸತಾನಿಸಂಸಾ** ಸಾವಕಬೋಧಿಆದಿವಿಪುಲೋದಾತಗುಣವಿಸೇಸಾವಹತ್ತಾ। **ವಿತ್ಥಾರತೋ**ತಿ ನಯದಸ್ಸನಂ ಅಕತ್ವಾ "ಅಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸೋ, ಅಯಮ್ಪೀ"ತಿ ಅನುಪದದಸ್ಸನವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪಕಾಸೇತುಂ ನ ಸುಕರಂ ಅತಿಬಹುಭಾವತೋ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ। **ನಾನಾಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನ**ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾದಿವಸೇನ ನಾನಾವಿಧಾನಂ ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಪಜಹನಂ। **ಅರಿಯಫಲರಸಾನುಭವನ**ನ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದಿಫಲಸುಖಪಟಿಸಂವೇದನಂ।

ನಾನಾಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೫. "ಅರಿಯಫಲರಸಾನುಭವನ"ನ್ತಿ ಏತೇನೇವ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ ದೀಪೀಯತೀತಿ **"ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ"**ತಿ ವಿಸೇಸವಚನಂ, ತಬ್ಭಾವಭಾವತೋ ವಾ। ಸಿದ್ಧೇ ಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಭೀಮವೇಗಾನುಪತಿತಾತಿ ಸಕಲಂ ಲೋಕಂ ಭಿನ್ದನ್ತೇನ ವಿಯ ಭೀಮೇನ ಭಯಾನಕೇನ ವೇಗೇನ ಸಹಸಾ ಪತಿತಾ। **ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ**ತಿ ಪಬ್ಬತೇ ಸೇಲಪುಥುಲೇ। **ಸತೇಜುಜ್ಜಲಮಣ್ಡಲೋ**ತಿ ಸರದಕಾಲಸಮಿದ್ಧೇನ ಅತ್ತನೋ ತೇಜಸಾ ಸಮುಜ್ಜಲದುದ್ದಿಕ್ಖಮಣ್ಡಲೋ। ವಧಬನ್ಧನಾದಿದುಗ್ಗತಿಪರಿಪಕ್ಕಿಲೇಸಾದಿಜಾತಿಆದಿ**ಸಬ್ಬಾನತ್ಥವಿಧಾಯಕಂ**। **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತಂ। **ಜಞ್ಞಾ**ತಿ ಜಾನೇಯ್ಯ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಂ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯಂ।

ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೬. ಅರಿಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಂ **ಅರಿಯಫಲಂ,** ಅರಿಯಞ್ಚ ತಂ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಫಲಞ್ಚಾತಿಪಿ **ಅರಿಯಫಲಂ,** ತಸ್ಸ **ರಸೋ,** ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿಸುಖಂ, **ಅನುಭವನಂ** ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಟಿಸೇವನಂ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಆಕಾರೇಸು। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ।

೮೫೭. ಸಂಯೋಜನೇಸು ಪಹೀನೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂಯೇವ ಗಹಣಂ। **ಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಮತ್ತಮೇವ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ **ಫಲಂ ನಾಮ,** ನ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥನ್ತರಂ ವಿಪಾಕಭೂತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ಫಲಂ ನಾಮ ನ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥೀ"**ತಿ। ಕೇ ಪನೇತಂ ವದನ್ತೀತಿ? ಅನ್ಧಕಾದಯೋ। ತೇ ಹಿ "ಅರಹತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನ್ತಿ, ಆವುಸೋ, ವುಚ್ಚತಿ…ಪೇ॰… ಮೋಹಕ್ಖಯೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧೫) ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ "ಅರಹತ್ತಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ, ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಮೇವ ತಥಾ ವೋಹರೀಯತೀ"ತಿ ವದನ್ತಾ ಸೇಸಫಲೇಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಿ। **ಇದಂ ಸುತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪಾಳಿಮಾಹ। ಪಕಟ್ಠೋ ಉಕ್ಕಟ್ಠೋ ಯೋಗೋತಿ ಪಯೋಗೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಪಯೋಗನಿಮಿತ್ತಂ ಜಾತಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ **ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ**। ಯಾ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವಿತತ್ತಾ ಲಬ್ಭಮಾನಾಪಿ ಯಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕಪಞ್ಞಾಯ ನಿಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ನಿಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾಯಂ ಪಞ್ಞಾತಿ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವುಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕದಸ್ಸನವಸೇನ ವತ್ವಾ ತದಞ್ಞತೋಪಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತದನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸೇಹೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪಯೋಗತೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಚ ಅನುವತ್ತಕಕಿಲೇಸೇಹಿ। ತೇನ ತದೇಕಟ್ಠಪ್ಪಹಾನಮಾಹ। **ಖನ್ಧೇಹೀ**ತಿ ತದನುವತ್ತಕಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ, ತಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚೇವ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತೇಹೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಿಲೇಸಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತೇಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಗೋಚರಭೂತೇಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತೇಹಿ।

ಏವಂ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಫಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಪ್ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಪ್ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾತಿ** ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನಾದಿಪಯೋಗಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ನಿಮಿತ್ತತೋ, ಪವತ್ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಖಣೇ ತಂ ಪಯೋಗಂ ಕರೋತಿ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನಸ್ಸ ಸೋ ಪಯೋಗೋ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೋ ವೂಪಸನ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ತಪ್ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪನ ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ, ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ತಪ್ಪಯೋಗಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸೇತಂ ಫಲನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ, ಏತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ** "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಭಿನಿರೋಪನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೬೩) ಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿವಸೇನ, ಸೇಸಮಗ್ಗವಸೇನ ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಮಗ್ಗೇಹಿ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸತಾಯ। ತಥಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಙ್ಖಾತೋ ಮಹಗ್ಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ನಿರೋಧತೋ ವುಟ್ಠಾನವೇಲಾಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚ ದೀಪನಾತಿ **ಏವಮಾದೀನಿಪಿ ಏತ್ಥ** ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ಸಭಾವಧಮ್ಮಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿತಾಯ **ಸಾಧಕಾನಿ,** ನ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಪಾಳಿಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೮೫೮. ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯನ್ತಿ ಫಲಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ। **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ। ಸರೂಪಕತ್ತುಕಾರಣಾಕಾರಟ್ಠಿತಿವುಟ್ಠಾನಾನನ್ತರವಸೇನ **ಇದಂ ಪಞ್ಹಾಕಮ್ಮಂ।**

೮೫೯. ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ನಿರೋಧೇ ಅಪ್ಪನಾತಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಫಲಝಾನಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ ಅಪ್ಪನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ।

೮೬೦. ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾತಿ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋಪಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪಗೇವ ಇತರೇ। **ಅರಿಯಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ** ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ **ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಕಾಮಂ ಸಾಮಞ್ಞಜೋತನಾ, ಸಾ ಪನ ವಿಸೇಸನಿವಿಟ್ಠಾಯೇವ ಹೋತಿ। **ಅಧಿಗತತ್ತಾತಿ** ಪನ ಹೇತುಕಿತ್ತನಂ। ಉಪರಿಮಾನಮ್ಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾಯ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಸಾಧೇನ್ತಂ ವಿಯ ಠಿತನ್ತಿ ತಂ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ "**ಉಪರಿಮಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪರಿಮಾತಿ** ಸಕದಾಗಾಮಿಆದಯೋ। **ಹೇಟ್ಠಿಮನ್ತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದಿಂ। **ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ** ಸತಿಪಿ ಅಧಿಗತತ್ತೇ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಕಾರಣಮಾಹ "**ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ**"ತಿ। ಏತೇನ ಉಪರಿಮೋ ಅರಿಯೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾ, ಯಥಾ ತಂ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿನ್ತಿ, ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಹೇತುಂ ಬ್ಯಭಿಚಾರೇತಿ। ನ ಹಿ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನೇಸು ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ಇಧ ಪನ ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತಕಮ್ಮಕಿಲೇಸನಿರೋಧನೇನ ಪುಥುಜ್ಜನೇಹಿ ವಿಯ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀಹಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನಂ ಅತ್ಥಿ। ಯತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಫಲಧಮ್ಮಾ ಉಪರೂಪರಿ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇಹಿ ನಿವತ್ತಿತಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ವಿಯ ಅಭಿಭೂತಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮತಂಯೇವ ಆಪನ್ನಾ। ತೇನಾಹ "ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ।

ಅಪಿಚ ಕುಸಲಕಿರಿಯಪವತ್ತಿ ನಾಮ ಅಞ್ಞಾದಿಸೀ, ವಿಪಾಕಪವತ್ತಿ ಚ ಅಞ್ಞಾದಿಸೀ, ಅನನ್ತರಫಲತ್ತಾ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮತೋ ಉಪರಿಮೋ ಭವನ್ತರಗತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಂತಂಫಲವಸೇನೇವ ಹಿ ಅರಿಯಾನಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿನಾಮಲಾಭೋ। ತೇ ಸಚೇ ಅಞ್ಞಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿನಾಮಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಅವಟ್ಠಿತಂ ಸಿಯಾ, ತೇನ ತೇನ ಝಾನೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋ ವಿಯಾತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಫಲಂ ಭವಙ್ಗಸದಿಸನ್ತಿ ನ

ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಲೇಸೋಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಚ ಉಪರಿಮ**ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಚ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಉಪರಿಮಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಾದಿಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **"ಅನಧಿಗತತ್ತಾ"**ತಿ। ನ ಹಿ ಅನಧಿಗತಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ।

"ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋಯೇವ ಪನ ಫಲಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಆಪನ್ನೋ ತತ್ಥ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಮತಿಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕೇಚಿ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತೇ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಹಿ ತೇ "ಉಪರಿಮಾ ದ್ವೇ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ಅರಹನ್ತೋ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ, ಇತರೇ ಪನ ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವೇ ಏವ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। ನ ಹಿ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ವಿನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿವಳಞ್ಜನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತ**ನ್ತಿ "ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ"ತಿ ತೇಹಿ ವುತ್ತಕಾರಣಂ। **ಅಕಾರಣಮೇವಾ**ತಿ ಅಯುತ್ತಿಯೇವ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಆಹ **"ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಪೀ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಸಬ್ಬಸೋ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನೇಕಚ್ಚಕಿಲೇಸಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಅಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಕಾರಣನ್ತಿ। ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾ ನಾಮ ಪಾಳಿಅನಾರುಳ್ಹೇ ಅತ್ಥೇ ಯುತ್ತಾ, ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಪಾಳಿಆರುಳ್ಹೋತಿ ಕಾರಣಾಪದೇಸೇ ಅನಾದರಕರಣಮುಖೇನ ಪಾಳಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಮಧಿಗಮಾಯ। **ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಸುಞ್ಞತವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸರೂಪತೋ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಆಗತಾ ಮಗ್ಗಫಲವಾರಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಚ ಪವತ್ತಾನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಪುರೇಚರಾ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ನವದಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। "ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಚತೂಸುಪಿ ಫಲೇಸು ಏಕಸದಿಸಂ ದೇಸನಾಯ ಆಗತತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಫಲವಸೇನ ತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ದಸನ್ನಂ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ದೇಸನಾಯ ಆರದ್ಧತ್ತಾ, ಮಗ್ಗವಾರೇನೇವ ಚ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ। ನ ಚ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಫಲಂ "ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಚನೇನೇವ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಮ್ಪಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಸಿದ್ಧಂ। ತೇನಾಹ **"ತಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ।

೮೬೧. ಪಯೋಜನಮ್ಪಿ ತದತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನತೋತಿ **"ಕಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ ಕಾರಣಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥ"**ನ್ತಿ ಪಯೋಜನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ। **ಕಸ್ಮಾ**ತಿ ವಾ ಸಮ್ಪದಾನೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ, ಕಿಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಕಿಲೇಸದರಥಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮೇನ ಸನ್ತೇನ ಸುಖವಿಹಾರೇನ ವಿಹರಣತ್ಥಂ। ಸತಿಪಿ ವಿಪಾಕಭಾವೇ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ರುಚಿವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಿ, ಯತೋ ನೇಸಂ ಸಾಧಿಪತಿತಾತಿ ಆಹ **"ಅದ್ಧಾನ...ಪೇ॰... ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ"**ತಿ।

೮೬೨. **ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹೀ**ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಾನಂ ಸಮಧಿಗಮೋ ಸಮ್ಪಯೋಗಸಮಙ್ಗಿಭಾವೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನೋ ಪಹಾನಙ್ಗಸಮತಿಕ್ಕಮಮುಖೇನ ವುಚ್ಚತಿ ತಥಾ ಸಮಧಿಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ಏವಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಮನಸಿಕಾರೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ತದಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಾಮನಸಿಕಾರಮುಖೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರತೋ ವಿನಿವಟ್ಟಿತಮಾನಸತಾವಸೇನ ಸಮಿಜ್ಝನತೋ। ತೇನಾಹ **"ನಿಬ್ಬಾನತೋ"**ತಿಆದಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದಿಞಾಣಪರಮ್ಪರವಸೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಫಲಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರತೋ ಸಬ್ಬಸೋ

ನಿಬ್ಬಿನ್ನವಿರತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ತತೋ ವಿನಿಸ್ಸಟನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನಞ್ಚ ತಂ **ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಮನಸಿಕಾರಾ** ಪವತ್ತತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾತಿ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖದ್ವಯಾಯ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾಯ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। **ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ** ಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಾಯ। **ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನನ್ತಿ** ರೂಪಾದಿಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾನಂ। **ಅಮನಸಿಕಾರೋತಿ** ಆದೀನವತೋ ದಿಸ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತಾಯ ಅನಾವಜ್ಜನಂ ಅಸಮನ್ನಾಹಾರೋ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾಭಾವತೋ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ। ಕೇಹಿಚಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನ ಸಙ್ಖತತ್ತಾ ಚ ಅಸಙ್ಖತಾತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾಯ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಹಜಾತೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಮನಸಿಕರಣಂ, ತಸ್ಸಾ ವಾ ಧಾತುಯಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಮನಸಿಕರಣಂ।

೮೬೩. ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿವಸೇನಾತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಭಙ್ಗಭಯತುಪಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತನಕಾನಂ ನವನ್ನಮ್ಪಿ ಞಾಣಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ವದತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪವತ್ತಾನುಪುಬ್ಬವಿಪಸ್ಸನಸ್ಸಾ"**ತಿ। **ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ "ವೋದಾನ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಪುರೇಚಾರಿಕಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವತೋ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಏವ ಹಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ? ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೯೭, ೧೬೦೯)। ತಸ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸಭಾವಸ್ಸ ಉಭತೋವುಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಞಾಣೇನ ನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಿತೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಯುತ್ತಾ, ನ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತೋ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ತಾ ಅವುಟ್ಠಾನಸಭಾವಾನಂ ಫಲಞಾಣಾನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಞಾಣಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಭಯತ್ಥ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಂ ಅತುಲ್ಯಾಕಾರತೋ। ಅರಿಯಮಗ್ಗವೀಥಿಯಞ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಿ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಾನಂ ಥೂಲಥೂಲಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಪದಾಲನೇನ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇಸು ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನುಗುಣಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ಪನ ತಾನಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕಾನಿ ಕೇವಲಂ ಅರಿಯಾನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಸಮಙ್ಗಿಭಾವಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಮತ್ತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ತೇಸಂ ಕುತೋಚಿ ವುಟ್ಠಾನಸಮ್ಭವೋ, ಯತೋ ನೇಸಂ ಪರಿಯೋಸಾನಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತವುಟ್ಠಾನತೋ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಳಞ್ಜನತ್ಥಾಯ ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾ ಫಲಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಇದಞ್ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸೇಕ್ಖಸ್ಸಾಪಿ ಫಲಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಗ್ಗೋ"**ತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪನಜ್ಝಾನವಸೇನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ನಿರನ್ತರಂ ಫಲಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪೇತೀ"**ತಿ। ಯದಿ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ತೇನ ನೀಹಾರೇನ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪರಿಮಗ್ಗೇನಾಪಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿನ್ನತಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನ ಅಞ್ಞೋಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾವಹೋ, ಅಞ್ಞೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಆವಹೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಸ್ವಾಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಭಾಗೋ ವುತ್ತೋ ಏವ। **ಯೇ ಪನಾತಿ** ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತೇ ಹಿ ಮಗ್ಗಫಲವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆಲೋಳೇತ್ವಾ ವದನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ **"ಏವಂ ಸತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅರಹಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ** ಯದಿ ಇತರತ್ಥಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತದತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ** "ದಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಮಗ್ಗತ್ಥಾ ಫಲತ್ಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಪಾಳಿವಸೇನೇವ ತೇಸಂ ವಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿಪಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ "ದಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ। **ಇದಮೇವ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ** ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನಂ। **ಫಲಞ್ಚಸ್ಸಾತಿಆದಿ** ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಯ

ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಕುಸಲಸರಿಕ್ಖತಾದಸ್ಸನಂ। ಝಾನತೋ ಸರಿಕ್ಖತಾದಸ್ಸನೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನಾಪಿ ಸರಿಕ್ಖತಾ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೯೪. ಠಿತಿಯಾತಿ ಪಬನ್ಧಟ್ಠಿತಿಯಾ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಞ್ಹಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪಬನ್ಧವಸೇನಾವಟ್ಠಾನಂ ಇಧ **ಠಿತೀತಿ**। "ಚನ್ದೇ ವಾ ಸೂರಿಯೇ ವಾ ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಗತೇ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಕಾಲಾವಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಂ **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**।

೮೯೫. ಸಬ್ಬಾನೇವೇತಾನೀತಿ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದಿಸಬ್ಬಾನೇವ ಏತಾನಿ ಏಕತೋ ಕಾಮಂ ನ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ ಅಸಮ್ಭವತೋ। **ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನಾತಿ** ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ। ಸಮುದಾಯಸದ್ದಾ ಹಿ ಅವಯವೇಸುಪಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ , ಅವಯವಬ್ಯತಿರೇಕೇನ ಚ ಸಮುದಾಯೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅವಯವಗತಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಏಕತೋ ಮನಸಿಕಾರಾಭಾವತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಯಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಾದಿ। **ಮನಸಿ ಕರೋತೋತಿ** ಭವಙ್ಗಸಹಗತೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಮನಸಿ ಕರೋತೋ, ತಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವಙ್ಗಮನಸಿ ಕರೋತೋ।

೮೯೬. ಫಲಸ್ಸ ಫಲಮೇವ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಹೋತಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ। **ಭವಙ್ಗಂ ವಾ** ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ। **ಫಲಾನನ್ತರಂ** ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಞ್ಚ। **"ಯೇನ ಫಲೇನ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀ"**ತಿ ಇದಂ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ತನ್ತಿ** ನಿರೋಧಾವುಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ವಾ ಅಗ್ಗಫಲಂ ವಾ। **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾನನ್ತರನ್ತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ, ಕಿರಿಯಸ್ಸ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ಸತಿಪಿ ಸತ್ತಾಹಾತಿಕ್ಕಮೇ ವಿಜಾತಿಯೇನ ಅನ್ತರಿಕತ್ತಾ।

ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧದರಥನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಲೇಸದರಥಂ। **ಅಮತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ। **ಸುಭನ್ತಿ** ಅಸೋಭನತಾಯ ಕಿಲೇಸಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವತೋ ಸೋಭನಂ। ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ಲೋಕಾಮಿಸಂ ವನ್ತಂ ಛಡ್ಡಿತಂ ಏತೇನಾತಿ **ವನ್ತಲೋಕಾಮಿಸಂ**। ವೂಪಸನ್ತಕಿಲೇಸತಾಯ, ಸುಸನ್ತತಾಯ ಚ **ಸನ್ತಂ**। ಯೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಯೋಗತೋ ಸಮಣೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಫಲನ್ತಿ **ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ**।

ಓಜವನ್ತೇನಾತಿ ಸಭಾವಸಮ್ಪನ್ನೇನ। **ಸುಚಿನಾತಿ** ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿವಿರಹತೋ ಪರಿಸುದ್ಧೇನ। **ಸುಖೇನಾತಿ** ಅನುತ್ತರಸುಖೇನ। **ಅಭಿಸನ್ದಿತನ್ತಿ** ಸಬ್ಬಸೋ ಲೂಖಭಾವಾಪಗಮನೇನ ಸಿನೇಹಿತಂ। **ಸಾತಾತಿಸಾತೇನಾತಿ** ಮಹಗ್ಗತಸಾತತೋ, ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸಾತತೋ ಚ ಅತಿವಿಯ ಸಾತೇನ ಮಧುರೇನ। ಮಗ್ಗಸುಖತೋಪಿ ಹಿ ಫಲಸುಖಂ ಸನ್ತತರತಾಯ ಪಣೀತತರಂ। **ಅಮತೇನ** ಸಮ್ಮೋದಿತಂ। **"ಮಧುಂ ವಿಯಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಾತಾತಿಸಾತತಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ।

ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ರಸಭೂತಂ ಸಾರಭೂತಂ ತಂ ಸುಖಂ ಪಞ್ಞಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಪಣ್ಡಿತೋ ವಿನ್ದತಿ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೭. ತತ್ರಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ "ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ"ತಿ ಸಂಖಿತ್ತವಚನೇ। **ಇದಂ** ಸರೂಪಾದಿವಸೇನ **ಪಞ್ಹಾಕಮ್ಮಂ**। **ಕತ್ಥಾತಿ** ಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ।

೮೬೮. **ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧವಸೇನಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನುಗತಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಆರೋಹನ್ತೇನ ತಂತಂಪಟಿಪಕ್ಖನಿರೋಧಮುಖೇನ ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ನಿರೋಧವಸೇನ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಯಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ಅಯಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕೇ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕೇ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಕಾಮಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥಾ ಪಧಾನತಾಯ ಪಠಮಂ ಪುಚ್ಛಿತಾ, ತಬ್ಬಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪನ ಗರುಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜನಕೇ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಬ್ಬೇಪಿ...ಪೇ॰... ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ**"ತಿ ಆಹ ಯಥಾ "ವಾಮಂ ಮುಞ್ಚ, ದಕ್ಖಿಣಂ ಗಣ್ಹಾ"ತಿ। ತತ್ಥ "**ಸಬ್ಬೇಪೀ**"ತಿ ಇದಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಸೇಸನಂ। ತೇ ಹಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಲಾಭಿನೋಪಿ ಅಲಾಭಿನೋ ವಿಯ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಅಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾಯ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾ, ನ ಝಾನಾಧಿಗಮಮತ್ತೇನ। **ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ಅರಹನ್ತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಚ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಚ ಅರಹನ್ತೋತಿ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಉಭಯೇಪಿ ಚೇತೇ ಸತಿಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇ ಸಮಾಧಿಬಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನಿರೋಧಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಸಮ್ಭವತಞ್ಚೇವೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿಬಲಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಪುರಿಮಕಾ ಪನ ತಯೋ ಸತಿಪಿ ಸಮಾಧಿಬಲೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ಅಪರಿಪುಣ್ಣತ್ತಾ ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣತಾ ಚಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಮದ್ದಿತತ್ತಾ। **ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿ...ಪೇ॰... ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀ**"ತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದ್ವೀಹಿ ಬಲೇಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಯೋ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ತಯೋ**ತಿ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ, ತಿಣ್ಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞಾಣಚರಿಯಾಹೀ**ತಿ ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತೀಹಿ। **ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನಾಯ ಞಾಣಂ। **ಅಯಞ್ಚ ಸಮ್ಪದಾ**ತಿ ಅಯಂ ಬಲದ್ವಯಸಮನ್ನಾಗಮಾದಿಕಾ ಯಥಾವುತ್ತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಆವಹಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ। **ಅನಾಗಾಮಿಖೀಣಾಸವೇ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಚೇವ ಖೀಣಾಸವೇ ಚ।

೮೬೯. **ಸಮಥಬಲ**ನ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತೀತಿ ಸಮಥೋ, ಸೋ ಏವ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಂ। ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಸಾ ಏವ ವುತ್ತನಯೇನ ಬಲನ್ತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ**। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನಾ**ತಿಆದೀಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ, ಅಲೋಭಪಧಾನಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಪವತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಯೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ತಂ **ಸಮಥಬಲಂ**। ಬ್ಯಾಪಾದವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ, ಅದೋಸಪಧಾನಸ್ಸ ವಾ ತಥಾಪವತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಸೇನೇವ। ಥಿನಮಿದ್ಧವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಕಾಯ ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಮನಸಿಕರಣೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಯ ವಸೇನ। ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಸಮಾಧಾನಸ್ಸ ವಸೇನ। ಸಕಲಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಸಿಖಾಪತ್ತಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಸಿದ್ಧಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸಿಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಯೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ, ತಂ **ಸಮಥಬಲ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ।

ಏವಂ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಮಥಬಲಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅನಭಿಭವನೀಯತಾಯ ಚ ಬಲಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪಠಮಜ್ಝಾನೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನೀವರಣೇ**ತಿ ನೀವರಣನಿಮಿತ್ತಂ ನೀವರಣಪಚ್ಚಯಾ। **ನ ಕಮ್ಪತಿ** ಝಾನಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ, ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿ ವಾ। ಸೋ ಹಿ ವಿಸೇಸತೋ ಇಧ "ಸಮಥಬಲ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಮಥಬಲ**ನ್ತಿ ಬಲಟ್ಠೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ। **ಉದ್ಧಚ್ಚೇ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೋಹಅಹಿರಿಕಾದಿಕಿಲೇಸಹೇತು। **ಖನ್ಧೇ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಖನ್ಧನಿಮಿತ್ತಂ। **ನ ಕಮ್ಪತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। **ಕಮ್ಪನಂ** ವಾ ಠಾನಾಪಗಮೋ। **ಚಲನಂ** ಪರಿಬ್ಭಮನಂ। **ವೇಧನಂ** ಸನ್ಧಾವನಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚೇ** ನ ಕಮ್ಪತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ ನ ಚಲತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಖನ್ಧೇ ನ ವೇಧತೀತಿ ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಉದ್ಧಚ್ಚಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಮಥಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ತದಭಿಭವೇನ ಬಲಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇತಂ ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಸಾಧಾರಣತೋ ಕಿಚ್ಚಾತಿಸಯದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇದಂ ಸಮಥಬಲ**ನ್ತಿ ಯಾಯಂ

ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಲದ್ಧಾಯ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ನೀವರಣಾದೀಹಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯತಾ, ತಾನಿ ಚ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ಸಮಥಬಲಂ।

ಇದಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಯಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸತ್ತಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತತೋ ತತೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ತಾಸಂ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತತ್ತಕೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಅನುಪಸ್ಸನಾಕಿಚ್ಚಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತೀತಿ **"ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲ"**ನ್ತಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಸಯವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪೇ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧಾಪಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅನಭಿಭವನೀಯತಾವ ಬಲಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕೇನಟ್ಠೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಯಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅವಿಜ್ಜಾನಿಮಿತ್ತಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಗತಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಲೋಭದೋಸಾದಿಕಿಲೇಸವತ್ಥುನಿಮಿತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ಅವಿಜ್ಜಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ತದಭಿಭವೇನ ಬಲಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇತಂ ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಸಾಧಾರಣತೋ ಕಿಚ್ಚಾತಿಸಯದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇದಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲ**ನ್ತಿ ಯಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಲದ್ಧಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ ಅಕಮ್ಪನೀಯತಾ, ತಾ ಚ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಂ।

ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಾ ವಾಚಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ಪವತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ। ತೇನಾಹ "ಪುಬ್ಬೇ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮)। ತೇ ಪನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ವೂಪಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಕಾಯೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾ,** ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಕಾಯಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮)। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ವೂಪಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ **"ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ...ಪೇ॰... ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಚಿತ್ತೇನ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ **ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ,** ಸಞ್ಞಾ ವೇದನಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಞ್ಞಾ ಚ ವೇದನಾ ಚ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮)। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೂಪಸಮನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತ...ಪೇ॰... ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ।

ಞಾಣಚರಿಯಾಸು ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾಗ್ಗಹಣೇನೇವ ತಸ್ಸ ಆದಿಭೂತಾ ಸೇಸಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ ತದವಿನಾಭಾವತೋ। **ಮಗ್ಗೋ ಞಾಣಚರಿಯಾ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿ ಞಾಣಚರಿಯಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಞಾಣಚರಿಯಾಭಾವವಚನಂ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಞಾಣಪಧಾನತ್ತಾ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಪತಿಹೇತುಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ಸಾತಿಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಸೇಸಾ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ ಚರಿತಾ ಪವತ್ತಿತಾತಿ ಕತ್ವಾ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ । **ಇಮಾಹಿ ಸೋಳಸಹೀ**ತಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ, ಅಟ್ಠನ್ನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಇಮಾಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಞಾಣಪವತ್ತೀಹಿ।

ನವಹಿ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಹೀತಿ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ, ತಾಸಂ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಭಾವನಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಾ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾತಿ ಏವಂ ನವಹಿ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಹಿ। ತೇನಾಹ **"ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ"**ತಿಆದಿ। **ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ವಿತಕ್ಕೋ ಚಾ**ತಿಆದಿ ನಾನಾವಜ್ಜನುಪಚಾರವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಉಪರಿಸಮಾಪತ್ತೀನಮ್ಪಿ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ತಥೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಏಕಾವಜ್ಜನೇ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾದಿಉಪಚಾರೇ ಪೀತಿಆದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದಿವಚನೇನ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಸ್ಸಾಪಿ ಪಾರಿಪೂರೀ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಮಥಬಲಸಮಾಧಿಚರಿಯಾನಂ ನಾನತ್ತಂ, ಕಿಂ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಲೋಕಿಯಞಾಣಚರಿಯಾನಂ? ಯಥಾ

ಸಮಥಬಲೇಪಿ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಯೇವ ವುತ್ತೋ, ತಥಾ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾಸು, ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಲೋಕಿಯಞಾಣಚರಿಯಾಸು ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾವ ವುತ್ತಾತಿ? ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವುತ್ತಾ, ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪನ ಪುರೇಚರಞಾಣಾದಿವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇ ಅವುತ್ತಾ ಏವ ಞಾಣಚರಿಯಾಸು ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೋ **ಬಲಟ್ಠೋ,** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಸೀಭಾವಾನಂ ವಸೇನ ಸುಚಿಣ್ಣತಾ **ಚರಿಯಟ್ಠೋ,** ಏತೇನೇವ ಸಮಥಬಲಸಮಾಧಿಚರಿಯಾನಮ್ಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಸಂವಣ್ಣಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಸೀಭಾವತಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಏತ್ಥ ವಸೋ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಸೀ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ವಸೀಭಾವೋ, ಸಾ ಏವ ವಸೀಭಾವತಾ। **"ವಸಿಯೋ"**ತಿ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಾಯೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಸೀತಿ ಪಞ್ಚ ವಸಿಯೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಝಾನಂ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ನಿರನ್ತರಂ ಝಾನಙ್ಗೇಸು ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ **ಆವಜ್ಜನವಸೀ।** ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಸೀಘಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ **ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೀ।** ಅಚ್ಛರಾಮತ್ತಂ ವಾ ಕತಿಪಯಚ್ಛರಾಮತ್ತಂ ವಾ ಖಣಂ ಝಾನಂ ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ **ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೀ।** ತಥೇವ ಲಹುಂ ವುಟ್ಠಾತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ **ವುಟ್ಠಾನವಸೀ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೀ** ಪನ ಆವಜ್ಜನವಸಿಯಾ ಏವ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಜವನಾನೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಾನೀತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಗತೋ ಏವ। ಅಯಞ್ಚ ವಸೀಭಾವೋ ಸಮಾಧಿಚರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಞಾಣಚರಿಯಾಸು ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ಞಾಣಚರಿಯಾನಂ ವಸೀಭಾವಾಪಾದನಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸುವಿಹತತ್ತಾ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋ ತತ್ಥ ವಸೀಭಾವೋ, ಲೋಕಿಯಾನಂ ಪನ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಾಪಾದನೇನ ವಸೀಭಾವೋ ಲಬ್ಭತೇವ।

೮೭೦. **ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೋ**ತಿ ಅನವಸೇಸನಿದ್ದೇಸೋ। **ಚುದ್ದಸಹಿ ಞಾಣಚರಿಯಾಹಿ ಹೋತಿ** ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಅನಧಿಗತತ್ತಾತಿ। **ಯದಿ ಏವ**ನ್ತಿ ಯದಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಸೇನ "ಸೋಳಸಹಿ ಞಾಣಚರಿಯಾಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತೋ ಅವಕಂಸವಸೇನಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, **ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಿಂ ನ ಹೋತಿ** ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಏತಸ್ಸ ಸನ್ತೀತಿ **ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕೋ,** ಕಾಮರಾಗೋ। **ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ** ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಮತ್ತಂ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಪನ್ಥಿಕಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಸುಪಹೀನತ್ತಾ। ಏತೇನ ಕಾಮಂ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಚರಿಯಾ ಲೋಕಿಯಞಾಣಸಮಾಧಿಚರಿಯಾ ವಿಯ ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಸರೂಪೇನ ನ ವಿನಿಯುಜ್ಜನ್ತಿ ತದಾ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ಬಲಚರಿಯಾನಂ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯತಾಯ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏಸಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮೀ। ಇದಞ್ಚ "ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿವಚನಂ ಅನಾಗಾಮಿನೋವ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ವಚನತೋ, ಅಞ್ಞಥಾ "ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕಿರಿಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ।

೮೭೧. **"ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ"**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಚತುವೋಕಾರಭವೇಪಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನವಸೇನ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಕಾಮಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಸಾ ಪನ "ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ ಏಕದೇಸಭಾವತೋ। ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ಚ "ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀ"**ತಿ। **ವತ್ಥುಸ್ಸ ಅಭಾವಾ**ತಿ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಅಭಾವಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಕರಜಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪನ ವತ್ಥುನೋ ಅಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಅಪಞ್ಞತ್ತಿಕೋವ ಭವೇಯ್ಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಸದಿಸೋ। ಕಿಞ್ಚಾಯಂ ಉಪಾದಾಯ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ವತ್ಥುಚಿನ್ತಾಯ। ಅಙ್ಗವೇಕಲ್ಲತೋವ ನತ್ಥಿ ಆರುಪ್ಪೇ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ।

೮೭೨. **ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪವತ್ತಿಭೇದೇ**ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನೇ, ಭಿಜ್ಜನೇ ಚ, ತೇಸಂ ವಾ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇ ಯಥಾರಹಂ ತೀಹಿ ದುಕ್ಖತಾಹಿ ಉಪದ್ದುತೇ ಪವತ್ತಿವಿಭಾಗೇ। ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕವಿಗಮೇಹಿ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು

ಲಬ್ಭಮಾನಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತ್ವಾತಿ** ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ವಾತಿ** ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ವಾ ವಿಯ। **ಸುಖನ್ತಿ** ನಿದ್ದುಕ್ಖಂ।

೮೭೩. ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾತಿ ಯುಗನದ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪಕಾರಿತಾಯ ಸಹಿತಾನಂ ವಸೇನ। **ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾತಿ** ಉಕ್ಕಂಸಂ ಪತ್ವಾ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾ, ಯಾವ ಚ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾ ಆರುಹಿತ್ವಾ। **ನಿರೋಧಯತೋತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಸ್ಸ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನೇನ **ಏವಮಸ್ಸಾ** ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ **ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ। "ಯೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿನಾ "ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಬ್ಯತಿರೇಕಮುಖೇನ ವಿವರತಿ। **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ** ತದುದ್ಧಂ ಸುದ್ಧಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಭಾವತೋ। **ಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಉಸ್ಸಕ್ಕತಿ** ಸಚೇ ಅರಿಯೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತತ್ಥಿಕೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ **ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ।** ಅಥ ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಸೇಖೋ ವಾ ಮಗ್ಗತ್ಥಿಕೋ ತಾಯ ಚೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಫಲೇ ಠಿತೋ, ಸೋಪಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸೋತಿ** ಉಭಯವಸೇನ ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ತನ್ತಿ** ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಂ।

೮೭೪. ಯೇನ ಫಲದ್ವಯಸಮನ್ನಾಗಮಾದಿನಾ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ವಿಧಿ ಪಗೇವ ವಿಭಾವಿತೋತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಾಕಾರಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕತಭತ್ತಕಿಚ್ಚೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಾಸಮ್ಪಿ ಭಾವನಾನಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ। **ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ।

"ವಿಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕೀದಿಸೀ ಪನೇತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾತಿ ತಂ ನಿದ್ಧಾರಣತ್ಥಂ **"ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪನೇಸಾ"**ತಿಆದಿನಾ ತಮೇವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ತಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಮನ್ದಾ** ಚೇ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ ಮಗ್ಗಂ ಸಾಧೇತಿ। **ತಿಕ್ಖಾ** ಚೇ, ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞನ್ತಿ ಅಯಂ ಮನ್ದತಿಕ್ಖತಾಯ ವಿಸೇಸೋ। ಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಙ್ಖಾರ...ಪೇ॰... ಹೋತಿಯೇವಾ"**ತಿ। **ತಿಕ್ಖಾವ ವಟ್ಟತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ಸತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿವಟ್ಟನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ, ಮಗ್ಗೋ ವಿಯ ವಿಸಙ್ಖಾರಗತಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಚ। ತೇನಾಹ **"ಮಗ್ಗಭಾವನಾಸದಿಸಾ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅತಿಮನ್ದಾ ಸಮಥಾದಿಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿರೋಧನೇ ಅಸಮತ್ಥಾ ಸಮಥನಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, ಅತಿತಿಕ್ಖಾ ಞಾಣಾದಿಕಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ದೋಸದಸ್ಸನೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ನಾತಿಮನ್ದನಾತಿತಿಕ್ಖಾ ವಟ್ಟತೀ"**ತಿ। ಏಸ ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನಕೋ। **ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇತಿ** ತೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾರೇ।

"ತಥೇವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ "ನಾತಿಮನ್ದಾಯ ನಾತಿತಿಕ್ಖಾಯಾ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। "ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಪನ ತಂ ಅವತ್ವಾ **"ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತೀ"**ಚ್ಚೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರತೋ ಹಿ ಸಮಾಧಿಚಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪರತೋಪಿ "ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಇಮಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ"ತಿಆದಿಂ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೮೭೮) ವಕ್ಖತಿ, ನ ಪನ "ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸಿತ್ವಾ"ತಿ। **ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನನ್ತಿ** ಅತ್ತನಾ ಅಸಮ್ಬದ್ಧಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿನಾಸನಂ। ಯಥಾ ತಂ ನ ವಿನಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ। **ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನನ್ತಿ** ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಪಟಿಮಾನನಾವಜ್ಜನಂ। **ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನನ್ತಿ** ಸತ್ಥು ಪಕ್ಕೋಸನಾವಜ್ಜನಂ। **ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದನ್ತಿ** ಜೀವಿತದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೭೫. ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಮೇವ ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ।

ಚಿತ್ತಜರೂಪಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾದಿಉಪತ್ಥಮ್ಭಾಭಾವತೋ ಚ ಸತ್ತಾಹಮೇವ ತಥಾ ಸರೀರಂ ಪವತ್ತತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಕಿಲಮತೀತಿ ಸತ್ತಾಹಮೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ।

ಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನೇವಾತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನೇವ। **ನಂ** ಅಗ್ಗಿಆದಿಅನ್ತರಾಯಂ **ರಕ್ಖತಿ** ಸಮಾಪನ್ನಕೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಆಯಸ್ಮತೋ ಸಞ್ಜೀವಸ್ಸಾತಿ**ಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ **ಇದ್ಧಿಕಥಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೩೭೪) ವುತ್ತಮೇವ।

೮೭೬. ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ, ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ವಾ। **ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಸಙ್ಕಮನಸಮಯೇ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವ। ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದಸದಿಸಞ್ಹೇತಂ।

ಏವಂ ಗರುಕಾತಿ ಅಗ್ಗಿಆದೀಹಿಪಿ ಅನಭಿಭವನೀಯಂ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಪನತೋ ಏವಂ ಗರುಕಾ ಹಿ **ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಆಣಾ ನಾಮ,** ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಹಿತಸುಖಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತೇನ ಜೀವಿತಹೇತುಪಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಆಣಾ ನ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೮೭೭. ನ ಪಕ್ಕೋಸತಿ "ಸತ್ಥಾ ತಂ, ಆವುಸೋ, ಆಮನ್ತೇತೀ"ತಿ। "ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೭೮. ಜೀವಿತದ್ಧಾನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಕಾಲಸ್ಸ ಜೀವಿತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ। ಆಯು ಏವ **ಆಯುಸಙ್ಖಾರಾ**। "ಆಯುಉಸ್ಮಾವಿಞ್ಞಾಣಾನೀ"ತಿ ಚ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಚಸ್ಸ ಪಕತಿಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ। **ಅನ್ತೋನಿರೋಧೇ** ಮರಣಂ ನತ್ಥಿ ಚರಿಮಭವಙ್ಗೇನ ಮೀಯನತೋ। **ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ** "ಸಹಸಾ ಮರಣಂ ಮಾ ಅಹೋಸೀ"ತಿ। ಸಹಸಾ ಹಿ ಮರಣೇ ಅಞ್ಞಬ್ಯಾಕರಣಭಿಕ್ಖುಓವಾದದಾನಸಾಸನಾನುಭಾವದೀಪನಾನಂ ಅನಿಸ್ಸರೋ ಸಿಯಾ, ಅನಾಗಾಮಿನೋ ವಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾನಧಿಗಮೋ ಸಿಯಾ। **ಅವಸೇಸನ್ತಿ** ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನಾದಿತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ। **ವುತ್ತಂ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ।

೮೭೯. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ "ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ"ತಿ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ವಿಯ ವುತ್ತಂ, ದ್ವೇ ವಾರೇ ಏವ ಪನ ನಿಯಮತೋ ವದನ್ತಿ। **ಚಿತ್ತವಾರೇತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚಿತ್ತವಾರೇ। **ನಿರೋಧಂ ಫುಸತೀತಿ** ಅಚಿತ್ತಕಭಾವಮೇವಾಹ। **ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಯೋಗತ್ತಾತಿ** ಚಿತ್ತನಿರೋಧಾಯ ಪಯೋಗಭಾವತೋ, ಬಲದ್ವಯಸಮ್ಭರಣಾದಿಪಯೋಗಸ್ಸ ಚಿತ್ತನಿರೋಧತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಬಲಸಮನ್ನಾಗಮೋ, ಞಾಣಸಮಾಧಿಚರಿಯಾವಸೀಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನತಿವತ್ತನವಸೇನೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **"ದ್ವೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇ ಯುಗನದ್ಧೇ ಕತ್ವಾ"**ತಿ। **ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಯೋಗೋತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ, ತದನುಪಸ್ಸನಾನಞ್ಚ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ನಿರೋಧನಸ್ಸಾಯಂ ಪಯೋಗೋ। **ಇದಂ** ವುತ್ತನಯೇನ **ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಆರೋಹನಂ ನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ** ಸಮಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಪರತೋ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಸಕಲಂ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದಾವಜ್ಜನಾನಂ ಅಕರಣೇನ, ನ ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಅಕರಣೇನ ಕದಾಚಿ ಕೇವಲಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿನಾಸೋ ನ ಸಿಯಾ, ನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿವಿಬನ್ಧೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ **ಮಹಾನಾಗತ್ಥೇರವತ್ಥುನಾ** ವಿಭಾವಿತೋ ಏವ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। **ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುನ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ** ಇಮಿನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಬನ್ಧೇ ಜಾತೇ ಏವಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಅವಿಬನ್ಧೇನೇವ ಪನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವೀತಿಕ್ಕಮನೇ ಫಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಗಮ್ಭೀರಕನ್ದರೋರುಳ್ಹತತ್ತಪಾಸಾಣಕ್ಕನ್ತಪುರಿಸನಿದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಮತ್ತೋವ 'ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ ಪತಿಟ್ಠಾತೀ'ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಾದಿಏಕಚ್ಚಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾಕರಣೇ ಅಙ್ಗವೇಕಲ್ಲತೋ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ನ ಇಜ್ಝತೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ವತ್ತಸದಿಸಞ್ಹೇತಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ, ಯದಿದಂ

ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಕರಣಂ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಯಂ ಗರುತರಂ, ತಸ್ಸ ಅಕರಣಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ವಿಬನ್ಧತೀತಿ ಅಪರೇ। ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। "ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೇ ಪತಿಟ್ಠಾತೀ"ತಿ ಚ ಇದಂ ಪುನ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಹಿ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಯಥಾ ಪನಾತಿಆದಿ ಕತಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ।

೮೮೦. ಅಸ್ಸಾತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। **"ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಚತೂಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೮೮೧. ವಿವೇಕನಿನ್ನನ್ತಿ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿನ್ನಂ, ಪಗೇವ ಸಙ್ಖಾರವಿಮುಖತಾಯ, ಫಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೮೩. ಊಸಙ್ಖಾರತ್ತಯಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ, ಅವಸೇಸಚೇತಸಿಕವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಾವಸೇಸತಾಯ ಚ ಮತನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ಅವಿಸೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾ **"ಮತಸ್ಸ ಚ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕೋ ವಿಸೇಸೋ"**ತಿ। ಕಾಮಂ ನೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರತ್ತಯಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀಹಿ ಅವಿಸೇಸೋ, ರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಾವಸೇಸತಾಯ ಪನ ಆಯುಉಸ್ಮಾಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಪಗಮಾನಪಗಮನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯ್ವಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೮೮೪. ಸಭಾವತೋತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಙ್ಖತಾದಿಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ, ನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ। **ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವಸೇನಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇ ಯುಗನದ್ಧೇ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಆರೋಹನ್ತಸ್ಸ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನಪಯೋಗನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಯೋಗನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಉಪಾದಾಯ **"ನಿಪ್ಫನ್ನಾ"**ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ಸಙ್ಖಾರವೂಪಸಮತೋ, ಸನ್ತಧಮ್ಮಸಮನ್ನಯತೋ ಚ **ಸನ್ತಂ**। ಅರಿಯೇಹಿ ಏವ ನಿಸೇವಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಅರಿಯನಿಸೇವಿತಂ**। ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖತಾನಂ ನಿಬ್ಬುತಭಾವತೋ **ನಿಬ್ಬಾನಮಿತಿ ಸಙ್ಖಂ ಉಪಾಗತಂ**। **ಅರಿಯಂ ಪಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಂ। **ಇಮಿಸ್ಸಾಪೀ**ತಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ। **ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮತ್ಥತಾ**ತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ।

ಆಹುನೇಯ್ಯಭಾವಾದಿಸಿದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೫. ಆಹುನೇಯ್ಯಭಾವಾದಿಸಿದ್ಧೀತಿ ಆಹುನೇಯ್ಯಪಾಹುನೇಯ್ಯದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಅಞ್ಜಲಿಕರಣೀಯಅನುತ್ತರಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಭಾವಸಿದ್ಧಿ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾದಿವಿಸೇಸೇನ ವಿನಾ, **ಏತಿಸ್ಸಾ** ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ। ಆನೇತ್ವಾ ಹುನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹುನಂ, ದೂರತೋಪಿ ಆನೇತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬದಾನಂ, ತಂ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ **ಆಹುನೇಯ್ಯೋ**। ಪಾಹುನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಆಗನ್ತುಕದಾನಂ, ತಂ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ **ಪಾಹುನೇಯ್ಯೋ**। ದಕ್ಖಿಣಂ ಅರಹತೀತಿ **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ**, ಅಞ್ಜಲಿಕರಣಂ ಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಂ, ತಂ ಅರಹತೀತಿ **ಅಞ್ಜಲಿಕರಣೀಯೋ**। ಅನುತ್ತರಂ ಉತ್ತಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪುಞ್ಞವಿರುಹನಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಅನುತ್ತರಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಲೋಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ।

೮೮೬. ಮನ್ದಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆಗತೋತಿ ಅತಿಕ್ಖಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಪಞ್ಞಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವಂ ಆಗತೋ। ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಮುದೂನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ **ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋಪಿ** ಸಮಾನೋ। **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ**ತಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಮಾ ಭವೂಪಪತ್ತಿ ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಂ, ತತೋ ಪರಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಾದಿಯತೀತಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ। **ಸಂಸರಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಗನ್ತ್ವಾ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತಂ

ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ಕಾಲೇನ ದೇವಲೋಕಸ್ಸ, ಕಾಲೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಸ್ಸಾತಿ ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ವಸೇನ **"ಸತ್ತಸುಗತಿಭವೇ ಸಂಸರಿತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಕುಲತೋ ಕುಲಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಕೋಲಂಕೋಲೋ**। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ನೀಚಕುಲೇ ಉಪಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಮಹಾಭೋಗಕುಲೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಕುಲಾನೀ**ತಿ ದೇವಮನುಸ್ಸವಸೇನ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಭವೇ। ಇತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಮಿಸ್ಸಕಭವೇನೇವ ಕಥಿತೋ। ದೇಸನಾಮತ್ತಮೇವ ಚೇತಂ "ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ"ತಿ। ಯಾವ ಛಟ್ಠಭವಾ ಸಂಸರನ್ತೋಪಿ ಕೋಲಂಕೋಲೋವ ಹೋತಿ। ಅತ್ತಭಾವಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಂಯೇವ ಖನ್ಧಬೀಜಂ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಏಕಬೀಜೀ**। **"ಮಾನುಸಕಂ ಭವ"**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ದೇಸನಾಮತ್ತಂ। "ದೇವಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀ"ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಕೋ ಪನೇತೇಸಂ ಇಮಂ ಪಭೇದಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಸಚೇ ಹಿ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ, ಏಕಬೀಜೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತೋ ಮನ್ದಾಯ ಕೋಲಂಕೋಲೋ, ತತೋ ಮನ್ದತರಾಯ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ।

೮೮೭. ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ। **ಸಕಿದೇವಾ**ತಿ ಏಕವಾರಂಯೇವ। **"ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಚಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಚತ್ತಾರೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕೋವ ಗಹಿತೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಇಧ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಇಧೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಯೋ ಪನ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಯಾವತಾಯುಕಂ ವಸಿತ್ವಾ ಪುನ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ ಇಧ ಗಹಿತೋ।

೮೮೮. ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಇಧ ಅನಾಗಮನತೋ **ಅನಾಗಾಮೀ**। **ಇನ್ದ್ರಿಯವೇಮತ್ತತಾವಸೇನಾ**ತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚಕಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರಿಯತ್ತೇನ। **ಪಞ್ಚಧಾ ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಸೋ ಅನಾಗಾಮೀ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಆದಿಭಾವೇನ ಪಞ್ಚಪಕಾರೇನ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಕೋ ಹೋತಿ। ಆಯುವೇಮಜ್ಝಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನತೋ **ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ** । **ಉಪಹಚ್ಚಾ**ತಿ ವಾ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಕಾಲಕಿರಿಯಂ। **ಅಪ್ಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಅಧಿಮತ್ತಪಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯತಾಯ ಸುಖೇನೇವ। **ಸಪ್ಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉದ್ಧಂ ವಾ ಹಿ ಭಾವೇನ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಸೋತಂ, ವಟ್ಟಸೋತಂ ವಾತಿ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ**। ಉದ್ಧಂ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತೋ ಉದ್ಧಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸೋತನ್ತಿ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಕನಿಟ್ಠಭವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ**।

ಯತ್ಥುಪಪನ್ನೋತಿ ಅವಿಹಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಉಪಪನ್ನೋ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಅನಾಗಾಮೀನಂ ಪಭೇದಜಾನನತ್ಥಂ ಉದ್ಧಂಸೋತಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮಿಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಯೋ ಹಿ ಅವಿಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚತ್ತಾರೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ತಯೋ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸುದಸ್ಸೀದೇವಲೋಕೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಇತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಮೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ನಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಚತೂಸು ದೇವಲೋಕೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಯಂ **ನಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಏತೇ ಪನ ಅವಿಹೇಸು ಉಪಪನ್ನಸಮನನ್ತರಾ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ, ಪತ್ವಾ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನವಸೇನ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಏಕೋ ಉದ್ಧಂಸೋತೋತಿ ಪಞ್ಚ। ತೇ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿವಿಭಾಗೇನ ದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಅತಪ್ಪಸುದಸ್ಸಸುದಸ್ಸೀಸೂತಿ ಚತ್ತಾರೋ ದಸಕಾ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ। ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನತ್ಥಿ। ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಚತ್ತಾರೋ। ತೇ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿವಿಭಾಗೇನ ಅಟ್ಠಾತಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಅನಾಗಾಮಿನೋ।

ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಪನ ಪಟಿಪದಾಭೇದೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಕೋಲಂಕೋಲಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಬೀಜಿನೋತಿ ಸದ್ಧಾಧುರೇನ ಪಟಿಪನ್ನಾ ದ್ವಾದಸ, ತಥಾ ಪಞ್ಞಾಧುರೇನಾತಿ ಚತುವೀಸತಿ।

ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ತಥಾ ಅನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇಹೀತಿ ದ್ವಾದಸ।

೮೮೯. ತಥಾ ಅರಹನ್ತೋ। ತೇ ಪನ ದ್ವಾದಸ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಾ, ದ್ವಾದಸ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾ, ದ್ವಾದಸ ತೇವಿಜ್ಜಾ, ದ್ವಾದಸ ಛಳಭಿಞ್ಞಾ, ದ್ವಾದಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಾತಿ ಸಮಸಟ್ಠಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇತೇ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇಹಿ ಛಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಸತಂ ಅರಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅರಿಯಭಾವಸಿದ್ಧಿ ಅರಿಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ, ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆಹುನೇಯ್ಯಭಾವಾದಿಸಿದ್ಧಿಪಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಆನಿಸಂಸೋ"ತಿ। ಲೋಕಿಯವಿಜ್ಜಾಭಿಞ್ಞಾಹಿ ವಿನಾಪಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತತಾ ಹೋತೀತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ವಿಸುಂ ಗಹಿತೋ। **ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಂ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಭಾವನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಗಾಥಾವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ವುತ್ತಾಕಾರಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಂ ಚತೂಸುಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ತಂ ಜಟಂ ವಿಜಟೇತಿ ನಾಮ, ಫಲಕ್ಖಣೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವಿಜಟಿತಜಟೋ, ಅಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಜಟಿತಜಟೋ, ತತೋ ಪರಂ ವಿಜಟೇತಬ್ಬಾಯ ಜಟಾಯ ಅಭಾವತೋ। ತೇನೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಭಾವನಾನಿಸಂಸಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾವ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಭಾವನಾವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ।

ರತಿನ್ತಿ ಅಭಿರತಿಂ, ಅಭಿರುಚಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅರಿಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ।

೮೯೦. **ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯಾ**ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಂ ಗಾಥಾಯಂ। ಗಾಥಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಭೂತಸ್ಸ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಧಾರಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಸಾಮಿವಚನಂ ವಾ ಏತಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಿಭಾವತೋ।

ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾನಿಸಂಸನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇತಿ ತೇವೀಸತಿಮಪರಿಚ್ಛೇದವಣ್ಣನಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೧. **ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಾನಿ ಗಾಥಾಯಾ**ತಿಆದೀನಂ ಗಾಥಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಏವ। ಸ್ವಾಯಂ "ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಂ ಭಾಸಿಸ್ಸ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಞ್ಞಾತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ ಏತ್ತಾವತಾ ಭಾಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೯೨. **ತತ್ಥಾ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಪದಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ತೇಸಂ** "ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯಾ"ತಿಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತಾನಂ ಸೀಲಾದಿಪ್ಪಭೇದಾನಂ **ಅತ್ಥಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ** ಮಹಾ**ನಿಕಾಯಾನಂ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೇ** ಅಟ್ಠಕಥಾತನ್ತಿಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ **ವುತ್ತೋ ಯೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮಾಹರಿತ್ವಾ**, ಸಮಾನೇತ್ವಾ ನಿಕಾಯನ್ತರಸ್ಸ ನಿಕಾಯಗತವಾದದೋಸಸಙ್ಕರೇಹಿ **ಮುತ್ತೋ ಸೋ ನಿಚ್ಛಯೋ ಯಸ್ಮಾ ಪಕಾಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ವಿಸುದ್ಧಿಕಾಮೇಹಿ ಯೋಗೀಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಆದರೋ ಕರಣೀಯೋಯೇವಾ**ತಿ।

ನಿಗಮನಗಾಥಾಯೋ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಸುವಿಸುದ್ಧಸಮಾಚಾರೋ, ವಿಸುದ್ಧನಯಮಣ್ಡಿತಂ।
ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಂ ಲೋಕಸ್ಸ, ಯದಚ್ಚನ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಾ॥

ಅಭಾಸಿ ಕರುಣಾವೇಗ-ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತಮಾನಸೋ।
ಮಹೇಸಿ ವಿಪುಲೋದಾತ-ವಿಸುದ್ಧಿಮತಿಪಾಟವೋ॥

ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇತುಂ, ಕಥಾಮಗ್ಗಂ ಪುರಾತನಂ।
ನಿಸ್ಸಾಯ ಯಾ ಸಮಾರದ್ಧಾ, **ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ** ಮಯಾ॥

ಆಯಾಚಿತೋ ಸಿದ್ಧಗಾಮ-ಪರಿವೇಣನಿವಾಸಿನಾ।
ಥೇರೇನ **ದಾಠನಾಗೇನ,** ಸುದ್ಧಾಚಾರೇನ ಧೀಮತಾ॥

ಸಾ ಏಸಾ ಪರಮತ್ಥಾನಂ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಥಾರಹಂ।
ನಿಧಾನತೋ **ಪರಮತ್ಥ-ಮಞ್ಜೂಸಾ** ನಾಮ ನಾಮತೋ॥

ಸಮ್ಪತ್ತಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಾನಂ, ಅನಾಕುಲವಿನಿಚ್ಛಯಾ।
ಅಟ್ಠಾಸೀತಿಪ್ಪಮಾಣಾಯ, ಪಾಳಿಯಾ ಭಾಣವಾರತೋ॥

ಇತಿ ತಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತೇನ, ಯಂ ತಂ ಅಧಿಗತಂ ಮಯಾ।
ಪುಞ್ಞಂ ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ, ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸಾಸನೇ॥

ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಾಯ, ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ದೇಹಿನೋ ಹೋನ್ತು, ವಿಮುತ್ತಿರಸಭಾಗಿನೋ॥

ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತು ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸಾಸನಂ।
ತಸ್ಮಿಂ ಸಗಾರವಾ ನಿಚ್ಚಂ, ಹೋನ್ತು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಣಿನೋ॥

ಸಮ್ಮಾ ವಸ್ಸತು ಕಾಲೇನ, ದೇವೋ ರಾಜಾ ಮಹೀಪತಿ।
ಸದ್ಧಮ್ಮನಿರತೋ ಲೋಕಂ, ಧಮ್ಮೇನೇವ ಪಸಾಸತೂತಿ॥

ಬದರತಿತ್ಥವಿಹಾರವಾಸಿನಾ ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲೇನ ಕತಾ

ಪರಮತ್ಥಮಞ್ಜೂಸಾ ನಾಮ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಮಹಾಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗ-ಮಹಾಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।